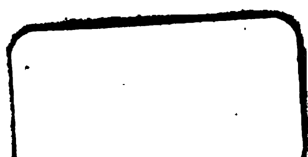

"Κούρην δ' Ἰαπετὸς καλλίσφυρον Ὠκεανίνην"

Hesiodi Theogonia —

Ι	10
Α	1
Π	80
Ε	5
Τ	300
Ο	70
Σ	200
	666

Iasonis siue IESV Vellus Αετὸς ἀλὸς, unde Æthalia

...Eliam in Italiam

Tyrrhenia Europæ Δελφὺς

...infans Ecclesia creu...

A Iaphet Iapygia

...nus in Ianiculo.

Laurentia Tellus

...nus transiliens Moenia

Gens duro robore nata

...nulum Patres discerpunt

Liberis Superstes

Non ante

Portam Sub tecta Sibyllæ

Dilatet Deus Iaphet

Hanc Ianus Pater

Hanc Saturnus condidit

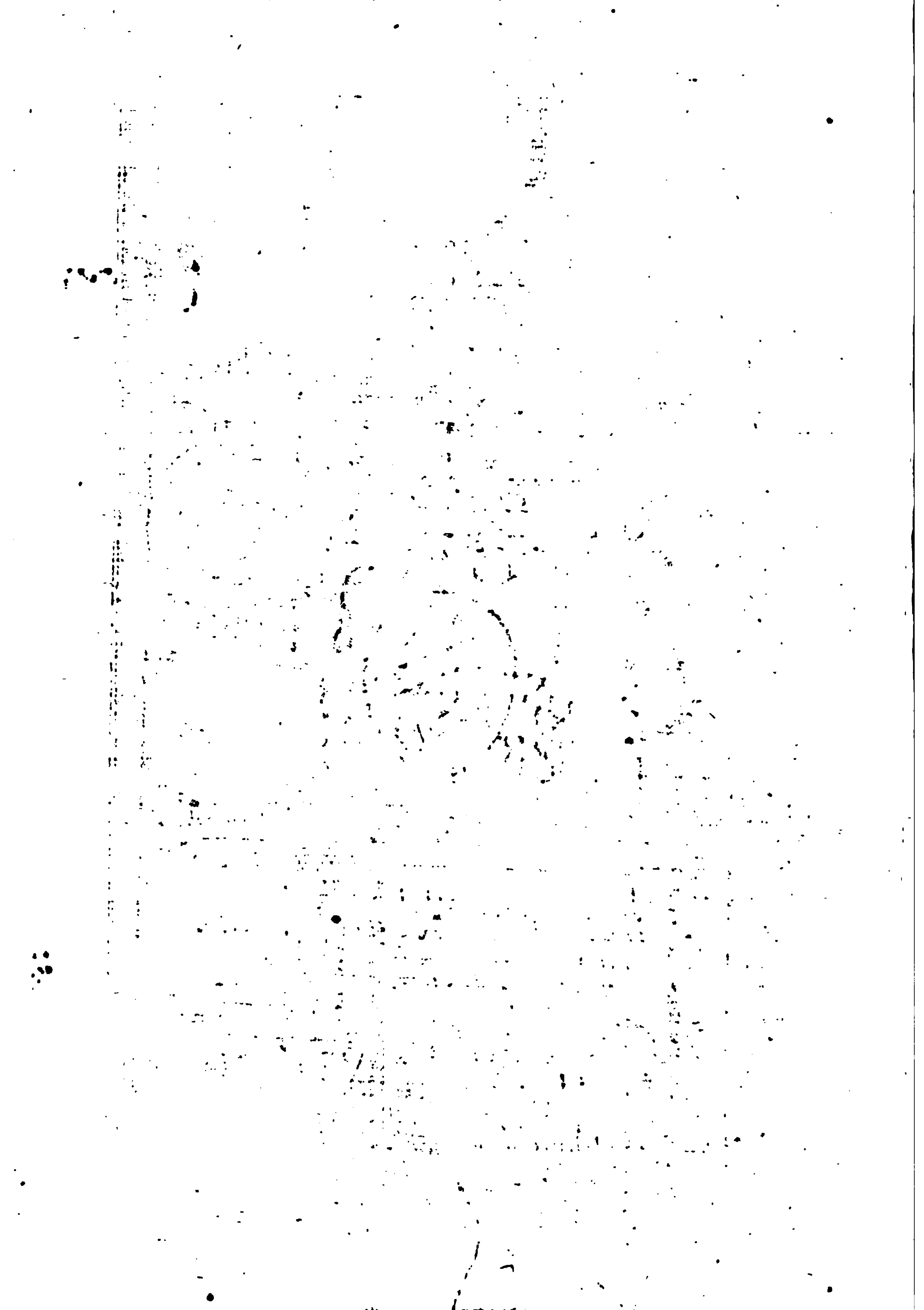
D. PETRVS	IAPHET
Veterum	Veterum
IANVS	IAPETVS
ÆNEAS	SATVRNVS
ROMVLVS	EVANDER

ORIGO ITALIÆ ac ROMÆ ad hanc diem ignota.

...us Miotte Burgu. Sculp.

...e Superiorum Permissu 1655.

Typis Francisci Monetæ

IACOBI HVGONIS

CAN. THEOL. BELGÆ INSVLENSIS

VERA

HISTORIA ROMANA

SEV ORIGO LATII VEL ITALIÆ

AC

ROMANAE VRBIS

E' tenebris longæ vetustatis in lucem producta.

LIBER PRIMVS

Qui primordia Europæ, ac Latij primæue Annales demonstrat, atque Vrbis Conditæ.

AD SANCTISSIMVM D. NOSTRVM

ALEXANDRVM

HVIVS NOMINIS SEPTIMVM.

ROMÆ, Typis Francisci Monetæ. MDCLV.

SVPERIORVM PERMISSV.

IAPHET TERTIO FILIO (NOE)
NASCVNTVR LATINI
ET QVI ROMANI.

S. Epiphanius in Anchorato.

SANCTISSIMO D. NOSTRO
ALEXANDRO VII
PONT. OPT. MAX.

AVSTO Sidere, BEATISSIME PATER, Romuleos illustrante colles, necnon æquè læto portento *Arboris Ramo Aureo* diuitis, cum triplici corona iam *ter* [a] renascentis, Europæ, Italiæ, ac Romanę Vrbis cunabula reperta, sanctissimis oculis videnda offeruntur. Neque hæc dumtaxat, sed & verum Ianum, & verum *Æneam*, cum vera Troia, Lauinio, & Alba, Romulumque non falsum cum germano Remo, aliaque complura, fabularum situ & rubigine abstersa, ad Principem (vt sit inuento thesauro) ex præscripto legum iure deferimus. Et verò futurum, vt nonnisi ALEXANDRO VII Pontifice supremo, antea ignota innotesceret Roma, atque

[a] Sub Sixto IV. Iulio II. Alexandro VII.

de *Laurentibus populis*, de *Vrbe Latini*, de *progenie tota* eiuſdem Aeneæ, mirâ pernoſcantur, ſi hac (vti ita dicam) diuina ac fatali virgula, Sibyllini myſterij opes ac fodinæ diuites orbi recludantur, & (quod rei caput) velut diu extorrẽ, ac tandem poſtliminio reuerſum,

Noſcat ALEXANDRO *ſub* PATRE *Roma Patrem?* Geminum, inquam, Patrem, Petrum atque Iaphet, denſa fabularum ſiue vetuſtatis caligine pridem occultatos? Quin Poeta Lyricus in Oda de Dijs, & heroibus claris, ad idem Pontificium inſigne haud obſcurè alluſit, quando *Sidus Arbori* hoc modo coniunxit:

[a] *Creſcit occulto velut ARBOR æuo*
Fama Marcelli: micat inter omnes
IVLIVM SIDVS, velut inter ignes
Luna minores.

Creuit enim, ac iam ſępius *creuit*, nempe ad ſupremum, qui in terris, Apicem, Rouerea Quercus, *occulto*, hoc eſt, noſtro *ęuo*, gentilibus ignoto, ac ijs omiſsis, quæ Iulio Cæſari putida & inepta adulatio quondam affingebat, veriſsimâ nunc metamorphoſi, IVLIO II in Chiſios transfuſo per adoptionem, IVLIVM certè quidem in Stellam conuerſum, ſeu IVLIVM SIDVS *micans* aſpicimus, & Romanos Colles ſereno, ac ſalubri vultu (non illo horrendo Cometę aſpectu) beans & inaurans, vt tot ominibus lætis ALEXANDRO regnante, nihil pręterea optandum ſuperſit, quàm vt

[b] *Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior æuo,*
Qua Caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto,

a Carm. l. 1. b Met. l. 15.

Acce-

Accedat cælo, faueatque precantibus absens.
Quod commune VRBIS atque ORBIS votum, sua quoque infima prece ratum esse cupit

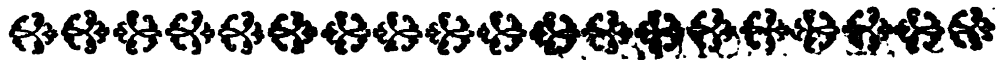
SVAE SANCTITATIS

Humillimus Seruus
Iacobus Hugo
Canonicus Belga Insulensis.

Impri-

Imprimatur si videbitur Reuerendiss. P. Sac. Pal. Apost. Magistro.

Marcus Antonius Oddus Vicesgerens.

PErlegi Codicem, cui titulus *De Origine Romæ* à *Iacobo Hugone* &c. Nihil in eo offendi, quod aduersetur sanę doctrinę fidei, aut bonis Moribus. Historiæ verò quam contexit, eiusque Allusionum, fides penes ipsum sit Authorem. quapropter vt typis detur, permittere poterit (meo quidem iudicio, saluo semper saniori) P. V. Reuerendiss. Sic censeo, & subscribo, in Aedibus S. Andreę de Valle 28. Kal. Octobr. 1655.

D. Augustinus De Bellis Cler. Regul. S. Theolog. Professor, & Sac. Congreg. Indicis Consultor.

Imprimatur

Fr. Raymundus Capisuccus Sac. Apostol. Pal. Magister, Ordinis Prædicatorum

AR-

ARGVMENTA RERVM

Quæ hoc Libro primo continentur.

CAP.

PRO-

PROMVLSIS

BENIGNO LECTORI.

A CVM primus hic Liber (Beneuole Lector) non solùm ad hoc tempus ignotos Romanæ Vrbis natales reuelet, sed eadem opera, ipsa argumenti necessitate compulsus, complurima mysteria exponat, quibus Atheismum, Gentilismum, Iudaismum, & hæreses hodiernas iugulet: visum operæ pretium non mihi duntaxat, sed & grauissimis viris, qui Romæ versantur, si quæ de *Poëtis* ac Sibyllis passim disputantur, sursum hoc initio operis (tametsi magnam partem excusi) ita præmunirem, vt nullius calumnia conuelli, aut moueri possent. Itaque iis in limine statim occurrendum duxi, qui forsitan sentirent, prophanis gentilium dogmatis sacra mysteria confirmanda non esse, vt hæc opinio non modò Patribus, sed etiam Scripturis, ac consuetudini in Ecclesia receptæ, aduersa ostendatur. Id verò ex sola D. Hieronymi Epistola ad Magnum oratorem Romanum abundè probatur, qui cum ex eodem Hieronymo quæreret, cur prophana atque sæculari gentilium doctrina libros inspergeret, se Scripturarum consilio & exemplo adductum, atque plurimorum eius interpretum, seu Ecclesiæ Patrum id facere respondet, adeo vt contrariam suæ opinionem, appellare prauam non dubitet: *Quod quæris in calce Epistolæ tuæ, cur in opusculis nostris sæcularium literarum interdum ponamus exempla, & candorem Ecclesiæ ethnicorum sordibus polluamus: numquam hoc quæreres, si Scripturas sanctas legeres, si interpretes earum euolueres*. Deinde hoc propositum suum compluribus Scripturis, ac amplius quadraginta Patrum exemplis confirmat, & sese in ijs non omnes mortuos ac viuêtes ait enumerare, quod *diues materia* Epistolæ *angustiis* includi non possit: prauè ad extremum sentire, qui putent, contra gentes agendo id esse licitum, aliàs cum Christianis, non item: *Nec statim praua opinione fallaris, contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum, quia omnes penè omnium libri eruditionis, doctrinaque* (Gentilium) *plenissimi sunt*. Et quamuis hæc Hieronymi Epistola ad nostrum institutum probandum oppidò sufficiat, cum non solius Hieronymi, sed Scripturarum, ac tot Ecclesiæ Patrum, testimoniis abundet, libet tamen ad maiorem lucem, Scripturarum & loca quorumdam Patrum in medium afferre, quibus Hieronymi responsio innititur, additis pauculis, quæ ob epistolæ angustias omisit.

Ib. Ac quod quidem ad Scripturas attinet, Moysem & Prophetas docet, ex gentilium libris quædam mutuatos. *Quis* (inquit) *nesciat, & in Moyse & in Prophetarum voluminibus, quædam assumpta de gentilium libris?*

Ib. Illud quoque prouerbiorum Salomonis: *Animaduertet Sapiens parabolam & interpretationem, verba sapientum, & ænigmata eorum*: de Philosophis gentilibus propriè dictum asserit. Apostoli quoque exemplum adducit: *Paulus Apostolus Epimenidis Poetæ abusus versiculo est, scribens ad Titum, in alia quoque epistola Menandri ponit senarium, Aratum*

Cap. 1.

tum teſtem vocat; inſcriptionem in ſortuitam (Athenienſiũ idololatratum) C
aram torquet in argumentum fidei. Myſteria item plurima Scripturæ idem
probantia congerit: Dauidis extorquentis de manibus hoſtium gladium, 1. Reg. 17.
& Goliæ ſuperbiſſimi caput proprio mucrone truncantis. Illud item Deu-
teronomij myſticè ad rem ſuam confert: Mulieris radendum caput, ſu-
percilia, omnes pili, & vngues corporis amputandos, & ſic eam habendã c. 21.
in coniugio. Vnde infert: Quid ergo mirum, ſi & ego ſapientiam ſæcularẽ
de ancilla atque captiua Iſraelitidem facere cupio? & ſi quid in eo mortuũ
eſt idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido vel rado, & mi-
xtus puriſſimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoth? labor
meus in familiam Chriſti proficit, ſtuprum in alienam auget numerum cap. 1
conſeruorum. Item Oſee fornicantis, Eſaiæ radentis, Ezechiel tonden-
tis quoque typis confirmat: Oſee accipit vxorem fornicariam Gomer fi-
liam Debelaim, & naſcitur ei de meretrice filius Iezrael, qui vocatur Se- cap. 6
men Dei. Eſaias nouacula acuta barbam, & crura radit peccantium.
Et Ezechiel in typo fornicantis Hieruſalem tondet caſariem ſuam, vt
quidquid in ea abſque ſenſu & vita eſt, auferatur. Hactenus Hierony- cap. 5.
mus propoſitum ſuum Scripturis conglobatis defendens. Cui adſtipula-
tur D. Auguſtinus, qui quod in Exodo factum memoratur, vt Ægypto
diſcedens populus Iſraelis, ab Aegyptijs aurea & argentea vaſa commo- L. 2. de Do
data auferret, id profanas gentilium doctrinas ad vſum Chriſti prædican- Ar. Chriſt.
di olim adhibendas, procul dubio deſignaſſe affirmat. Item Clemens
Alexandrinus, vbi Ioannis 10 Chriſtus ſeſe oſtium nominat, & quotquot Strom. l. 1
ante ſe venerunt, fures & latrones, omnes Philoſophos, ac Poetas an- 5. 6.
tiquos vocari in hunc modum aſſerit. Fures quidem, quia ex Prophetis,
aut Scripturis ſacris ſua furati ſint. Latrones autem, quod ijs furatis dog- Strom. l. 1.
matis perperam intellectis, Idololatrarum, quos imbuebant, animas oc- D
ciderint: Scriptum eſt, omnes qui fuerunt ante aduentum Domini, ſunt
fures & latrones. Omnes autem vniuersè intelliguntur, qui in eloquen- Ib.
tia & doctrina ſunt verſati, ante ſuſceptam à Deo carnem. Item: Latro-
nes & fures fuerunt, qui ſunt apud Græcos Philoſophi, qui ante Domini
aduentum, à Prophetis Hebræis partes veritatis id minime agnoſcentes, Lib. 6,
ſumpſerunt. Rurſum: Cum ergo apertè oſtenſum ſit, quomodo fures à
Domino dictos eſſe Græcos, ſit audiendum. Amplius: Quod totius ſcri-
pturæ Græci dicti ſint fures, ſatis, vt opinor, pluribus oſtenſum eſt indi- Lib. 6.
cijs. Quis igitur non inique vetet, à Gentilibus ea furta repeti, quæ Chri-
ſtus detexit? Hinc factum, vt Petrus fabulas antiquorum doctas appella- 2. Pet. 1. 8.
rit, iiſque Chriſti virtutem ac præſentiam notam fieri poſſe ſubinſinuarit, 1. Tit.
vt Paulus Poetam, qui de Cretenſium moribus prouerbium ſcripſerat,
agnominet Prophetam, puta, quod à Prophetis vaticinium furatus ſiue
mutuatus, vt Eccleſiaſticus ſapientiam omnium antiquorum à ſapiente Cap. 39.
exquirendam admoneat, & narrationem virorum nominatorum ab eo
conſeruandam, quod non ſolùm de ſacris Authoribus dictum, ſed & de
prophanis, ipſi communiter interpretes docent. Atque hæc, opinor, ex
Scripturis tum veteris tum Noui Teſtamenti teſtimonia producta, propo-
ſitum noſtrum abundè confirmant. Etenim longum eſſet, amplius qua-
draginta Patres, aut Scripturæ Interpretes ab Hieronymo laudatos, vbi
ſupra dictum, in medium adducere, qui iam inde ab Apoſtolorum tem-
pori-

E poribus, quatuor ferè sæculis, ad ipsum vsque floruerant. ex quibus primæua etiam consuetudo Ecclesiæ cernitur, gentilium scriptis ad Euangelij vsus adhibendis. De quibus ita Hieronymus: *Qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos infarciunt libros, vt nescias, quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam Scripturarum?* Illud quoque de Origine permirum adiungit: *Origenes decem scripsit Stromateas, Christianorum, & Philosophorum inter se sententias comparans, & omnia* (obserua hanc vocem) *nostræ religionis dogmata, de Platone, & Aristotele, Numenio, Cornutóque confirmans.* Ac quoniam supra cæteros Patres B. Clementem Alexandrinum extollit his verbis: *Clemens Alexandrinæ Presbyter Ecclesiæ, vir meo iudicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros. quid in illis indoctum? imo quid non è media philosophia est?* ob haec, inquam, laudem, eius Patris illustres quasdam sententias de hoc argumento, silere non possum, quibus sanè docet, prophana gentilium dogmata, tametsi necessaria haud sint, neque fidem contineant, at qui ea spernant, imperitos, et margaritas tanquam porcos calcare, ex Verbi namque Theologia illa esse decerpta, atque ex Prophetis furtiuè sublata, eademque admirabilia, & Deum maximè inspirantia vocat, denique iis Apostolos Petrum atque Paulum Christo prædicando olim vsos esse. de quibus nobis sigillatim idem audiendus: *Non me latent*, inquit, *ea etiam, quæ ab aliquibus imperitè tumultuantibus iactantur, qui dicunt oportere in iis versari, quæ sunt maximè necessaria, & quæ fidem continent. externa autem, & quæ sunt superuacanea, transilire, quæ nos frustra conterant, & detinent in eis, quæ ad fidem nihil conferunt.* quibus sic respondet: *Barbara ac Græca Philosophia æternæ Veritatis auulsam quandam particulam ex Verbi Theologia decerpsit. qui autem diuisa rursus composuerit, & perfectum vnum Verbum fecerit, sciat futurum, vt veritatem citra periculum contempletur.* Rursum: *Nunc adhuc vereor, vt ait* (Christus) *ante porcos iacere margaritas, ne eas conculcent pedibus. Est enim difficile, de vero lumine verè puros & perspicuos ostendere sermones suillis & indoctis auditoribus. His enim* (Philosophorum, & Poetarum dogmatis) *vix possunt apud vulgus vlla magis audiri ridicula, rursus autem apud ingeniosos, magis admirabilia, & Deum magis inspirantia.* Item: *Hæreses, quæ sunt in barbara Philosophia, etiamsi vnum Deum dicant, etiamsi Christum celebrent, id ex comprehensione dicunt, non ex veritate* (nempe fidei) *nam cum eo alium Deum inueniunt, et Christum non excipiunt, sicut tradunt Prophetæ.* Rursum: *Quod Deus Græcorum spectatissimos propriæ suæ linguæ Prophetas excitatos à vulgo fecerit, præter Petri prædicationem, declarabit Paulus Apostolus dicens: Libros quoque Græcos sumite, & Hytaspem sumite & legite, & inuenietis Dei filium multò clarius & apertius esse scriptum (& quemadmodum aduersus Christum multi Reges instruent aciem & eius fideles) & eius tolerantiam & aduentum.* quem eumdem locum Baronius in suo apparatu ad Annales laudat. Ibidem quoque Clemens Græcis Philosophiam prophanam, veluti Testamentum & Scripturam diuinitus concessam affirmare audet: *Minimè errabimus, si dicamus ipsam Philosophiam Græcis velut proprium datam esse Testamentum.* Ad cumulum quidam Augustini

Margin notes: S in Ep. ad Magnum. — (Origene) — Ib. — Strom. l. 1. — Ib. — Ib. — F — Lib. 6. — Ib.

ſtini ſententiæ accedant, quibus hanc quæſtionem de gentilium dogmatis ad ſacra adhibendis, vti Hieronymus, alijque ſupradicti Patres, apertè decidit: Nam de Ciuitate Dei: *Quiſquis alienigena* (inquit) *id eſt, non ex Iſrael progenitus, nec ab illo populo in canonem ſacrarum literarum receptus legitur aliquid propbetaſſe de Chriſto, ſi in noſtram notitiam venit, aut venerit, ad cumulum à nobis commemorari poteſt, non quòd neceſſarius ſit, etiamſi deſit, ſed quia non incongruè creditur, fuiſſe & in aliis gentibus homines. quibus hoc myſterium reuelatum eſt*. Item de Doctrina Christiana: *Doctrina omnes gentilium liberales diſciplinas vſui veritatis aptiores continent, quod eorum tanquam aurum & argentum, quod non ipſi inſtituerunt, ſed quibuſdam quaſi metallis diuinæ prouidentiæ erucrunt, & quo peruersè atque iniuriosè ad obſequia Dæmonum abutuntur, debet ab eis auferre Chriſtianus ad vſum iuſtum prædicandi Euangelii*. Item ibidem enumeratis pluribus Patribus Orthodoxis, qui id perfecerint, mox illud ſubiungit: *Quibus omnibus viris ſuperſtitioſa gentium conſuetudo diſciplinas, quas vtiles habebat, numquam commodaret, ſi eas in vſum vnius Dei colendi, quo vnus idolorum cultus extingueretur, conuerſum iri ſuſpicaretur, ſed dederunt aurum, & argentum & veſtem ſuā exeūti populo Dei ex Aegypto, neſcientes quemadmodum illa quæ dabant, in Chriſti obſequium redderentur. Illud enim in Exodo factum, ſine dubio figuratum eſt, vt hoc præſignaret*. Rurſum: *Philoſophi qui vocantur, ſi qua fortè vera & fidei noſtræ accommoda dixerunt, maximè Platonici, non ſolùm formidanda non ſunt, ſed ab eis etiam tanquam iniuſtis poſſeſſoribus in vſum noſtrum vendicanda*. Cauſam etiam hanc præclaram affert: *Quiſquis bonus veruſque Chriſtianus eſt, Domini ſui eſſe intelligat, vbicumque inuenerit veritatem*. Sed quid pluribus opus? vel inde ſuum errorem agnoſcant, qui prophanas gentiū diſciplinas ad ſacra probāda inutiles credunt, aut damnare audent, quòd propheticis gentium libris complures gentiles ad Chriſtum adducti, qui idcirco etiam à Cæſaribus Romanis, ac Senatu olim interdicti, contra quas ſanctiones etiam acerrimè Patres declamarunt. Teſtis Cæſar Baronius: *Ac quod ad ipſos gentiles pertinet, ſuis ipſorum Propheticis libris, ad Chriſtianam religionem ſectandam iidem impellebantur*. Et idem: *Antoninus Pius, quòd intelligeret occaſione Sibyllinorum carminum, & aliorum gentilium vatum, ac prophetarum, qui multa de Chriſto prædixiſſe viſi eſſent, complures à patria ſuperſtitione deficere, & ad Religionem Chriſtianam confluere, eiuſmodi librorum lectionem penitus vetuit, appoſita pœna mortis. Dequo quidem edicto nonniſi odio hoſtis humani generis promulgato Iuſtinus Chriſtianus Philoſophus apud eumdē Imperatorem grauiter conqueritur*. Ad extremum nonne S. Patres Ioſephi Iudæi pro Chriſto Iudæis probando de eodem Chriſto elogium adducunt? non & hodierni Hæreſum impugnatores gentilis & blaſphemi hominis, & Chriſtianorum oſoris atque irriſoris Luciani ſcriptis, atque Lampridij, Ammiani item Marcellini, atque aliorum, hodiernos Chriſtianorum ritus ac templa defendunt? Itaque ex hactenus dictis non ſolùm mens Patrum, ſed etiam Scripturæ, & Eccleſiæ vetus atque recens conſuetudo, ſcriptis Gentilium ad ſacra vtendi perſpicuè elucet. Et quamuis Poëtæ, cum gentilium fabulis, ijs generatim comprehenſi cernantur (nec enim

L. 18. c. 47.

G

L. 2.

H

Ad annum Chriſt. 243

Ad ann. 57.

fabu-

S

Apud Euſ. Cæſar.

lli Chriſtum naſciturum cani, atque eius facta atque myſteria, oratione habita ad ſanctorum cœtum, planè perſuadet, vti infra monſtramus. Huius porrò ſenſum ac interpretationem Auguſtinus confirmat, quando Poëtam eumdem de Christo ſaluatore ait Vaticinos verſus à Sibylla Cumana hauſtos edidiſſe: *De quo Chriſto etiam Poeta nobiliſſimus dixit: Te duce ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri, Irrita perpetua ſoluent formidine terras.* Mox ſubdit: *Qua* (ſcelerum veſtigia) *nonniſi ab illo Saluatore ſanantur, de quo iſte verſus expreſſus eſt: Nam hoc aliunde non à ſeipſo dixiſſe Virgilius, in Ecloga ipſius quarto ferme verſu indicat, vbi ait: vltima Cumæi venit iam carminis ætas. Vnde hoc à Cumæa Sibylla dictum eſſe incunctanter apparet, & quæ ſequuntur.* Demum idem Auguſtinus per *Elyſios campos* gaudia beatorum fabulosè putat eſſe deſcripta: *Platonice videtur ániſſe Virgilius, in Campos Elyſios purgatas animas miſſas: Quo nomine tanquam per fabulam videntur ſignificari gaudia beatorum*: per Iouem quoque ethnicorum, Deum deſignatum eſſe pronuntiat: *Ipſe eſt Deus, quem Varro doctiſſimus Romanorum Iouem putat*, quamuis *neſciens quid loquatur*. A Diuo Hieronymo item, quid iiſdem Poëtis aut fabulis gentilium tributum, ex Epiſtola ſuperiore ad Magnum ſatis innoteſcit. Nam Iulianum Auguſtum, vulgò Apoſtatam dictum, ſuo ſe enſe lacerasse ait, dum Poëtarum fabulas in ſeptem libris contra Chriſtum adduxit: *Iulianus Auguſtus ſeptem libros aduerſus Chriſtum euomuit, & iuxta fabulas Poëtarum, ſuo ſe enſe lacerauit.* quod qui explicatur, ſi non ſuis myſterijs fabulæ Chriſtum deprædicent? quid, quod Cyprianum ibidem memorat reprehenſum, quòd aduerſus Demetrium ethnicum, Philoſophorum atq; Poëtarum dogmatis vti neglexerit? *Cyprianus mordetur, cur aduerſus Demetrium ſcribens, teſtimoniis vſus ſit Prophetarum & Apoſtolorum, quæ ille ficta & commentitia eſſe dicebat, & non potius philoſophorum, & Poëtarum, quorum auctoritati, vt ethnicus, contraire non poterat.* An non rurſum in Poëtis ethnicis ineſſe pro Chriſto teſtimonia aſſerunt? Per illam porrò ſupra deſcriptam *mulierem captiuam*, quæ in *Deuteronomio* duci in vxorem ab Iſraelita ſinitur, eodem Hieronymo teſte, gentilium Poëſis ſignificata eſt, quæ *decalu-ata, & vnguibus reſectis*, vti ſupra myſticè explanatum habes, *multos tibi fœtus dabit, & de Moabitide efficietur Iſraelitis*, hoc eſt, ſacra de prophana, quemadmodum ille ad Pammachium ſcribit. Et verò fabulam illam Virgilij, quod Iuſtitia terras derelinquens, extrema per agricolarum campos, & ſegetes veſtigia fixerit, de Chriſto, qui vera Iuſtitia futurus, vaticinium idem eſſe credit, vtpote, qui terris egreſſurus, cælumque aſcenſurus, peregrè ſit profectus, & in monte Oliueti, qui in vrbe Solymæ, ſuprema, quæ in terris fecit, veſtigia impreſſerit. Sic enim Hieronymus in Amos: *Ego puto*, inquit, *ex hoc loco* (Amos, vbi Deus iuſtitiam dicitur poſuiſſe in terra) *etiam gentilem Poëtam ſtratum fuiſſe, quæ de ruſticorum ſimplicitate, & beatitudine diſſerens, intulit, extrema per illos, Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit.* Dies me deficiat, ſi Patrum vniuerſa loca colligere aggrediar, vbi in Poëtis, aut gentilium fabulis ſacra myſteria, imo Euangelia, incluſa eſſe docent, quamuis ſæpe crucient, ac deflorent. Verum quid neceſſe? quando quidem ea hactenus adduxis, prope ad nauſeam res commonitas ſit & Clemens S. Pa-

De Ciuit. Dei l.10. c.27.

Ib.c.30.

De Ciuit. l.19.c.22.

Epiſt. ad Magn.

Ib.

T

Ib.

In c.5. Amos.

tres

tres, & pro Christianis aduersus Gentiles & Iudæos adeo ita declamant: *Ante Christi ortum, mysteria eiusdem fabulis compositis inclusa atque comprehensa:* Christianos cum Græcis poetis atque Philosophis congruentia imo eadem dicere, horum autem quæ dicunt, à Prophetis argumenta sumpsisse, pro vno Christo Dei filio à Prophetis audito, plures Iouis filios ab ijs produci, eorumdem opera Dæmones perficere conatos, vt pro poeticis fabulis, homines nec Christi haberent, vt veritatis fides infirmaretur, vt quin nempe putarent Christianis credendum, quia nec poetis. & cum secus eueniret, vt ubi ob eos ad Christum venirent, alio dæmonum instinctu eorumdem libris interdictum fuisse, vt fabulas Bacchi, Persei, Bellerophontis, Aesculapij, Herculis, Mercurij, Mineruæ, atque aliorum, Christi generationem æternam, Natiuitatem de Virgine, miracula, passionem, mortem, & ad vitam reditum cum ascensione in cælum prædicta, item mundi iudicium ex dictis & rebus fabulosis demonstrationes pro Christo formari; nec fabulis solum, sed & gentilium sacrificia quæ ritus à Prophetis accepti & in usum prophanum inducti, & instrumenta diuinarum rerum iisdem expressa. Poetas omnes non extremis labijs, sed omnino de Prophetarum fonte potauisse, omnis gentiliū fundamentum dogmata contra veritatem Christianam structa siue fabricata, de ipsa, eadem veritate constructa, quædam disciplinæ salutaris adulteria esse: Aeaci apud inferos tribunal, ignem Phlegetonta, Stygem seu Stygiam paludem, Elysios campos, iudicij post mortem, ignis infernorum, atque Paradysi imagines esse, & quidem de nostris scripturis prioribus sumptas & expressas. quid plura? Homerum, Hesiodum, ac similes ab iisdem Prophetis Theologiam edoctos, per arcana fabularum sensa multa Philosophari, eosdemque icčirco Prophetarum fures à Christo appellatos, per sanctos viros miraculis è tradita, quæ in sacrario fidei continebantur, fabulis implicita atque comprehensa; Apostolum ex Græcis poematis usque per Pythagoream transmigrationem animorum in corpora, resurrectionem, per Apollinem, & Iouem mysticè Deum significari, à Marone tota ecloga quarta natalem Christi apertè describi, & de eodem peccata mundi ablaturo à Sibylla instructum clarè præcinere; Iulianum Augustum fabulas Poetarum contra Christum armantem, proprio gladio sibi necasse, aduersus gentiles, qui scripturas rident, Philosophos, & Poetas solos opponendos esse; fabula Iustitiæ per agricolarum campos extrema vestigia imprimentis, Christi ascensionem è monte Oliueti esse adumbratam: Poeticam denique in Deuteronomio mulierem captiuam mysterio appellatam, cum qua quibusdam resectis, verus Israelita homo Christianus cum maximo fructu commisceri possit. Illa, illa, inquam, à tot primarijs primææ Ecclesiæ Patribus quasi vno ore prolata quis carpere audeat? quis non venerari? Ne quis autem de paucis fabulis hæc interpretetur, etiam atque etiam has gnomas perpendat: *Totius scripturæ* propheticæ, siue prophetarum fures omnes Poetas atque Philosophos à Christo vocatos, plures Iouis filios qui vnicum Dei filium Christum adumbrarent, & quem ipsi à prophetis audissent; Poetas commentos; Omnia aduersus veritatem, puta Christianam, de ipsa eadem veritate structa, eo quòd de veris Prophetarum oraculis essicta, qui Christum canebant; Omnia religionis nostræ dogmata, quæ tuo veterum testimonijs, Hieronymo teste, olim confirmata, omnes

V y

X

nes Poetas de prophetarum fonte omnino bibisse, Homerum, Hesiodum
Y & similes ab iisdem *Theologiam* edoctos, *per arcana sensa* fabularum *multa philosophari, mulierem captiuam* Deuteronomio expressam, ab *Israelita*, hoc est, Christiano *vxorem acceptam, multos fœtus dare*. Adde, quòd ob nexum fabularum inter se, & cognationem, vel vnica data, quæ Christum designet, per hanc quasi rimam innumera propè cætera inducatur, vti infra planum faciemus. Verùm quid miramur Christi mysteria de gentium fabulis tanquam de metallis & diuitibus venis ac fodinis à Patribus erui, quandoquidem Petrus ante illos, easdem *fabulas, doctas* nuncuparit, iisdemque Christum *notum* fieri posse & Christi virtutem innuerit? *Non enim* (inquit) *doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis virtutem, ac præsentiam Domini nostri Iesu Christi*. Nam si quidem vanas, inanes, aut stultas easdem vocaret, æquissimam consilij caussam afferre dicendus. Sed cum *doctas* vocet, & res doctas sequi in docendo omnis homo soleat, qui non imperitus, cur doctis his rebus magistris, docenda, ac manifestanda virtute Christi abstineat Petrus, mirum videatur, nisi se maiora atque firmiora sequi velle ostenderet, cuiusmodi illa sunt, *vox* atque *visio* in monte *audita, & conspecta*; & *propheticus sermo* præterea *firmior*, nedū re ipse visa, aut audita, verùm *doctis fabulis*. Quamobrem ex dictis abundè perspectum, quidnam de poetis, aut fabularum gentium mysterijs nō Patres dumtaxat, sed Scripturæ senserint. ex quo porrò intelligitur, cum alij aut ijdem Patres à nobis laudati, veteres Poetas, aut poemata infamant, & fabulas gentiliū vt vanas, fatuas, blasphemas, impias, lasciuas, & turpes traducunt, ea non in sensu suo vero ac germano ita despicere (nam cum Scripturis alias secumque pugnarent) sed in gentilium sensu ac significato, qui hæc non ad Christum aut res sacras vnquam referebant, verùm ad literam cuncta explicabant, aut certè res naturales, aut prophanas morales, aut ciuiles harum mysterijs
Z inclusas credebant. Nam Iouis fabulam exempli caussa, si de Deo, aut Christo ita explanassent, vt vel nomen duci à *Ieoua* dicerent, quod est vocabulum Hebraicum Dei, & ideo Patrem violasse fingi, aut cælo expulisse, quod Christus Deus Adæ filius, hunc suum parentem Paradyso reum exterminarit, ipsum autem Iouis Patrem Adamum filios deuorasse atque occidisse, quod ob pomum voratum, peccato originis posteros suos omnes enecarit, Iouis verò adulteria, incestus, & stupra cum varijs, Virgineas atque sanctas animas omnis sexus & ordinis expressisse, quas Deus vti sponsas amarit, Iouis item filios Mercurium, Martem, Æsculapium, Bacchum cæterosque, vnum Dei filium Christum designare, si hoc, inquā, modo Iouis fabulam veteres explicassent, quis adeò demens, qui non videt, hos ambabus vlnis Patres amplexuros fuisse, qui toties antiquorum Ioue Deum significari, & Christum eiusdem filijs supra affirmarint? Cum verò literalis sensus veteres deceperit, quid mirum si Iustinus Martyr, tametsi gentilium fabulas à Prophetis natas cum cæteris Patribus supra agnouerit, hanc fabulam Iouis ita repudiet: *Longè absit à sana & casta mente cogitatio de Diis huiusmodi, videlicet Iouem parricidā & Patre tali genitum, ac præ amoris impotentia à malis fœdisque voluptatibus victum, ad Ganimedem & permultas adulteriis & stupris imminutas fœminas venisse, & liberos suos similium facinorum patratores suscepisse.*

pisse. quis enim nisi excors propterea putet, hunc Patrem inconstanter
loqui, & secum pugnare, & fabulas eodem ore laudare, atque impobare,
dum quod in mysterio probauit ac verum agnouit, ad literam inculpat? Aa
An non hanc Scripturam, *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere di-*
uinitatem, & honorem, similiter ad literam sumptam, vt idololatriæ
plenam condemnaret? Et vnde hodierna Iudæorum impietas oritur, ni- Apoc. 5.
si quod Scripturæ sacræ mysteria Christum sonantia, cuncta ad literam
adhuc interpretantes, admittere recusent? Sic est in fabulis, quarum
pretiosum nucleum gentes ferè nescierunt; inutilem & noxium corti-
cem solùm amplexatæ. At dices, fabulam quoque Iouis, & cæteras Deo-
rum explanarunt mysticè. Iouem enim imbrem interpretantur, vnde
Virgilius

Tum Pater omnipotens, fœcundis imbribus æther,
Coniugis in gremium lætus descendit:

& Apud Arnobium ethnicus ei sic loquitur: *Erras & laberis, nam ista*
omnes (Deorum) *historiæ, quæ tibi turpes videntur, atque ad labem per-*
nere diuinam, mysteria in se continent sancta, rationes miras atque al- L. 5.
tas. Itaque qui dicet, cum sua concubuit Iuppiter matre, non incestas si-
gnificat, aut propudiosas veneris complexiones, sed Iouem pro pluuia, pro
tellure Cererem nominat. Et qui versus perhibet, lasciuias eum exercuis-
se cum filia, nihil de fædis voluptatibus loquitur, sed pro imbris nomine
ponit Iouem, in filiæ significatione sementem. Quis negat, mysticè (my-
sterio nempe rei naturalis) Iouem antiquorum, paucos Philosophos excu-
sare conatos, maximè quando eius facta ignominiosa & Deo indigna
Christiani carpebant? quis nescit vocabulo *Cereris* panem appellatum,
Bacchi vinum, *Martis* bellum, *Veneris* coitum, ab iisdem ethnicis? vnde
hos irridens Arnobius ait: *Erubescitis panem & vinum nominare & pro* Ib.
coitu Venerem non metuitis dicere. ergo rei diuinæ, non naturalis myste-
rium in Iouis fabula, & Deorum, Patres requirebant, ac idcirco autho-
rem pluuiæ Deum, non pluuiam. Iouis vocabulo signari aiebant, & Bb
horum interpretationes in literali, naturali, ciuili, aut morali sensu, tan-
quam vanas explodebant. Itaque idem Arnobius superiori obiectioni
respondens, *Argutiæ sunt*, inquit, *atque acumina hæc omnia, quibus*
fulcire solemne est malas in Iudiciis causas. Multis autem de causis sen- Ib.
sus supradictos, qui non supra rerum naturas assurgunt, à Mythologia
Deorum Patres exclusere, quarum præcipuæ duæ sunt: primum, quia
vniuersum ethnicorum vulgus, si paucos Philosophos forsan exceperis,
Iouis illa stupra, adulteria, incestus & cætera crimina, sine mysterio ad
literam crederet, vti Augustinus totis passim libris de Ciuitate Dei acer-
rimè disputat, vbi Deos iratos ludis solere placari, in quibus adulteria
illa, stupra, ac crimina repræsentarentur, Philosophis, aliisque obiectat.
Alterum verò fuit, quod omnia & singula, exempli causa, quæ de
Ioue fabulæ antiquorum tradunt, imbri seu pluuiæ affingere nequirent,
seu accommodare. Nam hanc æquissimam, atque certissimam regulam
interpretationis rectæ fabularum Patres statuebant atque ab ethnicis sē-
per exigebant, quæ etiam cuilibet ænigmati soluendo solet adhiberi, vt
nisi partes omnes explicaris, seu rei, quam significari vis, bellè adaptaris,
fabulosi ænigmatis laudem aut præmium dissoluti non feras. Itaque hanc

nor-

normam secutus idem Augustinus, Philosophis, qui hoc minus præstarent, in hunc modum insultat: *Cum conantur vanissimas fabulas velut naturalibus interpretationibus honorare, etiam homines acutissimi tantas patiuntur angustias, vt eorum quoque vanitatem dolere cogamur.* horum enim angustiæ erant, quia cogebantur cuncta explanare. rursum hac regula, in fabula Iouis enucleanda à capite ad finem, aduersarios gentiles sic Arnobius vrget: *Si ad finem à capite contextus omnis expositionis, & series obtentionibus allegoricis* (rei naturalis) *clausa sunt, monstrate, quid pro rebus singulis, quas vnaquæque eloquitur fabula, supponere debeamus & premere.* Et mox: *Vt enim Iouem pro pluuia, Cererem verbi causa, pro terra vultis audire, ita dicere vos conuenit, quid pro Tauro debeamus accipere, quid pro indignatione Cereris atque ira, quid sibi velit Brimo verbum, quid Iouis solliciti supplicatio, quid allegati cælites nec auditi,* & cum plurima horum enumerasset, *Quod si pro his omnibus,* inquit, *quod oporteat subiici, rerum immutatione monstratis, erit, vt vobis assensum super tali asseueratione tribuamus.* Et infra: *Aut igitur debent allegorico genere* (rei naturalis mysticæ) *omnia esse scripta & posita demonstrandaque vniuersa nobis, aut genere isto conscriptum est nihil.* Ex qua regula Patrum obseruata sanè efficitur, vt is minime verus ac perfectus Iouis fabulæ, exempli causa (quo Deum signari iidem tradidere) interpres existat, qui omne Deorum fabulosum genus & genealogiam (quorum is Iuppiter aut Pater, aut Auus) similiter Christiano sensu explicare nequeat. Rursum forsitan dices, si Euangelica Christi mysteria & dogmata fabulis illis ethnicorum clausa fateamur, cum fabulæ fuerint ante Christum natæ, periculum cauendum, ne quis suspicetur, Christiana dogmata à fabulis orta, cum hæ præcesserint. Hanc obiectionem, verius calumniam à gentibus pridem excogitatam, quæ non solas fabulas, verùm vniuersim Christiana sacra, ritus, & dogmata incursat, & Patres soluerunt, & Christus contempsit, cum doctrinam traderet de æterno igne, de Purgatorio, peccatorum pœnis, dæmonum lapsu & ruina, cæterisq. plurimis, quæ certò sciebat Platonem ante se, atque Philosophos, (vt Patres testantur) quoque docuisse. Neque illud idem quidquam pensi habuit ipse Spiritus Sanctus, quãdo Apostolis & horum posteris hos ritus suggessit, quos maximam partem in prophanis sacris gentes vsurparant. Verùm isti calumniæ Patres supra occurrerunt, cum asseruere, Philosophos, Poetas, atque gentilium sacrorum primos inuentores, sua illa dogmata etiam fabulosa, suos illos ritus nobiscum communes, à Prophetis hausisse, & furatos esse, qui Christi doctrinã & sacra Ecclesiæ eius prænuntiauere. de quo Augustinus, qui Ambrosium citat, rursum audiendus: *Quantam noster Ambrosius quæstionem soluit, calumniantibus Platonis lectoribus & dilectoribus, qui dicere ausi sunt, omnes Domini nostri Iesu Christi sententias, de Platonis libris eum didicisse, quoniam longè ante humanum aduentum Domini, Platonem fuisse negari non potest. Nonne memoratus Episcopus probabilius esse ostendit, quod Plato potius nostris literis fuerit imbutus, vt illa posset dicere & scribere?* Et infra: *Ita fit multò credibilius istos potius de literis nostris habuisse, quæcumque bona & vera dixerunt, quàm de Platonis* (literis) *Dominum nostrum Iesum Christum, quod dementissimum est credere.* Atque eodem modo Minutius Felix supra pronuntiat: *Non quod*

G c

De Ciuit. Dei l. 7. c. 13.

cap. 5.

Dd

Vide Tert. sup. et Barõ. ad an. Chr.

De Doctr. Christ. l. 2.

quod simus eorum (Philosophorum) *vestigia subsecuti, sed quod illi de diuinis prædicationibus Prophetarum, umbram interpolatæ veritatis imitati sunt.* Sed quid pluribus opus? nonne cum tedio propè, ex Patribus audisti, Philosophos, & Poëtas Prophetarum fures, ex ijs bibisse, hausisse, nostra sacramenta atque ritus exinde æmulatos esse? Hinc igitur Heretici discant, quanta iniuria atque calumnia hodiernos Romanæ Ecclesiæ ritus & ceremonias carpant, tanquam à prophanis gentilibus ortas, quòd harum plurimis priores sunt vsi, cum de Christi dogmatis idem ipsis obijci queat, quod, vt Augustinus ait, *dementissimum credere*. Iam verò si quæras, quibus è Prophetis, Hæbreis? an verò Sibyllis, quas Patres gentium Prophetissas dicunt, illi nobiscum communia dogmata ac mysteria prompserint; id verò haud perinde, atque superius, in eisdem liquet. Nam alij de Prophetis Hebreis dubitanter asserunt, confidentius alij, alij de Sibyllis, alij partim de Hebreis, partim de Sibyllis, generatim plures de Prophetis sine discrimine. Origenes quidem contra Celsum disputans de iudicio extremo, de Prophetis hebræis fluctuanter in hunc modum loquitur: *Nescius* (Celsus) *vel Græcorum nonnullis id visum, quod ex antiquissima forsitan Iudæorum gente acceperant, fore, vt ignis ad purgationem mundo sit inferendus.* Ac Iustinus Martyr, vti Clemens Alexandrinus, tametsi sæpius in Moysem & Prophetas Hebræos inclinent, Sibyllam tamen ij Patres non vno loco cum ijs coniungunt, eiusque scripta inter Propheticas Scripturas reponunt: *Tempus est venire ad Scripturas Propheticas. Prophetissa itaque Sibylla nobis prima canat canticum salutare.* Item Clemens Alexandrinus: *Iis, qui dicuntur sapientes & Poetæ* (apud Græcos) *ostensum est nobis, Mosen esse antiquiorem. Neque verò is solus, sed etiam Sibylla dicitur Orpheo antiquior.* Tertullianus, Minutius felix, Lactantius &, alij ferè in genere, loquuntur, *de nostris Sacramentis, de ipsa veritate, de fonte, oraculis, Theologia, vaticinijs, diuinis prædicationibus Prophetarum, de sacrario Dei*, & simili phrasi, vti supra sæpius habes indicatum. Certè Constantinus Cæsar, atque Augustinus, Virgilij versus quarta Ecloga allatos, in quibus Saluatoris ortus ac vita descripta, de Sibylla Cumana depromptos incunctanter aiunt. Alijs verò locis idem Augustinus, vti Ambrosius, in genere loquitur, & indefinitè, *de nostris literis, de quibusdam diuinæ prouidentiæ metallis*, & consimiliter. Satis enim Patribus fuit indicasse, Gentiles Poëtas atque Philosophos non à seipsis illa esse commentos, verùm de Prophetis mutuatos esse, qui fidei illa mysteria priores ipsis prædixerāt. Itaque in hac ambigua, & inter Patres controuersa doctrina (quę quidem ad particulares hos Prophetas attinet) illa sententia nobis præferenda visa est, & vti verior cæteris amplectenda, quæ fabulas & omnia Gentilium sacra & dogmata nobiscum communia, de solis Sibyllinis folijs excerpta, asseuerat. Nam & ij Patres, qui hæc in hæbræos vates deriuarunt, ferè dubitanter istud affirmarunt, quòd non essent nescij, Homeri & Hesiodi fabulas, imo Platonica dogmata siue simplicia, siue fabulosa, versionem Hebraicæ Scripturæ per 70. Interpretes factam temporibus Ptolomæi Regis, diu antecessisse. qui igitur harum fabularum ac disciplinarum inuentores Græci ab Hebræis sumerent, qui hebraicè nescirent, & nondum hebræos Prophetas in græcam linguam conuersos haberent? Nam quod

E

Vide sup.

Lib. 5.

Exhort. ad Gentes.

Strom. l. 1.

F f.

V. de sopr.

qui-

Gg quidam aiunt, Græcos in Ægypto ante Scripturas translatas vatum Iudæorum commercio vsos ea didicisse, enimuero gratis, & nullo satis idoneo teste antiquo profertur. Esto, liberaliter istud concedamus. Quanta in veterum seu Philosophorum, siue Poëtarum scriptis reperimus, quæ aut non omnino, aut certè non cum iisdem adiunctis & circumstantijs, in toto veteri Testamento legas? cuiusmodi sunt, quæ de Angelorum peccato & lapsu, mundi excidio & conflagratione, de Iano; hoc est Ianitore cæli, cæterisque sexcentis, noster Apparatus, & Romæ origo infra exhibebit. Vel illud Iudicij extremi, in quo *terra*, hoc est, terrenorum hominum *lis diiudicanda*, & *quo* illi *nomine* appellandi veniant, benedicti, anne maledicti? vbi in Prophetis, vel in toto veteri instrumento extat? quod Ouidius nihilominus in tela Mineruæ canit acupictum, hæc enim

Met.l.6. *Pinxit & antiquam terræ de nomine litem.*
Bis sex Cælestes (duodecim Apostoli) *medioIoue, sedibus altis*
Augusta grauitate sedent, sua quemque Deorum
Inscribit facies, Iouis est regalis imago.

Quid multa? vbi Hebræorum codices Prouerbij eius meminere, quod de Tit. 1. *Cretensibus semper mendacibus, malis, atque pigris* à Poeta iactatum, quasi *Propheticum* Paulus veneratur? ex aduerso autem, libros Sibyllinos ab omnibus non solùm Scriptoribus ethnicis, sed etiam Patribus, atq. Christianis propheticos habitos, semper apud Gentes conseruatos liquet, & Sibyllam non tantùm Alexandro Magno, Platone, Herodoto, Hesiodo, Homero, & Troiano bello, siue vero siue fabuloso, priorem ferè vniuersi admittunt, sed & diluuij tempore extitisse, imo antiquissimum Poetarum Homerum suos inde versus quamplurimos furatum, tum vniuersa lib. 8. Græcorum schola, tum & hodierna, quæ circumfertur, Sibyllæ oracula nos docent. in quibus sic Sibylla de se

Siquidem cum dilueretur
Hh *Mundus aquis, cum vir solus probus exuperauit,*
Eius ego nurus, eius item de sanguine nata.

Ac eadem quoque de Homero hæc canit:

Ib. *Quidam deinde senex falsorum scriptor, & ipsam*
Mentitus patriam, nascetur lumine captus,
Hic res Iliacas scribet, non sicut habebunt,
Sed clarè verbisque meis vtendo, modisque.
Primus enim voluet librorum scripta meorum.

Inde ergo Homerum, inde Græcos & Latinos, & quoscumque primos fabularum authores atque inuentores sua dogmata & fabulas, hinc quoque sacrorum præsides atque antistites, quorum custodiæ libri Sibyllini crediti, ritus Christianorum similes, atque sua sacra, mutuatos liquet. Hincquoque Dęmones futurorum ignaros, quando ex Moyse nihil, aut Prophetis hebræis elicere poterant, idolorum oracula, magorum, aruspicum, augurum, & astrologorum (quæ quidem fuerunt) vera prognostica emungere solitos, vero simillimum, qui, vt scitè Tertullianus, *æmu-* In Apolog. *lantes diuinitatem*, studiosè à prophetis omnibus *furati sunt diuinationem*. Nam ab Sibyllinis libris Romani Christum Incarnandum, & totius orbis Regem nasciturum quondam didicere, imo Reipublicæ prosperos & aduersos casus, antequam euenirent. Quo factum, vt tantùm apud

eos

eos promerita Sibylla, vt publicè libros inclusos seruarent, & in omnibus euentis paulo grauioribus eosdem adirent. Cur ergo, inquies, vt etiam à Sibylla Homero supra exprobratum, tot falsa scripsere, quibus vera magistrà verissima scribendi materiam atque argumentum daret? Locus hic postulat, vt vnde in fabulas & cætera gentilium dogmata (tametsi à Prophetis sumpta Patres docuerint) irrepserit vitium, aperire conemur. Ac de solis fabulis gentilium agendo (eò quod haud multùm cæterorum dissimilis ratio) multos erratorum fontes Patres indicarunt. quorum alia ad authores pertinere noscuntur, qui easdem primi excudere, alia ad interpretes, seu posteros eorum, qui eas editas in lucem fouere, & educauere. Ac prima primorum hæc authorum culpa, quòd non simpliciter prophetica dogmata suis tradiderint, sed obscuris velis allegoriarum atque ænigmatum, vnde fabulæ existunt, ea inumbrarint, atque offuscarint. Nam siue id quadam inuidia caballistica fecerint, siue religionis falsa specie decepti, vt augustiora mysteria traderent, siue etiam legentiū animos oblectandi gratia, prauo hoc dæmonum instinctu fecisse S. Patres docent, vt supra ostensum. Id enim suggestum, vt propheticis verbis atque sententijs ænigmaticè expressis, & adulteratis, ad literam, verbi causa, historias Iouis, Mercurij, Bacchi, atque similium posteri accipientes, Christum ijs significatum minùs perciperent, & sic ad idola fædè laberentur. quam quidem causam & alias similes Patres aperiunt, cum dicunt, *operatos spiritus erroris hanc æmulationem, vt homines pro poeticis atque fabulosis narrationibus, res Christi haberent, vt infirmaretur fides veritatis, vt ideo non putarent Christianis credendum, quia nec Poetis vtpote prioribus, magis, quam Christianis.* Eamdem insaniam allegoricè atque fabulosè res Christi tractandi & inobscurandi, in Valentino illo Hæresiarcha Patres improbarunt. Nam sic Irenæus: *Accusabit eos* (Valentinianos) *Homerus proprius ipsorum Propheta, à quo eruditi talia inuenerunt.* Ac Tertullianus: *Ouidius metamorphoses suas deleuisset, si hodie maiorem cognouisset.* Quis deinde in ijsdem fabularum figulis, impuri dæmonis opus non agnoscat, dum videt lasciuis ac turpibus tropis, ac figuris mysteria casta ac diuina inuerti, & stupris, vi, raptu, adulterijs, incestu signari? Itaque Petrus Apostolus non pias, non castas, sed *doctas fabulas* cautè nominauit, quòd doctrinam quidem propheticam continent in significato, verum pietatis & castimoniæ sæpissime expertem in phrasi, seu signo, ita vt inuolucro turpi & immundo res mundæ tegantur. Quare Arnobius in fabula Martis & Veneris inter se vinctorum, & colligatorum, artem hanc dæmonis prodit, *vt priùs animum turpitudo, quam religionis alicuius perstringat authoritas.* Ad hanc indignitatem atque crimen refer, quando, verbi causa, *Iouem parricidam, meretricem Floram, in morte insanum & furentem Herculem,* qui Christus, inducût, illius amorem immensum pro hominibus mortem oppetentis, furorem prauè agnominantes, quæ quidem contra Philosophos grauiùs Patres incusarunt, tametsi ijs ænigmatis innoxia, atque casta tradi, nec indigna Deo hi profiterentur. Hæc igitur sunt non leuia crimina primorum authorum, qui fabulas commenti. Venio ad errores, quibus supradictus mendacij pater illas inquinauit, propter quos Scriptura *firmiorem* fabulis *Propheticum sermonem* iure merito appellat, quamuis de Prophetis, vt Patres testati, originem ducant. Quanquam primis authoribus illis

K K

l. 4. c. 58.

Aduers. Valent.

lib. 5.

Ll in hoc maior venia danda, quod ob mysteriorum sublimitatem & altitudinem in Sibylla lectam, ac minùs perceptam nonnumquam prolapsi, vti hæreticis ferè vsuuenit, quando Scripturarum sacrata limina ausi sunt ingredi. Hinc factum, vt quæ de Christo futura illa præcinebat, (phrasi forsitan prophetica decepti, per quã tẽporis præteriti vocibus non raró futura signantur) quasi iam transacta ferè acceperint. Sicque *Deum vini Liberum* (hominum Christum liberatorem, cuius diuinitas sub vini specie latere debebat) *in cunis natum, educatum, cruciatum, discerptum ac mortuum ascendisse in cælum*, vti supra patuit, scriptis prodidere. quem quidem errorem Iustinus Martyr, hisce verbis notat: *Priusquam ille Christus homo inter homines esset, nonnulli per Poetas, ista perinde atque iam facta essent, fabulis compositis inclusa, referre occuparunt*. Chronologiæ autem seu temporis vitia non pauca in iisdem obseruare licèt, quòd ferè Prophetæ etiam reticeant tempora, ex quibus sua petiere. quod semel Sibylla in resurrectione euenturum canit, vt animę post mortem in alia corpora, hoc est, meliora seu deteriora essent migraturæ, id semper vnicuique fieri post mortem sunt interpretati, vnde Pythagorçæ transmigrationis fabula ac somnium exordium sumpsit, quod Minutio teste, *conditionem renascendi* (in resurrectione) *corrupta & dimidiata fide tradiderunt*. Iam Topographiæ, qua rei narrandæ describitur locus, exigua aut nulla apud ipsos ratio. Græci Mythologi ad suam Græciam omnes prope Sibyllinas historias trahunt, *Solimam* Hierusalem ad *Ilium* seu *Troiam* in Minori Asia, feracem *frugum* Palęstinam, vtpote tunc lacte & melle manantem, ad *Phrygiam* seu *Phryges*, *Iudæ* montes ad *Idam*, *Iordanidas* Iudæos ad *Dardanidas*, quorum etiam situm ac etymon ignorant, ob quæ & similia prudenter Sibylla Homerum insimulat falsi, vti supra patuit, in quo Topographiam, & Chronologiam ferè confusam videmus. Sic *Gygantum pugnam* in Olympum & cælum, hoc est, Babylonium opus excelsiùs elatum, ad Græciæ montes *Olympum*, *Ossum*, & *Pelion* quoque transtulere. Prauo quoque eodem intellectu Sibyllæ, ij fabularum artifices primi, non raró inter se pugnantia scripsere. Hinc Iustinus Martyr: *Poetæ à Prophetis argumento sumpto & intelligere ea* (sacra mysteria) *& explanare potuerunt. sed comperiuntur non exactè ea cognouisse, quandoquidem sibi ipsis contraria proferunt*. Sic *Floram* meretricem alij, alij (vt in Ouidio cernitur) Virginem castissimam fecere, & sic de cæteris. Quanquam hic monendum, plurima in fabulis contraria videri, quæ solummodo in speciem repugnent, vti toto passim hoc opere monstrandum. Nominum autem similitudo interdum illusit. Nam H*eliam* Prophetam *Helium* Solem interpretati, Soli igneos equos currumque affinxere, qui Heliæ competunt, vti D. Chrysostomus tractatu *de Ascensu Heliæ*, & Venerabilis Beda quoque obseruarunt. Non raró rem vnam aut personam in plures diuidunt, & interdum plures in vnam conflarunt, ex vno Dei filio Christo, *hallucinantium more*, vt Patres obseruant, *plures Iouis filios* mundo inuexere, *Mercurium*, *Herculem*, *Aesculapium*, *Bacchum*, cæterosque sic ex vno diluuio plura confixere, ex vno, & trino Deo, & Sibyllis paucioribus, plures. Ac contra, ex multis Saturnis, (Patriarchis longæuis) vnum aut pauciores, sic aurea sæcula nunquã distinxere. Quanquã omnes illi postremi errores (si primos duos exceperis) non tam primis autho-

Vide sup.

Supra

Mm

Supra

Vide sup.

authoribus illis, quam posteris eorum, Historicis, Philosophis, Poetis, forsan imputandi, qui prauo harum intellectu fabulas corruperint, & genio suo indulgentes verisimilia potius, quam vera adiuncta eis affinxerint vti præcipuè ex poematijs, Tragædijs, Comedijs liquet, vbi contra Numinum decorum atque maiestatem, non pauca effutire solent. quis verò miretur, in ea caligine gentium, plerumque ante rerum euenta, Sibyllarum lectores atque interpretes sæpe cęcutire, nec vsquequaque cuncta peruidisse, atque in errores, dęmonum inuidorum opera, pręcipites actos, cum vel hodiernos Scripturę interpretes in tanta Euangelij luce, non pauca effugiant, & aciem perstringant, ac iccirco labi nonnunquam contingat? Hoc verò inter primos illos fabularum fabros, & posteros eorum, qui fabulis à se non fictis abusi, discrimen notandum, quod priores illos necesse sit, prophetica Sibyllarum scripta attigisse, & in eis mysteria fidei Christianę legisse. (qui enim aliàs suis fabulis ea inclusissent?) ideòque veri ac mystici sensus harum notitia extitisse prędìtos, ijsque gentilibus ante Christum natum idem obtigisse, quod plurimis ethnicis post eumdem Christum, vt dogmata fidei quidem cognouerint, at non crediderint, aut ijs parere, atque vitam conformare prorsus neglexerint. de quibus illa Apostoli dicta esse apparent: *veritatem Dei in iniustitia* ab ijs *detentam*, tametsi *quod notum est Dei, Deo manifestante*, imo *Deum ipsum cognouissent, non glorificasse, non gratias egisse, sed euanuisse, & dicentes* ob vera Dei mysteria cognita, *se esse sapientes, stultos factos esse*. At alia posterorum ratio, qui fabulas ab his prioribus fictas, quasi traditione quadam accepere, non enim hos omnes asserere necesse, Sibyllarum libros vmquam inspexisse, tametsi fabulas ab eadem ortas vel metro incluserint, vel aliter scriptis suis miscuerint, & inseruerint. Itaque de Poetis illis primorum posteris, illud Lactantij est intelligendum: *Nullas literas veritatis attigerant, sed quæ Prophetarum vaticinio tradita, in Sacrario Dei continebantur, de fabulis collecta & deprauata, carminibus suis comprehenderunt*. Verum autem fabularum sensum, qui de Christianis mysterijs erat, omnino ignorarunt, & absurdo errore, ac ipsorum proprio, vel has ad literam ferè interpreratì, vel ad naturales sensus malè detorserunt. vti etiam fasti Ouidij declarant, vbi fabularum origines ineptas, literales, Physicas, aliasque commentum videmus, quem Mythologorum innumerę cohortes deinceps secutæ. Horum porrò omnium siue primorum seu posteriorum vniuersos errores in Stromatis breuiter & dissertè Clemens complexus est: *Græci alia quidem sunt suffurati, alia verò malè audierunt* (nempe a Prophetis) *In alijs autem aliqua quidem dixerunt imitantes, sed ea non reddiderunt perfecta, aliqua autem humana coniectura, & ratiocinatione, in quibus item labuntur*. Ob hęc igitur vitia Deuteronomium Moysis in *sua muliere captiua*, quæ Poeticā atque sęcularem sapientiam gentium, grandi mysterio, teste Hieronymo, adumbrat, priusquam cum ea verus Israelites Christus coeat, *& vngues* errorum, *& crines* libidinum *præcidi, & vestem mutari* (phrasim literalem ac Physiologicam, in allegoricam, seu ęnigmaticam, quę quidem, vti indumentum mysteria sacra conuestit, ac velat) *& Patrem, & Matrem* eiusdem *lugeri* pręcepit, hoc est, primos authores ac superstitiosam quoque gentilitatem, qui quidem sine fide Christi, tametsi in Sibyllis lecti

Nn

Rom. 1.

Oo

L. 2. de orig error.

Lib. 6.

cap. 21.

Christianus

Pp

cti, & agniti, miserè perierint, atque istis modis poesim correctam si fueris amplexus, *multos tibi fœtus hac captiua dabit*, *ac de Moabitide efficitur Israelitis*, hoc est, de captiua libera, sacra de prophana. Superest vt de fabularum antiquitate obiter etiam inquiramus. nam tametsi de tempore incertum, quo primùm natæ lucem aspexerint, vetustissimam tamen originem earum fateri debemus, quando temporibus Asæ Regis Iuda, fabulosi Priapi idolum extaret, & multis sæculis ante Iudæ Reges Iobus, quem Moysi æqualem ætate quidam opinantur, quædam vocabula Deo tribuerit, quæ non aliunde, quam de Parnasso fabuloso gentium, Hieronymo eodem testante, manarunt. *Deus*, inquit Iobus, *qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas*, quem quidem locum in hunc modum Hieronymus explanat: *Arcturus, & Orion, & Pleiades in Iob, & cætera his similia*, (Vallis Titanorum in Regnorum Libris, Syrenæ & Onocentauri in Esaia) *quæ vtique vocabula gentilium fabularum & causas, & origines habent*. Hæc verò scitè Gregorius, quidnam sibi velint, in suis Moralium libris, ita explicauit, vt *Arcturus* Christi Ecclesiam designet, *armatus auro* vel aureo ense fabulosus *Orion*, Ecclesiæ *Martyres*, quorum certè aureus, hoc est, pretiosus gladius, mors est pretiosa, Dei causa suscepta, *Hyadum* denique seu *Pleiadum* nomine, quæ post *Orionas* surgunt, eiusdem Ecclesiæ Doctores dicat figuratos. Adeo verùm ergo est Christi mysteria in fabulis latere! Atque hic præfationis nostræ siue promulsidis sanè longioris finis esse potuit, nisi quosdam audirem adeo obstinatos, ac temerarios, qui negare auderent Sibyllam aut Sibyllas vmquam extitisse, aut certè oracula earum in dubium vocarent. Tametsi enim ingenuè fatendum, multa de iisdem fabulosiùs sanè, quam veriùs ad literam narrata, ac de harum numero, temporibus, ætate, vita, religione, ac consimilibus, olim, & hodie controuersiam esse & fuisse; nemo tamen scriptor vetus atque recens, sacer ac prophanus, quem non Sibyllarum imbuerit veritas, nemo verè pius, qui eas fuisse aut etiam de Christo scripsisse quàplurima negarit. Nec dissimulandum temporibus Syllæ Dictatoris, Sibyllinos codices Romæ custoditos, Capitolio incenso, vnà conflagrasse. Hanc tamen iacturam, vti horum temporum Scriptores testantur, priuatorum libris Italia tota conquisitis, imo legatione in Græciam decreta, reparatam esse, atque Sibyllinos versus restitutos (licet non pristina mole, & integritate) & oracula plurima de Christo aut Euangelio in his lecta, sub Varrone, Tullio, Iulio Cæsare, Virgilio, Octauio Augusto, nemo nisi demens atque prorsus excors infitias ibit. Etenim Lactantius aduersum Gentiles, *His*, inquit, *testimonijs* (Sibyllæ de Christo) *quidam reuicti solent eò confugere, vt dicant non illa esse carmina Sibyllina, sed à nostris ficta atque composita*. *Quod profectò non putabit, qui Ciceronem Varronemque legerit, aliosque veteres, qui Erythræam Sibyllam, cæterasque commemorant, ex quorum libris ista exempla proferimus, qui auctores obierunt, antequam Christus secundum carnem nasceretur*. Cicero certè quidem à Lactantio hoc loco citatus, suo tempore Sibyllinos versus non solùm in Vrbe seruatos, sed etiam *obseruatos* ait: *Sibyllæ versus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur*. Idem deinde ibidem *Sibyllinæ Acrostichis* meminit, *Regisque* in eadem prædicti, *quem Romani recipere deberent, si salui esse vellent*. Illa verò *Tulliana Acrostichis*

à Con-

Marginal notes: Vide sup. — cap. 9. — Comment. Ep. ad Galat. — L. 9. c. 6. — Qq — L. 4. c. 15. — L. 2. de Diu.

à Constantino Magno Imperatore sic explicata est, vt cuiuscumque versus primæ literæ collectæ hanc Græcè sententiam redderent: *Iesus Christus Dei filius, Saruator, Crux*, *eamque commentarijs* M. Tullij *insertam*, idem Imperator ait *apud omnes in confesso esse*. Quid, quod idem Tullius *Libros Sibyllinos* affirmat *iniussu Senatus haud legi*? quid, quod Varro M. Tullio suppar, *eosdem* in libris diuinarum rerum Caio Cæsari Maximo Pontifici inscriptis, *quindecim Virorum* etiam cum alijs memorat *custodiæ commissos*? Atque de re Rustica: *Ad Sibyllæ libros tot annis post* (mortem) *publicè solemus redire, cum desideramus, quid faciendum sit nobis ex aliquo portento*. Cuius vero dementiæ fuerit, non dico credere, verùm suspicari, hos viros Consules siue Consulares in oculis Vrbis atque Orbis hæc scripturos esse, si nulla tunc temporis Sibylla, hoc est, nulli Sibyllini libri tum Romæ extarent? Nisi fortè cuperent, ridiculos, mendaces, atque fabulosos se vulgo præbere, à quo apertissime falsi argui possent. Virgilius porrò ijsdem pæne par, & quem diu ante Euangelium Imperij Tiberij Cæsaris anno XV à Ioanne in Iudæa vulgatum, obijsse constat, nonne ex Sibyllæ Cumanæ fatidico carmine, Christum *nouam progeniem, cælo dimittendum* canit, idque *vltima ætate* ab eadem Sibylla prædicta, quæ natales Christi non longè antecessit? quo quidem effectum, vt clarè non modò vaticinium Sibyllæ, sed etiam illius interpretationem à Poeta vulgatam probaret euentus, probaret, inquam, *priora sæcula*, & Alterum Adamum in Christo *redire*, item alteram *Virginem* in eius parente, omnium, vti Eua, viuentium matrem, verùm viuentium verè ac spiritualiter, puta, fidelium seu Christianorum. *Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo, Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna.* probaret *ferream*, hoc est, bellatricem *gentem desituram*, quod quidem toto orbe pacato sub Augusto euenit. probaret *auream plebem*, hoc est, Christianam, *toto mundo spargendam*: *Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum desinet, & toto surget gens aurea mundo, casta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo*. Christum enim verum gentilium *Apollinem* affirmat, quem doctæ fabulæ propterea *intonsum*, hoc est, Nazaræum, produnt, & casta Lucina *Diana sorore* (seu diuinitate) ei *obstetricante*, lucem aspexisse. probaret etiam hunc puerum nascentem, vt Deum victurum: *Ille Deum vitam accipiet*. Dei filium fore: *Chara Deum soboles, magnum Iouis* (seu Ieouæ) *incrementum*. homines in diuos relaturum, inter quos ipse spectabilis: *Diuisque videbit permixtos Heroas. & ipse videbitur illis*. Petrum Apostolum tanquam nouum Typhim seu Rectorem (Nauis Ecclesiæ) in Latium aduenturum, & alios ei à Iasone (IESV) adlegendos Socios siue Argonautas: *Alter erit tum Typhis, & altera quæ vehat Argo delectos Heroas*, Altera item ad Ilium seu Troiam, hoc est, Æliam Solymam bella, & alterum Achillem, qui eam euertat, eò esse mittendum, quod sub Tito contigit: *erunt etiam altera bella, atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles*. plurima autem supra naturam ab eodem Christo miracula edenda, non per illa quoque prodigia expressit? *duræ quercus sudabunt roscida mella*? *incultis pendebit sentibus vua*? *Assyrium vulgò nascetur amomum*? *Occidet & serpens & fallax herba veneni*, & consimilia? Quam verò eiusdem illud: *Nec magnos metuent armenta Leones*, cum hoc Esaiæ vaticinio cognatum, *habitabit lupus cum Agno, Leo*

R f

In Orat. ad Synod. apud Euseb. supra.

Apud Lactantiũ de fals. Rel. l. 1.

L. 1.

Eclog. 4.

Esaiæ. 11.

&

& ouis simul morabuntur? Sed id maximè illustre, quod puerum illum
Tt. homines iustificaturum, & terrarum crimina aboliturum canit: *Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri, irrita perpetua soluent formidine terras.* Ad quem locum commentans D. Augustinus, *Scelerum vestigia,* inquit, *nonnisi ab illo Saluatore sanantur, de quo iste versus expressus est. Nam hoc vtique non à seipso dixisse Virgilius indicat; Vnde hoc à Cumæa Sibylla dictum esse incunctanter apparet. & quæ sequuntur.* (Vide sup.)
Et in Epist. ad Martianum: *Omnino non est cui alteri, præter Dominum Christum, dicat genus humanum: Te duce, si qua manent sceleris vestigia &c. Quod ex Cumæo, id est, Sibyllino carmine se fassus est transtulisse Virgilius.* (Epist. 156.) Neque verò Augustinus solùm, sed & illo prior Constantinus Cæsar hac Virgilij Ecloga Christum asseruit; eamque commentario docto illustrauit, cuius illud epiphonema: *Arbitretur ista quispiam insipientium de genere mortalium dici?* (Orat. ad S. Cœtum.) Nam hanc quidem Eclogam paulò prolixius explanare visum est, vt vel ex paucis illis Virgilij versibus quiuis obstinatus cernat, non modò Sibyllam fuisse, sed et complurima, imo & maxima Christi mysteria, ante eius ortum ac Euangelium, gentibus clarè reuelasse, neque immeritò eamdem tota passim Ecclesia depingi, atque decantari. Et verò ad Augusti imperium, sub quo Christus natus, eiusdem peruenisse libros, eius temporis scriptor Halicarnassæus testis est locuples: *Nihil Romani seu religiosum, seu sacrum tam diligenter custodiunt, quàm Sibyllina oracula.* (L. 4.) Et infra: *Qui nunc extant libri Sibyllini, à multis locis comportati sunt.* Ac Strabo, qui eodem Octauio imperante Romam è Græcia aduenit: *Id tantum addiscimus,* inquit, *ea* (omnia quæ ad diuinationem spectant) *admodum negligi, Romanis in Sibyllæ oraculis acquiescentibus.* (L. 17.) quid, quod idem Cæsar magno Christianorum
V ii. commodo, Sibyllinos libros repurgari iussit, ac deinceps studiosiùs recōdi? (In Oct. c. 31.) Vnde Suetonius: *Augustus* (inter fatidicos libros) *solos retinuit Sibyllinos, hos quoque delectu habito, condiditque duobus forulis auratis, sub Palatini Apollinis basi.* idque negotium eos emendandi, Sacerdotibus commissum Tacitus attestatur: *Dato Sacerdotibus negotio, quātùm humana ope potuissent, vera discernere.* (Annal. l. 4.) Sed non omnia syncerè restituta esse idem, qui supra, Dionysius declarat. *Qui nunc extant libri* (Sibyllini) *à multis locis comportati sunt, in quibus inueniuntur aliqua supposititia.* (Ant. Rom. l. 4.) Cauit item Augustus, ne quis priuatim haberet: *Sanxit quem intrà diem ad Prætorem Vrbanum ferrentur, neque habere priuatim liceret.* (Tacit. l. 5.) Quod autem secundo sæculo post Christum natum, adhuc Romæ seruarentur, propterea Iustinus Martyr Gentiles exhortans, ad eosdem prouocat: *Perfacile vobis erit rectam religionem ex parte aliqua à veteri Sibylla, ex afflatu quodam mirifico, per sortes ac responsa vos docente, percipere.* (Orat. ad Gent.) Et vberius infra: *Ad dicta Sibyllæ animum aduertentes, cognoscite tandem, quorum vobis illa bonorum futura sit conciliatrix; Seruatoris nostri Iesu Christi aduentum disertis verbis vere prædicens:* addit præterea eiusdem libros toto orbe dispersos: *Credite, sicut dixi, antiquissimæ & priscæ admodum Sibyllæ, cuius libri in vniuerso extant orbe, de futuro nostri Iesu Christi aduentu, ac de rebus ab eo gerendis, liquido & apertè vaticinanti.* Ac secunda sua Apologia pro Christianis ad Cæsares & Senatum Romanum, grauiter questus de pœna capitis legentibus

codices

codices Sibyllinos statuta, se pena contempta, eosdem ipsis Cæsaribus offerre ita profitetur *Non absque timore tantùm huiusmodi scripta legimus, verùm etiam vobis ad inspiciendum, quæ in eis traduntur, vt videtis, offerimus*. Eodem sæculo B.Clemens Alexandrinus per eamdem Sibyllam, quasi adhuc superstitem, gentes adhortatur: *Libros Græcos sumite, agnoscite Sibyllam, quomodo vnum Deum significet, & ea quæ sunt futura*: Ac tertio sæculo eamdem vixisse (puta Sibyllinos libros) ex Rescripto Cęsaris Aureliani ad Senatum cognoscis, & quanta inde Christiani pro Christo asserendo argumenta promererent, ex timore Senatus libris eius aperiendis, perspicuum euadit: *Miror vos, Patres sancti, tamdiu de aperiendis Libris Sibyllinis dubitasse, perinde quasi in Christianorum Ecclesia, & non in Templo omnium Deorum tractaretis*. & paulò post: *Inspiciantur libri*. Lactantius postmodum filij Constantini præceptor, atque morum institutor, Sibyllam adhuc suo tempore extare, hoc modo testatur: *Sibyllæ libri à Romanis occuluntur, nec eos ab vllo, nisi à quindecim viris inspici fas est*. Idque in Lactantio dignum obseruatu, quod ex eiusdem carminibus, Romanæ Vrbis interitum diu ante prędicat, ob Christum tamdiu ab ea reiectum, & Martyres eiusdem necatos: *Sibyllæ apertè interituram esse Romam loquuntur, & quidem iudicio Dei, quod nomen eius habuerit inuisum, & inimica iustitiæ* (Christianæ) *alumnum veritatis populum trucidarit*. cuius vaticinij veritas postmodum patefacta sub Honorio Imperatore. Tum verò pereunte Roma atque concremata, proditione ac culpa Stiliconis Ducis, qui etiam propterea dictus Sibyllam cremasse, quidam quasi Sibyllini cineres atque reliquiæ à quibusdam Christianis collectę, ad nos vsque deuenerunt: *Carminum Libri Octo*, vel veriùs fragmenta, atque rapsodiæ, de quibus infra dicendum est. Itaque ex dictis apparet, neminem nisi antiquitatis rudem, temerarium, ac planè dementem, vaticinia Sibyllæ ante Christum edita, de eodem Christo atque Christianis dogmatis, rebus atque sacris, posse infitiari, vt qui Virgilio de his simul atque Christo apertè canenti, ac tot grauissimis testibus, in quibus primarij Ecclesiæ Patres primorum quatuor sæculorum, ac Romani Consules ac Imperatores, qui de libris illis suo tempore extantibus, atque à se visis, & lectis testantur, fidem derogare audeat, imo mendacij notam inurere. Sed quorsum, inquies, quorsum in limine operis, ista tam prolixa? causam in genere initiò dixi, ne quis deinceps negaret, Sibyllam, & Poetas gentiles, qui de hac, tanquam Caballino fontè, vniuersi bibere, tam multa de Christo, ac Ecclesia eius olim cecinisse, atque speciatim, ne quis miraretur, me primordijs Romæ enarrandis, fabulis Iani, Æneæ, ac Romuli, atque similibus, Petrum Romanæ Ecclesiæ Parentem asserere prædictum, quando pręter euidentiam rei, non modò Scripturam in hoc ducem atque Patres sequar, sed et magnopère illustrem. Cum enim & Scripturæ & Patres fabulas tanquam quosdam fontis Prophetici riuulos, tanquam Prophetica furta, tanquam diuites etiam doctrinę Propheticæ venas, & fodinas, & salutaris disciplinę adulteria esse, nobis indicarint, nostrum inde haurire, furta repetere, abdita eruere, mixta discernere. quò enim pluribus fabularum exemplis, Christum atque Christi Ecclesię dogmata, ac sacra in ijs inclusa monstraro, hoc sanè Scripturas magis explanarim, atque

Strom. l.4.

Flau. Vop. in Aurel.

De Diuin. præm. l.7.

Ib.

Zz que veriores esse ostenderim, quæ easdem fabulas *doctas* appellarunt, iisdemque *notum* posse *fieri Christum* innuerunt, quæ antiquos *omnes*, qui hunc præcessere, *fures* nominarunt, quæ sapientiæ prophanæ *ænigmata* à *sapiente inuestiganda* esse monuerunt, quæ *mulierem captiuam* magno mysterio *fieri* docent *Israeliten*, & *vasa aurea*, & *argentea*, ab Ægypto *asportanda*, & *Goliat* proprio mucrone *cadendum*, & consimilia. Sed & Patrum scriptis quoque enucleandis labor noster proficit, qui vnanimi cum Scripturis labio, *Poetas* perhibēt de fonte Prophetico atque Sibyllino largè potauisse, eosdemque inde Theologiam edoctos, per arcana fabularum sensa multa philosophari, & Christi inde mysteria accepta, fabulis suis inuoluisse, qui denique omnia contra veritatem fabrefacta dogmata, de ipsa eadem veritate structa atque fabrefacta esse asseuerant. His porrò interpretandis, regulam ac normam ab iisdem Patribus datam sic obseruauimus, vt singulas atque vniuersas fabulosi ænigmatis partes, vsque ad ipsas nominum etymologias, clarè explicaremus. Hæc igitur ratio cum Scripturis ac Patribus bellè explanandis conducat, tum etiam Atheis, gentilibus, Iudæis, atque Hæreticis præcipue nocet, quorum falsam doctrinam, & iniquam populorum messem hæ vulpes Sampsonis, hæ versutæ fabulæ, & ænigmata astuta inuicem deuincta atque colligata, face seu lumine explicationis ad caudam admoto, vti messem Philistim, Deo dante, comburent, ac omnino perdent. Denique admonemus, quæ de iis fabulis Scriptura atque Patres tradunt, minimè ad aniles, aut peculiares quorundam Scriptorum, verbi causa, Æsopi fabulas esse referenda, sed ad eas tantum, quas maiorum gentium, ac præcipuè Græcorum atque Latinorum Philosophi, Poetæ, atque Historici communiter amplexi, cum
Aaa de Diis, aut religione ante Christi ortum olim pertractarent. His igitur præmissis, quę non solum huic primo libro, sed & alteri de Theologia Sibyllæ apprimè conducunt, nunc ad Apparatum in Annales Latii, ac Romanæ Vrbis tandem accingamur, vbi nostræ huius præfationis plurima, ob causas iam dictas, repetita cognosces, & quædam etiam fusiùs explanata.

Syllabus quorumdam recentiorum Authorum, qui superiorem Patrum sententiam de Poetarum doctrina & fabulis, quoque confirmarunt.

AVgustinus Steuchius Eugubinus S. R. E. Bibliothecarius, totis libris *De perenni Philosophia* Paulo III. Pontifici dicatis, mysteria Trinitatis, Aeternæ Generationis Verbi, Processionis Spiritus Sancti, Angelorum ruinę seu lapsus, Inferorum, Purgatorii, Iudicii extremi, aliaque complurima dogmata, gentilibus ante Christum natum fuisse manifesta demonstrat, quamuis notiora post Christum, idque ex doctrina Philosophorum, ac fabulis Poetarum conficit, aitque antiquorum *Iouem*, à *Iroua* Dei vocabulo manasse.

Benedictus Pererius è Soc. IESV *c.* 18. *in Genesim* plurimas Veteris Testamenti historias in eorumdem Poetarum fabulis latere ostendit.

Martinus Roas Cordubensis ex eadem Soc. *Rerum, ac Locorum Singularium*

larium Libro 5. etiam de noui Testamenti historijs siue mysterijs, idem his verbis affirmat: *Quid? nonne multa etiam ex fidei nostra mysterijs apud Poetas reperias?* testimonium item D. Petri Apostoli ibidem adducit, qui *fabulas* gentium *doctas* appellarit. Bbb

R. P. Philocalus Caputus, Carmelitarum Ordinis Diffinitor, *In Panegyrico D. Augustini, Concionum par.* 3. illam S. Patris doctrinam de Gentium fabulis mirificè extollit, vbi & ampliùs sexaginta fabularum exempla coaceruat, in quibus Christianæ fidei mysteria claudantur.

Benedictus Arias Montanus S.T.D. in *Præfatione ad Biblia Regia, omnem rerum humanarum atque diuinarum cognitionem in fabulis gentiles* ait *occultasse*.

Maphæus Cardinalis Barberinus, qui deinde Pontifex, VRBANVS VIII appellatus fuit, *in Oda ad Fratrem* fabulis Poetarum idipsum confirmat.

Idem *Theologica Gentium Enarrationes*, per Raymundum Briganium de Ripa.

Idem Mutius Pansa Pinnensis, *de Osculo Ethnica & Christiana Philosophiæ*.

His adde innumeros *Virgilii Commentatores, qui Eclogam* 4. *eiusdem Poetæ*, De Christi ortu, Generatione æterna, miraculis, ac rebus gerendis, planè interpretantur.

TESTIMONIA VETERA Ccc

Ac noua conglobata, quæ Romam ante Romulum conditam, eiusque historiam fabulosam demonstrant.

VETERA.

Crispus Sallustius, Romanæ Historiæ princeps in præfat. ab Bellum Catilinarium: *Vrbem Romam, sicuti ego accepi, condidere initio Troiani, qui Ænea Duce profugi, sedibus incertis vagabantur, cumque his Aborigines.*

P. Virgilius Ianum & Saturnum conditores memorat Aeneid. lib. 8.

Hanc Ianus Pater, hanc Saturnus condidit Vrbem,
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Idem ibidemque Euandrum;

Tum Rex Euander, Romanæ conditor Arcis.

Et aliquantò ante, Arcades Euandri subditos

Arcades his oris, genus à Pallante profectum,
Qui Regem Euandrum comites, qui signa secuti
Delegere locum, & posuere in montibus vrbem,
Pallantis proaui de nomine, Pallanteum.

Et mox

Muros, arcemque procul, & rara domorum

Tecta

Ddd

Tecta vident, quæ nunc Romana potentia cœlo
Aequauit, tum res inopes Euander habebat.

Dionysius Halicarnassæus Antiquit. Rom. lib. 1. *Auctores multùm variant tam de tempore, quo Vrbs sit condita, quam de ipsis Conditoribus.*

Idem ibidem: *Cephalo Gergitius, Scriptor maximè antiquus, secunda ætate post Bellum Troianum ait conditam ab ijs Vrbem, qui cum Aenea ex Ilio elapsi erant.*

Idem ibidem: *Possem equidem & alios multos Græcorum scriptores adducere, qui de Vrbis Conditoribus variant.*

Rursum ibidem: *Quod si quis rem altiùs velit repetere, tertiam et iam Romam his antiquiorem inueniet, vt quæ ante Aeneæ, Troianorumque in Italiam aduentum extiterit.*

Et infra: *Teste itaque Syracusano hoc Scriptore, antiqua quædam inuenitur Roma, Troianis temporibus prior.*

Plutarchus in Romulo: *Ingens Romæ nomen, quod gloria est apud omnes gentes decantatum, haud conuenit inter Scriptores, à quo Vrbs, & qua de causa, inuenerit.*

Idem ibidem: *Alij tradunt, capta Troia, nonnullos profugos, cùm alios habuisse honores Romæ* (mulieri) *tum eius, vt auctoris, Vrbi nomi indidisse.*

Idem ibidem: *Horum pleraque* (de Romulo) *cum & Fabius referat, & Peparethius Diocles, qui primus putatur de conditione Vrbis Romæ*

Eee

aliquid prodidisse, quidam suspectam habent eam narrationem, vt fabulosam, atque commentitiam.

Iuuenalis Satyra 5. . . . . *Romanorum omnia Regum Friuola.*

Seruius ad Aeneid. lib. 1. *De Origine & Conditore Vrbis, diuersa à diuersis traduntur.*

Phylargyrus in scholijs ad 1. Virgil. Eclog. *Roma ante Romulum fuit.*

Solinus historiar. cap. 1. *Sunt qui videri velint, Romæ vocabulum ab Euandro primùm datum, cum oppidum ibi offendisset, quod extructum antea Valentiam dixerat iuuentus Latina.*

Idem ibidem: *Heraclidi placet, Troia capta, quosdam ex Achiuis in ea loca, vbi nunc Roma est, deuenisse per Tyberim, deinde suadente Rome nobilissima captiuarum, struxisse mœnia, & oppidum ab ea Romam vocauisse.*

S. Epiphanius in Anchorato: *Iaphet tertio filio* (Noe) *nascuntur Iapyges, Calabri, Hippici, Latini, & qui ROMANI, & Tyrrheni.*

Annianos Authores Catonem Portium, Sempronium, Fabium Pictorem, & Berosum Chaldæum superioribus planè concinentes, hic omittere visum, quod minoris fidei vulgò habeantur. qui plura volet, pag. 234 huius libri consulat, vbi circiter triginta Authores Vrbis Romanæ à Romulo diuersos reperiet, tum à superioribus, tum à Festo Pompeio, Aurelio Victore, Pausania, cæterisque antiquis laudatos.

NOVA.

Onuphrius Panuinus de Vrbe Roma: *Multæ variæque sunt veterum Historicorum sententiæ, à quibus, & quo tempore Vrbs ipsa condita sit*

Idem

"Roma natalem in quartum duodecimæ Olympiadis annum incidere." Dionys. 1.

"Romam quadringentis triginta duobus annis posteriorem bello Iliaco." Dionys. 1.

"Eo argumento colligit Romam à Græcis esse conditam quod Romani Græco ritu, antiquo instituto Herculi rem sacram faciunt." Strabo. 5.

"Romam duodecima Olympiade conditam." [illegible]

Romam conditam Olympiadis 7. anno 2. Solinus

cum multi ante ipsum Romulum, eam ædificatam fuisse scribant. cum varijs authoribus in medium productis: *Quorum opiniones* (inquit) *cum nec refellere, quod antiquissimæ sint, nec affirmare audeam* &c.

Idem ibidem: *Sicut variæ sunt Veterum Scriptorum de ijs, qui Vrbem condiderunt, & de Romulo ipso sententiæ, ita etiam diuersæ sunt opiniones de anno, in quo condita fuerit*.

Ioannes Temporarius Chronologic. Demonstrat. lib. 3. *Temporum Epochæ, quæ Cyri æuum antecedunt, valdè incertæ sunt, nimirum euersionis Troiæ, Agonis Olympici, Romæ conditæ*.

Idem ibidem: *Infitiamur Romulum vnquam in rerum natura fuisse*. tum varijs de eodem absurdis allatis, sic infert: *Ecquis sanæ mentis ista de Romulo figmenta inter aniles fabulas non reposuerit? Illud in ambiguo esse non debet, Poetas vaniloquos, cum Vrbis nescirent originem, a Roma Romulum confinxisse, atque vt Vrbis ortus mirabilior esset, & conditoris fabula plausibilior, Dei filium fecerunt* &c.

Idem ibidem: *Latronum colluuies ad Deos referre voluit originis suæ caput, ideoque mira & portentosa mendacia commenta est, quæ nullam habent veri speciem, sed stuporem credulis tantum & admirationem pariunt*.

Idem ibidem: *Romuli Remique principia veteris historiæ Italique testimonio carent. Proinde Romam à Romulo fundatam fuisse, atque adeo ipsum Romulum in rerum natura vnquam extitisse, meritò infitiari possumus. Romam enim multis sæculis ante fuisse conditam, quam Romuli nomen fuerit excogitatum, aut confictum, scriptores antiquissimi testantur, qui à Dionysio, Plutarcho, Onuphrio, & aliis indicati sunt*.

Philippus Cluuerius Italiæ antiquæ lib. 3. *Falsus Vrbis Romanæ conditor Romulus*.

Idem ibidem: *Romuli, Mehercules, Historia nihilo certior est primis illis compluribus, variisque Græcorum fabulis; auditu absurdissimis, ac maximè ridiculis, putidisque*.

Idem ibidem: *Quidquid de Romulo & Remo Romani, seu Græci prodiderunt, mera est fabula per se satis absurda, & inepta*.

Idem ibidem: *De Romæ Origine & Conditoribus summa apud antiquissimos etiam rerum Scriptores controuersia fuit, vnde omnium vetustissimam esse tandem despicitur*.

Similia omnino apud Albertum Leandrum, Carolum Sigonium, cæterosque inuenies, qui accuratiùs de Romæ Primordijs scripsere.

In Romæ Natales, Ramo Aureo reperto in Gemina Quercu, faustè adinuentos.

Quis Genitor? quænam magnæ Cunabula Romæ?
Et quo creuerunt mænia lacte, rogas?
Hæc dabit Auricomo quæ frondet Virga Metallo,
Noscet ALEXANDRO sub Patre Roma Patré.

A P.

APPARATVS
IN ORIGINEM ET ANNALES
LATII VEL ITALIAE
AC ROMANAE VRBIS.

EGINÆ gentium olim ac Dominæ Orbis *Italia*, quæ *Latium* ab ipso sui exordio vocata, vnde *Latina* gens ac *Latinum* nomen, primum à diluuio terrarum Incolam, Patrem, aut Colonum, alium atque alium antiquitas finxit. *Ianum* monstrum biceps, à quo Ianiculum ad Tyberim ciuitas fuerit ædificata, *Saturnum* metu filij Iouis ibi latitantem, à cuius latebra *Latium* ortum putant, *Euandrum* profugum ex Peloponneso, aliosque complures, quos recitabimus. Et quod risu dignum (nisi mysterium fortasis excuset) *Faunos*, atque *Nymphas*, *& arborum truncis*, *atque dura quercu* quondam *natos homines*, pro primis suis etiam indigenis vetustas agnouit, vnde Virgilius

Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque tenebant, Aeneid. 8.
Gensque virum truncis, & duro robore nata.

Pari inconstantia suæ Vrbis Authorem Scriptores Romani multiplicem fecere, ferè ad triginta, in quibus *Italum*, cuius filia Roma, eosdem *Euandrum*, quem *Romanæ arcis conditorem* idem Maro vocat, *Saturnum* Regem Aboriginum, vnde *Saturnia* hæc Vrbs appellata, *Ianum*, *Aeneam*, *Vlyssem*, vulgò autem *Romulum*, atque *Remum* fratres, quos Marte creatos, Pici volucris, ac Lupæ alumnos in morte sacrarunt, ac cælo donarunt. Qua opinionum varietate constat, eius regionis, ac Romanæ vrbis adhuc in obscuro, & nondum detecta primordia latere, idemque vsu venisse, quod incertis prolibus, vt dum plures vno assignantur patres, nullo potiantur. Quo fit, vt non leuis materia se offerat, principem hunc terrarum populum, & antiquam Vrbem demerendi, si suum vtrique indubium parentem, longo vetustatis obliuio sepultum, quasi rediuiuum, noster labor reddat, quem & amplexari, & exosculari imposterum

hæc gens, hæc ciuitas orbis prima tenebatur? At quemnam parentem? obscurum forsitan, aut plebeium hominem? nullo natalium, aut proprio suo splendore illustrem? Europæ Monarcham, eumdemque Patrem, Monarchæ orbis vniuersi, cunctis mortalibus diluuio exstinctis, diuinitus ob innocentiam conseruati filium, quem à pietate sacræ Paginæ laudant, diuino quondam alloquio clarum, Sibylla coniuge, Lata propagine, ac fœcunditate, aureo demum imperio, ac Sæculo nobilem, qui Iouis & Herculis diuinos honores sua dignitate quondam sit adeptus. Hunc (inquam) primum Latij incolam, eumdemque Romæ conditorem hic Liber demonstrat, quem Scriptura innuit, prisca atque vetus probè explanata historia adstruit, docta Poëtarum atque fabularum farrago confirmat, hac perspicuitate, aptitudine inter se, ac inuicem consensu, vt nihil æquè solidè probatum adhuc in Annalibus (sacros excipio) atque monumentis vllis reperias. Quidnam ergo inquies? vllum in Poëtis, & eorum fabulis, ad aliquam faciendam fidem, momentum, aut pondus inesse arbitraris? Equidem grauissimum. nam Sibyllæ oracula plerumque sub cortice fabulæ in his clausa latent. vnde *vates* dicti, quod Sibyllina vaticinia canerent, & quod his frequenter suas allegorias, aut ænigmata affingant, *Poëtæ*, fictores à ποιῶ

Lib.5. fingo, etiam appellati. Itaque Clemens Alexandrinus in suis Stromatis non solum Poëtas Theologos facit, sed de horum fabulis, seu Arcanis sensibus, vti eas vocat, honorificè in hunc modum sentit: *Poëtæ, qui à Prophetis didicere Theologiam, per arcana sensa multa philosophantur*. Neque alia de causa Græcum quemdam vatem, qui de Cretensium moribus idoneum prouerbium

1. Tit. scripserat, non iam vt Poëtam Apostolus laudat, verùm vt *proprium ipsorum prophetam*. Quid, quòd idem Paulus ex cuiuspam alterius Græci versiculo, homines *genus esse Dei* conficere voluit? ac ne leuiter dictum, tanquam a Poëtâ, quisquam repudiet, idcirco assumens, aliud inde ad mores grauissimum con-

Act. 17. cludit: *Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare auro aut argento aut lapidi, sculpturæ artis, & cogitationis hominis, diuinum esse simile*. Quærat nunc aliquis, num ex Poëtis, quidpiam ad probandum possit adhiberi, cum gentium Doctorem, ex eorum scriptis aduersus idola, atque horum cultum audit declamantem. sed quod ad fabulas eorumdem attinet, haud scio, an quidquam ad earum laudem illustrius aut dignius queat excogitari, quam

2.Petr.1. quòd D. Petrus Pontificiæ & Apostolicæ vocis oraculo has *doctas* vocarit *Non enim (inquit) doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & præsentiam, sed speculatores facti illius magnitudinis* mirum præconium! *Philosophiam* gentium vt *inanem*, seu doctrinâ vacuam Paulus aspernatur: *fabulas* gentilium Petrus eruditas, seu doctrina plenas profitetur. Et quispiam modò dubitabit, num harum doctrina, quæ vel Christum docent, atque manifestant, queat erudiri? cur igitur idem Apostolus Petrus has sequi detrectat? Non alijs de causis, quàm quas ipse affert, *se in monte Sancto speculatorem Christi magnitudinis*, seu humanitatis transformatæ *fa-*

Ibid. *ctum* vti & *diuinæ auditorem vocis* de illo testantis, vnde testimonio fabularum doctarum minus indigeat, *habere se* insuper *firmiorem propheticum sermonem*: firmiorem (inquam) non re à se visa, non voce audita (hoc enim suspicari nefas) sed *doctis fabulis*, vti sanè liquet, quæ humanis vocibus, sententijs, figmentis expressæ, nonnullis etiam interdum mendis inquinatæ existunt, vt mox ostendemus. verùm qui maiorem ad Christum probandum Prophetico Sermoni firmitatem tribuit, suum doctis fabulis robur non ademit, imò potius auxit, quando propheticis scriptis, licet maioribus, eas comparauit. Lubet

bee modò quærere, vnde fabulæ ipsæ hanc doctrinam hauserint, vt etiam à Petro *docta* nominentur, vt *virtutem Christi*, atque *præsentiam*, puta olim in carne, & nunc in Eucharistia *notam facere* queant? id enim paulò diffusiùs nobis explicandum, ne quisquam miretur tot tantaque arcana non solum de historijs, ac gestis veteris testamenti, sed etiam de Christo, Euangelio eius, atque Ecclesia, imò adiaphoris alijs, ac prophanis rebus Poëtas olim, ante Christum natum, assecutos esse, sicut toto hoc Libro passim enarramus. Nam nonnulli Patrum antiquorum doctas illas fabulas, de propheticis veteris testamenti libris natas opinantur, illa potissimum ratione adducti, quod plurimæ eius historiæ his continerentur; at parũ solida hæc ratio, salua tantorũ Patrum reuerentia, videtur. Exempli causa: Angelorum malorum coniuratio, & lapsus, conflagratio orbis vniuersi aliquando euentura, & Iudicium extremum, in quo quidem cum Christo Iudice duodecim etiam Apostoli sedebunt, quæ pluribus, & disertis fabulis Poëtæ expresserunt, nusquam autem vetus Testamentum, aut vlla ex parte, aut certè cum ijs verissimis adiunctis, quæ ijdem afferunt. Angelorum siquidem praua rebellio, & aduersus Deum seditio, ab vno capite Lucifero exorta, in Ouidio elucet, qui Iouem (Ieouam) eamdem memorantem inducit: Iustinus mart. Tertull. Euseb. &c.

Non ego pro mundi regno magis anxius illa Met. l. 1.
Tempestate fui, tum centum quisque parabat
Inijcere Anguipedum, captiuo brachia cælo.
Nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab vno
Corpore, & ex vna pendebat origine bellum.

Agnoscis *Anguipedes*, seu serpentinos Dæmones, ab vna origine Lucifero commotos, centum brachia tentantes inijcere cælo. Eamdem Luciferi pugnam, ac supplicium post victoriam inflictum, per Arachnen quoque, Deam Mineruam seu Palladem in certamen operis textrini, seu acupictorij superbè vocantem, eleganter quoque significarunt, vbi victa Arachne, atque à Pallade in fronte percussa, in Araneam, hoc est, in Dæmonem veneno noxio, ac pestifero plenum, pulchra ex Virgine, atque sapiente, repente mutatur, non ablata vita, sed in supplicium acerbum conuersa, nam perpetuo pendula, seu suspensa viuit, hoc est, in cruciatu, pristinum opus inutile texendi, seu aduersus Deum frustra dimicandi numquam intermittens, vnde ad Arachnen Pallas; L. 6.

Viue quidem, pende tamen improba, dixit,
Lexque eadem pœna (ne sis secura futuri)
Dicta tuo generi, serisque nepotibus (malis hominibus) *esto.*

In qua quidem fabula, cum multa præclara, tum illud eximium, quod Arachne Palladem, seu Mineruam Deam Sapientiæ, quæ ex Iouis (Ieouæ) Patris capite enata, ad singulare certamen peritiæ prouocet, quia quod ob Verbum Interpres Patris (quod vox Mineruæ ab Ἑρμηνεύω & eiusdem ortus è cerebro Iouis egregiè declarat) seu Sapientiam Æternam olim incarnandam, Araneus Lucifer potissimè Deo rebellarit, è Sanctis Patribus plures tradidere. Idem Luciferi cum coniuratis suis exitium, ac pœnas, per Titanum prœlium Virgilius demonstrat, quos non solum in Tartarum præcipites agit, sed *in imum eius fundum*, vti Theologus, sapienter demergit:

Tartarus ipse Aen. 6.
Bis patet in præceps tantùm, tenditque sub vmbras,
Quantus ad æthereum Cœli suspectus Olympum.
Hic genus antiquum terræ, Titania pubes,

Fulmine deiecti, fundo voluuntur in imo.

Aptè equidem *Titanes* illi Angeli dicti, quòd *supernè positi*, siue collocati, nimirum in cælo Empyreo fuerint, nam *Titan* à τίνω ἄνω hoc est, *sursum pono* nomen habet. Quod autem similiter cum terra ex nihilo initio creati, ideo *genus terræ antiquum*, quasi ignobiles ex nihilo facti, & eiusdem cum terra generis, quò ad hoc, quod sint ex Nihilo facti, rectè appellantur. Eundem præterea Luciferi casum *Typhoei* fabula, quem alij *Enceladum* vocant, disertè explanat, cui etiam de cælo deiecto ob simile facinus, Trinacriam Insulam, ob illius caminos ardentes, ingerunt & superimponunt; quibus sanè Inferos bellè descripsere, & Dæmonis in his supplicium flammas ore vomentis. Sed Insulæ crebros terræmotus eidem fabulosè assignant, quandocumque corpus, aut latera commouet, vnde Ouidius

Met. 5. *Degrauat Aetna caput, sub qua resupinus arenas*
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus,
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Inde tremit tellus.

Typhoeus Lucifer à superbiæ *typho*, quo erat inflatus, idem *Enceladus*, quia Ἄγγελος siue Ἄγγελος Ἅδου, hoc est, Inferorum Angelus. Cuius præcipitium, & ruinam etiam per *Pyrenæi Regis* horribilem casum Ouidius expressit, qui quidem *Pyrenæus* dictus à cælo *Empyreo*, in quo creatus est, & vbi tanquam Princeps Angelorum regnauit. Is autem *Musas*, id est Angelos bonos, in illo palatio suo violare aggressus, quando aduersus Deum rebellandum frustra incitauit. Nam è domo eius euolantes, virgineæ illæ mentes, siue musæ, (ad conspectum Dei) ipsum frustratæ sunt, insequi autem illas consimili volatu parans Pyrenæus, in terram collapsus, seipsum elisit; & eandem terram *sanguine scelerato* tinxit, sceleratis nempe Dœmonibus, qui in hac versantur. Iuuat Ouidium de hoc rursum audire:

Met. 5. *Claudit sua tecta Pyreneus*
Vimque parat, quam nos sumptis effugimus alis,
Ipse secuturo similis stetit arduus arce,
Quaque via est vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Seque iacit vecors &c.

Idem denique per *Coruum* malum delatorem, seu *calumniatorem*, (quod nomen *Diaboli* sonat) rursus Naso docet, qui candidus olim, ob crimen suum in nigrum mutatus:

Cum candidus ante fuisset
Met. 2. *Coruus loquax, subitò nigrantes versus in alas,*
Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales, vt æquaret totas sine labe columbas.
Lingua fuit damno.

Lingua calumniatrix, vnde Diabolus est dictus. Itaque loca nobis proferant ex omni Moyse, aut veteris Testamenti codice, qui fabulas inde ortas opinantur, vnde hanc Theologiam de Angelorum crimine, ruina, atque supplicijs, cum omnibus adiunctis, Poetæ veteres ante Euangelium promulgatum hauserint? quod cum facere nequeant, agnoscant Sibyllam, quæ hos oraculis suis instruxerit. Iam conflagratio Orbis vniuersi, quæ etiam teste D. Petro, *ipsos correptura cælos*, vbi etiam in illo Testamento legitur? atqui Iupiter apud eundem Nasonem, Ep. 2. c. 3.

Esse

Esse quoque in fatis reminiscitur affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque Regia Cœli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret. Met. 1.

Et apud eumdem mundi Iudicium extremum agnoscis, sub nomine *litis terræ decidendæ*, in quo duodecim Cœlestes Apostoli, cum Christo Ieoua, seu Ioue, sunt sessuri Iudices. Nam Minerua aduersus Arachnen in sua tela, præter cœtera, Met. 6.

Pinxit & antiquam terræ de nomine litem, vbi
Bis sex Cœlestes, medio Ioue, sedibus altis,
Augusta grauitate sedent, sua quemque Deorum
Inscribit facies, Iouis est regalis imago.

Dies me deficiat, si omnes fabulas velim recensere, quæ non solum Christianæ fidei mysteria tradunt, nusquam in veteri Testamento expressa, sed adiaphora, imo & prophana, quæ post Christum natum demum euenere. Præterquam quod superuacaneum illa modo afferre, cum totus hic liber passim ea referat. Nihil de Trinitatis augustissimo mysterio loquor, quod altero libro ostendemus, eosdem scitè descripsisse. Nihil de Christi Domini ortu, gestis, miraculis, morte, resurrectione, in cœlum ascensu, quæ etiam hoc opere ab ijsdem enarrata leges, D. Petri nauigatio Romam, & Cathedra duplex, cum aliis gestis, morte, apotheosi, & quæ hanc secuta, quæ quidem fabulis Iani (Ianitoris cœli) Æneæ, Vlyssis, ac Romuli à Poetis tradita, vti toto hoc libro amplissimè docemus, vbi in veteri Testamento extant? vbi in eodem, omnia aut pleraque Christianæ Ecclesiæ euenta, casus, & successus, vt præcipue Homeri narrat Odissea? vbi Apostolorum acta siue gesta? vbi, verbi causa, D. Bartholomæi nondum nati corpus in Insulam Tyberis olim aduehendum? vbi excidium Solymæ sub Vespasiano, Æneidos, & Iliados fabulis potissimè contentum? vbi Lauretanæ domus Translatio tot fabulis prædicta? vbi America, siue nouus Orbis olim detegendus? vbi Peruuianæ auri & argenti in ea fodinæ, quas per Hesperidum hortos, atque sua poma aurea, aliasque fabulas Poetæ describunt? alij igitur fontes, quam veteris Instrumenti paginæ, nobis proferendi, vnde illi biberint, nimirum Sibyllini versus, quos in sua carmina passim transfudere, vnde à vaticinijs eiusdem *vates* nominati. Nec enim aliunde Maro, vt ipse testatur, nasciturum Christum verè præsagijt,

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas,
Iam noua progenies cælo demittitur alto. Eclo. 4.

Quem quidem locum, atque totam Eclogam, oratione habita ad sanctorum cœtum, *Constantinus Cæsar* pro Christo Gentilibus probando, sicut & *Lactantius*, grauissimè inculcant. adeo ergo verum est, quod Petrus supra insinuauit, *Doctis fabulis*, Christum *notum* fieri posse. Non aliunde ergo quam ab illis *Prophetis*, puta, Sibyllinis (quas Patres *gentium Prophetissas* appellant) *Theologiam* suam, & *arcana sensa* cæteri vates didicere, vt B. Clemens Alexandrinus supra affirmauit. Quam quidem Sibyllam, quod primi olim Romæ Christiani ad Christum probandum, Gentilibus afferre solerent, *Sibyllistæ* vulgò nuncupari. Vnde quidam Imperatores Libros Sibyllinos, quos maiores antea in Capitolio, & publico ære, atque summa cura cautè conseruarant, cum alijs quibusdam Poetarum operibus, quod nimium apertè Christum loquerentur, cremandos curarunt. Quamobrem ad Sibyllarum laudem accommodatè D. Hieronymus, in hunc Psalmi versiculum: *Dominus narrabit in scripturis populorum*,

Iustinus Mart. in Apolog. ad Antonin. Baron. ad Ann. 143.

eas populorum Gentilium scripturas, Sibyllarum carmina interpretatus est, quibus vti propheticis scriptis de Christo, Gentiles ante Euangelium fuerint instructi, atque præformati. *Dominus* igitur de Ecclesia sua (vt Dauid affirmat, & nos supra ostendimus) alijsque rebus, vti de Romani Imperij euentis, atque successibus, Sibyllis *narrauit*, Sibyllæ Poetis, & Poetæ nobis. *Narrationem*

Eccli. 39. ergo horum *virorum nominatorum* non abijciamus, verùm *conseruemus*, *&*

Aen. 6. *in versutias parabolarum* (fabularum illorum) *simul introeamus*. Horum enim commenta, quasi *centum aditus*, quasi *ostia centum*, *vnde ruant totidem voces*,

Met. 14. *responsa Sibyllæ*. sunt & *tenuis vox* eiusdem Sibyllæ, quoniam grandia eius olim volumina, ad has pauciores fabulas sunt redacta, quibus tamen adhuc loquens agnoscitur, iuxta illud vaticinium eiusdem.

Ibid.

Tempus erit, cum de tanto me corpore paruam
Longa dies faciet, consumptaque membra senectæ
Ad minimum redigentur onus, nullique videbor,
Voce tamen noscar, vocem mihi fata relinquent.

Cuius quidem vaticinij sensus cap. 30. infra explanatur, vbi de Sibyllis etiam vberiùs. Nemo ergo reprehendat, aut minoris ducat, si de primordijs Italiæ, ac Romæ scripturi, præter cætera, tum à scripturis, tum à prophanis historijs præsidia, Poëtas testes adducamus, quos liquet sua à Sibyllis erudita commenta, & vaticinia esse mutuatos, & earum versibus sua olim opera plerumque exornasse. Quod duplici ferè ratione, ac modo fecerunt: simpliciter, atque figuratè. Simpliciter, cum Sibyllæ dictum nudè, ac sine fabulæ vllius ornatu in medium adducunt, vti mundi Genesim, ac hominis creationem, quē

Met. I. 1. *effictum* narrant *ad effigiem moderantum cuncta Deorum*, & cuius animum

Horat. *affixum humo*, idest terræ limo, *auræ diuinæ particulam*, quod mentem *spi-*

Gen. 2. *raculum* vitæ, in faciem Adæ Deus *inspirauit*. Sic & Orbis diluuium ob hominum scelera simpliciter, & sine fabula olim exposuere, necnon supremum eius excidium, seu conflagrationem, & cætera innumera. Figuratè porrò oraculum Sibyllæ, per fabulam ijdem, & apologum exprimunt. Est autem fabula, obscurior quædam allegoria, ænigmati similis, quæ ferê rem incredibilem sibi habet adiunctam, vt Saturnum filios deuorasse, Romulum, & Remum à fera lupa educatos esse, Gygantes cælos expugnasse, & sic de cæteris. Fabula autem poëtica, phrasim fictam habet, & modum loquendi à Sibyllino solùm discrepantem, rem autem, & sensum Sibyllæ. Exemplis aliquot totum illustremus: Narrauit Sibylla, marito Adæ pomum vetitum ab Eua oblatum, quo ab eo admorso, omnia mala, atque miseriæ in mundum intrarint. Idem figuratè, siue fabulosè enarrans Poëta, à Pandora (Eua omni dono naturæ ornata) thecam, aut pixidem ait Epimetheo traditam, in qua orbis vniuersi mala clausa forent, qua demum aperta (dente Epimetheî in pomum defixo) in mundum omnia illa inuolarint. Narrauit Sibylla, ob pomum illud ab Adamo commorsum, omnes filios eius morti obnoxios effectos. At narrat Poëta, à Saturno (qui est *Satur Annis*, seu longæuus Adam) filios eius omnes deuoratos esse, quasi in illo pomo cuncti inclusi fuissent. Narrauit Sibylla, eiectum ob id Paradyso Adamum à Deo, qui postea carne hominis suscepta eius filius fuit. At narrat Poëta, Saturnum à filio Ioue, (qui Ieoua) cælestibus regnis exterminatum. Narrauit Sibylla, filios Noë turrim Babel olim extruxisse, qua vsque ad cælos peruenire possent. At narrat Poëta Gigantes (terra homines genitos) congestis montibus, atque cumulatis, cælum affectasse, & contra superos olim pugnauisse. Nar-

rauit

rauit Sibylla Ionam à Ceto absorptum, in eius aluo incolumem, & saluum mansurum. At narrat Poëta, *Derceten*, idest, belluam Cetum, à θύρων & κητ in hominem mutatam, squammis tamen retentis, quibus stagna incoleret, atque suos artus humanos velaret, iuxta illud Ouidij

Cogitat, & dubia est, de te Babylonia narret
Dercete, quam versa (squammis velantibus artus) Met. 4.
Stagna Palæstini credunt coluisse figura.

Narrauit Sibylla, eumdem Ionam Ceti aluo liberatum, senem in terra victurum, atque moriturum. At narrat Poëta eiusdem Ceti filiam columbam in turribus extremos annos exegisse, allusione ad nomen Ionæ (quod est hebraicè columba) qui quòd ex ventre Ceti sit egressus, ingeniosè eiusdem filius, ab Ouidio hic fingitur:

An magis, vt sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos? Ib.

Venio ad historias noui Testamenti. Narrauit Sibylla, Mariam Virginem, solam cubiculo inclusam, de Spiritu Sancto in eam superuenturo, olim concepturam. At narrat Poëta, Danaen (Iordaneam, seu Iudæam) Virginem in turri conclusam, cælesti & aureo Iouis (qui Ieoua) imbre impraegnatam esse, factum id Poëta credens, quod olim futurum, quia forsitan Sibylla verbo præteriti aut præsentis temporis pro futuro vsa, prophetarum more. Narrauit Sibylla eamdem Virginem, nullo hospitio receptam, Christum Deum & hominem, in stabulo publico parituram esse. At narrat Poëta, Latonam omnibus terræ hospitijs exclusam, & exigua sede ad partum negata, in Delo (publico siue manifesto loco à verbo Δηλόω) geminos Apollinem, & Dianam edidisse: quorum ille Christum hominem signat, Diaboli exterminatorem, à voce ἀπόλλυμι, extermino, perdo, hæc autem Diuinitatem, seu diuinam mentem à Διὸς & Νοῦς, cui etiam ob Tres Diuinas Personas, tria ora affingunt. Latona enim Deipara appellata, quasi Latina à Latio, in quod eius effigies, atque Nazarena Ædes erat transferenda. Narrauit Sibylla, eumdem Christum in Caluariæ monte, ob hominum salutem, acerbos cruciatus laturum, imo se victimam in ara Crucis Patri oblaturum, sed à morte rediuiuum, glorioso corpore, cælos ascensurum. At narrat Poëta, nempè fabulosè, eumdem Herculem Deum, in Oetæo (tantum non Iudæo) monte, inter sacrificandum, veste (suæ humanitatis) flamma (charitatis in homines) correpta, & clauæ impositâ ceruice (Cruci, quæ ob clauos eidem affixos clauâ appellata) diuturnos cruciatus tulisse, & illo igne tandem consumpta re (mortalitate) quam à matre acceperat, illæsa manente, quod erat a Ioue (seu Ieoua) parente, postea renouatum, ac multò augustiorem, quam antea effectũ, quadriiugo curru in cœlos euectum. Narrauit Sibylla, Spiritũ Sanctũ in Apostolos simul congregatos olim descẽsurũ. At narrat Poëta, Vulcanũ Deum ignis (Amoris diuini) à Ioue deiectum in terras, in *Synthies*, hoc est, vnà congregatos, viros decidisse. Possem infinita eiusmodi afferre; verùm ad fabulæ vim aperiendam, illa sufficiunt, nec non ad docendam, & manifestandam harum authoritatem, quæ tot mysteria Christianæ fidei suis inuolucris seu figmentis tegant. quamobrem enim illas aspernemur, quibus etiam Spiritus Sanctus, in Scripturis vti dignatus est? vnus ille locus erit instar omnium, vbi *ligna agri* seu arbores ad creandum Regem comitia celebrant, regnumque oblatum renuente *Oliua*, *Rhamnus* arborum pessimus, & ineptissimus, hoc sceptrum capessit. Porrò duæ causæ occurrunt, cur illis figmentis tantoperè Poëtæ olim delectati,

ctati, vt pleraque Sibyllæ oracula ijs obuelarint. Primo vt suauiùs istis allegorijs in animos illa influerent, nam voluptatem omne ænigma ferè habet adiūctam, vel potiùs, vt Sacra mysteria jis quasi velis cooperta, Sacratiora vulgò

Li. 5 strom. haberentur. Nam vt sapienter B. Clemens Alexandrinus ait: *Temeratur, quod tritum est, & eò ampliùs, quæ per ænigma designantur, multò magis æstimantur, vt corpora maiora, densiorave ad oculos fiunt, quæ ex aqua aut per nebulam intuemur*. At falsa plurima in his fabulis tradunt. Quis infitiatur? nam Sibyllarum prauo intellectu, in eorum scripta errores non pauci irrepsere, quos etiam toto illo libro passim detegimus. Et Homerum, vt insignem suorum carminum deprauatorem, in Sibyllinis, quæ circumferuntur, acriter Sibylla redarguit. Nec solus Homerus, sed etiam Hesiodus, & cæteri ferè, Sibyllæ versus ità confudere, nulla propè habita ratione loci, aut temporis, Topographiæ seu Chronologiæ, ordinis rerum, vt Iliadem, Odisseam, Aeneidem, Fastos, Metamorphosim, Thebaidem, Argonautica, aliaque similia opera, Sibyllinos centones quosdam, atque rapsodias nominare possis. Quod etiam Virgilius

Aen. 3. subobscurè fatetur, quando à cardinis seu *ianua vento, folia Sibyllina* asserit ita *perturbari*, vt nullo labore, atque industria, in pristinum ordinem *restitui queant*, qua quidem fabula, Interpretum Poëtarum vitia & errores, eleganter notat, qui ad obscurum Sibyllæ antrum, quasi ianuæ quædam nobis extitere. Cur ergo, inquies, hæ *doctæ fabulæ*, quas tot menda inquinant? Quòd etiam in earum erroribus, mendacijs, & mendis, Sibyllæ doctrina clarè pelluceat. Non enim, si falsam quamdam circumstantiam loci, aut temporis, personæ, aut rerum historicus interdum narrando afferat, continuò Summariæ veritas historiæ labascit. Sic est in Poëtis, vt historiæ Sibyllinæ corpus semper in his agnoscas, rametsi interdum adiunctis non veris vsquequaque constans, quæ hi adiecere, vel peruersa interpretatione decepti, vel quòd genio suo indulgentes, verisimilitudinem potiùs, quàm verum sequantur. Quid, quod & ijdem interdum plus errando docent, quam si non errassent? quis enim Eucharisticis Sacris verum Christi Corpus contineri non magis credat, cum *gaudere feris altaribus Hesus*, hoc est, *Iesus*, ab ipsis dicitur, quam si sacra & diuina altaria illa vocitassent? Item *Thyesteam Cœnam*, cum feram & crudelem nominant, ob quam postridie *sol lumen negarit*, in vltima Christi Cœna Corpus eius fuisse errando demonstrant, qui verus *Thyestes*, hoc est, *cibum immolans*, à θύω & σῖτα, *fratri* Apostolo, *sub occulta dape filios epulandos obtulit*, pridie quàm sol deficeret, eò quòd hostias panis atque vini, tanquam suas proles, ipse Apostolus conficere debebat, consecrare, atque consumere, à Christo ipsis tunc in cœna oblatas. Itaque fabulas *Sibyllarum Echones* rite appellaris, quæ sæpius perfectum, nonnumquam imperfectum, numquam non aliquem harum sonum reddant. Non rectæ autem interpretationis, nempè Sibyllarum, plures in Poëtis causas deprehendo, quarum hæc maxima, mysteriorum obscura altitudo, quæ Sibylla tradidit, quæ minùs illi capientes, in errores lapsi; sicut ex sublimibus scripturarum arcanis innumeras hæreses exortas videmus. Hinc ex Trinitatis augusto mysterio in Sibylla lecto, praueque intellecto, plures illi Deos, seu Polytheismum orbi inuexere, vti altero libro fusè explicandum. Hinc Saturnum Adam Deum credidere, quod Dei Incarnati parentem futurum ex Sibylla discerent, hominem Dei Patrem, Deum malè interpretati, ob Incarnationis mysterium minùs comprehensum. Hinc *Deam Floram*, castissimam Virginem, *Nazaræam* matrem (quod nomen hebraicè *floram*, seu *floridam* designat) eò quòd extra connubium

nem-

nempè consummatum, pariterum filium ex Sibylla nossent, scortum putauere; Mysterium Virginis summa integritate quondam conceptura, haud percipientes. Hinc & *Ianum* Petrum, *cæli Ianitorem* (vti Ouidius sanè interpretatur) Carnam Virginem (Ecclesiam Romanam eiusdem Iani Virginē Sponsam) constuprasse afferunt, & concubitus premium ius cardinis (Ecclesiæ claues, quibus cardo celliat ianua clauditur, atque reseratur) Carnæ illi dedisse, mysterij ignari, Ecclesias Sponsas Pontificum esse, & Episcoporum, vt Sibylla quidem ipsos docuerat, veram virgineas, & Spirituales, quod ignorauere. Simili ratione ob mysterij sublimitatem minimè comprehensam, cum Deum (Iouem seu Ieouam) plures animas Sanctas in terris olim dilecturū, ex Sibylla vate percepissent, easq; in Sponsas suas adlecturum, eumdem Iouem, seu Ieouam (quem maritum Iunonis, secundæ Trinitatis personæ ideo credidere, quod ex vtroque Spiritus Sanctus processisset) sæpius adulterum, & virginum castarum stupratorem fecere, spiritalem amorem, spiritales nuptias, spiritales Sponsas, ad carnalem & lasciuū amorem, & coitum, per ignorantiam summam transferentes. Ex eadem inscitiæ radice; Iunonis odium, & Zelotypia aduersus has animas Ioui caras profecta, quòd Sapientia Æterna electos suos aduersis multis; & filios ad se spectantes castiget, quod illi in odium & Zelotypiam, carnali & humano more refuderunt. Sic tanquam Spiritualium rudes & ignari, spiritales pugnas atque victorias aduersus vitia, vitiosos homines, & animæ hostes, carnem, ac dæmonem, carnali sensu quoque explicarunt, vti in Achille Christo, ad Ilium, seu Æliam Solymam (apud Homerum) obuios quosque cædente, & Virgiliano Ænea (quem Petrum esse demonstramus) cum Latinis adhuc idololatris, pro Sponsa sua Lauinia (Ecclesia Romana) acriter depugnante liquet. Non rarò autem in Sibylla, nominum & vocabulorum magna cognatio, seu similitudo Poëtis illusit. Ita pro *Helia*, Ἥλιον solem in ea legere, & Heliæ Currum, & igneos equos, quos illi Sibylla cum scriptura dabat, Ἡλίῳ soli tribuere, sic *Iuppiter* ab eis pro *Iapheto* in eadem lectus, quem in Taurum Europam vehentem propterea mutarunt, quia in Tauricam primùm translatus est, & Europam (filios Europæos à se summopere dilectos) per mare deuexit: Haud absimiliter *Paridem* (Adam *Paradysæum*) qui pomum discordiæ causam inter Deum & homines, Veneri suæ Euę donauit (hoc est, in gratiam eius manducauit) spreta Dea Minerua (Sapientia Æterna) & Iunone (quæ verbum Patris, seu filia mens, ab Τὶς & Νῦς) cum *Pari Idæo*, hoc est, *Pharisæo Iudæo* confundunt, à quo (Christus) Achilles cæsus, & Helena (vna Diuinitas) Menelao (populo Lunari Iudæo) per mortem erepta, eadem nominum cognatione in errorem inducti. Sic duos *Saturnos*, & duas *Veneres*, & duas *Medeas*, duplicem item *Argonautam*, vt hic Liber monstrat, in vnum conflarunt, quod quidem nomen appellatiuum, aut proprium, vtrisque commune in Sibylla legerent. Contrario errore, rem vnam plerumque aut personam, in plures diuidunt, ac quasi discerpunt. Verbum Patris, Sapientiam Aeternam, in Iunonem, & Mineruam, seu Palladem, Iaphet in Saturnum, Euandrum, Oenothrum, Herculem &c. D. Petrum, in Ianum, Aeneam, Vlyssem, & Romulum &c. imò Christum in Apollinem seu Phœbum, Mercurium, Martem, Bacchum, seu Liberum, Achillem, Herculem, aliosque complures, malè dissecantes, vti toto hoc opere ad oculum monstratur. Sed antequàm fabulas missas faciamus, breuiter nobis diluendum, quod ex illo Apostoli vaticinio aduersus easdem inferri videtur: *Erit tempus* (inquit) *cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros* 2. Tim. 4

2.Epist.c.1. *prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Tu verò vigila.* Quis tam hebes & rudis, qui hoc vaticinium ad *fabulas doctas* Poëtarum transferat, quæ tantùm abest, vt *sanæ doctrinæ* aduersentur, vt eam magnoperè confirment, vt supra monstratum, & Christi *virtutem*, atque *præsentiam*, ipso D. Petro clarè insinuante, *notam facere* queant? De *fabulis* igitur, vt ex textu liquet, *magistrorum prurientium auribus, qui sana doctrina contrarium docebant*, locus intelligendus, sicut idem Apostolus Epistola ad Titum, Iudæorum doctrinam *fabulas Iudaicas* nominat. cuiusmodi *fabulæ* (cum ad orientales vaticinium istud dirigatur) fuere Arriana dogmata, & Nestoriana, & eorum, qui Spiritus Sancti Personæ, & Processioni iniuria scripsere, ac potissimè Mahumeti doctrina, quibus corrumpendos Græcos, atque Ephesinos Apostolus prædicit. Nam si *doctæ fabulæ* id vitium ac crimen haberent, vt doctrinæ sanæ repugnarent, an doctas illas Petrus appellasset? an non potius rudes, imperitas, vanas, pestiferas, noxias? an Prophetico sermoni, licet inferiores, illas comparasset? sic & Apostolus Paulus, non *doctas*, sed *aniles fabulas deuitandas* ait, quas anus de rebus sacris superstitiosè comminisci solent, & quæ sunt de *genealogijs interminatis*, quæ quæstiones magis, quàm ædificationem in fide Christiana præstant, quibus sanè animum intendere vetat, non verò Poëtis, quos non vno loco ad res grauissimas confirmandas adhibet, vt supra ostensum. Hæc igitur de fabulis satis, de quibus hactenus copiosè præfati, vt earum pondus atque authoritas ad quamuis historiam probandam, magis innotescat. Tum quòd plures veterum historiæ, quibus nostri operis institutum firmatur, fabularum potius, sicut ostendemus, quàm historiarum nomen mereantur. Vnde Annianos Authores, tanquam fabulosos, quoque recipimus, vbi horum figmenta in hoc argumento, cum alijs fabulis siue historijs, bellè consentiunt. De vtilitate porrò, atque fructu operis, præfari omittimus, quando argumenti dignitas atque pondus, ex proximè allato summario pateat, quod non solum Europæ, Italiæ, ac Romanæ Vrbis primordia adhuc ignorata promittit, sed & plurima fidei Christianæ, ac Ecclesiæ Romanæ confirmanda dogmata, ac traditiones, ex Sibyllæ folijs, atque oraculis, quæ Euangelium atque Christi ortum diu præcessere. Totum vero hoc opus in duos libros diuisimus, quorum hic primus Veteris, ac Primæue Italiæ quasi Annales refert, tametsi quæstionibus varijs crebrò interruptos. Alter autem Theologiam explanabit, antiquis Latinis, atque Europæis à Sibylla traditam, vbi de natura atque origine Deorum Gentilium, Deo dante, agemus. Interim primo Lector fruere, dum bonis auibus atque auspicijs, alter similiter in publicum prodeat.

VERA ATQVE NOVA HISTORIA ROMANA SEV ORIGO LATII VEL ITALIAE AC ROMANÆ VRBIS

E tenebris longæ vetustatis, in lucem producta.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

1 A Noë filio, qui dicitur Iaphet, *Europæos* tanquam à parente, suam & sui nominis originem ducere.
2 Ab hoc item *Latium*, & *Latinum* genus, ac sermonem.
3 Quatenùs docta antiquitas suum hunc *Europæ*, ac potissimè *Latij* Patrem agnouerit, aut ignorauerit?

1 PRIMVM omnium satis ex Moyse constat, tres Noe filios Semum, Cham, & Iaphet, ante diluuium susceptos, & ex Arca postmodum cum parente egressos, omne hominum genus in vniuersum orbem disseminasse. Quorum duo priores, cùm Asiæ, ac Lybiæ (postea Africæ dictæ) vacua occuparent, Iaphetum in Europam tertiam orbis partem, filiorum, & nepotum colonias duxisse, eadem Scriptura annuente didicimus, eò quòd ab eo, & quatuordecim liberis *diuisas gentium insulas* esse tradat. Quas quidem Europæas fuisse nemo dubitabit, quisquis perspexerit, in Asiæ, atque Africæ continente, celebres, aut paulò am- Gen. c. 9. Cap. 10.

pliores

pliores nullas, aut vix vllas certè reperiri, & Europam iisdem Insulis prope-modum vniuersam constare. Taurica nempè Chersonneso, Thracia, tota Græcia, cuius sunt *Insulæ Ionio in magno*, Italia, Hispania, cæterisque quam plurimis. Nam *Insulas Gentium* à Moyse isto loco dici terræ tractus ingentes, ad quos primi homines non nisi nauigio commodè è Syria traiecerint, quamuis non vndique mari præcingantur, plurimos sacros Interpretes au-thores habemus. Scripturæ consentit Iosephus Antiquitatũ Iudaicarum lib. 1. cap. 6. vbi amplissimas Iaphetiorum sedes, à Tauro & Amano montibus, in Asiâ maiore, ad vsque Gades Hispanicas porrigit. Cui adstipulantur pluri-mæ eorumdem locorum regiones, quæ Iapheti atque filiorum, quos Scri-ptura memorat, appellationibus vetustis etiam hodie gaudent, vti infra monstrandum. Sed *Europæ* nomen ab eiusdem *Iaphet* vocabulo deductum, omni dubitationi locum certè eximit. Illud enim græcè, hoc autem hebraicè *Latitudinem*, vel *Dilatationem* sonat. Nam *Europa* ab Εὐρὺς [illegible], quod est fieri latum, siuè dilatari, & *Iaphet* à radice *Iapatah*, latum, siuè dilatatum hebraica voce significat. Quo fit, vt ad illum Geneseos locum: *Dilatet Deus Iaphet*, primùm interpretes id notandum ducant, iisdem literis *Iaphet*, & *dilatet* hebraicè efferri, ne *lati* siue *dilatati* significationem dubites illi tribuẽdam. Tum hanc elegantem paronomasiam obseruent: *Dilatet Deus latum*, seu latum nomine Iaphetum, Deus quoque Latum reuera efficiat, & fit *Europæus*, hoc est, dilatatus. Quod quidem vaticinium minùs explicatur, nisi Europæorum Patrem illum agnoris, qui præ Asiaticis, atque Africanis immensùm aucti atque propagati, in tabernaculis Semi tandem habitarunt, vti & hodie per Turcas Europæos habitant. Congruunt his ad amussim *fabulæ doctæ* Poëtarum, quibus Sibyllina oracula contineri, in Apparatu supra ostendimus, quæ *Iapetum* Patrem *Dilatatorum*, hoc est, Europæorum, vti ingeniosè, sic etiam ingenuè fatentur, dum prolem eius fingunt, hominibus è luto formatis, Græciam & Europam omnem impleuisse. Huc quoque spe-ctant Deucalionis, & Pyrrhæ (quæ Iaphetum, eiusque coniugem appellatiua sua voce referunt) fabulosi lapides post terga proiecti, *vnde homines nati, durum genus*, hominum iacturam diluuio factam, in eadem Græcia instaurarunt. Sed & Argonautarum nauigatio prima, omnium fere antiquorum scriptis ce-lebrata, in quibus *Latinus, Iphys*, & *Iphytus*, vt celebres heroës, quoque me-morantur, suo cursu à Phasidis ostio ad Pontum Euxinum, per duos Bos-phoros Cimmerium & Thracium, hincque per Græciam, in vtramq; Hespe-riam, Hispaniam, & Latium, an non perspicuè per *Latinum, Iphym*, & *Iphy-tum*, Patrem *Iaphet* colonum Europæ testatur? quid plura? ab Iapheto & fratribus Semo atque Chamo Scriptura Sacra omne hominum genus vniuer-sæ terræ *disseminatum* à diluuio prodidit. Ab eodem Iapheto & filijs eius, *di-uisas* quoque *gentium Insulas* esse. Et vt de Insulis Europæis dictum id cre-deres, eidem pro filio *Iauan*, pro nepotibus *Elisam* & *Cethim* assignat. *Iauan* porrò Septuaginta Ἰωυὰν vocant, Hebræi sine punctis *Ion*, ne *Iones* & *Ionios* Græcos dubitares ab hoc appellatos, præsertim cum & hodie Græci *Iauan* & *Iauanim* hebraicè vocentur. Nunc iidem Græci Ἕλληνες, imo Ἕλληνι in dandi casu appellati, nonne ab *Elisa* nepote Iaphet descendere videntur? vnde porrò Alexander Magnus egressus ad orbem domandum à Scripturâ dicitur, non de *terra Cethim*? Itaque per *terram Cethim*, qui Iapheti nepos, eamdem Græciam Scriptura describit; vt intelligeres, in qua parte orbis Iaphetij & Ia-

Cap. 9.

2. Petri c. 1

Orpheus in Argon.

In tab. Eur.
Gen. 9.

Gen. 10.

Mach. 1.

phet

phet olim cōmorati,nempè in Europa. imò quoties vocabula *Cetim* & *Cytim* in ijsdem literis sacratis occurrunt,ea per *Graecos* vel *Italos* toties Septuaginta verterunt,vt edoceremur in diuisione terrarū, Europam pro sorte atque portione Iapheto obtigisse. Itaque maneat exploratum, quod Historicorum omnium prophanorum (qui quidem nunc extent) antiquissimus Herodotus illis verbis negant: *Europa, vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis author extiterit, ab aliquo mortalium compertum est*. Etenim si pluribus etiam indicijs opus est, In Tabula Europæ. Lib.4.

Latium in Europa, atque adéo orbe vniuerso primaria regio, ab ipso Iaphet primum inhabitatum, & ab eodem Parente *Lato* Latium appellatum, sicut & *Latini*, & *Latina* lingua, omnem facile coniecturam vincit, Europam ab eodem cultam atque nominatam. Nam præter apertissimum Etymon nominis *Latij*, ac *Latini* à *Lato* cuius est Synonymum hebraicum *Iaphet*, Italiam in qua vetus atque nouum Latium,olim *Iapygiam*,quasi *Iapyciam*,siue *Iapytiam*(vbi quoque promontorium *Iapygis*, & ventus *Iapyx* ab Italia in Græciā spirans) à vetustissimis Historicorum dictam accepimus. Item *Ausoniam*, quæ etiam *adauctam*, siue *dilatatam* Græcè significat, à verbo Ἀύξω. Item *Oenotbriam*, quasi *Oenotbrij* ditionem, hoc est, Iapheti, qui à Patre Noë, seu Oenothro vini inuentore (nam οἶνον Græci vinum dicunt) *Oenotbrij* nomen deriuauit. Iam verò eadem Italia, antiquorum *Arcadum*,& *Aruntum* siuè *Aruncorum*, et *Aboriginum*, & *Euandri* à Romanis Scriptoribus decantata Sedes, quid nisi per densas vetustatis nebulas, in primos illos Latij Inquilinos, Iaphet atque Coniugem, quasi digitum intendit? qui quod soli inter Europæos, in Arca paterna, tempore diluuij inclusi manserunt,*Arcadum* nomen obtinuerunt, atque etiam *Aruntum*, siue *Aruncorum*, vnde *Aruntes*, *Aurunci*, vel *Arunei* orti, veteres quidam Italiæ populi, à radice hebraica *Aron* vel *Areuna* Arcam designante. Quid *Aborigines*, quos *auctores* atque *conditores Romani generis*, & *Italiæ* primos *indigenas*, cum alijs Scriptoribus pluribus,Dionysius facit, quosque *Arcadicos* esse suspicatur, an non ijdem *Iaphet* atque *vxor*? qui quia à nullo Europæo geniti, *Aborigines* dicti, tanquam *absque origine* homines, nempe in Europa, vel quòd *ab* his omnes Europæi *originem habeant*, & *inde geniti* sint,hinc *Aboriginum* & *Indigenarum* singulare fuerint vocabulum adepti, vti & *Arcadum* ab *Arca* paterna, in qua olim clausi. Consonat & *Euandri* sedes in eodem Latio, hoc est, hominis boni,vel hominis lati, ab εὖ seu ab εὐφυὴς ἀνὴρ, qui idem *Romanæ conditor Arcis* à Marone canitur, nam à bonitate siue pietate in parentem nudum,ipsæ Sacræ Literę Iaphet commendarunt.Nec ipsum *Italiæ* aut *Aetaliæ* nomen, ab ἀετὸς ἁλὸς,hoc est, Aquila marina deductum (vnde forsitan Aquilæ Romani Imperii insignia fluxere) tantillum à nostro proposito abludit. Nam quia Iaphet maria omnia Europæ, quasi Aquila quædam peruolarat, in iis generosè prouocans proles ad volandum, suisque nauibus, atque comitatu paterno deducens, easque quasi alis suis in totam Europam, ac Latium postremò importans, regioni illi suæ occidentali, siuè Hesperiæ, *Aetaliæ*, quasi Aquilæ marinæ (quæ conuerso modo *Halyatus* dicitur) præter nomen, insignia dedisse, haud temerè arbitramur Cui accinit ex parte Virgilius Halicar. Ant.Rom. lib.1. Aen.8. Genes 9.

Est locus (Hesperiam Graij cognomine dicunt)
Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ, Aen. 3.
Oenotbrii coluere viri, nunc fama, Minores

Ita-

Italiam dixisse ducis de nomine gentem.

Hinc enata fabula de Aquila Promethei ad Caucasum iecur arrodente, qui quidem Prometheus Noe censendus est, verùs *Prometheus*, hoc est, *Propheta* per excellentiam, centum annis ante diluuium illud præsagiens, tum insueti ædificij labore, tum frequenti verbo, atque concione ad populos ipsum irridentes, quasi in fabrica Arcę insaniret. Sed quia filius eius charissimus Iaphet in terrarum diuisione, æternùm ab ipso diuellendus erat, ab ipso (inquam) Caucasi montibus alligato manente (vbi eius cubile, teste Appiano in Mithridaticis, magnus olim Pompeius inuisit) hunc Promethei dolorem, curam, pro filio iter longissimum, & periculosum maris capessente, vt diuino dicto de *terra replenda* obediens esset, per Aquilam iecur exedentem Vates expresserunt, tanquam si Aquila maris Iapetus, seu Romana Aquila à Patre discedens, continuo desiderio sui, cura, atque metu, patrium animum, pectusque affecisset. Neque contemnenda quoque coniectura Argonautarum nauis residua tabula, ad Martialis Poëtæ vsque tempora, sub Domitiano, Romę conseruata, cuius in eamdem Epigramma hoc legitur:

Genes. 9 · Epigr. lib. 7

Fragmentum, quod vile putas, & inutile lignum,
Hæc fuit ignoti prima carina maris.
Quam nec Cyaneæ quondam potuere ruinæ
Frangere, nec Scythici Sæuior vnda freti,
Sæcula vicerunt, sed quamuis cesserit annis,
Sanctior est salua parua tabella rate.

Ex quo intelligimus, primorum Europæ colonorum cursum, ex Colchide per Scythicum seu Euxinum Pontum, in Latio demum substitisse, vbi extracta classis post Romam fundatam, in *Argileto* tandem computruit, & quasi letho quodam defuncta est Fatidica illa pinus, & vocalis Argo, vnde Romanum *Argiletum* sibi nomen fecit. Atque vt nos illa grauissima omnia deficiant, cùm sanè alicubi terrarum præcipuo humani generis Amplificatori, et Augusto Patri, diuino Oraculo teste, suus ac præcipuus locus debeatur, vbi potiùs eum collocemus, quam in eo terrarum tractu vacante, & à nemine possesso, qui nomen eius hebraicum (Lati) in istis vocibus *Latij, ac Europæ*, post tria annorum millia supra octingentos, adhuc hodie retinet? quique inter omnes Orbis regiones, atque Monarchias, maximè dilatati Imperij decus sibi peperit? His ergò adducti *Latum*, & augustum proprio nomine Iaphet, & diuinitùs etiam reapse *dilatatum*, *Latij* regionem cum *Latino* nomine, & sermone, sibi vendicare iure permittimus, eique vt vero parenti, omnes Europæos, tanquam proles damus, quos sine plagio nemo illi auferat. Nam quod ad Latinum sermonem attinet, sanè vel ex nominis notatione liquet, non alia lingua Iaphet vsum fuisse (præsertim cum hi primi homines, vti Moyses docet, iuxta *Linguas varias* terram secuerint) atque adeò primigeniam esse, & soli hebraicæ de antiquitate palmam concedere. Declarat id inscriptio Crucis Dominicę apud S. Lucam, vbi *Latinæ* Literę hebraicis proximè apponuntur, à quibus Gręcę remotiores, ab his minoribus ad illas maiores, quasi quodam gradu, & ascensu facto. Ac tametsi in suo textu Euangelico Ioannes, Gręcanicum titulum Latino præponat, non est is censendus ordo dignitatis, verùm mysterij, eò quòd hebraica Biblia in Gręcum sermonem prius, quàm in Latinum fuere conuersa. Latinum porrò Idioma cum Græco, & alijs in confusione

Genes. 9. · Genes. 10. · Cap. 23. · Cap. 16.

fusione Babylonica exortum, vsque ad Barbarorum irruptionem in Latium, ibidem intactum, & sincerum in vsu permansit. Quod quia Patris Latinorum, ac Europæorum vernaculum erat, omnibus tùm Græcorum, tùm aliorum, vt pote filiorum ac nepotum, linguis præcellebat.

3 Antiquissimum autem hunc splendorem Latini generis, nominis, atque linguæ, temporum situ, & rubigine infectum ac inobscuratum, quisquis demiratur, neque propterea ad notitiam eius, amplam & sagacem Græcorum veterum, atque Latinorum eruditionem olim peruenisse, velim animaduertat, ipsam vetustatem hebraici sermonis, & literarum sacrarum penitus rudem & ignaram, Sibyllinorum nihilominùs adminiculo librorum, Iaphetum generis Europæi post diluuij aquas instauratorem, & Latij parentem fuisse odoratam, vti hæc nomina *Iapeti*, *Iapygis*, *Ausonis*, *Oenotbri*, & *Euandri* testantur, *Regis Latinorum*, *Aboriginum*, *Arcadum*, *Aruntû*, *Aruncorum*, nec non *Deucalionis*, *Latini*, *Iphiti*, seu *Iphis* Argonautarum, ac maximè *Saturni* primi Italiæ parentis, & coloni. Nam *Iapetum* Homerus Scripturæ sacræ prorsùs accommodatè, apposito *dilatati* ornat, dum Ἰαπετὸν Εὐρυσθενῆ vocat. *Saturnus* item, quasi *satur annis* Marco Tullio interprete, ab antiquis dictus, à quo non abludit Annianus Xenophon, (quisquis demum Scriptor ille extiterit, qui *de Aequiuocis* vulgò circumfertur) *Saturni dicuntur familiarum nobilium Regum Senissimi.* Ideò forsitan ad etymon alludens, Saturnum quoque Virgilius *Senis* epitheto affecit: *Saturnusque senex, Ianique bifrontis imago.* Quamobrem isto nomine ob prouectam ætatem, & quandam vitæ quasi saturitatem, *Iaphet* insignierunt, quem longæuum fuisse sacratæ Paginæ non obscurè indicant, cum fratrem eius Semum afferant ad sexcentos annos vitam produxisse, et omnibus ante diluuium hominibus natis, vsque ad miraculum ætatem prorogent. Quibus consentaneè à Virgilio à Sybilla edocto, *Longæuus Iapyx* idem Iaphet canitur, terminatione Latina, vt Hebræus, donatus. Verùm antiquorum hæc prima ignorantia fuit, quòd Etymologiam eius hebraici nominis non sunt assecuti, deinde plurimorum nominum, quæ in Sibylla legebant, significatione decepti, proque appellatiuis propria intelligentes, vnum hominem Iaphet in in plures personas malè discerpserunt, & eadem de causa, puta, Sibyllarum prauo intellectu, varias historias inter se miscuerunt, atque confuderunt, & Poëticis figmentis, atque mendacijs vera inspergentes, vti noster supra monuit apparatus, liquidos hosce Sibyllinæ veritatis fontes sæpius turbauerunt. Quod etiam in exemplo *Saturni* manifestè cernitur, nam duos Saturnos, Adam atque Iaphet, in vnum conflantes, commune hoc nomen ob longissimam suam ætatem adeptos, vni illi non solummodò falsa, sed maximè etiam diuersa affinxerunt, vt ex illo carmine Virgilij patet:

2. de Nat. Deorum.

Gen. 11.

Aen. 12.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis,
Is genus indocile, & dispersum montibus altis
Composuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris. Aen. 8.

Item ex Ouidio Fast. 1.

Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cœlitibus Regnis à Ioue pulsus erat.
Inde diù genti mansit Saturnia nomen,

Dicta quoque est Latium terra latente Deo.

Nam *Saturnus Adam* maritus *Opis*, hoc est, *Eua*, opem & adiutorium præstantis ad simile sibi generandum, qui cęlitibus regnis, & ęthereo Olympo, hoc est, Paradyso, à *Ieoua* filio (Ioue antiquorum) depulsus & eiectus fuit, & qui Χρόνος dictus, quia temporis ab ipso, et annorum mundi Chronologia incœpit, quique (vt fabulę quadamtenus quoque meminerunt) suos filios omnes misero illo vetiti pomi morsu occidit, et quasi inclusos in hoc deuorauit, is (inquam) *Saturnus*, in Eden, seu India post exilium suum è Paradyso, non autem in Latio vixit. At *Saturnus Iaphet* in eodem Latio, non quidem vt Deus, sed vt homo & parens Latinorum post diluuium regnauit, non verò ignobilis latuit, & ipsos Italos non dispersos ferarum more inter montes altos, aut iuga Apennini, vti fabulantur, verùm à se è Syria deductos, nulliusque humanitatis expertes, docilesque composuit. Huius verò Saturni effigiem cani senis forma, cum falce pro sceptro, atque alis Aquilę, erudito Symbolo antiqui pinxere, vt canities senium, et longam ętatem, falx aureum sæculum, atque belli expers regnum, ob nondum conflatos in gladium vomeres, qui hostes arceret, aut sontes puniret. Pennæ verò Aquilæ, Romanæ ditionis & Vrbis authorem signarent, quibus Aquila insigne, eumdemque χρόνον, seu *Tempus* dixere, quod ab hoc Saturno annorum post diluuium Epocha, & Chronologia in Europa cœperit. Hinc enim *Iphiti*, tātum non Iapheti, *Olympias* orta, hinc *Aera Latina*, ab eodem ἐγγύς, sine *Lato* Patre, vt postea monstrandum. Vnde aptè Tzetsa: *Romanis est Saturnus, qui græcis est Chronus*, id est, Tempus. Huc quoque pertinet illud Columellæ: *In hoc Latio & Saturnia terra, vbi Dij cultus agrorum progeniem suam docuerunt*. Item Virgilij:

In Chiliad.

In Præfat. rer. rust.

neue ignorate Latinos
Saturni gentem.

Aen. 7.

Vt verò filios etiam deuorarit is Saturnus Latij, infra docebimus. Id autem in errorem induxit antiquos, vt Saturnum Adam Deum esse crederent, quod *Ieoua*, quem Iouem fecerunt, in Sibylla Deum esse legerant. Itaque hominem Dei Patrem ob Incarnationis Mysterium ignoratum, Deum interpretati, Adam Patrem *Ieoua*, quia is in Christo homo fieri debebat, & filius Adami, consequenter Deum esse finxerunt, & à filio Deo cælitibus regnis Deū exterminatum. Quamobrem à Latio Saturno Iaphet, non autem ab Adam dicto Indo Saturno, nominata Saturnia tellus, doctrinam nostram de Iaphet Italiæ parente egregiè confirmat. Quæ omnia multò planiora ex dicendis erunt.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

1 Inclytus Heros Iaphet diuino alloquio, benedictione, ac Fœdere dignatus.

2 Illius in Parentem denudatum pietas, & reuerentia, quid mysticè signarit?

3 Quo pacto in posteris iuxta prophetiam fuerit dilatatus?

1 NON parum hunc nobilem Heroa, Europæ ac Latij parentem, sed et Romanæ Vrbis conditorem (vti infra monstrandum) sacræ Literæ nobis commendarunt, dum eum communiter cum Patre ac fratribus, ab ipso rerum effectore Deo, benedictum in hunc modum produnt: *Benedixit Deus Noë, & filijs eius, & dixit ad eos: Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Et rursum infra: *Vos autem crescite, & multiplicamini, & egredimini super terram, & implete eam.* Benedictioni adiectum promissum, pactum, atque fœdus, ne irati Numinis, & aduersus hominũ crimina bellantis horrẽdos exercitus, aquas diluuij, vt nuper, timerẽt: *Statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam interficietur omnis caro diluuij, neque erit deinceps diluuium dissipans terram.* Nec non sanciti fœderis argumentum: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter terram.* Quæ diuina verba Interpretibus sacris discutienda modò relinquimus. Gen. 9. Ib. Ib. Ib.

2 Verum hæc magis propria laus Iaphet ex ijsdem scripturis, quòd parentis fortuita ebrietate in lecto nudati, virilia non modò non vidit, sed reuerentiæ quodam pallio obtexit, alio modo cum Semo, quam frater Hamus siue Chamus ad eum accedens, vt ibi proditum. Quo quidem pietatis opere, Ecclesiam Christi Iudaicam, ab Apostolis Iudæis natu maioribus, Antiochiæ primò stabilitam Semus adumbrauit, Latinam verò ac Romanam Iaphet natu minor, Chamus autem in filio Chanaan impiam Synagogam. Nam quem Ecclesia Iudaica, & Romana seu Gentilis, Christum in passione & cruce nudum, & pendentem, vel etiam effigie expressum castè veneratur, reuerentiali quodam quasi velo virilia obnubens, hunc impia Synagoga Chananææ terræ inquilina atque progenies olim deridebat, & modò ridendum vbique propinat. Quorum Iudæorum cæcam impietatem Deut. 28. præuidens increpabat Moyses: *Erit vita tua,* ò Iudæe, Christus crucifixus, *quasi pendens ante te,* quia non reuera, sed in effigie solùm apud gentes, in quibus spargeris, crucifixus pendebit, *& non credes* illi *vitæ tuæ* Christo, quem ob ignominiam nuditatis, crucis, atque mortis, Messiam negabis. Verùm ad rem redeamus. Ib.

3 Pietatem hanc Semi atque Iaphet, suum diuinitus præmium honestauit: Semi quidem merces, Christi Domini atque Dei generatio ex eius stirpe, atque imperium in nepotem Chanaan: *Benedictus Dominus Deus Sem,* qui ex Semi semine Christus orietur, *sit Chanaan seruus eius.* Iaphet autem præ cæteris fratribus dilatatio, quasi prærogatiua, his verbis promissa: *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan seruus eius.* Gen. 9. Ib.

Quorum veritatem probauit euentus. Nam cum Asia Semi portio Africam siue Lybiam Chami ditionem, prope duplò excedat, non solùm in Asiæ atque Africæ extrem[illegible], [illegible] cum cæteris Europæis, [illegible] atque nepotibus, superiori sæculo penetrarunt, sed à Phasidis ostio ijdem Europæi, vltra Herculis columnas, in Americam siue nouum orbem, qui tres alias mundi [illegible] magnitudine superat, [illegible] que colonias [illegible] protulere, adeò vt quantus est orbis vniuersus, ab Iaphetianis [illegible] hodi[illegible] Iaphetum habitasse, & inhabitare, & Chananæum siue Pal[illegible] Macedonibus & Græcis olim sub Alexandro, [illegible] post Alexandrum, & Romano Imperio deinceps, verùm & nunc Tauricis siue Turcis, Iaphet quoque semini (quamuis luctuoso) durissimè seruire, vt vati[illegible] [illegible]

4 [illegible] quod ei [illegible] [illegible] Græcis Z[illegible] dictus [illegible] litera hebræa, [illegible] [illegible] qui latinè [illegible] seu columnas in Hispanico fre[illegible]

5 [illegible] *Sibylla* [illegible], quæ hodie extant oracula Sibyl[illegible] (vulgo Erythræa) se [illegible], & [illegible] tempore, in Arca mansisse; falsoque à [illegible] Erythræam [illegible] cum Babylone (nimirum post [illegible] Babel interruptam) *Erythras* (hoc est, In Latium, ab [illegible] descendisse. [illegible]

Hæc sunt, quæ moneo, Assyria Babylone profecta,
In Græcos [illegible]
[illegible] Dei [illegible],
Et tamen ex alia patria me [illegible]
[illegible] Erythræ [illegible]
[illegible]
Insanam, falsam, [illegible]
[illegible]
[illegible] Numinis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ventura [illegible]
[illegible]
Mundus [illegible]
Quidam [illegible] per aquas [illegible]
Et [illegible]
Eius ego nurus, eius item de sanguine nata,
[illegible] postremò [illegible]
[illegible] omnia [illegible]

[illegible] voluminum authoritas minus veneranda, aliorũ [illegible] Marcus Cato Porcius (si qua Annio [illegible] de originibus [illegible] *Inter vtrosque* (Chaldeos & P[illegible] *annis quinquaginta & ducentis,*

Quo-

terras

terras fuisse inundatas, & in Scythia Saga renatum mortale genus. Quid porrò per *Scythiam* seu Scythicam *Sagam*, nisi Iaphet vxorem, mortale genus in Europa renouatem innuit? *Scythiam* quidem dictam; quia ex Ponto Scythico (qui alias Euxinus) in Græciam & Latium cum marito venerit: *Sagam* verò propterea, quod futuri *præsaga* (seu) Sibylla esset. Declarat hoc quoque nomen *Pyrrha* Deucalionis coniugis; quem Iaphetum supra esse diximus, cum enim πῦρ ignem græcè significet, & ... (vnde Pyrrhæ vox) fluo, *in Græcos ignem missum*, et quasi fluentem, seu Pyrrham in prædicto carmine, se Sibylla nominat. Quæ *Pyrrha* seu *Sibylla* etiam antiquorum *Themis* est, terras suo consilio *diuidens*, à verbo τέμνω et docens modum illas suspendi. *Parnassia* dicta quasi dilatata, vt infra docetur. Declarat & *Medeæ* fabula, in eodem Ponto, fratris, hoc est Iapheti (qui frater & coniux mariti, vtpote ambo Noë, et eiusdem de sanguine geniti) membra, hoc est liberos dire discerpendis, aut veriùs fortiter atque generosè inuicem separantis, vt diuino præcepto de *terra replenda* pareret; nam illa Medea, quam *magam* atque veneficam, nequidquam supra conijcerente Sibylla, Græci fabulantur, quasi Μῆδια, hoc est, diuinitus edocta; et sapiens futuri, siue Sibylla esse aperte cognoscitur; ex Colchide seu Phasidis ostio, in Græciam & Europam tendens. Declarat item *Argonautarum* nominata *classis*, quam vocabant *Argo* & *fatidicam pinum*, propterea dixere, quod Sibyllam vexisset, tanquam ducem rudium & primorum nautarum, & suis oraculis illos instruentem, quonam nauigare, quos scopulos fugere, vbi quiescere, et sedem figere demum oporteret. Declarat idem ad extremum *Matris* Italorum, vel potius Matronæ Euandri seu Iaphet vocabulum nobile, propter sua carmina seu vaticinia *Carmenta* seu *Carmentis* olim nuncupatæ. Itaque si in illis vetustatis tenebris coniecturæ locus, non aliam à Iapheti coniuge Sibyllam Hellespontiacam, Erythræam, Cumanam, Tyburtinam &c. putem, à varijs locis, quæ incoluerit aut pertransierit, variè appellatam. Verum de his alias etiam vberiùs. Nam hæc paucula encomia de Iaphet Romani, Latij, nec non Europæi sanguinis, authore ac parente delibare placuit, vt Virgilianum illud palam magis fieret. Aen. 6.

En cuius (Patris) *auspicijs illa inclyta Roma*
Imperium terris, animos æquauit Olympo.

Verùm nunc tempus est eum in Latium & Europę sedes faustè deducendi, vt mundum propaget.

CAPVT TERTIVM.

1 Aedificatio Vrbis atque Turris Babel, *Olympicus Agon* antiquorum fuit, vnde Chronologia & *Olympiades* Græcorum exstitere.

2 Duarum Epocharum sedes à Scriptoribus priscis ignoratæ, *Olympiadum* atque *Vrbis Conditæ*.

3 Post impeditum Babylonis opus, Iaphetus princeps Argonauta ad *Insulas gentium* vacuas occupandas, *Argo* classem parat.

4 Argonautica à Sibylla descripta, perperam Historici veteres, & Poëtæ confundunt.

Gen. 11.

1 SVbstructionem insanam Vrbis, atque Turris Babel, cuiusculmen, & vertex, Scriptura testante, attingeret cælos, sicut beneficio Sibyllæ prophani Scriptores olim cognouerunt, ita suis fabulis, vti alia omnia ferè, deformarunt. Nam molem illam ad sydera tendentem, *Agonem*, seu pugnam Gygantum, hoc est, terræ filiorum (quod vox Gygas sonat) aduersus Superos, et Olympicam domum interpretati, in hunc modum super hoc lusere:

Meth. lib. 1

Neuè foret terris securior arduus æther,
Affectasse ferunt regnum celeste Gygantes,
Altaque congestos struxisse ad Sydera montes,
Tum Pater Omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossæ.

Ant. Iud. l. 1. c. 6.

Cap. 11.

Quod diuinum fulmen, diuisionem linguarum à Deo immissam censere debemus, quæ fulminis modo, et celeritate, ingentes hujus operis minas interrupit, per Græcanicos montes Olympum, Ossam, & Pelion poëticè expressas. nam Græci primi Poëtarum, in Topographia & Chronologia parũ religiosi, peregrinę historię facta quamplurima, Iosepho testante, ad se deriuarunt, vti hunc *Agonem*, qui quidem (teste ipsa Genesi) non Græcus, sed Babylonius fuit, ob ibi commissum (Græcia nondum habitata) à filijs Noë ædificantibus, quasi prælium, & pugnam in Olympum, aut cælum, à quo propterea post terras diuisas, & linguas adauctas, Chronologiam suam, & omnium veterum historijs tritam *Olympiadum* seriem, tametsi postmodum sæpè interruptam, Europa inchoauit. Etenim cum earum primæ, *Olympiades Herculis*, & *Iphiti* communiter vocentur, Iaphetum ab Iphito distinguat necesse est, quicumque dissentiet, & illum *Herculem*, hoc est, Heroëm gloriosum neget, nec non ab eodem extructam Babel, & fabulæ clarissimum acumen de *Agone* & pugna *in Olympum* repudiet. Quanquam Latini, tanquam si Olympici facinoris puderet, non ita multò post Olympiadum initium, temporum rationem ab *condita Roma* (vt & magis proprio & nobiliori Lati Patris opere ac labore) spreta Olympiade inire cœperunt.

2 Ex quo sanè colligas, quantùm Chronologiæ ignoratione non solùm laborarint Antiqui, sed Romanæ Vrbis Natalium splendori, ac nobilitati iniurij extiterint, qui primam Olympiadem Iapheti (quam *Iphiti* vocarunt) circiter annum mundi ter millesimum, ducentesimum, & septuagesimum demũ statuerint, cum ad annum eiusdem millesimum, nongentesimum, trigesimum & diluuij fere ducentesimum, & septuagesimum retro pertineat. Quo factum, vt vrbium vrbi, Almæ Romæ, septima Olypiade, iuxta communiorem fere authorum sententiam, primùm ædificatæ, ampliùs mille & trecentos vetustatis annos detraxerint. Quandoquidem eius ortum, vti infra demonstramus, sub Patre Iaphet eius conditore, haud tribus sęculis à diluuio exactis fateri oporteat. Neque adeo mirum, sapientes veteres (Latinos & Græcos) hanc vetustatis caliginem passos, quippe quòd prophana Historia (si Sibyllarum libros exceperis, qui ad Augustum, & quosdam alios sequentes Cæsares, Romæ incolumes fuere seruati) non à diluuio tantùm, sed ab orbe condito, ad vsque spurias illas Olympiadum & vrbis Conditæ sedes, atque etiam multò post, ad Cyrum Medorum ac Persarum Regem (quod est interuallum ter mille annorum atque quingentorum) nullam rei gestæ aut temporum seriem, aut certos annales, nihilque ferè præter eruditas Poëtarum fabulas (quas Sibyllarum perturbata folia licet nominare) ad posteros transmittat. Nam-

quæ

quæ de cæli, & terrarum ortu, de aurea ætate, de pomo Paridis (Adæ Paradysi) seu pyxide Pandoræ, Saturni exilio, mundi diluuio, Gygantum certamine, Argonautis, Heraclidis, Pelopidis, bello Troiano, Nino, Semiramide, Assyrijs, & Medis effundit, quanquam veram rei alicuius gestæ, aut gerendæ historiam contineant, omnia tamen aut crassis errorum tenebris aut certè fabulis inuoluta apparent, quæ defectu luminis historiæ Sacræ, euoluere atque explicare minimè prisci valuerunt. Vidit hoc ex parte Romanorum Scriptorum doctissimus *Varro*, qui apud Censorinum de die Natali c. 21. *tria discrimina temporum esse tradit. Primum ab hominum principio, vsque ad cataclysmum priorem* (Noë diluuium) *quod propter ignorantiam vocatur* ἄδηλον, id est, non manifestum, ab α priuatiuo & δῆλον græcè manifesto. *Secundum à cataclysmo priore, ad Olympiadem primam* (addere debuit ad Imperium Cyri Persarum Monarchæ, qui Christi natalem vix paullò ampliùs, quàm quingentis annis antecessit) *quod, quia in eo multa fabulosa referuntur,* Μυθικὸν (fabulosũ à μῦθος fabula) *nominatur. Tertium à prima Olympiade* (adde iterum, ab Imperio Cyri) *ad nos* (seu Varronis tempus) *quod dicitur historicum, quia res in eo gesta veris historijs continentur.*

3 Quod igitur felix, faustumque sit, Herculis, Iphiti, siue Iapheti Olympiade prima, quæ ab Olympica pugna, seu agone in cælum terminato incipit (quem quidem agonem, Olympiadas omnes præcessisse historici fatentur) id est, anno diluuij ducentesimo cerciter, & septuagesimo, post confusum labium vniuersę terræ ad Babelis molem, vt Scriptura tradit, fratribus Semo atque Chamo in diuersa Asiæ & Africæ loca profecturis, ad iter *in Insulas gentium* Europæas, in diuisione terrarum diuinitus sibi assignatas, Iaphet classem adornat. Quæ quia paternæ Arcæ formam referebat, quondam diluuij superatis aquis summè nobilitatæ, idem nomen indere Europæis placuit, vnde *Arco* siue *Argo* vocata, et vectores eius *Argonautæ*, quasi Arconautæ (nam literæ κ atque γ sunt æquipollentes) quæ nomina fabulę etiam hodie retinent. Atque illa est prima Europæ nauis, dicta *Argonautarum*, siue *Heraclidarum*, hoc est, Herculis (Iaphet) filiorum, omnium Poëtarum mendacio celebris, quæ à Colchide, & Phasidis ostio, atque portu soluens, per Pontum Euxinum, in Tauricam, Thraciam, Græciam, Hispaniam, & postremò Latium primos nautas vexit, sui cursus metis, & quasi columnis in Hispanico freto constitutis, eo quod non vltra hoc fretum, in Oceanum magnum traiecerint, verùm in Italiam cum Hercule suo Heraclidæ illi inde redierint. Robur fabulosæ historię addunt Diuinæ Scripturæ, quæ enumeratis quatuordecim prolibus, & nepotibus Iaphet, *ab his*, inquiunt, *diuisa sunt Insulæ gentium in regionibus suis, vnusquisque secundum linguam suam, & familias suas in nationibus suis*. Doceant ergo oportet, qui pertinaciùs assensum negabunt, qua ratione adiri aut diuidi Insulæ gentium potuerint, absq; illa nauigii ope, nisi fortè illi primi homines ad eas volarint, aut super altos maris fluctus prodigio equitarint. fauet autem nostris Argonautis Fl. Iosephus, qui libro primo antiquitatum, de Noë filiis diuidentibus terram, *Nec defuerunt* (inquit) *qui conscensis nauibus ad Insulas habitandas traijcerent*. Fauent quoque, pręter alia plurima dicta, & dicenda, *Phasidi* nomina, vnde illi soluerunt, et *Ponti Euxini*, atque *Hellespōti*. nam *Phasis* à Phase hebraico transitus appellatur, vnde & *phaselus*, quod Iaphetianis primum in Europam transitum Colchiacum illud flumen præbuerit. Et mare Euxinum *Pontus* nominatum, sicut græcum *Hellespontus*, quòd Gen. 10.

hæc

hæc duo maria quasi *pontes* fuerint primorum *bonorum hospitum* siue colonorum, quibus in Græciæ & Europæ fines immigrarunt. Εὔξενος enim vnde Pontus Euxinus *bonum hospitem* sonat, sicut Ἕλλην *graecum*, à quo Hellas Gręcia, atque Hellespontus. fauet porrò insuper in extremo Ponto sita ciuitas *Tomos*, atque inde nominata *Tomitana regio*, Nasonis postmodum exilio nobilis, ἀπὸ τοῦ τέμνειν seu à *diuidendo* ita nuncupata, vt primarum Europæ gentium diuisio maxima, quæ in illa facta, his nominibus celebris ad posteros manaret. fauent præterea doctæ illæ fabulæ de vellere aureo, de Medea liberos atque fratris membra in eodem Ponto discerpente, necnon de Europa à Tauro per mare deuecta, de quibus omnibus infra vberiùs. fauent ad extremum *Arco* siue *Argo* classis, & *Argonautarum* vocabula propria, à nonnullis historicis studiose collecta, quorum quidem plurima huius nauigationis principem Iaphetum, suæ appellationis, quasi digito ostendunt. quantulum enim *Iphys*, vel *Iphitus*, *Iphyclus*, atque *Iphydamas* ab Iapheto distant? quid verò *Euryalus*, *Eurybates*, *Eurydamas*, *Eurytus* nisi Patrem *Latum* & Latinum, per gręcum Εὐρὺς, nobis insinuant? quid etiam *Hercules*, nisi idem *Heros Magnus* ad suas columnas Hispanicas tendens? Iam verò *Deucalion* idem vocitatus à *Deua* & *Cala*, id est, dilatatus & *Actor*, *Actorides*, quia dux Europęorũ, ab voce ἄγω quod est, duco. sicut & *Areices* Arcadius ab *Aron* hebraicè Arca. Item *Armenius*, quia in Armenia quondam Noë Patris Arca substiterat. Item *Latinus* atque *Aethalides*, ab Italia & Latio, in quod sua classe cum filijs delatus. *Augeas* item, tanquam augens & dilatans terram ab αὔξω & γαῖα. Et *Autes*, quasi *Auxites*, etiam ab augendo, quia dilatatus. *Palæmon*, & *Typhis*, id est, dilatatus, vti infra monstrandum, & cætera plurima, quæ prudens omitto, ne nauseam afferant. Nam nomina *Iasonis*, *Thesei*, *Castoris*, *Polluois*, *Cephei*, cum alijs plurimis, non ad hos primos Argonautas esse referenda, infra docebimus. Maneat ergo primum orbis nostri nautam atque Argonautam, à diluuio terrarum, Iaphetum extitisse, eumdem Europæ, ac potissimè Latij & Romę parentem, cuius consilium de mari classe primùm lacessendo, temere in fabulis Poëtę damnarunt. eò quòd illum nec leuitas, nec glorię, aut vllius rei vana cupiditas, sed diuino iusso obtemperandi pia necessitas egerit, hominem quidem minimè aliàs timidum, vtpote qui in mari magno, & horrendo terræ vndique inundatæ oceano, quo tempore *Omnia Pontus erant, deerant* Met. 1. *quoque littora ponto*, cum sęuioribus vndis & procellis totum annum colluctatus esset. Quòd enim non pro libidine aut suo arbitratu, tres filij Noë incolendas primùm terras elegerint, sat indicat Genesis, dum eos diuinitus à Gen. 11. Babylone dispersos asserit. *Diuisit eos Dominus ex illo loco in vniuersas terras, & cessarunt ædificare*. Apage ergo Poëtarum de nostro Iaphet insanas querelas:

Sen. in Med.

Audax nimium, qui freta primus, Rate tam fragili perfida rupit,
Terrasque suas post terga videns, Animam leuibus credidit auris,
Dubioque secans æquora cursu, Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortisque vias, Nimium gracili limite ducto.

Valeat quoque Horatianum illud:

Car. l. 1.

Illi robur & æs triplex, Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem Primus, nec timuit præcipitem Africum.

Et quod infra sequitur

Quem mortis timuit gradum, Qui siccis oculis monstra natantia,

Qui vidit mare turgidum, & infames scopulos Acroceraunia?
Nequidquam Deus abscidit Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiae Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax Iapeti genus Ignem fraude mala gentibus intulit.

Audis ut Iapheti liberos Argonauticis Poëta annumeret? Verum illud Propertii aliquanto durius,

Ah pereat quicumque rates, & vela paravit Primus, & invito gurgite fecit iter. Quanto aptius ac sapientius Romanae facundiae parens M. Tullius primam illam classem *divinum & novum vehiculum Argonautarum* vocat? de cuius materia ut aliquid dicamus, immortalibus cedris, quibus Syria abundat, structam arbitramur, quando eius tabula ac residuum fragmentum post duo annorum millia & amplius, sub Domitiano Romae adhuc extaret. De nat. Deo.

4 Sed in hoc plurimum hallucinati omnes ferè Poëtae veteres atque Historici, quòd duplices Argonautas temporibus inter se atque factis maximè discrepantes minùs distinxerint. Siquidem primi Argonautae liberi Iaphet et nepotes ab ora Colchidis (quae à Semi filio *Hul* seu *Chul*, ut est in Genesi, nomen derivavit) ideo vellus aureum asportasse feruntur, quod ex Asiatico illo portu primum arietem in Europam vexerint, qui ab Anon Area, in qua conservatus, nominis originem sumpsisse videtur. Gen. 10. Nam noxias & silvestres feras à sese abire, & in extrema terrarum vagari iampridem fecerant, solis cicuribus sacrificio, vestimento, pabulo, vel alteri cuilibet servitio aptis, aut necessarijs animalibus apud se retentis, ne aliorum agrestium iniurijs manumissa interirent. Et quoniam auri, & argenti seu pecuniae loco, rebus permutandis, ovium vellere maximè serviebat, paucis initio effossis metallis (nam à pecudibus primum pecunia nomen mutuata) ideo à poëtis *aurea* appellata est. & fabulae de *aureo vellere* in Graeciam à Colchis delatae, occasio extitit. Quae asportatio navigio facta, nec sine Sibyllae consilio & opera, utpote in ignoto mari, alterius fabulae quoque locum dedit de Medea, quam Sibyllam diximus, *fratris Absyrthi*, hoc est, abstracti ex Asia, membra in Euxino Ponto dispergente, tanquam si parentem Noa insequentem ijs colligendis foret remorata. Noë quippe dolorem ob avulsum à se cum liberis Iaphet, atque nepotibus, istis apologis & allegorijs veteres adumbrarunt, quemadmodum & fabula Aquilae cum vulture Promethei iecur depascentis, illa Iaphetum Aquilae maris, seu Aethalum [illegible] patris ob perpetuam absentiam, luctus designante, hoc Tyrannum Nimroth, vulturis more in nascentes Asianos populos cuncta rapientem. Sed & Iapheti luctum à Patre olim discedentis, per *mare Saturni lachrymarum* quoque expressere, quod illum moerentem, atque lachrymantem à [illegible] qui in Asia moratus, ut ibi viveret atque [illegible] Atque hi quidem primi Argonautae tempore à Diluvio non admodum longe extitere. Alterum autem [illegible] nomen, classem & navigium [illegible] Apostoli fuere, quorum princeps *Iason*, (is est *Iesus* servator, multis etiam saeculis ante eius ortum proprio etiam nomine, ob vaticinium [illegible] Sibyllis ab antiquis expressus) [illegible] id est, Christianorum fidelem & electum ministerio [illegible] Apostolorum & navigatione [illegible] Palaestinae, Asiae Provincias, in Graeciam [illegible] Patre Medea [illegible] Sapientiam Aeternam in [illegible] ioribus suis [illegible] coniugio (ob Incarnationem) claram ac nobilem. Ad hunc itaque Iasonem seu Iesum secun-

cun-

eundum Argonautam spectant (vti liquet) in Asia exantlati labores (pro qua Colchidem poëtæ substituunt, duplicem Argonautam malè confundentes) ob vellus aureum inde auferendum. Nam arbor, cui affixum illud tanquam quid captiuum, & ad quod liberandum ille Iason accessit, crucem eius denotat. velleris autem horrendi custodes, Draco peruigil, & Tauri ærei ignem naribus eflantes, Dæmonem semper vigilantem, & carnem aduersus homines fortem & velut taurinam, ac concupiscentiæ flammas illis inspirantem. Militum autem ferrea seges è Draconis dentibus, quasi semine, enata, tertium hostem animæ mundum, aduersus electorum spiritum semper militantem natiuè depingit, qui quasi ex semine serpentis seu dentibus ortus effingitur, quia ex parentibus serpentis dente in Adamo commorsis, omnis homo mūdi incola gignitur. Quibus tribus hostibus, in Martio Caluariæ campo, Medeæ Sapientiæ Æternæ ope superatis, aureo vellere Iason potitus, illud ex Asia in Europam transuexit, Ecclesia Iudæa in Latinam, Romanam seu Gentilem, per Apostolos eius initiò translata. Ad hanc autem secundam Medeam, Christi Iasonis coniugem, non primam, vxorem Iapheti Sibyllam, prodigia illa à poëtis memorata spectant, Æsonis senis interempti, & membratim secti, in balneo renouata, ætas & iuuentus, quæ est, Asiani Iudæi, qui Iasonem siue Iesum genuit, spiritualiter mortui, & in varijs terræ regionibus sparsi ac diuisi, in fine mundi cōuersio ad fidem, & per salutare baptismi balneum ac lauacrum, admiranda regeneratio futura, Nec non vetus aries cæsus, in agnum viuentē miraculo conuersus, qui sacrificia Iudaica notabat mortua & cruenta, in sacrificium Christianum olim commutanda, vbi Agnus viuens, qui tolleret peccatum mundi, incruento modo Christus immolaretur. Ad hos quoque postremos Argonautas pertinent, præter nomina *Iasonis* & *Thesei*, quæ augustū Iesu vocabulum sonant, *Peneus*, id est, Spiritus Sanctus, à verbo πνέω, quod latinè, spiro, & *Paraclymenus* idem Paracletus, & *Cepheus*, qui Cephas, seu Petrus, Arcæ siue (Argo) nauis Ecclesiæ summus gubernator, & *Pollux* Paulus, & *Castor* nauigationis Pauli seu Pollucis semper socius *Lucas*, qui græcè *Lucastor*, & per syncopen *Castor*. Qui quidem *Iason* & *Theseus* & *Peneus* & *Paraclymenus* cum *Cepheo, Polluce*, cæterisque Argonautis illis, in eadem naui componuntur, quod Ecclesiæ Arcam siue Argo, inuisibili & diuina sua presentia, virtute, & gratia, præcipuè iuuerint. Quod verò *Nestorem* consilio, prudentia, & ætate grauem, etiam Argonautam finxerunt poetæ, id ob Noë factum, vnde nomen *Nestoris*, tanquam Noestoris, qui in Arca, siue prima Argo à se fabricata per annum clausus est, quique etiam filijs suis Europeis, plurimo in classe paranda consilio adfuit, & ad tria secula (vti Nestorem ferūt) post diluuium vixit, vnde Nestoreianni Noë Patriarchę (qui nōgenti & quinquaginta fuere, vt est in Genesi) in prouerbium vulgò tritum abiere. Ad Apostolos denique Argonautas, hoc simile monstri commentum quoque referendum, quod mysticę prophetię ignarus M. Cato Portius in suis fragmentis de originibus, cum stomacho irridet: duos Iasonis socios nauim Argo suis humeris sublatam, ab Istri fontibus per altissimos montes, & longissimos terrarum tractus, in Adriaticum mare deportasse. Quod quidem Apostolos Petrum & Paulum signabat, Iasonis Christi seu Iesu socios, qui non solùm ab Istro siue Danubio, verùm à Syria vulgò Palestinę, Ecclesiæ nauim suis humeris impositam, in Adriam siue Italiam inferre debebant. Nam de Euangelio *ab Hierosolymis vsque in Illyricum*, quod Adriatico alluitur mari, sua opera

Cap. 9.

Cap. 15.

per-

lato, in Epistola sua ad Romanos Paulus gloriatur. Neque hic omittendum, veteres Historicos & Poëtas, primorum Argonautarum nauigationis fines ac terminos ex Sibylla malè assecutos, cùm Phasiacos limites, & Aetæos inter se confuderint, vti ex illo Propertij cernitur:

Peliaco quondam prognata vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse per vndas,
Phasidos ad fluctus, & fines Aetaos.

Nam *Aeta* siue *Aetalia*, ad quam contenderunt, terminus statuendus; *Phasis* verò, non autem Græcia nondum habitata, limes illis fuit, à quo inchoarunt. Id autem erroris causa veteribus fuit, vt eorum ex Græcia in Colchidem cursum auspicarentur, quod Argonautas *Argiuos*, & *Argiua robora pubis* à Sibylla vocatos, Græcos putauerint, cùm tamen ab Argo naui, non Græciæ Prouincia, aut Vrbe nomen sortirentur. Similiter *Æetam*, & *Aesonem* perperam distinxerunt, hunc Iasonis, illum Medeæ Patrem arbitrati, cùm vterque vtriusque geminus parens fuerit, Aeson quidem Asianus, nimirum Iudæus, Aeætes verò Italus seu Romanus, quorum ille Iasonem Iesum cum Medea Sapientia Aeterna visibiliter olim genuerit, hic inuisibiliter in Eucharistia adhuc hodiè procreet. *Duplicis* porrò *Argonauta* Sibyllam olim meminisse, quarta Ecloga tota Sibyllina Virgilius testatur. In qua Christi natalem à Cumana prædictum, occasione Genethliaci pro filio Asinij, in hunc modum præcinit:

Vltima Cumai venit iam carminis atas,
Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo,
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Tu modò nascenti puero, quo ferrea primùm
Desinet, & toto surget gens aurea mundo,
Casta faue Lucina.

De quo eodem puero, qui non ita multò post, sub Imperio Augusti, è cœlo demissus, illa quoque vates Virgilius ex Sibylla prædicit:

Ille Deum vitam accipiet, Diuisque videbit
Permixtos Heroas, et ipse videbitur illis.
Qui etiam dicitur
Chara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.

Quin alios post eum Argonautas fore vaticinans: *Alter erit* (inquit) *tum Typhis, & altera quæ vehat Argo Delectos Heroas. Alter Typhis* Petrus siue Cephas, *Argo altera* Ecclesiæ Arca, siue Nauis, cuius vectores Semidei *Heroas* Apostoli à Christo *delecti*, qui vti primi Argonautæ ex Asia nauigio profecti, in Latio quoque cursum terminarunt. Verùm ad alteram siue primam Argo, mox vela facturam, deinceps reuertamur.

CAPVT QVARTVM.

1 Iuxta tres filios Noe mundum ab antiquis trifariam diuisum, & quinam Europæ propriè dictę limites?
2 Iapheti proles ac nepotes quot, & quam ob causam Scriptura enumeret?
3 In *Taurica*, vnde *Turcæ* genus, seu *Cimmerio Bosphoro* idem Princeps Argonauta filium *Gomerum*, & nepotes *Ryphat* & *Thogorma* collocat, vnde Cimmerij, Ryphæi, & Germani siue Thogormani.
4 Inachus dolens ob filiam in bouem conuersam, Iaphet esse monstratur, et nonnulla de *Tauricis* seu *Turcis*.
5 Exinde in Bosphoro Thracio *Thyras* statuitur, à quo Thraces orti.

1 ORBEM hunc vniuersum Herodotus, Ptolemæus, & veteres alij iuxta primas trium filiorum Noë colonias (de quibus Scriptura: *Erant ergo filij Noë, qui egressi sunt de Arca; Sem, Cham, & Iaphet, & ab his disseminatum est omne genus hominum super vniuersam terram*) tripertitò quoque in Asiam, Lybiam, & Europam rectè diuisere. Vnde illa Ouidij in fastis Apostrophe ad Europam; *Parsque tuum terræ tertia nomen habet*. Asiæ Semi portioni (quæ ab *Aus* seu *Vs* filio Aram, & nepote Semi, *Asis*, aliàs *Ausis*, vel *Ausitis* quondam patria Iob, agnominata est) orientalis mundi plaga obtigit. Europæ verò colonię Iaphet oppositum latus occidentis, orbis meridię cùm Palæstina siue terra Chanaan Lybię assignato, quæ à filio Mesraim *Laabim* et nepote Chami primùm nomine sumpto, Africa postmodum etiam appellata. Aegyptus enim pars Lybiæ *terra Cham* in Sacris Paginis passim vocitatur, vnde meridiem & Lybiam sibi vendicasse progeniem eius rectè colligimus. Porrò America (quam quartam orbis partem perperam quidam hodierni Cosmographi faciunt, quando ad Europæos iuxta Scripturam summè dilatandos, eiusdem incolas & colonos spectet) propterea antiquis ignota, quod inhabitata, vt demonstrabitur. At hic obseruandum (quod multos Scripturæ Sacræ Interpretes latuit) Europam non ijs, quibus nunc, terminis olim circumscriptam, vt Herodotus, Plato, Aristoteles, alijque eorumdem asseclæ nobis tradiderunt. Hi enim ad Scripturas Sacras accommodatiùs, eamdem laxando atque dilatando, Phasidem fluuium, non autem Tanaim versus Solis ortum, & in Africa Nilum ei limites fecere, vt totam Minorem Asiam, Vulgò Natoliam, Pontum Euxinum, cum adiacentibus ad Boream plagis, & mediterraneum mare amplectatur, eiusque longitudine tota ab Africa recedat, iuxta illud Poëtæ vetus apud Ciceronem: *Europam Lybiamque rapax vbi diuidit vnda.* necnon Horatij: *Qua medius liquor secernit Europen ab Afro, qua tumidus rigat arua Nilus.* Et verò si consentaneum id Europam dici, quidquid Europæi nominis ac sanguinis Parens Iaphetus vel per se, vel per suos liberos aut nepotes, primus occupauit: *Horum* (Iaphetiorum) *Sedes* (inquit Iosephus) *à Tauro, & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Euro-*

Genes. 9. Genes. 10. Ibid. Ant. lib. 1

Europa vsque Gades. Vbi de Europa recentiorum more eloquitur. Adde quod plurima, vti Ponti Euxini, vel Asiæ minoris loca etiam hodie, eius liberorum, aut nepotum proprijs vocabulis gaudeant, vt ex Iosepho colligere licet, quod quidem monitum præmittere placuit, vt Iaphetiorum Sedes certiùs apparerent. Ant. l. 1. c. 6

2 Quod antequam adhuc planius fiat, iuber ex Scripturis, primorum Iaphet posterorum seriem adducere, quæ filios ei septem attribuunt: *Gomerum, & Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal, & Mosoch, & Thyras*. Gomero autem ternam sobolem donant: *Ascenes, Ryphat, & Thogorma*. Quibus, si Iauanis liberos adiunxeris, *Elisam, Tharsim, Cettim, & Dodanim*, cùm Patre Latino viri quindecim existent, à quibus (Scriptura teste) *diuisæ* sint *Insulæ gentium* Europæarum *in regionibus suis*. Ac tametsi progenie ampliori, quam Scriptura memoret, fateamur auctas illas proles Iaphet (quis enim affirmare audeat, ex septem liberis duos solùm fœcundos, principio orbis propagandi? eosdemque duos per septuaginta annos supra ducentos, quando in colonias initio discessum, ternos dumtaxat, aut quaternos mares, ex feracissimis, vt tunc oportuit, vxoribus creasse?) ij nihilominus, vti cæterorum duces, ac familiarum principes soli recensentur, & quòd ab his fontibus, primarum omnium tum linguarum, tum habitationum varietas in Europam fluxerit. Sed ordinem, & modum deinceps exequamur. Gen. 6.

3 Instructa ergo, parataque classe (quæ temporis mora quisnam definiat?) in Pontum Euxinum per Phasidis ostia, numerosa Iaphet familia ingreditur, primamque Europæ coloniam celebres Argonautæ in Taurica Chersonneso locant. Quò quoniam tauri Europæi, bouesque primùm importati, *Taurica Chersonnesi* (quod est Peninsulæ vocabulum à χέρσος & νῆσος, velut insulæ terrestris, seu terræ aliquid habens insulæ formam abrumpentis) vel *Cimmerij Bosphori*, quasi *Gomeri* nomen obtinuit. Nam vti à tauris Taurica, sic à bobus Bosphorus Peninsula appellata, vti *Bosphorus Thracius* eadem de causa Europæ coloniæ altera ad oram eiusdem maris, occidentem versus. Eiusdem porrò historiæ præter cætera adstruunt eruditæ poëtarum fabulæ, quarum allegorijs Sibyllina oracula inclusa pellucent. Nam *Aglauthi* numerasse inter Argonautas ab *Aeglath*, quod bos est hebraeis, ita nuncupatum, quia in Bosphoros illos nauigarint Ζεὺς deinde (quæ vox non Iuppiter, sed potius Iaphet, & molliùs Zaphet latinè reddenda) in Taurum mutatus, Europam Tyrij Regis filiam, vti fabulantur, per mare deuexit. Vnde illi poëtarum alias non inepti lusus, si non pro Iapheto Rafredo Sibylla lecto vox cognata græcè, et latinè (Iuppiter) eis illusisset. Nam sic Ouidius in Metamorphosi

Illusam designat imagine Tauri
Europam, verum taurum, freta vera putares
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ, timidasque recondere plantas.

Et idem in Fastis

Præbuit vt Taurus Tyriæ sua terga puellæ,
Iuppiter, & falsa cornua fronte tulit.
Illa iubam dextra, læua retinebat amictus,
Et timor ipse nouæ causa decoris erat.
Aura sinus implet, flauos mouet aura capillos.

Sidoni sic fueras aspicienda Ioui.
Sæpè puellares subduxit ab æquore plantas,
Et metuit tactus assilientis aquæ.
Sæpè Deus prudens tergum demisit in vndas,
Hæreat vt collo fortior illa suo.
Littoribus tactis, stabat sine cornibus ullis
Iuppiter, inque Deum de boue versus erat.
Taurus init cælum, te Sidoni Iuppiter implet,
Parsque tuum terræ tertia nomen habet.

Iuppiter ζαῦς, hoc est, Zaphet impleuit Europam semine suo, filijs atque nepotibus. Cur autem Taurus cælum inierit, mox quoque dicemus. Ouidio Horatium addamus.

Sic et Europe niueum doloso
Credidit Tauro latus, et scatentem
Belluis Pontum, mediasque fraudes
Palluit audax.

Iam verò quid ζαῦς seu Zaphetus in Taurum mutatus sibi vult, nisi Iaphet in Tauricam translatum, mutatione pro translatione ad allegoriam fabula abutente? Quid Europa puella Tauri tergum scandens, nisi primi Europæi Tauricum littus conscendentes? Quid Taurus Europam in mare deuehens, nisi quod eadem Tauris regio occasio fuerit, cur Europæa gens Euxinum Pontum ingressa sit, & per eam peninsulam in Hellesponticum, Ionium, Creticum, Tyrrhenum atque Gaditanum mare transuecta sit? Quę quidem Europa congruè quoque *Agenoris* Tyri, hoc est, Syrię Regis (specie pro genere vsurpata) *filia* nominatur, quia genita ex Noë per Iaphet, vero Agenore, hoc est, mortalium omnium post diluuium communi parentes (ab ἀ collectiuo, & γονάω gigno) eodemque Syrię Mesopotamię Principe ac Rectore, quamdiù id quidem per Nemroth ex Chamo nepotis tyrannidem licuit. Huc quoque facit poëticum commentum Ius Inachi filiæ in bouem conuersæ, quod Inachus seu ἰῶν Νωχῦ, Noæ filius Iaphet, progeniem suam & filiam viderit in Bosphorum translatam, de cuius propterea luctu, mox infra dicendum. Adeo doctæ fabulæ, fidi historiæ & antiquitatis etiam hodie testes! Igitur sito in littore Bosphori Cimmerij *Gomer* (vti nomen indicat) orientale latus extra Chorsonnesum, versus Tanaim et Ryphæos montes, & Mæotidas paludes, *Ryphato* filio eius assignarunt, regione occidentis *Thogormæ* relicta, vnde posteros suos per Hyrcanam, siue Hercyniam Syluam latissimè funderet. Ab *Gomer* verò siue *Comer*, (nam literæ G & C, Plutarcho & ipso vsu teste, cognatæ sunt) *Comari*, siue *Cimmerij* populi, & per Syncopam *Cimri*, & corruptè *Cimbri*, vt idem Plutarchus *in Mario* est author, qui in Angliam & Daniam post aliquot secula demum irrumpentes, Gallia inde diuexata, tandem à Marij exercitu cæsi & profligati sunt. *Comerum* item *Gallum* Iapheti filium, Scripturæ Sacræ conformiter, prophana Historia facit. De Cimmeriorum autem aduersus Scythas, Ionas, cæterosque populos in Asia minori, bellis atque gestis, Herodoti Historias consulat, qui volet. Cæterum inde liquet, non temere à priscis Scriptoribus traditum, Europam à Cimmerijs priùs, quam à Græcis initiò habitatam. Iam verò à *Ryphat Ryphæi* exorti sunt, dicti item *Ruteni*, quasi *Ruphateni*, & molliùs *Russi*, qui nunc Moschouitæ. ab hoc quoque Ryphat *Ryphæi montes*, qui maiorem Asiam ab Europa

In quæst. Rom.

ropa diuidunt, de quibus Maro Virgilius: *Aruaque Ryphæis numquam viduata pruinis*. Et quoniam ea gens rapto viuere, & ex Europa ingentes prædas abigere assuerat, hinc enata fabula, *Gryphes in Ryphæis montibus aurum custodire*, non quòd frigidam illam regionem, & Arctico vicinam, tanquam auriferam antiquitas vmquam prædicarit. *Thogorma* autem populi *Thogormani* per syncopam *Gormani*, ac notiùs *Germani*, vnde *Germaniæ* Pater agnoscendus, qui etiam *Teutho* dictus, & *Celta*, & *Ascheneths* siue *Ascanius*, atque *Galemanus* & prima litera dempta vulgò *Alemannus*, qui quidē cum Teutone primus Germaniæ colonus habendus est, vt infra monstrandum, nam cæteri, vt aduenæ eò irruperunt, vti Thogormani, seu Germani, Celtæ, Ascenets, siue Ascanij. Atque ij quidem singulares populi ex singulis Iaphet liberis, & nepotibus fuere. Geog. 4.

4 At Turcarum gentem ab ijsdem Tauricis communiter prodire, *Turci*, quasi *Taurici* nominis notatio docet; sed præter cætera, fabulæ Sibyllinis oraculis plenæ persuadent. Hinc enim *Inachi*, hoc est, filij Noæ Iaphet (ἀπὸ τοῦ Νωαχοῦ) fabulosæ lachrymæ, atque luctus, ob filiam Io in bouem mutatam, siue ob posteros Tauricos, in cornutos seu lunatos Turcas ex Christianis olim conuertendos. Nam signa Turcica quis Lunæ nascentis cornua esse nescit? Quæ quoniam tauri cornua imitantur, eum etiam iccirco cælo donauere, vbi Luna fulget, & apud Tauricos *Lunæ & Alaunos montes* à (σελήνη) Luna posuere, vnde quoque *Alani*, & *Hunni*, & *Hungari*, à σελήνη & μήνη & *Sultani* dicti, quasi Selynitani, Latinè Lunati, sicut & à Gothis & à Mysis aliquando subactis, Hothomanni, atque Musulmanni, idest, *Homines Gothi, atque Mysi*, fæda modo Turcarum colluuies vocatur. Porrò Ius in bouem, seu taurum mutatæ, & lunatæ, ob gemina eiusdem cornua, insignia gerentis, custodem Argum centum oculis præditum ideo excogitarunt, quod Mahumetem ex Sibylla acceperant, infandæ Tauricæ, vel Turcicæ sectæ authorem, & per Alchoranum custodem futurum, eiusque sepulchrum lampadibus innumeris olim collustrandum, quas centum lumina Argi præsagiebant. Quem quidem postmodum à Mercurio cæsum & extinctum ferunt, eò quòd eiusdem superstitio, & cultus à Marię filio (Mercurius enim Μαίας κύριος, Mariæ filium, siue vterinum, Christum significat, vti demonstrandum) tandem obruendus, ac dissipandus fit. Cui rursus vaticinio illud quammaximè accomodatum apparet, quod Io filia, & posteritas Iaphet (vti fabularum nos occulta docent) postquam et Aegyptum, et maximam orbis Christiani partem fuerit peruagata, deposita ad extremum Luna seu cornibus, pristinam Christiani hominis formam recuperabit, quod & muri Hiericho (Lunæ, seu Lunati Imperij robur, atque vires) spontaneo lapsu corruentes, arcano quodam mysterio firmarunt. Ac Sibyllæ effata, atque oracula communi etiam prouerbio expressa idem admonere videntur: *non mouendā hanc Camarinam*, hoc est, Gomerinæ gentis fœtidam, ac grauеolentem superstitionem nulla vi, et nullis armis exhauriendam videri, sed sponte, & sua mole, vt muros Hiericho, tandem occasuram. Iam verò *Cimmeriæ tenebræ* veterum etiam adagio tritæ, quid nisi eamdem Gomericam sectam Christianæ luci inimicam fore præcinebant? Accedit, quod Tauricorum in fabulosis priscorum historijs decantata feritas, inhospitales Turcas adumbraret, qui quidem *Dianæ Tauricæ*, hoc est, suæ Turcicæ Lunæ bello captos homines, hospitesque immolant, dum eos diræ seruituti, vel etiam neci quotidie deuouent. Quid, quòd ad vehendam

dam Lunam, vt Eustathius testis, antiqui quoque Tauros coniugarunt? nonne quod Tauricos, seu Turcos insignia Lunæ per orbem Europæum, Africanum, & Asiaticum longè, lateque prolaturos quondam ex Sibylla hauserāt? Cæterum ab iisdem Tauricis mons Asiæ *Taurus* nomen adinuenit, aut primorum Tauricorum limes, aut coloniæ forsitan olim incrementum, ab his, & *Taurisci*, et forsitan *Turingi* Germaniæ populi cum cæteris quamplurimis manant. Bellacem verò, atque fortem hanc primam Europæ gentem, quam posteritas Mahometismo corrupta, sola dehonestat, fateri oportet, cum Regem Ponti (quæ regio ad eosdem pertinet) primo, quod Scriptura memorat, post diluuium bello, contra sodomitas, arma socia iunxerit, duobus circiter sæculis, quàm nostri Argonautæ Europæas insulas primùm insiderent. Qui quidem (vt ad eos modò reuertamur) quamprimum in terram egressi (quam optatiorem iam primùm tentati maris pericula, ac nausea reddebant) fossas impigre ducere, prima oppida struere, aggeribus, ac muris vallare, non hostibus adhuc, qua orbem vacuum, & tellurem brutam nondum infestabant, verum iniurijs ferarum arcendis non modò opportuna opera, sed necessaria, vtpotè quæ aliquot sæculis à diluuio elapsis, iam immensùm auctæ, atque propagatæ, sui aucupio, ac *venatione Nemroth* hoc tempore celebrem efficerent, à quo Herculis labor de Nemæo apro, Leone, & sylua exordium cepit.

Gen. 10.

Atque ideo etiam dicta *oppida* reor; quasi opem dantia, atque ferentia, putà, contra belluas, sicut *ciuitates*, & *ciues*, & *cœtus* à *coeundo* in vnum locum nomen adepti sunt. Nisi etiam vocabulum *Vrbis* ab *Arba* hebræo, quod significat *quattuor*, ductum arbitramur, vel quia quaternis generibus hominum pro numero ætatum humanarum ciuitates constarent, vel quod quadrangulari forma ea conderentur, ad typum primæ orbis vrbis Babylonis, quam Herodotus oculatus testis quadratam depingit. Quis autem primos Europæos ædificandi rudes suspicetur, qui hanc Babyloniam ciuitatem, & turrim nuper extulissent? Ex quo veterum error corrigendus, qui primos homines autumarunt, in agris, aut syluis ferarum ritu, & more degentes, eloquentia demum sapientum virorum in vsum adductos, vrbes condidisse, nam non solùm oppida (ante pagos structa) atque culta, sed etiam littora, quam mediterranea, aut agros, aut nemora, belluarum metu priùs inhabitarunt, quarum paulatim timore sublato, sese agris, & saltibus credere, vel ruris colendi, vel venandi gratia, vel amœnitate mortales cœperunt.

4 Tamdiù autem Europææ classi in Taurica subsistēdū fuit, & mora trahenda, dum ternæ familiæ tutelæ, & commodis satis cautum foret. Paternis postmodum mandatis præmissis, de Numine ante omnia colendo, cuius alloquio parentis vsus fuerat, & plurima beneficia in eos recentia extabant, de concordia item inter se seruanda, alienis finibus minimè inuadendis, iustitia in omnes castè administranda, alijsque salubribus monitis pro tempore datis, ægrè tandem (quod Sibyllæ matris diuinitùs afflatæ imperium vrgeret) inuicem abstracti, fabulæ de Absyrtho à Medea discerpto in hoc mari Pontico locum effecere. A Phaside autem, iuxta Herodotum, ad fauces Hellesponti (quod illius maris longissimum cernitur) nouem dierum, & octo noctium nauigatio solùm est. Itaque à Cimmerio Bosphoro ad Thracium vsque, quò pergebant, nisi ventus aduersùs forsā obstiterit, quatriduo haud amplius insumpto, secundā Europæ coloniam statuūt, *Thyraces*, seu *Thraces*, à nomine filij Iaphet *Thyras* ita nūcupatos, unde *Thraciam*, quasi Thiraciam, & à bobus cū

classe

classe dolatis Bosphoranum Thracium locum indigetarunt, de quo ibidem Ouidius exul: *Hic locus est gemini ianua vasta maris*, Propontidis pura & euxini. apud quē sita *Heraclea* in honore Iapheti Herculis tunc condita videtur, nec non *Byzantium* post altera Roma, & orientalis Imperij sedes, hodie illandatorum Tauricorum Regia, corrupto vocabulo *Stambol* appellatur, quasi Constantini πόλις, *Constantinopolis*. Et quoniam multæ Thraciæ gentes atque loca, à bobus eò importatis nomina sortiuntur, vt *Bysa*, quasi Βῶν à bobus, & *Byzetes* populi, iuxta Plinium, *Bozeri*, & *Buzericus portus*, ita Byzanthij vocabulum ab iisdem bobus, & ab ἄνθος flore factum autumamus, quasi florem Vrbium Buzeorum Thracum, & Bosporanorum. Thracas autem ab hoc Thyras dictos & Iosephus asserit, *Thyres Thyras de se vocauit, quorum fuit princeps, eos Græci Thraces dicere maluerunt*. De his autem populis (vnde ob bellicam fortitudinem gentis Martem ortum fingunt) plura exponere studium propositæ breuitatis vetat, & Latium, quo tendimus, necnon in Latio excitanda Roma. Quod sanè opus, nonnisi peragrata Europa, olim perfectum est, vt Marone veriùs exclamare liceat: *Tanta molis erat Romanam condere gentem*. Thracia ergò relicta, quoniam adhuc superest longum maris æquor, ad reliquas gentes in Europa locandas, remis velisque modò festinemus.

CAPVT QVINTVM.

1 *Ascenes* in Ascia situs vulgò (Asia minore) vnde Asiani, Hassi, Ascanij Germaniæ populi seu Aschenets descendunt.

2 *Cethim* siue *Cythim* in ostio Danubij, origo Scytharum, Getarum Celtarum, Gothorum, qui Europam omnem postmodum inuasere.

3 *Madai* ad eamdem Danubij ripam, vnde Medi Europæi, Moldaui, Daui, Dai, Daæ, Daci, siue Dacæ.

4 *Mosoch* ex aduerso, à quo populi Moesi, siue Mysi, Moschi, Moschouitæ, Mysni.

1 ITAQVE exposito in littore Thracij Bosphori versus occidentem filio Iaphet *Thyras*, oppositum orientis latus *Ascenes* destinant, cuius quidem regio ἀπὸ βοῶν τιθέναι seu à bobus positis, atque deportatis, *Bythinia*, quasi Buthinia appellata fuit, vnde *Buten* antiqui Argonautam finxerunt. Verùm ab *Ascenes* præcipuè, *Asia Minor* vniuersa, hodie Natolia, id est, orientalis ἀπὸ ἀνατολῆς, retinuit nomen. cuius quidem origo cum Asiæ Maioris etymologia malè confunditur, eò quòd hæc (vti dictum) ab *Aus* vel *Vs* filio Aram & nepote Semi appellationem deriuet: *Ascia* autem *minor* ab hoc *Ascenes* Gomeri filio & nepote Iaphet. A quo etiam *Ascania* Bythiniæ regio & *Ascanius lacus*, & *fluuius*, de quo Virgilius: *trans Gargara, transque sonantem Ascanium*. & Germani *Hassi*, quasi *Asci*, & vulgò *Ascanij*, seu *Aschenets*, ob irruptiones posterorum Ascenes in Alemanniam, ita appellati.

2 A Bosphoro autem Argonautæ oram Pontici maris ad Boream legentes, in fau-

fauces Istri seu Danubij influunt, & Iauaniæ filium *Cethim* siue *Cytbim Celtarum, Getarum, & Scytharum* Patrem ad Septentrionalem plagam constituunt. Siquidem ad Danubij ostium *Celtas* seu Celtas Arrianus ponit, ibidemque tota pœne vetus atque recens Geographia *Getas siue Scythas*. Vti enim à *Cytbim* Scythas nominarunt, sic à *Cetbim* Getas, Gothos, Celtas & Celetas, vocabulis (vt fit) iuxta variarum gentium dialectos, linguas, & accentus paululum immutatis. A *Cytbim* rursus *sythones*, & *Sythonij* populi, vnde *Sythonia* grando, *Sythoniæ* niues, quibus in poëtis nihil frequentiùs. A *Cetbim* verò *Cetium* ad Danubium ciuitas, & *Cetuorum* ibidem *Insula, Catijque montes* in Norico. *Celtas* verò cùm *Scythis* coniungit Aristoteles de mundo & *Celtoscythas* faciunt Strabo & Plutarchus. *Getas* autem non differre à *Gotbis* ex Claudiano De Bello Getico, Ælio Spartiano, alijsque scriptoribus planum est. Quos quidem Europam omnem inuasisse, suumque cunctis populis nomen imposuisse, clarè Abrahamus Ortelius in sua Celtica Europa demonstrat. Siquidem *Celtiberi* Hispani, & Gallia *Celtica*, & Germani *Celtas*, siue *Kaltas* etiam hodie familiari sese colloquio compellant. Ortelij sensum magnam partem Scriptura confirmat: Nam in Machabæis Alexandrum Magnum de terra *Cetbim* commemorat egressum, hoc est, ex *Græcia*, vti liquet, vel *Macedonia*. Et Num. 29. vbi in Hebraico textu sic legimus: *Venient in trieribus de Cethim, vastabuntque hebræos*. In latino, et apud LXX, *de Italia* habetur. Danielis item 11. vbi lectio hebræa: *Venient super eum Trieres, & Cetbim*, rursum pro Cethim *Romani* ponuntur. Ita vt Italos, Romanos, Græcos, siue Macedones, vna & eadem vox *Cetbim* significet, quod quidem Getarum in ea loca excursionibus atque colonijs nemo non tribuet. Quas irruptiones alis additis *Zetbo* & *Calai* fratribus & Boreæ filijs, ingeniosè suo more Ouidius descripsit, substituens pro Geta *Zethen*, et pro Gallo Italo, *Calaim*, vti infra explicamus. Sed quod ad rem nostram facit vel maximè, Argonautas illos in hunc modum canit:

Lib. 1. c. 1.

Implumes Calaisque puer, Zethesque fuerunt,
Mox pariter pennæ ritu coepere volucrum
Cingere vtrumque latus, pariter flauescere malæ,
Ergo vbi concessit tempus puerile iuuentæ,
Vellera cum Mynijs nitido radiantia villo
Per mare non notum prima petiere carina.

3 Illis ergo Danubij fauces aduerso flumine longius prætergressis, vti fabulis quoque proditum est, filius Iaphet *Madai* eiusdem ripam Borealem insedit, à quo *Medi Europæi*, quorum sæpiùs Homerus in Iliade meminit, quosque inter Thracas Ptolomæus reponit. Siquidem *Asiani Medi* ab *Elmodad filio Iectan*, quasi Elamodad, hoc est, Elamyta vel Persico Medo prognati sunt, non autem Europæo. A quo etiam *Moldaui* fluxere, & per syncopen *Daui* (vnde *Dauus* & *Geta* personæ seruiles in comædijs antiquorũ notæ) et *Dae*, seu *Dai* gens fortissima olim, et Romani Imperij terror, de qua Virgilius: *Indomitique Dae, & pontem indignatus Araxes*. qui quoniam adspirata litera *Dahi* & *Daba* frequentiùs scribuntur, ideo *Daci* atque *Daca* etiam appellati. Vnde Horatiùs: *Te Dacus asper, te profugi Scythæ*.

4 Madai igitur stabilito, *Mosoch* fratrem eius versus meridiem in aduersam ripam deduxere; vbi ob Europæorum diuisionem maximam, ad oram Euxini Maris, *Tomos* ciuitas condita, quondam Ouidij exilio insignis, & principio,

sectæ

sectæ ac diuisæ gentes à verbo [illegible] vestigium illustre. Mosoch autem Moesorum seu *Mysorum* pater, à quibus *Mysii* velut Mysini, atque *Musinaci*, (quasi homines Mysi) necnon *Mosthenorum* tanquam Mosochenorum (nam inter Mysos *Moschium* flumen Ptolomæus ponit) hodie Moschouitarum. Tibullus certè quidem populos ad Tanaim sitos, *Mosynos* appellat: *Quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat, atque Mosynos*. Porro ad *Mysorum* etiam regionem Argonautas olim appulisse, Propertius præter cæteros testis:

Namque ferunt olim, Pagasæ naualibus Argo
Egressam, longa Phasidos isse viam:
Et iam præteritis labentem Athamantidos vndis,
Mysorum scopulis applicuisse ratem.

Atque hi quidem populi hactenus descripti, vastissimas Aquilonis plagas, quæ ab Hellesponto, & Ponto Euxino, & Alpium iugis ad Arcticum polum amplius quadraginta latitudinis gradibus amplectuntur, posteris suis sub temperato vel frigido cælo fæcundioribus, statim repleuere; quin & suis sedibus sæpissimè effusi, in Illyrim, Alemaniam, Gallias, Belgium, Britanniam, Hispaniam, Africam quasi diluuio quodam inundarunt, Italiam & Græciam vexarunt, & Romanã Vrbem sub tempus Honorij Cæsaris denique euerterunt. Quapropter *Vuandali*, atque *Vindelici* ab *Vuandelen* vernacula voce, quasi populi *ambulantes* vocati, vel quia plaustris & curribus Europam omnem ferè peragrarent. Vnde *Mysos in plaustra feroces* Procopius ait, & Horatius de Scythis ac Getis: *Campestres melius Scythæ, Quorum plaustra vagas rite trahunt domos, viuunt, & rigidi Getæ, Immetata quibus iugera liberas fruges, & cererem ferunt*. Quod si forsitan quæras, à quo horum tandem *Sarmatæ Europæi* profecti? Equidem ex Asia in Europam immigrasse constat, & cùm Scythis permistos, nam ab *Asarmoth* Sarmatæ etymon mutuantur, *filio Iectan, & nepote Semi*, quibus Asia iccirco non Europa, obrigit. Quo factum, vt Scythæ Europæi etiam Sarmatarum nomen sibi pepererint, à quibus *Samothraces* atque *Samogitæ*, velut Sarmatici Thraces, atque Getæ. Sed quoniam primos suos colonos, olim *Maxima terra viris, & fecundissima doctis Vrbibus*, Græcia adhuc vacua cupidiùs expectat, ab Istro versus Hellespontum cùm Argonautis vela conuertamus. Gen. 10.

CAPVT SEXTVM.

1 Primi Græciæ coloni *Elisa, Iauan, Magog*, & *Dodanim*. ab *Elisa* Helle, seu Hellas (Græcia) & ἕλληνες Græci, & Aeoles, atque Hellespontus.

2 A *Magog* Macedo, & Gens Mygdonia atque Magnesia. A *Iauan* (*Ion* hebraicè) Ionij & Ionium mare. A *Dodanim* Dodonæi, populi antiquissimi descendunt.

3 Græcarum vocum etymologię quædam explanantur, quę *Græcia Maior*, quæue *Minor dicta*?

1 HACTENVS Deucalion Iaphet cum Pyrrha coniuge diluuij reparanda iactura, suos lapides (id est, Græcè λαοὺς populos) per latissimam Borealem plagam post tergum coniecit.

Inque breui spatio, superorum numine, saxa
Missa viri manibus faciem traxere virorum,
Et de fœmineo reparata est fœmina iactu.

Idque omne diuino consilio *Themidis*, siue Prouidentiæ, opus perfectum est, suum cuique genti locum [illegible], quod vox illa *Themis* bellè significat, sicut per lapides [illegible] filij populi à tergo relicti scitè exprimuntur. Beneficio eodem quatuor familiæ posterorum eius in Græciam adueniunt, quarum exiguis principijs adaucta magnitudine postmodum [illegible]. Nam Argonautarum & Heraclidarum à Colchide cum vellere aureo in Græciam aduentus [illegible]. Heraclidas autem Iaphet Herculis liberos ac nepotes [illegible] Argo classe vehentis, primos huius regionis principatum [illegible] tenuisse, Herodotum authorem habemus, sicut & D. Hieronymum Græcanicos omnes ab eodem Iapheto originem trahere. quantulum porrò Iaphetus à Iapeto differt, quem Græcia vniuersæ Patrem & Filium [illegible] fabulæ finxere? Ideo & fama vetus haud vana, à Phœnicibus, & Syris literas Græcos accepisse; quod [illegible] Argonautæ, in has regiones [illegible] liberales artes, atque disciplinas primi inuexerint. Principes autem colonorum Græciæ [illegible] Iapheti, eosdemque Patres atque Patriarchas, quatuor numeramus; *Elisam*, *Iauanem*, *Magog*, & *Dodanim*. Siquidem ab *Elisa* etymologia liquet, *Hellen* aut *Hellada*, & Ἕλληνας Græcos (qui in casu dandi Ἕλλησι appellantur, voce *Elisa* cognata) atq; *Hellespontum*, hoc est, mare Helladis seu Græciæ nomen mutuatos, necnon *Aeolicam* gentem, vt Iosephus author est. Cui quoque *Helles* nota fabula bellè suffragatur, quam cum fratre Phryxo per Pontum ferunt ariete traductam, atque ibi demersam, fratre in oppositum littus euadente. Aries enim Hellen vehens, Elisam Arca siue Argo (cuius [illegible] nomen, quæ [illegible] arietibus & ouibus [illegible] affluebat) in mare Græciæ [illegible] propinquo *Thyras* (corruptè *Phryxo*) deportatum signat, Phryxoque, aut verius Thyro, seu Thyrace, in aduersa Græciæ continente posito, ideo hunc Elisam vndis obrutum, & sepultum fingunt, quod in Lesbo Insula aquis vndique septa, atque circumflua, fuerit collocatus, & quasi demersus. *Lesbos* enim Insula ab [illegible] dicta idipsum confirmat, quod Helles seu Elisæ boues primum eò vecti, vti de Bosphoris supra docuimus. Adde quod in Lesbo *Arginusa* ponatur, Insula Argus, Argonauticæ nauis, ab Ἀργὼ & Νῆσος, & promontorium *Argeum* ab eadem Argo, & *Pyrrha* ciuitas à Iapheti vxore sic dicta, & *Euripus* ab eodem Patre lato (εὐρύς) nominatus, sicut & *Europa*, omnia rei enarratæ certa argumenta. Atque hæc de Elisa, vnde Helladis Græciæ hactenus ignoratum nomen, ac genus profluxit.

2 Ex Lesbo autem versus Thermaicum sinum contendentes nautæ, *Magogi* coloniam, vnde *Magedones*, *Mygdonij* atque *Magnesij*, seu *Magonesij*, eò deduxere. Quorum posteritas Asiæ domitrix sub Magno Alexandro, de Iaphet parentis in tabernaculis Semi habitatione futura, oraculum quadamtenus impleuit. Macedones autem *Thessali* etiam agnominari (quod ad mare siti, vt vox græca sonat) *Europum* à nomine Iaphet, cuius Plinius meminit, *Vrbem* condidere. At *Iauan* Græciæ præcipuus colonus, vel Iosepho teste, nam

Ant. Iud. l. 1. cap. 7.

Græci

Græci *Iauan* & *Yeuanim* hebraicè dicuntur, quasi *Iauan* filij) vtpote *Elisa* & *Dodanim* parens, qui sublatis hebraicis punctis (*Yon*) appellatur, pro quo Lxx. *Græcum*, & *Græciam* ferè substituunt, cuique gens *Ionum* (Homero Ἰάονες) & *Ionium* mare, accepta nomina referre tenentur, in Peloponnesum seu Πέλοπος Νῆσον, id est, Pelopis Insulam (veriùs Peninsulam) primus immigrauit, parentis Iaphet sub nomine *Pelopis* à [illegible], tanquam *antiqui* ante diluuium mundi *spectatoris* memoria insignem. Declarat etiam hunc Iauanis situm in Peloponneso, Arionis fabula, quem ex Lesbo narrat in hanc Peninsulam à Delphino translatum, nam Iaphet *Arion*, id est, Arcadius ab *Aron* Arca ibi nominatur, quem prima classis, Delphinis instar, mare traijciens, ijs littoribus innoxie reddidit, vel quod eum Sibylla coniux, communis Europæorum [illegible], seu *vterus*, suis consilijs illis littoribus virum applicuerit, vnde Delphino, seu vtero illi innixus seu insidens dictus sit, quasi prodigio, mare inequitasse. Neque verò pauca horum Argonautarum in Peloponneso vestigia mansere, nam *Argia* regio, & *Argos* ciuitas, vnde & *Argiui*, & *Argolicus* sinus ab eorum classe nomen contraxere. *Mycenæ* item ab ouibus per eam allatis, *Arcadia* ab Arca Noëmi, in qua clausus cum vxore Iaphet, omnium Argiuorum & Arcadum parens. & *Laconia* ab [illegible] & λαός, quasi ab eodem populorum duce. Iauanem autem, seu Ionem (nam Ionem filium *Zuthi*, pro Zapheto corruptè antiqui dixère, teste Herodoto) Metropolim *Spartam* sibi delegisse haud temere censemus, non solùm quòd primum Lacedemonum Regem *Eurotum* antiqui commemorent, patronymicum Iauanis, ab (εὐρύς) Patre Lato Iaphet, verùm vel maximè, quod liberos latè per Insulas *Ionio in Magno*, seu Ægæi maris hinc disseminarit, & sparsum propterea in populos in Insulis dispersos imperium habuerit, vnde *Sparta*, & *Sporades* seu Cyclades Insulæ à σπορά semino, nomen acceperint. Vicina quoque ab Ionicis occupata *Creta*, fabulæ principium extitisse apparet, de Europa Agenoris filia in Cretam à Tauro, hoc est, à Tauride per mare deuecta. Ad Iauanem igitur Ionica ditio *Achaia* pertinet, & *Ægæum* mare, quæ nomen à capris eo ductis retinent. Item *Caria* Ioniæ portio, iuxta Herodotum, eiusque nominatæ vrbes, Lacedæmon seu Sparta, Athenæ, Corinthus, Ephesus, Myletus, & Erythræ, vel potiùs Eurythræ, ab εὐρύς rursum, siue Lato Patre ita agnominatæ. *Lydi* verò atque *Dores*, tametsi ad Ionas spectent, eodem tamen Herodoto teste, ex Africa in Græciam coloni venerunt, quod etiam vox *Lydi* à *Ludim filio Mesraimi*, & *nepote Chami*, verum esse monstrat. Quò fit, vt Dorica horum dialectus peregrina censenda sit, Aeolica ab Elisa profecta, vti Ionum ab Iauan, non item. Sequitur nunc *Dodanim* quartus Græciæ parens, & Iauanis proles, cui pro prouincia ditionem Epiri, vbi *Dodonæi* Europæ antiquissimi populi, Argonautæ donarunt. *Dodonem* verò prisci, qui vix à *Dodanim* differt, Iouis et Europæ filium fabulantur, pro Iauan *Ionem* apud Lxx *Iouan* nominato, & *Europam* pro auo parente Europæ, malè supponentes. Apud cuius posteros vetustum oraculum, vulgò *Dodonæum*, Græcorum omnium atque Latinorum fama percrebuit. has igitur terras in Græcia primi illi Argonautæ insederunt, atque coluerunt, qui alio nomine ab eadem *Arca* vel *Argao* Iaphet *Pelasgi* vocati, quòd durum *Pelargi*. de quibus Halicarnasseus: *Pelasgi primùm habitarunt apud Argos, à Rege Pelasgo sortiti antiquum hoc vocabulum.* & deinceps: *Relinquentes Peloponnesum migrauerunt in Aemoniam, quæ nunc Thessalia dicitur. Alij Cretam petierunt, alij Cy-* Ant. Rom. lib. 1.

claduum Insularum nonnullas occuparunt, alij traijcientes in Asiam multa circa Hellespontum occuparunt loca maritima. At maxima earum pars per loca mediterranea se contulit ad consanguineos suos Dodoneos, ibique manserunt sat longo tempore. Deinde oraculo moniti nauigarunt in Italiam, quæ tunc dicebatur Saturnia, postquam nempe Saturnus Iaphet eò aduenisset. quantulum hæc eius narratio ab hac nostra superiore dissentit? verùm antequam ijdem Argonautæ & Pelasgi è Græcia soluant, etymologijs nonnullarum vocum explicandis, paululum eos remorari iuuat.

3 Ac de *Argiuis*, quod Argo classe in Græciam aduecti, expedita res est. quibus *Pelasgorum* vocabulum affine, ab *Pala* seu *Latina* Ἀλῃ. *Meonij* & *Mynies* quasi dilatati, à *Ma* & *Na* hebraicis vocibus, quæ *latum* significant, allusione ad Iaphetum facta. *Inachidæ* verò ab eodem Iaphet, qui Inachus, hoc est, Τὸς Νοάχυ, seu filius Noë, nam Græci, vt tradit Iosephus, *Noëbum* Patriarcham *Noë* vocauere. *Achæi* porrò & *Achiui* à capris in eam regionem allatis, quæ etiam *Ægæum* mare denominant, nam Αἴξ Ἀγὸς capram significat. *Attici* ab ἄγω deduco, quod ex Colchide adducti, ideo & *Actæi*, atque *Actiaci* ab eadem voce, nam *Attica* quondam *Acte* dicta, vt veteres testantur. A qua voce etiam *Athenas* deduci similiter credimus. *Danai* à *Danao* Rege, hoc est, *Iordanao* Christo, qui per Eucharistiam olim in Græciam erat adducendus, vti ex Sibylla scire potuerunt. Ita & *Cretenses*, *Cretas*, seu *Cretæos* ab eodem Christo nomen mutuatos aliàs ostendemus, vnde *Creta* Iouis, seu magni Ieouæ patria appellata. *Ascræi* ijdem ab *Asca* & *Raa*, dilatatos sonant. At infame nomen *Cecropidæ*, nempe à *Cecrope*, Christianæ fidei atque Iudaismi *Simia* Maometo, vt infra monstrandum. Supersunt vulgaria *Græcorum* & *Graiorum* nomina, quæ eos à Patre lato nominatos produnt. Nam *Ga* atque *Raca*, vnde est *Græcorum* & *Græciæ* etymon, & Italiæ *Gracchorum*, & *Ia* atque *Gara*, vnde fiunt *Graij*, etiam *latos*, *latos*, siue *dilatatos* hebraicè reddunt. Iaphet enim Græcorum Auus, vt ex Iauan liquet, Elisa, Magog, & Dodanim filijs, Pater verò Latinorum fuit, vt infra ostendendum, hinc præ hac Minore, *Græcia Maior* Italia dicta est, & populi, *Magni* seu *Maiores Græci* per excellentiam, eò quòd soli demum *Magni dilatati* forent ob Iaphet eorum primariò & summè *Dilatatum* Patrem. Ideo apud Plutarchum Heraclides Ponticus *Græcorum ciuitatē Romam*, atque apud Festum *Romanos Græcos* Ennius appellat. Atque Virgilij commentator Seruius, *constat*, inquit, *Græcos fuisse Romanos*. Idem *Isidorus*, idem *C. Plinius*, idem Ouidius disertè affirmant: *Itala nam tellus Græcia Maior erat*. Sed quòd istorum testimonia excellit, Apostolus ad Romanos scribens, non *Iudæo primùm & Romano* ait, sed *Iudæo & Græco*, cum tamen Romanis Epistolam inscribat, quo id mysterio? nisi vt innuat *Maiores Græcos* siue *Dilatatos* antonomasticè ob Iaphet Romanos, Latinorum Patrem, Vrbis Conditorem, vt mox demonstrandum.

Ant. cap. 7. lib. 1.

In Camillo.
De orig. gen. Rom.
Ad l. 1. Aen.
Fast. 4.
Rom. 1. 2. 3.

CAPVT SEPTIMVM.

1 *Thersim* ac *Thubalem* in Hispanico freto ad suas columnas Iaphet Hercules locat.
2 *America* sub eo nondum habitata.
3 Vaticinia Sibyllæ de illa aliquando serò detegenda.

1 REBVS in Minore Græcia ita compositis, colonijsque ex præscripto Iapheti, sed maximè Sibyllæ ritè constitutis, ex Epiro Argonautæ soluentes, oram Siciliæ versus Promontorium Pachynum legebant. Nondum enim Mamertinum fretum, Insula illa à Brutijs auulsa, effecerat, per quod primi nautæ Italiæ & Galliæ littora, in Hispaniam tendentes p securius raderent, siquidem (vt Virgilio & Græcis credamus)

Trinacria quondam
Italia pars vna fuit, sed Pontus, & æstus
Mutauere situm, rupit confinia Nereus
Victor, & abscissos interluit æquore montes.

Vnde Vrbem *Rhegium* à ῥήγνυμι (rumpo) non parum illustre abruptæ Insulæ vestigium ostendunt. Porro etiam Italiæ partem ab ea diuulsam, *Siciliæ* nomen retinere, Ortelij vetus Geographia monstrat, quia & *duæ Siciliæ* vulgò recensentur, ex quo conijcias Italiam olim fuisse dissectam. Igitur recto cursu à Trinacriæ portu Lilybæo, vastum mediterranei maris tractum sulcantes, ad Hispanicas Gades demum perueniunt. In hoc autem loco *Herculeas columnas* (veriùs forsitan *colonias*) antiquitas fixit, quod Sibillæ oraculis edocta Heroëm gloriosum Iaphet acceperat (nam talem Heroëm Ἡρακλῆς græcus significat, vt sæpe dictum) *Non vltra* hoc fretum versus occidentem, primam classem Argo promouisse, sed Argonautici cursus sui metas, et quasi columnas, geminos montes Calpen, & Abylam isthic statuisse, qui in Hispaniæ & Africæ contiguis (vt apparent) terris, magni Oceani quasi fauces occludunt. Ac tametsi res per se loquatur, Orpheum tamen antiquum Scriptorem de Argonauticis, testem luculentum in promptu habemus, eos à Gadibus, & Columnis Herculeis domum, hoc est, in Latium tandem redijsse, *Sedes vbi fata quietas* (effata nempè Sibyllina) Iapheto Herculi Argonautæ, & Heraclidis eius nepotibus tot maria emensis, tandem *promittebant*. Sed & Diodorus, & Cęsar Antoninus in Itinerario, ex Hispania in littus Etruscum eosdem Argonautas venisse commemorat, & *Argeum* siue Telamonis portum tenuisse, de quo infra dicendum. Quid, quòd Hispaniam hebræi *Zapharad* quasi Zapheti terram indigetant, etiam *Hesperiam vltimam* ab Horatio dictam, eò quòd Italiâ Hesperiæ quoque nomen habens, nauigantibus versùs occidentē prior altera occurrat? Sed & illustria aduentus Iaphet in hanc regionem illa monumenta: *Hispania* quasi Iaphania ab eodem dicta, Bœtica, quasi Phetica, Iaphetica, *Hispalis*, quasi Iaphalis, quæ & *Seuilla*, quasi Sibylla, ab eius vxore, *Portugallia*, quia portus galli, Lati Patris, ab hebræo *Gala*, *Lusitania* vocabulum corruptum à Latitania, quæ à vocibus *Lati*, & *Ta*, & *Na* hebræis, dilatatum sonat. Sed & *Calpe* & *Carpetania*, quæ à Κάλπη græco cursum significante nomen accepere, eiusdem Herculei cursus seu Argonautici metam repræsentant.

tant. adde quod in postrema illa regione vrbs & regio *Toletum* visatur, à *Ta* atque *Lato* ita nuncupatum, antiquorum *Thule*, terrarum extrema, vbi *Olcades*, qui corrupte *Arcades*, habitasse dicuntur, ibidem & *Estremadura* quasi extrema terrarum, postrema Patris Lati Prouincia, ad quā versus occidentem nauigio aduenerit. Quid porrò *Tagus*, nisi dilatatus à *Ta*, & *Gaal* quid deniq. *Iber*, aut *Ebro*, aut *Eure*, vnde *Iberia*, nisi Europæ latus? Ergo in Bæticam continentem appulsi, non procul à Tagi ostio, in monte Calpes, quæ ex columnis Herculeis vna, *Thursim* constituere, filium suum, siue per epenthesim quoque *Tartessum* vocatum, à quo *Tartessium* Tagum & Iberum, & *Tartessiam* Calpen prisci nominarunt, iuxta illud etiam Claudiani Vatis: *Nec Tartessiacis illum satiaret arenis Tempestas pretiosa Tagi*. Item Sidonij: *At Tartessiacum venit Indus aquator Iberum*. Ausonij: *Condiderat iam solis equos Tartessia Calpe*. Denique Ouidij: *Presserat occiduus Tartessia littora Phœbus*. Verum ex aduerso Tharsis, & in Africæ iugis, quasi altera columna, *Thubalem* cum familia Parens consistere iubet. Vbi *Abylam* vrbem, dictam quoque *Obylam*, et quasi *Thoubylam* de nomine extruxit. Nam Punicæ voces in al desinentes, vti Hannibal, Asdrubal, cæteraque, Africę incolam *Thubalem* fuisse non obscurè indicant. Cuius quoque posteros per *Vessa* (Iaphessæ à Iaphet) & *Marochi* (ab hebræo *Marcha*, quod est latum) ditiones & regna per oram oceani, ad Atlanticos montes, sese transfudisse, hinc intelligimus, quod Iaphetum prisci, in quibus Hesiodus, cæli & terræ filium appellarunt, quod primi Europæorum origo lateret, ex Asia Nympha (Asiatica coniuge) filios Atlantem, & Hesperum suscepisse referant. In quo quidem per *Hesperum*, Hispanum Tharsim, per *Atlantem* verò, *progeniem Thubalis* in transfretanis Hispaniæ locis ad montem Atlantem porrectam, ad propositum nostrum aptè
Met.14. designarunt. Etenim eundē Atlantem *Iapetioniden*, seu filium Iapheti Ouid. vocat. Atque hęc de Iapheti liberis, primis Europæis, & Herculis columnis dicta sufficiant, in quibus erudita vetustas non parum cæcutijt, vt ex his nostris dictis intelligi potest.

a Quidnam ergo, inquies? an *America*, siue noui Orbis ab Americo inuenti ingens ille tractus, qui Asiam, Lybiam, & Europam magnitudine exæquat, colonis per tot sęcula vacuus à diluuio fuerit? Nam id fatendum est, si ad has columnas Herculis Europæi cursus substiterit. Ita verò fatendum: Ideo enim Gades *Solis cubilia*, ideo & *terrarum vltima* & postrema *Thule* antiquis fuerunt. Ideo PLVS VLTRA Castellæ Regum ad titulos accessit, quod trans has columnas, Oceanum magnum prætergressus, audax ille Americus Typhis, alias terras, imò alium orbem primus inuenerit, atque Castellanis incolendum dederit. Adde, quod Scriptores de America tradant, equis, asinis, mulis, bobus, camelis, elephantis, ouibus, alijsque animalibus paulò grandioribus regionem caruisse, cùm primùm Hispani, anno à Christo nato MDXCII illam adierunt. In qua etiam paucissimos barbaros pro magnitudine terrarum repererint, et vnicum Mexicanum Regem populo haud magno imperantem, et vix à Regibus constitutis septimum. Ex quo conficitur, non solùm Iaphet, sed nec Iapheti longa serie posteros, hunc nouum orbem vnquam attigisse. Itaque, vt quod sentio, proloquar, vix ad trecentesimum abhinc annum, Americæ cultæ primordia referenda arbitror, et non antea forsan, quàm quibusdam nautis Europæis ad ea littora tempestate iactatis, primæ ibidem coloniæ adhæserint. Cuius certam fidem

facit

facit non solùm animalium dictorum carentia, quibus Arca Noe manumissa, eò penetrare ob maris immensitatem nunquam potuisse, neque ante illam ab Hispanis detectam, importata fuerunt; sed etiam incolarum penuria, & paupertas, in tanti orbis amplitudine, delitijs, opibus, atque vbertate; quæ sanè cum propagatione ter mille annorum, & amplius à diluuio lapsorum, parùm aptè cohæret. Accedit morum barbaries Iapheto colono, eiusq. posteris humanissimis haud digna, & abhorrens. Sed quid pluribus coniecturis agimus?

3 Sibyllę expressum vaticinium extat, à Seneca Tragœdo relatum (qui enim aliàs id futurum homo Gentilis diuinare potuit, nisi à fatidica illa Vate instructus?) post sera sæcula hanc terram mundum olim detegendam. Est autem eiusmodi: In Medea.

Venient annis sæcula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, & ingens pateat Tellus,
Typhisque nouos detegat orbes,
Nec sit terris vltima Thule.

Quodque obseruatu dignum, fatidicum hoc epiphonema eo loco refert, vbi de primis Argonautis egerat, Transgressis Oceanum, & vltimam Thulen; *Tellurem ingentem* illam, à nauclero Typhi inueniendam, Americam esse liquet, quamuis nomen reticeat, nec enim clarioribus eius situm verbis, & adiunctis, Ptolomæus ipse describeret. Neque illud vnum vaticinij Sibyllæ argumentum habemus. Nam *Hesperidum horti*, in quibus arbores erant pomis aureæ, vallatæ ingentibus muris, & à Dracone peruigili seruatæ, ne pateant prædæ, & à Perseo quondam, aut à pijs hominibus diripiendæ, iuxta oraculum, quid nisi auri, et argenti fodinas, in Peruuiana illa ditione Hispanica, seu occidentali, nobis præcinebant, quas maria & editæ rupes, tanquam muri sepiunt, & auarè occultant, quas Draco Americæ, Draco ille peruigil, Barbarorum conuersionem ad fidem Christi assiduè impedire studens, conseruare fingitur, ne Perseus Ioue (hoc est, Ieoua) natus, qui est Christus Princeps (quod vox Persei sonat, ab hebræo *Paras*) per suos Euangelij præcones, & Hispanos Christianos, & alios, fecundum auri gerram possideret. Quod tamen nequidquam illo repugnante, nostrorum memoria euenit. Id verò sorte olim *Themidis* Sibyllę fuisse prædictum Ouidius testatur, pro mōtibus illis Americæ, qui poma conseruant, Atlantē fabulosè hoc modo substituens:

Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans Met. 4.
Iapetionides Atlas fuit; vltima tellus
Rege sub hoc, & Pontus erat, qui solis anhelis
Aequora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant, & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes, auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.

Et infra.

Memor ille vetustæ
Sortis erat (dederat Themis hanc Parnassia sortem)
Tempus, Atla, veniet, tua, quo spoliabitur auro,
Arbor, & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit,

Id

Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vasto dederat seruanda Draconi,
Arcebatque suis externos finibus omnes.

De ijsdem fortunatis Americæ insulis, etiam Horatius.

Nos manet Oceanus circumuagus: arua beata
Petamus arua, diuites & insulas.

Et paulò post refert primos & secundos Argonautas ad eas minimè peruenisse, sed pijs, hoc est, Christianis, sub ferreo sæculo victoris, diuinitus seruari;

Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem.
Non huc sidonij torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Vlyssei.
Iuppiter illa piæ secreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum,
Ære, dehinc ferro durauit sæcula, quorum
Pijs secunda vate me datur fuga.

Quod vaticinium Hispanos & Gallos Americæ colonos, atque inuentores, ad Hæreticorum aduersantium ruborem singulariter commendat, cum eos Sibylla *pios* appellarit, vti ex Poetâ interprete constat, qui se etiam *vatem* hoc loco nominat, quod vatis Sibyllæ oraculum exponat. Et quoniam hæ beatæ Insulæ diutissimè incultæ, & quasi obscuræ, & ab aspectibus mortalium remotæ iacere debebant, ideo *Nocte genitas* Hesiodus etiam fabulatur:

In Theogon.

Nox præterea peperit
Hesperides, quibus mala vltra inclytum Oceanum
Aurea, pulchra curæ sunt, ferentesque arbores fructus.

Et infra

Filiam porrò Iapetus pulchros talos habentem Oceanidem,
Duxit Clymenen, & eundem lectum conscendit.
Ipsa verò ei Atlantem magnanimum peperit filium,
Atlas verò cælum latum sustinet dura necessitate,
Finibus in terræ, è regione Hesperidum argutarum,
Stans capiteque, & indefessis manibus,
Hanc enim ipsi sortem destinauit prudens Iuppiter.

Ex cuius fabulæ acumine datur intelligi, Iapheto *Insulas gentium* seu mare primò nauigandum forte obtigisse (vnde illæ eiusdem cum Oceanide aurea Nympha, seu Virgine nuptiæ proferuntur) eique in filijs seu nepotibus seris, Americæ Atlantes, seu montes concessos, qui cælum ob altitudinem sustinere dicuntur. Quod idem de America à posteris Iaphet seriùs occupata, Ortelius Scripturæ conformiter docet, quæ dilatati prærogatiuam in filijs Noë vni Iaphet assignat, quò fit, vt eius liberi ac nepotes in hoc nouo Orbe & India Orientis sese propagantes, enormiter mundum dilatarint, vti hodiernis Hispanorum, Lusitanorum, & Europæorum aliorum nauigationibus atque colonijs perspicuum factum est.

CAPVT

CAPVT OCTAVVM.

In *Latium* tandem Pater *Latius* Iaphet à suis columnis Herculeis nauigat, ibi sedem fixurus, quod firmissimis iterum rationibus probatur.

TANDEM colonijs liberorum ac nepotum Iaphet, per omnem Europam aliquando deductis, ac princeps ac domina gentium futura Italia diutiùs vacaret, extremum laborem ad hanc occupandam Latinus Hercules, sui cursus columnis fixis, aggreditur. Igitur Hispania excedens, & Balearicum, Gallicum, atque Ligusticum, nullum adhuc nomen habentia maria Argo traijciens, in Æthaliam ad Argeum portum classe, ob vbique passim relictos colonos, non mediocriter imminuta, appellit; qui portus Argous etiam iccirco dictus, quòd ad hunc Argonautæ ex Hispania venerint, vt scribit Diodorus Siculus. Atque is fuit *Heraclidarum* in patriam reditus, à Poëtis & Scriptoribus olim, licet obscurè & admodum confusè, relatus. Iapheti porrò seu Latini Patris in Italiam aduentum, pluribus fastorum locis, sub nominibus *Saturni* & *Euandri Arcadis* (quæ quidem Iapheti appellatiua esse ostendimus) Ouidius describit:

Tuscum rate venit in amnem Fast. 1.
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen,
Dicta quoque est Latium terra latente Deo.

Ignoscendum Poëtæ, quòd nominis Iaphet etymon hebræum haud capiens, Latium à *latendo*, non à *Lato* Patre (ob longam vitam appellato etiam a poëtis *Saturno*) deduxerit. Sapientiùs Varro *Latium* à *Latino Rege*, non à latibulo Saturni deriuat. Verùm alio loco idem Ouidius elegantiùs sub persona Euandri nostrum Iaphetum etiam in Latium inducit:

Vocibus Euander, & firmus mente parentis,
Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.
Iamque ratem doctæ monitu Carmentis, in amnem
Egerat, & Tuscis obuius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Terenti,
Adspicit, & sparsas per loca sola casas.
Neue daret saltum, properans insistere ripæ,
Vix est Euandri, vixque retenta manu.
Dique petitorum (dixit) saluete locorum,
Tuque nouos cœlo terra datura Deos.
Fluminaque, & fontes, quibus vtitur hospita tellus,
Et nemorum Nymphæ, Naiadumque chori
Este bonis auibus visi natoque, mihique,
Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraque ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis,
Quis tantum fati credat habere locum?

Et quæ sequuntur. In quo quidem lusu, præter superstitionem plurium Deorum, [illegible] religiosissimi viri [illegible], næui illi & maculæ apparent, quòd Carmentem Sibyllam ob fatidica carmina ita nuncupatam, matrem Euandri Poëta finxerit, cum fuerit coniux (vt quidam veterum etiam obseruarunt) et in vacuis post diluuium locis, præter veritatem, casas extruxerit. Sed antequam in terram Latinam è naui descendat Latij ille parens, ne qua eum deinceps opinio aduersans [illegible] inuadat, & de Italiæ possessione certa deturbare præsumat, lubet firmissimis [illegible] regno suo quasi stabilire, quamuis id [illegible] item [illegible]. [illegible] Scripturæ Sacræ [illegible], & [illegible] testimoniis, qui Italos Iapheti progeniem affirmant, in quibus D. Hieronymus [illegible], eiusdem Scripturæ [illegible] pluribus locis [illegible] historia prophana cum [illegible] harmonia & [illegible] scriptis [illegible] affirmare. Ac Scriptura quidem de primis vniuersi [illegible] in hunc modum affirmat: *Erant filij Noë, qui egressi sunt de Arca, Sem, Cham, & Iaphet. Ab his disseminatum est omne genus hominum super vniuersam terram*; [illegible] ac fines assignat. [illegible] regiones, vtpote *à Messa* (Mesopotamia) *vsque ad montem* [illegible] (respectu Babylonis) *Sepher*. Chamo autem cum posteris, præter [illegible] Nemroth filio Chus Aethiopum Principe [illegible] Aegyptum (quam *terram* [illegible] appellat) [illegible] plagas. [illegible] Iaphet [illegible] Europa? [illegible] Europæ ab [illegible] quod est latum fieri; siue dilatari; præterquam quòd *Insulæ gentium* [illegible] contestetur. hæ autem in sola Europa à Babylone proficiscentibus occurrunt, si quidem primum [illegible] situm [illegible], quæ ab ea Vrbe atque Turri tanquam [illegible] trāsmisit. In quo quidem historia prophana [illegible] Sacratis Paginis mirificè [illegible] Iapetum, & Deucalionem profert, necnon Argonautas primos maris nautas, quod antea ignotum, quorum illi [illegible] Europam [illegible] rint, de cælo ignem (animum [illegible] Pontum, atque Hellespontum, maria Europæ [illegible] fatigarint. Quod quidem Horatius nō malè inter se [illegible] in Argonautas primos maris nautas acriter inuectus, [illegible] proles indicaret, [illegible] *Audax Iapetigenus, Ignem fraude mala gentibus intulit: Post ignem æthereā domo subductum, macies, & noua febrium* [illegible]. Non parum verò hęc Poëtæ docta narratio (*Audax Iapeti genus*, [illegible] mare primum nauigijs tentatum, *Ignem fraude mala gentibus intulit*, [illegible] accedit: *Ab his* (nempe Iapheti [illegible]) *diuisæ sunt insulæ gentium*. Nam vtrobique [illegible] primum [illegible] habitarunt, puta in Europa, vbi *Iapetigenas* [illegible] vates collocarunt,

runt. Nemo porrò non videt *ignem gentibus illatum*, atque *æthereа subductum domo*, hominis animum esse, cuius est cælestis & diuina origo. Sed cur *fraude mala illatus est gentibus*? eò quòd vnde se beatum Iaphet, vel Iapheti genus (vt fit) æstimabat, ob cœlestem animum de cœlo subductum, pluribus Europæis gentibus impertitum, & communicatum per generationem summè dilatatam, eò pluribus malis, febribus, morbis, & mortibus cum filiis parens obnoxius effectus, infelicior euasit, ob animi labem & peccatum, & peccati pænas, quæ origo infundit, seu generatio. Quam Theologiam Poetæ Gentiles per *furtum cæleste*, atque *eius pœnas*, scitè docuerunt. Maneat ergo Europæos à parente Iaphet originem trahere, à quo præter nomen, animum, & naturam, naturæ miserias comites primùm contraxerint. Insuper illas *Gentium Insulas* Europæas fuisse argumentis pluribus à Scriptura ductis primo capite supra habes exploratum. Age verò, Scripturam porrò inspiciamus: *Filij Iaphet* (inquit) *Gomer*, *& Magog*, *& Madai*, *& Iauan* &c. *Ab his* (Iaphet, & liberis, atque nepotibus) *diuisæ sunt Insulæ gentium*, puta, Europææ, vt antea patuit. Hic iam si quæratur, quænam harum cuique obtigerit? ex Scriptura discis: *In regionibus suis*, hoc est, Insulæ Europææ gentium ab quoque diuisæ, non quælibet à quolibet, sed quæ sunt *in regionibus*. quibus? *suis*. hoc est, suo vel proprio colonorum nomine appellatis. Vnde quia à *Lato* Iaphet *Latium* nomen habet, & *Latinæ* gentes atque sermo, vt Etymon seu nominis aperta notatio docet, ideo *Latij* primus inquilinus Iaphet agnoscendus. Et eadem de causa Gomerus *Cimmerij* Bosphori, *Gormaniæ*, seu *Germaniæ* Thogorma, *Ryphææ* regionis, vbi montes Ryphæi, Ryphatus, *Asciæ* seu, *Ascaniæ* Ascenes, Thyras *Thraciæ*, quasi Thyraciæ, *Macedoniæ* Magog, *Magnesiæ*, atque *Mygdoniæ*, Madai *Mediæ* Europææ. & per crasin *Daiæ*, seu *Daciæ*, Iauan *Ionia*, Elisa *Aeoliæ*, *Hellesponti*, seu *Helladis* Græciæ, Mosoch *Moesiæ* siue *Moschouiæ*, Cethim, vel Cythim *Scythiæ*, seu *Getarum* plagæ, *Abylæ*, seu Obylæ Thubal, Tharsis Beticæ *Tharsis*, per epenthesim, *Tartessi*, Dodanim denique *Dodonææ* Epiri. Igitur Scriptura nobiscum parentem Iaphet in *Latium* inducit. Accedit eodem prærogatiua diuinitus *dilatati* viri, iuxta oraculum: *Dilatet Deus Iaphet*, *& habitet in tabernaculis Sem*. cuius quidem manca authoritas & veritas erit, si Itali & Romani supra vniuersi orbis nationes singulariter aucti atque propagati, ab alia origine aut principio pendeant. Quid, quod Septuaginta Interpretes Græci, hanc vocem *dilatet*, quæ hebraicè iisdem literis cum *Iaphet* effertur, vt supra ostensum, per πλατύναι exprimunt, annon per hanc vocem, *Palatinum* siue *Palatinum* collem satis insinuant, vbi Palatinus Heros regnauerit? firmissima insuper hæc ratiocinatio: Qui primi mare post diluuium nauigio tentarunt, fuere Argonautæ, Iaphet & Iaphetij id primi tentarunt, Iaphet & Iaphetij igitur Argonautæ. Propositio quidem omnium Poetarum & Historicorum querelis firmatur, qui Argonautarum id factum damnarunt, diuinæ (vt ex Scriptura liquet) iussionis ignari. Assumptio verò Syllogismi ex eadem Scriptura clarè comprobatur, dum *Gen.* 10 ab *Iaphet* atque *Iaphetijs* post diluuij aquas *gentium insulæ diuisæ* traduntur, quod fieri sine nauigio nullatenus potuit. Quamobrem Argonautarum nauigatio prima illis tribuenda, paucis erroribus tantùm repurgatis, sicut cap 3. supra monuimus. Quia Argonautici cursus præcipua adiuncta, Iaphet & Iaphetijs mirè conueniunt. Ipsius *Argus* quasi *Arca* nomen, in qua Iaphet clausus, & *Argonau-*

tarum ab eadem *Arca*, vti *Pelasgorum*, qui *Minies* dicti, à *Ma* & *Na* lato, In his Argonautis etiam *Iphis* legitur, *Iphytus*, *Iphyclus*, *Iphidamas*, quæ Iaphetum reddunt. Item *Eurytus*, *Euryalus*, *Eurybates*, *Eurydamas*, *Latinus* item, atque Argus nauis gubernator *Typhis*, quæ omnia Eupi seu patentem *Latum* clarè significant, *Autes* etiam, id est, dilatatus, & *Augeas* augens seu dilatans terram, ab Αὔξω & γαῖ, *Hercules* idem dilatatus. *Deucalion* item, à *Deua* & *Cala*. *Actor*, *Actorides* ductor, supple, Europæorum. *Areices* Arcadius ab *Aron* Arca, in qua olim clausus. *Armenius* ab hac regione, vbi Arca substitit. *Palamon* à *Pala* & *Mona*, rursum *dilatatus*. Iam illa nomina *Phasis*, quasi Lati Patris in Europam *transitus*, *Bosphori* à primis bobus eò importatis, *Euxinus Pontus* atque *Hellespontus*, quod pontes primorum Europæ nautarum, & bonorum hospitum, vnde *Metapontini* Italiæ populi, quòd à Ponto Euxino aut Hellesponto eò peruenissent, *Tomos* vbi magna Europæorum diuisio facta, *Herculis* Argonautæ, Argiui, ac Thebani, ad Gades *Columnæ*, quò & profecti sunt, & vnde redierunt, an non cum fabula *Medea* fratris sui membra in Euxino illo discerpentis, eumdem Iaphetum primum Argonautam, Scripturæ Sacræ conformiter, asserunt? Verùm esto, inquies, fuerit *Argonauta*, vti hæc demonstrant, an continuò Italiæ hospes & Latij colonus? Enimuero id consectarium, cum Scriptores prisci de Argonauticis, in hac regione horum cursum terminent. Id etiam præter complurima testimonia Authorum, Romanus imprimis *Argiletus* testatur, vbi Argo classem ex aquis eductam vetustas temporis, quasi leto affecit vel morte consumpsit, id *Argonautarum* ibidem *porticus*, & nauium *Rostra* in Romano foro, id
Lib. 4. de ling. Lat. quoque *Argea Sacraria* & *Sepulchra* Romæ, Varronis scriptis quoque celebrata, id eiusdem *Argus* reliquiæ ac fragmenta in eadem Vrbe ad Martialis
Epig. l. 7. Poetæ tempora sanctè custodita, id *Argeus* ibidem *Vicus* & *Argous* in Tuscia *portus*, id *Tibur Argeo colono fundatum*, iuxta Horatium atque Ouidium, id
Fast. 1. 4. denique *Argessa* Italia dicta plenissimè conficit. Iam nomina illa Argonautarum *Iphys*, *Iphytus*, *Eurytus*, *Latinus*, *Aetalides*, *Typhis*, cæteraque supra nominata, quæ Iaphetum dilatatum reddunt, an non intelligentibus idem *Latium* inculcant? Age porrò curnam doctæ fabulæ primos Italiæ incolas *ex arborum truncis* & ex *dura quercu* seu *robore* educunt, nisi quòd nauibus siue classe Argo ex truncis arborum facta & cauata, eò sint traducti? Virgilius enim de primis Italiæ indigenis in hunc modum canit:

Aen. 8.
Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque tenebant,
Gensque virum truncis, & duro robore nata.

Cum verò cursum in Latio terminarit Argo, nullus dubitandi locus relinquitur, ibidem nonnisi postremum Argonautarum Patrem consedisse, cum non ante suos liberos omnes in colonias deductos Patrem quieuisse, paternus amor, atque filiorum cura suadeat, præsertim cum præter parentem, Carmentis vel Sibylla mater ijsdem rudibus iuxtà ac timidis nautis instruendis necessaria foret, vnde *fatidica nauis* Argo appellata. Mitto *Argonautas*, mitto *Latij* nomen ab hoc Patre *Lato* apertè deductum, malè certè primi Italiæ populi *Aborigines* dicti, ac *sine parente*, malè *Indigenæ* item vocitati, nisi Patrem Iaphet præ cæteris Europæis populis colonum habuerint, nam primam Italiæ *gentem* arborum *truncis* & *duro robore natam* (hoc est, Argonautas) *Indigenam* cum Faunis & Nymphis Virgilius vocauit. Item Iuuenalis de primis ijsdem Italiæ populis:

Quippe

Quippe aliter tunc orbe nouo, cæloque recenti
Viuebant homines, qui rupto robore nati, Sat. 6.
Commistique luto, nullos habuere parentes.

Vbi ad Adamum, & Iaphetum clarissimè alludit, quorum hic Europæus, seu Europæ Pater, nullum parentem in Europa habuit, cùm omnes ab ipso Europæi orti, ac geniti, vnde *Aborigines* siue *Indigenæ* Itali appellati, quibus imperauit. de quibus ita Festus Pompeius: *Aborigines gens antiquissima Italiæ*. Item Dionysius Halicarnassæus: *Aborigines alij authores, condi..resque Romani generis, Italiæ indigenas alij asserunt, nomenque ijs inde impositum esse, quòd posteris suis* (nempe Europæis) *originis abs se fuerint authores*. Sextus quoque Aurelius Victor in libro de origine gẽtis Romanæ, *Aboriginum* antiquitatem in hunc modum prædicat: *Quidam tradunt terris diluuio coopertis, passim multos diuersarum regionum in montibus, ad quos cõfugerant, constitisse, ex quibus quosdam sedem quærentes, peruectos in Italiam, Aborigines appellatos*. Nec Romanarum rerum grauissimi Scriptores Cato, Sempronius, & alij à Dionysio (non Annio) laudati, quidquam dissentiunt, imo rem confirmant, dum Aborigines *Græcos* populos faciunt, ex Achaia profectos, quando Itali *Græcorum* nomen antonomasticos soli promeriti, vt supra ostensum, & ex Achaia in Latium migrarint. Sed Dionysius nobis audiendus: *Scriptorum Romanorum doctissimi, in quibus est Porcius Cato, qui accuratissimè scripsit de originibus Italicarum Vrbium, Caiusque Sempronius, & complures alij, Græcos eos* (Aborigines) *esse adseuerant, profectos ex Achaia, multis ante bellum Troianum ætatibus*. Moxque infra subijcit. *Si eorum sana est narratio, non possunt alterius fuisse generis coloni, quam Arcadici, namque hi primi Græcorum, traiecto sinu Ionio, domicilium in Italia statuerunt, deducti ab Oenotbro*. Sanè Aborigines *Arcadici* dicuntur, ab Arca Noæ, ob Patrem & Matrem, qui in Arca fuere, vnde etiam *Aurunci, Aruntes, Arunci*, ab eadem Arca hebraicè *Aron*. Inde & *Oenotbrij*, vt supra ostensum, inde & *Magni Græci* hoc est, *Magni Dilatati*, & *Maior Græcia* Italia dicta. Inde & *Tyrrhenos* Italiæ populos, nec alia de causa fabulantur *in Delphinas conuersos*, non quòd pisces facti (quis enim hoc portentum credat?) sed quod Δελφὺς venter, seu communis vterus Europæ effecti, ob Iapheti vxorem cum marito apud ipsos degentem, ex cuius vtero Europæi populi in maioribus suis omnes prodiere. Sed cur dubitemus de terra Italiæ ab Iaphet insessa, cum etiam Vrbs Roma ab eodem condita infra demonstretur? Nec aliam ob causam tot populis Italia vetus olim abundauit, quot non alia regio, vt Authores multi scriptum reliquere, quam ob hunc colonum, omnium populorum in Europa Patrem, ibidem regnantem. Sed & Latinorum Cardinales venti ab hoc Iaphet lato nomen sortiuntur. *Eurum* enim flantem ab oriente, ab Εὐρὺς lato nominatum liquet. *Zephyrus* ab occidente, qui & *Iapyx* dictus, nostrum Zaphet atque Iaphet innuit. *Boreas* à *Baro* lato, qui *Aquilo* vocatus, ab eodem Iaphet, quia *Aetalus* dictus, seu *Aquila maris*. *Auster* qui & *Notus* Boreæ oppositus ab Αὔξω augeo, auctum illum Patrem siue dilatatum notat, & Notus à *Nota* hebraice *lato*. Quin nummos Latinos ab eodem Iaphet voces mutuari infra ostendemus. Sed quid pluribus opus? ne Iapheti sedem non iam extra Europam, sed Latium inquiras, *Iapetum*, quem Iaphetum esse nemo infitiatur, in Italia sepultum in *Inarime* insula, quæ & *Aenaria*, atque *Pithecusa*, hoc est, dilatata, Silius Italicus disertissimè expressit:

L. 1.

Vide Aelian l. 9. c. 16. var. Histor.

Ap-

Lib. 12. *Apparet procul Inarime, quæ turbine nigro*
Fumantem premit Iapetum, flammasque rebelli
Ore eiectantem.

Nam docta fabula Gygantes, seu posteros Noë, qui turri Babel ædificanda, cælum affectarant pœnas in Italia dedisse propterea asseruit, quòd melior eorum pars, Iaphetij summè dilatati, postmodum eò migrauerint, & in ea ditione mortui ac sepulti sint, quæ cum pluribus locis ignes eructaret, ibi fumare gygantes sepultos eruditè tradidit, & in his eorum Patrem Iapetum, ob cœlum olim oppugnatum ad Babelis molem: hoc enim facinus, Olympicum Agonem (pugnam in Olympum) quoque vocauere, vnde *Iphiti Olympias*, tantum non *Iaphoti*, exordium sumpsit, vt supra indicatum. Nam & Lib. 1. & 2. *Noam* Patrem Iapheti, Annianus Berosus & *Gygantem* facit, & *Gygantas* multos procreasse ait. Quæ omnia, quamuis fabulosè, Iapheti coloniam in Latio confirmant. Porrò Italia *Magna Græcia* vocata, & *Magna Græcia Iapygia* appellata, quasi *Iapycia* (nam *g* & *c* sunt cognatæ literæ) imo & *Iapytia* (nam *c* & *t* sæpè conuertuntur, vt iam sæpius ostensum) an non Patrem *Iaphetum* colonum Italiæ sonat? *Iapydia* item, teste Plinio, *Istria* appellata, & per cognationem literæ, *Iapytia*, rursus tibi *Iaphetum* colonum Italiæ cõmemorat. Mitto Italiam *Peninam* vocatam quasi *Iapeninam*, Mitto *Apeninos montes*, quasi *Iapeninos*, aliaque innumera loca, de quibus infra dicendum est, Primarum certè Latij regionum ac Vrbium Annales veteres ac re- In Ligur. centes, eumdem *Iaphetum* Patrem clarissimè loquuntur, ne quisquam deinceps dubitaret, illi in Italia locum assignandum. nam ij *Lygonem* nescio quẽ, vt est apud Albertum Leandrum, *vnum è comitibus Iapheti, Patrem Lygu-* Ib. *rum* faciunt: en *Iaphetum* habes Lygone comite in Italiam aduectum. Alij *Phaetontem* eorumdem Lygurum atque Venetorum authorem fecere, in *Phaetonte* rursum *Iaphetum* audis, quamuis diminutum, & prima syllaba mutilum, quem fabula *Solis* & *Clymenes filium* eruditè facit, *ignem terris immisisse*, & *in Padum* Italiæ flumen tandem *decidisse*. Nam Iaphet Christi *Solis*, & Ecclesiæ à καλέω voco, *Clymenes* appellatæ, in posteris Italis & Romanis filius, *ignem* seu cœlestem animum gentibus Europæis *immisit*, vti Horatius supra indicauit: *Audax Iapetigenus, ignem fraude mala gentibus intulit*, & postmodum in omnem Europam colonijs deductis, quasi igne immisso, in *Padum* Italiæ decidisse fingitur, quia in Latio Sedem delegerit. *Ti-* L. *bur* Romæ vicinum ab Argonautis, siue Argiuis conditum, Poëtæ & Historici testantur, & *Argeum portum* ab ijsdem cognominatum ait Diodorus, inter Argonautas *Iphym*, & *Iphytum*, tantum non *Iaphetum*, commemorat Orpheus. *Nolam à Iapyge* extructam Annales testantur, en rursum in suis Alb. Leand. *Iapytijs* Iaphet. *Tusciam Comaram, à Comero Iapeti primogenito*, quem *Gomerum* Scriptura vocauit, ijdem ferunt appellatam, en tibi rursus *Iapheti* nomen, qui per filium Tuscos agnominat. *Rauennam* statim à diluuio à Ib. *Thubale* excitatam esse, iidem Italiæ Annales referunt, rursus in *Thubale* filio, Italię colonus Iaphet agnoscitur. quid *Viterbium à Noa* conditum, vt recentes volunt, quid duodecim *Etruriæ* populi ab eodem in colonias missi, Ib. vti fabulantur, an quidquam à *Iapheto* recedunt, dum Patrem eius *Noam* commemorant, *Etruriæ* authorem? Nam vt hæc eorum narratio sana sit, id Noam non proximè & per se, sed per Iaphetum filium fecisse dicendum est, vt infra monstramus, vbi illum haud Asia motum, nec vsquam per se

colo-

colonias duxisse, ex Scripturis alijsque rationibus docemus. *Sibyllæ* porrò Italia Sedes, quæ se [illegible] Noæ [illegible] ob Iaphet [illegible] in Sibyllinis, quæ circumferuntur, & Iapheti coniugis sedem & coloniam Italiam certissimè arguit, vti *Iphygenia*, hoc est, Iapheti proles siue genus, à Tauricis populis [illegible] propè Romam translata, [illegible]

Synonyma Italiæ nobilia [illegible] *Regiam & Penina*, de qua modo dictum, illa recensentur: Latium, Italia, Ausonia, Magna Græcia, [illegible] Saturnia, Camæsena, Chone seu Chonia, Bretia, Hesperia, Arcadia, [illegible] Taurena seu Tyrrhenia, certè ea homina Patrem Latum [illegible] Nam quisnam *Latium* & *Lapinos* [illegible] ab eodem Iapheto, qui [illegible] originem trahere? *Italia* modò, quæ [illegible], id est, Aquila maris, vt supra ostensum, eumdem Iapheti [illegible] Ausonia regio eadem Ausonis mundum dilatantis, à [illegible] Sedi & *Magna Græcia* [illegible] vocata, à *Ga* atque *Raca*, & ab illo Iaphet summè dilatato, quod hebræa sonant, vt mox indicandum. Iam *Penina* regio, quasi Iaphetina, vt & *Apennini*, *Oenothria* Oenotrij [illegible] filij Noë, qui propriè Oenothrus, seu vini inuentor, ab hoc [illegible] *Saturnia* [illegible] ab eodem longæuo Saturno, siue annis Saturato homine, qui etiam dictus *longæuus Iapix*, & ab Hebræo *Iapetus dilatatus*, *Diis* [illegible] *similis*, ob longam ætatem. quid *Camæsena*, *Chene* seu *Chonia*, [illegible] Patrem *Latum* quoque significantè [illegible], & [illegible] apud Græcos Latam. *Bretia* autem à Germanis Italia dicta, ab *Breet* siue *Breita*, Germanicè (lato), vnde & *Brutii*, nomen adhuc [illegible] *Hesperia* quoque Italia vocata, id est, occidentalis, eum [illegible] Patrē suggerit, qui quidem à Phaside & Colchide orientis plagâ, in occidua illa [illegible] Hesperia demum substiterit. Nunc verò *Arcadia*, quæ ab Ouidio *Luna* [illegible] in Fastis vocatur, nomine *Arcadis* Iaphet & Coniugem ex *Area* [illegible] paterna [illegible] vocabulo ostendit, cuius quidem *Arcadiæ Italicæ* populi, non Peloponensi, se *Luna priores* in [illegible] iure gloriantur, quòd *Lunati* seu [illegible] *Tauriai* seu Taurica, ob Iaphetum Patrem originis dignitate præstant. Quamuis illi Tauricisse [illegible] (tempore) Europæ colonos, ob Gomerum suum, siue Cimmerium Patrem [illegible] sua primò collocatum, [illegible] Thogorma & Ripha [illegible] *Argessa* porrò Italiæ appellata [illegible] quid nisi [illegible] *Argon* [illegible] Rector Iaphet cum Sibylla vxore, vel *Arcam* Noë, in qua ambo clausi, suo Etymo prædicat? *Taurina* siue *Tyrrhenia* ad extremum *dilatatum* [illegible] à *T*[illegible] vel à *Tura* & *Rana*; vt infra patebit. Iaphetum ergo primum Italiæ colonum, eius quamplurimæ Synonymæ [illegible] indicia ostendunt. Idem enim Italiæ regiones, prouinciæ & loca, de quibus iam proximè agendum, [illegible] ex quibus colligas, primas sui Latij colonias et loca, Dilatatum Patrem ita distinxisse, vt paternum vel auitum nomen in iis inclusum, sui principij posteros commonefaceret.

CAPVT NONVM.

Synopsis Nominum Patris Iaphet, *Latinorum* simul populorum & locorum, qui ab iisdem originem deducunt.

NON enim maiores Italiæ regiones solùm, sed & singulares eiusdem populi, Vrbes, fluuij, montes, atque loca, Iaphet primi coloni vocabulis ferè gloriantur. quod vt liquidò pateat, operæ pretium me facturum arbitror, si nomina eiusdem synonima, seu propria, seu appellatiua, hebraica, Latina, Græca, peregrina, Alphabeto digesta, per quamdam Synopsim oculis subiecero, cum præcipuis locis in Latio, quæ à quoque horum etymologiam sumunt, vt ijs adapertis fontibus, nullo negotio riuulos deprehendas. At quoniam præcipua nomina nostri Lati Patris, ferè sunt hebræa, à quibus Latinæ, græcæ, atque peregrinæ voces formatæ sunt, cum labium vniuersæ terræ (quod erat hebræum) confusum est apud Babylonem, in his generatim illa obseruabis.

1 In etymologijs, eti apud Hebræos, paruam rationem vocalium haberi, quæ vel varia syncope ferè eliduntur, vel pro ratione punctorum atque accentuum, inter se mutantur, significatione vocis ferè immutata. ideo & Aleph apud eos omnium vocalium vicem atque locum subit. exempli causa א valet a א e א o א i א u. ideo hæc vox *Salom* significans *pacem*, etiam vt *Selom* effertur, vt in voce *Salomon*, quem & *Selomoh* dicunt, vti *Iaphet*, *Iephet*, nunc *Silom*, tum *Solom* vt in voce *Solyma*, atque etiam *Sulam*, vt in *Sulamitis*, & ita de cœteris. Itaque ab hac voce *Rama*, quæ rem sublatam, expansam, siue dilatatam notat, promiscuè ramus; Rama Italiæ vicus rimus, cum se res aperit & dilatat, Ramnensis tribus, quasi Ramanensis, rhamnus etiam, elisa vocali, quia se diffundit, & hispanè in *derramar*, neque illa solùm, sed Remus, Ariminum, Inarime Insula, Roma, Romus, Romula Hirpinorum oppidum, quæ nunc Bisaccia, Romatinum flumen, Rumen, sicut Ruminalis, & *Rumon* Tyberis cognomen descendunt. Nec mirum si *Roma* Romam & cætera in o deriuari, quandoquidem a longum hebræi pero pronunciant, vti Paulus Paradysus de modo legendi hebraicè testatur, deinde apud Græcos varia dialecto a, e, & o quoque confunduntur, vt satis est notum.

2. Inter consonantes, cognatas literas, seu eiusdem organi, sæpe commutari. quo fit, vt *b* & *u* consonantes, & *p*, *ph*, quod *f* æquiualet, quo hebræi carent, apud multas nationes pro eodem sumantur, quia *beth*, *vau*, *pe*, *phe*, eodem organo labij proferuntur. Vnde & Latini *Labirum* & *Lauicum* dicunt, & antiqui Romam *Balim*, *Balentiam*, atque *Valentiam*, vt Cedrenus in Annalibus testis est, *Baletium* oppidum Calabriæ, quod & *Valetium*, etiam *Veretium* & *Beretium* dictum iuxta Strabonem. & Hispani hanc vocem *Barbari* per *Varbari*, *Baruari*, et *Varuari* efferunt, vt suum *miraba*, *miraua* & similia nomina. Imo Germanorum quidam *bibunt*, *Phibunt*, *vibunt*, *fibunt*, pronuntiant. Nemo itaque miretur è *Marbo* Marpesios effici, nam & Alpes *Alpia* et *Albia* iuga indigetantur, iuxta eumdem Strabonem, idque ob literarum harum cognationem. Nec alia de causa *g*, *c*, *ch* inuicem sæpe permutantur, quòd ad simile organum seu palatum spectent, hinc *Caium*, *Gaium* pronuntiant,

Lib. 6.

Lib 4.

tiant, *Claudium, Glaudium, Cardinalem* Galli *Gardinalem*, & apud hebræos, radices *Gala, Cala, Chala* idem significant. Denique *d, t, th* quoque permiscentur, quia eodem organo linguæ exprimuntur, hinc *Iapodes*, & *Iapydes* gens in Illyrico (pro Iapytes, seu Iapotes) à nomine Iaphet, item *Pediculi* siue *Peticuli* Iapygiæ populi. Græci τύπτοντες, quasi τύπτονδες efferunt, & Græcorum eorumdem θεὸς Latinis est *Deus*, & *Lydus* Tybris pro *Lato* à Virgilio vocatur, & *Lydi* in Latio populi similiter pro *Latis*. Neque aliam causam comminisci possumus, cur *Tyrrhenos* prisci *Tyrsenos* dixerint, & *arborem, arbosem* teste Festo Pompeio, vnde *arbor* & *arbos*, nisi quod Sin, Samech, & Res idē organum nempe dentium habeant, *arbor* enim ab *ar* atque *baro* nomē suum ducit, hoc est, *dilatata*. Et quamuis Grammatici veteres atque Historici hebraicæ linguæ imperitia, in originibus nominum sæpissimè labantur, frigidas & ineptas vocum rationes commenti, vti in Varrone, & alijs liquet; tamē non omnino absurdi, quando *Ramnensem* tribum à Romulo deriuant, *Germaliam* à *Germanis* Romulo atque Remo, *Sicanos* à Siculo, nam *Lamed* & *Nun* sunt eiusdem organi, & lingua efferuntur, & similem ob causam *Pometina Palus* etiam *Pomptina* scribitur, quòd litera *Mem* & *Pe* inter se cognatæ, quia labiales. Aen. 1.

3 Obseruandum tamen *Mem* & *Nun*, & Latina *T* & *C* tametsi eiusdem non sint instrumenti, solere confundi, vt Pagninus de *Mem* & *Nun* annotauit, hinc plurimæ hebrææ radices vtraque litera passim efferuntur, *Marca*, *Narca, Mazara, Nazara, Marbe, Narbe* &c. quamobrem *Parnassum* nonnulli *Permessum* appellant. & *Latium, delitias*, non vt *T*, sed vt *C* efferimus, *Lacium, delicias Laticiam &c.*

4 In originibus nominum Syncopam crebrò interuenire, in principio & fine pro consonantibus, in medio autem solis vocalibus. nam syncopa triplex, cum prima litera aut syllaba aufertur, hinc à *Iapet*, siue *Iaphet* per syncopam Appius, via Appia, Appij forum, Apua Lyguriæ ciuitas, Apuani Lyguriæ populi, Montes Apenini, Petilia ciuitas, Peticuli populi. nam neminem moueat, quod in *Appia via* atque similibus sit *P* geminatum, id enim efficit punctum forte Daghes, quod literam duplicat. vnde apud hebræos *Dibber* (locutus est) ob daghes forte, pronuntiant, quod cum leni *diber*. Daghes verò puncti, præter gutturales, literæ omnes sunt capaces. quod quidem semel admoneri debuit. per syncopem ergo similiter ab *Italiano* fit *mons Talianus*, sic & hodierni Itali ex Arrimino *Rimino* fecere, & *portum Delphinum, porto fino* vocant, & sic de cœteris, quæ sunt innumera. sæpissimè autem in fine dictionis per syncopam abijcitur consonans, vt in Iaphet supra, dum hinc fit *Appius, Apua*, atque *Apeninus*, tum quod non rarò literæ finales quiescant, tum quod terminatio Latinarum vocum ab hebræis differat. Itaque à *Ryphat Ryphai* populi agnominati sunt, & non *Ryphatai*, vti res loquitur, vti etiam Iosephus hebræus testatur. Denique hæc eadem Syncopa in medijs vocibus vocales elidit, vnde *Aqua crabra*, cuius radix *cara bara*, hoc est, *dilatata*. *Asculum* græci *Asclon* efferunt abiecta vocali, & hebræi *Malacha*, regnare, per *Malcha*, seu *Melcha*, vnde fit Rex *Malchus*, & per *Nazra*, *Nazara* similiter obtruncant, vti & cœtera plurima. his igitur præmissis, ad origines nominum Patris Iaphet, ac simul Italiæ locorum modò accingamur.

A

אא *Aa*, Latus, synonymum Iaphet, qui dicitur *Latus*, siue *dilatatus*, hinc *Aeea*, idest, latina *Cyrce* appellata, hinc Ἀετὸς Aquila, quòd alas expandat. hinc et *Aenaria* Insula ab *Aa* et *Nara*. *Aemilia* Italiæ regio, *Aemilia fossa* ab *Aa* et *Mala*. *Aeser*, et *Aesarus* fluuij, ab *Aa* et *Sara*. *Pons Aelius* Romæ ab *Aelio* Hadriano Cæsare, cui nominis origo ab *Aa* & *Ala* etc.

אבא *Aba* vel *Aua*, *Abe*, vel *Aue*, *Abi* vel *Aui*, *Abo*, *Auo*, *Abu* atque *Auu*, Item *Eua*, *Eui*, *Euo*, etc. pro varietate punctorum, daghes atque raphe, item vocalium siue motionum, quod semel monuisse sufficiet, vox est synonyma dilatati Patris, vnde hebraicum *Abba*, et Latinus *Abbas*, ob daghes forte, quæ nomina et *Patrem* atque *dilatatum* simul significant, nam Pater filijs adaugetur, siue dilatatur. hinc *Auus* quoque & *Auia* & *Aeuum* tempus longum siue magnum, & latinum *Aue*, quasi dilatare, seu multiplicare, siue fœcundare, & mater multorum (omnium viuentium) *Eua*. Ab hoc vocabulo *Abæ*, *Aueia* & *Auia* Italiæ oppida nomen quoque deriuant. *Auens* fluuius, & *Aufens*, & *Aufidus*, *Aufidena* & *Aufina* oppidum ab *Aua*, & *Pha*, *Phita*, *Phina*, *Absoris* seu *Absorus* Insula, ab *Aba* & *Sara*, *Absyrtis*, & *Absyrtides* &c.

אבל *Abal*, *Aual*, *Habal* Latus siue dilatatus, Synonymum Iaphet, hinc *Abella*, seu *Auella* ciuitas Campaniæ, *Abala* portus, *Abellinum* colonia & oppidum, *Aulon* mons, *Aulonia* Vrbs, per epenthesim, *Aualon* & *Aualonia*. ab *Habal*, *Hybla* quasi *Habala* Siciliæ ciuitas. Item *Eugubium* atque *Eugubini* ab *Aua* & *Gaba*, vti *Euganei* ab *Aua* & *Gana* &c.

אכא *Aca* diffusus, latus, dilatatus, vnde *aqua* descendit, ob diffusionem, & *Academia* ab Aca & *Dama*, vox est Synonyma Iaphet, à qua fluuius *Achates*, *Acerra* Campaniæ ciuitas, ab *Aca* & *Raa*, *Acerrani* populi, *Aciris* amnis, *Acula* oppidum, *Aquinum*, *Aquinates* populi, ab *Aca* & *Wa* &c.

אדא *Ada*, vnde vox *Adami*, ab *Ada* & *Ma*, quia multum *dilatatus* per generationem omnium mortalium, Synonyma est Iaphet diuinitus quoque *dilatati*. hinc *Addua* fluuius, atque Mons *Adula*, ab *Ada*, *ra*, *Hydruns*, *Hydrus* atque *Hadra* ciuitas &c.

Ἀετὸς ἅλος Aquila maris, pernobile epithetum Patris Latinorum, vnde Imperium Romanum suam Aquilam sumpsit, *Italusque* & *Italia* nomen. Italia enim quasi *Aetalia*, & Italus *Aetalus*, vnde *Aetalides Insula*. hinc quoq; populi Barrij *Aetoli* vocat. dictus autem Iaphet *Aquila maris*, vel quod idem Ἀεταλὸς à Græcis, quod sicut Aquila maris, quæ inuerso nomine, ἁλιαετὸς vocatur, rudes ad volandum per maria Europæa proles docuerit, atque alis suis quasi sustentatos, in colonias suas omnes importarit. Ab hac *Aquila* autem nominata *Aquilegia* ciuitas, & *Aquilis* fluuius, & *Aquilonia* &c. Quod autem Græci boues Ἰταλὺς vocent, ab Italo Patre vocem natam arbitror, vtpote qui primus illos in Græciam, & Europam omnem nauigio importarit.

אגא *Aga*, Magnus, amplus, dilatatus. nomen dignitatis & amplitudinis, Synonymum Iaphet, nam & Saraceni hodie suos Magistratus, vel superiores, hoc nomine vocant. Inde *Agri* nomen ab *aga* atque *ra*, quia aperitur. Hinc *Agylla* ciuitas, ab *Aga* & *Ala*, atque *Agyllini* populi. *Agasus* portus. *Agones* populi. ab *Aga* & *ripa* fit nomen *Agrippa*, atque *Agrippina*, vt postea dicetur &c.

אלא

אלא *Ala*, Amplus, Latus, nomen maiestatis, Synonymum Iaphet, propterea enim Deo tribuitur vnde locum amplum Galli *Hallas* vocant, hinc *Alex*, & *Allia* fluuij, litera *l* geminata per daghes. hinc *Albia* & *Alpia* iuga, atque *Alpes*, ab *Ala*, *Ba*, & *Pa*, & *Alpini* populi. *Alburnus* mons, portus, ab *Ala* & *Buro*, quasi Alburinus. *Alsium* oppidum ab *Ala* & *Sa*. Ab *Ala* & *Ta* *Aletium*, & *Altium* vrbes. *Alatrium*, *Alatrini* populi, *Alternus* fluuius ab *Ala* & *Tara*. *Almo* flumen ab *Ala* atque *Ma*, vti *Alma* ciuitas, & hinc *Aldi* Itali, & *Aldobrandini*, ab *Ala*, *Da*, *Bana*, *Nada* &c.

עמא *Hama* scriptum per Hagin, per Aleph *Ama*, fecundus, multiplex, latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde *Deus Hymen* atque *Hymenaus*, hoc est, multiplicans, in nuptijs inuocari solitus ob fœcunditatem. hinc latinum *Amplus* ab *Ama* & *Pala*, hinc *Amos* Hispani suos heros vocant, & *Amanos* Flandri quosdam magistratus. hinc fit *Ambra* fluuius ex *Ama* & *Bara*, & populi Lyguriæ *Ambrones*. *Amelia* oppidum ex *Ama* atque *La*. *Amycle* ciuitas ex *Ama* & *Cala*. *Aminai* populi ex *Ama* atque *Na*. ex *Ama* & *Nata* fiunt *Amantini*. ex *Ama* atque *Ra*, *Ameria*, *Amerini*. ex *Ama* & *Tara* *Amiterni*, quasi Amiterini, hinc *Imola* ciuitas, & *Hymella* fluuius, qui Tyberi influit &c.

ענא *Ana* siue *Hana* per aleph vel Hagin, latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, nomen maiestatis, vnde nomen græcum Ἄναξ Regem significans. Inde *Ananes* populi, ex *Ana* atque *Na*. *Anio* fluuius ex *Ana* atque *ia*. *Anemo* flumen ex *Ana* atque *Ma*. *Anagnia*, *Anagnini*, ex *Ana* & *Gana*, hinc *Aniciorum* familia vetus, ex *Ana* & *Caa*, & *Antonij* Itali, ex *Ana* & *Tana* &c.

Anco, *Ancho* Hispanicè *Latus*, vocabulum Synonymum Iaphet. hinc *Ancon*, *Ancona*, *Ancium*, *Antium*, *Antiates* populi, quasi Anciates, *Anxur*, *Anxa* oppidum, *Anxanum*, *Angitia lucus*, quasi Anchitiæ, nam *g* atque *ch* sunt cognatæ literæ &c.

הפרא *Apra*, *Aphra*, *Haphra* per daghes, vel raphe *fœcundus*, *vber*, *copiosus*, siue *dilatatus*, Synonymum Iaphet. Vnde voces *Ephraim*, *Euphrates*, & *Africa*. hinc quoque *Afranij*, *Venafrum*, *Venafrani* populi à *Bena* atque *Aphra*. Ab *Apra* verò *Aprutium* Italiæ regio, *Aprusa* amnis, *Apustium* oppidum, ab *apra* & *asta* & *asa* &c.

ארא *Ar*, *Ara*, vel *Hara* Magnus, Amplus, Latus, Synonymum Iaphet, vnde *Arboris* nomen ab *Ara* & *Bara*, quia se diffundit. hinc nomina *Herculis*, *Herorum*, *Heroum* & *Heroinarum*, vnde Gallica nomine *Roy*, *Royne* per Syncopen orta. hinc *Ardea* oppidum, atque *Ardeates*, ex *Ara* & *Daa*. *Aretium* ex Ara & Rata. *Arricia*, *Arricini* ex *Ara* & *Raca*. *Arriminum* ex Ara & *Rama*. *Arrinianum* ex *Ar* atque *Rana*. *Armenia* Italiæ flumen, ex *Ar* atque *Mana*. *Arpi*, *Arpinum*, *Arpinates* ex *Ar*, *Pa*, & *Pana*. *Aruerni* populi, ex *Ar* atque *Baro*, quasi Arberini, *Hernici* antiqui Italiæ populi ex *Hara*, & *Naca*, *Herbanum* oppidum, ab *Hara* & *Bana*, quod nunc *Oruieto* &c.

Arcas appellatiuū nomē Patris Lati, qui *Euander* dictus, quòd in *Arca* Noæ diluuij tempore cū coniuge inclusus, ab eo *Arcades* vetusti & primi Italiæ populi, & Peloponnesi, & ab *Arca* Noæ *Arcanum* vel *Arcenum* Italiæ ciuitas, *Arciades* populi, *Archippe* ciuitas, quasi *Iaphet* Arcai &c.

Argaus appellatiuum eiusdem, ab *Argonauis* quæ in Latium appulsus, quæ ab vocabulo Noæ *Arca*, *Argo*, quasi *Arco* cognominata est, nam *g* & *c* literæ cognatæ sunt, vt supra ostēsū. Hinc celebres *Argonautæ* dicti, quorū Princeps Ia-

 phet.

phet, hinc tot vrbes in Europa Argos appellatæ. hic & *Carthago*, quasi *Cariath*, id est, ciuitas *Argo*. & ab illa classe Patris Lati *Argo*, *Argessa* Italia dicta, & *Argous portus*, *Satraria Argaa* seu sepulchra Romæ; & *Argaus* ibidem *Vicus*, & *Argonautarum porticus*, & celebris *Argiletus* in Romano foro, vbi eadem classis ex aquis educta, tandem computruit. huius *Argus Rostra* in eodem foro quoque collocata, insigne posteris Latini Patris monimentum fuere. ab *Argo* item *Argeades* oppidum, *Argentani* populi, *Mons Argentarius*, *Argentum* vel *Argenta* ciuitas, item Siciliæ *Agrigentum*, quasi Argigentum ab gente Argi, *Arges Ippium*, quasi Iappium à nomine Iappet, *Argiripa* ciuitas, id est, Argo lata, vnde nepos Iapheti *Ryphat* appellatus, ex quo sunt *Ryphai*, qui & *dilatatum* sonant &c.

Aruns appellatiuum ejusdem Parentis, & idem quod *Areas*, *Aron* enim vel *Areuna* hebraicè *Arca*. nam Iaphet dictus *Aruns Clusinus*, quòd in Arca clausus, qui primus Alpes transcendisse in fabulis legitur, vt infra monstrandum. Ab *Aruns Aruntes* & *Arunci*, & corruptè *Aurunci* primi & vetustissimi Italiæ populi, de quibus Maro Virgilius: *fama est obscurior annis, Aruncos ita ferre senes*. hinc & *Aruns* fluuius, & *Arnus*, quasi Arunus, *Arnia* oppidum, *Arnienses* populi. *Arona* oppidum Longobardiæ. *Aurinia* ciuitas. *Aurelij forum* & oppidum, *Aurelia Via*, *Auruni* populi Tusciæ apud Plinium, omnia ab *Aron* siue Arca Iaphet, deriuata nomina &c.

אשא *Asa*, *Assa*, vel *Asca*, latus, dilatatus. Synonymum Iaphet, vnde *Ascenes* dictus Pater Germanorum (qui *L'ascenets* vulgò appellantur) Iapheti nepos, & filius Gomeri. nam *sin* pro varia sede puncti daghes, *Sin* simplex aut geminum, vel etiam *scin* reddit. ab *Asa* autem fit *Assa* oppidum, *Assisium* ab *Asa* & *sa*, *Asseriates* populi ab *Assa* & *Raata*. *Asta* ab *Asa* & *Ta*, vnde *Astensis* Ducatus. *Astura* ab *Asa* & *Tara* &c. ab *Asca* *Asculum*, *Asculani* populi, ab *Asca* & *Ala*. *Ascanius* fluuius, de quo Virgilius: *trans Gargara, transque sonantem Ascanium*: *Ascanij* populi, ab *Asca* atque *Na*, & veteres *Osci* quasi *Asci* dicti &c.

[illegible] *Ata* idem, hinc *Atella*, *Athesis* fluuius, *Atina*, *Ateste* &c.

Auson & *Auxites*, epitheta Iaphet, quod mundum auxerit, atque in filijs fuerit adauctus, siue dilatatus iuxta prophetiam. *Auson* enim dictus ab *Augeo*, vnde *Ausonia* Italia dicta, & *Ausones* populi siue *Ausonij*, hinc quoque *Ausor* siue *Auxor* fluuius, et vrbes *Auximum*, *Axia*, *Axima*, *Vxentum* etc.

B

בא *Ba*, *Baa*, *Be*, *Bee*, *Bi*, *Bo*, *Bu* pro varietate punctorum siue motionum, *Latus*, *dilatatus* Synonymum Iaphet vnde vox gallica *beer*, seu *os dilatare*, et latinæ voces *beo* et *beare*, quod est, adaugere, et *beatus*, et *beatitudo* ingens et immensum bonum, quod animum explet, à *Ba* et *ia*, *Baia*, *Babacum* à Ba geminato, item et *Bauota* à *Ba* et *Asta* *Bassa* oppidum, et ex *Assa* *Bassanum*, vnde Turci *Bassas* suos præfectos vocant, quod est nomen dignitatis seu magnitudinis. A *Ba* et *Bel* *Babel*, et *Babylon*, hoc est, diffusa siue dilatata, quo nomine *Romam* Petrus appellauit, tum quòd Patris Lati siue dilatati opus; tum quòd *Roma* vocabulum [illegible] sonet, vti supra dictum. *Bebius mons*

à *Ba*

à *Be* geminato. Item *Bebiana Villa*, *Babrix*, *Bebriacus* sinus, à *Bebe* & *raca*. *Basilicata* Italiæ regio, à *Ba*, *Sala*, *Cata*: A *Bo*, orti *Boi* populi Italiæ, *Bouilla*, *Bobianum*, siue *Bonianum*, *Bobium* Castrum, *Bobonia* ciuitas, omnia nomina à *Bo* geminato. *Bononia* vulgò *Bolonia* (nam atque *N* apud hebræos sunt cognatæ literæ) à *Bo* atque *nana*. *Butrium* denique à *Bu* atque *Tara* &c.

באכא *Baca*, *Beca*, *Boca* &c. Synonymum Iaphet. vnde *bucca* dicta; quia aperitur siue dilatatur. *bacca*, siue *bacca*, grana grandiora, quod multiplicentur. à *Baca*, *Bacana* oppidum. *Vagenni* vel *Bagenni* Lygures appellati, nam *g* & *c* cognata sunt. *Buca* oppidum. *Bocuni* populi &c.

באלא *Bal*, *Bala*, *Bel*, *Bol*, *Bul* &c. Amplus, Latus, Magnus, Synonymum Iaphet, vnde quoque Gallicum *baailler*, hiare, seu os *dilatare*. Inde & *Balzebub*, Deus seu muscarum Dominus, & voces *Balini* atque *Baliuatus*, nomina præfecturæ atque dignitatis. Inde *Bal* idolum, quod *Dominum* ferè interpretantur. hinc denique *Belus*, quem *Saturnum* esse D. Hieronymus asserit. adeo ergo verum, *Belum* Iaphet esse, qui solus cum coniuge Sibylla post Diluuium *Saturnus*, hoc est, *annis satur* & verè *longæuus*. cuius *Beli* opus sit, *Babylon* dilatata Roma, etiam *Saturnia* aptè nominata, quandoquidem Belus sit Saturnus. Sed quid pluribus argumentis opus? ipsa Domina *Roma*. *Balis*, *Balentia*, atque *Valentia*, etiam vocitata, vt Cedrenus in Annalibus asserit, *Belum* conditorem suum aptissimè suggerit. A *Bal* ergo; *Balis*, *Balentia*, atque *Valentia* Roma, *Balarus mons*, *Baletium* oppidum dictum & *Valetium*, *Balsanum* oppidum, à *Bal* atque *Sana*. *Blanda* oppidum & fons *Blandusia*. A *Bal* quoque sunt *Balones*, qui à *Bel*, *Belones* etiam appellati. Quos quidē Germani *Vuallones* vocarunt, & Galli *Valones*, vnde *Belgium* existit, quasi *Balonum* siue *Belonum* גי, seu *terra Belonum*, cuius primum colonum *Valgium* alij, alij *Beligium* nescio quem commenti, ignorantia etymologiæ *Balis* atque *Beli*, quæ Latum, Latinum, siue dilatatum significant, vnde piscis grandis *Balæna* appellatur, ob magnitudinem, à Germanis *Vvaluisch*, quasi *Valus* siue *Balus*, hoc est, magnus *Piscis*. inde *Baldi* Itali, inde quoque *Roma Balis*, necnon *Balentia* dicta, item *Valentia*, vt mox indicatum. in cuius ditione etiam *Valonia* ciuitas Calabriæ legitur. A *Belo* Saturno, siue *Bel* siue *Bol*; *Belunum*, *Belgradum* Illyrij, à *Bel* atque *Gara*, *Belcastrum*, *Blera* ciuitas: A *Bol*, *Bolæ* ciuitas, *Bolani* populi, *Bolsanum*, *Boloretum* oppida, à *Bol*, *Sana*, *Cata*. *Bullini* Illyrij populi, inde quoque *Bulla*, quod Principum edicta seu Rescripta continent &c.

באנא *Bana*, *Bena* etc. *Latus*, *dilatatus*, vnde *Ben* hebraicè filius, quia per filium Pater dilatatur, qua phrasi doctè Virgilius Christum Dei filium, *magnum Iouis* (seu Ieouæ) *incrementum* vocat. à *Bana*, *Bantia*, à *Bana* & *Ta*. Ecl.4.
Benacus Lacus, *Benacenses* populi, à *Bena* & *Aca*. *Beneuentum* à duplici *Bena*, quasi Benebenetum &c.

בארא *Bara*, *Bera*, *Bora* &c. grauis, grandis, Latus atque dilatatus, vox fœcundissima, & synonyma Iaphet. nam *Barium* Plinius *Iapygem* vocat, à quo Iapygia. hinc *Boreas* ortus, Baro, *Baronatus*, & Italum illud *Barigello*, à *Bara*, & *gala*, nomina amplitudinis, atque dignitatis. quin & feri illi Romæ euersores, hoc illustri nomine semper gloriari, nam se *Barbaros* dicebant, teste Baronio, hoc est, *dilatatos*, nempe ab Italo, seu Iaphet parente, quæ vox à gemino *Bara* conflata est. hoc nomine Hebræi suos filios vocant, quia per filios Pater dilatatur, atque adaugetur. Hinc *Barabbas*, id est, *filius Patris*,

nem-

nempe Latinorum & Europæorum, grandi mysterio *Romanum* signabat, qui clamore Iudæorum ad necem poscentium Christum,& morte eiusdem, à vinculis peccatorum dimissus, & liberatus est, Ecclesia ex Ælia Solyma in Latium & Romam translata, quæ crimina dimittit. Erat autem tunc temporis,sub Tyberio Cæsare, quo Christus imperante passus, Romanus *filius Patris* Dilatati Iaphet, seu (quod idem) *Barabbas*,erat, inquam is *insignis vinctus, latro, homicida*, qui cædem (sed insignem) fecerat *in seditione*. insignis vinctus,ob insignia crimina, quæ ipsum coram Deo ligabant atque vinciebant, idololatriam, Sodomiam, cæteraque peccatorum vincula, de quibus Apostolus scribens Romanis testatur. erat etiam *Latro*,ob Imperium Romanum non iustissimè partum, seu veriùs *latrocinio* grandi occupatum. Nam eo inuadendo, præter ciues necatos bello illo ciuili, supra quater centena Pompeianorum millia, à Iulio Cæsare interfecta scribuntur. Huic hæres Augustus cruenta cæde seu proscriptione in Triumuiratu, quasi parentauit. Quæ quidem Barabbæ Romani peccata, per *latrocinium*, & *homicidium*, & *seditionem* Scriptura expressit. Sed et horum proximus Tiberius successor,sub quo Christus mortuus, multa quoque crimina ad illa adiecit. Quid de Caio Caligula dicam, vitiorum omnium monstro ac portento? Atqui Iudæorum crimine Christum nolentium, et eiusdem Christi sanguine ac morte effectum est, vt sub Caligulæ sucessore Claudio,quantumcumque reus ac noxius,*Barabbas* Romanus,à vinculis exiret,nam tunc Ecclesia Christi seu Cathedra Petri Romam traducta est, in qua remissionem peccatorum esse in Symbolo fatemur. Verum *Barraba* relicto, ad *Baros* nostros Latinos reuertor, à quibus gens omnis Trans Alpes *Hyperborei* vocati, vt Authores tradunt, quia *super Baros* Latinos primos, nempe habitarent. Quare gentilitium *Barbarorum* nomen, quod ab eadem voce *Bara*,(puta geminata) principium sumpsit, illustres personæ atque familiæ non sunt dedignatæ, vti S. *Barbara* clara genere indicat (quis enim credat vocabulo inhonesto à patre nobili filiam appellatam? aut cur inhonestum voces et interpreteris,Patris Italiæ, ac Europæ nomen?) *S. Barbarius* item Episcopus Africæ,et alij plurimi. Cur igitur vox hæc in contemptum abijt? *Barbaros* enim inhumanos dicimus, et *Belial*,quod est, *Beli* seu *Saturni* nomen,Patris Italorum et Europæorum, in Scripturis, vt turpe notari, non semel videmus. Idem de *Raca* et *Barona* vocibus quoque concedendum, quarum hæc postrema, magnæ contumeliæ apud Italos hodiernos vox est. Atqui nihilominus à *Raca Reges* quasi Raches dicti, à *Bara*,*Barium* et *Barones* illustres personæ, atque *Baronatus*, et *Berbaniorum* Regia stirps, item *Borromei* à *Baro* et *Rama*,et scriptis Ecclesiæ Annalibus clarus *Baronius*.à *Bala* seu *Belo*,*Baliui*,atque *Baliuatus*, *Balones* populi ac *Belga*,atque *Balis* Roma,vt testis Cedrenus. rationem contemptus infra docebimus. A *Bara* igitur *Barium* Apuliæ, Calabriæ, et Longobardiæ,vti Lotharingiæ,nomen deriuauit.item *Bracianum*,quod etiam *Braccanum* à *Bara* et *Cana*,*Bradanus* fluuius à Bara atque *Da*, inde et *Bardo* mons,et *Barduli* oppidum. Et à voce illa duplicata,*Barbaranum* oppidum, *Barbaranus* amnis,*Varrubarini* veteres Italiæ populi. A *Bara* et *Bero* illustris *Barberinorum* Familia existit, nuper etiam supremo Pontifice decora. Sed et ab eodem *Bero*,*Beretium*,*Bergomum*,*Bergomates*,à *Bero* et *Gama*, *Calabria* et *Calabri*,à *Cala* et *Bero*. *Brennus* amnis, *Beruni* populi apud Plinium,qui et *Beruni* dicti. *Berannum*,à *Bero* et *Na*. *Brenta* fluuius à *Bero* et *Nata*.

Brun-

Brundisium, quasi *δυσὶς*, vel ingressus *ad Berones*, nempè è Græcia. et *Brixia*, *Brixianus* ager, à *Bero* & *raca*, *Brixellum* à *Bero* & *Cala*. *Byracelum*, siue *Viracelum*, *Byrrus* amnis, *Boron* fluuius, *Bormium* à *Boro* et *ma*. *Burgum* ad extremum, vnde Romæ *il Burgo*, quasi *Buronum* siue Beronum ארץ (*terra Latinorum*) qua appellatione innumera oppida Germaniæ gaudent, vt *Hamburgum*, *Presburgum*, *Neoburgum* etc.

Breet Germanicè *Latus*, Synonymum Iaphet. inde et *Brettia* Italia dicta, et populi *Brutij*, quos Græci *Βρέττιοι* appellant, inde et *Bretina* oppidum, atque *Bretolia* Insula in Adriatico. A *Breet* quoque *Britones*, et *Britannos*, atque *Britanniam* ortos opinamur etc.

C

כאה Ca. Caa, *Latus, dilatatus*, Synonymum Iaphet. vnde *Magnum Chaos* ortum, res magna ac diffusa, ac etiam confusa. *Pons Cassius*. à *ca* atque *Assa*. hinc *Cecubus* ager; *Cecubum* vinum, ex *Caa*, et *caba*. *Cuculum* oppidum. ex *ca* geminato. *Cecina* fluuius, *Cacinum* promontorium. ex *caa* et *cana*. ex *ca* atque *Raba*. *Carbones* Romani oriuntur, quasi Carabones, et *Carboniani*. A *ca* quoque et *ia*, *Gaieta* ciuitas, et *Caij* Romani prænomen sumpserunt. siue amplitudinis, siue dignitatis etc.

כאבא *Caba* siue *Caua*. idem significans. vnde vox *cauare*, quo foramen dilatatur. hinc *Caudium*. quasi Cauadium. à *Caua* atque *Da*, et *Caudinus ager* seu *furcæ Caudinæ*. *Caulon*, *Caulonia* oppidum, quasi sit Caualon, et Caualonia, *Cecubus* ager, vti modo dictum, et *cibus*, quòd toto corpore ille diffundatur, in sanguinem aut chylum mutatus etc.

כאלא *Cala*, vox fæcunda, Synonyma *Iaphet*, hoc est, *dilatati*, *Magni*, *Ampli*. vnde *Cœlum* dictum ob amplitudinem, ac diffusionem, seu immensitatem. et florum *Calices*, quia se expandunt. hinc *Cales*, *Caleni* populi, et *Calenum vinum*, de quo Horatius: *Cecubum, & prælo domitam Caleno tu bibes vuam*. Item alias: *sed pressum Calibus ducere Liberum*. hinc quoque *Calatæ*, *Calatini*. hinc *Coelius Mons* atque *Caliolus*. quasi paruus Cœlius. Romæ septicollis. quin à Cala *Collis* atque *Colles* dicti, quia in altum extenduntur siue porriguntur. *Caletrani* populi Etruriæ, à *Cala* et *Tara*. *Calaris* ciuitas Sardiniæ. *Calabria*, *Calabri*. à *Cala* et *Bero*. *Claterna* oppidum, quasi Calaterina, à *Cala* et *Tara*. *Clitumnus* fluuius, quasi Calituminus, à *Cala* et *Tama*. *Clastidium* oppidum, à *Cala*, *Sata*, *Da*. *Clanis* et *Clanius* flumen. Comitia *Calata*, à multitudine, quæ ad ea confluit. hinc quoque *Colonia*, et *Columna* à *Cala* et *Mana*. ob magnitudinem ita appellata, vnde *Columnarum* inter Latinos siue Dilatatos familia vetus sibi nomen fecit. Porrò ab eodem *Cala* existit *Colossus*, quod est saxum, statua, Columna, Pyramis, vel quæuis res ingens, ac longè, vel latè diffusa, à *Cala* & *Assa*. Inde & *Colossæum* vulgò, il *Colisæo*, locus vel theatrum ob amplitudinem ita appellatum, quod Romæ etiamnum visitur. A *Cala* denique *Calendæ* profectæ, & *Calendarium*, quasi *Caleni* seu Latini *dies*, atque *Diarium* &c.

כאמא *Cama*, Latus, Amplus, Magnus, siue Laxus, Synonymum Iaphet, etiam latè patens. nam hinc *χαῦνος* græcum oritur, idem significans, vnde *Chasma* cæli hiatus vocatur, & *Caumata*, cum se terra aperit & dilatat. & *Camenæ* Angelicæ mentes, ob naturæ amplitudinem atque maiestatem, quam-

quamobrem etiam *Musa*, *Nympha*, & *Napaea* dictæ, vt infra monstrandum. A *Cama* igitur *Camesena* Italia vocata, *porta Camania* Vrbis, *Cuma*, *Cumani* populi, vnde Sibylla *Cumana*, *Caumenij* seu *Camuni* populi, *Comum*, & *Comius Lacus*, *Comacium*, *Comacum*, *Camers* & *Camertes*, à *Cama* & *Rasa*, seu *Rata*. *Camarina*, *Camarini*, à *Cama* atque *Ra*, inde & *Cimmerij*. *Cyminij* populi, *Cyminius Lacus*. *Cyma* vrbs. *Campania*, *Campani*, & *Campanus Ager*, à *Cama* & *Pana*. Inde quoque *Campus*, *Campana* seu *æra Campana*, quæ sunt æra igne fusa, à *Cama* & *Pana* &c.

כאנא *Cana*, idem, quod *Cama*, vnde & Græcum χαυνός, Latus, amplus, Synonymum Iaphet vt Germanum, *Coninc*, quo nomine Reges indigetant. vti autem à *Cama*, *Camesena* Italia appellata, sic à *Cana*, *Chone* & *Chonia*, vt authores tradunt. & Itali *Chones*, & *Chonij*, & *Chonium mare*, inferum nuncuparunt. à *Cana* item *Canusium*, atque *Canusini*, à *Cana* atque *Sa*. *Canna* & *Cannenses*. *Canini* populi atque *Canomani*, à *Cana* et *Mana*, atque *Na*. *Canis* promontorium. *Volcania* Insulæ à *Bol*, atque *Cana*. à *Cana* quoque orti *Cinei* seu *Cnei* Romani, vt *Cnaus Pompeius* etc.

Hic obserua obiter grandi mysterio Christum primum signorum *in Cana* fecisse, atque aquam in vina vertisse nuptiali tempore, quia rem similem in Latio (quod *Chone*) vel Italia facturus, in Eucharisticis nuptijs, vbi suum Corpus corpori Christiani hominis atque Sacerdotis quotidie iungeret, atque copularet, vt fit in nuptijs, vbi Panem et vinum prodigio maiori, quamuis consimilj, in Sacrum Corpus et Sanguinem suum conuerteret, et transubstantiaret, vt Patres loquuntur. Meritò ergo hoc signum Christi Eucharisticum siue miraculum, *primum signorum*, seu Sacramentorum, ab Orthodoxis Romanis vocatur etc.

כאפא *Capa*, *cappa*, *capha* pro varietate punctorum significat *Latum*, atque *Magnum*, Sinonymum Iaphet. Vnde magna vestis, & cæteras tegens, *Cappa* appellatur, & vir magnæ ætatis & prouectioris, *Capularis senex*. Itaque occulto Sacramento Petrus etiam à Christo *Cephas*, vel *Cypho* vocatus, (qui veterum *Capys*) idest, saxum, siue petra ingens, ob Latinam Ecclesiam super illo fundandam, quæ per totum orbem erat diffundenda. A *Capa* igitur *Capua* nomen habet, atque *Capuani*, & *porta Capena*, atque *Capenates*. Mons *Capreæ* & *Capraria* insula, atque *Caprasia*, à *Capa*, *ra*, & *rasa*. *Cupo* sinus. *Cupra* oppidum, inde item *Cyprus* &c.

קארא *Cara*, *Cera*, *Cora*, *Cura* &c. Latus, expansus, diffusus, extentus. Sinònymum Iaphet, vnde ab extensione, seu diffusione, *Cera* & *Corium* nomen habẽt, item *Ceremonia* ob multitudinem mysteriorum, vel amplitudinem, & magnitudinem, quam ceremonia, siue sacer ritus repræsentat. Inde quoque Κοιρανοὶ Reges appellantur. Inde *Curia* dicta, locus amplus & magnus, quo Senatores conuenire solebant. Hinc & *Quiris*, *Quirites*, seu *Cuiris* hasta, ob extensionem in longitudinem, vnde Romani *Quirites* appellati, vt postea dicendum. Hinc quoque Persarum Reges *Cyri* appellati, & Græcum Κύριος hinc ducitur, quod *Dominum* sonat, hinc & *Cyrce* dicta, quasi Κυριακή, hoc est, Ecclesia Domina, nam etiam Germani hodierni *Kirch* Ecclesiam vocant, Dominæ autem Ecclesiæ, siue *Cyrces* locum in *Circæo monte*, in Italia sito, puta in Romanis collibus, Poëtæ locarunt, quoniam ibi Petri Sedem collocandam ex Sibylla hauserant. Qui Petrus etiam *Romulus Quirinus*, seu *Cyrinus* vocatus, quod Crucem Christi in Sacris Romanis portare debe-

deberet, vti & in morte ibi obeunda, de quo in *Ramulo* fusiùs, vbi de *Simone Cyrenæo* agemus, qui Crucem Christi Domini baiulans, verum Petri *Simonis* & *Romuli Quirini* siue *Cyranei* vaticinium fuit, quē similiter Romani quoque angariarunt, Cruce Christi ferenda. A *Cara* igitur *Caracala* descendūt, item & *Caraffa*, *Carni* populi, quasi *carani*. item *Caraceni*, à *cara*, & *cana*, vti, & *Carcinum*. *Casacca* oppidum. *Caristum* à *Cara* & *Asta*. *Carseoli* à *Cara* & *Sala*. *Carilla* à *cara* & *cala*. *Crater* & *Crathys* fluuij à *cara*. *Tara*, *ta*. *Aqua Crabra* à *Cara*, & *Bara*. *Cere* oppidum. *Cremera* à *Cera*, & *Mara*. *Crema* a *Cere*, & *Ma*. *Cremona* à *Cere* & *Mona*. *Cerdonia*, à *Cere* & *Dana*. *Corona* oppidum. *Corioli*, *Cortona* à *Cora*, & *ta*, vti & *Corytus*, *Corsica*, Insula à *Cara*, & *Saca*, *Corniculum* à *Cora* & *Naca*. *Crotalus* amnis, à *Cora*, & *Tala*. *Cures*, *Curtius lacus*, quasi Curetius, quo nomine Tyberis voraginem appellarūt, vbi eques *Metius* Maxentius demersus, vt postea monstrandum &c.

קששא *Casa*, *cassa*, *casca* &c. Latus, amplus, Synonymum Iaphet. hinc Nobiles *Cassij*, & *Casca* Romani. hinc & Chisiorum familia nobilis, etiam hodierno Pontifice clara, & quo imperante Roma Patrem agnouit. item *Cesij*, & *Cesones*, qui hodie supersunt. hinc *Casalia*. *Cesena* oppidum. *Cosa*. *Cosa*. *Cosentia* à *Cosa*, & *Nata*. *Casinum*, *Cassinum*. *Casilinum*. *Casperia* à *Casa*, & *Para*. *Casinum* porrò Varro etiam *Cascum* dici affirmat, putans *sin* litteram, quæ & *scin* ab eadem radice, dicitur. A *Caa* & *Sara*, *Casarum* nomen ortum arbitramur, non autem (vt quidam scriptum reliquerunt) quòd cæso Matris vtero Iulius Cæsar extractus. nam verisimile haud sit, sequentes Cæsares id nominis fuisse retenturos, quod scirent à tam ignobili origine prodire, sed potiùs se *Caios* aut *Iulios* dicerant, si primi Cæsarum nomen affectarēt, vti & *Augustos* ab imperio aucto atque propagato potius, quam *Augusto*. Adde quod & *Siri* Galliæ Reges appellantur à vocabulo Sara, quod amplitudinem & Dominium sonat, quæ vox & indidit *Casarum* &c. Lib. 4. de ling Lat.

קתאא *Cata* Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde *Catullire*, vox fecunditatis. hinc *Cati* Romani, *Catones*, & *Cotta*, atque *Catilina*: *Catuli*, & *Catulli*, & *Cethegi*, à *Cata* atque *Ga*, quod est propagari, seu multiplicari. Hinc & *Cetegrandia*. Atque ab hac voce, *Cethim* Iauanis filius Parentis Minorum Græcorum, qui etiam hodie *Iecamim* appellantur; idem Iapheti nepos. A *Cata* porrò *Catana* Siciliæ oppidum, *Cetia* Italiæ, *Catyla* antiquissima ciuitas. *Cutia* oppidum. *Cutilia* lacus, *Caturiges* populi Longobardiæ à *Cata* & *Raga*, &c. Gen. 10. Italic. lib. 2. de Antiq. Rom.

D

דאא *Da*. *Daa* Latus dilatatus, amplus. Synonimum Iaphet, dictio Maiestatis & Amplitudinis, vnde vox est *Dei*, atque *Dea*. inde quoque *Lydus* & *Deebris*, *adauctus* fluuius Tyberis dictus, à *La* atque *Da*, & *Daa* & *Bero*: hinc *Daa* populi, id est, dilatati, & *Madai* eorum populorum Parens, & filius Iapheti, à *Ma* atque *Daa* &c. hinc & dicti *Dodanim* patens Dodonæorum, filius Iauanis, & Iapheti nepos, a *Da* atque *Dana* &c. Gen. 10.

דאבא *Daba* siue *Daua* cum daghes aut raphe. Latus. Dilatatus. Beatus. adauctus. Synonymum Iaphet. hinc dictio *Diuus*, quo nomine adulatoriè defunctos Cæsares Romani vocarunt; quasi à morte in cælis beatos, atque omnibus bonis diuites atque cumulatos; quod vox hebraica sonat.

Nam & inde *diues* & *diuitiæ* profluunt, atque *Deucalion* Iaphet, à *Deua*, & *Cala*, vti supra dictum, à *Da* similiter, vox.

דאלא *Dala*. *Multiplicatus* atque *dilatatus*, Synonima Iaphet, vnde est græcum Δαίδαλος, qui latinè *Dadalus*, varius seu adauctus, vnde Iapygis seu Iapeti Patrem *Dadalum* vocarunt, puta *Noam*, mortalium omnium à Diluuio Authorem. à *Dala*, *Dalmata*, atque *Dalmatia* à *Dala*, & *Mata* &c. à *Da* quoque דאגא *Daga* idem significans, nam hinc *Digas* aggeres et montes, qui mare compescunt, & canem magnum *Dogam* Galli vocant. inde *Dugentorum forum* Italiæ ciuitas. à *Da* quoque.

דאמא *Dama* diffusus, latus, dilatatus. vnde vox *Domini* à *Dama* atque Na. & tot Græca nomina in δαμας finita, quæ Regem, seu rectorem significant, vti *Polydamas*, *Iphydamas*, quod est, Iaphet Rector siue dilatatus, *Eurydamas* idem. inde *Domitius*, & *Domitianus*. atque *Dampetia*, à *Dama* & *Pata*, à Liuio memorata ciuitas *lib.* 40. hinc & barbaræ voces, *Dama*, *Domicella*, & *Madama*, à *Ma Da* & *Cala*. cui cognatum *Dona*, siue *Donna*, vnde *Don* Hispanum, & Italicum *Donne* & *Madonne*, et vox græca *Dynasta*, ab eodem *Dana*. Hinc & *Dan* Indices, seu Rectores suos Hebræi vocarunt.

דארא *Dara*. Latus, dilatatus, amplus. Synonymum Iaphet. Vnde Medorum, ac Persarum Reges *Darij* vocati. Hinc *Dardi* Italiæ populi, & *Dardani* Græciæ, quasi *Daradani*. à *Dara* quoque *Doria* fluuius, et Italiæ Regio, et *Duria* locus, atque *Doriorum* Familia nobilis. Hinc quoque *Dertona*, quasi Derretona. *Drinium* fluuius, quasi Darinium &c.

E

אלא *El. Ela*. Dilatatus, magnus. Synonymum Iaphet. nomen Maiestatis, quod Deo tributum, vnde *Emmanuel*, *Eli*, et *Eloim*. Hinc nomen *Elisa* parentis Græcorum, et nepotis Iaphet, ab *Ela*, et *Sa*, qui Ἕλληνες dicti ab *Ela*, atque *Na* inde et Gallica interiectio *Helas*, quæ *Deum magnum* significat, ab *Ela* atque Sa. et ἔλαιον græcum, quod *oleum* designat à diffusione. ab *Ela* porrò fit *Elba* Italiæ Insula, *Elea* vrbs, *Elees* amnis, *Elaates sinus*, *elephorus* amnis, ab *Ela* et *para*, et *Elorus* ab *ra*, et *Helota* in Græcia populi etc.

אמא *Ema*, idem. vnde *Emporium* magna et nobilis commercio ciuitas. ab *ema*, et *para*. hinc igitur *Emporium Pisarum*, et *Placentinorum*, et *Empulum* oppidum ab *ema* et *pala* etc.

אנא *Ena* idem. vnde *Enacim* gigantes hebraicè appellati. hinc *Entella* Italiæ ciuitas, ab *Ena* et *Tala*, indè *Enna*, et *Ennenses* Siciliæ populi etc.

אפא *Epa*, *Epha*, idem. vnde gens *Epei*, et mons *Epopeus*, ab *Epa* et *paa Eporedia* ciuitas. *Eporedii* populi à *Epa* et *rata*, inde & vox *Ephraim* ab Epha atque ra etc.

Ευρυς, *Europaus* Dilatatus, Latus, Epitheton Iaphet, vnde est *Europa* ab Ευρυς ποιεῖσθαι, hoc est, *lata facta*, siue dilatata, ob eum colonum diuinitus summè dilatatum, inde et *Euripi* ingentia loca, quæ aquis replentur, inde *Eurytus* Argonauta Iaphet. inde Εὐρυκρείων Ιαπετος idem ab Homero Scripturæ sacræ conformiter dictus. inde et *Euander*, quasi ευρυς ανηρ, homo latus, qui *Arcas* ab *Arca* Noæ. Ab ευρυς porrò fit *Eurotas* fluuius, atque *Eretenus*.

Ere-

Bretum oppidum, de quo Virgilius; *Breti manat omnis*. *Erytraa Sibilla* ab ... & Tara, atque *Erophyla* eadem Latina *Sibylla*, id est, *amans lati*, nempe, Iaphet coniugis, ab ... & *Tara*, metathesi parua literarum *Etruria* efficitur, nam & *Tyrrheni* Etrurij appellantur. *Etrusci* verò id est, ... *Tusci*, nam *Tosca* hebraicè latum significat. ab ... item *Euryalus* oppidum, *Eryphysa* Insula ab ... iam ab *Europao* Iaphet, *Opij* populi & *Opita* per Syncopen facti, qui sunt Europij, atque Europitæ. Ab ... rursum *Euria*, seu *Yria* ciuitas Calabriæ; *Verium* Apuliæ. *Hyria* Iapygiæ colonia iuxta Herodotum. *Euryclus* Siciliæ oppidum. *Eburi* quasi Euuri oppidum, & gens *Eburini*, quasi Euurini apud Picentes, nam ... per epenthesim ..., u vocali in consonam mutata b vel u, quæ cognatæ literæ, vt in *Ebora*, *Euora*, *Ebro*, *Euro* liquet &c.

G

גא *Ga*, *Gaa*, *latus* & *multiplex*, Synonymum Iaphet. hinc *Goi* hebræi *gentem* agnominant à multitudine, & græcis γῆ terra à magnitudine. Hinc latinum *Gygas*, a *Ga*, atque *Gasa*. hinc *Gaza* magnæ *diuitiæ*, à *Ga* atque *Aza*. hinc *Gabij*, a *ga* atq. *Ba*, de quibus Propert. *Et qui nunc nulli, maxima turba, Gabi*. & *Gabini* populi a *Gaba* item seu *Gaua*, *Gauarus* mons quasi Gauarus, a gaua & ... a *Gada*, *Gadae* Italiæ vicus: *Gomer* filius Iapheti a *Ga* atque *Mara*, & florum *gemma*, quia se diffundunt. item *Scala Gemonia*. a *Gana*: *Genius* Angelus, ob naturæ maiestatem; *Genua*, *Genuenses*, *genus*, *gens*, *Genarotia*, *Gnatia* ciuitas quasi Gauatia, sed maximè illustria vocis coniugata *Gala*, atque *Gara*, de quibus seorsim dicendum.

גאלא *Gala* latus, amplus. Synonyma Iaphet, vnde *Italia Gallica*, & *Gallia Italica*, Alpina, Padana, Cispadana atque Transpadana. *Galipolis* Iapygiæ ciuitas, iuxta Plinium, quasi ciuitas? *Galli*, hoc est, hominis *dilatati*. *Gallinaria Insula*. *Galesus* amnis a *Gala* & ... & *Glanius*. & *Gela* Siciliæ flumen. *Geloni populi* ibidem, ab eodem *Gala*. *Galilea* regio, verum Italiæ ac Latij, seu Latinæ, ac Romanæ Ecclesiæ Symbolum in Scripturis, nam & hic *mare Tyberiadis*, quod Tyberis admonet, *gentium* dicta, ob gentilem Romã. Ibi *Capharnaum* Christi ciuitas vocata, quantum a *Capheroniano* agro Italiæ distat, vbi altera Patria Christi ac spiritualis ciuitas, Ecclesia Romana? ibi et terra *Zabulon*, quæ terram Italiam siue Sibyllinam signat, nam *Sibylla* nomen a *Sa* atque *Bala* ... monstrauimus. Ibi porrò *Cæsarea*, Cæsaream vrbem, seu Romanam indicat, in hac Petrus Christum confitens, cęli claues accepit, ad *Cæsaream* Vrbem Galileæ, sibi antè promissas. in *Cana*, vico Galileæ primum Christi signorum patratur, quod idem quotidie in *Chonia* Roma, vti supra dictum. *Petrus Galilaus*, hoc est, dilatatus, quia Romæ victurus, regnaturus, atque moriturus, quæ à dilatando quoque nomen sumpsit. *Petrum Galilæum* Latinum seu Romanum esse *loquela eius* (quod Latinè sciret atque loqueretur, ob donum linguarum diuinitus datum) orbi vniuerso *manifestum reddidit*. Christum denique rediuiuum à morte *Apostolos* esse *præcessurum*, nempè *in Galilæam*, ibique *videndum*, Apostolis Angeli solemniter prædicant, quia officium & munus Apostolis impositum, quod fuit, Euangelium prædicare Romæ, Christus præuenerat, Romanis per Sibyllam

annuntians, & prędicans durante Apostolorum aduentum Romam (cuius synonymum nomen *Galilea* hoc est *dilatata*) omnia vitæ suæ, mortis, ac eorum, quę à morte perácta mysteria, per Sybillam (inquam) sancto Spiritu afflatam, qui etiam à Filio procedit. Ibidem item à morte excitatus Christus, in Eucharisticis sacris vsque ad mundi finem solemniter *videndus*, ac cōspiciendus, quamuis sub nebula specierum panis, atque vini, Ecclesia Christi à Iudęis eodem translata. Quę quidem Latina sacra (puta Eucharistica) solemnis apparitio Christi facta in Galilęa, vbi is apparens etiam disparebat, prçclarè designat. Hinc de hoc Itali à Sybilla instructi, *Faunum Deum* Christum apparentem, nempè in Sacrificio, & post disparentem eodem peracto (cui est à *faun*, appareo, nomen) cum *Nymphis* Angelis, comitantibus Faunum, Sacrificij tempore, studiosè colebant. Et quia pluribus in locis, Templis, Altaribus apparere deberet, plurali quoque numero *Faunos* appellarunt. Hinc & Virgilius *Faunos* primos colonos Italię facit cum *Nymphis* Angelis, quę Fauno, seu Faunis assistunt.

Aene.d. 8.

Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque colebant,
Gensque virum truncis, & duro robore nata.

Primi enim coloni Italię *Fauni*, atque *Nymphæ*, puta (dignitate) primi verò tempore, gens *Argonautarum*, vt supra indicatum, classe Argo exclusi, quę *truncis* arborum, & *duro robore* effecta, quod ad Domitiani tempus vsque permansit. Ideo solum *Faunum* Christum Romulus Petrus Deum coli precepit, puta idolis reiectis, vti leges Romulęę testantur. Hunc *Faunum bicornem* etiam *Euander*, seu Iaphet, à *Carmenta* matre Italorum edoctus de Christo venturo, eiusque Christianis sacris, inter pręcipua Numina reposuit, & filios Italos de his erudiuit: vti quidem Ouidius testis.

Fast 5.

Exul ab Arcadia Latios Euander in agros
Venerat, impositos attuleratque Deos.
Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisque Dei.

Sacra multa, seu Sacrificia boum, atque aliorum animalium docuit Latinos Euander ex Arca Noęa profectus, idemque à terra paterna, quasi exul factus, idque exemplo parentis Noemi. Sed *prima & Pręcipua* Sacra *Fauni bicornis* Christi apparentis sub binis cornibus Remonstrantiarum, vt vocant, quibus hostia consecrata imponitur, olim instituenda. Nec moueat, quod *Faunum* Deum *Semicapreum* antiquitas formarit, quando & sponsa in Canticis Dilectum suum quoque *Capreæ* comparet, super *montes aromatum* salienti, qui sunt altaria, & Templa, ad quę *aromata* thuris offeruntur, super quibus Christus quotidie instar *Capræ* salit. Sacra verò *alipedis Dei*, idest, Mercurij, eadem quę *Fauni*; Christus enim Mercurius, hoc est, *Mariæ vterinus*, Verùm de hoc, libro secundo fusiùs agendum est. Itaque ad alteram vocem veniamus.

גארא *Gara*. Latus, magnus, Synonymum Iaphet. Vnde Itali *Grimani*, quasi Garimani, à *gara*, & *mana*, hinc Γρυ grecè appellatus, qui magnę ętatis. inde & Latinum *gurges*, atque *Grumus*, à *Gara* geminato, Mons *Garganus* dictus, & *Garganus* collis, à *Gara*, & *Gana*. *Garda*, *Gradus* Vrbes Italię. *Mons Garigllanus*, à *Gara*, & *Lana*. *Grauina* ciuitas à *Gara*, et *Bana* vnde Italum *Garbino*, et *Garuli* populi, *Lygures* appellati nam etiam *Lygures*, atque *Lyguria* à *la*, atque *Gara* prouenjunt. à *Gara* quoque Greci

atque

atque Graij Romani per excellentiam vocati fuere, vt supra monstratũ, vel Italia *Græcia Magna*, siue *Maior*, nam Ionia atque Hellas Minor. inde & Romæ *Græcostasis*, quæ *Græcarum statio* etc.

H

Hercules, qui græcè Ηρακλῆς, nomen appellatiuum Iaphet, hoc est, *dilatatus*, ab *Hara* & *Gala*. huic plurima epitheta donata, *Thebani*, qui primus Alpes transcendisse legitur, ob colonias Iapheti in Galliam atque Germaniam ductas, *Bauli*, *Argiui*, *Monaci*, vnde *Arx Herculis Monaci*, vulgo *Monaco* dicta, *Labronis*, siue *Liburini*, vnde est *Lyburnum*, *Tiburtini* à Tibure condito. porrò *Thebanus* Hercules Iaphet dilatatus à *Theba* dicitur, Hebraicè *Arca*, à qua multæ vrbes *Thebæ* appellatæ, Thebæ Palæstinæ, Ægyptiæ, Græcæ & Italæ, vt postea monstrandum. *Baulus* à *Baal*, vnde *Bauli Herculis villa* in Latio. *Argiuus* ab *Argo*. *Monacus* à *Mona* & *aca*, hoc est, dilatatus. *Labro* & *Liburinus* à *La* atque *Bara*. Quoniam verò *Hercules* nomen est, appellatiuum, non proprium, *hominem amplum* significans, ideo Christus *Hercules* ab antiquis etiam agnominatus, qui *Cacum* in Italia occidit, quem *Euander* Iaphet veneratus, *Ara maxima* Romæ illi constituta, in qua maxima Hostia Christus offerretur, vt postea dicendum, additis *Potitijs* Ministris, atque *Pinariis*, hoc est, *Panariis* ab *Hercule* porrò Iaphetio loca illa Italiæ nomen sibi sumpsere: *Heraclea*. *Herculea via*. *Herculanum* oppidum. *Herculis portus* vulgo *Porto Hercole*. *Portus Herculis Monaci*. *Herculis Labronis*, seu *Liburni portus* etc.

I

יה *Ia* amplus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde etiam oritur. Nam est nomen Dei, cui et *Sa* additum, venerandum & Augustum nomen *IESV* facit. A *Ia* & *Sa* fit *IESVS*, quod est *Deus diffusus* nempè in hominem, per Incarnationem, seu *Deus saluans*, vnde σώζω Græcis est *saluare*. A *Ia Iabonia* fluuius, à *Ia* atque *Bana*. *Iadera* Illyrij colonia à *Ia* atque *Dara*. *Ianua* Genua appellata, à *Ia* atque *Na*, *iod* enim & *ghimel* literæ cognatæ sunt. *Ia* autem nominibus additum, illis amplitudinem & augmentum tribuit, teste Sancte Pagnino &c.

Iaphet nomẽ Patris, Romanorũ, Latinorũ & Europęorũ, vt hactenus ostẽsũ, antiquorũ *Iapetus*, *Iapyx*, *Iphys* & *Iphitus* & Græcorũ Ιαπετὸς, à *Ia* atq; *Patah*, id est, *dilatatus*, quem ideo *Belum* etiam appellarunt, & oblongam vitam *Saturnum*, quasi *Saturum annis*, vt M. Tullius interpretatur, & ob bonitatem *Euandrum*, *Arcadem* ab Arca, cuius *Argus* siue Argo *Hospes* in *Argileto* Romæ interemptus. Dictus quoque ab antiquis *Iouis* & *Iuppiter*, hoc est, *Iaua Pater*, Pater dilatatus, cuius filius *Iauan* Græcorum Parens, qui etiam hodie *Iauanim* ab Hebræis dicuntur à *Iaua* atque *Na*, vnde *Ionia*. Porrò Iupiter *in Taurum mutatus*, hoc est, *in Tauricam translatus*, *Europam* suas proles Europæas, primam Europæ gentem *per mare deuexit*. idem *Deucalion*, *Hercules* cum epithetis supra enarratis, *Arnus Clusinus* ab *Aron*, seu *Arca* paterna, in qua olim clausus, *Arion* ab eadem *Arca* inter *Delphinas*, filios vtero Europæ seu Delphicæ Sibyllæ prognatos, qui *Delphini insidens*, hoc

est,

est, eiusdem oraculis innixus, per mare primus inequitauit. *Pelops antiquè* nempe mundi ante diluuium *spectator*, à quo *Peloponesus*, quæ *Pelopis Insula*, seu Πέλωπος Νῆσος. *Argonauta, Argaus* ab *Argo*, cuius nauta fuit. *Typhys* princeps Argonauta, id est, *Iaphet latus*, à *Ta* atque *Iphys*, siue *Iaphys*. *Oenotbrius* filius *Oenotbri* Noë, ab οἴνος seu vino ita appellati, vnde *Oenotbria* Italia dicta, & Itali *Oenotrij viri*. *Auson* ab αὔξω augeo, dilato, vnde sunt *Ausones*, atque *Ausonia* eadem Italia: Αετανὸς, quasi ἀετὸς ἁλὸς, seu *Aquila maris*, vnde fit *Italus*, cuius *filiam Romam* esse tradunt, atque *Italia*. *Latus* & per Syncopen *Atus* primus Latij colonus, à quo *Latium*, & *Latini*: Πλατὺς per epenthesim Παλατὺς, vnde *Palatium* atque *Palatinus collis*, atque *Palatini Comites*, qui Comitem Euandrum secuti, iuxta Virgilium, & cæteros authores. Πλατὺς per Syncopem, *Atys*, qui primus etiam inquilinus Italiæ fertur. *Inuus* quasi υἱὸς Νῶε, seu filius Noæ, à quo *castrum Inui*, puta *Palatium*, de quo Virgilius. *Inachus* idē *filius Noa* quem teste Iosepho, Græci *Nacum* quasi *Noacum* vocant: ab υἱὸς autem & Ναχὸς fit Inachus, vnde græci *Inachida* appellati, & *Inachis Argo*. *Inachum* autem *priscum* Horatius vocat: *Diues ne prisco natus ab Inacho; nil interest, an pauper*. Iaphet porrò atque coniux eius, verus Europę *Delphis* seu vterus fuerunt, ob quos Etruriæ incolas, Tyrrheni *Delphines*. veri item *Indigenæ*, & *Aborigines*, qui *Græci* Maiores, seu per Antonomasiam, vnde Itali ita appellati, quia *inde* seu *ab* illis, omnes Europæi *geniti* & *originem* duxere. ob quorum Sibyllinam siue fatidicam *Argo*, siue Classem ex *truncis* arborum, & *duro robore* perfectam, primi quoque eiusdem regionis coloni *truncis* arborum, atque *dura quercu* exclusi ferūtur. Is *Pelasgus* à *Pala* seu Latina *Argo*, & *Maris* id est, *Dilatatus*, primus Ausonum conditor. is *Iapetus Aetalea* & *Cameses* Anniani Berosi, quem quidem
l.12 *Iapetum* in Italia sepultum Silius Italicus testatur. is *Arcas*, ob quem *Arcades* Itali *Luna* seu *Lunatis Tauricis* origine priores. Is *Appius*, à quo *Via Appia*, *Deus Peninus*, & *Apis*, & *Deus Aponus* in Italia cultus. Is denique, à quo propè omnia Italiæ Synonyma, regiones, loca, populi, familiæ veteres & recentes, nominum suorum rationem deriuant, vti hactenus monstratum, & deinceps monstrandum. a *Iaphet* verò siue *Iapet* cum puncto Daghes seu Raphe, *Iapygia* Italia omnis, vel pars eius maxima, appellata fuit, quasi *Iapicia*, nam g & c sunt literæ cognatæ, & *T* & *C* sæpè conuertuntur, vt in vocibus *Lutii*, *letitia* & cæteris patet, quas *Lacium* atque *Laticiam* vulgus pronuntiat, ne ergo mireris Iapygiam pro Iapytia inflecti. a *Iapet* quoque *Iapidia* seu Illyris regio, quasi *Iapitia*, nam d & t cognata, & *Iapides* populi. *Iapygium* promontorium, quod *Acra Iapygia*, quasi extrema Italia dicitur. per Syncopam autem a *Iappet*, quod punctum forte daghes efficit, fit *Appius* & nobiles *Appii*. qui per Syncopam *Pii* etiam adhuc extant. vti a *Ryphat* Ryphæus *t* vltimo abiecto, vt Iosephus tradit, a quo *Via Apia*, & *Appii forum*, *Appianum castrum*. item *Apenini montes*, quasi *Iapenini*, ab hoc item *Penina Alpes*, ab hoc *Deus Aponus*, & *Aponus* fons, fluuius, & *Apona tellus*. ager Patauinus, *Apua*, *Apuani Lygures*, *Aphanna*, & *Apina* oppidum, *Argos Hippium*, *sinus Hipponiates*, ab hoc item *Patauium*, *Padua*, *Padus* prima Syllaba dempta, *Petilia*, *Peticuli* populi, siue *Pediculi*, *Petilini* montes, *Phiternum* quasi Iaphiternum, & omnia a *Pata* deducta, de quibus suo loco dicetur. Atq; hic notandum Gallos *Iuppes*, & *Iuppons* vestes laxiores & productas dicere. quod sanè *Iappii*, *Iaphii*, seu *Iapeti* notationem firmat, qui eisdem literis, ac

dila-

dilatet, hebraicè expressus, vti supra ostensum &c.

נשי *Iasa*, siue *Isa*. *Iessa*, atque *Iascha*, diffusus, amplus, *dilatatus*. vnde Augustum Nomen IESV deriuatum diximus, quod *oleum effusum* in Canticis vocatur, verus flos seu Nazarenus, ortus à radice *Iesse*, per syncopem *Isai*. ab *Isa* autem similiter *Is* fluuius manat, & *Ister* ab *Isa* & *Tana*, & *Istria* regio, *Issa* Insula, *Isapis* fluuius, *Isaria* Insula per Syncopem *Isthia*, *Isaurus* amnis quasi Isaberus, à *Isa* & *Bero*, *Insubres* populi, nomen deprauatum, quia apud Polybrum, *Isombres* leguntur, ab *Isa*, *Ma*, *Bero*, apud alios autem *Isaburesa*, ab *Isa* & *Baro* &c.

אוי *Iaua*, Amplus, latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde vox *Ieoua* nomen Dei Magni, & ineffabile, Gentilium *Iouis*, Italicè, *Ioue*. Vnde & *Iupiter* hoc est, *Iaua Pater* Iaphet appellatus, qui in *Taurum* (Tauricam) translatus, *Europam* per mare deuexit, nempe, in suas sedes. cuius filius *Iauan* Pater Græcorum Minorum, qui *Iauanim* hebraicè etiam hodie appellantur, Græce Ἴωνες, ab Homero Ἰάονες, Latinè *Iones*, vnde I*onia*, & *Ionium* mare, nam I*auan* sine punctis *Ion* hebraicè legitur, qui *Iaua Pater*, seu *Iupiter* dictus, quia *Pater dilatatus* fuit, iuxta oraculum. ab hoc Iaua autem *dilatata*, *Iouis Apenini Templum* deductum est, item Iouis *Latialis*, Iouis *Paleni* à *Pala* atque *Na*. *Tiphatini*, quia Typhis Rector nauis Argonanticæ, *Iouis* item *Villa* & *Colossus*, qui Tarenti structus, item & *Iouis Mons*, *Palatium*, *Alpes*, vel *Capitolium* etc.

L

לא *Laa*, *La*. Latus, dilatatus, multiplex. Vnde λαὸς græcè, multitudo populi. & λαλεῖν, loqui, à *La* geminato, quia loquendo os aperitur, atque dilatatur. hinc & Latinum *Lallare*, & Romani *Lelij*, hinc & vox *lilium*, quod multiplicetur. *Liberi* proles, a *La* atque *Bero*, quia propagati, à Latino Patre. hinc *Ligo*, *Ligonis* à *La* & *Ga*, quod terram aperiat & dilatet. à *Laa* ergo *Laum* Italiæ oppidum, atque *Lai* populi. *Labicum*, *Lauicum*, *Labici* populi, *Labicani*, *Lauicani*, *Lebeci*. *Lybici* à *La* atque *Baca*. *Lani* populi à *Laa* & *Ba*. *Laus* ciuitas, à *Laa* & *vasa*. *Lautule* locus à *Laua* & *Tala*. hinc latinum *Lautus*, id est, magnificus. *Laborini* autem populi, & *Leborij* campi, vulgò *Terra del lauoro*, hoc est, *dilatati* Patris, & *Liburni*, & *Liburna* ciuitas, atque *Labro* portus à *La* atque *Bero*. *Lacinium Promontorium*, *Lacinii sinus* a *La* atque *Gana*, vnde vox *Lacuna*, atque *Lucinia*. Item *Lucania* Italiæ regio & *Lucani* populi. à *La* verò & *Ca*, vnde voces *Lacus* atque *Lucus*, ob multitudinem arborum & aquarum, fiunt item *Luca* oppidum, & *Lucenses*, *Lucreria*. *Locri*, & *Lucrinus Lacus* à *La* atque *Cara*, inde *Lucrum* augmentum. vti Romani *Luculli*, à *La* atque *Cala*. A *La* et *Ma Luma* Italiæ locus. *Lamben* à *Lama* & *Bero*. inde & *Lamina* Metallum expansum, siue dilatatum. *Lametia* oppidum. *Lametinus sinus* à *La* atque *Mata*. *Lanuuium* a *La* atque *Naba Luna* ciuitas à *La* atque *Na*. inde quoque *Lana*, quia nendo deducitur atque dilatatur. *Linganes* populi a *Lana* & *Gana*. *Longula* ciuitas à *Lana* & *Gala*. a La atque *Paca Lapicini* Lygures, *Lapinus* mons à *La* & *Pa* dictus, vnde *Lappæ* malæ herbæ, quæ per agros se diffundunt. *Lepontij* a La, *Pana* & *Ta*. a La atque *Pada* sunt Romani *Lepidi*. a La atque *Para Liparis* & *Liparitani* &c.

Latus nomen Iaphet, sed latinè redditum, a La & Ta hebræo efformatum, vnde quoque græcum [illegible] extendo, produco, dilato & voces Lati & Latari, quia in gaudio animus diffunditur, atque dilatatur, a Laa atque Ta. A Lato Iaphet Latium, & Latini, & Lingua Latina, Via & Porta Latina & Lata in Romana vrbe vnde Lutatij Romani. Lateranus à Lato & rana. Latus mons. Latina Sylua [illegible] Liternum, quasi Lateranum. Hinc & Litania multitudo nominum. à Lato, quoque Collatia, Collatina Arces, Collatini montes, quasi colles Lati, seu Latini Patris. Collatina porta &c.

M

מא Ma, Maa, Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. à quo sunt Maeuij Romani, a Maa & Beu. & Meuandi populi a Maa & Baua. à Ma atque Cala est latinum Macellum, quia se diffundit, & Magnus à Ma atque Gana. à Ma geminato Mammon diuitiæ, copia, seu augmentum. inde quoque Mamers, Mamertus, Mamercus, Mamertini populi, Mamertinus Carcer sub Capitolio, quo forsitan Parens dilatatus vsus. nam hæc cuncta nomina à Mama, & Rasa, Raca, Rara, dilatatum reddunt; vti & Mamurra in Latio ciuitas à Mama atque [illegible] a Mama Memmij & Mammææ nationæ. Iam verò a Ma atque Cara (vnde est vox Macar Latinè beatus, seu bonis adauctus, & Macros longus, atque dilatatus) fiunt Macri Campi, Macra fluuius, Macerata ciuitas. a Ma similiter Radix

מאדא Mada emergit, latus, dilatatus, Synonyma Iaphet. vnde Midas Græcè Rex, ob amplitudinem, vnde & Madai Pater Mediæ Europææ, & per Syncopen populorum Dacorum, qui vulgò Dici atque Daci; filius Iapheti, paternum nomen suo quoque referens. a Mada fit Medama oppidum. Meduanus [illegible]. Medullia ciuitas a Mada, Ma, Bana & Ala, et Mediolanum a Mada, in Luna. A Mada Medina in Hispania, regiones, Medina campi, cœli etc.

מאגא Maga, Magnus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde Mégas græcum. atque Magi Reges atque Magalia, magna ædificia, a Marone dicta. inde vox Magister a Maga, asta, ra, atque Magistratus. inde quoque Magog Macedonum Parens & Mygdoniorum et Magnesiorum, filius Iapeti, a Ma atque Gaga, dilatatus dictus, à quo vox gygantis. A Maga Magia Italiæ oppidum, et Megales, et Megalia insula. vti et Megaris a Maga atque Ra. A Maga Gallicum Magazin, Italum Magazino à Maga et Aza etc.

מאלא Mala Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. hinc Moles, hinc mala seu maxillæ dictæ, quia dilatantur, hinc Maiores canes Molossi dicuntur a Mala et Assa. A Mala porro Malethum oppidum, item Mola ciuitas, Melita vulgò Maltha insula. Melpis, Melphes amnis a Mala et Pa, item Melphitani populi. Milonia ciuitas. Pons-Miluius a Mala et Bee, qui et Muluius dictus. à Mala denique Romani Milones, Mela, Molones, et Italicum Meloni ab expansione, et græcum méli cum latino melle, quia se diffundit etc.

מאנא Mana. Latus, et diffusus. Synonymum Iaphet. Vnde voces mano et manare, Manus pro exercitu vsurpata, ob multitudinem. hinc Man primus conditor Ausonum dictus, Parens Dilatatus Iapher, à quo Mani germanicè homines fuere propagati. hinc Mynies hoc est, dilatati Argonautæ dicti. hinc etiam Mons dictus, terra siue petra extensa atque dilatata, in altitudinem, à Mona atque Sa. a Mana item Manduria oppidum a Mana et Dara.

Man-

Manliana ciuitas à *Mana* atque *La*, hinc quoque *Manlii* atque *Manilii*. *Mantua* à *Mana* & *Taua*. *Minturna* à *Mana*, & *Tara*. *Mincius* amnis à *Mana* & *Caa*. *Monades* Insulæ, *Monelia*, *Mantia* amnis, *Monacus* à *Mona* & *Aca*. A *Mona* quoque atque *Tala*, *Telamon* Iaphet appellatur, hoc est, dilatatus, vnde *Telamonis* in Italia Portus etc.

אפאה *Mapa*, *Mappa*, *Mapha*. extentus atque dilatatus. Synonymum Iaphet, inde *Mappa* dicta ab extensione. hinc *Maphai* Itali, *Mephitis* Templum, *Maphradenti* à *Mapha* & *Rada* etc.

מארא *Mare*, Latus, multus, amplus, Synonymum Iaphet. Nam ab aquarum multitudine *Mare* appellatum. hinc & *Maria* Venerandum nomen, quæ *Dominam magnam*, vel *Dominam Dei* Hebraicè sonat, à *Mara* atque *Ia*. hinc *Myrrum* vnguentum, quia diffunditur. hinc *Maris* primus Ausonum colonus ab historicis traditur, qui est, Iaphet dilatatus. hinc quoque *Marphorius* à *Mara* & *Phara*, seu *Para*, qui *Dominus latus* siue dilatatus. vnde non temere coniectes, statuam eius in Capitolio iacentem, esse Patris Iaphet siue Saturni Romæ fundatoris, Italiæ et Europæ Parentis. Ea enim ex vicino loco, Templo Saturni seu Romano Ærario sublata, vti hodierna inscriptio indicat, ad Capitolij cliuum. declarat idem corporis Gyganteæ moles, vtpote hominis ante Diluuium geniti, quo Gygantes nati, vt Scriptura indicat. Nam & Noam Gygantem cum filijs multi historici faciunt. *Marem* præterea conditorem Ausonum ijdem Historici tradunt, *Marphorius* hic dicitur. Restat nomen *Paras*, siue *Pharas*. *Euander* Pater Arcadum & Palatinorum, & *Romanæ conditor Arcis* à Marone dictus, etiam *Parrasius* ab eodem vocatur, en *Mar* atque *Pharas*, vnde *Marphorius*. Nam quod à quibusdam *Deus Pataruius* esse existimetur, rem nostram confirmat. *Pata* enim & *Ra* dilatatum sonat, cui vt *Saturno*, *Belo* & *Herculi* diuinitas à posteris tributa. Vt vt sit, à *Mara* & *Sa*, *Marsi* populi descendunt. *Marcella* flumen à *Mara* & *Cala*. *Merula* amnis. *Mirandula* oppidum à *Mara*, *Na*, *Dala*, *Marrucium*. *Maranum* *Marnum* etc. hinc dicti *Marii*, et *Marenes* et *Murena* viri atque pisces à magnitudine etc. hinc & *Mairi Palatini*, siue *Palatii* nomen amplum ducunt, vt *Mairi* Pagorum etc.

מרבא *Marba*, siue *Marbe*, Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. vox ex *Ma* & *Raba* conflata, vnde *Marrubii* populi, *Marrubium* oppidum, item *Marruuii* atque *Marruuium*, hinc et *Marpesii*, et *Marpesia cautes*, quasi Marbesia, nam b et p et u sunt literæ cognatæ etc.

מארכא בארקא *Marca*, *Marcha* Latus, dilatatus, Amplus, vnde *Marchiones* et *Marchionatus* dignitatis nomina a Latino Patre deriuata. hinc *Marcha* Anconæ atque Taruisina, et tot regiones, vrbes, fluuij, loca in Germania et Belgio *Marchæ* appellata. hinc *Campus Martius*, Campus Patris Lati ad Tyberim situs. *Aqua Marcia* Romæ, *Marcomanni* Italiæ populi, oppidum *Marchianum*, *Marcinum*, *Margetes* prima Italiæ gens, quasi *Marchetes*, g enim et *ch* sunt literæ cognatæ. *Marcini* populi, qui per epenthesim *Marucini* dicti etc.

מאסא *Masa*, *Massa*, *Mesca* per daghes aut raphe. Magnus, dilatatus. Synonymum Iaphet. inde Græcum Μείζων Maior. et latinum *Massa* a magnitudine seu diffusione, et *Masa* Angelicæ mentes inuocari solitæ, ob naturæ Maiestatem et amplitudinem ita appellatæ, vti et *Camana*, vt supra monstratum. hinc quoque *Messias*, quasi magnus IESVS, à *Messa* & *Iesa*. hinc & *Missa*

magnum ſacrificium, in quo *Magnus IESVS* Meſſias offertur! Ab hac voce *Moſoch* Moſochorum ſeu Moſchorum Parens, vt ſupra oſtenſum, Patris dilatati etiam vocabulo inſignis. à *Maſſe* porrò oppidum *Maſſa*, atque *Meſſapia* Italiæ regio, vulgò Calabria. *Maſſes* gens. *Maſſicus* mons, & *Maſſica* vina, *Mazara* Siciliæ. *Meſſana*. *Meſſanum fretum*. *Miſenus* portus & fluuius. *Sylua Moeſia* Tuſciæ. *Meſa* fluuius, item *Miſo*, & clara Germaniæ flumina *Moſa*, & *Moſella* ſuum nomen deriuant &c. à *Maſca* porrò *Muſca* nominatæ, eo quod facilè dilatentur. & *Muſco* Italum, Gallicè *Muſt*, quod vdorem fundat, & Latinum *Mas*, *Maſculus*, atque *Maſculinus*; quaſi *dilatati*, à Parente Lato ſeu Latiuo Iaphet etc.

[illegible] *Mata*, *Latus*, *dilatatus*. Synonymum Iapheti vnde *Mater* et *Matrona* dicta, quod filios procreando augeatur, atque dilatetur. *Mater* enim à *Mata* et *Ra*. *Matrona* à *Mata* et *Rana* ſuam vocem deriuant, inde & Metallum, à *Mata* et *Ala* quia diffunditur atque dilatatur. Igitur à *Mata Matrona* & *Matrinus* fluuij. *Maternum* oppidum. à *Mata* item, *Matini* Italiæ populi, & *Apes matinæ* dicuntur, eò quòd facilè propagentur, & in colonias excedant. *Matia* item Galli grandem tantem vocant. à *Mata* rurſum, *Mutia prata* trans Tyberim ſita. *Mutina*. et *Mutii* Romani &c.

N

[illegible] *Na Nas* vox cum *Ma* cognata, Latum, dilatatum ſonat, Synonymum Iapheti: hinc *Noa*, *nene* filium deducere ſiue dilatare. inde & *Neætum* flumen à *Nas* atque *Ta*. à *Na* atque *Ba*, fit *Naba* vox magnitudinis, vt in *Nabonaſar*, *Nabuchodonoſor* patet. vnde & *Nauij*, *Naualia* oppidum, *Naulum*, *Naus* portus, *Nebris* Mons Siciliæ à *Na* atque *Bero*. *Nauaris* municipium à *Na* atque *Bara* inde & *Nauarra* regnum à *Na* & *ea* fit *Nequinum* ciuitas, *Nirus*, *Nicia* fluuius. *Nuceria* à *Na* atque *Gara*. *Nigella* fluuius à *Na* atque *Gala*. à *Na* et *La Nola* ciuitas, & *Nolani* populi, inde quoque *Nilus*. à *Na* verò & *Ma*, vnde Numa, Nummus, qui cudendo funditur, Nomen, quia dilatatur, atq; *Nemus*, ob multitudinem arborum, fit ciuitas Italiæ *Nemus*, *Nomentum*, *Nomentana Via* atque *Porta* Romæ, à *Nama* & *Nata*, item *Numicius amnis*, quem Tyberim putamus, quia nuſquam extat, vt infra oſtendendum. à *Nama* item & *Pha* fit *Nymphæus* amnis. inde quoque *Nympha*, Angelicæ mentes, ob naturæ amplitudinem ita appellatæ, de quibus fuſiùs libro ſecundo agendum. *Nino* & *Nimbroth*, à *Nama*, & *Berò*: à *Na* geminato fit *Nonnia Turris*, vbi carcer hodiernus Romæ, & *Nonnij* Romani. quod autem *Nanus* pumilio vocetur, per antiphraſim ſiue ironicè dictum exiſtimes, quod hebreis frequens, quaſi minimè magnus. Nam *Nanus* vox magnitudinis, vt in *Nino* & *Niniue* liquet, quæ *Ciuitas magna* in Scripturis dicta. à *Na* & *pa*, *Nepe*, *Nepesini* populi, *Neptunium* oppidum, quaſi *Nepetunium*, à *Nepe* & *Tana*. hinc quoque *Napææ*, Angelicæ mentes & Dij tutelares Latij, de quibus Virgilius: *faciles venerare Napæas*. à *Na* verò & *Ra*, *Nar* flumen, & *Nerones*, *Narnia* ciuitas, & *Narni* coloni, *Neretum* vel *Neritum* oppidum. à *Na* atque *Raba* vox *Narba* conflatur, *dilatatum* ſimiliter ſonans, vnde *Norba* oppidum, *Norbani* Romani, *Narbo*, *Narbonenſes* Galli, *Neruesia* vicus in Piceno. & *Neruij* flandria. à *Narca*, vt de *Marca* dictum, quæ vox eſt, à *Na* atque *Raca*, fiunt *Norici* populi, atque *Noritia*, *Nurſa*, quæ & *Nor-*

tia

tia dicuntur: à Na atque Asa Nassi Siciliæ populi, & Nasonum familia vetus. A Nata denique Netium Mare Italiæ; & Natiso fluuius, atque ventus Notus etc.

P

נא פא Pa, Paa, Pha, Phaa. Latus, dilatatus, Amplus. Synonymum Iaphet. Vnde Pa hebræum os seu bucca dicitur, quia dilatatur atque aperitur. hinc παῖς græcè filius, qui Pater adauctus. hinc Pauo volucris, quod caudam dilatet, à Pa et Ba, seu Va. hinc latinum faba, quod multiplicetur. & Fabij Romani, à Pha atque Bea. et Pauli et Publii à Pa, Ba, atque La Na Παῦλοι græcè Pauli dicentur. hinc & Fabritii a Phaba & Rata. hinc & Fauentia, à Phaua & Nata, & Fabaris amnis, etc.

פקא Paca, Phaca, Latus, dilatatus, amplus. vnde Phoca Balenæ, a magnitudine suum nomen trahunt. Synonymum Iaphet. Inde sunt Piceni, & Picentes, à Paca, & Nata. Fucinus Lacus in Latio, à Phaca atque Na. ficus morbus, quod per totum corpus venena diffundat etc.

פדא Pada idem. Vnde Padus flumen, et Gallia Padana, Padua atque ciuitas Peda, & Itali Spada à Sa atque Pada, nam quamuis gladios pro insigni gestent, horum nomina priora insignibus dicenda, quæ aureo sæculo dilatatos viros, seu Latinos à Patre Lato exprimebant, quando nondum gladij, sed falces & vomeres erant. quanquam ferreo sæculo gladii quoque à Gala & Daa, & ensis ab Ena & sasa ab extensione seu porrectione in longitudinem, fuere appellati. vti Hasta, à quibus perillustris familia Astensis, vti supra dictum, cognominata est etc.

פלא Pala, Phala. Latus, dilatatus. vox fœcundissima Latini Parentis. nam hinc πλοῦτος diues, atque πλατὺς latum significans, & πλατύνω dilato, per epenthesim παλάτυς, atque παλατύνω, vnde Palatium hoc est, domus ampla, atque Palatinus collis, ab Euandro Arcade Iaphet primum ædificatus, vnde is Romana conditor Arcis à Marone dicitur. hinc & Palatini Comites & Itali Palota, hoc est, dilatati, Platina, & Græci Platones. hinc & Placentia quasi Platentia, nam t & c sæpe conuertuntur, vt in vocibus Latii et Latitiæ patet, & Iuno Lacinia, à quibusdam Latina appellata. à Pala rursum Palianum, a Pala & Ana. Mons Palanus. Palesanum & Plessinus Lacus, à Pala et Asa. Palia amnis. Palmaria Insula, à Pala & Mara, hinc et palma manus, a pala et ma, quia se dilatat, & pluma, quia res expansa. Palumbinum oppidum, à Pala & Maba, vnde & Palumbes ob fœcunditatem ita nominatæ, vti & Columba, à Cala & Maba, inde quoque plumbum, quia diffunditur, atque dilatatur. inde Palilia festum Vrbis conditæ, dilatatæ Romæ. Pola vrbs, vti Polonia regnum. Pelorus promontorium. Pelasgi. Peligni, à Pala & Gana. à Phala autem (vnde filum dictum, quod nendo deducatur atque dilatetur, & filius, qui est Pater dilatatus, & fleo, seu lachrymas diffundo, folium ab expansione, flumen & fluo, a diffusione, & innumera id genus) fit Plistina lacus, a Pala & Asta. Et Falisci populi, a Phala & Asca. Falernus ager, & mons, & falerna vina, a Phala & Rana. Phalacrini populi, a Phala & cara. Phaleria oppidum, a Phala atque Ra. item Fulcinium oppidum, vulgo foligini, a Phala et Gana. hinc quoque Fuluii, et Fuluia a Phala et Bea, item Flauii atque Flauiani, vnde Flauiniū oppidū Consalonero a Cana, Nara atque Phala. Neque omittendum a Pala & Ta-

vocem *Pilati* deductam, quæ vox *dilatatum* seu *Romanum* sonat, cuius Palatij ruinæ quædam, ad Pontem Palatinum etiam hodie visuntur, à quo forsan *Pontiorum* gentile nomen, quod ad *Pontem Palatinum*, siue *Pilatinum* habitarent, vt *Pontius Pilatus* à *Ponte Palatino* sit dictus. Vt vt sit, grandi mysterio sub hoc Christus mortuus, quòd sacrificium incruentum Missæ, signum mortis cruentæ, à *Pilato*, hoc est, à *Romano* siue *Dilatato* vsque ad finem mundi esset peragendum etc.

פאנא *Pana, Phama, Pana, Phana* per Nun, & daghes, et raphe multiplex, dilatatus, Synonymum Iaphet. vnde voces *φημι* loquor, seu dilator, quia loquendo os dilatatur, *Fama* sermo diffusus, *femina* dilatata, nempe, à Peronte Lato, *pomum* à *pama*, quod multiplicetur. à *Pama* item *Pometia, Pometinus ager*, atque *Pometini* à *Pama* & *Mata*, & *Pompei* ciuitas, & *Pompei* viri, a *Pama* & *Paa*. item *Pomponii, Pompilii* & dictio *pompa* magni ficentiam quamdam significâs, a *Pama* & *Pa, Pala, Pana*. etc. a *Phana fanum*, & *Pannii*, & *Pansa* a *Pana* atque *Sa*. *Deus Panarius* a *Pana* et *ra*. hinc auium *penna*, & piscium *pinna*, quia expanduntur, siue dilatantur. a *Pana* & *Na Panonia* regio, Alpes *Panonia, Pontia* insula, a *Pana* atque *Ta*, hinc & *pontes* facti, & vox *Pontificis* a *Pana, Ta, Phaca*, quæ vox *dilatati* siue Maiestatis. *Pincius mons*, a *Pana* et *Caa*, a *Pana* item *Panis* dictus, vel quod hominem augeat, et educet, vel quod toto corpore ille diffundatur in sanguinem conuersus etc.

פאפא *Papa, Pappa*, Magnus dilatatus, latus, hinc Græcum Πάππας, Patrem significans, qui filijs augetur siue dilatatur. hinc *Papa Romani*, a magnitudine siue Maiestate, et antiquitus *Poppa* Sacerdotes, a nomine *Paparum* indubiè in Sibylla lecto ita vocitati. hincque admirando *Papa* velut exclamando: *Res magna!* hinc *Papyrus* dicta ab expansione, quam *Papa* et *Rà* significat. et *Papyrij* Romani. hinc *Populus* dictus, a multitudine seu magnitudine, à *Papa* atque *La*. vnde *Populea porta*, vulgo *del popolo*, et *Populus* arbor a diffusione, a *Papa* porrò *Pappia* ciuitas. *Pupinius* ager. *Piperinum* seu *Pipernum* oppidum, a *Papa* et *Rana*. hinc et *Papinii*, *Poppa*, et *Puppii*, item et *Pipini* etc.

פארא *Para, Phara*. Amplus, dilatatus. Synonymum Iaphet, vnde *Pharaones* ab amplitudine ita nominati. et *Ægyptia Pharos*, quod longè lateque expanderet lumen. inde et Πῦρ græcum, ignem significans, quod sese diffundat. item *Pyramides* à *Para* et *Ma*, quod in altum productæ, siue dilatatæ. hinc *Prator* latinus, nomen dignitatis, à *Para* et *Tara*, item *Pratorium*, Palatium Cæsarum. inde et Franciæ *Pares* nomen amplitudinis, qui quidem *Latinos* siue *dilatatos* vocabulo signabant, a quibus *Parisios* vrbem nominatam putem, quæ etiam a *Luti Patris* vocabulo dicta *Lutetia*, quasi *Latetia*. à *Para* porrò *Parma*, quasi *Parama*, a *Para* atque *ma*. *Perga* ciuitas a *Para* et *Ga*, vnde et *pergula*, locus a ramis arborum dilatatis dictus, qui ipsum inumbrant. *Perusia*, *Perusini* a *Para* atque *Sa*, vnde inuersè *sapor*, quod per cibos diffundatur. *Priuernum*, *Priuernas* a *Para* et *Bero*, quasi Paraberinum etc. *Praneste*, *Pranestinus* ager a *Para, na, asta*. *Praputij populi* a *Para* et *Pata*. a *Para* et *sa Parrhasius* Euander a *Marone* dictus, hoc est, dilatatus, et *Parrhasij* populi, et *Parrhasis Vrsa* nominata, hoc est, Latina siue dilatata. *Parrasiam* autem *Vrsam*, quam cœlò donarunt, Latinam Martyrem S. *Vrsulam* credo, in Sibylla lectam, vnde *Vrsa minor* dicta, quæ omnes sua naui inclusos ad martyrium duxerit, quare dux nautarum vulgò appellatũ id cœleste sidus, quod

quod cur *Vrsula*, siue *Vrsa minor* quoque dictum fuerit, Astrologi rationem aliam, quam proximè dictam, afferre haud possunt. *Arctophylax* verò, id est, *Vrsa custos*, *Vrsa* puta maioris, *S. Vedastus*, qui populos *hyperboreos* ad fidem conuertit, et quem *Vrsa* belluæ custodem futurum, Sibylla quoque cecinerat, & *cælo donandum*, vnde quoque illum in coeleste Sidus antiquitas fabulosa conuertit. Verum hæc de *Parrhasiis* satis. à *Paras* item vox *Persei* descendit, de quo aliàs dicendum. a *Para* denique *propago* Latinum, a *Para* & *paga* siue *Paca*, quæ literæ cognatæ. *portus* locus amplus, atque dilatatus, vbi naues quiescunt, à *Para* et *ta*, vti *porta* dictus, quia aperiendo ingressum dilatat. atque hæc a *Para*. A *Phara* autem *Pharos Insula*, *Phorcus Lacus* à *Phara* & *Casa*. item *furca*, eò quod in duos ramos se diffundat. *Furconia* oppidum. *Firmum* ciuitas quasi Phirammum, nam φύραμα græcè subactam farinæ massam significat, quæ diffundi & augeri solet. hinc quoque *Phregella*, & *Phregenna* à *Phara* et *Gala* & *Gana*, denique *Farnesij* Itali, à *Phara* & *nasa*, id est, dilatati etc.

פאשא Pasa, Phasa, Pascha, Phasca pro varietate punctorum. Latus, fusus, dilatatus, multiplex. Synonymum Iaphet. hinc *persis* nomen a Pasa & Ta, quia diffunditur. hinc *Pæstum* ciuitas, & *Pæstanus* ager. *Pisa*. *Pisaurum* à Pasa & Bero, quasi *Pisaberum*. hinc quoque *pisum*, quod multiplicetur, & Romani *Pisones*. *Posidonia* ciuitas, a Pasa & *Dana*. à Phasa est latinum *fusus*. *Phasula*, *Phasulani* à *Phasa* & *la*. à *Pascha* *Paschinus*, qui Latinus homo. à *Pasca* *Fescennum* oppidum, atque *fescennia*, atque *fescennini ludi* &c.

פאטא Pata Latus, amplus, dilatatus. Synonymum Iaphet. nam inde vox *Patris*, & *patroni*, qui *filijs*, atque *clientibus* augentur, atque dilatantur. a Pata, ra, rana. à Pata & *Nasa* fit *potens*, a Pata & *la*, vox *patulus*, vnde arbor *patula*, id est, *dilatata*. *Patauium* à *Pata* & *Bea*. *Petilia* ciuitas, à *La* atque Pata. *Petrinus mons*, a Pata atque Ra, vnde quoque *Petra*, quod est, saxum ingens atque dilatatum. *Petronia* amnis a *Pata* & *Runa*. hinc quoque *Petronij* Romani, & *Peti*. atque Vrbs *Patrica* à *Pata* & *raca*. à *Pata* demum & *Ra*, vocabulum *Petri* deducitur, quo quidem Simonem Christus insigniri voluit, vt *Romanum* fore, hoc est, *dilatatum* Petrum innueret.

R

רא *Ra*, *Raa*, *Rha*. diffusus, latus. dilatatus. Synonymum Iaphet. Nam hinc ῥέω fluo, seu diffundor. hinc rores, *roro*, & *irrero*, à *Ra* geminato, quod ros se diffundat. *Reate*, *Reatini*, populi, à *Raa* atque *Ta*. hinc & *Rha* fluuius hinc & *Rhabarbarum* siue *Rha* Ponticum, quia ventrem laxat. à *Ra* & *Ra* Synonymum Iaphet

ראבא *Raba*, *Rabba*, *Rana*. Latus, dilatatus. Vnde quoque *Raab* dilatata dicitur, & *Rabbi* & *Rabbini* doctrinæ magnæ & multiplicis viri. à *Raba* *Mons Rabianus*, atque *Rabirii* Romani. *Rauenna* à *Raua*, vnde quoque *riuus*, & *deriuo*. *Rubico* fluuius a *Raba* & *Ca*. Inde *robba* diuitiæ, siue facultates ab Italis hodiernis dicitur. *Robur* quercus a *Ra* atque *Bara*, quia multum se dilatat, & magnæ vires *robur* appellantur, ab eadem radice &c.

ראקא *Raca*, *Raka* Latus, amplus, diues. Synonymum Iaphet. hinc Italis *Rico* diues appellatur, seu bonis adauctus, & Hebræi *Racha* coeleste firmamentum dicunt, ab amplitudine, atque Galli *Race* propaginem vocant. a *Raca* por-

va porrò fit *Risina*. *Recinetum*, vulgò Racanati; a *Raca* & *Nata*, inde quoque *Rocca* saxum ingens atque dilatatum, hinc & *Terracina*, & *Dyrrachium* Græciæ, quasi [illegible] seu porta ad *Rachos* siue dilatatos Italos etc.

אראדא *Rhada*, *Rada*. Idem. Synonymum Iaphet. hinc ῥόδον græcum rosam significans ab expansione, puta foliorum, hinc *Radix*, quod se in terra diffundat. hinc *Rudia* Calabriæ ciuitas, quæ & *Rode* vocata. hinc & flumen *Rhodanus*, atque Insula *Rhodus*. grandi autem mysterio Petrus è carcere Herodis diuinitus liber, ad *Roden* ancillam Ecclesiæ vadit, quia inde *Romam*, cuius Synonymum *Rode*, profectus est, vt Authores tradunt etc.

ראגא *Raga*. Idem, Synonymum Iaphet. Inde *Rugianum* Calabriæ oppidum. *Rhegium* Galliæ Cispadanæ. *Rhegiates* populi apud Plinium. *Rigusci*. *Ragusa*, *Reges*, *Regina* descendunt etc.

ראמא *Rama*, vox conflata ex *Raa* & *Ma*, Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde vrbs Vrbium *Roma* nomen habet, vt supra indicatum. nam & *Rama* Itali *as expansum* vocant, & statuas igne fusas *Ramine*. & Hebræi *Romach* ab extensione *Hastam* indigetant. & *Abraam Ab* Pater multitudinis seu gentium, atque etiam *Roma*, per *Raam* vocitatus. hinc & *Reuma* diffusio humoris. *A* longum autem, vt o pronunciandum Paulus Paradysus docet, vt supra indicatum. à *Rama* vel *Roma*, *Romulus* Petrus quasi dilatatus. & Tyberis *Rumon*, *Romulea* oppidum, *Romatinus* portus. *Remus* siue *Romus* frater Romuli Paulus. *Rama* item Lyguriæ vicus, & *Rhemi* Galliarum ciuitas, & *Rhemenses* Galliarum populi *Roma* deriuati etc.

ראנא *Rana* siue *Rhana* idem. hinc *Rhenus* Germaniæ fluuius, & *Rhenus* Bononiæ, ad Padum. hinc *Tyrrheni* dicti atque *Tyrrhenia*, à *Tara* & *Rana*, hinc & *Rana* loquax, quod os clamando dilatet etc.

ראפא *Rapa*. *Rapha*. Idem. hinc *Ryphat* Iapheti nepos appellatur, *Pater Ryphæorum*, vt Iosephus tradit. inde & *Ryphæi Montes* Apenini seu Alpes à nonnullis authoribus vocati, ob magnitudinem, et a Patre Lato. hinc *Rufa* oppidum Hirpinorum, & *Ruffi* Romani, & *Ruffini* dicti, & *Rupa*, & *Rupes* ob magnitudinem, & *Rapa*, et *Raphanum* ob expansionem etc.

ראשא *Rasa* siue *Rasca* cum daghes aut raphe. Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. nam hinc *rosa*, & *ros* vocabulum sumunt, quod sese diffundant. hinc *res* pro diuitijs, a Latinis sumptæ. a *Rasa* *Rosanum*, *Rosea rura*, de quibus Virgilius: *Rosea rura Velini*. *Rasena* Italia dicta. *Rosella* ciuitas. a *Rasca* verò *Roscianum*, atque *Rascianum* et *Ruscia* Thuriorum nauale, & *Roscij* Romani etc.

ראתא *Rata*. *Rhata*. idem. Nam hinc *rete* dictum ab expansione. hinc *Rheti*, et *Rhetia* Alpestris, et *Rutuli* populi a *La* atque *Rata*. *Rhetenus* fluuius. et *Rutuba* idem etc.

S

שא *Sa* vel *Sca*. Multiplex Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet, vnde a *Sa* gemino Latinum *Sus* dicta, ob fæcunditatem. et *lilium* seu *flos* hebraicè *Sasa*, quod multiplicetur. a *Sa* autem fit *Susa* ciuitas et *Sasina* portus, *Saffinia* Italiæ oppidum, *Saffula* idem, a *Sa* geminato. *Sybaris* ciuitas atque *Sybarita populi* a *Sa* atque *Baro*. à *Sca* atque *Bero*, sunt Romani *Scauri*. a *Sa* autem et *Ba* fit

שאבא

שאבא *Saba* seu *Saaba*, Item Synonymum Iaphet; à *Saaba Saabini* Magistratus. à *Saba Sabini* populi Italiæ, & *Sabelli* et *Saapli* Itali. *Sabis* fluuius *Sabata* ciuitas, *Sabatius* lacus, *Sabaudia* Regio à *Saba* & *Buda*. hinc *Sebum* et *Seuum*, quia diffunditur. et *Sauo* et *Sauona* ciuitas, et *Suessa* quasi *Saaessa*, a *Saba* et *Assa* etc.

- שאכא *Saca*. Idem. vnde *Succus*, quia diffunditur: inde *Saxum* Petra ingens à *Saca* et *Sa*. hinc et *Saxonia*. *Sacrani* populi, à *Saca* & *Rana*. *Secia* amnis, & *Sechini* nummi, à *Saca* Patre dilatato. *Sacassum* oppidum. *Sequana* fluuius, *Saccusani* populi. *Sicilia* Italiæ regio, item *Sicania* dicta à *Saca* *Lo* *Na* etc.

שאדא *Sada*, idem. vnde Sidus multitudo stellarum. *Sidicini* populi, à *Sada* et *Cana*. *Sudertum* ciuitas, à *Sada* et *Rata* etc.

שאגא *Saga*. idem. vnde *Saga* dictæ, res contagiosa, quia dilatantur, nisi reprimantur; inde *Saguntum*, a *Saga* atque *Ra*. *Segusium* à *Saga* et *Asa*. *Segesta* ciuitas, a *Saga* et *Asta* etc.

שאלא *Sala*, siue *Scala*. Magnus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde *Lex Salica*, id est, Lati Patris, ne fœminæ regnorum hæredes succedant. Inde *Sol* est dictus, ob magnitudinem, siue quod radios suos ecum diffundat. et *Sal*, quod suum saporem perfacile dilatet ac spargat. Inde & *Salire* gressum Dilatare. igitur a *Sala*, Porta *Salaria* Romæ, atque *Via*. *Sala* oppidum, *Salentini*, *Salentini* populi a *Sala* et *Nata*. *Salapia*, *Salapini* populi a *Sala* et *Pia*. *Salernum* a *Sala* et *Rana*. *Salona* oppidum. *Salma* a *Sala* et *Ma*. *Silarus* amnis. hinc Romani *Sylla*, et *Silii*, et *Salle* Galli magnum atrium vocant. a *Sala* *Sylua* atque *Saltus*, a *Sala*, *Ba* et *Ta*, ob multitudinem arborum atque Virgultorum. hinc *Aqua Saluia*, et *Saluiati* Romani atque *Sallustii*, a *Sala* et *Assa*. à *Scala* denique, vnde *Scala* latinæ, quia in altitudinem nempe porriguntur, *Scala Gemonia*, et *Scylla* scopulus, et *Scyleum*, atque *Scylacium* oppidum etc.

שאמא *Sama* siue *Scama*: Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. nam hinc *Semen* et *Semina*, ob diffusionem, et *Sames*, quasi dilatatus sol hebraicè vocatur. et *Balsamum* magnum vnguentum a diffusione. a *Scama* autem fit Latinum *Squamma*, ab expansione. a *Sama* porrò *Samnium*, quasi *Samanium* Italiæ regio, et *Samnites* populi, et *Simon* Petrus inde vocitatus, vt omni nomine *Romanus*, siue, *dilatatus* esset.

שאנא *Sana* siue *Scana*. Idem. Vnde *Senex*, *Senecio*, *Senatus*, et *Senator*, dictus ob magnam ætatem, siue dignitatem. et Romani *Seneca*. vnde quoque *Scena* locus amplus, atque dilatatus arboribus septus. a *Sana* *Sena* ciuitas, *Sena* Gallica, *Senogallia*, *Senones*, *Seno* Italiæ fluuius, et *Sena* Galliæ. *Sentinum* oppidum a *Sena* et *Tanà*. *Suna* ciuitas. *Synope* a *Suna* et *Pa*. inde et *Sinapi*, a diffusione suæ acrimoniæ etc.

שאפא *Sapa*, *Scapa*, *Scapha*. Idem, nam inde fit *Sapor*, quod sese per cibos diffundat. et *Scyphus*, Vas amplū et *Spina*, quod sese extendat, et *Sapo* & *Spuma* a diffusione. a *Sapa* porrò *Sypum* ciuitas, siue *Sipontum* a *Sapa* et *Nata*, *Sypbæum*, *Sapis* fluuius, *Spino* fluuius, hinc et Itali *Spinola*, quasi *Sapinola*. *Spoletum* a *Sapo* et *Lata*, *Seplasia* à *Sapa* et *Lasa* etc.

שארא *Sara*, Idem. Vnde *Siri* Reges appellantur; Ampli, Dilatati et dictio *Sero*, seu semen diffundo. a *Sara* *Sarranum*, *Siris* amnis, et *Siritis* Italiæ regio. *Sarnus* fluuius, *Sarsina* oppidum a *Sara* et *Sina* *Sora*, *Surrentum* à *Sa-*

ra &

Nursa, Soracte, quasi *Soracte,* à *Sara* & *Raca,* vnde & *Syracusa* Siciliæ ciuitas. *Sirmio* à *Sara* atque *Ma. Sardinia,* à *Sara* & *Dana* etc.

Sata, Idem, vnde *Stella* dicta ob multitudinem, à *Sata* atque *La* & *Satellitium, & Saturnalium* ob abundantiam, vnde & *Saturnus* Varro Tullio teste, quasi *Saturanus*, hoc est, annis Satur. & Itali in *Sicilia, Stella* ... à *Sata,* atque *La*. a *Sata* igitur *Saturnus* amnis, *Sutrium* ... a *Sata* et *Raca*. *Sturnini populi,* quasi ... *Saturius* ager & ... à *Sata* atque ... *Setia* ciuitas. ... populi. *Stellates* populi, ... à *Sata* & *Lata.* inde quoque ... locus aquis abundans, à *Sata* & *gana* etc.

T

[illegible] *Ta*, ... multiplex, Synonymum Iaphet. Vnde Galli ... *Ta* aceruum seu multitudinem vocant, & *Trace* à *Ta* atque *Raca*. Vnde & ... atque *Tarquinij* & *Trebia* ciuitas, & ... à *Ta* atque *Bura, Tiberis, Tibur, Tiburis,* atque mons *Taburnus* à *Ta* ... *Titi, Tati,* et *Titij. Treba, Trebia, Trebula* a *Ta, Raba, Bala* à *Ta* ... & *Baro, Trauilo,* et *Ticinum* à *Ta* atque ... *Tuder* à *Ta* atque *Dana*, ... à *Ta* atque *Massa* etc.

... *Taba, Tauus, Thaba,* Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet: hinc ... dilatatus: hinc *Taurona,* quasi *Tabarina* Italia dicta: hinc quoque ... & Germani *Teutones* dilatati, à *Taua* atque *Ta*: hinc & Arca hebraicè *Theba* appellata, à magnitudine, vnde tot Vrbes *Thebarum* nomen sortitæ sunt, in quibus *Theba Lucaniæ* hinc filius Iaphet *Thubal* appellatus, ... Iberorum, vt etiam Iosephus affirmat, à quo & *Toletum*, quasi Tuba... & *Thulen* ... extremam, quasi *Tabalen* esse deriuata, non perperam credas etc.

... *Taga*, Latus, dilatatus: Synonymum Iaphet. Vnde Magna vestis, *Toga* appellata. & *Tages* Iaphet, primus Etruscorum doctor & colonus. Inde & filius Gomeri, atque nepos Iapheti *Togorma* appellatus, à *Taga* & *Rama*, vnde *Togomanni* per Syncopen, *Germani*. à *Taga* porro *Tigulia* oppidum. *Tigellij* Romani, atque *Tagus* fluuius etc.

דאלא *Tala, Latus, dilatatus, diues,* Synonymum Iaphet. vnde est *Talentinum* à *Tala* & *Nata*. & Romani *Tulli*, atque *Tullianum*. & ciuitas *Tolentinum*: & *Toleni* populi, atque *Vallis Telinorum*, et *Telamon* oppidum, & *Telamon* Iaphet appellatus, vnde *Telamonis portus*, à *Tala* et *Mona* etc.

... *Tapa, Tapha* idem. Vnde Vrbs *Topium*, et *Tifernum*, atque *Tifernatium* à *Tapha* et *Rama* etc.

דארא *Tara, Thara*, Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. hinc nomen *Tyranni*, quod bonè acceptum, Regem significat, ob amplitudinem: hinc & *Tyrus* ciuitas, & *Thuris* Itali, *Tarentum* atque *Tarentini*, à *Tara* et *Nata*. & Pater Thraciæ *Thyras*, à *Tara* atque *Sa*. & *Tharsis* Author *Tartessiorum*, ... Lusitanorum. ab hoc *Tarum* flumen. & *Tartarus* a gemino *Tara. Tarpo, Tarpeius Mons*, à *Tara* atque *Pa*. *Taruisium* a *Tara* & *Vasa*. *Terracina* ciuitas à *Tara* & *Raca*: *Tyrolis* a *Tara* atque *La*. inde & *Tyrreni* atque *Tyrrenia*, a *Tara* et *Rama*. *Terentij* Romani, a *Tara* & *Nata*. item *Triuulcij* Italia *Tara*, & *Vulca*. *Tergeste* a *Tara*, *Gusa*, *Ta*. *Traiani* Romani, a *Tara*

Tara atque *Ia*. *Tridentum* à *Tara* , *Dana*, *Ta* etc.

תאשא *Tasa* siue *Tasca*. Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde vas magnum *Tassam* Galli vocant. hinc populi *Thasij*. à *Tasca* verò *Tuscia*, atque *Tusci*. *Tusculum*, *Tusculanus* ager, atque *Tusculani*, a *Tasca* & *Ala* etc.

V

וא *Va*. Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde *Va* Latinum malum ingens comminatur. a *Va* autem *Veri*. *Veientes* a *Vaa* & *Nata*. a *Va* & *Ba* *Vibona* oppidum, *Vibones* Latini & *Vibii*, vnde *Vibii forum*. *Viberi* populi, à *Va* atque *Bero*. a *Va* & *Ca*, vnde *Vacca* nomen ob fœcunditatem, seu quòd mugiendo os suum dilatet, fit *Vicus*, ob domorum puta multitudinem. hinc & *Vicetia*, a *Vaca*, & *Ta*, quæ & *Vicentia* dicta à *Vaca* & *Nata*, & *Vacuna* oppidū. à *Va* & *Da*, *Vado*, id est, gressum multiplico, hinc *Vadimon* Pater Latus dictus, a *Vada* & *mana*. vnde *Vidmani* Itali, & *Vadimonium* Curia, siue locus Amplus, vbi ius diceret Pater dilatatus. a *Va* & *Ga* *vagitus*, infantium *ploratus*, seu *sermo*, quod flendo aut *loquendo* os suum dilatent, inde *Vagienni* Lygures appellati. à *Vaga* porrò *fit vegetor*, *vegetus* ab augendo, seu crescendo. a *Va* porrò & *La* fit

ואלא *Vala*, vox fœcundissima, Synonyma Iaphet, cui cognata *Bala*. hinc *Valles*, hinc *Villa*, ob amplitudinem, seu magnitudinem, vel profunditatem ita appellatæ. hinc & *Vola* manus, quia se diffundit, & *Volo*, *Volare*, alas *dilatare*. hinc *Valuæ* portæ maiores, à *Vala* & *Va*. inde & *Voluere*, seu se diffundere per loca. a *Vala* & *Va* *Valerii* Romani, & *Valeriani*, *Valeria* ciuitas. *Valerius lacus*. *Valentia* Roma, & *Valentes* viri, *Valentinum forum*, *Valiates* populi. *Valuata* oppidum. *Valonia* ciuitas, inde & *Valones* Flandriæ Belgicæ populi, quos per *u* geminum *Vvallones*, Germani dixere. hinc *Valesiorum* familia regia a *Vala* & *Asa*. a *Vala* item *Velia*, ciuitas, & *Velini lacus* atque *portus*, de quibus Maro: *Portusque require Velinos*. a *Vala* item *Vola* oppidum, & populi *Volani*, *Volci* à *Vala* & *Ca*. vnde *Triuulcij*. *Volsci* a *Vala* & *Saca*. *Volsinium*, *Volsinij* populi, à *Vala* & *Sana*. *Vultur* mons, *Volturnus* amnis, à *Vala* & *Tara*, vnde & *Volaterra* ciuitas, & *Volaterrani* etc.

ואנא *Vana* idem. Vnde *Vena*, *Vinum* & *Venenum*, quia toto corpore illa diffunduntur. hinc *Venones* populi. *Venafrum*, *Venafrani* populi, à *Vana* & *Aphra*. hinc *Vanus* homo, qui sese in varia superflua diffundit etc.

וארא *Vara* vox item fœcunda, & cognata *Bara*, Synonima Iaphet, hinc *diuaricari*, hoc est, dilatari. hinc *virus* à diffusione. hinc quoque *Vir* dictus, hoc est, dilatatus, à Patre Latino, & fœmina *Virgo*, & *Virago*, a *Ga* atque *Vara*. *Vires*, atque *Virtus* a magnitudine, robore, siue incremento. hinc *Vari* Romani, & *Veri*, *Varrones*, *Virgilij*, a *Vara* & *Gala*, *Virginij* a *Vara* & *Gana*. hinc *Varus* fluuius. *Vero*, & *Verona* ciuitas. *Verbanus lacus*, a *Vara* & *Bana*. hinc latinum *verbum*, quod ore effundatur, atque *Christus Verbum* a Patre diffusus, seu manans. *Vercella* a *Vara* & *Cala*. *Verulæ* oppidum. *Verulani* populi, à *Vara* & *Ala*. *Vertina* ciuitas a *Vera* & *Tana*. hinc & *Vrsa* oppidum, à *Vara* & *Sa*, inde & Itali *Vrsini*. Inde & nomen *Vrbis* a *Vara* & *Basa*, *Vrbinum*, *Vrbinates* populi, à *Vara* et *Bana* etc.

אשׂא ו *Vasa* idem. hinc *Vas* a magnitudine, & *Vis*, siue potentia, ab amplitudine. & à *Vasa* & *Ta*, *Vastus*, & *Vastitas*. à *Vasa* item *Mons Vesuus*, & *Vesbius*, à *Vasa* & *Ba*, *Veseuus*, à *Vasa* & *Saba*. *Vespa* à *Vasa* & *Pa*, quia dilatatur. *Vespasia* locus Italiæ à *Vasa* & *Pasa*, hinc *Vespasianus*, *Vespillo*, quod terram aperiat seu dilatet mortuo inhumando, à *Vasa* & *Pala* etc.

אתאו *Vata*. idem. Inde *Vita* animus, quia toto corpore se diffundit. inde & vox *Vetus*, quod magnæ ætatis: hinc *Vetulonia* ciuitas à *Vata* & *Lana*. *Viterbum* antiqua Italiæ ciuitas, à *Vata* & *Arba* etc.

אואו *Vaua* quod *Va* geminatum, vnde *viuo* atque *Viuaria* loca magna, quæ aquis replentur. inde et *Viuinnum* Italiæ Castellum etc.

Ac de Etymologijs locorum Italiæ hactenus. quæ tametsi ad probandam Patris Lati sedem Latium sufficiant: quia tamen eius antiquitates ab origine scrutamur, operæ quoque pretium me facturum arbitror, si insigniorum nominum Latinorum, atque cognominum fontes aperuero, quòd etiam antiquos Latinos, vtpote rudes sermonis hebræi, ea latuerint.

CAPVT DECIMVM.

Illustriora nomina, prænomina, agnomina veterum Latinorum, quæ à Iaphet parentis Italiæ vocabulo descendunt.

Latinorum antiqua nomina, prænomina, agnomina non pauca à numeris manare comperio. hinc enim, Primus, Secundus, Secundius, Secundinus, Tertius, Quartus, Quinctus, Quinctius, Quinctianus, Quintilius, et Quintilianus, Sextus, Sextius, Sextilius, Septimus, Septimius, Septimianus, Octauus, Octauius, et Octauianus, Nonus, Decimus, Decius, Decianus etc. à Voluminibus item Sibyllæ, plurima illos tanquam fausta nomina sibi delegisse, in dubium vocari nequit. *Floros* enim à *Iesu* florido siue Nazareno sese appellarunt, à *Luca Lucios*, ac ob *Seruum* seruorum Dei Pontificem Maximum, *Seruiorum*, & *Seruiliorum nomen* haud erubuerunt. quin ab eius officio cælum *claudendi*, se *Claudios*, & *Clodios* dixere, atque *Claudianos*. quin & populi vniuersi à *Vesta Vestini*, ab *æquis* seu iustis Christianis in Latio victuris, *Æqui*, *Æquites*, *Æquicolæ* dicti, & à Christo *Crustumeni*, et *Crustumerii*, et sic de cæteris. nam à Patre Lato orta vocabula, modo recensemus.

A

Ahalæ, Halæ ab *Ala*.
Æmylij, et Aemiliani ab *Ama* et *La*.
Aelij ab *a* et *ala*.
Accij ab *Aca*.
Agrippæ ab *Aga* et *Rypa*.
Albij ab *Ala* et *Ba*.
Anci ab *Ancho*.
Annij ab *Ana*, atque *Anniani*.
Annibal ab *Ana* et *Bala*.
Antonij ab *Ana* & *Tana*.
Aphranij ab *Aphra*.
Appij à Iaphet, quasi *Iappij*.
Aurelij ab *Aron* Arca.
Ascanij ab *Asca* & *Na*.
Attilij ab *Ata*, et *La*.
Autronij ab *Aua* & *Tara*.
Auli ab *Aua* et *La*.

B

Balbi a *Bala* et *Ba*[illegible]

Baſſus, Baſſianus, a [illegible]

Bolani a *Ba*[illegible]

Bruti a *Breet* Germano.

C

Cæſtius à [illegible]

Cal. à *Caa*.

Cæcinæ à *Caa* [illegible]

Cicero à *Ca* atque [illegible]

Columnæ a *Cala* & *M*[illegible].

Columellæ a *Cala* & *Mala*.

Cannij a *Cana*, *Canina*, & *Cinna*.

Cnæi ab eodem.

Cæpio, Capys, Capito, Capetus à *Capa* & *Ta*.

Cocceius a [illegible] *Caa*.

Curius, Curiatius, Cyrinus, Curtius, Quirinus à *Cara*, *Ta*, & *Na*.

Cornelius à *Cara*, & *Nala*.

Caracalla a *Cara* & *Cala*.

Carbo, Carbonianus Coruinus à *Cara*, *Ba*, *Bana*.

Caſſij, Caſcæ a *Caſa* & *Caſca*.

Cæſar a *Caſa* & *Sara*.

Catus, Cotta, Cato à *Cata*.

Catulus a *Cata* & *La*.

Catilina à [illegible].

Cethegus à *Cara* & *ga*.

D

Domitius à *Dama* et *Ta*.

Domitianus a *Dama* & *Tana*.

E

Ennius ab *Ena*.

F

Fabius à *Pha*, atque *Ba*.

Fannius a *Phana* atque *Na*.

Fabricius a *Phaba* & *Raca*.

Flauus, Flauius, Fuluius à *Phala*, *Na*, *Vana*.

Furius à *Phara*.

G

Gnato à *Gana* & *Ta*.

Gallus, Gellius, Galenus,

Galienus, Galerius à *Gala*, *lana*, *ga*.

Galba à *Gala* & *Ba*.

Glabrio à *Gala* & *Bero*.

Gabinius a *Gaba* & *Na*.

Gracchus a *Gara* & *Racha*.

H

Hirtius ab *Hara* & *Rata*.

Herennius ab *Hara* & *Na*.

L

Labeo, Labienus, Libo à *La*, *Ba*, *Bana*.

Lælius à *La* geminato.

Lullus, Lollius ab eodem.

Lepidus à *La* atque *Pada*.

Latinus, Collatinus, Lætus, Lutatius à Lato Parente.

Lateranus à *Lata* & *Rana*.

Lentulus à *Lana* & *Tala*.

M

Mænius, à *Maa* atque *ba*.

Memmius a *Ma* geminato.

Mamæas ab eodem.

Mamercus, & *Mamertus* ab eodem.

Macer, Macrinus à *Ma* atque *Cara*.

Manlius, Manilius a *Mana* & *La*.

Milo à *Mala*, *Mela* item & *Mola*.

Maphæus à *Mapa*.

Maro, Marius, Muræna à *Mara*, & *Na*.

Marphorius a *Mara* et *Para*.

Muſo à *Maſa*.

Meſſala, Meſſalinus à *Maſa* et *Ala*.

Marcus, Marcellus, Marcellinus a *Marca*, et *Ala*.

Marſus, Marſilius à *Ma* atque *Raſa*.

Metius, Mutius a *Mata*.

Metellus à *Mata* et *Ala*.

N

Naufius a *Naa* atque *Ba*.
Numa a *Na* atque *Ma*.
Nero a *Na* atque *Ra*.
Nerua, Norbanus a *Nara ba, Rana*.
Naso, Nasica à *Nasa* & *Ca*.
Natta a *Na* atque *Ta*.
Nigellius à *Na* atque *Gala*.
Nigidius a *Na* atque *Gada*.

P vel Ph.

Phocas à *Phata*.
Pædius, Pædo, Pedianus a *Pada*.
Paulus, Publius a *Pa* atque *Bela*.
Pilatus a *Pala* & *Ta*.
Plautus à *Pala* & *Nata*, hinc & Græci *Platones* & latini *Plotij*.
Pompei, Pomponii, Pompilij, à *Pama* atque *Pa*.
Pansa à *Pana* & *Sa*.
Poppæ, & Puppii a *Pa* geminato.
Papyrij a *Papa* atque *Ra*.
Papinij a *Papa* atque *Na*.
Paschinus a *Pasca*.
Pisones a *Pasa*.
Phescennius a *Phasca*.
Petus, Petilius a *Pata*.
Photinus à *Phata*.
Perpenna a *Para* & *pana*.
Plancus, Plancius a *Pala* & *Nata*.
Portius a *Para* atque *Ta*.
Petronius a *Pa* atque *Tara*.

R

Rabirius a *Ra* atque *Bero*.
Ruffus, Ruffinus a *Rypha*.
Rupa, Rupilius ab eodem.
Roscius a *Rasca*.

S

Scauri a *Scaba* atque *Ra*.
Sabinius a *Saba* & *Na*.
Sceua, & Sceuola a *Scaba* & *La*.
Sylla et Silius a *Sala*.
Sempronius a *Sama* & *Para*.
Serranus a *Sara*, et *Na*.
Sergius a *Sara* & *Ga*.
Scipio et Scapula, à *Scapa* atque *La*.
Sallustius a *Sala* & *Asta*.
Saturninus a Patre *Saturno*.
Stalenus a *Sata* & *Lana*.
Statius a *Sata* & *Ta*.

T

Titius, Titus, Tatus et Tatius a *Ta* geminato.
Tarquinius a *Ta* atque *Raca*.
Tyberius, Tyberinus à *Ta* atque *Bera* inde & *Tyberis*.
Trebatius, Trebellius a *Tara* & *Bata*, seu *Bala*.
Tigellius a *Taga* & *La*.
Tullius, Tullianus a *Tala* & *ana*.
Traianus a *Tara* & *iana*.
Terentius a *Tara* & *Na*.

V

Valens, Valerius, et Valerianus à *Vala*.
Vibo, Vibius a *Va* geminato.
Vlpius, Vlpianus a *Vala*, *Pa*, *Pana*.
Vellius, Vellianus a *Vala* & *Ana*.
Volusius & Volusianus a *Vala*, *Sa*, *Sana*.
Verus, Varus, Varro, a *Vara*.
Virgilius a *Vara* & *Gala*.
Virginius a *Vara* & *Gana*.
Vespasianus a *Vasa* & *Pasa*.
Vitellius a *Vata* & *Ala*.

Tot ergo nominibus Latium Pater Latus vendicat, quando hæc omnia *dilatatum* virum significent. In quo dabis veniam Lector, si prolixiores paullò fuerimus, etenim amplissimo et principe terrarum populo, atque vrbe fundandis, solida atque ampla statui fundamenta oportet, quibus vel rudera solent esse adiumento. Quæ autem hic prætermissa, nullo negotio ex etymologica Synopsi præmissa eruentur.

CAPVT VNDECIMVM.

1 *Romam* idem Parens ad Tyberis flumen condit, ac dedicat.
2 Ab *Vrbe condita* Latinorum Epocha, & Chronologia.
3 Vnde Vrbis *Colles* vocabula sortiti?

1 PRimum Iapheti seu Saturni Patris in Latium aduentum, Saturnalitijs ludis institutis, Romana antiquitas diu celebrauit, vti & Græcia, vt Auctores tradunt. Decembri igitur in Italiam ingressus, (vt Saturnalia indicant) tumultuariè, vt fit, extructis casis, locisq. ad Tyberim exploratis, Palatinum collem, illique vicinum Tarpeium, sedem Vrbi designat, in quam tutò coire colonia posset, & à ferarum, quæ tunc grassabantur, iniurijs defendi. Primus autem locus, qui illum excepit, Circus Agonensis (qui *Piazza Nauona*) hodie Pamphylio Colosso, Palatio, Fontibus, Basilica ornatus, ab Innocentio nouissimè defuncto, dum Parentem Romæ prælum parturiret, Alexandro VII. eius successore hodie imperante, feliciter tandem aliquando in lucem editum. Nam Euandrum Arcadem, quē Iaphetū esse supra ostendimus, ibi quieuisse, Propertius testis est:

Atque vbi Nauali stant sacra Palatia Phœbo, Lib.4.El.4.
Euandri profugæ procubuere boues,

Locus autem *Nauona*, vel à *nauibus* dictus, quod olim in eo Circo Naumachia fieret, idest, *Nauium pugna*, vnde *Agonensis Circus* appellatus, vel certè à *Nauali* Apolline, seu *Phœbo*, cuius Templum (quod hic *Palatium* Propertius vocat) in extremo foro, quod deinceps S. Apollinari Christiani dicarunt. huc enim Circum excurrisse, fit verò simile. De Romæ autem anno ædificatæ, non paruam Scriptores controuersiam mouent, dum in assignanda Olympiade variant. Ijs accedimus, qui septimam præferunt, vt anno septimo ab Olympico Agone, siue Babylonis opere interrupto, Europæ iam tunc Metropolis, futura olim Vniuersi, Augustum caput Roma erexerit. Nam Olympiadas per singulos annos numerando, non ternos (vti diu postmodum Ludis Olympicis in Græcia cœptum) tum classi parandæ, atque instruendæ, tum colonis per Europam ducendis, tum primæ Romanæ moli construendæ, illis initijs, vt fit, exiguæ, septennium totum sufficere arbitramur. Quanquam qui spatium prorogandum duceret, haud equidem pugnarim. Itaque Anno Diluuij ducentesimo circiter, & octogesimo, affluente vndiq. vicinia nepotum iamque filiorum, è Græcia præsertim, atque Hispania, omnium Europæorum paterna, & auita ciuitas Roma dedicatur. Auxit frequentiam non solùm recentis operis visendi studium, sed potissimè Patris Conditoris, & Matris Carmentæ, quæ Sibylla Itala, quorum ille annis & canis venerandus pariter (nam sub Diluuium Scriptura teste centenarius erat) aureum in Latio sæculum, cuius historiæ, & Poetæ omnes meminerunt, cum noua Vrbe, suis aperiebat. Ab hoc Romæ natali *Palilia* exorta, quæ à *Pala, Palis*, Vrbis *Dilatatæ*, Palatini Patris vocabulum Hebræum sumpserunt, Nam quod *Pales Dea*, seu *Domina Pastorum* vocata, eamdem *Romam* id etiam indicat, in qua *Pastor Pastorum*, Petrus, & Petri Successor Pontifex Romanus, Christi oues pascere, eiusdem Summi Pastoris imperio deberet, vnde *Domina Pastorum*, seu Episcoporum vniuersi orbis Christiani *Pales dilatata* Roma ritè appellata, ex Vaticinijs puta Sibyllinis, quę hunc

Romæ

Romæ primatum ante Christi ortum longè portenderât. in *Palilibus* autem ea repræsentata, quæ in prima ex casis in Vrbem migratione, olim euenerant. Nam causas Ouidius perscrutans, cur ijsdem festis per accensos ignes Romæ exilirent, hanc vti veriorem præfert:

Hoc tamen est vero propius, cum condita Roma,
Transferri iussos in noua tecta lares.
Mutantesque domum, tectis agrestibus ignem,
Et cessatura supposuisse casa,
Per flammas saliisse pecus, saliisse colonos,
Quod fit Natali nunc quoque, Roma, tuo.

Tibullus item imaginem dedicatæ Romæ, hoc versu depinxit.

At madidus Baccho sua festa Palilia Pastor
Concinet, à stabulis tunc procul este lupi.
Ille leuis stipula solemnes potus aceruos
Accendet, à flammas transilietque suas.
Et fœtus matrona dabit, gnatusque parenti
Oscula compressis auribus eripiet.
Nec tædebit eum paruo inuigilare nepoti,
Balbaque cum puero dicere verba senem.
Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,
Arboris antiquæ qua leuis vmbra cadet.
Aut è veste sacris tendent vmbracula sertis
Vincta, coronatus stabit & ipse calix.
At sibi quisque dapes, & festas extruet altè
Cespitibus mensas, cespitibusque torum.

Vbi per *operatam Deo pubem* Sacrificia intellige, quæ Parens Latinus, dedicanda Roma, ante dapes & mensas, Deo, non Dijs, curabat offerri. De ijsdem Pallilibus festis etiam Propertius:

Vrbi festus erat, dixere Palilia Patres,
Hic primus capit mœnibus esse dies.

Idem alio loco:

Annuaque accenso celebrare Palilia fœno.

Sicut ergo Saturnalia Decembri introitum Saturni in Latium, sic Palilia Aprilis vigesima prima die instituta, Romæ ortum denotant. Sed quoniam insolens, atque noua, hæc multis forsitan narratio videbitur, quos præconcepta de Vrbe fundata à Romulo & Remo, opinio fefellit, veterũ authoritate etiam corroboranda, vt non tam nouam historiam condere, quam veterem hactenus explanasse dicamur. Primum omnium igitur minimè ignorãdum, permultos veteres Historicos, non solùm ante Romulum & Remum, sed multis ætatibus ante bellum Troianum, & Æneam Regum Albanorum Patrem, Romanæ Vrbis primordia traxisse, ex quorum Regum Albanorum postremo, Iliam matrem Romuli & Remi ortam fabulantur. Nam quod ad Romuli, & Remi commentum fabulosum attinet, adeò ab illo Crispus Sallustius abhorret, quamuis dictus *Romana primus in historia*, vt Romę conditores Aeneam, & Troianos, cum Aboriginibus pronuntiet, nulla Romuli, & Remi facta mentione. huius verba hæc sunt: *Vrbem Romam, sicuti ego accepi, condidere, atque habuere initio Troiani, qui Aenea duce profugi, sedibus incertis vagabantur, cumque his Aborigines.* en igitur Roma Sallustio teste

De bello Cat.

teste & Romanæ Historiæ principe, ante Romulum & Remum, et Albanos Reges, quorum Pater Troianus is Aeneas traditur. Plutarchus item historiam de condita Vrbe a Romulo & Remo in dubium vocatam, his verbis testatur: *Horum pleraque (De Romulo & Remo) cum & Fabius referat, & Peparethius Diocles, qui primus putatur de conditione Vrbis Romæ aliquid prodidisse, quidam suspectam habent eam narrationem, vt fabulosam, atque commentitiam*. Idem quoque ibidem *Palilia* festa de Vrbis natali, diu ante tempora Romuli et Remi acta confitetur, ex quibus certissimè colligas, Romam ante eos natam, cum Romæ natalis diu ante illos fuerit celebratus. Phylargirius *in scholijs ad Virgilij Eclogas: Roma* (inquit) *& ante Romulum fuit, et ab ea Romulũ sibi nomen acquisiuisse, Marianus Lupercaliorũ Poëta ostendit*. Pigeat Annianos authores referre, si soli essent vel à superioribus melioris notæ minimùm dissentirent. ex his Sempronius: *Parum considératè quidam scribunt, Romam postremis, ac nouis sæculis à Romulo conditam, & appellatam, atque coeptam, cum nullum ex his tribus verum apud maiores inueniatur memoratum, sed sint ab eis contraria prodita. Non enim Roma à Romulo nomen habet*. et infra: *Non igitur à Romulo Roma, sed è contra, ab ipsa potius Roma, cuius adeo est occulta deriuatio, Rómulus nomen habuit, quæ ante ipsum Romulum coepta legitur coli, annis paulò minus octingentis*. Roma igitur iuxta hos authores, in quibus Romanæ Historiæ princeps Sallustius, ante Romulum stabat, non igitur huius conditor Romulus. quid, quod nec Aeneas dici Author potest, cum Romam diu ante illum, & Troiana bella extitisse, veterum Historicorum primi memorarint? in his Dionysius Halicarnassæus Romanæ Historiæ diligens indagator habitus, historijs de Roma Romuli, & Roma Aeneæ enarratis, cõtinuo subiunxit: *Quod si quis rẽ altiùs velit repetere, tertiam etiam Romam his antiquiorem inueniet, vt quæ ante Aeneæ, Troianorumque in Italiam aduentum, extiterit. Hoc autem nec vulgaris aliquis, nec recens scriptor prodidit, sed Antiochus Syracusanus, cuius antea memini. Is ait, Morgete in Italia regnante, venisse ad eum quemdam Romanum exulem. Verba ipsius sunt ista: postquam Italus consenuit, Morges pro illo regnauit, huius tempore Romà venit vir quidam profugus, nomine Siculus*. Hactenus Dionysius. Verum è veteri Historia modò eruendum, quinam Romæ illius, ante Romuli & Aeneę tempora, ac excidium Troiæ, imo bellum fundatæ, authores dicantur, nam his quasi gradibus ad Iapheum parentem paulatim ascendemus. Verùm hic scriptorum in speciem pugna. quorum alij *Saturnum*, atque etiam *Ianum*, alij *Euandrum, populos* alij tum *Aborigines*, tum *Arcades, Græcos, Palatines, Siculos*, Romæ & Romani generis ante Aeneam & Troiam, post diluuii tempora, parentes affirmant. Idem Dionysius, *Aborigines auctores, conditoresque Romani generis* appellauit, necnon *Italiæ Indigenas*. Eosdem Sextus Aurelius narrat *post diluuium in Italiam fuisse perue ctos*, vt supra de Italiæ origine docuimus. De ijsdem & principe eorum Saturno, Iustinus Trogi breuiator: *Italiæ cultores primi Aborigines fuere, quorum Rex Saturnus*. & infra: *Italia à Regis nomine Saturnia appellata est, & mons, in quo habitabat, Saturnius, in quo nunc Capitolium est*. en ergo Saturnus Capitolii Romani primus habitator. Sed clariùs Maro Virgilius, ipsum Vrbis conditorem, quæ ex regione Ianiculi sita est, & *Ianum Ianiculi* ex aduerso, disertè expressit: *Hanc Ianus Pater, Hanc Saturnus condidit vrbem, Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen*. Plinius, dum

[Margin notes: In Romulo. — Ib. — De diuis. Ital. — Ant. Rom. l. 1. — lib. 1. — lib. de orig Gẽt. Rom. — lib. 4. — Aen. 8. — Nat. Hist. l. 3. c. 2.]

dum oppida in Latio recenset: *Saturnia*, inquit, *vbi nunc Roma est. Aeneopolis, quod nunc Ianiculum, in parte Romæ*. Saturniam autem Ouidius Romam appellat illo versu: *A Patre dicta meo quondam Saturnia Roma.* Idem Macrobius de *Iano* et *Saturno* refert. *Ianum & Saturnum vna concordesque regnasse, vicinaque oppida communi opera condidisse, præter Maronem, qui refert, Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen, etiam illud in promptu est, quod posteri quoque duos eis continuos menses dicarunt, vt December sacrum Saturni, Ianuarius alterius vocabulum possideret.* Capitolinum verò Montem *Saturnium* fuisse, tum Varro, tum *Solinus* memorant. Quibus Annianus Sempronius addendus est: Is enim in Diuisione Italiæ de eodem Romæ conditore hæc Scribit: *Roma ante ipsum Romulum coepta legitur coli, annis paulo minùs octingentis, ab Italo in Auentino Capena, & filia eius Roma in Palatino colle, & ante hos plusquam trecentis annis, aureo Sæculo, a Saturno, vbi nunc Saturni Aedes, ad radices Capitolini collis.* Verum ecce tibi quasi ex aduerso veniens Euander, originem Romæ sibi vendicare, & Saturnum, & Ianum incursans, de possessione Romanæ originis deturbare videtur.

Fast. 6.

Sa. l. 1. c. 7.

Lib. 4. de Ling. Lat. cap. 2.

Aeneid. 8.

Etenim de hoc Virgilius:

At Rex Euander, Romanæ conditor Arcis.

Item aliquanto ante de Monte Palatino

Arcades has oras, genus à Pallante profectum,
Qui Regem Euandrum comites, qui signa secuti,
Delegere locum, & posuere in montibus Vrbem,
Pallantis proaui de nomine, Pallantæum.

Et postea

Muros, Arcemque procul, & rara domorum
Tecta vident, quæ nunc Romana potentia cælo
Aequauit, tum res inopes Euandrus habebat.

Et Seneca in consolatione ad Heluiam: *Quid interest*, ait, *enumerare Euandrum in ripa Tyberis regna Arcadum collocantem?* Pausanias item in Arcadicis, *Euandrum* eumdem Romæ conditorem facit. Et Solinus: *Palatium nemo dubitauerit, quin Arcades habeat authores, à quibus primùm Pallantæum oppidum conditum, quod aliquando Aborigines habitarunt.* Denique Halicarnassæus: *Ante bellum Troianum, coloniam Græcorum deduxit Euander Mercurii filius, & Nymphæ cuiusdam Arcadicæ, quam Græci Themim fuisse dicunt, diuino afflatu instinctam. Romanorum verò antiquitatum Scriptores, Carmentam patria lingua vocant. Elegerunt autem, sicut eos Themis, post rem Diuinam peractam, præmonuerat, tumulum non longe distantem à Tyberi, qui nunc fermè in Meditullio Romanæ Vrbis situs est, apud eum extruxerunt paruum vicum capacem hominum, quot duæ naues adduxerant è Græcia, nomenque huic oppidulo imponunt, Pallantium, quod nunc Palatium Romanis dicitur.* Hactenus Dionysius. Ex quibus colligimus tres viros de Romæ primordio apud Authores antiquos solummodo certare, *Saturnum, Ianum, & Euandrum*, nam *Aborigines* ad Saturnum, vtpotè horum Regem, spectant, vti supra traditum. *Arcades, Palatini, Græci* ad Euandrum, vti quoque supra ex Virgilio, Seneca, Halicarnasseo, & alijs modo didicisti. *Siculi* autem ad Saturnum primum Italiæ vniuersæ Regem, in qua Sicilia, quia nondum ea pars ab Italia diuisa, vti complurimi historici fatentur, adde, quod apud Macrobium, Oraculum

Cap. 8.

Lib. 1.

Dodo-

Dodonæum, rura Siculorum *Saturnia* appellet; *Pergite quærentes Siculum Saturnia rura, atque Aboriginidum Cotylen, vbi fainsula vectat.* Siculi igitur, quos primos *Romam tenuisse* Dionysius scribit, ad Saturnum spectant. quid, quod ad pauciores, quàm tres, de origine Romæ pugna redigitur? Etenim ex priscis illis authoribus, alijsque colligere datur, *Saturnum & Euandrũ* minimè inter se differre. Etenim vt sibi Virgilius constet, qui Saturnum *Saturniam* Romam condidisse, & *Euandrum* Romanæ Arcis *Conditorem* eodem calamo scribit, eumdem hominem *Euandrum* & *Saturnum* fateri cogemur. *Palatinos* populos ad Euandrum spectare, *Aborigines* ad Saturnum Regem supra audiuimus: Atqui *Varro* Palatinos, & Aborigines eumdem populum vocat: *Palatini, qui & Aborigenes ibi* (in Palatino colle) *Consederunt*; quod qui fieri potest, nisi hunc Saturnum Aboriginum Regem cum Euandro Arcadum seu Palatinorum, vt supra consiemus? Ad extremum Sextus Aurelius victor, de *Euandro* hæc tradit: *Primus omniũ Euander Italicos homines legere, & scribere edocuit. Idemque fruges in Græcia primùm inuentas ostendit, serendique vsum edocuit, terraque excolendæ gratia, primus boues in Italia iunxit.* Atqui hæc *Saturno* alij communiter tribuunt, nam *Falcifer Deus* propterea vocari, & *cum falce* pingi consueuit. igitur *Euander*, & *Saturnus* solo vocabulo differre censendi, quod & eruditus Italiæ indagator Cluuerius vidit, nam *Latini* (inquit) *Euandro Saturni tribuerunt nomen.* Ad *Ianum*, & *Saturnum* igitur alio nomine *Euandrum*, exordium Romæ reduci videmus, & cum *Ianus* cæli Ianitor esse capite proximo infra demonstretur, vnicus hanc *Saturnus* auferet. Verum esto, inquies, ecquid ad Iaphetum illa pertinere censemus? Enimuerò plurimum. nam Iaphet Saturnum, & Euandrum esse supra monstrauimus, & rursus deinceps amplius modò declarandum. Saturni Tullianum etymon, nẽpè *annis Saturi*, soli Iaphet conuenire ob longam ætatem, supra ostendimus. Saturnus à Patria exul in Italiam nauigat, illique à latebra sua, vti fabulantur, Latij nomen indit: Veriùs certè Iaphet à patria sua Asiatica voluntarius exul, vt Diuino iusso de terra replenda obediens esset, in Italiam nauigio peruectus, illam de nomine suo *Latium* indigetat, & de Iaphet *Iapygiam*, quasi Iapitiam, nam eumdem Italiæ colonum fuisse supra ad nauseã habes inculcatum. Saturnum Italiæ aduenam Ianus illo prior hospitio excipit, Iaphetũ similiter Petrus cęli ianitor in filijs eius, suę Ecclesiæ hospitio excepit, prior quidem illo, non tempore colonus, verùm dignitate, vti supra de Fauno, & Faunis primis Italiæ colonis, atque indigenis, habes explanatum. Saturnum Ianus regni Societate donat, vnaque concorditer imperant, quod tempore Constantini Cæsaris Petrus cæli Ianitor in successoribus suis concorditer spiritale regnum, & iurisdictionem cum temporali publicè esset habiturus, Reges, & Cæsares Romanos de Iapheti stirpe coronaturus, vnaque pacificè victurus. Ianus exaduerso Saturniæ Vrbis Ianiculum ædificat, quod idem cæli Ianitor Petrus, atque verus Ianus in Ianiculi colle moriturus, causa esse deberet, cur Ianiculum è regione vrbis Iaphetiæ situm, Pontifices Summi Iani Successores, ædificijs, ac templis in modum Vrbis exornarent, vti hodie videmus, Vaticanam Aedem in honorem eiusdem Iani construerent, & Transtyberinam omnem regionem muris incingerent, quæ quidem omnia, per Iani Vrbem Saturniæ aduersam, Poëtæ, ac veteres historici complexi. *Saturni* porrò effigiem cum Iapheti imagine conuenire ad vnguẽ supra monstrauimus. Saturnus Aboriginum Princeps, & eorum, qui quercu

Sat. l. 1. c. 7.
Lib. 1.
Lib. 4. de Ling Lat.
De orig. Gent. Rom
Fast.
Lib. 3. c. 2.

dura, & robore exclusi, hoc est, Argonautarum: de Iapheto supra idem ostendimus. Saturni aureum in Latio regnum, hoc est, pacificum: Iapheti item mitis principatus, vtpotè Patris in filios, seu nepotes suos. Nullus sub Saturno seruus, ideo enim in Saturnalibus cum heris serui mensæ accumbebant: nec sub Iapeto quisquam seruiebat, omnes enim filij, & nepotes Regis. Saturnus filios deuorasse creditus: item Iapetus ob longam ętatem suis liberis superstes, nam à Diluuio, vt sit fratri Semo coæuus, quingentos annos vixisse oportet, ad quam sanè ætatem nemo post Diluuium natus peruenire potuit, vnde suos liberos eum deuorasse fortè fabulari. Saturnus denique, vti Deus habitus: noster item Iaphet sub Beli, & Herculis nomine à posteris cultus, vnde Iapetum Ἰαπετὸν, hoc est, dilatatum, similem Dijs immortalibus Homerus effecit. Atque hæc ferè sunt, quæ de Saturno comperta habemus, Iaphoto in omnibus consona. Nam quod *Cœli, & terræ sit filius* dictus, puta ob cælestem animum, & corpus de terræ limo efformatum, *Maritus Opis*, Euæ adiutorii diuinitus dati, *Iouis parens, à quo regno pulsus*, ad Saturnum Adam, non Italum illa pertinere, supra probauimus. Age porrò similiter Euandrum cum Iaphet conferamus, vt Romæ eumdem Parentem sub nomine Euandri, ac Saturni Historia vetus descripsisse deinceps credatur. Euandri etymon, siue bonum hominem, siue dilatatum, id interpreteris, pro Iapheto facit, vt supra indicatum. Arcas Euander: Arcas item Iaphet, nam in Arca clausus, vnde Arcadia, & Arcades populi nomen inuenerunt. Euandrum fabula Mercurii filium, & Nymphæ cuiusdam Arcadicæ facit, cui nomen incertum: Iaphet item Christi Mercurii, *Mariæ vterini*, de cuius vtero nomen Mercurii natum, in posteris Italis Christianis filius, vel etiam in se, si Patris exemplo, quod verisimile, in Christum credidit venturum, sine cuius fide neminem etiam veterum salutem esse consecutum, luculenter D. Augustinus aduersus Pelagii discipulos asserit. Nymphæ verò Arcadicæ Iaphet, Noæ coniugis, quæ cum ipso etiam in Arca inclusa, vnde Arcadica, vera proles fuit. Euandri coniux fatiloqua, quæ Mater Carmentis, à carminibus, puta, Sibyllinis fuit nominata, Mater Italorum, non tamen Euandri, sed vxor, vti quidam veterum etiam obseruarunt: Iapheti vxor quoq. Sibylla, cùm se in Sibyllinis, quæ circumferuntur, Noe Nurum (ob maritum Iaphet Noe filium) & filiam, simul agnominet, cum quo pariter fuerit in Arca morata. Traditur præterea Euander, ab Arcadia Peloponnesi in Latium ingressus, nam id apud Ouidium loquens Tybris narrat:

Plut. in Numa.

Arcadis Euandri nomen tibi sæpè refertur,
Ille meas remis aduena torsit aquas.

Dè Iapheto idem supra cognouimus, & aduenam, & colonum Italiæ fuisse, innumeris propè argumentis habes inculcatum. Euander Italos primus litteras docet, primus agriculturam, & cæteras artes, vti de Saturno alij æstimarunt: Cum Iaphetum in Latio vixisse innumeris pateat argumentis, ab eo literas Latinos hausisse, & cæteras artes cum lucis communis vsura necesse fateri, quæ omnia ipse à Parente Noa didicerat. Nam Noam *Agricolam fuisse*, ex Scriptura habemus, & cum eadem à Iaphet cum fratribus disseminatos in terra homines à diluuio testetur, disseminatas simul artes esse, atque disciplinas, sed maximè ruris peritiam colendi, quis non existimet? Alipedis Dei Mercurii, & Fauni bicornis, hoc est, Christiana sacra à Christo

olim

olim instituenda, vti supra explanatum habes. Id enimuerò Soli Iapheto congruit, qui à Patre Noa, et coniuge Sibylla, de Christi venturi sacris, seu Sacrificijs edoctus erat, non minùs certè, quam Poëtæ, qui perquam natiuè ante Christum natum illa descripserunt, vt ex Ouidio supra, alijsque innumeris toto hoc opere memoratis, constat. Euander Carmentis oraculo instructus, de Hercule (Christo Dei filio), à quo cæsus Cacus, Cacodæmon, mira præsagijt, vt de ara Maxima illi Romæ collocanda, in qua hostia Maxima ipse offerretur. Quæ quidem omnia verè significant, Iaphetum à Parente Noa, et coniuge Sibylla, de ijs instructum. Euandri Hospes Argus, vt est in fabulis, Romę interemptus, et in Argileto, qui letum siue mortem Argi suo nomine refert, tumulatus fertur: Iapheti primi Argonautæ, vt etiã ex Scriptura supra probatum est, Argo classis et eiusdem hospes, quando mari vehebatur, in partes distracta, et quasi interempta, vt Rostra ærea forũ, et malos Argiletus Romanus seruaret, instar Syluæ densas, et erectas, fabulæ locum de Argi hospitis letho et nemore dedit. Igitur cum totus Euander, et Saturnus totus in Iapheto nostro clarè pelluceat, originem Romæ ante Romulũ diu, et Albanos Patres, eorumq; Patrem Aeneam fundatæ, quam Euandro et Saturno veteres Historici et Poëtæ tribuunt, etiam vt cætera, eidem aliquando assignandam vides. Ad quod confirmandum, fortissimus is Achilles erit: Iapheti in diuisione terrarum post diluuium Europam portionem fuisse, vel ex Scriptura hactenus indicatum, dum ab illo et filijs diuisas gentium insulas esse tradit, quorumdam eius filiorum nomine quasdam in Europa regiones appellat, vt supra ostẽsum. Iaphet ergo hactenus in Europã inductũ à Scriptura habemus. Ac ne eius in ea sedem diu quæreremus, en illum prophana Historia, cum vetus, tũ noua, in *Latio* primaria Europæ regione collocat. nam Iapetum in Italia sepultum supra affirmauit, et plurimas Italiæ Vrbes atque regiones ab eodem, vel filijs conditas aut inhabitatas, vt supra monstratum. præterquam quod *Latium* et *Iapygia* in Italiam eumdem *Iaphet dilatatum* cum cæteris similibus aduocent. His itaque præmissis, non alius à Iaphet Saturnus, non alius Euander certò concluditur. nam si quidem alius is Iapheti filius aut nepos necesse existat. Nam parentem Noë in Asia mansisse, neq; coloniam vllã per se duxisse, clarissimè infra ex Scriptura probamus. Age erge is Iapheti filius, vel si mauis, nepos, primos in Italia boues ad arandum iunxerit, primus Italorum regnum obtinuerit, vti de Saturno et Euandro historia prodit, Iaphet auo, vel Patre ꝑræsẽte, et in Italia quoque commorante? Iaphetum ergo in Latio habitantem interim ab arando cessasse, inertem, aut rudem ruris colendi fateantur necesse est, qui hæc somniarint, et à Patre Noa degenerem, (quem vel ipsa Scriptura *Agricolam* in Asia facit) Europæ Patrem, Patriarcham, hominem ab eadem Scriptura quoq: commendatum, à quo et iuxta eamdem, omne hominum genus sit disseminatum, idque vt filius Euander, et Saturnus nescio quis, quem et ipsi ignorant, Italiæ imperet, Patri Tyrannicè principatu erepto, primusque in Latio boues arando coniungat. hæc quam sunt absurda! Age porro quãtum laborabunt, vt eum *Arcadem* faciant, aut *Arcadum Regem*, qui nũquam in Arca moratus, *Aboriginem* aut *Aboriginum principem*, qui Patrem Iaphetum, originem suam, non iam in Europa, sed secum in Latio habeat commorantem. huic Iapheti filio Italiæ Principi, et primo colono, Tyrrheni quoque reclamabunt, ideo fabulosè Delphines effecti, quod Principes et autho-

res suos, Delphinas, veeros seu vêtres Europę Iaphetũ et coniugẽ penes sese habeant. Nec Iapheti filium aut nepotẽ primum Italię Regem, aut colonum hæc omnia admittent, quæ Iapheto Patri supra attributa. Ineptias igitur missas faciamus. Nec vllos Saturnum et Euandrum credamus, quos quidem nescimus an iuuenes, an senes decesserint, bonine an mali fuerint, quando tamen senes atque bonos, Saturni et Euandri desideret Etymon, quod quidem vtrumq. manifestè Iapheto Scriptura attribuit. Ita enim Sacra et prophana historia inuicem belle consentiet, nec in tot absurda et inepta, nostra obstinatione incidere cogemur. Præterea cursus Argonautarum Romæ terminatus, vbi Argo classis ex aquis educta, vnde et *Nauiũ* Rostra in Romano foro, et Argiletus Sacer, et Argea sepulchra et Sacraria Romę, et Argonautarũ ibidẽ porticus, et Argonauticę fragmentũ nauis ad Domitianũ Cæsarem sanctè custoditum, teste Martiali, aliaq. innumera indicia clamant, Iaphetũ sũmum Argonautam, vel Scriptura teste, Romæ conditorem. clamat et Sibyllæ coniugis domicilium, Argonautas illos instruentis, in hac vrbe fixum, in qua Porta Carmentalis, Carmentæ fanum, atque Sibyllini codices in Capitolio ad Augustum vsque, et deinceps, cautè conseruati. Clamant prope omnia Italiæ loca ab hoc nominata. Clamat Romæ nomen, hoc est, *dilatata dilatatum Patrem*, originis authorem. Clamat et alterum vocabulum Romę, de quo omnis prope historia vetus mira fabulatur, qui id euulgasset, in crucem suffixum, illo publicato vrbem capiendam, quæ quidem à Sibylla excerpta ita euenere. Nam Romę alterum illud nomen, *Babylon*, censendũ est, quod S. Petrus, qui Romæ postea in crucem suffixus, primus euulgauit, quando ita scripsit: *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone, coelecta*. quo etiam vulgato, quamuis diu postmodum, Roma à Barbaris capta, et incensa. *Babylõ* porrò, vti *Roma*, dilatatam seu diffusam Vrbem significat à *Ba*, *Bala*, et *Na*, vnde et *Balena* cognatum suæ magnitudinis nomẽ mutuatur. Idem sacra quoque mysteria clamant: Nam Petrus in *Ioppe*, quæ et *Iapha* dicitur, puellam à mortuis excitat, quonam mysterio? quod gentilitati ob peccata mortuæ, vita olim esset à Petro reddenda, sed in Vrbe *Ioppaa*, *Iaphaa*, *Romana*, à Iapheto condita, atque nominata, inquam et seipsum, et Cathedram suam erat translaturus. Nec id contemnendum, quod vbi in Latino legitur: *Dilatet Deus Iaphet*. Πλατύναι, *dilatet*, Septuaginta vertãt. præsagio haud leui, quod Palatinus, siue Pallantæus Heros Iaphet olim esset ob Romam primùm in Palatio condendam, quod nomen Euandro prophana historia assignat. Quorsum ad extremum Apostolus ad Romanos scribens, *Græcos* eosdem non vno loco nominare videtur? nisi quod Græcia Maior, vti supra dictum, Italia foret, & *Romani Græci*, hoc est, *dilatati* per excellentiam quãdam, vt dicitur, essent, à Patre Iaphet *dilatato* exorti. quo nomine Græcorum à *Ga*, & *Rasba*, *Graccthorum* familia vetus, & nobilissima gloriata apparet. Bene igitur habet. Quod felix, quod faustum, sub omine fausto Chisianę Quercus Ramum Aureum Ecclesiæ Principi Petro offerentis, quem fabulæ Aeneam vocarunt, Romani conditorem suum perspicuè agnoscunt, quem docta antiquitas per nebulam tantùm fabulosam Saturni et Euandri, olim intuita.

Porrò ab hac *Vrbe condita*, Epocha temporum amœnior et lætior apud Italos et Romanos cœpit, quibus Diluuium, aut Olympiadas semper memorare, durum videbatur. Hanc verò generico nomine ab *aynt* Iaphet,

Aeram

Aeram vocauere, vnde *Aera Christiana* post Christum natum, vsu inualuit. Illa autem *Vrbis conditæ Aera* et Epocha, longa die, et Annalium cum literis neglectu, intermissa diu, anno post diluuium sexcentesimo circiter supra millesimum, denique rediit: Quo tempore Vrbem à Romulo extructam, quidam Romani Scriptores falsò vulgauere, nam annos mille et trecentos ferè antea steterat, vt modò monstratum. Cæterum Olympiades similiter abruptas, simili prope tempore, Olympicis ludis instauratas, Græcia resinuit. Vnde Epocharum tam Vrbis Conditæ, quam Olympiadum, ingentem hiatum licet obseruare, ad vsque spurias illarum sedes, tempore supra memorato fixas. Consequentia autem Romanorum tempora, per Reges, Consules, ac deinde Cæsares signata fuere.

3 Verùm, ne ab Vrbe lõgiùs abeamus, haud facilis coniecturæ arbitror in hac vetustate, quæ prima illius fuerit amplitudo. Palatinum certè collem constat, et Capitolinum, siue Saturnium, ædificijs primum occupatos fuisse, cætera autem iuga Ianiculum, Auentinum, Quirinale, Exquilinum, Viminale, Cœlium, colonorum paucitas haud videtur illis initijs potuisse amplecti. A quibus item collibus, Septicollis Roma fuerit appellata, haud præcisè liquet. Aen.6. Nam Seruius apud Virgilium dum eos recenset, Capitolium omittit, quod minimè videtur fuisse omittendum. sunt qui Viminale, atque Exquilinum, idem iugum æstiment, quod est probabile. Alij Ianiculum excludunt, quod alij admittunt. Martialis quidem de eo ambiguè illo versu loquitur

Iuli iugera pauca Martialis, longo Ianiculi iugo recumbunt.
Hinc septem Dominos *videre montes, & totam licet æstimare Romã.*

Ad etymologias horum veniamus. Ac Palatinus a *Pala* et *Ta*, vti supra dictum, quod *Latum, Latum*, siue *dilatatum* hebræis designat, a Patre Lato obtinuit nomen, nam inde Πλατὺς etiam græcè *latus*, quod per epenthesim Παλάτυς foret, vnde Palatium, Patris Lati Domus ac Regia dicta. Mons Capitolinus, qui et Saturnius, ac Tarpeius dicitur, vtroque postremo nomine, Romæ conditorem Iaphet insinuat. A Saturno nempe Saturnius oritur, à *Ta* atque *Rapa* siue *dilatato*, vt in Etymologijs supra, *Tarpeius*, sic *Cœlius* et *Cœlimontium*, à *Cœa* atque *La*, Patre *dilatato*, vnde *Cœlum* dictum, ob amplitudinem ac diffusionem. Capitolij nomen ex Sybillinis oraculis haustum, vti cæterorum, quòd sanguineum *caput Toli* (*Apostoli* Pauli) in Ecclesiæ Romanæ principijs, quasi fundamentis Ecclesiæ, seu Templi Iéouæ, olim Romani essent inuenturi, vnde fabula de capite *Toli*, puta *Apostoli*, originem habet. Haud absimiliter Mons *Exquilinus*, qui et *Viminalis* iuxta nonnullos, ab *excubijs* sibi nomen trahit, vt authores volunt, quasi *excubialinus* Exquilinus esset, quod in ea Vrbe Septicolli, Pontifices summi *excubias* Christiani Orbis quondam residerent. Nam *Viminalem* à sacris Vinculis, et prodigiosis, quæ Exquiliæ conseruant, dictum arbitramur, quibus Romanæ Ecclesiæ Parens, vti *Viminibus*, erat alligandus. *Quirinalem* modo quis nescit à Romulo *Quirino* nomen inuenisse? sed quis iste *Romulus*, et vnde *Quirinus*, in Romulo et Remo infra aperiendum. *Auentinus* verò ab Auenione, quasi *Auenionus*, in quam Patrum Pontificum à Plebe futuram discessionem etiam acceperant, ideo, vti eruditè A. Gellius obseruat, cum sex alij montes intra sacrum Vrbis pomærium esse censerentur, solus Auentinus superstitiosè illo excludebatur. Igitur, quod summopere mirandum, supradictis collibus Sibyllini Libri, tanto interuallo ante rerum euentus, peperere nomen. L.13.c.14.

Ideo

Ideò enim *Vaticani montes* appellati, quod de his plurima Sybilla *Vates cecinisset*, nam & a *Vatibus* & *Vaticinijs Vaticanos* dici, perantiqui Scriptores affirmant. Quod quidem magis perspicuè in Ianiculi colle (qui ad Vaticanum magis propriè spectat) licet intueri. Nam quid *Ianiculum*, nisi *collis Iani*? cuius autem *Iani*, nisi Ianitoris cæli, cui Christus per claues in ianuam Olympi ius tradere debebat? Hunc autem, quod in eo colle siue Ianiculo cruci fixus obijt, hodierni Romani *S. Petri Aureum montem* indigetant. Vnde igitur tot sæculis ante illum cæli Ianitorem natum, & in eo mortuum, nomen Ianiculi, hoc est, Iani collis innotescere potuit? Nam vt cæteros omittam, Virgilius Ianiculi meminit, vt supra ostensum, qui Petrum & Christum ætate præcessit. Vnde, inquam, antiquis hoc nomen compertum, nisi id Sibylla illos prædocente? Hæc enim non modò Romani Imperij fata, sed & Ecclesiæ Romanæ euenta, & casus, clarissimè prædixit, vti sapè alias toto hoc opere, summa cum voluptate & fructu, intelligi poterit. At quoniam Iaphetum primum Italiæ colonum, etiam Romæ conditorem hoc capite fecimus, causæ explorandæ, cur idem *Iano* antiquitas ex parte assignarit, & *Romulum* et *Remum* eiusdem Vrbis Authores primos, imo & *Aeneam*, & cum eo *Vlissem* illa prædicarit, vt his adapertis dicta confirmentur, & Pontificiæ Sedis; ac Romanæ Ecclesiæ splendor & dignitas a Sibylla prædictæ, amplius innotescat.

CAPVT DVODECIMVM.

1. Cur *Ianum* primum Italiæ colonum, & Romanæ Vrbis ex parte authorem prisci crediderint?
2. *Iani* nomen, mensis, festiuitas, nauis, geminum caput, baculus, claues, officium,
3. Ianiculum item collis, & oppidum, Regia in Vaticano, loca Romæ Iano dedicata, Templum clausum & apertum, Olympus ciuitas, Carna coniux, subditorum mores atque religio, *Ianitoris cæli* in Vrbem aduentum, primatum, & Cathedram fundandam Romę prædicebant.
4. Ab hoc quoque Templa consecrata, Altaria erecta, sacrificia instituta, Magistratuum sacra ordinatio, eiusdem Synonymæ voces, Patria, Apotheosis, Aqua Sulphurea idem præmonstrabant.

1 TRIA aurea sæcula in fabulis legimus, quæ a Sibyllæ oraculis accepta, perperam Poëtæ in vnum conflarunt. Primum fuit sub Saturno Adam in Paradiso, quando

Met 1. *Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec vllis*
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus.
Contentique cibis nullo cogente creatis.
Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant.

integ

inter quos *lectos arbuteos foetus*, pomum vetitum Adami, & malum illud causa omnium malorum. hac ætate item Ib.

Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores,
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
Nec renouatus ager grauidis canebat aristis,
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
Flauaque de viridi stillabant ilice mella.

Altera ætas aurea, sub Saturno Iaphet, primo Italiæ Principe, qui post Diluuium filios & nepotes alta pace rexit; quæ quidem ætas

vindice nullo,
Sponte sua sine lege fidem, rectumque colebat.
Pœna, metusque aberant, nec vincla minacia collo Ib.
Aere ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.

Tertium sæculum eiusdem metalli, sub Christi ortu & Euangelio reluxit. de quo Virgilius à Sibylla edoctus, Eccl.4.

Vltima Cumei venit iam carminis ætas.
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies Cœlo demittitur alto.
Tu modò nascenti puero, quo ferrea primum
Desinet, & toto surget gens aurea mundo,
Casta faue Lucina.

Quòd autem eo sæculo Euangelij aureo, & tempore gratiæ (vt vocant) *Ianum* hoc est, *Ianitorem Cœli* in Sibylla legissent, in Italiam venturum, ibique spiritaliter in Ecclesia Romana regnaturum, propterea Chronologiam, atque regnum *Iani* & *Saturni Iaphet* (qui & aureo sæculo, non tamen eodem, Romæ imperarat) aurei temporis similitudine decepti, vna miscuerunt atque confuderunt. Ianiculum insuper, vbi Ianus passurus, cum ex eadem Sibylla accepissent, in modum Vrbis, ædificijs ornandum, quæ à Barbaris cum Vrbe Roma essent diruenda, Vaticanum Templum atque Palatium in honorem eiusdem Ianitoris cæli ex aduerso Romæ quoque excitandum, insuper loca trans Tyberim a Pontificibus successoribus Iani cęlestis, muris adaugenda, illa Ianiculum seu Iani Vrbem Saturniæ aduersam, sunt interpretati, vti ex Marone conijcere licet

Hæc duo præterea disiectis oppida muris,
Relliquias, veterumque vides monimenta virorum,
Hanc Ianus Pater, hanc Saturnus condidit Vrbem,
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Ianum propterea ex parte Romæ Authorem fecere. quòd Ianiculum sit *in parte Romæ*, vt Plinius testatur. Illa quoque occasio erroris, de Iano primo Italiæ colono, qui hospitio Saturnum exceperit, & cum quo postea concorditer regnarit, ex eadem Sibylla manat, quæ Ianum siue Ianitorem cæli Petrum, præcipuum ac primum Italiæ aduenam appellasset, ob Pontificiam puta dignitatem, vnde etiam Saturno priorem tempore Ianum credidere, præsertim, cum Latinum Principem, puta Constantinum Cæsarem, quem Saturnum rati, suæ Ecclesiæ hospitio Ianus excepturus esset, cum quo Pontifices Iani successores concorditer postmodum imperium haberent.

mon-

2 Per *Ianum* autem, *Ianitorem Cœli* Petrum esse prædictum, sat prisci demonstrant, dum *Iani* à *cœlesti Ianua* nomen deduxere. Testis Ouidius, qui illum his versibus loquentem inducit:

Fa.l.1.

Præsideo foribus cæli, cum mitibus horis,
Et redit officio Iuppiter, itque meo.
Inde vocor Ianus.

Et infra. *Sic ego prospicio, cælestis Ianitor aulæ.*

Quibus autem clarioribus verbis à gentili homine, *Cœli claues gerens* Petrus exprimi potuit, quam dum *foribus Cœli præsidere* dictus, *atque ideo Ianus*, & *cœlestis aulæ Ianitor* appellatus fuit? Quid, quòd idem Romæ cultus, atque multiplici effigie expressus, diu antequam natus? nam cum ante Sibyllæ oraculum agnitum, primus Romanis mensis Martius esset, iuxta illud quoque in ijsdem Fastis:

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus

& Iulius quintus, seu Quintilis, Augustus Sextilis seu sextus, September septimus, October octauus, nonus Nouember, December decimus, & sic Ianuarius vndecimus foret (nam à Ianuario annum inchoando, December ex c. duodecimus, non decimus erat, & sic de cœteris) in honorem *cœlestis Iani* siue *Ianitoris*, qui Romam venire, & Cathedram eo mense ibidem locare debebat (quippe decimum octauum Ianuarij diem, tam beatæ Sedis auspicijs & ortu insignem, vbique terrarum Ecclesia recolit) vndecimum hunc mensem, *Ianuarium*, à *Iano* non solum vocari, sed etiam primum fieri placuit, vt anni inde exordium flueret, vnde gentilium æternæ salutis principium esset. atque ita

Fast.1.

Iane biceps, anni tacitè labentis origo

effectus es. & sic

Frigoribus nouus Incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat,

nisi caussa melior iam dicta obstitisset. Calendas ergo adeo fausti mensis, summa lætitia & celebritate prisci venerati, quamuis id agendo transactæ rei, non olim futuræ, festiuitatem coli à se crederent, forsan quòd Sibylla Prophetarum more, verbis præteriti, non futuri temporis, hanc rem prædixisset. Calendarum autem Ianitoris Cœli prisca solemnia, eleganter idem Ouidius suo more explicat:

Ib.

Prospera lux oritur, linguis animisque fauete,
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaque protinus absint
Iurgia, differ opus liuida turba tuum.
Cernis odoratis, vt luceat ignibus æther,
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in æde iubar.
Vestibus intactis, Tarpeias itur ad arces,
Et populus festo concolor ipse suo est.
Iamque noui præeunt fasces, noua purpura fulget,
Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci,
Quos aluit campis herba falisca suis.

Meritò sanè hederis vestibus, atque viteis mensis, festum Petri colebant, qui Romam superstitione, & vbique vitijs exuturus, & renouaturus. Sequitur deinde

Salue festa dies, meliorque reuertere semper, Ib.

A populo rerum digna potente coli.

Neque verò faustas eiusdem diei apprecationes, publicæ quoque lætitiæ argumentum, Ianum alloquens, siluit

Sed cur læta tuis dicuntur verba Calendis, Ib.

Et damus alternas, accipimusque preces?

Munera item, Strenæ, seu Xenia, & Stipe mendicitasque mistum solitæ, boni & pauperis aui, qui peregrinum in vrbem aduenturi primum designabant, quod ipse ille mendicus, vt æra & stipem, & alia temporalia munera, a Romanis foret accepturus, sic ipse vicissim eos remunerans, Euangelium, Ecclesiam & Cathedram Spiritalia, scilicet meliora bona, esset largiturus. Itaque rursum Ouidius ad Ianum

Dulcia cur dentur video, stipis adice causam, Ib.

Pars mihi de festo ne labet vlla tuo.

& infra,

Tu tamen auspicium si sit Stipis vtile quæris, Ib.

Curque iuuent nostras æra vetusta manus?

Æra dabant olim, melius nunc omen in auro,

Victaque concessit prisca moneta nouæ.

Nos quoque templa iuuant (quamuis antiqua probemus)

Aurea, Maiestas conuenit ipsa Deo:

Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis,

Mos tamen est æque dignus vterque coli.

Itaque ex gentili vate hæretici discant, Romanæ Ecclesiæ diuitias non calumniari, cum ad Ianitoris maiestatem spectent. Quod enim modò non solum auro templa fulgentia, sed & opulentos successores Ianitor Petrus habeat, ære eius veteri in aurum conuerso, ad Diui (inquam) maiestatem pertinet, quantumlibet mendici, atque æra poscentis. Hinc non solum apud ignobile vulgus, sed & ipsos Cæsares & mundi Monarchas, eius festo die mendicandi vsus, & stipes rogandi mos inualuerat: siquidem Caius Caligula (teste Suetonio) *edixit, strenas ineunte anno se recepturum, stetitque in vestibulo ædium Calendis Ianuarijs, ad captandas stipes, quas plenis ante eum manibus ac sinu, omnis generis turba fundebat*. honorata paupertas piscatoris hominis, quæ se imitando, & significando, terrarum dominos mendicos effecit! Ne verò vnquam Romæ deleretur *Ianitoris Cœli* memoria, antiquissima eius effigies *cum naui* incisa in æs spectabatur. Quid factum! vt Petrus Romæ diu ante sculptus, quàm in terris visus (quod qui fieri potuit, nisi eius ideam Sibylla monstrasset?) Nam de hoc rursum noster vates: In Caio.

Multa quidem didici, sed cur naualis in ære Ib.

Altera signata est, altera forma biceps?

Noscere me duplici posses in imagine (dixit)

Ni vetus ipsa dies extenuasset opus.

Ac de naui quidem Ianitoris cœli (cur Macrobio teste, Romæ æs omne insculptum) expedita res est, quod ea in Vrbem esset aduehendus; Aut (quod potius reor) nauis piscatoris Petri, vel Ecclesiæ æternæ & arca, seu nunquam mergen-

quasi patens fiat, in pace verò eiusdem Ecclesiæ & prosperitate, ob hæreses, & crebra vitia ferè pullulantia, paucis aditum præbens, clausum videatur. Quod quidem antiqui Romani solemni illo suo more Iani Templum *claudendi*, & *aperiendi*, bellè prædixere. Vnde illud Ouidij ad Ianum.

At cum pace lates, motisque recluderis armis?

Item Virgilij

Sunt geminæ belli portæ (sic nomine dicunt)
Relligione Sacræ, & sæui formidine Martis,
Centum ærei claudunt vectes, æternaque ferri
Robora, nec custos absistit limine Ianus.
Has, vbi certa sedet Patribus sententia pugnæ,
Ipse Quirinali trabea, cinctuque Gabino
Insignis reserat stridentia limina Consul.

vbi obseruandum, Romanum Consulem Iani portis reserandis, Ianitorem Cæli Petrum imitatum non solum officio cælum aperiendi, sed & Pontificia veste & purpura, quam *Quirinalis Trabea & cinctus Gabini insignia* repræsentant. Sed & *Olympum* aut *Olympi fanum* (vrbem quadrangularem) eodem in *Vaticano extructum* a Iano ferunt, eo quod Romanæ Sedis, atque Ecclesiæ ibidem fundamenta iacturus, quæ quidem Ecclesia non semel in Scripturis Ciuitas nuncupatur, Spiritalis nempe & cœlestis, *vt vrbis Olympi* mysterium agnoscas. atque ob concursum ex quatuor mundi ad eam plagis, & Apocalipsi planè conformiter, *quadratam* formarunt. Ac consimili de causa, *Carnam* Deam, & Virginem, *Iani coniugem* fecere, quod eamdem Ecclesiam Romanam, Ianitoris Petri sponsam quondam futuram, ex Sibyllinis versibus percepissent (vnde enim aliàs hæc futura præscirent?) & quia eadem Ecclesia Romana ob Spiritualem suum connubium cum Petro Episcopo sponso, potestatem & primatum eius, etiam post obitum, in omnes orbis Ecclesias erat obtentura, propterea *ius Cardinis illi sponsa Carna*, cum *Virga* & *Alba* à Iano concessum quoque fabulati. Vbi per *ius Cardinis* seu *portæ cælestis*, potestatem, & primatum Petri, per *Virgam* autem Pontificale eiusdem pedum, & per *Albam* Sacerdotum insigne, Sacerdotium eius clarè prædixere. Quodque magis mirum, eiusdem *Carnæ* Iani *sponsæ, Iunio mense festum* Romæ celebrabatur, in quo Ianitor cœli Claues Regni cœlestis per *obitum* (qui Iunij die penultimo euenit) Romanæ Ecclesiæ suæ resignare debebat. Vnde sicut *Ianuarium* mensem *Iani Cathedra* insignē, sic *Iunium* eiusdē *passione* ac *obitu clarum*, Romani veteres *festo prosecuti*, & vtrumque mensem *Ianuarium* ac *Iunium* quasi *Ianeum*, ab eodem Iano mutuatum nomen, minimè ambigi potest. Eius autem coniugium cum *Carna*, ingeniosè suo more Ouidius ob oculos ponit, nisi quod Sibyllini atq; Christiani mysterij inscitia, & ignoratione, castum et virgineum sponsi Episcopi cum Ecclesia sponsa connubium, quod episcopali annulo figuratur, solita sua amandi leuitate, atque lasciuia fœdè dehonestet:

Prima dies (Iunij) tibi Carna datur, Dea Cardinis hæc est,
Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Vnde datas habeat vires, obscurior æuo
Fama, sed à nostro carmine certus eris.
Viderat hanc Ianus, visæque cupidine captus,
Ad Dominam verbis mollibus vsus erat

Nym-

Nympha iubet quæri de more remotius antrum,
Vtque comes sequitur, destituitque ducem.
Stulta (videt Ianus, quæ post sua terga geruntur)
Nil agis, & latebras respicit ille tuas.
Nil agis, en (dixit) nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu, teque potitus ait:
Ius, pro concubitu nostro, tibi Cardinis esto,
Hoc pretium positæ virginitatis habe.
Sic fatus, Spinam, quæ tristes pellere posset
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Per *morem nympha Carnæ, quærendi remotius antrum*, consuetudinem primæ, & nascentis Romanæ Ecclesiæ docta fabula præmonstrat, tempore persecutionum, in subterràneis antris, cryptis, & catatumbis, sub rupibus & collibus Vrbis latitandi, ibidemque sacra peragendi. Per *Spinam* autem, *Spineam virgam* significat, ad crucem Pontificiam alludens, seu pedum, Spinæ instar nodosum, quod idem noxas atque striges, puta malos Spiritus ac dæmones, ob crucis formam atque signum, arcet, vnde ob hæc mala pellenda

Virgaque Ianalis de spina sumitur alba. Fast. 1.

Quanquam ijs locis non rectè Ouidius, *virgam*, seu *Spinam* Iani, cum *Alba* confundat, quod cæteri authores non faciunt. Nam eamdem fabulam Berosus referens, castiùs, breuiùs, atque distinctiùs, *Carnam*, seu *Cranam*, filiam, non sponsam Iani facit (quamuis Ecclesia Episcopi sit filia & coniux) & præter *Virgam* seu sceptrum illi à Iano data, *Albam* quoque iungit: nam 5. antiquitatum libro, *Ianus* (inquit) *Aboriginibus filiam suam Cranam creauit Reginam, eique sceptrum tunc Alba dedit.* Albam, puta Sacerdotum sacrificantium insigne, vnde *Albani Patres* Romani Episcopi, atque Sacerdotes. *Albam longam* (inquam) ostendunt non Ciuitatem, vti infra monstrandum; de qua Virgilius à Sibylla instructus. Aen. 6.

Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba.

etenim adhuc *Longa Alba*, Pontificum vestis, Romæ dominatur. Vetentes porro *Iani Regis & Reginæ Carnæ* ciues, & subditam plebem à Iustitia, pietate, religione, frugalitate, continentia, nobis dum commendant, primos Romanæ Ecclesiæ Christianos felicè descripsere, vti illa monstrant: Fast. 1.

Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Esset, & humanis Numina mixta locis.

Nam plures non Dij, sed Diui, regnantes in Vrbe cœli Ianitores, per totum Romanum Imperium, & illi subditum orbem extitere, & per Eucharisticam præsentiam infinitis *locis Numen admixtum fuit*. Sequitur deinde,

Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat,
Vltima de superis, illa reliquit humum.
Proque metu, populum sine vi pudor ipse regebat,
Nullus erat iustis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello, pacem postesque tuebar,
Et clauem ostendens, hæc, ait, arma gero.

Arma nempè Ecclesiastica, quæ sunt *soluendi & ligandi facultas*, quam *claues* innuunt, quibus armis primos Christianos Ianus (vti successores eius Pontifices) in officio suo continebat. De eorundem quoque abstinentia, frugali-

quasi patens fiat, in pace verò eiusdem Ecclesiæ & prosperitate, ob hæreses, & crebra vitia ferè pullulantia, paucis aditum præbens, clausum videatur. Quod quidem antiqui Romani solemni illo suo more Iani Templum *claudendi*, & *aperiendi*, bellè prædixere. Vnde illud Ouidij ad Ianum.

At cum pace lates, motisque recluderis armis?

Item Virgilij

Sunt geminæ belli portæ (sic nomine dicunt)
Relligione Sacræ, & sæui formidine Martis,
Centum ærei claudunt vectes, æternaque ferri
Robora, nec custos absistit limine Ianus.
Has, vbi certa sedet Patribus sententia pugnæ;
Ipse Quirinali trabea, cinctuque Gabino
Insignis reserat stridentia limina Consul.

vbi obseruandum, Romanum Consulem Iani portis reserandis, Ianitorem Cæli Petrum imitatum non solum officio cælum aperiendi, sed & Pontificia veste & purpura, quam *Quirinalis Trabea & cinctus Gabini insignia* repræsentant. Sed & *Olympum* aut *Olympi fanum* (vrbem quadrangularem) eodem in *Vaticano extructum* à Iano ferunt, eo quod Romanæ Sedis, atque Ecclesiæ ibidem fundamenta iacturus; quæ quidem Ecclesia non semel in Scripturis Ciuitas nuncupatur, Spiritualis nempe & cœlestis, *vt vrbis Olympi* mysterium agnoscas. atque ob concursum ex quatuor mundi ad eam plagis, & Apocalipsi planè conformiter, *quadratam* formarunt. Ac consimili de causa, *Carnam* Deam & Virginem, *Iani coniugem* fecere, quod eamdem Ecclesiam Romanam, Ianitoris Petri sponsam quondam futuram, ex Sibyllinis versibus percepissent (vnde enim aliàs hæc futura præscirent?) & quia eadem Ecclesia Romana ob Spirituale suum connubium cum Petro Episcopo sponso, potestatem & primatum eius, etiam post obitum, in omnes orbis Ecclesias erat obtentura, propterea *ius Cardinis illi sponsæ Carnæ*, cum *Virga* & *Alba* à Iano *concessum* quoque fabulati. Vbi per *ius Cardinis* seu *portæ cælestis*, potestatem, & primatum Petri. per *Virgam* autem Pontificale eiusdem pedum, & per *Albam* Sacerdotum insigne, sacerdotium eius clarè prædixere. Quodque magis mirum, eiusdem *Carnæ* Iani *sponsæ, Iunio mense festum* Romæ celebrabatur, in quo Ianitor cœli Claues Regni cœlestis per *obitum* (qui Iunij die penultimo euenit) Romanæ Ecclesiæ suæ resignare debebat. Vnde sicut *Ianuarium* mensem *Iani Cathedra* insignē, sic *Iunium* eiusdē *passione* ac *obitu clarum*, Romani veteres *festo prosecuti*, & vtrumque mensem *Ianuarium* ac *Iunium* quasi *Ianuum*, ab eodem Iano mutuatum nomen, minimè ambigi potest. Eius autem coniugium cum *Carna*, ingeniosè suo more Ouidius ob oculos ponit, nisi quod Sibyllini atq; Christiani mysterij inscitia, & ignoratione, castum et virgineum sponsi Episcopi cum Ecclesia sponsa connubium, quod episcopali annulo figuratur, solita sua amandi leuitate, atque lasciuia fœdè dehonestet:

Prima dies (Iunij) tibi Carna datur, Dea Cardinis hæc est,
Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Vnde datas habeat vires, obscurior æuo
Fama, sed à nostro carmine certus eris.
Viderat hanc Ianus, visaque cupidine captus,
Ad Dominam verbis mollibus vsus erat.

Nym-

Nympha iubet quæri de more remotius antrum,
Vtque comes sequitur, destituitque ducem.
Stulta (videt Ianus, quæ post sua terga gerantur)
Nil agis, & latebras respicit ille tuas.
Nil agis, en (dixit) nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu, teque potitus ait:
Ius, pro concubitu nostro, tibi Cardinis esto,
Hoc pretium positæ virginitatis habe.
Sic fatus, Spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Per *morem nympha Carnæ, quærendi remotius antrum*, consuetudinem primæ, & nascentis Romanæ Ecclesiæ docta fabula præmonstrat, tempore persecutionum, in subterraneis antris, cryptis, & catatumbis, sub rupibus & collibus Vrbis latitandi, ibidemque sacra peragendi. Per *Spinam* autem, *Spineam virgam* significat, ad crucem Pontificiam alludens, seu pedum, Spinæ instar nodosum, quod idem noxas atque striges, puta malos Spiritus ac dæmones, ob crucis formam atque signum, arcet, vnde ob hæc mala pellenda

Virgaque Ianalis de spina sumitur alba. Fast. 1.

Quanquam ijs locis non rectè Ouidius, *virgam*, seu *Spinam* Iani, cum *Alba* confundat, quod cæteri authores non faciunt. Nam eamdem fabulam Berosus referens, castiùs, breuiùs, atque distinctiùs, *Carnam*, seu *Cranam*, filiam, non sponsam Iani facit (quamuis Ecclesia Episcopi sit filia & coniux) & præter *Virgam* seu sceptrum illi à Iano data, *Albam* quoque iungit 5. antiquitatum libro, *Ianus* (inquit) *Aboriginibus filiam suam Cranam creauit Reginam, eique sceptrum tum Alba dedit.* Albam, puta Sacerdotum sacrificantium insigne, vnde *Albati Patres* Romani Episcopi, atque Sacerdotes. *Albam longam* (inquam) vestem, non Ciuitatem, vti infra monstrandum; de qua Virgilius à Sibylla instructus,

Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba. Aen. 6.

etenim adhuc *Longa Alba*, Pontificum vestis, Romæ dominatur. Vetustas porro *Iani Regis & Reginæ Carnæ* ciues, & subditam plebem à Iustitia, pietate, religione, frugalitate, continentia, nobis dum commendant, primos Romanæ Ecclesiæ Christianos feliciter descripsere, vti illa monstrant:

Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum Fast. 1.
Esset, & humanis Numina mixta locis.

Nam plures non Dij, sed Diui, regnante in Vrbe cœli Ianitore, per totum Romanum Imperium, & illi subditum orbem extitere; & per Eucharisticam præsentiam infinitis *locis Numen admixtum fuit*. Sequitur deinde,

Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat,
Vltima de superis, illa reliquit humum.
Proque metu, populum sine vi pudor ipse regebat,
Nullus erat Iustis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello, pacem postesque tuebar,
Et clauem ostendens, hæc, ait, arma gero.

Arma nempè Ecclesiastica, quæ illæ *soluendi & ligandi facultas*, quam *claues* innuunt, quibus armis primos Christianos Ianus (vti successores eius Pontifices) in officio suo continebat. De eorumdem quoque abstinentia, frugali-

galitate, & discrimine ciborum, vbi de Carnæ festo agit, illa quoque profert:

Pinguia cur illis gustentur larda Calendis,
Mistaque cum calido sit faba farre rogas?
Prisca Dea est, aliturque cibis, quibus ante solebat,
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi Populo sine fraude natabat,
Ostreaque in conchis tuta fuere suis.
Nec Latium norat, quam præbet Ionia diues,
Nec quæ Pigmæo sanguine gaudet auis.
Et præter pennas nihil in pauone placebat.

Et quæ sequuntur. Macrobius item Saturnalium dierum primo, de eodem Iano Principe hæc ait: *Mythici referunt regnante Iano, omnium domos religione ac sanctitate fuisse munitas.* Quæ quidem *Iustitia*, quâm *facinus* seu *peccatum mortale fugat, abstinentia, religionis*, ac *sanctitatis* encomia ac laudes, Populum Christianum Ianitoris cœli apertè loquuntur.

4 Quia porrò idem *cœli Ianus*, in Auentino monte commorari, in ædibus Priscæ, vbi eius Templum, aliquamdiu debebat; & in Vrbe passim templa erigere, aras & Cœmeteria sacrare, & sacrificia Missæ cum pijs alijs Ecclesiæ ritibus, celebrare debebat, antiqui Poëtæ & scriptores de Iano suo eadem retulere. Nam Ouidius, quod ille Pastorum Pastor in Auentino armentum pauerit, ita attestatur

Fast. 4. *Hospes Auentinis armentum pauit in herbis*
Clauiger, & tanto est Albula pota Deo.

Vbi obseruandum obiter, quod cum tantus Deus, hoc est, Diuus esset, ille Pastor Ianus, non Albana vina, sed Albulam potaret, Tyberinam aquam, abstinentiæ amore, quod nec gentiles hos Poetas latuit. Quod verò ad reliqua attinet, *Ianus*, teste Fabio, *primus aras, & pomeria, & sacra docuit*. Et Infra; *Fano sacrato, duodenis Colonijs totidem pomeria, arasque sacrauit*, vbi per pomeria à Iano sacrata, cœmeteria intelligi oportet, quę quia *post murum* Templi, vacua relinquuntur, aptissimè *pomeria* dicuntur. Intra pomeria autem, sicut & cæmeteria hodie, minimè ædificare fas erat. Ob sacrata item altaria; Sub pedibus *aras duodecim* illi appingebant, vti suprà ostensum. Ex eodem autem Fabio Pictore cognosce, panis & vini sacrificia fuisse, quæ Iano sacra peracta traduntur: is enim de aureo sæculo: *Vinum & far primus Tuscos docuit Ianus, ad Sacrificia & religionem magis, quam ad esum & potum.* Tum subdit: *illi far & vinum prælibari.* Vnde teste Ouidio in Fastis, Romani in honorem Iani, *Cereale libum, & farra sale commixta, & spicas, & thura*, illi offerebant, quibus hodierna Ecclesiæ Romanæ sacrificia constant: nam ignaui illis vates olim ita canebat:

De aur. sæc.

Sed cum Cereale Sacerdos
Imponit libum, farraque mixta sale.

& infra

Mox ego, cur quamuis aliorum numina placem,
Iane tibi primùm thura merumque fero?

Item:

Ara mihi posita est, paruo coniuncta sacello,
Atque adolet flammis cum strue farra suis.

Rursum

Ser.

Cernis, odoratis vt luceat ignibus æther,
Et sonet accensis spica Cilissa focis?

Far autem & *spicas* igne destruebāt, quia destruendam panis substantiam, in sacrificijs Ianitoris cæli, ex Sibyllæ oraculis crebris acceperant, vti infra monstrandum. Quid? quod Episcopos, ab eodem Romæ ordinandos, eadem Sibylla minimè prætermisit? hoc enim illa spectant, quæ de *singulis fascibus duodenis colonijs* hoc est, Ecclesijs, à *Iano concessis* ex Fabio Pictore, & M. Catone supra retulimus. Quid enim per *fasces*, qui vincula, virgas, & secures continent, nisi Episcoporum potestas, & iurisdictio docetur, qui Christianos populos censuris, tanquam vinculis quibusdam, & virgis ligant, & emendant? imo maioris excommunicationis securi, rebelles atque contumaces interdum feriunt? quæ omnia ad arma Iani, quæ sunt *claues* pertinent.

Et Clauem ostendens hac, ait, arma gero.

Iani autem plures Synonymæ voces, vel epitheta fuere, nam idem *Ogyges*, hoc est, *apertor* (puta cælorum) à Fabio dictus. Item *Ianus Pater* à Virgilio, Ouidio, Iuuenale, & alijs, quod nomen ad successores eius Pontifices manauit, qui *Sanctissimi* & *Beatissimi Patres* nominantur, & *Papa* à Græco Πάππας quæ vox *Patrem* sonat. Idem Ianus *Quirinus* hoc est, *crucem gerens*, vel *cruci affixus*, vti infra in Romulo habes explanatum. Idem *Patulcius* & *Clusius*, *antiquissimus Diuûm Pater omnium Deorum*, hoc est, Christianorum, qui & in Scripturis nonnumquam dij appellantur. Quin & eumdem *Vertumnum Deum* Romæ cultum, cum non contemnendis authoribus credimus, qui *Vertumnus* ab amne verso, seu Tybri mutato, iuxta illud Propertij, sit dictus,

Verso dicor ab amne Deus; In Vertumnum.

vel quod *Tyberinos* hoc est, Romanos ad Christi fidem *conuersurus*, vel quia prophanas amnis Tyberis aquas, in salutares baptismatis vndas esset *mutaturus*. qui *Vertumnus* Pater atque Deus Vici Tusci, seu Tusciæ habitus, quia Vaticanum Templum in Tuscia extructum, nam Tyberis Tusciam à Latio diuidit. Vertumno porrò, vel Pontifici, *coronam* atque *mitram* dabant,

Sed quum est imposita corona.

Item Ib.

Cinge caput mitra.

Denique de *Vertumno* prisci tradiderunt, illi sacro facto, Romam salubriter habitatam esse, antea pestiferam, ob idololatriam puta ac persecutiones, quæ quidem cessarunt, vbi sacra publicè in honorem Petri celebrata, Constantino Cæsare Basilicam illi extruente. Atque vt in omnibus Petro Ianus conueniret, eum patria *Syrum* seu *Phenicē* quoq; prodidere, vti testis Annius Viterbiensis in origines Catonis, hinc illi forsitan cum *carica palmam*, Syriæ & Phœniciæ Symbolum, appingebant, nam φοῖνιξ græcè quoque palmam significat. Quamobrem Ouidius ad Ianum

Quid vult palma sibi, rugosaque carica (dixi)

Eadem præterea *Petri* atque *Iani* Romæ *Apotheosis*, nam quòd Petrus in Diuos relatus, Ianum quoque ex Catone discis, *Deum Vaticanum habitum, dictumque fuisse*, illiq; diuinos honores *decretos*. Ad extremum *aqua sulphurea* eius ad arcendos Capitolio hostes, de qua cum Scriptoribus antiquis Ouidius quoque fabulatur, Petrum verè indicat: l. De orig. Ital.

Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi.

Sum-

Sumque repentinas eiaculatus aquas.
Ante tamen madidis subieci sulphura venis,
Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.

Nam ille aquis Christianorum Iani fistulis, de Barbaris olim reportandam victoriam [illegible], quæ castris Marci Aurelij Cæsaris intra montium iuga valide conclusis, cum rem Romanam, atque imperium in discrimen summum adduxissent, per solas Christianorum ab ipso Imperatore [illegible] preces, vt eiusdem ad Senatum in literis [illegible] amplam fidem faciunt, *Sulphureus* ac flammeus *imber* [illegible] repente consumpsit. Vnde ab hoc Cæsare *Ioui Pluuio* columna erecta; quam Sixtus V. Pontifex repurgandam iussit, & Diui Pauli (quem supra alterum Iani caput diximus) statua exornauit, Iano aquam ereptam per pluuium Iouem quasi restituens. *Prodigium* hoc autem *aqua sulphurea* [illegible] vates Claudianus expressit, quod M. Aurelij meritis, vel Christianorum precibus [illegible] acceptum refert. Quæ *magica carmina Chaldæorum* vocat, quod ob Apostolos origine Syros, è Syria seu Chaldæa Christiani omnes orti putarentur.

In sexto Cons. Hon.

Non sanctis patriæ studijs ad templa vocatus,
Clemens Marce redis, cum gentibus vndique cinctam
Exuit Hesperiam, paribus fortuna periclis.
Laus ibi nulla Ducum, nam flammeus imber in hostem
Decidit, hunc dorso trepidum fumante ferebat
Ambustus Sonipes, hic tabescente solutus
Subsedit galea, liquefactaque fulgure cuspis
Canduit, & subitis fluxere vaporibus enses:
Tunc contenta polo, mortalis nescia teli
Pugna fuit, Chaldæa mago seu carmina ritu
Armauere Deos, seu (quod reor) omne Tonantis
Obsequium, Marci mores potuere mereri:
Nunc quoque præsidium Latio non deesset Olympi,
Deficeret si nostra manus, sed prouidus æther
Noluit humano titulos auferre labori,
Ne tibi iam, Princeps, soceri sudore paratam,
Quam meruit virtus, ambirent fulmina laurum.

Atque hæc hactenus de Romano *Iano*, quem [illegible] & celebre D. Petri Vaticinium fuisse, nemo vllus deinceps inficias eat, [illegible] sufficeret, sed recentiorum commentum quoddam restat explodendum, qui leui coniectura ducti, etymologiæ *Iani* ab hebræo *Iain*, quod *Vinum* [illegible], Noë Iaphet Patrem, Italiæ Parentem, ac vt primum colonum, eodem venisse audacter affirmant. Nam vt eis etiam id amplius demus, Oenothrios Italos ab Oenothro Noë, vini inuentore, Patre Oenothrij Iaphet, appellatos esse, illum tamen proximum Italorum Patrem seu propagatorem, præcisè negamus. Id enim Scripturæ apertè repugnat, quæ à tribus Semo, Chamo, Iaphet, disseminatum omne hominum genus à diluuio tradit. quod qui verum esse possit, non video, si quartus Noë Italorum Pater ad illos accedat. Dum quoque trium colonias ac sedes Scriptura declarat, de Noa vbique altum silentium. Ab Iaphet porrò atque Iaphetijs diuisas gentium insulas refert, non verò ab Noë, quod necesse erat indicare, si populum ille singularem Europæ, Italum, puta, propagasset. Porrò per quem liberorum Noë proseminat eos, nam tres solùm filios

huic Scriptura assignat. Si per Iaphet, ais, minimè repugnamus, sic enim remotum Italorum Patrem Noam concedimus, vti Africanorum, vti Asianorum, per liberos Chamum atque Semum. Ab illo enim, Scriptura docente, mortales omnes post diluuij aquas remotè prognati. Sed quid necesse fuit, vt hoc modo Italos, cæterosque mortales remotè gigneret, atque propagaret, in Italiam venire? non magis certè, quàm in Ægyptum. Vt Iaphetum filium sequeretur? ergo vt liberorum adhæreat vni, sese a duobus longissimè auellet? Dein non attendunt, qui tam leuiter Noam ex Asia mouent, quanto Patriarchæ terræ Asiaticæ amore flagrarint, in qua Deus Incarnandus viuere, mori, sepeliri deberet. Alij cum in Asia viuere necessitate quadam prohiberentur, sua ossa post mortem eidem reddi [illegible] iubent. Noë maximus item Patriarcha nō solum ossa, sed totū seipsum inde viuens aufert & longissimè asportat, nulla necessitate, manifesto maris periculo, vt vnum filiorum sequatur, in [illegible] ros durus, & in illum, ex cuius semine Deus procreandus? ne ergo deinceps pare[illegible] inepta prædicent. Sinant Noam cum suo Semo, ex quo Christus ortus, in Asia viuere & morari; in qua Deus victurus, in qua moriturus. [illegible] cum *Prometheum* Noam, *Caucaso* Asiano monti doctæ fabulæ alligent, nolint hunc inde soluant, dum eum *Iouis* Deo illigatum ibi tradiderè, ob causam iam dictam. *Iani* quoque nomen non à *Iain*, sed a Ianua cælesti, vti claues monstrant, sapientius cum Ouidio deducent, nec eum ridiculè in Noam transforment, nisi forte etiam illum Clauigerum, Quirinum, hoc est, crucifixum, vel crucem portantem, & aquæ potorem, qui vitem plantarit, cum cæteris Iani attributis, valeant demonstrare, in quo, vt liquet, multum se torquebunt, dum Ianum contorquent. Sed nunc ad aliam excidij Troiani, & Æneæ in Latium tendentis, fabulam quoque progrediamur.

CAPVT XIII.

1 *Aeneam* Troia profugum, & in Latium tendentem, ibidemque *sponsa Lauinia ducta*, de eiusdem nomine *oppidum* extruentem, D. Petrum esse.

2 Idem *Albæ* conditor. quænam *Alba longa, Alba, & Albula?* qui *Albani Patres?* quisue *Tyberinus in Albula demersus?*

3 Quis *Syluius* Regum Albanorum Parens?

4 *Aeneæ* genius atque præsagia Petro accommodata.

1 NVNC [illegible] vero solo *Iani* nomine, [illegible] ortum, vti modo dictum, Petrum insignierunt [illegible] ideo enim *Ianiculum* vrbem ab Iano conditam, etiam Plinius *Antipolim* ab Aenea [illegible] Idem vti *Ianus*, Roma conditor factus, [illegible] Roma eo tempore [illegible] agnouerunt, vt supra monstratum [illegible], laudo, quod Apostolus Petrus cum Ecclesia vniuersa, [illegible] Parens atque

Nat. Hist. l. 3. c. 5.
Sallust. de Bello Cat.
Dio Chryf.

N Re-

Rector, Deum, sicut oportet, *ex charitate fidei laudaturus* esset, & ad id agendum gentes instructurus, vnde Apostolus ad Romanos scribens versu illo Dauidis (*Laudate omnes gentes Dominum*) prædictam ad Christum conuer-
Rom. 15. sionem earumdem docet, nec (carentes iustitia fidei) Philosophos Gentiles, Sicut oportet, *Numen vnquam laudasse aut glorificasse*. Itaque ab hoc Aenea spirituali Patre Latinorum, *Aeneadæ* Itali appellati, & ipse *Aeneas*, *Romanæ*
Rom. 1. *Stirpis origo*, qui Patrem Christum summa pietate, *per tela*, *per hostes*, ex
Aen. 12. medijs Hierosolymæ flammis, olim in Latium efferre deberet, & *Ilij*, hoc est, *Aelia Solymæ sacra*, seu sacrificia panis & vini diuinitus ibi instituta, in *Italiam portare*, vti *fata* seu effata Sibyllæ diu antea monuerant, quæ etiam *sedes* illi ad extremum *quietas ibidem spondebant*, hoc est, Apostolicæ Cathedræ seu plurimorum Pontificum Sedis, post Ecclesiæ bella seu persecutiones, placidam olim Stationem. *Per tela* enim militum Herodis, & Iudæos *hostes* Christianæ fidei diuinitus elapsus hic Aeneas, Christum Patrem in Sacrificio præsentem, primus Romam attulit, & quasi *ex medijs Aelia* seu Solymæ *flammis*, quia inter duplex vrbis excidium & conflagrationem, nempe ab Aelia sub Rege Babylonio incensa, & sub Vespasiano rursus incendenda, in Italiam seu Romam aduexit. Ad Petrum igitur Virgilij *Aeneis* Sibyllina pertinet (sicut ad Bellam seu Hierosolymam Homerica *Ilias*) nec alium *Virum insi-*
Aen. 1. *gnem pietate* illa canit . . . . *Troiæ qui primus ab oris Italiam fato profugus, Lauinaque venit Littora*. Nam quod Latium ingressus hic Aeneas Petrus, seu Christi Laudator, Romanæ Ecclesiæ Sponsus ob Cathedram ibi collocatam fuit, cum idcirco docta fabula tradit, in Latio *Latini Lauiniam* (per Syncopen) *Lauiniam*, vxorem duxisse, sic dictam a *lauro* & *λαβεῖν*, quod est *accipere*, propterea quod *laurum*, siue *Lauretanam domum*, Itala tellus, seu Romanæ Ecclesiæ ditio erat *acceptura*. a qua Lauretana Domo, eadem Italia, *Laurentia & Lauinia tellus*, & *Laurentes agri*, agnominata est, vti pluribus infra demonstrandum. De *Nuptiarum* autem harum *dignitate*, & *fœcunditate*, vaticinium illustre, apud supradictum Virgilium extat.

Aeneid. 7. *Ne pete connubijs natam* (Lauiniam) *sociare Latinis*.
O mea progenies, thalamis neu crede paratis,
Externi venient generi (Petrus & Paulus) *qui sanguine nostrum*
Nomen in astra ferant, quorumque à stirpe nepotes,
Omnia sub pedibus, qua sol vtrumque recurrens
Aspicit Oceanum, vertique, regique videbunt.

verum hæ *nuptiæ Lauiniæ coniugis*, hoc est, Ecclesiæ Romanæ cum Petro Episcopo sponso, ve dignitate supremi Primatus, quem *omnia sub pedibus* indicant, & conuersione multarum gentium ad Christi fidem, quasi prolium quadam fœcunditate, atque vniuersi orbis regimine nobilitatæ sunt (quæ duo postrema per *verti* & *regi* oraculum innuit) ita in primordijs, Ethnici *Turni* cum Petro riualis *crudeli certamine*, non parum turbatæ, qui sibi Aeneam prælatum conspiciens . . .

bella, horrida bella

persecutionum mouit, *Et Tybrim multo spumantem sanguine cernit* fecit. In quibus cædibus martyrum tam Iudæorum, quam Romanorum effusum cruorem, *dote* in *Lauiniæ coniugis* idem Virgilius eleganter vocat.

Sanguine Troiano (Iudæorum) *& Rutulo* (Latinorum)

dotabere Virgo.

Propter

Propter *nuptias* autem Petri *Aeneæ* cum *Lauinia* virgine, de eiusdem nomine Vrbem conditam, *Lauiniam ferunt*, Romanam Ecclesiam rursum innuentes, quæ spiritualis ciuitas non solum à Sibylla, sed etiam in Scripturis identidem dicitur. Qua quidem condenda (sicut & nuptijs eius celebrãdis.)

Multa quoque & bello persecutionum passus idem, *Aeneas* nam sequitur *dum conderet Vrbem*, Lauiniam Ecclesiam Romanam. *Inferretque Deos Latio*, *Deos* autem *penates*, hoc est, Panem, & vinum, *Deos* quidem appellatos, quod sub horum speciebus olim *Diuinitas* latere deberet, *penates* autem, ob *penu*, in quo obsonia illa reconduntur; qui & *sacra* dicti, ob Sacrificia, quibus consecrantur. de his idem Maro

Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates — Aeneid. 1.
Classe veho mecum, fama super æthera notus.

2 Ob eamdem quoque *Lauiniam Vrbem*, seu Romanam Ecclesiam *fundatam: ab Aenea* Petro *Alba*, siue *Albanorum* in Latio *ciuitas*, nec falsò ab alijs, ab Aeneæ filio positã memoratur, Ecclesiam enim & Pontifex parens, & grex filius facit. Itaq. haud perperã duo filij Aeneæ, Ascanius, & Iulus authores Albæ cum Patre narrantur, quorum hic Iulus, quasi Aelius, idest, Solymæus, seu Iudæus: Alter Ascanius, idest, Romanus, siue dilatatus ab Asca, & *Ana*. Fuit porrò *Alba* in Latio, seu *Vrbs Albanorum* eadem, quæ *Lauro Lauinia*, vel *Lauinia ciuitas*, nimirum Ecclesia Romana, spirituale oppidum à Christianis Albanis sic cognominatum, quod *Albam vestem*, innocentiæ symbolum, ad Baptismatis fontem erant allaturi. Cuius oppidi Principes Pontifices, atque Episcopi *Albani patres* à priscis vocari, vel ab *Vrbe Albanorum*, hoc est Christianorum, quam regere deberent, vel potius ab *Alba longa* Sacrificantium veste, de qua Virgilius

Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba. — Aeneid. 6.

Albam igitur constat, seu spiritalem Christianorum vrbem, siue baptismalem eorumdem stolam accipias, ab *Alba longa* esse distinguendam, quæ erat futura celebrantium Sacerdotum *vestis*: *Patrum Albanorum*, sicuti adultorum *Alba*, & infantium *Albula*. Vnde *Tyberinus in Albula demersus*, hoc est cum *Albula* in Tyberis aquis, *suum nomen donans*, Patrem spiritualem (vulgò Patrinum) baptizati refert, qui *Tyberinis*, hoc est, Romanæ Ecclesiæ *aquis cum Albula* immersis, nouum nomen tribuit, non ipsi Albulæ (in quo fabula errauit) verum alijs Tyberinis, siue Catholicis Romanis, similiter cum Albula demersis, vel tinctis. *Albulam* igitur à *Ianigenis ortam* non temerè Sempronius affert, eò quod haud cæli *Ianitoris* proles Christianæ, ad sacros fontes erant indituræ. Inde etiam manifestum euadit, cur *Tyberim Patrem*, cum cæteris fluuijs, antiqui vocarint, quando aquis suis homines Christianos generare deberet, imò Dei filios, vnde fluminibus & fontibus diuinitas quoque attributa, nam quod Dei filios, homines abluendo creare deberent, humana quadam ratione adducti, *fontes, & fluuios* non *Patres* dumtaxat, sed etiam *Deos* putarunt. Ideo ad extremum *omne crimen elui aquis* crediderunt, quia id futurum per aquas baptismi, vt superiora ex Sibyllino oraculo acceperant. Quamquam id in Fastis Ouidius improbet, Sacrarum aquarum virtutis ignarus. — De Diuis. Ital.

Omne nefas, omnemque mali purgamine causam — Fast. 2.
Credebant nostri tollere posse senes.

Grecia principium moris dedit, illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis,
Fluminea tolli posse putatis aqua.

Per *Senes* Presbyteros intellige, qui aquis *omne nefas tolli* prædocebãt. Cuius quidem *moris, lustrandi homines per aquas* baptismi, ideò Grecia fertur principium *dedisse*, quod è Iudea Apostoli egressi, in Greciæ regiones, quam Latij, prius peruenere. Verum ad Albanos nostros reuertamur. Belle autem (Liu. Decad. 1. lib. 1.) Historici veteres inter *Hetruscos*, puta infideles, & *Latinos* Albanos, seu Baptizatos, fluuiũ Albulam finem, seu discrimen ponunt, quia per *Albulam vestem, & fluuij* baptismalis *aquas* Latini Albani, siue Christiani, ab Ethnicis differunt, quos Etrusci referunt. *In Alba* autem propterea eosdem *Latinos regnasse* proditum est, eò quod per Albam innocentiæ vestem in baptismo sumptam, cum vnctione, seu Chrismate regali Reges efficiantur omnes Christiani, quo nomine Scriptura ferè illos ornat. *Regnarunt* igitur *Latini in Alba* (intellige per *Albam*) *ante ciuitatem*, hoc est, Ecclesiam, *Romanam constructam*, quia prius fuit, Latinos veteres per Albam Reges baptismalem effici, quam ipsam Ecclesiam Romanam oriri, quando hæc nonnisi baptizatis pluribus, seu Albanis constet. Igitur Æneas cum filijs suis Albam condens, vt est in fabulis, Petrus censendus est, Romanam Ecclesiam cum filiis Iudæis, tum Romanis fundans. Hinc *Iason* quoque memoratur, cum Albanis in Europa, & Latio fœdus percussisse, quod *IESVS* Albanos suos Christianos in Latium translatos nunquam deserturus, qui quidem *Iason* (Iust. l. 42.) *primus humanorum* dicitur, nempè dignitate. Et quia Romani in Sibylla legerant, commune quoddam apud Christianos carnis, & sanguinis Sacrificiũ fore, ideo in Albano monte Latinas ferias quasdam instituerunt, & sacrum solemne, in quo teste Dionysio, communis omnium victima Taurus vnus esset, de quo cuique populo sua portio tributa. sacrificabant autem pro vni- (Ant. Rom. l. 4.) uersis, *eique Sacrificio præerant Romani*, ob Romanæ puta Ecclesiæ primatum, atque dignitatem. Quia item Æneas Petrus in eadem Alba, & sub alba hostia *IESVM* immolare quotidie debebat, pro *IESV* immolando *Suem*, atque *Suem albam* fabula substituit ab Ænea oblatam, vel *IESV* augusto vocabulo decepta, pro quo *Suem* posuit, animal Sacrificio aptum, vel quod inhumanum crederet, hominem immolari, augustum illud nomen truncauerit. per huius autem albæ suis triginta proles, siue fœtus albos, plures albas hostias nobis significauit, & ibi Albam ciuitatem spiritalem condendam, vbi alba victima *IESVS* in Laurenti agro, siue Italia, olim inueniretur.

3 Nunc quærere lubet, quare cum *Aeneã* vel *Iulum parentem* Regum *Albanorum*, historia fabulosa asserat, aliàs secum quasi pugnans *Syluium* quemdam hoc titulo afficiat? Sic enim apud Virgilium Anchises Æneæ eorumdem Albanorum Regum progeniem ostentat:

(Aeneid. 6.)
Ille (vides?) pura iuuenis qui nititur hasta,
Proxima sorte tenet lucis loca, primus ad auras
Aethereas, Italo commixtus sanguine, surget,
Syluius, Albanum nomen, tua posthuma proles,
Quem tibi longæuo secum Lauinia coniux
Educet syluis Regem, Regumque parentem;
Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba.

Respon-

Responsio in promptu est, per *Syluium* Christum designari, per *Aeneam*, Petrum, quorum vterque *Parens Albanorum Regum*, hoc est, Christianorum, non eadem tamen ratione *fuerit*, per *gratiam* ille, hic autem *per Euangelium*, in quo Latinos Christianos *genuit*. *Syluius* porrò Christus nominatur, à *Sylua Lauretæ matrona*, in quam ex Galilæa prodigio mirabili delatus, matris brachio insidens, quæ & *Rhea Sylvia*, quasi *Maria Syluestris* ab eodem nemore agnominata est, necnon *Lauro-Lauinia*, per Syncopen *Lauinia*, ab eadem *Lauretana Sylua* cum filio quondam *occupanda*. Non rectè autem Virgilius illam Syluij matrem *Lauiniam*, coniugem Petri, seu Æneæ finxit, cùm fuerit potius eius, vti omnium fidelium, *parens*. Ansa erroris hæc, quòd eiusdem filium in Eucharistia, tum in Romanorum fidelium animis per Euangelium Petrus generare deberet, quo factum, vt Christi Patrem Spiritalem Petrum, seu Aeneam, Mariæ *Lauiniæ*, siue *Lauretanæ* sponsum crediderint, generationis carnalis, & spiritualis nullo discrimine. *Lauinia* verò *coniux*, si pro Ecclesia Romana sumatur; in cuius ditione sita Lauretana domus, ea demum Petri, seu *Aeneæ coniux*. Pro Virgine autē Lauretana sumpta, tum *Coniux simul, & parens Anchisæ* est, hoc est, Christi Anchonitani, ab marcha Anchona *Anchisæ* appellati, vti infra dicendum. Modo autem postremo accepta *Lauinia coniux*, filium *Syluium* Christum *Regem, atq. Regum* Albanorum *Patrem*, à quo Anchisæ & Æneæ *genus* Pontifices *longa alba* veste *dominaturos* idem Maro perhibet, hunc inquam *Syluium è syluis secum* Lauretæ *eduxit*, quòd latrocinia eas infestarēt, & in propinquo duorum fratrum colle constituit, idque diu post humatum Petrum, vnde eius *posthuma proles*, & *ea longæuo*, nam mille circiter, & trecentos annos Petrus in Latio, siue quod idem est, Petri Ecclesia, tum antea steterat, cum Lauinia, *Virgo* Lauretana, brachio insidentem Christum syluis extulit. Sed cur is *Italo sanguine commixtus*? nisi ob Ecclesiam, qua spiritualis Italorum Pater, factus per gratiam, & Filius per Eucharistiam. Eius verò *pura*, hoc est, sine ferro *hasta* Crucē significat, in qua *iuuenis* Christus pendere debebat, vnde illi *inniti* à Virgilio fingitur, cuius etiam crucifixi effigies cum sacra Lauretana Æde fuit asportata. vnde idem Vates.

Extinctum crudeli funere Daphnim

Hoc est, *laureum* siue *Lauretanum* Christum in Ecloga canit, *Daphnim*, Eclog. 5.
inquam, a δάφνη lauro, ita nuncupatum, qui & *Albanum nomen*, quod à Syluio Christo Albani omnes, siue baptizati Christiani nomen sortiantur, *primus* denique hic Syluius mortuus & in inferis degens debet ad *auras æthereas venire*, quia Christus mortalium primus resurrexit, numquam moriturus.

4 Messala Coruinus ad Augustum scribens, vel quisquis demum ille author fuerit, primam Æneæ stirpem *Dardanum* commemorat, qui *Erichthonium* filium genuerit, is vero *Troium*, Troius *Assaracum*, Assaracus *Capyn*, hic Capys *Anchisem*, Anchises postremò ex Venere *Aenam*. quæ generis series ex Sibyllæ versibus perperam intellectis, tota contexta est. Nam quia *Iudæum*, ex quo Petri origo, variis nominibus illa nuncuparat, vt *Dardani*, hoc est, Iordanei, à Iordane fluuio, vti *Erichthonij*, hoc est, *terra bellatricis* viri, à ἔρις & χθών (nam contra Romanos, Iudaica natio rebellando prælia obstinata gessit.) tum etiam *Troij*, quod est, Solimæi à metropoli Iudæorum Solyma, quæ *Troia* vocata, vti infra monstrandum, tum & *Assaraci*, ob Syriam Patriam,

quæ

quae sc *Assyrius* proposuit *Dardanum*, *Erichthonium*, *Troium*, atque *Assaracum* (Iudaicae gentis homonymas voces) parentibus Aeneae fabula accensuit. Qui quidem *Assaracus* fertur, *Capyn* genuisse, eo quod Iudaeus seu Syrus populus *Cepham* Petrum crearet: *Capys* autem seu *Cephas* Petrus spiritualiter *Anchisem* Christum, tametsi parentem, vti supra ostensum, idque ex *Venere*, quia ex Lauretana Virgine ipse Anchises natus, quae à *veniendo* puta in Italiam, *Venus* nuncupata. Iam verò *Aeneae* Anchise progniti, *filios ac nepotes*, seu regium genus, eodem prorsus errore concinnant. Nam *Aeneas Iulum* & *Ascanium* gignit, *Ascanius* Romanus *Syluium* Regem atque Regum Albanorum Patrem, *casu quodam*, vti fabulantur, *in Syluis enatum*, reuera autem è nemore Lauretanae Matronae, prodigio mirabili, eductum, quò fuerat ante asportatus. Is *Aeneam Syluium* creat, is deinde *Latinum Syluium*, Latino *Alba* ortus, Alba *Atys*, Aty *Capys*, Capy *Capetus*, Capeto *Tyberinus* in Albula submersus, *Agrippa* inde Tyberini filius, post Agrippam *Romulus Syluius* regnat, *Auentino* fulmine ipse ictus, regnum per manus tradit, *Procas* deinde regnat, is *Numitorem* & *Amulium* procreat, ex quo Numitore *Rhea Syluia* oritur, inclyta illa *Romuli* atque *Remi* parens. Quae quidem Albanorum Regum, Aeneae posterorum series, ac genealogia iisdem ferè vitiis (aequiuocorum & Synonymorum) ac superior scatet. Quae haud operosè quiuis deprehendet, vbi singularum notatio vocum perspicua fuerit. *Ilus* enim vel *Iulus*, vnde gens *Iulia*, & *Iulii*, *Aelii*, & *Auili* Romani vocabula deriuant, Aelium seu Iudaeum exprimit, ab Aelia Solyma, qui quidem in primis Aeneae filiis rectè numeratur, quòd Iudaei salus singulariter Petro cara esset futura, vtpotè, cui circumcisorum praecipue demandanda cura, vnde nusquam non Virgilii Aeneis *dilectum Aeneae Iulum* omittit. cur autem is *Creusae* coniugis derelictae *filius*, infra planum erit. Sequitur *Ascanius* Aeneae, seu Petri proles, quo & Romanos, ab *Asca*, & *Ana*, & etiam Carolus magnus, Germanorum primus Imperator certò innuitur (nam *Ascheners* vnde *Ascanius*, Germani vocantur) qui quod Vrbis Imperium in occidente omninò collapsum erecturus esset,

Magna spes altera Roma,

ab eodem Virgilio canitur. *Syluio* Christo modo praetermisso, de quo supradictum; *Aeneas Syluius* Laudatorem Christianum sonat, Petri quoque filium, sicut *Latinus Syluius* Latium Christi cultorem, ex quo *Alba* Albanus, & *Atys* hoc est, [illegible], fetus seu Latinus, cuius *Capys Cephas*, quo Petri nomine non pauci Christiani gaudent, à quo est *Capetus*, vocabulum Romani. Post *Tyberinus mersus in Albula* etiam Romanum Ciuem baptizatum designat, Patrem *Argiripa*, per Syncopen, *Agrippa*, quasi Latini *Argonauta*, quia Argo [illegible] primi Latinorum in Latium aduecti sunt. cuius proles *Romulus Syluius* Christianus Romanus, qui quod causa fuerit, cur *Auenionem* Papae siue Patres Roma discesserint, excommunicationis *fulmine ictus interiit*. Itaque eius filius, nempe in Christi fide *Auentinus* dicitur, vel *Aueniotinus* dilectus Romanae Ecclesiae filius. *Procas* dein Parochus, *Numitorem*, seu Numinis cultorem, per baptismum gignit, cuius frater per carnem, *Amulius* impostor à Graeco, [illegible] (vnde *Aemilii*, & *Aemiliani*) idololatra superstitione populo imponentem notat, qui fratrem Numitorem, seu verum Numen Christianum colentem, per summum scelus, in toto Latio, non solùm *regno*, sed etiam *vita*, & *posteritate priuare conatus* est. Ex quo Numitore, seu numen colente

Rhea

Liuius Dec. l.1.

Messala Cor. de August.

Aen. 12.

Rhea Sylvia virgo Lauretana tandem exoritur, clarissima *Romuli* atque *Remi* Parens, ut in Romulo infra declarandum. Itaque istis nominibus in Sibyllæ locis, antiquos Æneæ filios, & nepotes Christianos significantibus, Genealogia mystica, & spiritualis Petri contexitur, in qua licet multa desideres, nusquam tamen interrupta: Regum Albanorum, hoc est, Christianorum successio constituitur. quod ab oraculo nempe Sibyllino, Petri Progeniem acceperant, *perpetuam*, & *æternam* fore. de qua sic Homerus

Ne sine semine genus, & prorsus extinctum pereat
Dardani (Æneæ) *quem Saturnides præ omnibus dilexit liberis,*
Qui ex se nati sunt, mulieribusque mortalibus.

Omnia autem esse fabulosa, quæ de Alba supra ante Romam conditam, & Albanis Regibus historici memorant, vel ex illo Liuij testimonio liquet: *Quæ ante conditam condendamue Vrbem, poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis traduntur, ea nec affirmare, nec refellere in animo est.* Præterea Seruius, & Eutropius *Albam* apud Romam, quæ hodie *Albanum*, Ascanium Albam esse negant, deinde illa certo quoque persuadent. primum quod Romam diu ante illos Albanos Reges, atque Albam conditam Historici etiam fatentur, vt supra ostendimus. Deinde quam maxima circa Regum Albanorum tempora Scriptorum varietas, item & numerum, quæ fabulam arguunt. quatuordecim Reges ab Ænea ad Numitorem auum Romuli enumerat Liuius, tredecim Ouidius in Fastis, duodecim idem in Metamorphosi, nouem Dionysius, septem Aurelius Victor, quatuordecim ergo ad septem redacti. præterea fabulosus nouas Regum Albanorum parens, vt infra ostenditur, sicut fabulosa Troia, fabulosum oraculum Æneam instruens de loco suæ sedis Vrbis & fabulosa sus, triginta fœtus vno partu enixa. Mitto cætera plurima, nam fabulæ licet eruditæ sensum explanatum habes. sed quæ infra præterea dicenda, fabulam non veram historiam esse hos Albanos Reges, atque ciuitatem [illegible] arcano sensu, plane conuincunt. Quamobrem de *Alba* [illegible] nam cur illa ciuitas cum Romana tandem confusa dicatur, in Romuli gestis infra aperiendum. Nunc me Troia ad se vocat, quo hæc de Albanis, & Ænea, certo magis confirmentur.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Per *Ilium*, seu *Troiam*, sacram *Solymæ* vrbem a priscis describi, *Æliam* quasi *Ilium*, quoque nuncupatam.

TRoiam modo Hierosolymam esse, quis pertinacius in dubium vocet, cum *Æneam* Petrum fateri cogatur? Sed nec minus illa persuadent: primum Etymon nominis, *Troia* enim, quasi *triplex*, seu ter *extruenda*. Nam tametsi incertum, quo Conditore primum ea steterit, alijs alia sentientibus, post excidium tamen sub Babylonijs, & annos septuaginta captiuitatis Iudaicæ exactos, à *Nehemia* sub Rege Persarum iterum excitatam constat. Et sub Vespasiano à Tito Filio, rursum funditus euersa, aliam sui instaurationem (pro modo amplitudinis pristinæ, & in pristinis suis fundamentis) & tertiam ædificationem [illegible] Iudæorum Messia nunc denique

vsque exploderet. Siquidem in Apocalypsi, sub tyrannide illius, *Ciuitas magna* Hierusalem appellatur, in cuius plateis, gemini Dei Prophetarum corpora à bestia illa interempta iacere inhumata oportet. Itaque *Troiani* huius moenis ratio, quam Horatius in Odis, apertè confirmat, dum Romanos monet, ne hanc vrbem reparare caueant, quæ si iuxta oraculum Phœbi, tertiùm extruatur, ter sit excindenda. Nam sic apud eum vaticinans Iuno, inducitur: Apoc. 11.

Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii
Rebusque fidentes, auitæ
Tecta velint reparare Troiæ.
Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Excisus Argiuis.

Quo quidem fatidico carmine, Iuliani Cæsaris (vulgò Apostatæ) consilium demens, & impium de Solyma instauranda notat, quod frustra & infausto aliter ab eo susceptum. Hæc igitur omnia pro *Troia Solymæa* faciunt, non *Hellespontica*. Et quoniam in Iliade, ac alias sæpius Ἴλιος ἱρή, sacrum Ilium *Sacra Ciuitas*, *Diuina domus*, cum *Arce sacra* ob templum Salomonis in Arce Sionis constructum, *Troia* vocitatur, quis dubitet hoc nomen sacratæ Solymæ, & in sacris paginis *Ciuitati sanctæ* nominatæ, solum conuenire, non autem profanæ nescio cuius vrbeculæ, qui nec vllo modo etiam fabulosa adaptari queunt? Iam *Troiæ*, atque *Troianorum* Synonymæ voces, non in aliam vrbem, atque ciues, quam Solymæ cadunt. Nam *Ilium* imprimis *Aeliam* illam ciuitatem denotat, ab *Aelio Cæsare* ita nuncupatam, à qua Metropoli Iudææ *Aulis*, quasi *Aelis* vocatur, in qua post subactam Galilæam, atq. Samariam, de Solyma euertenda *Europææ gentes*, Iosepho teste, *conspirarunt*. In hac quoque Aulide, vera *Iphigenia*, seu Iephtegenia, hoc est, Iephte filia, virgo nubilis, vt hostia *cædenda*, atque *immolanda* in *ceruam* ideo *commutata* fingitur, quod cum sodalibus paulò ante mortem *in montibus*, vti cerua *errans*, *virginitatem* suam *defleuerit*. Huic denum Aulidi, seu Aelidi terræ, sacræ litteræ cum Chronologis fauent, dum (quod sanè mirum) *duplici Iphigeniæ*, siue in Iudæa, seu Peloponneso, vnum atque idem tempus statuere. *Pergama* modò eadem Troia dicta, quod vocabulum πυργός, *turritam ciuitatem* sonat, propriè Solymæ conuenit. De cuius turribus illud Iosephi encomium extat: *Turris Hippicos, & iuxta duæ, quas Herodes* Rex *in antiquo muro ædificauerat, magnitudine, siue pulchritudine, ac firmitate, vniuersis, quæ toto orbe essent, turribus præstabant*. Nostrum porrò Ilium, seu Aelia Solyma, ob innumera mala, & calamitates suorum ciuium, *malorum Ilias*, seu *Aelias*, iuxta prouerbium, non fabulosè, sed verè vocatur. Ad hanc quoque nostram maioris Asiæ, non minoris, *Troiam*, *Sigæum* pertinet, & *Sigæa tellus*, hoc est *Sionis* [illegible], seu terra Sionis, & *Scea*, Sichæ, seu Sigææ *porta*, & *Ida* Iuda, & *Idæi*, seu Iudæi *montes*, quos vulgò *Iudææ montana* agnominant, & *Simois* Petri Simonis piscatoris lacus, & *Iardani fluenta*, de quibus Homerus, & *Salamis* Solyma, *Teucri*, seu *Troiani* appellata *ciuitas*. Ad hanc quoque *Phrygii*, seu *Phrugii* spectant, à *frugibus* dicti, quibus illa terra, Iudæis olim promissa, abundabat. huius populi *Dardani*, atque *Dardanidæ*, hoc est *Iordanidæ*, à Iordane fluuio vix deflexa voce, qui quidem

dem *Dardanum* cum Iasium, hoc est *Iesum fratrem occidisse fingatur : Iasiū*, inquam, de quo Virgilius Romanum genus, hoc est, Christianum ait propagatum.

Iasiusque Pater, genus à quo Principe nostrum, — Aeneid. 3.

quis nam nisi demens ad Hellespontum, *Dardanidas* relegat, quos *Iesus*, seu *Iasius frater*, & *Iordanis* fluuius sibi vendicarunt? His accedunt *Teucri*, quorum Patria *Salamis*, tantùm non Solyma, vti modò dictum. *Vrbem* autem *Salamina* apud Syros etiā prisci posuere. Vox aute *Teucri* à Τ & Κλῆρ. Christianum Sacerdotem sonat, cuius pileolus *Tau* seu crucis *cornibus* solet insigniri, qui quidem *Teucri Troianis permixti*, vti fabula tradit, posterorum nomen obtinuerunt. *Danai* ad extremum ab Danao Rege, hoc est, Iordaneo Christo, per Syncopen dicti, ad eosdem Iudæos, non Græcos quoque referendi, quòd *Troianas opes, siue Solymæas, & lamentabile Iudeæ Regnum* aut suis criminibus aduocantes hostem, *eruerint*, aut quod cum Romanis plurimi Syrorum contra Hierosolymam, & suos gentiles, socia arma iunxerint: Iudæorum autem vulgatæ fraudes, in commercijs præsertim, de *Danum dolis*, communi locum prouerbio dedere. errant igitur veteres, qui Danaos Græcos solos putauere, nam magis propriè Iudæi dicendi à Iordane fluuio, quasi Iordanæi, & per syncopam, *Danai*. Hinc *Danaus Beli filius*, & *Aegypti frater*, Iudæus censendus, non Græcus, qui quod Babilonijs in captiuitate maioribus ortus, *Belo* seu *Babelo* prognatus fingitur, & *Aegypti frater*, quia in Aegypto sub Pharaonibus diutissime vixit, Aegyptijs permixtus. Cuius Danai *filiæ Danaides*, seu *Belides* dictæ, quinquaginta Aegypti generos præter vnum *Linum*, vna & eadem nocte necasse dicuntur, eò quod aquæ maris rubri, filiæ Danai seu Iordanis (nam Iordanis in mare rubrum per occultos & subterraneos meatus influens illud quasi generat) Aegyptios plurimos vnā nocte merserunt, atque extinxerunt, præter vnum *Linum*, puta *Israelinum* Ducem ac Populum, qui diuinitus incolumis euasit. ob quod quasi facinus, *Belides in Inferis Dolium Danum* aqua futili implere fabula commenta est, quod quidem dolium extremi Iordanis, in lacu Asphaltite, ingens vorago est, quam *Danai filiæ*, seu Iordanis aquæ *in Inferis*, hoc est, subterraneis locis assiduè currentes, explere non possunt, quod in mare rubrum continuè effundantur. *Danaum* enim seu *Iordanem* eò influere præter ceteros Maro in Eridano (qui est Iordanis, quasi *Ieridanus*) ita attestatur:

Et gemina auratus Taurino cornua vultu — Georg. 3.
Eridanus, quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum, violentior influit amnis.

Quis enim *Padum* Italiæ flumen in *mare rubrum*, siue *purpureum* effluere asserat, à quo toto cœlo distat? occasio autem erroris, cur Padus ab antiquis Eridanus creditus, ex Phaëtontis fabula petenda est, de qua non hic locus. Tandem à *Iordane* seu *Danao* fluuio, Virgo Christi Mater, quod Iudæa esset origine futura, *Danae*, quasi *Iordanea* appellata fuit; quæ à Ioue seu *Ieoua* filio per aureum imbrem Spiritus Sancti, quem cœli stillarunt, in turri seu loco secreto, grauida effecta est. Verum de hoc quoque aliàs, Troiam redeamus. Quam *Neptunus conditor* Hierosolymam esse præterea clamat. Hanc enim Rex Cyrus, vt est sacris litteris proditum, Spiritus Sancti afflatu (qui idem Neptunus, quasi Pneptunus, à Πνέω spiro, vt secundo libro nobis de- — Esd. 1. c. 1. & 2. c. 2.

O monstran-

monstrandum) post excidium primum instaurari iussit, & eius Successor per Nehemiam legatum perfecit, vnde *Neptunia Troia*, quasi Spiritus Sancti opus, appellata. Quod verò docta fabula enarrat, *Apollinem*, & *Neptunum* Deos in homines conuersos, æstimatis operis illam ædificasse, rem quoque de Solymæa Troia conficiunt, non Hellespontica. vbi enim Apollo Christus; Dæmonem *perdens* siue *exterminans* (vti nomen Ἀπόλλων præfert & intonsus dictus, quia Nazaræus, cuius sectæ homines vulgò comam alebant) vbi inquam, *Apollo*, in hominem mutatus, siue incarnatus, Ecclesiam, Ciuitatem suam spirituale condidit, nisi in hac Troia? vbi Deus Neptunus, Deus Spiritus Sanctus, de Cęlo ad homines lapsus, & translatus, eidem Ecclesiæ inchoandæ operam quoque suam nauauit, nisi in hac Troia? Quod si iuxta fabulam, ad Troianam Vrbem, *Dij immortales non solùm inter se, sed etiam cum hominibus dimicant, immo vulnerantur, & sanguinem fundunt*, vbi id peractum, nisi in hac Troia, in qua Christus Deus à Deo Patre Æterno percussus atque sauciatus, in quo idem Deus ab hominibus passus, læsus & mortuus? Iam Troiani Reges *Dardanus*, *Erichthonius*, *Troius*, *Ilus*, *Assaracus*, *Laomedon*, *Priamus* non alia, quàm Iudæi populi, appellatiua sunt nomina, de Dardano, Erichthonio, Troio, Ilo, Assaraco, supra explicatum, *Laomedon* verò *populorum Doctorem* sonat, à Græcis vocibus λαὸς & Μέδων, quo nomine Hebræi ob legem sibi diuinitus datam, semper gloriati. *Priamus* autem Troiæ exitio, quam sceptro clarior, à Græco Πρίαμαι, significat *redemptum*, eò quòd Iudæus in Solymæ casu sub Vespasiano, Christi sanguine pridem iam *redemptus* esset. Age Troiæ bellum, obsidium, & ruina, quid nisi prælia apud Solymos gerenda infausto euentu, & cum Vrbis clade, & conflagratione, & ciuium exitio, atque seruitute olim præcinebant? at quæ belli causa? non vna profertur. remotior quidem, *Iudicium Paridis*, in quo spreta Palladis & Iunonis forma, sed hæ proximiores: *Helena diuina mulier* (nam Iouis filia) specie incredibili, Menelao per eiusdem nominis quoque Paridem erepta, *Aurum Apollini & Neptuno negatum*, qui Vrbe condenda operam æstimarant, denique *Herculis repulsa aut contumelia*, dum *Vrbem* illam *hospes inuiseret*, & *diuino semine cretos* seu creatos *equos repeteret*. Quibus aptissimè belli Solijmæi fontes recluduntur: infame siquidem *Iudicium Paridis* (Ade Paridis sui) quo contempta *Pallas*, Sapientia Æterna, & *Iuno* filia mens Ieoua parenthis, vti infra monstrandum, præ *Venere* Eua, cui pulchritudinis maioris Index, sed discordiæ Deum inter et homines materiam pomum, quasi adiudicatum, doctæ fabulæ finxerunt, hoc inquam, *Iudicium Paridis*, vt malorum omnium, sic Troianę cladis, causa remotior. at *Helena*, hoc est, *una Diuinitas* ab *El*, hebraicè, Deo, atque ἕν vnò, per Christi mortem erepta Iudæo (is est *Menelaus* Lunaris Populus à Μήνη & λαός, quod Paschate suo celebrando Lunarem cursum Iudæus obseruet) hæc, inquam, *Helena* siue Diuinitas, quæ omne creatum, sua admirabili, atque infinita pulchritudine vincit, quam *Paris*, hoc est *Pharisæus* illata nece, Lunari Populo suo eripuit, propinquior Vrbis exitij causa reputanda est, vti Apollo Christus, & Neptunus Spiritus, Ecclesiæ Iudaicæ primi conditores, auro charitatis (quod erat merces operarum) fraudati; & eiusdem Christi Herculis, seu clari Herois iniuriæ inultæ, dum Solymam in propria persona inuiseret, & post mortem illa cœlestes equos Apostolos custodia inclusos, non modo non redderet, sed etiam dirè trucidaret. hinc enim

Metam. lib. 11.

Aeneid. 1.

Metam. lib. 11.
Messall. in lib. ad August.

Ilia-

illæ Iliados lachrymæ, terræ Æliæ vastitas, Troia Solymea capta & incēsa, *Hesione* Dea, *Hesu* siue *Iesu* Ecclesia, Iudæis ablata, *Telamoni* Italiæ monarchę, Tito, concessa est. ob quam tamen, ab eodem, vt potè infideli, non optimè acceptam, alia quoque persecutionum bella enata sunt. hæ ergò Troiani, siue Solymæi incendij quasi faces fuerunt. At qui obsedere? cum Romanis & Auxiliaribus Syrorum copijs, Achaia & Gręcia. nam teste Iosepho, qui eo bello Ducem strenuum agebat: De bello Iud. l.3.c.1 *Vespasianus protinus ex Achaia, vbi cum Nerone fuerat, Titum quidem filium suum mittit Alexandriam, vt inde quartam, itemque decimam Legiones moueret. Ipse verò Vespasianus ad Hellespontum terreno itinere in Syriam peruenit, ibique* Romanas *vires, multaque à vicinis Regibus auxilia* (aduersus Iudæos & Solymæ Vrbem) *congregauit*. Quod igitur ad Hellespontum pro Solymæ bello exscensurum Romani exercitus Imperatorem, in Sibylla legissent, locum exscensionis in Asia minore, *Troiam* vocauerunt, ibi Solymam rati, & hinc *de classe Græcorum ad Troiam appulsa*, error fabulæ manat. Vbi ergo (inquies) si Troianum bellum Solymæum fuit, *Neronis, Vespasiani, & Titi* Imperatorum præcipua nomina? vbi item *Italorum militum* sub his bellantium, in tota Iliade expressa inuenias? Minimùm enim verò in hoc laboramus, cum *Nireus, Medon, Asius, Xanthus, Scamander, Tydides, Agamemnon, Telamon, Tlepolemus, Sthenelus, Euryalus, Ithacides, Aetion* (si singulorum Etymologiam inspicias) statim propositæ quæstioni occurrunt. Il. rapſ. 2. siquidem *Nireus* Homericus *Neronem* Cæsarem simili voce refert, quem post Achillem *pulcherrimum* idem Author *nominat*, ob egregias, puta, ingenij dotes, quibus ille præditus, sed ob delitias, quibus tandem effœminatus, *imbellem*, & *paucis copijs comitatum*, quia vix vmquam ad bellum egressus. Ib. Idem quoque *Medon* hoc est Imperator, à verbo Μέδω, ideò cæsus ad Troiam fingitur, quia tempore belli Iudaici apud Romam Nero interfectus. Ib. Iam *Vespasianus* eiusdem in Imperio successor, per Syncopam *Asius* ab eodem Scriptore fabuloso dictus, nec non *Irtacides*, quasi *Aethacides* ab Ἀετὸς Aquila Imperij Symbolo, & *Princeps virorum*. Ib. Idem quoque Xanthus; ξανθὸς idest *Flauus*, quod Vespasiano nomen *Flauij* foret, vt potè ex illustri *Flauiorum* genere. Quod autem Sybilla Flauij Iudææ vastatoris nomen, cognatum *Flauo* & *fluuio* fore prædixerat, *Xanthum* ideò Troiæ *Fluuium* dixere, & quod iussu Neronis (quem *Nereum* putarunt) Iudæam illam vsque ad Solymam esset vastaturus, ideò *Nereum* seu *Neptunum* suo Flauio, quasi fluuio quodam, ad mænia Troiæ inundasse ferunt, et terræ Aeliæ fruges perdidisse, iuxta illud Ouidij in Metamorphosi

Metam. l.11

Non impune feres, Rector maris inquit, & omnes
Inclinauit aquas ad auara littora Troiæ;
Inque freti formam terras conuertit, opesque
Abstulit Agricolis, *& fluctibus obruit agros.*

Eumdem quoque *Flauium*, simili ratione *Scamandrum* appellarunt, *Latum*, seu *Latinum hominem* ab Hebręo *Scamen* atque Gręco ἀνήρ. Iam verò *Titum* eiusdem filium clare per *Tytidem*, seu *Tydidem* (nam υ & ι litterę equipollent) Gręci expresserunt, quasi *Titorum stirpe progenitum*, quem ob bonitatem *Patre meliorem*, & *ope Palladis superis parē* Horatius appellat, quod non nisi diuina ope, et superno auxilio (vti ipse Titus apud Iosephum historicum fatetur) Solymam Troiam valuit expugnare. De bel. Iud. l.7.c.16, Is est quoque *Agamemnon*

memnō *Princeps populorum* ab Homero, et alijs toties decantatus, qui *virum memorem dilectionis* sonat, (nam ἀγαπὴ charitas, & μέμνημαι recordor) eò quod *humani generis delitiæ* ille vocitatus, diem omnem amissum putaret, quo benefacere cuipiam omisisset. Idem præterea *Telamon*, quasi *Italamon*, Italiæ monarcha, vel a *Tala*, & *Mona*, vti in Etymologijs supra videre est, quia in imperio Patri successerat, quem supra diximus, *Hesione*. Dea, diuina IESV Ecclesia, Iudaico populo erepta, potitum, quod Troiæ, seu Solymæ, *omnium primus*, id est, *Princeps murum conscendisset*. *Tlepolemus* insuper, *Sthenelus*, *Euryalus*, *Ithacides*, *Aetion*, Italorum ad Troiam pugnantium sunt nomina. *Tlepolemus* siquidem *Italopolemus*, Italus bellator, nam πόλεμος bellum, *Sthenelus* autem (quem vt *impauidum*, & *pugnæ scientem* Horatius laudat) *fortem* seu Romanum *populum* in memoriam reducit, a σθένος & λαὸς, nam græcum ῥώμη robur significat. quid porro *Euryalus*, nisi Εὐρὺς Ιταλὸς latus seu latinus? *Aetion* ad extremum, atque *Ithacides*, nonne ab Ἀετὸς, *Aquila* Romana, vocabula deducunt? Hi igitur fuerunt Troiæ bellatores, quamuis externorum Græci ferè æmuli, ad suam Græciam cuncta deriuarint, ne quid Italia, in communi excidio Troiæ, laudis decerperet, quę primas tenebat. Quid plura? vel ex Sibylla Cumana colligas, Troiam Solymam esse, quæ post Christi ortum hæc futura canit:

Alter erit iam Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Ecl. 4. *Delectos Heroas, erunt etiam altera bella,*
Atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Doceat ergo, quisquis aduersatur, quando à Christo nato illa *altera* ad Troiam Hellesponticam *bella* gesta fuerint, & *quo sub Achille*? Atqui post *progeniem* (Christū) celo *alto demissam*, *altera* Romanorum ad Solymos *bella* extiterunt, cum Assyriorum prima præcesserint. Nabuchodonosor in his *Achilles primus*, at in illis *alter* ipse Christus, ad *Troiam* Solymæam *missus*, verus, inquam, *Achilles*, quia ἄχος Ἰλίου *dolor Ilij*, seu *Troia*, ob mortem eiusdem meritò supremum excidium perpessæ. Sed & Dio Chrysostomus nec recens, nec ignobilis Scriptor de *Troia numquam capta* Librum composuit, illa nempè Troia, quæ ad Hellespontum sita, ne quispiam tanquam nouitium inuentum meum hoc repudiet, mutato nomine de Hierosolyma fabulam Troiæ enarrati, quæ Ælia, quasi Ilium vocata. Hæc igitur meridie clariùs, hactenus Solymam *Troiam* esse demonstrant, & ad quemuis durum frangendum sensum oppidò sufficiunt. Sed quoniam multorum Scriptorum, atque sæculorum insita opinio aduersans, ægrè & nonnisi magna vi rationum euelli consueuit, summatim & breuiter adhuc vniuersa, quæ *Ilias* Homeri, aliaque siue fabulosa, siue historica, de Troia enarrant, cum Aeneæ nauigatione, rebusque in Latio gestis, ad Solymam & Petrum referre studebimus, ille operæ & olei pretio (nisi fallor) quod hæc ad Romanæ Ecclesiæ decus, & Vrbis splendorem, & ad veros eius, tum spirituales, tum temporales Patres agnoscendos, & Annales hosce magis illustrandos, non parum conducent.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

1 Tota *Ilias* Homeri, & *fabulæ de Troiano bello*, ordine temporis de Solyma narrantur.

2 *Iliadis* fabulis Euangelium Christi, vitam, atque mortem, & quæ hanc secuta, summatim exponi.

1 INGENS opus aggredimur, totam Iliadem, cum fabulis de Troiano bello, quasi in angusta nuce inclusuri. sed tamen audendum, quando id Romanæ rei magnitudo, & gloria postulat. Primùm igitur obseruandum, Poëtas & historicos veteres, *duplex excidium Troia* confundendo, non paruas Solymeæ historiæ tenebras offundere, dum casum vrbis duplicem, sub Chaldæis, nec non sub Romanis, inter se permiscent. Quamquam eis gratia habenda, quòd geminam illam vrbis ruinam minimè siluerint, vti ex illo Ouidij liquet:

Bis periura capit superata mœnia Troia

Item Horatij

Troia renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices cateruas
Coniuge me Iouis & sorore.

Hoc autem quoque non ineptum discrimen, quod primam vrbis euersionem sub *Laomedonte*, sub *Priamo* alteram posuere, eò quod Iudæus sub Babylonijs *Laomedon* populorum doctor, nondum autem redemptus, id est, *Priamus* esset, vti supradictum. Ne autem rerum confusio, narrationi quidquam officiat, hunc ordinem sequemur, vt primùm exequamur ea, quæ Iudæorum aduersus Romanos rebellionem præcedunt, deinde quæ eam, ad vsque supremum Solymæ Troiæ, atque gentis exitium, secuta. quæ quidem omnia fabulosè, atque nullo ordine docta *Ilias* recenset. Troiani verò belli Scriptores altissimè historiam eiusdem, & ab ipsis mundi primordijs repetunt. A *Paridis*, puta *Paradisæi Ada* Patris Pomo, omnis discordię, & omnium malorum, atque adeo geminę Solymeę cladis materia & semine. hac etiam (vti arbitror) de causa, quod *pomum* illud *Veneri* Euę *adiudicatum* (vti suprà diximus) occasio extitit, cur *Helenam* (Diuinitatem nempè incarnatam) eadem *Troia* Solymea *acceperit*. nam post illud malum, mali omnis causam, infeliciter ab Eua decerptum, Incarnandus Christus *in Genesi promittitur*, vnde fabula de promissa Helena in certamine Dearum exordium cepit. Huic deinde Troiano bello, *Iphigenia*, seu generis aut filię Iephtę sacrificium attexunt, quod in *Aulide* Terra (quam *Aulidem* vocant) contigisset, cuius Troia nostra metropolis, atque belli gratia in eadem gesti, siue ob prosperum prælij successum, quem *ventum fauentem* interpretati sunt.. Quamquam non viderint, alterã hanc *Iphigeniam* esse ab ea, quã *Agamemnonis* seu Titi *prolem* esse dixere, & *in Tauricam translatam*; hęc enim Europa seu Italia putanda est, & *Iapheti*, non Iephtę *filia*, vnde nomen hausit, ideoque Titi *Agamemnonis soboles*, quod is Imperator Europæ atque Latij Pater (vt Monarcha) esset. altiùs igitur hisce repetitis, ad *Prophetarum* Iudæorum tempora, & oracula de-

ſcendunt, *qui de Troia* Solimæ *caſu cecinere*. Et quia Chriſtus in his princeps fuit, *Halæsum*, hoc eſt, *vnum Deum*, tamquam inſigniorem vatem commemorant, quem & *Priamidem* ob originem Iudæam, & *Graias per vrbes* (ob Eccleſiam Græcam) *regnaſſe* dixerunt. cæteros autem prophetarum, nominibus *Panthus, Calchantis Tireſia, Caſſandra* aptè inſigniere, ex vtroque ſexu, quòd fœminæ iuxta atque mares, vaticinandi dono claruerint. Vnde *Tireſias*, qui *Tharram*, ſiue *Abrahamum* vocabulo refert, à *Thare*, Patre Abrahami deducto, mas & fœmina fingitur, & cæcus fuiſſe, quia quem Chriſtum præcinebat olim Abrahæus ſiue *Tharesius Vates*, non viderit. eſt autem *Panthus vir totus diuinus*. *Caſſandra hominem vatem* ſonat ab ἀνδρὸς & *Coſen*, quod *diuum vatem* hebraicè ſignificat, & *Calchas areum*, ob immutabilia, & *area* diuina decreta, ſiue oracula, quæ *adamantina*, ob infallibilitatem, & *in Inferis ſcripta* commenti ſunt, ob iudiciorum Dei in cauſis ſuis obſcuritatem, ſic enim de fatis ſeu vaticinijs (quæ quia *effata* prophetarum ore, *fata* nominantur) Venerem apud Ouidium parens alloquitur:

Sola inſuperabile fatum,
Nata, mouere paras? intres licet ipſa ſororum
Tecta Trium, cernes illic molimine vaſto,
Ex are, & ſolido rerum tabularia ferro.
Quæ neque concuſſum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt vllas tuta, ac æterna ruinas,
Inuenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis.

ſed vt ad *Prophetas* fatorum præcones modò reuertamur, *Caſſandram* poetæ *in vincula coniſciunt*, et veluti *furioſam ſpernunt*, ob liberiora ſua vaticinia de Troiæ ruina, quia id Prophetis, vti Ieremiæ, aliiſque contigit, qui de Solymæ excidio oracula fudere, vnde Dares Phrygius,

Fauiſſent agmina Vatis
Imperio, motas reuerentia Principis iras
Obruit, indigniſque datur Caſſandra Catenis.

Et infra.

Suſpiriis vatis, anhelas
Excuſat furias, celereſque ad iurgia voces,
Et vitio capitis ſolitos ſæuire tumultus,

l.3. debello Troiau.

2. Poſt *vaticinia* autem *de Solymæ clade*, Chriſti vita, et res geſtæ Euangelio deſcripta, ordine ſequuntur, cuius poetica, ſiue fabuloſa illa ſunt nomina: *Hercules, Helenus, Merion, Diomedes, Anchiſes, Achilles, Chryſis, Mars*, ſeu *Mauors, Mercurius, Phœbus, Apollo, Iaſon*, & *Iaſius*, quæ duo poſtrema veneranda *Ieſu* ſunt nomina. Diuinitatis autem eius vocabula *Diana, Iuno, Minerua, Pallas*, & *Helena*. Spiritus Sancti: *Neptunus, Pyrrhus*, ſeu *Neoptolemus, Vulcanus*, & *Nereus*: Matris Chriſti; *Alcmena, Maia, Venus, Thetis, & Danae*. Eccleſiæ: *Heſione, Berecynthia, Cybele*. Apoſtolorum, *equi diuino, aut cæleſti ſemine procreati*. Petri *Aeneas, Capys, Patroclus, Glaucus*, & *Vlyſſes*. Pauli: *Pollux, Hector, Aiax*, & *Antenor*. Ioannis: *Anius*. Iacobi: *Panthus*, atque *Aſtianax*. Stephani: *Protheſilaus*, & *Aiax Locrenſis*. Lucæ, *Caſtor*. Iudæi, *Priamus, Menelaus, Deiphobus, Dardanus*, &c. at Iudææ gentis: *Sarpedon, Hecuba, Polixena, Andromache*. Denique Phariſæi *Paris*, et ſic de ceteris, quorum omnium ratio,

tio, vel supra reddita, vel infra reddenda. Ideò autem de Christo in Iliade agitur, quod Troiani, hoc est, Solymani belli pars maxima fuerit, ob spiritualia puta certamina cum Iudæis obstinatis gesta ad *Aeliam* Solymam, quodque etiam ob suum sanguinem indignissimè ab eis profusum, Romanas acies cum Græcis coniunctas ad delendam Vrbem euocarit: Igitur Christum Incarnatum per *primum Helenæ raptum ab Hercule* Iliados fabulæ expresserunt, quando Christus Hercules, idest Heros magnus ab *Hera*, et *Cala*, *Helenam* vnam Diuinitatem, in vtero Virginis *sibi fecit sponsam*, atque *vendicauit*. Alter autem raptus (nam *triplicem* memorant) factus à *Menelao*, seu Iudæo (qui & *Deiphobus*, hoc est *Deum timens*, puta seruiliter, quemadmodum Iudæus) in Christi natali, tunc enim *Helena* vna Diuinitas *illi* quoque *data*. Tertius verò *Paridis* Pharisæi fuit, cum per Christi mortem, eamdem *Helenam*, *Menelao*, lunari Iudæo, in lunari, seu Paschali festo *eripuit*. Ob quod crimen Paridis, et celebrem raptum, non solùm Græcia, sed et tota Asia, et *Europa commota*, ad *arma concurrit*, et contra *Aeliam* (Poetarum Ilium) in *Aulide*, seu *Aelide* Terra *coniurauit*. Qui quidem *Paris*, siue Pharisæus populi Iudaici *Pastor*, crebriùs, iure merito *adulter* appellatur, quòd Ecclesiam, et gratiam Christi, veram suam Sponsam, Synagogæ, et Moysis legi malè postposuit. Neque verò solo illo Helenæ ab Alcide raptu, sed et aliis fabulis æque ingeniosis, eumdem Christum prodigio conceptum, atque incarnatum vates adumbrarunt, vti *per Iouis in Idam descensum*, *hoc est*, in Iudæam. Il. rap. 8. *Achillis* præterea *corpus* fingunt à *Thetide matre* (hæc est Virgo parens, Oceani, hoc est, Ioachini filia, et *Thetis* dicta, quasi *Deum creans*, à θεὸς, & κτίζω) *Stygio amne tinctum*, & *inuulnerabile*, propterea effectum, eaque dumtaxat parte *passibile*, qua Thetis mater illud tenuisset, hoc est, concepisset. quo quidem figmento duplicem in Christo naturam, humanã nempè passibilem, et Diuinam inuulnerabilem, scitè docuerunt, de quo Mysterio eadem ad Achillem Thetis, apud Statium Poëtam,

Si te Stygis amne seuero
Armaui, totumque [illegible]

Neque enim grandi mysterio vacat, *Amnis ille Stygius*. Nam non antè Christus iuxta humanitatem resurgendo factus immortalis, et impassibilis, quam *Stygio* quasi *amne tinctus*, hoc est, ab inferis redux *effectus est*, tametsi antea quoque inuiolabilis eius esset Diuinitas, ob quam solam fingunt *Paridis*, siue Pharisæi *telum diuinitus regi debuisse*, vt diuinum Christi corpus penetraret, iuxta id Maronis:

Dardana qui Paridis direxti tela, manusque
Corpus in Aeacidæ. Aen.

Eamdem quoque Christi Diuinitatem per *scutum*, *et arma Achillis*, *eiusdem Thetis prece*, et rogatu, *à Vulcano Patre fabrefacta* docent. per *Vulcanum* enim Deum ignis, Spiritum Sanctum significant, cuius opera Christus conceptus, et scuto, et armis prorsus admirandæ, et inuulnerabilis Diuinitatis, quasi cataphractus in Mundum processit. Itaque nemo otiosa putet, quæ *his armis cælata vates descripserunt*, vti Mundi Genesim, et cætera plurima, quæ Achillis Christi Diuina opera aptè repræsentant. Eiusdem porrò Christi patriam, et genus, per *Achillem Scyrium*, hoc est, Syrum ostendunt, et per *Aeacidem*, quasi *Ioachidem* ab Auo Ioachim, genus trahere indicant, et per *Pelidem* à *Peleo*, hoc est, sene Patre, nimirum Iosepho Patre putatiuo, à Græ-

co

[illegible]

ab *Thetide*, quod *Semex* ille ante sacras nuptias cum Thetide Matre, vel esset futurus, vel certè pingendus. De his autem Diuinis nuptijs *Pelei*, seu *Senis Iosephi*, cum Thetide Deum procreante, illud Catulli epithalamium extat:

De nuptijs Pelei, & Thetid.

Cum Thetis humanos non despexit Hymenaos,
O nimis optato saeclorum tempore nati
Heroes saluete, Deum genus, ô bona mater!
Vos ego sæpe meo, vos carmine compellabo.
Teque adeò eximiæ tædis felicibus aucte
Aemathiæ columen Peleu;

Et infra

O decus eximium magnis virtutibus augens
Aemathiæ columen Peleu, clarissime nato
Nulla domus tales vmquam contexit amores;
Nullus amor tali coniunxit fœdere amantes,
Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.
Nascetur vobis expers terroris Achilles.

Et quæ quæ sequuntur: vbi vides vatem per voces (*aucte*, *& augens*) ad Iosephi nomen alludere, quod *adauctum* sonat. Castitatem etiam harum nuptiarum ijdem Poetæ per *Auroram*, *matrem solis*, *linquentem*, seu non tangentem *cubile Tithonis*, *mariti Senis* declararunt, namque ita Virgilius:

Aen. 4.

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Per Tithonem, *Tectonem*, *fabrum* Iosephi insignes, ætate, vel moribus maturum, & senem: quem etiam *Chironis* nomine appellarunt, quasi *manualiter* viri operantis, à χειρὸς manu. Cui tanquam *præceptori*, & *educatori Achillem* Homerus *educandum tradit*: quem quidem Chironem *semiuirum*, & *geminum*, seu duplici natura constantem Ouidius facit, quod Christi parentem, in quo gemina natura, duplicis naturæ quoque esse crederet: vnde ille eiusdem de Chirone Christum educante versus;

Met. 2.

Semiuir interea Diuinæ stirpis Alumno
Lætus erat, mistoque oneri gaudebat honore.

Infra autem *Ocyroe mulier* de eiusdem *Chironis* alumni, miraculis, morte, & resurrectione, sic *vaticinatur*:

Ib.

Ergo vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clausum pectore habebat,
Aspicit infantem, totique salutifer orbi,
Cresce puer, dixit, tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt, animas tibi reddere ademptas
Fas erit

Ad vitam mortuos reuocando, dein sequitur

Ib.

Eque Deo corpus fies exangue, Deusque
Qui modo corpus eras, & bis tua fata nouabis.

Iosephi autem, seu *Chironis mortem* (*quem* vti *Dei* immortalis putatitium *Patrem*, *immortalem facit*, *& simul mortalem*, *ob receptum corpore* commune Adami *Serpentis venenum*) in hunc modum prædicit:

Ib.

Tu quoque chare Pater, non iam mortalis, & auis
Omnibus vt maneas, nascendi lege creatus,

Posse

Posse mori cupias tum, cum cruciabere dira
Sanguine Serpentis, per saucia membra recepto:
Teque ex æterno, patientem Numina mortis
Efficient
Sed & morientem adstante, hortante, atque consolante alumno Achille, seu Christo, bellissime describit:
Stabat, ut ante Patrem, lacrymis perfusus Achilles;
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpe manus ægras, manibus fingebat amicis,
Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oscula sæpe dedit, dixit quoque sæpe iacenti,
Viue precor (Immortalis) nec me care relinque Pater.
Nona dies aderat, cum tu iustissime Chiron,
Bis septem stellis corpora cinctus eras.
Stellis (nempè Angelis) qui corpus tuum mortuum more siderum fulgentes cingebant. Porrò idem *Chiron* Iosephus alio nomine *Lycomedes* dictus, hoc est, *Galilæus sciens*, seu *peritus* artis nempe fabrilis, à λευκὸς, quod est, *albus*, & lacteus, & voce Μήδω; Galilæum enim dum Iosephum vates in Sibylla legunt, ob vocem γαλα, lacteum seu *album* putarunt, vnde *Lycomedes inter cuius filias*, seu *virgines Achillem* fabulantur *Virgineo habitu à matre absconsum, ne ad Troiam iret*, pro Solymeam, *vbi moriturum ex fatis* (prophetarum effatis) *filium didicerat*. *Virgines* igitur, quibus virgineum Iosephi, siue Lycomedis gynecæum constabat, & inter quas Christus *virgo* vixit, mundo miraculis nondum patefactus, duæ illæ fuerunt, nempe *Virgo Parens*, atque *Virgo sponsus* Ioseph, seu maritus. Neque inconcinnè *Achillem* Christum, postmodum *ab Vlysse* Petro fingunt *esse agnitum* atque *deprehensum*, quando in Galilæa, vbi is educatus, illis verbis: *Tu es Christus filius Dei viui*, eum *detexerit*, & cunctis *vulgarit*, quem etiam ibidem tempore *apprehensum*, in Ierusalem deinceps ad bellum suæ passionis & mortis *deduxerit*, vel potiùs *secutus sit*, cum passionem dissuadere non posset. De quo sic *Vlysses* Petrus apud eundem Ouidium se iactat:
Præscia venturi genitrix Nereia (Nazareia) *lethi,*
Dissimulat cultu Natum, & deceperat omnes
In quibus Aiacem, sumptæ fallacia vestis, Met. l. 13.
nostræ nempe Humanitatis, quæ Christi erat *Virginea vestis*, de virgine carne suæ Matris texta, & formata, quam haud noscens Aiax, nempè *Saulus*, ignorans Christum persecutus est. sequitur porrò.
Nate Dea, dixi, tibi se peritura reseruant Ib.
Pergama, quid dubitas ingentem euertere Troiam?
Iniecique manum, fortemque ad fortia misi.
Quid, quòd nec baptismum Christi in Iordane, in quem Spiritus Sanctus quamuis aliena effigie, delapsus, docta illas omissa? hunc enim *Xanthus Troiæ fluuius* adumbrat (qui Iordanem refert *fluxibus suis vndis*) *Achillem tamdiu operiens & mergens*, dum *Vulcanus*, hoc est, Spiritus Sanctus, de cælo descendens, *igne flumen combureret*, & *Achillem inde liberaret illæsum*. Haud absimiliter Christi passionem, & acerbam mortem Homerus expressit, aut fabulis de Troiano bello, quoque videre est. Quis enim Christus in festo Palmarum, solemni triumpho, Ierusalem & Templum ingressus, passionem suam Hom. Il. rap. 21.

 inchoare

Aut laceros artus, & grandia detegit ossa
Ipse cruor.

Et amoris igne erga mortales incensi Herculis

Sorbent auidæ præcordia flammæ,
Cæruleusque fluit de toto corpore sudor.

In crucis autem supplicio *Lycbam*, id est, Lupum, seu malum latronem, qui lupi instar homines vorarat, *indurari finit*: etenim

Ille per aerias pendens indurauit auras.

Alium autem latronem *Philoctetem*, hoc est, *amantem regni sui possessionē* blādiusculè alloquens, illi suæ crucis *arcum & sagittas* donat, vt *ad Troiā* Solymeā patienter *ferat, sine quibus Troia capi nequeat*, Hierusalē cælestis, vti Christi Herculis exemplum monstrabat. Interim Heros ille clarus & diuinus:

Met. 9. *imposita clauæ ceruice recumbit,*
Haud alio vultu, quam si conuiua iaceret
Inter plena meri redimitus pocula sertis.

Clauam autem Herculis, crucem interpretamur, à clauis quos gessit, *clauam* nuncupatam, quam etiam crucem, per *hastam Achillis*, ob pondus atque grauitatem, *à nemine alio portabilem* Homerus designat. Nec non per *sceptrum*
Il. 167.70 *eiusdem Achillis*, quod erat *truncus arboris sine folijs & ramis, aureis clauis*
Il. 33.36. *transfixus*. Hæc alia plurima ex Iliade aut fabulis de Troiano bello, ad mortem Christi Troiæ Vastatoris aptè congerantur, ni breuitas vetaret, & is *ad sepulchrum, & ipsos Inferos* esset modo *deducendus*. Paris enim Achillis defuncti,

Auibusque, ferisque
(Proh scelus!) extorres artus, & funere nuda
Protecisset atrox, melior ni iusta moneret
Dar. 16. *Frater* (Ioseph ab Arimathæa) *& infandas Helenus* (Deus vnus)
compesceret iras

Qui sepulchrum eius gloriosum effecit. *Descensum* autem *ad Inferos* non vna fabula vates adumbrarunt, *Aesculapij paterno fulmine ad ombras detrusi*, quia ab inferis quosdam excitasset; item per *Achillem imperantem mortuis*,
Odyss. 11. vt Homerus testis; atque per *Anchisem in Elysijs campis* (iuxta Virgilium)
Aen. 6. *conualle virenti*
Inclusas animas, superumque ad lumen ituras
Lustrantem,

sed maximè per *Herculis & Thesei socij* (qui est *Iesus* noster) *ad manes descensum*, *unde quoque cerberum extraxisse proditum*, eò quod *Dæmone*, Inferorum Ianitore victo, ad lucem è Limbo iustos eduxerit, adeo fabula Herculis Christum in omnibus refert. qui etiam *angues immissos in cunis manu elisisse* fingitur; quia venenatos satellites Herodis, infantiam tabo ac sanie fluentes, ipsum ad necem quærentes, cum adhuc in cunis vagiret, omnipotenti manu eluserit, vnde *elisisse serpentes* dictus est. Iam *resurrectionem* Christi gloriosam satis ille supra de *Achille* aut *Æsculapio* versus indicauit:

Eque Deo corpus fies exangue, Deusque,
Qui modo corpus eras, & bis tua fata nouabis.

At *resurrectionem* cum *Ascensione* illustrius in Hercule videmus, illo enim ita moriente, vti supra dictum, non mediocriter eius Apostoli

Timuere Dei prævindice Terra.

Quos *Iupiter*, hoc est, Ieoua Pater, interius solana ita alloquitur.

Oetæas Spernite flammas,
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis (amoris) ignes. Met. 9.
Nec nisi Materna vulcanum parte potentem
Sentiet, æternum est a me, quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra, cælestibus oris
Accipiam.

Et infra Ib.

Interea quodcumque fuit populabile flamma
Mulciber abstulerat, nec cognoscenda remansit
Herculis effigies, nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet, tantumque Iouis vestigia seruat.
Vtque nouus serpens, posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet, squammaque nitere recenti,
Sic vbi mortales Tyrinthius exuit artus,
Parte sui meliore viget, maiorque videri
Capit, & augusta fieri grauitate verendus.
Quem Pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadriiugo curru, rutilantibus intulit astris.
Sensit Atlas pondus.

O doctas fabulas! qua enim elegantia maiore, ab vllo Christiano homine, Christi mortalitas à Matre contracta. & per mortem igne amoris destructa, perque resurgentem omnino absorpta, atque immutata, explicari potuit? verùm ad alia nobis properandum.

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

Acta Apostolorum *eadem Iliade* Homeri, atque *Historijs de Troiano bello*, plenius contineri.

IAM vero Apostolica gesta in Actis contenta, eadem Ilias, & historiæ de Troiano bello quoque complectuntur. Nam præter Christi resurgentis, & cælum ascendentis mysteria proximè à nobis allata, Spiritus Sancti præterea descensum festo Pentecostes, per *Deum ignis Vulcanum* exhibent, *à Ioue*, seu Ieoua *Patre in terras deiectum, et in Synthies viros*, hoc est, congregatos discipulos *lapsum*. Per *Pyrrhum* item (qui est *ignis fluens* & *Achillis proles*, quod à Christo procedat) dictum *Neoptolemum*, quia cæso Achille *nouus* ad Solymam aduersus incredulos Iudæos *Bellator* aduenit. Eumdem per *flammam* rursus, atque *ignem sacrum* aptè significant, *Iuli, Ælij* Christiani *cuius Æneas*, hoc est Petrus *Parens*, *capillos*, & *comam innoxiè lambentem*, de quo Virgilius. Act. 2. Hom. in Hymn. Ap.

Subitum, dictuque oritur mirabile monstrum, Aen. 2.
Namque manus inter, mæstorumque ora parentum.

Ecce

Aut laceros artus, & grandia detegit ossa
Ipse cruor.

Et amoris igne erga mortales incensi Herculis

Sorbent auidæ præcordia flammæ,
Cæruleusque fluit de toto corpore sudor.

In crucis autem supplicio *Lycham*, id est, Lupum, seu malum latronem, qui lupi instar homines vorarat, *indurari finit*. etenim

Ille per aerias pendens induruit auras.

Alium autem latronem *Philoctetem*, hoc est, *amantem regni sui possessionē* illā diusculè alloquens, illi suæ crucis *arcum & sagittas donat, vt ad Troiā* Solymeā patienter *ferat, sine quibus Troia capi nequeat*, Hierusalē cælestis, vti Christi Herculis exemplum monstrabat. Interim Heros ille clarus & diuinus:

Met. 9. *imposita clauæ ceruice recumbit,*
Haud alio vultu, quam si conuiua iaceret
Inter plena meri redimitus pocula sertis.

Clauam autem *Herculis*, crucem interpretamur, a *clauis* quos gessit, *clauam* nuncupatam, quam etiam crucem, per *hastam Achillis*, ob pondus atque grauitatem, *à nemine alio portabilem* Homerus designat. Nec non per *sceptrum*
Il. 167. 70. *eiusdem Achillis*, quod erat *truncus arboris sine folijs & ramis, aureis clauis*
Il. 33. 36. *transfixus*. Hic alia plurima ex Iliade aut fabulis de Troiano bello, ad mortem Christi Troiæ Vastatoris aptè congerantur, ni breuitas vetaret, & in *ad sepulchrum, & ipsos Inferos* esset modo *deducendus*. Paris enim Achillis defuncti,

Auibusque, ferisque
(Proh scelus!) extorres artus, & funera nuda
Proiecisset atrox, melior ni iusta moneret
Dar. 16. *Frater* (Ioseph ab Arimathæa) *& infandas Helenus* (Deus vnus)
compesceret iras.

Qui sepulchrum eius gloriosum effecit. *Descensum* autem *ad Inferos* non vna fabula vates adumbrarunt, *Aesculapij paterno fulmine ad umbras detrusi*, quia ab inferis quosdam excitasset; item per *Achillem imperantem mortuis*,
Odyss. 11. vt Homerus testis, atque per *Anchisem in Elysijs campis* (iuxta Virgilium)
Aen. 6. *conualle virenti*
Inclusas animas, superumque ad lumen ituras
Lustrantem,

sed maximè per *Herculis & Thesei socij* (qui est *Iesus* noster) *ad manes descensum, unde quoque cerberum extraxisse proditum*, eò quod *Dæmone*, Inferorum Ianitore victo, ad lucem è Limbo iustos eduxerit, adeo fabula Herculis Christum in omnibus refert. qui etiam *angues immissos in cunis manu elisisse* fingitur; quia venenatos satellites Herodis, infantiam tabo ac sanie fluentes, ipsum ad necem quærentes, cum adhuc in cunis vagiret, omnipotenti manu eluserit, vnde *elisisse serpentes* dictus est. Iam *resurrectionem* Christi gloriosam satis ille supra de *Achille* aut *Aesculapio* versus indicauit:

Eque Deo corpus fies exangue, Deusque,
Qui modo corpus eras, & bis tua fata nouabis.

At *resurrectionem* cum *Ascensione* illustrius in Hercule videmus, illo enim ita moriente, vti supra dictum, non mediocriter eius Apostoli

Timuere Dei pro vindice Terra.

Quos *Iupiter*, hoc est, Ieoua Pater, interius solans ita alloquitur.

Oetaas Spernite flammas,
Omnia qui vicit, vincet, quas cernitis (amoris) *ignes.* Met. 9.
Nec nisi Materna vulcanum parte potentem
Sentiet, æternum est a me, quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra, cælestibus oris
Accipiam.

Et infra Ib.

Interea quodcumque fuit populabile flamma
Mulciber abstulerat, nec cognoscenda remansit
Herculis effigies, nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet, tantumque Iouis vestigia seruat.
Vtque nouus serpens, posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet, squammaque nitere recenti,
Sic vbi mortales Tyrinthius exuit artus,
Parte sui meliore viget, maiorque videri
Capit, & augusta fieri grauitate verendus.
Quem Pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadriiugo curru, rutilantibus intulit astris.
Sensit Atlas pondus.

O doctas fabulas! qua enim elegantia maiore, ab vllo Christiano homine, Christi mortalitas à Matre contracta. & per mortem igne amoris destructa, perque resurgentem omnino absorpta, atque immutata, explicari potuit? verùm ad alia nobis properandum.

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

Acta Apostolorum eadem *Iliade* Homeri, atque *Historijs de Troiano bello*, plenius contineri.

IAM vero Apostolica gesta in Actis contenta, eadem Ilias, & historiæ de Troiano bello quoque complectuntur. Nam præter Christi resurgentis, & cælum ascendentis mysteria proximè à nobis allata, Spiritus Sancti præterea descensum festo Pentecostes, per *Deum ignis Vulcanum* exhibent, *à Ioue*, seu Ieoua *Patre in terras deiectum*, *et in Synthies viros*, hoc est, congregatos discipulos *lapsum*. Per *Pyrrhum* item (qui est *ignis fluens* & *Achillis proles*, quod à Christo procedat) dictum *Neoptolemum*, quia cæso Achille *nouus* ad Solymam aduersus incredulos Iudæos *Bellator* aduenit. Eumdem per *flammam* rursus, atque *ignem sacrum* aptè significant, *Iuli*, *Ælij* Christiani *cuius Æneas*, hoc est Petrus *Parens*, *capillos*, & *comam innoxiè lambentem*, de quo Virgilius (Act. 2.; Hom. in Hymn. Ap.)

Subitum, dictuque oritur mirabile monstrum, Aen. 2.
Namque manus inter, mæstorumque ora parentum,

Ecce leuis summo de vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora pasci,
Nos pauidi trepidare metu, crinemque flagrantem
Excutere, & sacros restinguere fontibus ignes.

Quia plurimi Iudæorum hoc prodigio territi, & oratione Petri *ad baptismi fontes* cucurrerunt. quin & vehementem sonum tunc editum hoc modo declarat

Subitoque fragore
Intonuit læuum.

Ib. Quo quidem sacro igne Stephanus inflammatus, ad saxa & mortem audax prosilijt, quem *Protesilaum*, hoc est, primum Solymæum, subaudi, *martyrem à multis & fale* proptereà docta fabula facit, qui *Hectoris manu*, (hoc est Pauli Act.6. & 7. *ductoris* primò Iudæorum, deinde Christianorum, a græco ἄγω *ad* Troiam *Aeliam primus ceciderit*. Quòd verò idem Saulus nondum Christianus, cum Pharisæis Christianos vexaret, *Hectorem* ideo cum *Paride contra Achillæos in* Il Rapſ.6. *aciem profectum* fabulatur Homerus, eumdemque Paulum *Thersiten*, hoc Rap.2. est, *Tharsiten*, à Patria *Tharsi* appellatum, ob hoc grande crimen *deformem* depingit, & *Regibus*, hoc est, Christianis, regali oleo Christi delibutis, *semper aduersantem*, eidemque *Achilli* Christo; & *Vlyssi* Petro *inimicissimum*. Con-Act.9. uersionem porrò eius ad Christum, idem *Hector ab Achille casus* ob oculos Il. Rap.22. ponit, quòd tunc mori Iudaismo, & viuere Christo incæperit, vbi *hasta* seu cruce *Achillis* Christi *transfixus est & humi deiectus*. *Raptatum* insuper Ib. *ad Troiam eumdem, & equis alligatum* ferunt, eo quod Synagogæ mortuus, & Christo solummodo viuens (vt dictum) ad Aeliam sæpius quasi raptatus Act. 21.& 22. est, dum Templo extractus (vti Acta indicant) dum à militibus Romanis ex consessu Iudæorum *raptus, ne discerperetur*, dum ob vim populi ad arcem Solymæam portatus, & dum in hac Arce *ad equuleum* loris *alligatus*, qui tum propterea *admissos equos terruisse* fingitur, quod Tribuno, à quo iussus Act.23. Ouid. Eo. ad Pencl. erat, equuleo torqueri, se ciuem Romanum professus, metum incusserit. Quæ quidem omnia, quod Christi gratia, tolerare deberet, iccircò *Achilles* dictus *eum raptauisse equis alligasse*, sicut & *exanimum Priamo corpus vendidisse*, quod Iudæus à Præside Syriæ pretio impetrarit, vt idem (quamuis innocens Act.24.& 27. sæpè declaratus) vinctus permaneret, & Romam captiuus dein abduceretur. Itaque in hac pugna, multis plagis acceptis, vti Acta testantur, *Hector* fortissimus Paulus, Act.21.

Squallentem barbam, & concretos sanguine crines, Aeneid.2.
Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros
Accepit patrios.

multum sanè erat

Mutatus ab illo
Ib. *Hectore, qui redit exuuias indutus Achillis.*

tunc cum *Achillæos*, id est Christianos, fortunis, *vita*, & nonnumquam fide *spoliaret*. At quoniam obstinata Iudæorum perfidia effectum est (vt & Acta innuunt) vt ab ipsis ad Gentiles Euangelium, & Ecclesia Christi transferretur, idque per Apostolos, in omnem mundi regionem dispersos, verum potissimè in Græciam, atque Italiam: idem quoque multis inuolucris fabulæ obtenderunt. *Iasonis* imprimis *nauigatione* celebri, Vellus aureum cum *fer-*

cijs

cijs Argonautis, quo Aeson (Asianus Iudæus) diues gloriabatur, in Græciam asportandis, nam per Iasonem Iesus, vti supra ostensum, per Iasonem, Apostoli eius, per nauim seu Argô, Ecclesia Christi, per vellus, idem Agnus tollens mundi peccatum, Christus signabatur, qui per illos suos Sacerdotes in Græciam erat aduehendus. Huc quoque altera Aeneæ Petri nauigatio spectat, Anchisam Patrem humeris suis, ex Troia Solyma per tela per hostes, puta Herodianos, & Ilium seu Aeliaca sacra & penates in Latium ferentis, vti supra ostensum, & copiosiùs infra monstrandum est, vbi nauigationem, & res eius in eodem Latio gestas prosequemur. Huc quoque omnium poetarum carminibus tritum & insigne Troianæ orbis Palladium refer, per Vlyssem Petrum eidem ereptum, & in Græciam aduectum, quod alio nomine Aen. 2.

Signum penetrale Mineruæ

à Virgilio doctè appellatur, quia Eucharisticum arcanum & augustum signum siue Sacramentum Secundæ Trinitatis Personæ Verbi exprimebat, quod quia interpres Patris, Mineruæ ab [illegible] nomen adinuenit, vti infra monstrandum. Huc quoque Antenoris Pauli appellati (ab [illegible], quod est aduersarius homo nempe Christianis) in Græciam vsque ad Illyrim profectio pertinet, de qua in Epistola ad Romanos idem gloriatur, de qua item Virgilius Rom. 15. canit,

Antenor potuit medijs elapsus Achiuis
Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus
Regna Liburnorum, & fontem superare Timaui: Aen. 1.
Hic tamen ille vrbem Patauî, sedesque locauit
Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit
Troia.

vbi per Vrbem Patauî Latinam Ecclesiam intellige, in qua sedes Teucrorum, hoc est, Sacerdotum, vti supra diximus. Nam Pata hebræum, vnde Patauium, latum significat, vnde Latium & Latini profecti. Latinæ porrò genti, nomen Christianum a Paulo inditum, ibique arma Troia Solymæ, Crucis Christi insignia, firmissimè fixa ad hanc diem manent. Quid, quod idem Pauli iter Act. 27. 28. atque etiam naufragium, ad Melitam Insulam cum socio Luca, in Actis, memoriæ traditum, per Castoris & Pollucis fabulam nobis præcinebant? Castor enim seu Lucastor, Lucas, & Pollux tantùm non Paulus, ijdem fratres Helenæ, Christi Diuinitatis, quæ Apostolos fratres vocare debebat. Lucida modò in cælis sidera, atque vt salutaria Numina olim, antequàm nati, a nautis tempestate iactatis solita inuocari, quod beneficio Sibyllæ veteres didicissent, Polluci Paulo, cuius frater Lucas, seu Lucastor, omnes nauis animas à Christo donandas, ne naufragio ad Melitam perirent. vnde non otiosè in iisdem Actis, post naufragium factum, nauim Alexandrinam, qua cum Luca Paulus in Latium vectus, insigni Castorum Sacræ Litteræ notant, vt geminorum Castoris, & Pollucis originem fabulæ quasi suggererent, quorum nauis Alexandrina, hoc est, hominis fortunis, vt ex græco liquet. Hinc etiam ob Pauli iter sæpe repetitum, Pollux ire & redire viam toties dictus, nempe Solymæ in Græciam, & Græciæ Solymam, & fratrem, puta Christianum Romanum, alterna morte cum fratre Petro Romæ tolerata, quasi redemisse. Quam quidem Petri atque Pauli necem in Actis omissam, eadem historia de Troiano bello, quamuis fabulosè, suo more supplet. dùm Petrus Vlysses atque Aiax Paulus (ille quidem [illegible] hoc est, taurus Iesum dictus, ab [illegible] & [illegible], hic Met. l. 13.

au-

mortem *Aiax*, quasi *Inaceus* b idest Christianus (à Christi ano Ioachimo) *pro armis Achillis*, siue cruce Christi auferenda, *decertant*. Illa quippe Arma Vlysses impetrat, quia Romæ Petrus cruci affixus est, & ad eamdem non admissus Paulus, verus *Aiax*, siue Inachus, *gladio* Neronis, quia *sponte* pro Christo occumbere debebat, *incumbens* reditur. *Ex eius cruore flos* etiam prodigio *enatus*, ad miraculis lactis ex capite caeso manaturi quondam, alludebat, vnde Nazaroni, hoc est, *floridi* Christiani quasi educarentur. Petri quoque mortem *Diomedes & Glaucus* arma commutantes, fabulosè exponunt, quia Christus *Diomedes*, sapientia Dei, & Petrus *Glaucus*, idest, Galilæus sua arma inuicem, ambo in cruce moriendo, quasi tradiderunt. Hinc etiam

Rap. 18. *Patroclus* (hoc est, Petrus claniger, à πάτρ & κλεῖς clauem designante) *sub armis Achillis*, seu eadem cruce ab *Hectore* Nerone Duce Romanorum seu Imperatore *interfectus moritur, eiusque defuncti corpus myrmidones lauant, atque sepeliunt, myrmidones*, inquam, Achillis subditi, humiles Christiani, qui ob modestiam à græco (μύρμηξ) formicæ vocati, quæ officiosa Christianorum

Rap. 18. studia, erga sacrum Corpus aptè pæsignabant. *Iacobi* denique *Alphei* passionem & mortem, in Actis quoque prætermissam, per *Astyanactem de Troiana Arce præcipitem datam* nobis enuntiant. *Astyanax* enim *vrbis Regem*

Met. l. 13. sonat, ab ἄστυ & ἄναξ, quod Hierosolymæ Episcopus foret, vbi etiam ex arce Templi deturbatus, & præcipitio lapsus interijt, quem alio nomine *Panthum* agnominant (quod *totus diuinus*) & *Othryadem*, hoc est, ex ὀρθῶς, seu *rectis* parentibus *natum*, eo quod Christi consanguineus esset, & ob Solymæ Episcopatum, *Arcis Phœbique pium Sacerdotem*, vnde Virgilius

nec te tua plurima, Panthu,

Aen. 2. *Labentem pietas, nec Apollinis Infula texit.*

Igitur in Iliade liquet, & fabulis de Troiano bello, Acta Apostolorum inclusa. In quibus idcircò haud absque mysterio putem, vocabula *Aenea & Troiadis* quoque inueniri, atque illum quidem ibidem à *Petro sanari: huius* autem *vr-*

Act. 9. *bis inquilinum* ex alto ruentem & ruina collisum (quo Troiæ casus referri videtur) vita reddita demum *ad Paulum adduci*, vt mysticè forsan innuatur,

Act. 20. meritis horum Apostolorum, *Virgilij Aeneum* à fabulæ mendis & vitijs olim esse sanandum, & *Troiadis ciuem* seu Troianum hominem, iam pridem sua ruina extinctum, ad nouam historiæ atque veritatis lucem peruenturum, & sic ad Apostolos vtrimque *adducendum*, in quo laboramus.

CAPVT XVII.

Bellum Iudaicum cum supremo excidio Solymæ, à Iosepho historico relatum, iisdem fabulis de *Ilio*, & *Troia* esse comprehensum.

HACTENVS Helena (Christi Diuinitas) à Paride (Pharisæo) crudeli morte (Iudæo) Menelao rapta, Diuinæ pulchritudinis suæ pluribus argumentis, Troianos ad amorem sui frustra pellexerat, nempè resurgendo, Cælos ascendendo, Spiritum Sanctum festo Pentecostes

costes inde emittendo, Apostolos, & discipulos suos mirè roborando, prodigijs, & signis multis honorando, & cultores sui Christianos vbique gentium latè propagando. quando illecta omnium sæculorum memoria infamis, *Italiam & Græciam*, cum alijs finitimis gentibus contra Achillem (Ilium Poëtarum) armauit. propter persecutionem, Iudæorum aduersus Romanos rebellio fuit, ob crudelitatem, atque pœnam Iudææ Præsidis, cui *Gessius Florus* nomen erat *Gessij Flori* scelus dominatum atque Tyrannidem subire coacti, qui *ipsum Floridum*, hoc est, Nationem, Regem respuerant. Rebellionem autem hanc Iudæorum, per *Troiani* *belli initium* Homerica Ilias diu antea signarat. Igitur vbi ad arma ventum, & Romani Præsidiarij aduersus Iudæos confligere cœperunt, ancipiti, & vario Marte, variisque pugnatum est puta, ob ipsum Romanis Christum iuxta ac Solymis. his quidem, ob raptam Helenam, vti modo dictum, illis ob Ecclesiam suam non optimè ab eisdem acceptam, & Neronis scelera, qui præter cæteros, Petrum, & Paulum Apostolos suos interfici curarat, atque durissimis supplicijs affectos Christianos necarat. Hos autem varios durantus belli, & alternantis fortunæ motus, atque vices, sub specie Iliadis idem Homerus proponit, vbi tum *Troiani*, tum etiam *Græci & Argiui victores* leguntur. Hinc *Troilus, Sarpedon, Rhomeneus, Deiphobus* viciti, qui Troianos sua voce referunt. Hinc *Tlepolemus*, qui Italum Bellatorem sonat, à *Sarpedone*, (hoc est, Sarei filio Iudæo) *iacet interemptus*. Nam Romanus ad extremum fractus sub Præside Cestio, ingenti clade suorum accepta, Solymæ obsidium soluere coactus est, vnde Virgilius:

Fracti bello, fatisque repulsi

Ductores Danaum, tot iam labentibus annis.

Ductores enim *Danaum*, seu Iordanæorum, Imperatores Romani exercitus vocat, quibus Iudæi, siue Iordanei ante rebellionem pacifice parebant. Noneam vero Iudæis horum casum Homerus ex Sibylla profert, *Chryseidem filiam Chrysis* qui Apollinis Sacerdos, *Regi in bellum extincque missum*, neque ea parente tunc illa *Chrysen urbem* ... quamuis ... *pretia liberalis* *filiæ*, ad Principes Argiuorum *afferret*, ... Apollinis irati oraculis ... Græcorum fuerint infestæ. Hæc enim *Chryseis* Ecclesia Christi, vti nomen præfert, *Chrysis* Iesu Christi aurea *filia*, (is enim iam consi Apollinis Christo Nazarei Supremus Sacerdos) ... ab Imperatoribus Romanis, quos *Titus* Agamemnon refert, ... habita, cum Patre contempto, ... honorato, tum etsi ob filiæ libertatem *infinito pretio*, Christum bonus Achillesna ... Apostolus Petrus Romanis *afferret*. Quod idem per *Briseidem* ... *plurium* ... dum bello Achilles abstinet. Principibus iratus, Poeta describit, vnde illud vetus: ...

Delirant Reges, plectuntur Achiui.

Itaque Nero Imperator ... commotus, cum adhuc in Achaia esset, Flauium Vespasianum, ingenti manu Græcorum collecta, vti supra dictum, in Syriam destinat. qui quidem ad Troiam Hellespontiacam excedens, ... Græcorum ... ad Troiam Minoris ... locum fabulæ dedit, *ut hanc euerteret*. Qui ... Syriam ... itinere profectus, omnem Galilæam, atque Samariam ... ad Hierosolymæ ferè mœnia vi cepit, atque diripuit. vnde fabulæ ... pro *Nerone* Nereum substituens, & pro *Flauio* fluuium, Neptunum ad Troiam ...

Merum. ...

De bel. Iud. lib. 2. c. 13. 14. 15.

Rapf. ...

Rap. 4.

De bel. Iud. l. 2. c. 11.

Rap. 4.

De bel. Iud. l. 2. c. 9. l. 6. c. 1.

Il. Rap. 1.

Aen. 2.

De bell. Iud. l. 5. c. 7.

Aen. 2.

Rapf. I. de Il. parte maiore de Bell. Iud. Lib. 4. c. 1.

Ib. l. 3. 4. & 5. c. 8.

omnia suis aquis vastantem inducit:

Metam. l. 11

Non impune feres, Rector maris, inquit, & omnes
Inclinauit aquas ad auara littora Troiæ,
Inque freti formam terras conuertit, opesque
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit agros.

Rapf. 20. 21. 22.

Eamdemque terræ vastitatem describens Homerus, *in duas turmas Troianos partitur, quorum alios ad fluuium Xanthum*, seu Flauium Iordanem *persequentur Achilles*, apud quos *Lycaon*, Galilæus à [illegible], occumbit, *alij intra portas Vrbis, eiusdem metu se includant*. Galilæa porrò vniuersa in Romanorum potestatem redacta, ad Solymam quoque occupandam Vespasianus curas intenderat, cum consilium eius interueniens mors Neronis Cæsaris repentè discussit. Itaque relicta Iudæa, ne quid occasione huius interregni, Ægyptus moueret, Alexandriam Classe se recepit. Quem quidem discessum, *reditum simulatum Græcorum* Maro interpretatur, Alexandriam, quia ad *Tanim via* (quasi [illegible], ex Aegypto in Syriam nempè profecturis) *Tenedon* Insulam vocat, iniquum sanè nautis portum:

De bel. Iud l. 5. c. 10. 11

Est in conspectu Tenedos, notissima fama
Insula, diues opum, Priami dum Regna manebant,
Nunc tantum sinus, & statio malesida Carinis.
Huc se prouecti deserta in littore condunt.

Aen. 2.

Itaque Solymæi hostem abijsse rati, portis se effundunt:

Nos abijsse rati, & vento petijsse Mycenas,
Ergò omnis longo soluit se Teucria luctu.
Panduntur Portæ, iuuat ire, & Dorica castra,
Desertosque videre locos, littusque relictum.

Ib.

Verùm sub id tempus Hierosolymam triplicis factionis discordia sedè discerpserat, quæ Vrbem, Sionis arcem, et Templum dolo occuparat, Simonis, Zelotarum, et Idumæorum, qui nón solùm mutuis, sed et ciuium cædibus, et rapinis, tota promiscuè Vrbe grassabantur. quem quidem Simonem, per *dolosum Sinonem* fabula, Idumæos per *Idomenéum*, & falsos Zelotas, per *Dolonem*, et *Dolopas*, quasi dolosos, aut dolum facientes, aptè significat. sicut & per *geminos angues*, cum *Laocoonte spiris implicata, et paruulis natis, ad Tritonidis Arcem, et delubra summa euadentes, vbi sub pedibus Deæ, et Clypei orbe tecti*, perhibentur. Zelotæ enim, vt Iosephus testis, vxorem Simonis (qui Hebraicè auditum significat, sicut Græce, *Laocoon*, nempè auditū plebis) [illegible] comprehensam ad arcem tollerunt, eā è suburbanis eius virum Simone m, ibi dom Templum alij induxerunt. Cui item idem *Laocoon, Equum Troianum hasta percusserit*, ideoque *Sinonem illum intra mœnia recipi* suaserit, infra planum fiet. Hoc ciuile bellum rursum per *Helenam* vates *accensa face in Arcem* [illegible] *Græcos aduocantem*, certe designarunt. Nam Diuinitas ad Aeliam [illegible], ad eius obsidium hac face discordiæ intestinæ, non alias ausuram, Titum inuitabit. In qua *Deiphobus* Solymæus ciuis, Dauid scilicet, *timens*, vt Iudæus à *Menelao*, Simone, Zelotis, alijsque Iudæis, armis spoliatus, & miserrimè acceptus, *et tota corpore lacer, et mutilus*, apud Maronem queritur inducitur:

De bel. Iud. l. 5. c. 7. 9. l. 6. c. 1.

Aen. 2.

De bell. Iud. l. 5. c. 7

Aen. 2.

Aen. 4.

Flammam media ipsa (Helena) *tenebat*
Ingentem, et summa Danaos ex arce vocabat.

Ib.

Et infra

Egre-

Egregia interea Coniux arma omnia tectis
Emouet, & fidum capiti subduxerat ensem.
Intra tecta vocat Menelaum, & limina pandit.

Et supra,

Atque hic Priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum vidi, & lacerum crudeliter ora,
Ora manusque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhonesto vulnere nares.

Hæc enim omnia sæuitiæ genera in Iudæos Iudæi intestino illo bello præstitere. Ergò Vespasianus post cædes Galbæ, & Othonis, in Cæsarem electus, vbi pacatum Romanæ Vrbis Imperium accepit, ad Solymam occupandam, Alexandriam Titum filium mittit, *Tidydem*, in fabulis vulgò nuncupatum, Hi sunt *gemmi Atridæ*, viri *sine pauore* (ab α priuatiuo, & τρέω) quos ad Troiam Principes, & *intrepidè pugnantes*, in iisdem doctis fabulis agnoscimus. quibus si *Menelaum* (Lunarem Iudæum) rabie, & furore *impauidum* adiunxeris, *Atridæ* illi celebrati *tergemini* existent. Tito igitur Alexandria, seu Tenedo ad Solymæ obsidium ascendente,

Iam Argiua Phalanx instructis nauibus ibat
A Tenedo,
Littora nota petens.

Idemque ad Troiam Solymeam adueniens Titus, seu Tidydes, *tres turres ligneas* (vt Iosephi verbis vtar) *quinquagenum cubitorum constitui præcepit, vt his per aggeres singulos positis, hinc hostes in muro stantes, facilius in fugam verteret*. Quæ machina triplex, per *equum Troianum* omnium Poetarum mendaciis insignem, vulgò descripta est, qua quia *Troianis muris* positus est, per *armatos* milites, quos *vtero ferebat*, ideò *illam Troiæ mœnia ascendisse* referunt, et ab ipsis Troianis in *Vrbem inductam*, quod ciuium scelera diuinitùs molestanda, hanc machinam, & molem Titi meruerint, quæ ipsis *fatalis*, cum fatum, seu mortem cum supremo Vrbis excidio, tulerit. Vnde *Diuina Palladis arte fabrefactam*, etiã prodidere, & ab *Simone* (doloso Simone) eius *claustra laxata*, vt vrbem inclusi armati inuaderent: eius enim seditio ciues quodammodò prodidit. Hanc verò molem *equum* nominarunt, vel quod *Turris hippica*, quæ equinam sonat, ab ἵππος equo, in Solymæ muris viseretur, cui adæquandæ, atque superandæ, hæc machina lignea Titi constructa est, vel quod *Turris*, militaris Romanorum machina, soleret aduersus ignes, et faces missiles, pilis et pellibus madefactis tegi, ideòque instar equi, machina illa Troiana, siue Solymæa, pilosa appareret. Vnde etiam liquet, cur à *Laocoonte* (qui populu Simonis) *hic Equus* apud Virgilium, *hasta impetatur*, atque *violetur*, aliique *præcipitandum* aut *flãmis vrendum* sapienter sentiant, quia hæc omnia Solymæi frustra conati sunt, authore Iosepho, qui eodem bello militabat. Quid, quod et *demissis funis, ex equo illo Troiano* ad vrbem capiendam, idem Virgilius meminit? Nam Iosephus ait, *perfectis illis* turribus siue *operibus*, *plumbo & lino ab aggeribus iacto, fabros, quod erat ad murum spatium, esse dimensos*. Quod autem ad hoc opus, seu Troianum equum euertendum & labefactandum, vti modo dictum, Solimæi tum ciues, tum seditiosi quotidie enitebantur, visum præterea, circum Hierosolymam, murum extruere, qui intra vrbis angustias ciues coerceret. Quod quidem opus olim Christus his verbis clarè prædixerat: L.6.c.13.

Luc. 19. *Venient dies in te,* Hierusalem, & *circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te,& coangustabunt te vndique*. Homerus item à Sibylla doctus, non solum hunc murum, sed & Turres Titi spectandas proponit:

fortes Achiui murum extruxerunt,

Il Rap. 7. *Turresque altas*

Dij verò apud Iouem sedentes fulminatorem,

Cum admiratione spectabant magnum opus

L.6.c.16.& 7.c.738. Itaque compressi oppidani, qui extra mœnia frequentes antea pabulatum ibant, vehementiùs fame premi cœperunt, adeo vt mulier quædam, carnes sui infantis, adacta fame & rabie vorarit, quod quidem Ouidius sub persona

Met. 8. *impij Erisichthonis*, hoc est, *viri in terra Sion Bellatoris*, ab [illegible] vocabulo conflato, describere videtur, qui fame vrgente sua membra consumpsit:

Ipse suos artus lacero diuellere morsu

Cœpit,& infelix minuendo corpus alebat.

Virgilius autem hanc famem & facinus, fabulosa *persona Amazonum* inuoluit, hoc est, mulierum sine *mamma*, ab α [illegible], pro Troia bellantium, quia

Aen. 1. infantes occidendo, deinceps lactare nolebant, aut præ inedia nimia haud poterant, vnde etiam illis ad eamdem mammam *cingula adhibuit*. Harum autem princeps *Penthesilea* fingitur, quæ est, *multitudo Pentecosten* festum colentium, a [illegible] & [illegible]. quibus *peltas lunatas* pro armis assignat, quia lunari Paschatis atque Pentecostes ad Troiam Solymam festo aduenerant. de his enim Maro

Ib. *Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis*

Penthesilea furens, mediisque in millibus ardet,

Aurea subnectens exerta cingula mammæ.

Hac fame plurimi prouocati, Romanis vltrò se dedebant: verùm vt omni parte miseri essent, quos iustitia Diuina ob facinora sæua persequebatur, *totis Ro-*

L.6.c.15. *manorum castris* (vt ait Iosephus) *fama percrebuit, quod auro transfugæ pleni venirent. Arabum autem multitudo & Syri, scissis ventribus supplicum, aurum inuestigabant. Et hac ego clade nullam credo sæuiorem contigisse Iudais. vna denique nocte duorum millium patefacta sunt viscera.* hactenus Iosephus. sed hanc calamitatem per *Polydori casum* vates prædixerant. Polydorus enim est, *multa dona habens*, nimirum ventre occultata (à [illegible]) quem à Patre Priamo, cum auro plurimo, furtim apud Thraces ferunt custodiendum, atque desperata ciuitate Troiæ, a Polymestore Rege, auri potiundi causa, *obtruncatum*. In quo pro *Arabibus* & *Syris*, Troiæ Hellespontica vicini *Thraces* supponuntur Polydori homicidæ. Forsan etiam pro *thorace* ventris, in quo aurum seruatum, cognatum *Thracis* vocabulum statuerint, Sibyllæ sensum male assecuti. Cæterum cum dicat Iosephus, hoc à *Syris* nefas perpetratum, eodem fabula alludit, cum *Polymestorem* facti profert authorem. Nam apud Armenios Syros, a *Polymij* Regis fratre S. Bartholomæus paullò ante tempus Solymææ cladis, excoriatus traditur. quo fit, vt apud Syros *Polymestor* ille fabulosus, in *Polymio* Syro verè inueniatur. De Polydoro autem Virgilius sic canit:

Hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno,

Infelix Priamus, furtim mandarat alendum

Threicio Regi, cum iam diffideret armis

Dar-

Dardaniae, cingique urbem obsidione videret.
Ille, vt opes fractae Teucrum, & fortuna recessit,
Res Agamemnonias, victriciaque arma secutus,
Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur. quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Quamquã in his tãtis miserijs, *Hecuba* Iudæi Polydori mater (hoc est, Iudaica natio, *procul à* patria Solymæa *viuens*, puta in exilio, ab ...) id in morte filij, exiguum solatium ceperit, quod eius homicidæ, quasi *luminibus priuati* sint, dum tantum facinus lucem fugientes, in tenebris & nocte, patrare cogũtur, ob edictũ Cesaris capitalẽ pœnã authoribus piè sancientis. de quo sic Iosephus: *Id, quod cũ pœna interdixerat Cæsar, occultè in profugos admittebatur. Et siquis transfugisset, circumspectantes ante, nequis Romanorum videret, eos scindebant, & ex visceribus quæstum nefarium trahebant.* cur autem *Hecubam in canem conuertant*, infra monstrandum est. Sequitur nunc *vrbis direptio, ob intromissum fatalem equum*, hoc est, machinarum, seu Turrium armatos, quam tamen *Templi occupatio*, & *conflagratio* præcessit. Quod enim portis eius ignes iniici, Titus præceperit, de Hectore orta fabula est, ex Νεὼς æquiuoco nomine in Sibylla lecto (*qui Hector* Ducem, seu Imperatorem exercitus, ab ἄγω duco, vocabulo exprimit) *in naues Græcorum ignes iaculante*, per Νεὼς enim non solùm *nauem*, sed etiam *Templũ* Græci significant. vnde apud Virgilium, *Hector* memoratur, *Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignes*, cum *Templo*, non *Puppi*, dicere debuisset, nisi fortè de Templi *nauibus*, siue porticibus Sibyllam locutam credamus. Acrem autem Troianorum, atque Argiuorum circa Templum pugnam, per *prælium ad naues commissum*, eleganter Homerus in Iliade exponit, vti *ignes subiectos*. Et quia conflagratio vniuersi Templi Solymei, fatalibus quibusdam, et occultis causis euenerat, vt narrat Iosephus; huic explicandæ per naues Grecorum, inuocationem Musarum præmisit,

Met. 13.
Lib. 6. c. 15.
Aen. 2.
Rap. 15. & 16.
Lib. 7. c. 9. & 19.

Dicite nunc Musæ cælestes domos habitantes,
Quomodò iam primò ignis incidit nauibus Achiuorum.

Et infra,

Hi iniecerant irrequietum ignem
Naui veloci, per hanc autem statim inextinguibilis flamma
Diffusa est.

Templo occupato, et flammis correpto, plurimi omnis sexus, ætatis, et ordinis homines, qui ad Asylum isthuc confugerant, ibi periere: nam idem Iosephus. *Cum Templum* (inquit) *incenderetur, cædes erat infinita deprehensorum. Nec vlla fuit ætatis miseratio, aut reuerentia castitatis, sed & pueri, & senes, & sacri, & Profani, similiter interficiebantur.* Et supra. *Vbicumque occupati fuerant, interficiebantur, & circum aram quidem ingens mortuorum numerus congregabatur. per gradus verò Templi, & sanguis multus profluebat, & eorum corpora, qui supra ceciderant, delabebantur.*

Cap. 11.
Cap. 10.

Meritò itaque Virgilius eadem fabulosè describens,

Interea ad Templum non æquæ Palladis ibant
Crinibus Iliades passis; peplumque ferebant
Suppliciter tristes, & tunsæ pectora palmis.

Aen. 1.

Diuo

Diua solo fixos oculos auersa tenebat.

Item Aen. 2.

Plurima perque vias sternuntur inertia passim
Corpora, perque domos, & Religiosa Deorum
Limina,

Aen. 2. Et de *Priami*, (hoc est Iudęi redempti) ad aram Templi interitu Aeneas apud eumdem Didoni refert:

Vibi Hecubam, centumque nurus, Priamumque per aras
Sanguine fœdantem, quos ipse sacrauerat, ignes.

L. 7. c. 19. Rursùm ob Sacerdotum cœdem à Tito Cęsare imperatam, vt Iosephus refert, idem Virgilius ait:

Aen. 2. *Tytidem cæsis summa custodibus arcis,*
Fatale aggressum sacrato auellere Templo
Palladium:

Ad eamdem Sacerdotum necem referenda, quę de *Paridis*, hoc est, Pharisęi morte commemorant, cum Pharisæorum plurimi Sacerdotes essent. cui quidem *ob Helenæ raptum* Parricidę, immo Deicidę, ita imprecantur:

felicior illa (dextra)
Quæ cædis, scelerumque faces, belliquæ Tyrannum
Abstulit, et mæstos dedit ire in Tartara manes,
Vade nocens, quò noxa trahit, te sexta meretur
Tænaria spelunca domus &c.

Dares de bell. Troia. lib. 6.

Templo iam incenso atque occupato, quod in alto situm, Vrbis possessio erat in procliui. quæ quidem, eò quod primo excidio sui, sub Sedecia à Babylonijs nocte intercepta, propterea noctis Virgilius in supremo quoque eius casu meminit:

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lacrimis æquare labores?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos.

Vrbs sanè *antiqua*, quæ sub Melchisedech Rege Salem staret, cuius *dominatus* sub Dauide, Salomone, cæterisque Regibus diu tenuisset. *Decennalem* porrò hostium *moram* ad eadem mœnia, vel ob plusquam *decem eius obsidia*, vel propter *decimam diem* Augusti mensis, quâ bis Templum Solymæ incendio perijt, vel per cumulatam eius obsidionem, sub Babylonio & Romano Principe, quando bis excisa, rectè interpreteris. Quod autem de *Memnone* referunt *Auroræ filio*, cum Troianis suppetias ferret, ab Achille cæso, de innumeris aduenis, qui ex regno Persidis, Babiloniæ, totoque Oriente ad Paschalia festa Hierosolimam affluxerant, & teste Iosepho, in eadem vrbe, quasi in communis Iudææ carcere clausi perierunt, id intelligendum. *Memnon* enim *memorem* significat, à μνήμων, recordor, quod festorum Solymę *immemores* Iudæi non essent. *Memnonis* verò *exanimum corpus ad Troiam combustum*, Solimę Vrbis conflagrationē etiam figurabat, quæ fuerit eius quasi bustum. Et quia Iudęorum posteri, post casum Solymæ, quotannis eodem redibant, atque vndique aduolabant, eamdem lucturi, de *Memnonijs auibus* locum id poëtico mendacio fecit, quæ *Memnonem Patrem* ibi demortuum, & combustum, quotannis deplorantes,

Lib. 7. c. 9.

Redeunt, mulcentque parentem
Annua Memnonia pacta solemnia busto.

Quin

Quin iuxta Ouidium in duas turmas diuisæ, mutua cæde ad idem sepulchrum annuatim parentant.

Inferiaque cadunt cineri cognata sepulchro
Corpora, seque viro forti meminere creatas;
Præpetibus subitis nomen facit auctor, ab illo
Memnonides dictæ, cum sol duodena peregit
Signa, parentali moritura Marte rebellant.

Quibus ingeniosè posteri Iudæorum notantur; qui pro Solyma rursus vendicanda, aduersus Romanos Iudææ dominos, toties rebellarunt, & sanguinem fuderunt, quo factum est, vt sub *Ælio Adriano Cæsare* nomen *Solymæ* in *Æliam* fuerit commutandum, vt cum vrbe nominis memoria vna interiret. Itaque per Solymæ casum ritè fabula commenta est, *Polyxenam* multitudinem hospitum, seu peregrinorum, qui non solùm ab Iudæa ad Paschatis festa atque Pentecostes, sed etiam vndique, & ex omni orbis regione venerant, *Achillis tumulo*, Christi Domini Sepulchro, quod gloriosè & religiosè isthic colebatur; tanquam inferias quasdam *immolatam*: de quo apud Ouidium Achilles sic præcipit: Met. 13.

Neue meum non sit sine honore sepulchrum. L.7.c.17.
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.

Nam iuxta Iosephum, cum tunc in hac vrbe *vicies centena, ac septingenta capitum millia, censa essent* per sacrificia, *magna hæc multitudo potissimè ab extraneis erat congregata.* Quasnam igitur Hecatombas cum hac Polyxenæ hostia comparemus? Neque minus eleganter id exitium Troiæ, prodigio *serpentis ad nidum voluenis in Arbore lapsi, aut repentis, atque primùm pullos, nouissimè* autem *matrem deuorantis,* vates explicarunt, qui *serpens* deinde *in saxum versus permanserit,* iuxta illud Ouidij

Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & seruat serpentis imagine saxum.

Nempe Serpentem in Arborem exaltatum à Moyse, Christus adumbrauit, qui *primùm pullos,* hoc est, Galilææ & Samariæ Iudæos *consumpserit,* tum *Solymitanorum matrem* Metropolitanam quoque *rapuerit, atque vorauerit,* qui quidem *serpens* ipso paruca dicitur *in saxum mutatus,* quod in saxeum tumulum ab arbore crucis Christus translatus est. Porrò victor Romanus vti nec incolis, ciuibusque pepercit, sic nec vlla erga ciuitatis mœnia lenitate vsus est; Eam enim pariter cum Templo incensam (si ternas Turres excipias) vniuersam deleuit, nullo vrbis deinceps vestigio manente, vt verè de ea Poëtæ cecinerint: L.7.c.18.

Iam seges est, vbi Troia fuit, resecandaque falce Ou.Ep.Pe.
Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
Semisepulta virum curuis feriuntur aratris
Ossa, Ruinosas occulit herba domos.

Quamquam non sub Tito, sed sub Iuliano Cæsare, demum, dum eam rursus studet instaurare, vrbis fundamenta quædam terræ motu, & subterraneo etiã incendio ita conuulsa sint, vt iuxta Christi Prophetiam super lapide lapis nullus remanserit: quam sanè ruinam ille vetus Maro, etsi nesciens, certissimè prædixit:

Hic vbi disiectas moles, auulsaque saxis
Saxa vides, mixtoque vndantem puluere fumum.

Neptu-

Aen. 2. *Neptunus muros magnoque emota Tridenti*
Fundamenta quatit, totamque à sedibus Vrbem
Eruit.

Quod quidem *Neptuno*, hoc est, Deo vindicatori, verè tribuitur, eo quod diuinis non humanis viribus Ælia destructa est, & funditus euersa, tametsi *Neptuni* Spiritus Sancti instinctu (vti supra dictum) sub Nehemia denuo surrexisset. Quid iam memorem prædas de eadem Solyma incensa raptas, & abductas? de quibus Iosephus scriptor consulendus, & quarum Virgilius custodes adhibet

L. 7. c. 15. & 24.

Custodes lecti Phœnix & dirus Vlysses
Aen. 2. *Prædam asseruabant, huc vndique Troia Gaza*
Incensis erepta adytis, mensæque Deorum,
Crateresque auro solidi, captiuaque vestis
Congeritur.

Phœnix quidem prædæ custos dicitur, quia Phineas cum Vespasiano ad Iudæam obsidendam expugnandamque se contulerat; de *Vlysse* autem infra declarandum. Per *adyta* verò *Templum*, Sanctum Sanctorum, cæteraque veneranda loca, [illegible] designantur de quâ sic Iosephus Virgilio consonans: *Sacerdotum [illegible] Cæsari mensas, & crateras, & patenas [illegible] solido [illegible]* [illegible] captiuam in hunc modum [illegible] *[illegible] cum gemmis*, & infra: *[illegible] Phineas [illegible] singula [illegible] [illegible] ad vsum repposita [illegible]* Et de Solymæ spoliis [illegible] in triumpho importatis: *[illegible] quæ apud Hierusalem in templo reperta fuerant, [illegible] ris talenti magni &c. post hæc [illegible] lex Iudæorum, nouissima spoliorum*. Sed quidnam, inquies, Iudaici populi reliquiis actum, quibus pestis, fames, ignis, & gladius forte pepercerat? pars in seruitutem potissima abducta, atque [illegible] pars liberè, quo vellet, abire permissa; pars non modica etiam [illegible] in triumpho Cæsarum reseruata periit, vt auctor est Iosephus, qui quidem numerum captiuorum bello Iudaico & Solymæ obsidione [illegible] *Captiuorum omnium, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem milia [illegible] mortuorum verò per omne tempus obsidionis [illegible]* Quæ quidem ad dictum capiuitatem [illegible] multiplicem [illegible] Tragœdis antiquis prorsus quidlibet, potestas fingendi, æquitas [illegible], qui verisimilitudinem sæpiùs, quam verum sequuntur. Meritò igitur apud Ouidium captiuæ Troiades supremum Troiæ [illegible]

C. 24. 26. 24.

Troia vale, rapimur (clamant) dant oscula terræ
Troiades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem (miserabile visu)
Met. l. 13. *In medijs Hecuba natorum inuenta sepulchris*
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem,
Dulichiæ traxere manus.

Sed per *oscula data terræ Troianæ*, ad Sanctitatem soli Solymani clare alluditur, quam osculis atque prensatione tumulorum & rerum sacrarum peregrini post Solymam euersam etiam testati sunt. Sed quoniam illud excidium, & hebrææ gentis abductio, Iudæis per [illegible] totum orbem refersit, ideo Dares

Phry-

Phrygius de Ælia Solyma non ineptè canit;

Sic Ilias unica, damno
Vrbes regna, urbes populis & gentibus implet.

Quod quomodò ad Troiam minoris Asiæ referri possit, nullo modo video, ad maioris Asiæ, etiam cæcis liquet. Quid, quod ad extremum, *Sacerdotium Iudæis ablatum*, & *Ecclesiam Christi*, atque *Prophetiam*, per hoc excidium vates præsignarunt? de *Sacerdotio* quidem & *Ecclesia Christi* non vno modò supra ostensum est: per *cæsos sacræ arcis custodes*, & *Palladium ereptum*, per *Vellus aureum Aesoni* (Asiano Iudæo) *ab Iasone* (IESV) & *socijs* Apostolis *Argonautis ademptum*, per *Anchisem cum sacris, & Dijs Penatibus, in Latiũ vel Aelia asportatum*, demum per *Hesionem*, quæ à *Iesu* quoque nomen trahit, *Troianis ereptam*, & *Telamoni ab Hercule concessam*, vti satis patuit. De *prophetia* modò *apud Hebræos* olim *extinguenda*, Poetæ per Cygnum Neptuni filium, *ab Achille ad eamdem Troiam* quoque *interemptum*, scitè prędixere. Nam *prophetam* Cygnus adumbrabat, quem fabulantur moriturum canere, eò quod in cana senecta Patriarchæ, & Prophetæ præcipua ante mortem oracula funderent, vti de Moyse, Iacob, alijsque compluribus legitur. Vnde & Poëtæ Prophetarum nomen ambientes, se vulgò *Cygnos* & *Olores* vocant:

Vare tuum nomen (superet modo Mantua nobis)
Cantantes sublime ferent ad sidera Cygni.

Cygnus autem Neptuni filius, siue Pneptuni, id est, Spiritus Sancti (à πνέω spiro) quod prophetas facit, per eos tanquam organa quædam, *spirando*, & loquendo. At cur Cygnus, inquies, *nulli telo peruium corpus gerens* fingitur? eò quod Prophetæ, tametsi varijs supplicijs affecti, & necati, in Iudaica gente numquam defecerint, donec *Achilles Cygni guttur elisit*, hoc est, Hebræorum Prophetarum guttura & ora Christus, post Solymæ supremum excidium obstruxit. Superest vt dicamus, *Hecubam*, quæ Priami coniux, *in canem idcirco conuersam*, quod Iudaica natio (sacri sui cultrix circumcisionis) improperio, vt lapide, petita filium, seu Sanctum vtrumque, tanquam calumniam, in sese coniectum, vt canis admordeat, hoc est, mordicus semper retineat, omnium quoque gentium sectas allatrando. Hoc igitur fuit Troianæ, siue Solymitæ Vrbis excidium, hoc Iudaicæ gentis durissimum fatum, de quo Ouidius, sub persona Hecubæ, quamuis hyperbolicè audet affirmare, quod

Illius fortuna Deos quoque mouerit omnes,
Sic omnes, vt et ipsa Iouis coniuxque sororque
Euentus Hecubam meruisse negauerit illos.

l.6.de bell. — Met.l.12. — Virg.Ecl.9 — Met.l.12. — l.13.A — Ib.

CAPVT XVIII.

Aeneide seu nauigatione Aeneæ, Cathedram Antiochenam, nec non iter Petri in Latium & Romam, clarissimè prædici.

Postquam res Asiæ, Priamique euertere gentem
Immeritam visum superis, ceciditque superba

Aen.3. *Aelia, & omnis humo fumat Neptunia Troia,*
Diuersa exilia, & diuersas quærere terras
Iudæi coguntur. At *Aeneas* Petrus, non quidem post supremum excidium Troiæ sub Romano, sed post primum sub Chaldæis, atque Poëtæ ingeniosè finxerūt, *inter medias flammas*, seu duplex vrbis incendium, *Parentum asportat*, & ex Aelia in Latium tendit, vt alteram spiritalem Solymam, siue Hierusalem (Ecclesiam Christi) Romæ instauraret. Hinc fabula multiplex *Aeneā ad Tyberim Troiam* ciuitatem *condidisse* narrat, ob Ecclesiam Romanam, Hierusalem mysticè appellatam. Encomia autem, quibus summ Aeneam noster Maro afficit, Apostolum Petrum natiuè depingunt. Illum enim fere
Aen. 5. *Patrem* nominat, qui est græcis Πάππας, *Regem Teucrorum*, hoc est, sacerdotum, a *** atque ***, vti explicatum; *os humerosque Deo similem, magnanimum,*

Quo iustior alter
Nec pietate fuit, nec bello maior & Armis,
Ib. bello spiritali, atque armis Christianæ gratiæ. Illi etiam *ab Ioue summo genus* attribuit, eò quod Christianorum Pater esset, qui ex Deo, seu Ieoua Patre, per fidem nascuntur. *Anchisa* item & *Veneris filium* (Christi Anchonitani-
Aen.6. seu Anchonam cum matre Virgine, & sponsa translati, & Veneris Mariæ à veniendo (nempe in Latium) ita nuncupatæ, quæ & *Cytherea*, quasi Ioacythe-*rea* à Parente Ioachim, & *Coa Venus* ab eodem nomine appellata, quam pictor *Apelles*, hoc est, suus idem pater Apella Iudæus, ad miraculum formosam, & omnium feminarum pulchritudine amplè cumulatam, gignendo *depinxit*. Quæ etiam *Mater Dei Cupidinis*, Christi summopere amandi, qui diuinæ suæ charitatis iaculis, atque arcu crucis, immortales iuxtà, ac mortales ferit, cuique nemo resistit, hæc (inquam) *Cupidinis mater*, Spiritalis quoque *Aeneæ* Petri, vti omnium Christianorum, Parens nominatur. Vnde Virgilius

Tu ne ille Aeneas, quem Dardanio Anchisæ
Alma Venus Phrygij genuit Simoentis ad Vndam?
Aen.1. ad mare nempe Galilææ, seu littus Iordanis, vbi Petrus vocatus, Christianus, seu Christi filius, & per consequens Mariæ, fide esse cœpit. quonam autem pacto è Solyma Troia *Aeneas egressus*, nunc aperiendum. Caeso ab Herode
Act.12. Apostolo Iacobo, Petrus etiam custodiæ traditus, vel Acta indicant, ad supplicium post Azimorum dies producendus, ope Angelica è carcere euadit, & Christianis primum Solymis nunciato egressu, ad Tyrios atque Sidonios, Antiochiam versùs, vbi Cathedram fixerat, statim se recipit. Quamobrem *Tyrijs atque Sidonijs iratus*, in iisdem Actis, non aliam ob causam Herodes legitur (vt interpretes volunt) quam quod honorifico hospitio Petrum acceperant. Quæ quidem Apostolorum dira persecutio, per *tempestatem Iuno-*
Aen.1. *nis opera excitatam, aduersus Aeneæ classem* luculenter descripta est. In qua *vnus Orontes* (Apostolus Iacobus, quod diuinitatem Christi cum duobus alijs in monte vidisset, *** seu *Orontes* belle nominatus) gladio *perierit, cæteris Socijs* Apostolis *disiectis*, & in totum mundi orbem diuisis, *quā* Spiritus Sancti, seu *Aeoli ventus*, & inspiratio *eos impulisset*. *Hac igitur Herodiana procella iactatus Aeneas, Didonem suam* Ecclesiam & Cathedram Antioche-
Ib. nam, custodia diuinitus ereptus inuisit; quæ *Dido* vocata, id est, *sponsa* siue *data nuptum*, nempe summo Christi Vicario Apostolo, *Regina*, puta Ecclesiarum,

rum, & *Elisa* ab Aelia Solyma, vnde processerat, & *Sidonia* ob Sidonios subditos, & *Tyriis imperans* ob Tyrios, & *Phœnissa* ob Phœnices, eiusque Regna Punica ob eosdem Phœnices, apud quos *Vrbs Agenoris* (Antiochia) sita est, *Vrbs Patris omnium* Christianorum, ob Cathedram Petri ibi collocatam, vti vocabulum *Agenoris* indicat, de quibus ad Aeneam Venus;

Punica regna vides, Tyrios, & Agenoris vrbem.
Sed fines Lybici (libani) genus intractabile bello.
Imperium Dido Tyria regit vrbe profecta, Aen. 1.
Germanum fugiens.

fines enim *lybicos*, pro *libanijs* posuit, quod Tyrijs Libani montes imminebant, non autem Lybici, qui sunt Africæ populi. *Galileos* autem, quorum Tyrus Metropolis, *Gentem bellatricem*, & genus intractabile bello, Iosephus cum Marone facit. Ad *Lybicos* enim atque *Carthaginem* *Aeneæ aberrationem* Macrobius *fictam* esse docet, neque apud Vllum historicum inueniri. *Dido* autem *Tyria vrbe profecta* hic dicitur, id est, à Galilęa, eò quòd plerique Apostoli Galilæi essent. *Germanus* verò *Pygmalion*, *auri cæcus amore*, & *scelere ante alios omnes immanior*, Iudæus esse apparet, qui ob auaritiam non solùm, malè semper audit; sed etiam *ob occisum fratrem Sichæum*, Christum, de *Terræ Sionis priorumque* dignitate *Didonis sponsum*, et maritum, vt denarijs pro eo prodendo pactis potiretur. Qui quidem *Sichæus*, post mortem resurgens, *Didoni*, hoc est, Ecclesiæ sponsæ apparuit: Ib.

Traiectaque pectora ferro, ferri lancea,
Nudauit, cæcumque domus scelus omne retexit.

Dein sequitur

Tum celerare fugam, patriaque excedere suadet.

Nempè Hierosolyma, Cathedram Petri, *Didonem.*

Auxiliumque viæ veteres tellure recludit
Thesauros

Sed spirituales, siue gratias suas, & ideo mortalibus

Ignotum argenti pondus, & auri.

Quibus Ecclesia suos Christianos interius ditat. ad Hanc igitur *Didonem* *Aeneas*, non sine tamen prodigio, *aduenit per tela, per hostes*, puta, Herodianos custodes, Angelo suo tutelari Duce ac comite, qui *Achates* ab [illegible] *curis*; quasi *curam habens hominis* sibi commissi, verè et Christianè etiam à Gentili Poeta appellatur. Et quia per custodias militum ambo gradientes, à nemine conspecti, iccircò eos Virgilius ad Didonem euntes, *nube circumdedit*, idque *Veneris matris cura, ac opera*, quia D. Virginis adhuc superstitis precibus præcipuè, hoc mortis periculum Petrus euaserat, cum ab Ecclesia pro eo captiuo *sine intermissione* foret *supplicatum*. Vnde Virgilius Aen. 1. Act. 12.

At Venus obscuro gradientes aere sepsit,
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu.
Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset. Ib.

Vnde postmodum Aeneas

Infert se septus nebula (mirabile dictu)
Per medios, miscetque viris, neque cernitur vlli.

Vt verè dixerit

Inter, & volsit

Aen.2. *Expediunt, dant tela locum.*

Volvero in tuto locatus est,

Aen.1. *Prior Aeneam compellat Achates*

Nate Dea, quæ nunc animo sententia surgit?

Omnia tuta vides

Proficiscitur inde ad Ioannis ædes, ubi multitudo fidelium orans, erat con-

Act.12. gregata,

Cunctisque repente

Improvisus ait, coram, quem quæritis, adsum,

Neque diu Hierosolymæ moratus, in alium locum statim se contulit, ad *Ty-*

b. *rios* nempe, & *Sidonios*, & eorum Didonem; Nam de Sidonijs Maro quo-

Aen.1. que (vt Acta) testatur;

Atque equidem Teucrum memini Sidona venire

Finibus expulsum patrijs, noua regna petentem

Cui & ille locus Virgilij consentit;

Cessi, & sublato montem genitore petiui.

Montem nempe *Libani* versus Tyrum, & Sidonem, & Antiochiam, sed antequam cum *hospitio Dido recipiat*, libet obseruare, recte per *augurium duodenum Cygnorum ab Aquila primo turbatorum, deinde ereptorum*, & in *choro quodam canentium, Aeneæ incolumitatem sociorum* asseri, eo quod eo numero *Cygni, bis Senos* Apostolos repræsentant, cum quibus vel mortuo Iacobo, totidem superessent. sicut & *cœtum in choro cantus*, cœtum primitiuæ Ecclesiæ psallentis, atque prophetantis. Sed quærere iuuat, *quid è Troia* Solyma *Aeneas* noster Petrus *exportarit*? De *Patre Anchise*, de *Sacris*, atque *Penatibus* supra explicatum: sed *Vittas, Vestam, & Aeternum Ignem*, Virgilius adiunxit;

Vittas, Vestamque potentem,

Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.

Vittæ igitur temporibus circum conseari solitæ, Pontificum & Episcoporum

Aen.1. sacrificantium *Mitras* significant; *Vesta* verò, quæ græca Εστία, ab ἕω, comedo, Eucharisticum *cibum*, in quo *potens* homo, atque Deus Christus continetur. at *æterni ignis*, iuge Altarium lumen, quod ante *Vestam*, seu Eucharistiam perpetuo accenditur, vnde Vestalium, ex Sibyllæ libris perperam intellectis, apud Romanos superstitio fluxit. Reliquam quoque sacrosanctas Ecclesiæ Solyma secum *extulisse Aeneam* Petrum, hoc versu indicatur;

Munera præterea Iliacis erepta ruinis,

Aen.1. *Ferre iubet, pallam signis, auroque rigentem, &c.*

Ornatus Helenæ.

Pontificum insignia aetherum *præterea*, siue Pedum, & supremi Pontificis *Tiaram*, per plusquam simplicem, seu

Duplicem gemmis, auroque coronam.

At *Æneæ comites*, ad suam Didonem, vel in Latium tendentis, Virgilio teste, *multi accessere*;

Atque hic ingentem comitum affluxisse nouorum

Inuenio admirans numerum, matresque, virosque,

Collectam exilio pubem, miserabile vulgus.

Vndique conuenere, animis, opibusque parati,

In

In quascumque velim pelago deducere terras.

Nam Apostoli (Teste D. Paulo) *Mulieres* Christianas, seu *Sorores circumducere* solebant, quae ipsis, quae erant opus, ministrarent. Quae autem traditio comites Petro Aeneae donat, vt *Marcum, Apollinarem, Rufum, Martialem*, ceterosque, hos Poeta per *Iulum*, & *Solymum* generatim designant, aut quod *Solymae*, aut ex *Aelia* terra, seu Iudaea essent. Vnde apud Maronem.

Dextra se paruus Iulus Ib.

Implicuit, sequiturque Patrem non passibus aequis.

Quis enim supremum illum Ecclesiae *Parentem* ex filiis eius Christianis *aequaret*, parique cum eo passu concenderet? De *Solimo* autem Ouidius in Fastis

Attulit Aeneas in loca nostra Deos.

Huius erat Solimus Phrygia comes vnus ab Ida,

A quo Sulmonis moenia nomen habent. Fast. 5.

Age vero, *quo studio Aeneam exceperit Dido*, videamus, quamquam non primus, verum nouissimus, fuerit ad eam aduentus, cum carcere Herodis Petrus elapsus est: nam septennium iam sponsa Aeneae effecta fuerat, ob Petri Cathedram ad eam translatam, a qua *nauigationem*, seu Petri nauis Ecclesiae cursum *incohandam*, vere ad Sponsum Aeneam illa sic loquitur:

Te iam septima portat

Omnibus errantem terris, & fluctibus aestas. Aen. 1.

Nam ab Annis septem Cathedrae Antiochenae *Nauigationis Aeneae spatium vates metiuntur*. Quod autem interea Galilaeae, atque Samariae Ecclesijs inspectis, Petrus *venit in Ioppen, ibique diu moratus est*, vt in Actis scriptum, ideo *crinitus Iopas* (ciuis puta *Ioppensis*) *in conuiuio Didonis* Cap. 9.
Aeneae instructo, aurata cythara personare fingitur. Quod item in eadem Aen. 1.
Vrbe, apud *quemdam Simonem coriarium hospitium erat electurus*, id fabula innuens, de *comitibus Didus* Petri sponsae narrat:

Deuenisse locos Act. c. 9. & 10.

Mercatosque solum facti de nomine Byrsam,

Taurino quantum possent circumdare tergo.

Nam *βύρσα corium* Graece significat, & *coriarium Simonem* Petri hospitem indicat, vt *Taurinum tergus*, quo coriarii aedes, qui *Corium appellant*, solent *circumdari*. Itaque ad primum aduentum eiusdem in Phoeniciam, & *primum Didonis hospitium*, cum Cathedram suam fundauit Aeneas, illa Virgilii referri oportet: de *Mercurio a Ioue misso, ne hospitio excluderetur*, & de *Cupidine*, vt & *amaretur*, & *thalamo Regina Didonis* tandem *peteretur*, quae quidem non sine Diuina ope facta significant, vt Petrus piscator, & omnium egens, vti Pontifex summus, ibi exciperetur, & primariae Cathedrae isthic collocatae sponsus coleretur, & agnosceretur. Nam *Ioua Pater* vt Maro testatur:

Maia genitum demisit ab alto, Aen. 1.

Vt terrae, vtque noua pateant Carthaginis Arces

Hospitio Teucris, ne fati nescia Dido Ib.

Finibus arceret.

Qui quidem, vbi iussa fecit,

Ponunt ferocia Poeni

Cor-

Tyrio ardebat murice læna
Demissa ex humeris, diues quæ munera Dido
Fecerat, & tenui telas discreuerat auro.

Quid verò Aeneas mandato accepto?

Ardet abire fuga, dulcesque relinquere terras,
Attonitus tanto monitu, imperioque

Quòd Syriæ patriæ Iudæos deserere & ad gentiles in Latium proficisci iubebat; Ægrè tamen illum à *Didone* [illegible] pro suo in primos illos Christianos amore, & Ecclesiam Sponsam; [illegible] quis audeat? Nam apud Maronem Aeneas sic loquitur?

Italiam non sponte sequor.

dissuadere forsitan iter Christiani, [illegible] lachrymis fusis dilectum Patrem remorari conati;

Sed nullis ille mouetur
Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.
Fata obstant, placidasque viri Deus obstruit aures.

Itaque istius Ecclesiæ luctum, ob discessum Patris, per *Didonis Lachrymas, furorem, & mortem* Virgilius pathetice expressit. In quo obseruandum illud vel maximè Reginæ dolere, quòd sponso absente, Primariæ Cathedræ honore priuetur:

Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles, si quis mihi paruulus aula
Luderet Aeneas, qui te tamen ore referret,
Non equidem omninò capta, aut deserta viderer.

Æn. 1. & 4.

Qui enim post Petrum Antiochenus Episcopus [illegible] in Cathedra Primaria succeßit, quæ [illegible] in Latium fuit asportata. Vt per mortem vxorum Aeneæ *Didonis* & *Creusæ*, & *alterius cum* [illegible] *Lauinia nuptias*, [illegible] Antiochia ergo derelicta, [illegible] Aeneas, per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam Minorem, atque Bythiniam; ad quas eiusdem Epistolæ extant, in *Phrygiam* & *Antandrum* venit, vt Ecclesia[illegible] prodit. [illegible] *Antandro* & Hellespontica *Troia* nauigationem in Latium, [illegible] fabula [illegible] historiæ omninò consentiens; sicut in *Siciliam* [illegible] cum fabula *Aeneam* appulisse [illegible] Virgilius siquidem,

Metaphr. Baron.

Sic pater [illegible] *quoniam* [illegible]
Quoque [illegible] *terra,* [illegible]
Fidentior fraterna Eryce, [illegible]

Æn. 3.

Ouidius quoque de eadem Sicilia siue Trinacria

Tenuit
Sicaniam, tribus hæc excurrit in æquora linguis,
Hinc [illegible] *Teucri remis,* [illegible]

Met. l. 13.

Neque prætereundum, quod de quadragesima, & anniuersaria Christi mortis die celebrata in eadē Insula, [illegible] Virgilius canit. sic enim de Diui parentis morte, [illegible] Aeneas prefatur.

Æn. 5.

Dardanidæ magni, genus alto à sanguine Diuum,
Annuus exactis completur mensibus Orbis,
Ex quo reliquias, diuinique ossa parentis
Condidimus terra, mæstasque sacrauimus aras.

Iamq;

Iamque dies (ni fallor) adest, quem semper acerbum
Semper honoratum (sic Dij voluistis) habebo.
Hunc ego Gætulis agerem si syrtibus exul,
Argolicoque mari deprensus, & Vrbe Mycenæ,
Annua vota tamen, solemnesque ordine pompas
Exequerer, struueremque suis altaria donis.

Quibus sanè liquet, Quadragesimam, & Paschales dies *Solemnibus pompis*, & *Sacrificijs* Æneam Petrum coluisse. *Sacrificijs* (inquam) panis, atque vini, quæ per *Serpentem* (qui Christum refert à Moyse in ea figura exaltatum) *Dapes sacrificij, & vina libantem* egregiè depinxit, nam substantiæ in ijs destructionem, speciebus intactis, ea serpentis *libatio* figurat: quod quidem *stuporem* Aeneæ, ob grande rei miraculum affert: nam

Adytis cum lubricus anguis ab imis Ib.
Amplexus placidè tumulum, lapsusque per aras,
Obstupuit visu Aeneas, ille agmine longo
Tandem inter pateras, & leuia pocula serpens
Libauitque dapes, rursusque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.
Hoc magis inceptos Genitori instaurat honores.

Sed & *pugnas ludicras*, & *varias corporum exercitationes* plenas magni sudoris, & laboris, in memoriam defuncti Parentis ibidem instaurat, præmiaq; certantibus proponit, quę ieiunia Christiana referunt, & voluntarias corporum aflictationes, tunc temporis, sicut & hodie, à veræ Ecclesiæ filijs vsurpari consuetas, quibus sua in Cœlis reposita merces. quæ quidem ieiunia, et voluntaria corporum exercitia, etiam pueri exemplo Patrum suscipiunt:

Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frænatis lucent in equis.

Quia corpora sacro Ieiunio refrænant: quibus

Omnibus in morem tonsa coma pressa corona

Ad primam *tonsuram*, & paruam *coronam puerorum* alludit, quæ illis præcipuè Quadragesimę temporibus confertur. Hunc autem morem ieiunandi puerorum in Ecclesia Romana, ex traditione Apostolica futurum, sic Maro, etsi nesciens, prædicit:

Hunc morem, hos cursus, atque hæc certamina primus
Ascanius, longam muris cum cingeret Albam,
Retulit, & Priscos docuit celebrare Latinos,
Quo puer ipse modo, quo secum Troia pubes
Albani docuere suos, hunc maxima porrò
Accepit Roma, & Patrium seruauit honorem.

Ex *Sicilia* porrò in *Latium*, cum tendit Aeneas Petrus, tempestate iactatum falsò ad *Lybicos* fabula, verè *ad Liburnos* traditio refert, vnde *Romam* ad Sedem suam tandem sit *profectus*. Itaque iam *Aeneæ* Petri *nauigationem*, ex *Aelia* Solyma in Italas oras, habes explanatam. *Socij* autem eius *Antenoris* Pauli, *iter in Illyrim*, breuiter quoque supra descripsimus; nam quorsum *Aeneas*, *Anium*, *Phæacas*, *Polyphemum*, *Sibyllam*, *Circen*, aliaque loca, aut personas, ea nauigatione *inuisisse* fingatur, capitibus proximis restat aperiendum, vt nihil tota *Aeneide* (Petreide) lateat. Aen. I. Baron.

CAPVT XIX.

Aeneide rurſum, & *nauigatione Aeneæ*, ſicut *Odyſſea*, curſum nauis Petri (Eccleſiæ) deſcribi.

ANTEQVAM *Aenea* Petri res in Latio geſtas enarremus, vbi Sedem alteram, & Cathedram, priore relicta fundauit, alteramque vxorem, Eccleſiam Romanam, *Lauiniam accepit*, priùs exponenda, quæ *nauigationi* eiuſdem *Aeneæ* vulgò vates affingunt, quibus non illius in Latium iter, verùm ad cœleſtem Patriam varium, & multiplicē Eccleſiæ Chriſtianæ curſum, ex iiſdem Sibyllæ folijs clarè prædixerunt. Eas autē Eccleſiæ Chriſtianæ, ad varias gentes, & populos *miſsiones*, nō *Aeneis* ſolū, ab *Aenea* Petro (laudatore) ſed & *Odyſſea* ab eodē Apoſt. (Ὀδύσσευς, Vlyſſe, ſeu *Ieſū canente*) ita nuncupata, fàbuloſè deſcripſit. Quo factum, vt cōmunia pleraque vtrobique legantur, ne quis reputaret, aliud *Aeneidis*, aliud *Odyſſeæ* argumentum eſſe. Quod autem Aeneæ, ſeu Vlyſſi Petro plurima aſſignentur, quæ nonniſi mortuo eo euenerint, id propterea factum, quod in ſuæ ſucceſſoribus Cathedræ, & in ſuæ Eccleſię filijs viuat immortalis. Vt igitur pateat, Petrum per *Vlyſſem* (vti per *Aeneam*) à Poetis prędictum, pręter ea, quę de *Palladio* ab eodem *Aeliæ* Solymę *erepto*, & *armis Achillis* (clauis atque Cruce Chriſti) ab hoc *reportatis*, ſupra oſtendimus, vt Iano, vt Aeneę ſupra; ſic etiam Vlyſſi Romanę Vrbis originem aſſignarunt, ob ſpiritalem nempè Ciuitatem, Eccleſiam Romanam in ea fundatam, et in omnibus ferè Vlyſſis adiunctis, Petrum deprehendis. Nam pręter Vlyſſis etymon, ſiue ὀδύσσευς (quod *canentis Ieſum* viri vocabulum ab ᾄδω, & Ἰησοῦς) *Laertæ filius*, ideſt, *Populos* gentiles ad Eccleſiam ſuam, et gloriam *eligentis* Chriſti appellatur, à vocibus λαὸς, & αἱρέτης. Et *Dux Nericius*, Latinus, ab Hebręo *Narcha*, lato, vnde, et Patria eiuſdem *Neritos ardua ſaxis* ob iuga Apenini *vocatur*, et *Ithaca*, regio *Aquilaris*, ab ἀετὸς *Aquila* Romana, *nidulis aſperrimis affixa*, ad quam nauigio illum peruenturum, apud Homerum *Minerua promittit*, licèt *vincula ferrea* (Herodis, nempè Hieroſolymę) *hominem detineant*. Sicut ergò ab *Na* atque *Raca* Nericius, id eſt, *dilatatus*, ita ab *Ithaca*, *Ithacenſis Dux* agnominatus. Vnde *Ithaceſia* Italię *Inſula*, in quibus *Vlyſſis ſpeculam* ritè conſtituunt, Eccleſiam, et Cathedram Romanam, ex qua velut ex ſpecula quadam ſubli-miori, in omnes ſubiectas Orbis Eccleſias, Petrus, & Petri ſucceſſor Romamanus Pontifex, Superior deſpicit, ſemperque inuigilat. Idem quoque *Dulichius Heros*, ſeu *Rex Dulichij* (à δοῦλος ſeruus) Vlyſſes vocatur, quod *Seruos Seruorum Dei* ſe Pontifices Petri ſucceſſores in ſuis titulis erant profeſſuri. *Seruitutem* autem eam, ſiue *Dulichium* Poetę iidem *Regnum* crediderunt, vel quod Superiores Eccleſiæ Chriſti ſeruiendo regnent; vel quod Deo ſeruire, atque miniſtrare, id eſſe regnare, Sybilla magiſtra, forſan perceperint. Et quoniam Petrus, atque Pontifices eius ſucceſſores, Eccleſiæ Chriſtianæ Sponſi erant futuri, propterea *Vlyſſi*, ſeu Petro *Penelopen*, *Diuinam mulierem*, *connubio iungunt*, à πέλω, λαὸς, & ποιέω, compoſitis vocibus, Eccleſiam Chriſti innuentes, quæ *populum ſpiritalem facit*. *cuius* quidem

Plinius.

nuptias

nuptias, frustra *Proci* Heretici *ambiant*, *absente*, idest, mortuo *Vlysse*, quod Hæreticos omnes Ecclesia, casta Petri sponsa, suarum spe nuptiarum decipiat, atque aspernetur. Hanc autem Petri coniugem Italam, et Latinam, non vno nomine *Penelopes* insigniunt, sed et *Calypsus*, *Circes*, *Eurycleæ*, vti postea dicetur, ex quibus Vlysses *Telemachum* Diuinum, *Telegonum*, & *Ausonem* filios procrearit. Quorum primus *Telemachus Diuinus*, id est, *Italus bellator* (puta aduersũ *procos* Hæreticos) ab Ἰταλὸς, & Μάχομαι, Romanum Pontificem apertè designat, qui *Diuinus*, & *Vlyssi* Patri *similis capite* (ob eumdem primatum) et *pulchris oculis* (ob eamdem curam et ministerium) ab Homero fingitur, et *paternam indolem instillatam habere*, nec non *Eurycleam* Latinam Ecclesiam (ab Εὐρὺς, & καλέω, vnde Ecclesiæ nomen deriuatur) in *sublimi Thalamo constitutus*, vt suam vxorem, *castè diligere*, quo eius primatum, et sublimitatem supra omnes orbis Ecclesias, docet. Ad hæc *Telemachus* à *Mineruа adiutus*, *omnes procorum insidias deuitat*, *ad necem quæsitus*, quod Pontificia Sedes Hereticis precipuè exosa, Chisti ope semper incolumis seruetur. Nam et per *Telegonum* Italia genitum ab Ἰταλὸς γεννάω, et *Ausonem*, eius alias proles, *Italiæ Populum* liquidò expressere. Vti per *Anticleam* Vlyssis matrem, *Antiochensem Ecclesiam*, et *Cathedrã*, post quam Romana exorta est. Hoc igitur modo *Vlyssis genus*, atque *Prosapiam* Poetæ contexunt, vt vbique Petrum Apostolum indicent. Quid, quod et *Vlyssem* (vt Petrum) *crispis capillis*, & *comis*, & *caluum*, & *pauperi seni*, *atque tristi similem*, *mala circum corpus vestimenta indutum*, eadem Odyssea depinxit? quid, quod nihilominus Pontificio cultu, et amictu eumdem ornauit? Nam *Pileolo rotundo*, et *calyptra capitis*, et *redimiculo*, quę Tiaram clamant, *baculo*, seu *virga*, quæ pedum, *chlæna tunica*, & *Stola ingenti candida*, *tenui*, & *gratiosa zona*, *perpulchra*, & *aurea*, vt Albam Pontificiam, & Sacerdotalem, cum cingulo agnoscas, imò *vestibus odoratis clarum*, et *insignem facit*, vt nihil magnificentiæ Romanæ, & Pontificiæ, in Homerico Vlysse prorsus desideres. Quod verò dotes animi spectat, eumdem *Diuinum* Mineruа cognominat, & *eloquentiam*, & *prudentiam Diuinam* ei vates tribuunt, *Castitatem* quoque *singularem*, vt qui *nolit pedes à muliere contingi*, et *fortititudinem Animi laboribus innumeris*, & *ærumnis ferendis*, grauissimè diuque *exercitam*, vt *ad Patriam suam* (puta Cœlestem) tandem *perueniret*, *ad quam* ideo *diues*, atque *opulentus*, nempè operum meritis, *optat adspirare*. Illum etiam, ad varias orbis regiones classe dum nauigat, *dona ab omnibus auferentem* faciunt, quia Petri nauis, Ecclesia Romana, toto mundo errans, ab omnibus Principibus Christianis, & Regibus, templa Augusta, summi pretij ornatus, beneficia opima, & opes immensas erat collectura. Id quoque in Vlyssis nauigatione & peregrinatione obseruatu dignum, quod sicut *Aeneam Venus frequenter apparens*, sic *nostrum Vlyssem Minerua* consilio & opera studiosè *adiuuit*. Et quòd sola Romana Sedes erat permansura, cæteris Apostolorum Cathedris euersis, & temporis vetustate sublatis, ideo eius *socij ad vnum omnes intereunt*, *eo semper saluo*, & iuxta Ouidium, *vnica naui*, *vndecim submersis*, *Circen versus appellit*. *Duodecim* porrò *Nauibus ab Ilio in Ithacam nauigans*, duodecim Apostolorum Ecclesias figurat. ob quam item causam, *omnes diuitias illius* Homerus *duodecim armentis*, & *duodenario* aliarum rerum *numero comprehendit*. Idem porrò

Od.1.& 2.
Od.6.19.18.
Od.1.
Od.19.
Od.11.
Od.13.
Od.14.
Met.14.
Tzetza.
Od.14.

Apollod. apud Strab. *Vlyßis* ac *Aeneæ cursus*, ex Aelia in Latium, siue Italiam, quam *Ithacam*, id est, *Aquilarem* regionem nominat, alij verò *Caunum*, id est Latium, à χαῦνος lato, vocabulo deducto. Et quod Antiochiæ aliquantulum sederit, ex itinere,
Od. 6. memorant *teneram & ingentem palmam conspexisse*, græco nomine φοίνικα,
Od. 11. quasi Phæniciam, vbi Antiochia, nec non *se in Phænicia mãsisse*, apud Eumeũ Vlysses fatetur, cuius Cathedræ interitum etiam per *Anticleæ mortem* repræsentant, nec non per *Phænissam Dianæ iaculo* quoque *interemptam*. Quia
Od. 15. porro Phœnicia digressus, terrestri licet itinere, Pontum attigerit, *ex montibus Solymorum Neptunus eumdem, in nigro Ponto spectat nauigantem*, & velut Aeneam, & Petrum, Herodis excubias fallentem, *nube quadam diuina* Homerus *occultat*, quin & *per ancillam durißimè eumdem laceßit*. Plutarchus verò *in Italia Vlyßem exulantem* asserit, & Dictys Cretẽsis *in Ithaca mortuũ*. at quonam mortis, aut supplicij genere? eodem, quo Petrus. Nam alij *iaculo ferreo*, alij *spina piscis Trigoni, à Telegono filio, inscie interemptum* tradunt, quæ ad Petri necem, atque crucem, & clauos eiusdem Trigonæ crucis, seu Triangularis, clarissimè alludunt. Et ne Apotheosis eius sileatur, *pro Deo post mortem habitum*, Seneca sua Epistola ad Serenum refert. His itaque de Vlysse modò explanatis, sat perspectum arbitror, Odyssea, vti Aeneide, cursum nauis Petri (Ecclesiæ) descriptum. quod vel ex gentibus, regionibus, ac locis, ad quæ communiter *cum Aenea Vlysses deuenisse* traditur, fiet illustrius. In quo quidem fabulosi authores, nulla, aut exigua topographiæ, chronologiæ, & ordinis rerum ratione habita, Sibyllæ folia adeo perturbarunt, vt Aeneæ, & Vlyssis errores erroribus suis multùm adauxerint. Itaq. vt fabulosum hoc eorum chaos, aliqua methodo, aut luce informemus, illustriora loca, aut personas, ad quas vtriusque classis appulerit, breuiter primùm exponemus, dein aduersos casus, quæ quasi *procellæ*, atque tempestates, eam iactauere. Igitur *ab Ilio*, idest, *Aelia Solyma*, vtriusque cursum incœpisse, sat demonstratum est, quod quidem *optimorum equorum nutrix* ob Apostolos sæpius *appellatur*, qui Christum ferentes, in omnem terram latè excurrerunt. *ab eodem Ilio*, seu Aelia Solyma ad Antiochenos Ecclesia translata, vti per *palmæ conspectum*, atque per *Didonis, Creusæ, Phænissæ*, atque *Anticleæ fatum* atque *mortem*, supra ostendimus. Inde igitur in *Pontum* & minoris Asiæ regiones *euasit*, vt *per Nigrum Pontum, Antandrum*, & *Troiam* supra docuimus, atque per *Anium Regem sacerdotem* (Apostolum *Ioannem*) vates tradiderunt, *cuius* quidem *filias* (Ecclesias Asiæ) in *frumentum*,
Aen. 3. Met. 13. *vinum*, *& oleum* commutasse omnia fabulantur, ob Eucharisticum panem, atque vinum, & gratiæ oleum, quibus abundabant. Iam verò superfluum arbitror, *Græciæ regionibus*, *Insulisque Ionio in magno*, ad quas cum *Vlysse* & *Aenea* Petrus aduenerit, diutius immorari, cum magna pars Odysseæ, Aeneidos, atque Annalium, in eis versetur. A *Græcia soluentem* Ecclesiæ *nauim Sicilia excipit*, vti supra patuit, & infra docendum. Ex qua Insula in *optatum Latium* seu Ithacam patriam tandem *peruenitur*. vbi iuxta Maronem, *Aeneæ Lauinia coniux*, *Turnus*, & *Euander*, & *bella plurima*, quibus Tyberis rubuit, de quibus infra exponendum. at iuxta Homerum, aliosque, ibidem *casta Penelope*, *Euryclea*, *Calypso*, *Circe*, *& Aeolia Insula*, & *loca inferorum* ab Vlysse *visuntur*. Inde autem ad *Phæacas* itum, atque *Lestrigonas*, tametsi Poëtæ hunc ordinem inuertant, *quibus nauigatio tota* concluditur. sed ad Ecclesiam atque Petri nauim, quomodo postrema illa referantur, singillatim viden-

videndum . Nam per *Penelopen* Romanam Ecclesiam , à Poëtis olim designatam, vel ex *Ithaca Insula, Aquilarũ terram* suo Etymo signante, *vbi domicilium illius fixerunt* , tum ex eiusdem *Telemacho filio*, qui Italum bellatorẽ sonat, non obscure colligas. ad quam similiter *Calypso Nympha* pertinere noscitur, quę *tectam* siue *coopertam* à græco καλύπτω propterea significat, *quod* illa Petri *sponsa* Virginea, in cryptis siue catatumbis, & *specubus cauis*, sub vrbe Romana , ob persecutiones cum eodem Petro aut successoribus , *esset moratura* . de qua sic Homerus Od.1.

Vlyssem veneranda detinebat Calypso , Dea Dearum .
In specubus cauis, illum optans maritum esse . Od.5.& 17.

Necessitatem autem illam Vlysis, cum Calypso virginea sponsa, & *Dea Dearum*, hoc est, Ecclesia Ecclesiarum, & *Dea immortali* , *in specubus flebiliter morandi* , *in nauim* Petri *fractã & euersam* verissimè *refert* , quod tempore persecutionum primarum, Templa Christianorũ (vt Cæsarum edicta de iisdẽ destruendis testantur) fuerint disturbara , ita vt in speluncis , & cryptis sacra Christiana deinceps fuerint celebranda , quod autem per *nauim* Templa significet , vel in Ναῦς æquiuocum nomen , quod *nauim* & *templum* simul significat , vel in formam eorum, quæ *nauim* fere imitantur , puta referendum . Sacrificia autem missæ in specubus illis , & cryptis peracta docet : Christus *Mercurius* Μαίας υἱὸς Mariæ vterinus, *in iisdem sibi propositã* Ibid.
Ambrosiam panis immortalis, atque *vini rubram nectar*, quo ad substantiam consumendo *gustans* , post quem etiam *Vlysses eius solio insidens*, quasi vicarius , eadem prorsus *manducat* , *& bibit* . A *Calypso* autem *descendens Vlysses* (tempore Constantini) ab ea *securim*, & *asciam, ad nauim*, siue tem- Ibid.
pla sua *instauranda accepit* , nec non *ventum fauentem* , quia exinde Templorum structuræ , & superbæ moles, & pax Ecclesiæ cum prosperitate temporali cœperunt . Quod autem *Ogygiam Insulã* , *Calypsus Patriam* , atque Ortel. tab.
Sedem facit Author Odyssea, cum *Ogygia* apertam , siue *Latam Terram* Vlyss.error
significet , ea Latium innuit, presertim cum ex Calypso *filium Ausonem* ferant *procreatum*, qui certè ab Italo alius esse nequit . Hanc verò *Vlyssis cum Calypso* (Ecclesia Romana) in Speluncis commorationem, per descensum *eius* , & *Aenea olim ad Inferos* , & *fauces Auerni* , *à Sibylla Cumana haud procul remotas* , Vates quoque describunt: eò quòd Ecclesia illa sub Vrbe cubilia cœca effodiendo , quasi *in inferis* , hoc est , subterraneis locis miserè vitam tolerarit . Item *Aeolia Insula* in mari *Tusco* , seu Thirreno *sita* , *ad quas quoque nauim applicuit Vlysses* , eamdem Romanam Ecclesiam loquuntur . *Aeolus* enim id est Spiritus Sanctus, ab ἄω spiro, in eamdẽ in Tuscia manentem, ventos diuinarum inspirationum immittit, *quibus ad Patriã* Cœlestem homines *citissimè inducantur* . Eum autem *ventorum Regem, hyppotadem* equestrem agnominant, quod orbis initio conditi, *super aquis* Spiritus quasi *inequitaret* . Ab hoc igitur *clausi ventorum vtres* , dono dantur Vlyssi , quod *sacra*, atque *Sacramenta* Ecclesiæ Romanæ, *ventos* Spiritus Sancti , seu *dona concludant* . quos dum *socii illius* Episcopi , atque Sacerdotes quidam *eo dormiente* , hoc est , mortuo Petro, *auri malo studio, et auarè recludunt* , venti , siue dona Spiritus *illos effugiunt* , *&* propterea à Patria Cœlesti *longissimè arcentur* , et à Spiritu Sancto , vt Simoniaci , in persona Vlyssis , *durè repelluntur* . Quod quidem Simoniæ malum nauim suam infestans , *vberibus lachrymis* , *atque suspiriis Vlysses* Petrus *luget* , *ac deplorat* .

rat. sequitur modò *Circe*, atque *Circeius mons*, quem in Italia fabulæ quoque collocarunt, ijs nominibus *Romam* in monte septicolli sitam, et *Romanam Ecclesiam*, *Dominiis temporalibus claram*, et *Illustrem* rursum prædicentes. Nam Κίρκη, seu *Circe Dominam* significat à voce κύριος, vnde, Κυριακὴ & per syncopen, Κύρκη siue Cyrce (nam vetusti Codices adhuc υ retinent.) Inde & Germani Ecclesiam Kirch, quasi *Circen* etiam hodie nominant. *Eā* autem Romanam Ecclesiam temporaliter olim *dominantem* prædici, præter Etymon vocis, & topographiam, etiam eius proles *Telegonus Italus*, *vel Italia genitus*, necnon epitheta, atque attributa, planè persuadent. *Circen* enim *Solis* iustitiæ Christi *filiam* esse volunt, & *Deam Dearum*, vt Calypso,
Od.10.12. nominant, *diuitem*, *pulchricomam*, *venerandam*, *& sacram*, ad quam idem Vlysses *Diuino instinctu* etiam *appulerit*, cum qua quasi *Sponsa*, *Diuino* etiā *iussu coierit*, *cautè* tamen, & *prudenter*, & *instructus priùs herba moly à Mercurio data* (quæ gratiam Christi figurabat, quam ideò *difficilem effossu mortalibus* asserit, *non immortalibus*, quod omnia possint) & *præstito ante iuramento, ne quidquam noceret*. Qui enim aliter amplas dignitates, & beneficia pinguia, & illustria, atque honorata Ecclesiæ possident, his beneficia, *veneficia* fiunt, vnde docta fabula de *venenis Circes* exordium sumpsit, atq; *in sues* tantummodo terrena sectantes, & *in varias feras*, quamuis *innoxias*,
Ib. & hominibus putidè *adulantes* (vti fit in aulis) *mente firma*, hoc est, fide firma, & manente, *intus commutantur*. Ideò enim *Elpenor*, *Magni Vlyssis socius*, quem sanè *bibacem*, & *nimii vini* Ouidius cum Homero facit, *in domo Circes*, *scalas*, puta gradus honorum, *imprudenter conscendens*, *fractis ceruicibus labitur*, & *anima eius ad Inferos descendit*. *Quo casu territus vnus è sociis*, *author fit Vlyssi secus sentienti*, ne ad Circen intret. cui tamen propositum obstinatè tuenti, Vlysses *Gladio* Censurarum, *mortem comminatur*. Illustri planè documento, quod Heretici, Romanæ Ecclesiæ honoribus, & opibus infensi, atque obtrectantes, ob prauum sensum, atque contumacem, vindicem Petri manum, & formidandum anathematis gladium olim mereantur. Quod verò Petrus pauper, atque egens, nondū vllis
Od.10. dominijs clarā vxorem, esset olim ducturus, idcirò *Aeneas* apud Virgilium, & Nasonem fingitur, *Circes palatia*, cum in Latium tenderet, *naui prætergressus*, & eumdem Petrum *in Vlysse* docta Odissea, *cum hac Circe coniungit*, quod non tempore Petri, verum successorum eius, Ecclesia Romana, *Circe*, hoc est, *Domina*, puta, *temporalis*, vbique terrarum latè euaderet. Nam quemodò Cathedra, quod Collegium, aut Cœtus, quodue Cœnobiū, etiam fœminei sexus (si Mendicantium quorumdam Ordines forsan exceperis) nobilibus feudis, atque dominijs non hodie gaudet? Quod Christus mysticè sane prædicebat, dum *Gladios Apostolis imperat*, *apud quos duo quoque reperti*, spiritualem puta censurarum, atque temporalem gladium figurabant, quem Ecclesiastica Dominia, & feuda ferè habent annexum. Verū vt ad *Circen* nostram redeamus, *eius ædes sacras*, atque *aulam*, *lapidibus*
Od.10. *politis*, *et varie marmore* Poëtæ *construunt*, *ædificant*, *et ornant*, & ab auro *auream*, & à vitris quoque pretiosis *vitream* agnominant. Hæc est illa Circe, quæ *ad se introductos Vlyssis socios*, *per sedilia*, *atque thronos* locat, *oleoque suaui*, *ac pingui inungit*, quibus Episcoporum, Abbatum, & Præsulum consecrationes, atque dignitates in Ecclesia Romana bellè signabantur. Hæc illa *Domina*, quæ Petrum *Vlyssem*, Pontificem Summum, *Sponsum*

sum suum, in successoribus eius hodie Ib.

Collocauit in throno argenteis clauis
Pulchro, fabrefacto, scabellum verò sub pedibus posuit.
Adornauit autem potionem, aureo poculo vt biberet.

Nam quid *Vlyssi* ad splendorem, aut delicias apud *Circen* deerat, cum *famularum vna*

Iniiceret thronis stragula pulchra,
Purpurea. . . . .
Altera verò ante thoros extenderet mensas Ib.
Argenteas, his autem apponeret aureas lances,
Tertia verò cratere mellifluum vinum misceret,
Et alia lauaret, & vngeret pingui oleo,
Chlanamque pulchram indueret, atque tunicam?

Verùm quòd ad vestes Pontificias attinet, illud in Homero dignum obseruatu, quod eodem modo *Vlyssem in specubus cauis Calypso ornet, & induat*, atque ipsa Circe *in domibus superbis*, atque *aulis dominans*. ex quo intelligimus hodiernam Ecclesiam suorum Pontificum pretiosas vestes, & ornatus, à prima Ecclesia, quæ in specubus cauis habitabat, esse mutuatam. At *pius Vlysses* tantis honoribus, & lautitijs *acceptus*, pios Pontifices Romanos designans,

Eduliis multis appositis,

etiam *iubente, vt edat, Circe, id gratum non habet*,

Antequam redimantur socii

In porcos mutati, pluris horum salutem, quam cibos, aut honores faciens, *vnde eius cura, prece, & rogatu* quoque *liberantur*. Nam Sacramenti Pęnitentiæ, & Confessionis salutare Pharmacum, & Pęnitentiariorum quasi virgas, etsi nesciens, prædicens, sic *Vlyssis socios, Circes remediis iam sanos effectos* loquentes inducit Ouidius: Metam. 14.

Spargimur interea succis melioribus herba,
Percutimurque caput conuerso verbere virgæ,
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis,

Verba absoluendi contraria verbis confitendi, nam hęc adhuc peccatis ligatum, illa verò solutum hominem significant. tum sequitur

Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur, setaque cadunt &c.

Apud Homerum item, eiusdem Sacramenti virtus in eosdem elucet, qui peccatis suis humanam formam amiserant, nam eo sanati,

Viri continuo facti sunt iuniores, quam antea essent, Od. 10.
Et multò pulchriores, & maiores aspectu.

Ne quis verò demens existimet, omnibus Ecclesię honores, aut opes nocere, præter Vlyssem, *Eurylochus eius socius*, hoc est, *Latinus electus*, seu Prędestinatus, ab εὖ & λέγω, *nullum à Circe detrimentum capit, nec mutari potest*. ne quisquam Ecclesiam Romanam, seu Circen accuset, sed suam potius imprudentiam, atque leuitatem, quando Ecclesiæ honoribus, aut opibus auctus, sui animi mores finit immutari. *Opera* præterea *Circes* Ecclesiæ dominantis, & quotidiana pensa, illa à Poëtis vulgò recensentur: *telas sacras*, ad Sacerdotum, & Altarium vsus argutissimè texere, *Lucos inaccessos*, Templa Cęmeteriorum arboribus vmbrosa *assiduo cantu*, & *voce pulchra*

Ib.
Aen. 7.
Od. 10.

ebra musica *personare*. Quodque Altarium iuge lumen ostendit, *tectis superbis*

Vrere odoratam nocturna in lumina cedrum.

De *herbis* item *simplicibus & mixtis*, hoc est, beneficijs *totius mundi cognoscere, atque ordinare*. Atque vt pietas eius in Vlyssem quoque perspecta sit, vt supra Calypso, *secundo vento vela eius implere*, vtque à *Syrenibus* (voluptatibus) *caueat*, concionibus crebris, *seriò admonere*. Quibus Ecclesiæ modò dominantis opes, potentia, decus, officia, à Poëtis hæc mysteria nescientibus prædicta, ex Sibyllinis oraculis, pellucent. Sed tempus est, vt Circe relicta, ad *Phaacas* Hispanos, *Vlyssem* nostrum quoque deducamus. nam vel nomen *Phaax* capillo *subnigros* atque *nigricantes* eos manifestat, præterquam quod in *hyperia* (puta, hesperia) *habitare* dicantur, & *extremi in vndoso mari*, ad Oceanum & Solis cubilia Gades. adde quod *plurimos sceptrigeros Reges* Phæacibus *tribuat*, ob multa in Hispanijs regna, *quibus, vt supremus, Alcinous à Dijs cõsilia edoctus & omnium princeps populorum imperet*. *Alcinous*, id est, nouus potens, ab Ἀλκὴ & νέος, Philippos Austriacos innuens, quorum felicitas non ita pridem in potentissimam Monarchiam excreuit, quos etiam Homerus per *Nausithoum* indicat, quasi *Deum nauium* seu nauigantium, ob vtramque Indiam ab illis detectam, & classe lustratam. Ideo enim Phęacas, *præstantissimos & audaces nautas*, qui *maria omnia sulcent*, & *quosuis per ea deducant*, verè ille descripsit. *Nausithous* igitur, quod *Escuriacum* inclytum orbis miraculum constructurus esset, id cognata voce per *Scheriam* suam (quasi *Escurial*) Homerus prædixit. in qua *Aedes ære & auro Superbas, cum Hortis, & fontibus amenis, miro Artificio factis*, etiam deprædicat. In hanc autem *Scheriam Phaacas* ait ab *eodem translatos*, cum in *Hyperia lata atque spatiosa ante habitarent*. Quid, quod *Alcinoi hortos aureis* atque *felicibus pomis semper obsitos*, diuites, atque inexhaustas Indiæ orientis & Americæ fodinas, nobis præcinebant, ex quibus Phæaces Hispani *aurea sua poma numquam defectura*, annuatim, imo bis *in Anno*, missa classe *legunt*? Quod verò ad mores subditorum pertinet, *Phaaces* vti *generosos*, atque *magnanimos* Homerus dilaudat, & ob Christi fidem ab ijs susceptam atque propagatam, *Dijs immortalibus caros & affines* facit, & *mercium* siue *commercij cum vicinis populis parum studiosos*. ac licet *superbos vulgò* Alcinoi filia *subditos suos* fateatur, id vitij tamen in vulgus tantummodo serpit, & nobilium virorum mores non inquinat, quorum est singularis modestia Animi, & egregia comitas, atque humanitas. Phæacum item *ingenium bonum mulieribus* tribuit author Odysseæ, & *tractandi viros peritiam*, vt quod *gratum* illis, *his quoque probetur*. Cum verò *Reginam atque Regis filiam*, à virtute, forma, cæterisque commendat, mira ingenia, ac egregias dotes Reginarum, earũque prolium (quas *Infantas* vocant) non obscurè præcinit. Hispaniam quoque Phæaciam esse, *mali*, *vina infusa per vtrem caprinum*, *malus punica*, *ficus*, *oleæ*, horum *ludicra* (*Taurorum*) *certamina*, *balnea calida & lauacra*, cœteraque horum similia apud Homerum de ijsdem enarrata probant. verùm præcipuè, quòd *horum nauim bellissimè compactam*, *in profundo Oceano perituram* fata denuncient, quod ad Hispanicam classem, sub Elisabetha Anglorum Regina, in littore illorum disiectam, pertinere noscitur. Sed eiusdem gentis in Romanam sedem atque Ecclesiam obseruantia futura, liberalitas, pietas, officia, fides, hoc vaticinio *Iouis de Vlysse* satis declarantur:

Od. 12. Ibid. Od. 6. Od. 8. Od. 6. & 13 Od. 7.

Dis

Die vigesima, ad Seb. ariam fertilem perueniet, Od.5.
Phaacum terram, qui Dijs *affines sunt,*
Qui ipsum animo Deum veluti honorabunt,
Mittent autem in naui charam in patriam terram,
Aesque, aurumque abundè, vestemque vbi exhibuerint.

Vlyssem enim Petrum propterea, *in caram patriam deducturos* scribit & (vt alio loco) etiam *dormientem*, quia Hispanorum opera & nauigatione, plurimi vtriusque Indiæ populi, nihil tale cogitantes, & quasi dormientes, filij Vlyssis per fidem effecti, ad charam Patriam cæli peruenerunt. Quæ autem de *Aeris, Auri, & vestium muneribus* affert, ad Hispanicarum Ecclesiarum dona, oblationes, egregium splendorem referre non dubites. sed & ad eumdem Romanæ Sedis, & Ecclesiæ cultum, illa quoque spectant: quod *Laodamas* populorum domitor, Carolus Germaniæ Imperator, *filius Alcinoi* Philippi, *Vlyssi* Petro Pontifici, in suo successore, iuxta Homerum *cedit, & inferior sedet*, vti in Cæsareis Bononiæ sacris factum esse legimus. Quod item *Alcinous* vltro & nondum rogatus, *eidem Vlissi filiæ sua Hispanica gētis, nuptias liberaliter offerat,* & *quod eamdem suam prolem de parum honorato Vlysse* (licet immeritò) *obiurgare* velit. Pro quorum mercede, *fortunata omnia in connubio regio, familia, ac prole, dum Vlysses pius apprecatur*, in fortunam Austriacæ domus, quasi digitum intendit, quæ nuptijs varijs contrahendis, in hanc potentiam atque Monarchiam erat euasura. Ad *Lastrigonas* demū *perueniens classis Vlyssaa, vnum è socijs* aspicit *epulandum abripi*, atque *deuorari*, quod quidem, ad Antropophagos Brasilos, aliosque Antipodas Barbaros, Ecclesiæ nauis aduentum signabat. hi etenim homines (si homines vocandi) *humanos artus, Tanquam pisces transfigentes, tristes epulas ferebant. multos* preterea *sociorum Vlyssis*, ita *confecere*, quorum Læstrigonum *princeps Antiphates, aduersa* nobis *vestigio gradientem*, hominem, siue *ambulantem*, id est, Antipodem, ab ἀντὶ & πόδες connotat. Hic igitur cum Homero & Marone, Ecclesiæ nauis cursum terminamus: nam quæ *de Scylla, & Charybdi, Lotophagis, Cyclopibus, Polyphemo*, alijsque monstris illi meminere, proximo capite *manent* explicanda.

Od.7. — Od.10. — Ibid.

CAPVT XX.

1 Aduersos casus nauis Ecclesiæ, eadem *Aeneide*, atque *Odyssea* esse præmonstratos.

2 In *Insulam Draconis* siue *Tyberinam*, *D.* Bartholomæi nondum nati corpus, olim aduehendum, de *Vlysse fabula*, aliaque indicarunt.

1 HActenus Ecclesiæ nauis cursu demonstrato, quæ illam procellæ, & aduersi turbines adhuc concusserint, aut diuexare imposterum debeant, superest exponendum; sicut docta Æneis, atque Odyssea, olim prodiderunt. in quibus malis illa enumerantur. primum *Iudaismus*, dein *Gentilismus*, tum *Hæreses*, & *Mahometismus*, *Barbarorum* quo-

quoque *irruptiones*, & quæ propria fuerunt Christianorum vitia, aliquorum *Prælatorum Ecclesiæ incuria & negligentia, Laicorum atque quorundam sacerdotum incontinentia, beneficiorum sacrorum possessio iniusta, Simonia*, denique *Antichristus*. hæc enim omnia suis inuolucris fabulæ obenderunt, vti discurrenti per singula patebit. Nam Iudaismum atque Gentilismum, per *Charybdim & Scyllam*, inter quæ media Aeneæ & Vlyssis classis nauigarit, præclarè monstrarunt. *Scylla* enim quasi Συρίας λαὸς, Syriæ, seu Iudææ *populum*, atque nationem sua voce notat (nam etiam *Cyris* quasi syris dicta) quæ *parenti Nyso* (Christo Nazaræo) *purpureum crinem*, in quo (ob sanguinem eius hypostaticè vnitum) *vita* diuinitas *latebat*, cum vita *auulserit*, quapropter *in auem*, hoc est, gentem vagam commutata, à *Nyso parente in Haliætum* Aquilam Romanam, seu Italam Ecclesiam *translato*, *assiduis* concionibus etiamnum hodie *agitatur*. preclarè autem Ouidius ob parricidium & Deicidium, Iudæi, in persona Scyllæ, notam pœnam ostendit:

Aen. 3. Met. 7. 13. 14.

Met. 8.

Dij te summoueant, ò nostri infamia sæcli!
Orbe suo, tellusque tibi, pontusque negetur.

Alterum verò *Scyllæ supplicium*, in vrbe Romana ad concionatores Christianos audiendos cogi, Poëtæ per *canes inguina* (circumcisionem) eius *assiduè allatrantes*, scitè expresserunt quos à *Circe* Ecclesia dominante *datos* ideo scribunt, quod *Deum Glaucum & parentem* suum, Petrum Galilæum *marinum senem atque Piscatorem*, *sertum offerentem* (regale Christi Sacerdotium) superbè, & cum pertinacia, horrore, & contemptu *fugisset*. *De his verò canibus, quos Scylla odit, & inuita patitur*, ita Ouidius

Met. 14.

non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterua canum,

quod superstitionem eius assiduis concionibus *proterāt*. *petitam* autem à *plurimis procis*, nempe à Prophetis, Apostolis, atque ipso Christo, *eandem Scyllam* idem Ouidius docet, & quondam *formosam Virginem* Poetæ fecerunt, verùm *pube tenus*, & vsque ad circumcisionem infinitè retentam, nam ab illa, in *pristim* siue monstrum *desinit*, *supernè formosa*, ante Christi aduentum & Euangelium, *infernè* autem, & eo audito *fœdè degenerans*. liquet porrò, cur ei in *specubus domicilium* assignent, cum Romæ & alibi terrarum Iudæi seorsim morentur, & nonnisi furtim in alijs ferè regionibus degant. Vnde Virgilius:

Met. 13.

Aen. 3.

At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris,
Ora exertantem, & naues in saxa trahentem,
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo
Pube tenus, postrema immani corpore pristis.

Nam ad Catholicos, aliosque ad *saxa*, seu saxeos suos cultros pertrahendos, qui corporis præputium auferunt, frequens *ora exertat* suadendo atque prędicando, vnde Paulus de Iudæis queritur, quod *omnibus hominibus aduersentur, neque Deo placeant*. At Scyllæ opposita *Charybdis* (Gentilismus) quoque deuitanda, *grauius Scylla malum*, ob cultum falsum Idolorum, *quæ naues* integras Ecclesiarum *absorpsit*, cum persecutiones Ecclesiæ ferueręnt, quam is has *reuomuerit* tempore Constantini Cæsaris, quando Ecclesia tot sæculis retro, quasi demersa, ad *sidera & cœlum* repente *sublata* est. Gentilismus autem, nauim Ecclesiæ infestans, non sola *Charybdi*, sed & *Turni bellis*

cum

cum Aenea in Latio gestis, aptè describitur, de quibus sequenti capite erit explicandum. sed præter hæc mala, innumeræ Hæreses tanquam *immanes venti & turbines*, Vlyssis & Aeneæ Petri nauim agitarunt, vnde de *Harpyis*, *Lotophagis*, & *iniustis Penelopes procis*, fabulæ extiterunt. Quamquam per *Harpyias*, non tã generatim ij, quã potissimè Hollandi, toto retro seculis à Sibylla præuisi, qui quidem *obscæna volucres maris* appellantur, quia suis pennibus non solum *Insulas Ionio in magno*, sed maria omnia quasi *circumuolent*, ob hæresim nihilominus fœdi & *obscæni*, dicti verò *Harpyiæ* ab ἁρπάζω rapio, quod Catholicorum Templa, bona sacra, et beneficia essent direpturi. *Insulas* verò *Strophades* incolunt, hoc est, *commutatas*, nempe in deterius, et Hæresi *peruersas* à στρέφω conuerto, idque Aen. 3.

Phineia postquam
Clausa domus, mensasque metu liquere priores. Ibid.

Postquam illis Harpyis occlusa *Phineia*, seu *Hispanica* regna ob rebellionem, *mensas priores* nempe Eucharisticas, idololatriæ facto, et pani ob *metu reliquere*. Per *Phineum* enim *Hispanum* fabulæ prodiderunt, qui *Iasonis*, hoc est, IESV *nauim* Ecclesiam *hospitio accepit*, quem *Harpyiæ* quoque, hæretici ab eo fugari, qui in eiusdem regno versabantur, *assiduis bellis vrexêre*, vti in fabulis de his proditum est. *Harpyiarum* autem Lutheranorum, et Caluinistarum, apud Virgilium encomia hæc lege:

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla
Pestis, & ira Deum, Stygiis sese extulit vndis.
Virginei volucrum vultus,

ob simulatam puta pietatem, qua Christum identidem prædicat, et Euangelium, atque bonos mores, verùm

fœdissima ventris
Proluuies, vncæque manus, & pallida semper
Ora fame,

auri et argenti, quia ventri supra modum dediti, rapinis, et auaritiæ; Quod autem *intactu immundo* atque sacrilego, à bello sæpius Eucharisticas *Aeneæ Petri dapes polluerint*, et altarium ignem extinxerint, propterea Aeneas Petrus apud Virgilium hoc modo loquens, ac præsidens Hispanica cum Hollandis bella inducitur.

Socijs tunc arma capessant
Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Illas igitur

Inuadunt socij, & noua prælia tentant,
Obscænas pelagi ferro fœdare volucres.
Sed neque vim plumis vllam, nec vulnera tergo
Accipiunt, celerique fuga sub sidera lapsæ
Semesam prædam, & vestigia fœda relinquunt,

suæ puta Hæresis, in quocumque loco Hispano subiecto *fracti latebris* suis irruperint, superbiùs itaque quam verius *se infontes* apud eumdem Virgilium, nec *patrio regno expellendas* iactant, quando tot scelera erga sacerdotes, atque templa Christi atque altaria impunè admiserunt. Verum de *Harpyis* satis, à quibus etiam *Vlyssem* sine gloria *raptum*, apud Homerum, *Romanis expostulat*. Od. 14. De *Lotophagis* quoque agendum est, qui *Lutherum*, atque eius dogma, suo vocabulo, atque *Lota* referunt, quem *floridum Cibum* Homerus

propterea appellat, quod præter florem, & verborum speciem, nihil veræ fidei degustandum præbeat. At illi mellea suauitate inuitati, quod omnia, quæ carni molesta, hæc hæresis respuat. Sed Loti siue Lutheranæ doctrinæ fructus, & venenum, quod eam gustantes reditum in Patriam Cælestem, sedè obliuiscantur. Quamobrem nemo sæuitiam in Vlysse Petro, aut Romana Ecclesia causetur, cum ad Lotophagos socios commorantes, & deficere volentes tanquam Apostatas, ad Ecclesiæ nauim violenter reducit, & sub transtris alligat, & in vinculis relinquit. Nam vbi

Ib. *Digressi socij venerunt ad viros Lotophagos,*
Neque sanè Lotophagi cogitauerunt sociis mali quidpiam
Nostris, sed ipsis præbuerunt Lotum gustare:
Horum autem quicumque Loti ederent, æquè ac mel, suauem fructum,
Non iam renuntiare rursum volebant, neque redire,
Sed illic volebant cum viris Lotophagis
Lotum edendo manere, reditusque obliuisci:
Hos ego quidem ad naues reduxi flentes necessitate,
Nauibusque cauis sub transtra ligaui attractos.
Cæterum alios iussi iucundos socios
Festinantes, naues conscendere celeres,
Ne fortassis quis Lotum comedens, reditus obliuisceretur.

Od. 2. & 13. Adeò igitur Hæreticorum consortia vitanda, quos etiam Proci Penelopes superbi, atque impudentes bellè delineant, horum enim opera enarrantur: Penelopem Diuinam Mulierem, castam Petri, seu Vlyssis sponsam, illos assiduè
Od. 2. 14. fallentem, procari, & nuptias ambire, quod Ecclesiam Christi ipsos irridentem ad se pertinere stultissimè credant. In Vlyssis domo, Ecclesijs ab ipsis vsurpatis, illius bona, facultates, atque in Templis, & eorum ornamentis, &
Od. 17. 20. benefitijs pinguibus, & opimis sitas, abligurire, atque consumere, vt malos Pastores, gregem, & fœcora Vlyssis perdere, famulas eius Ecclesias, in Ædibus pulchris, Templis Christianis ab ipsis per vim occupatis, prauis dogma-
Od. 14. tibus corrumpere, atque violare. Tanquam si aliquam Dei vocem audierint, ob Euangelium, quod quotidie iactant, nunquam vel vnicam Deo victimam
Od. 22. offerre: terrestrium hominum, siue Diuorum, siue Doctorum, seu Superiorum, siue boni, seu mali ad ipsos venerint, neminem honorare. Ob quæ facinora, Vlysses à nemine agnitus, cum Telemacho filio, Pontifice Romano,
Od. 22. 24. mortem, atque fatum derepente afferens, atque orco demittens, eos similiter à Romanis olim perituros portendit. Quod Aquila Homericæ ab Ioue
Od. 2. & 20 dimissa, maxillas horum lanians, bellè significans, sicut & portentum alterius Aquila timidam columbam vngue rapientis. Sed & operæ quoque pretium cognoscere, qui perdendis procis, præter Telemachum, Vlyssem sua opera iuuerint, in quibus Eumæus, seu bonus Latinus à voce ευ Græca, & Mahebraica, & Romanus Aquilæ amans Philetius, quas quidem vbicum-
Od. 22. que suum corpus mysticum fuerit, quod est Ecclesia, ibi congregandas, Christus asserit, quibus socijs Vlyssis Mentorem Alcymedem addit Odyssea, Carolum Quintum Germanum fortem Imperatorem, quod voces ἀλκὴ, atque Μέδω sonant, & à Regia Sede, atque Metropoli Hispaniæ Mantua Carpetanorum (& hodie Madrite), Mentorem vocatum, cuius præcipuè industria, iam atque virtute Hæreticis procis opprimendis sudauit. Quod verò

iisdem occisis, locum, vbi periere, & thronos pulchros, atque *mensas aqua*, Od. 22.
& spongijs, & scopis repurgant Vlyssis famula, id ad Altarium, Templo-
rum, Sedilium, atque Cathedrarum, ab his pollutarum, & profanatarum
reconciliationem, & nouam quasi consecrationem, per sanctos Ecclesiæ ri-
tus liquet pertinere. Sed *procorum nomina* eosdem prætereà Hæreticos ar-
guunt. *Antinous* enim & *Liodes*, *Martini Lutheri* voces cognatæ sunt, Od. 20. 21.
Martinum quidem per *Antinoum*, quasi Artinoum dempta prima littera
innuentes, Lutherum verò per *Lioden*, cum Lutherus *Luder* à Germanis
quoque vocitetur. *Lioden* autem *Oenopis* filium facit Odyssea, ab οἶνος, vi-
no, quia *vinolentus*, ideò ad *craterem pulchrum sedens* describitur. *Stoli-
ditates* autem *cæterorum odisse, & cunctis irasci*, quòd aduersus procos suos
Sectarios scripserit, etiam multa stomachosè. Hunc porrò *Lioden à suis* Od. 21.
vatem esse *habitum*, verè quoque narrat Odyssea, cum magnum Prophetam
Lutherum Hæretici decantent. Eumdem verò *Antinoum*, siue Martinum
Eupitis filium esse dicit, quia *suadendo efficax*, & disertus fuit. Iam Gene-
uensem quoque Hæreticum, siue Gebennensem, per *Eurynidem*, quasi Geue- Od 22.
nidem, dempta prima litera, in memoriam reducit, & per *Polybum bellico-
sum*, *Bezam*, *scinculum*, *& vinacem*, nequiter aduersus orthodoxos *bellan-
tem*. Cæteros verò generatim per *Dolium* dolosum à δόλος, *Eurymachum* Ib.
contra Latinos pugnantem, ab εὐρὺς lato, & Μάχομαι pugno; *Eurydamanta
Latinum* vulgus corrumpentem, seu *domantem*. *Demoptolemum* Populum Ib.
bellatorem, vti rusticano bello Germaniæ patuit, & sic de cæteris. Sed nul-
lius hæretici proci nomen sic elucet, atque *Melancthonis*, quem quidem Ib.
Melanthium vocat, & *Dolij filium*, & *custodem* heresi ferentium *caprarum*, Ouid. Epist.
& pecoris edendi authorem, seu carnium, puta etiam sacri ieiunij tempore Heroid.
ab Ecclesià indicti. sed & *Ioannem Husium* per *Anserem* indicant (vti præ- Od. 15.
fert nomen) ab *Aquila* ex *stabulo* hæreseos *correptum*, quia ab Ecclesia Ro-
mana in Oecumenico Concilio damnatus, ignis supplicio affectus est, vtque
Anser tostus, sed & de iisdem procis, dignum obseruatu, quod *contra Vlys-
sem* Petrum *depugnantes*, sua ex *Vlyssis thalamo furtim reserato* arma cun- Od. 22.
cta educãt, qui quidem Diuinas Scripturas bellè significat, in quibus, vt mol-
li grabato, Ecclesia assiduè meditando quiescit. Itaque minimè impruden-
ter, *ianuam lecti sui* Vlysses *obserari iubet*, *vt sibi solùm*, & filio *Telema-
cho pateat*, quo lectio Scripturæ lingua vernacula, olim prohibenda vulgò
monstraretur. Et dum *procos* Homerus *inter dapes, atque vinum canentes* Ib.
inducit, Hæreticorum Psalmodiam docet, & *cœnam panis, atque vini* ab ijs
sumendam. Cùm verò *Vlyssis, & Herculis arcum* in medium *profert*, & à Od. 21.
Penelope ipsis *procis oblatum*, *quem præ imbecillitate intendere nequeant*,
veriùm abiiciunt, enimuerò declarat hos Christi, atque Petri Crucem, seu
corporis pœnas, & afflictationes, ob nimiam mollitiem animi, & infirmita-
tem, minimè suscepturos, aut ijs vsuros. Sed et horum mores haud malè
ex eo notantur, quod Religiosos *Mendicantes oderint*, qui Petrum Paupe- Od. 17.
rem externo suo cultu referunt. Nam ideò *Vlyssem* Homerus *baculo ad viã
lubricam superandam instruit*, & *in Humeris pera*, *densis scrutis rimosa*,
cum tortili fune, & *mala*, *& detrita veste*, quibus Mendicantes, potissimè
verò Franciscanos, pulchra hypotyposi ob oculos ponit. Quem quidem *proci
talee impetunt* non iniquè ferentem, *nescisse Vlyssi* in hoc *insultare*: vnde
stomachosè *aduersus eum*, qui *in ædes Vlyssis mendicum* induxerat,

Cur

Ib. *Cur tu hunc ad Ciuitatem*
Duxisti? an non satis multi errones, & alij
Pauperes tristes, conuiuiorum destructores?
Od.17. Et quamuis nonnulli procorum pedum eius puer, in carnibus impliciam, haud tamen cessat *Antinous*. Martinus sic maledicere:
Ib. *Bequis Deus hanc pestem adduxit, conuiuij tristitiam?*
Et ad *Telemachum conuersus alius*, quasi in propatulo, quod istos Mendicorum Ordines institutos probarit, & *sua domus* (Ecclesiæ) *hospitio acceperit*:
Telemache, non te peior hospitum acceptor alius,
Qualem quidem hunc habes famelicum erronem,
Panis, & vini indigentem, neque operum
Scientem, neque fortis aulnis, sed inutile pondus telluris.
Sed sime audies, quod multo vtilius erit,
Hos hospites in nauim multiiugam coniectos
Ad Siculos mittemus, vnde quis dignum pretium referat.
Sic dixerunt Proci: hic verò non curauit verba.
Horum igitur interitu supra à nobis descripto, superest, vt eorum quoque supplicia discamus, qui se Catholicos simulantes, furtim hæresi alios inficiunt, & de Pontifice Summo, atque Ecclesia Romana abiectè loquuntur, & conuitiantur, quos quidem per *Ancillas Eurycleam* Ecclesiam Romanam, &
Od. 22. *Penelopen* Ecclesiam Christi, *impudentia* quadam *inhonorantes, cum procis furtim coeuntes* Odyssea prædixit. *Has* antè ab *Eurycleà* Ecclesiæ Romana *anu olim genita*, quia antiquitate sua veneranda, *Vlyssis*, seu Petri in filijs Christianis *nutrice*, & *famularum speculatrice in domo eiusdem*, quæ est Ecclesia, *vocatas, citatas, atque comprehensas*, censuris Ecclesiæ *Telemachus suspendit*, & excommunicationis *acuto gladio* medias *diuerberat*, atque *ani-*
Ib. *mas aufert*. Quin & *domum suam*, vbi illæ peierunt, *igne, & sulphure fumigandam* curat, atque *repurgandam* diuinus Vlysses; quo Inquisitionis Sacratum Tribunal, in eiusmodi reos hæreticos igne animaduertens, verè prævidetur, quo igne quoque Ecclesiæ *Sacra* Petri *Domus* ritè repurgatur. Ve-
Ib. ræ autem *Vlyssis famulæ* (pij Catholici) hoc indicio ab Hæreticis differunt, atq; dignoscuntur, quod *tædas in manibus gestantes*, atq; *circumfusa*, Apostolorum limina adeuntes, *Vlyssem salutent*, atq; *osculentur*, in reliquijs eius cũ *amplectentes* præcipuo studio *caput, & humeros*, atque *manus eius*, quæ Roma conseruat. Verùm vt de Procis semel omnia dicantur, *Penelopes tela*
Od.19.24. *imperfecta* restat absoluenda, *qua* quoniam *tegendum Vlyssis* mariti *corpus*, *Penelope* vxor fateatur, satis equidem constat, ea tela Templum, & fabricam Diui Petri in Vaticano Monte intelligi oportere, cum non nisi serò absoluenda, atque *consummanda*, sacratum Ecclesiæ *Penelopes sponsi corpus operiat*; quæ quidem Basilica, seu regia *tela* extruenda fuit, primum *ne vana fila eius perirent*, hoc est, ne Romanæ Ecclesiæ opes in alios superfluos atque vanos vsus conuersæ interirent, tum quod *turpe esset*, *Vlyssē* Petrum, qui *tam multa* (tantos Ecclesiæ vniuersæ populos) vt supremus Princeps *possederit*, non sic *honorari*, & *nudum sine veste*, tecto, seu Templo *relinqui*. Templum autem eius vetustum dirutum, & ac nouum constructum locum fabulæ fecit, *de tela* Penelopes *interdiu texta*, & *noctu retexta*, noctē vetustatem, die nouitatem scitè interpretantis. Hæc igitur de Procis, Loto-
pha-

phagis, & Harpyis satis, ad grauius enim Ecclesiæ malum (quod Mahometismus) cum *Vlyssis rate* nobis accedendum. quem per *Camarinam*, hoc est, *Gamerinam* siue *Cimmeriam terram*, & *tenebras* Poëtæ expresserunt, quę quidem *terra Camarina apparet procul*, quia à Christianis Mahumetani remoti, neque *fata concedunt* loco *emoueri*, quia frustra cum Turcis ad eos delendos, adhuc bellatum est, quod illa *Hiericho* (Luna) Turcicorum sponte casura sit, vti supra dictum. *Maometismum* item per *diram Caleno*, Σελήνῃ, seu Lunam, Turcarum insigne, Virgilius expressit, *Insulas Ionio in magno* adhuc occupantem, ex *Harpyis vnam*, quod plurimas Christi Ecclesias etiam *rapuerit*, & *vaticinantem*, quia Mahometem diræ sectæ authorem, vt maximum Prophetam, dementer extollant. Homerus autem per *Nigrum Pontum*, vulgò (*Negroponte*) à Turcis possessum, *quem Vlyssis nauis effugere* dicitur, hanc eamdem sectam nefandam declarat. Alij autem Poetæ, per *Centauros*, hoc est, *Cerotauros*, seu *Taurocornutos*, ob cornua Lunæ, Turcæ insignia (quos Virgilius cum Iudæis *Scyllis*, & *hæreticis Harpijs* in inferis *locat*) & per *Minotaurum Veneris*, seu coniunctionis *monimenta nefanda*, quod Christianismum cum Iudaismo superstitio illa nefariè copulet. Id autem *biforme monstrum in Labyrintho* habitare fingitur, quia quisquis Turicam ditionem captiuus intrarit, inde exire nequeat, sed *ab illo monstro* in corpore (& anima nonnumquam) dirè deuoretur. Ac Cretæ hodie magnam partem in *Labyrinthum* hunc esse conuersam, magnopere dolendum, vt de eadem *tellure Gnossia* à Marone, vel potius Sibylla, verè sit prædictum; Aen. Aen.6.

Hic crudelis Amor Tauri, suppostaque furto
Pasiphae, mistumque genus, prolesque bimembris Aen.6.
Minotaurus inest, Veneris monimenta nefanda,
Hic labor ille domus, & inextricabilis error.

per *Pasiphaen* enim gëtem Turcarum, *totam nigrã* erroribus & tenebris Cimmerijs indicat, quæ *amore* sui Maometis, siue Minotauri *crudeliter furit*. Quod verò *Labyrintho Theseus* filo Ariadnes *euasisse* dicitur, victoriã Christianorum, ad Naupactum signabat, in qua IESVS (is est *Theseus*) in suis Christianis, *filo Ariadnes*, Mariæ Danaæ siue Iordaneæ, Virginis Matris rosario, quod *filo* nectitur, superior euasit, *Minotauro* siue Turca *cæso*. patet igitur ex dictis, cur *Cyprios* Naso in *boues cerastas* seu Tauros *commutet*, quia Cyprij à *Tauricis* seu Turcis, quondam occupandi, *cornua* illa *Lunæ* infelicis gestare debebant. Et quia *Maometani* circumcisionem per *sancum cultum*, vt Iudæi suscipiunt, *Propontidis incolas* idem Ouidius, quos *Propatidas* vocat, in eorumdem circumcidendorum potestatem venturos, *in silicum*, seu silicem conuersos hoc modo describit:

Sunt tamen obscenæ Venerem Propatides *ausæ*
Esse negare Deam (Dei matrem) *sed sunt pro Numinis ira,*
In rigidum paruo silicem discrimine versæ.

Maometum porrò sectæ nefariæ authorem, variæ fabulæ etiã prędixerunt, vt illæ de *Momo*, *Dædalo*, & *Marsia* ab Apolline supplicio affecto. *Momi* siquidem seu *Maomi* vocabulo *Maometi* affini, hanc significarunt; quod ex omnibus sectis aliquid carpendo, siue decerpendo, omnes præter suam *reprehendat*, ac *damnet*, ac per consequens *Deum* Christianismi authorem, vnde *Momus irrisor Deorum* vocatus atque *reprehensor*. Et hunc *somno* Patre, & *nocte parente* Hesiodus *procreans*, sectam eius indicat totam ex tenebris egrorum

rorum, & somnijs confictam. *Dædalus* modò Græcè *Δαίδαλος*, varius, Idem Maometus, & simili de causa, quia ex *varijs* superstitio illius conflata. idem ingeniosus *sectæ* nefariæ *artifex* atque *Labyrinthi*, captiuitate puta Christianorum, ex qua difficilis exitus, *gelidas ad Arctos* Constantinopolim *euolasse* fingitur, eo quod eo celeriter secta peruenerit. Nam

Æn.6. *Dædalus (vt fama est) fugiens Minoia regna,*
Præpetibus pennis ausus se credere cælo,
Insuetum per iter gelidas enauit ad Arctos.

Minoia porrò *regna* Christianismus, in quibus *Minos*, Iudæus per excellentiam Christus, dominatur, qui & *iustissimus Inferorum Iudex*, & cuius filius *Androgeos*, *vir terræ* viuentium Christianus, à *græcis seu Cecropidis peremptus* per varias hæreses, causa fuit, cur *Minotauro* seu Maometismo, in suis filijs, tandem sint *traditi*. Vnde Virgilius

Nam pendere pœnas
Æn.6. *Cecropidæ iussi, miserum septena quotannis*
Corpora natorum &c.

quod & alia fabula *Cecropum*, seu *Cercopum* ostenditur, in *Simias*, hoc est, *Mahumetanos*, qui omnes sectas, vt *Simiæ* quædam imitantur, ob scelera sua *mutatorum*:

Quippe Deum genitor, fraudem & periuria quondam
Cercopum exosus, gentisque admissa dolosa,
In deforme viros animal mutauit, vt ijdem
Dissimiles homini (Christiano) *possint, similesque videri.*

Sed vt ad *Dædalum* nostrum redeamus, id faustum vaticinium Sibyllæ putandum est, quod à *Creta euolans Icarus*, eius proles, *in Icarium mare*, cui nomen fecit, *lapsus interijt*. quo discas, Dædali Maometis posteros, non
L. in D. 4. l. 8. solùm ea Insula abituros, sed & in *Aegeo* forsan demergendos. Sed nihil æque Mahometum adumbrat, ac fabula *Marsiæ sua pelle nudati*. *Marsyas* enim, id est, Aegyptius (nam *Mersen* Ægyptum hæbræi appellant) eò quòd eius religio ibi propaganda. hunc autem *Marsiam Celenis cum Apolline cantu tibiarum certasse fert fama*, quia *Celenitæ* seu Lunati Turcæ, à græco *Σελήνη*, Maometem suum cum Apolline Christo non modo componunt, sed etiam præponunt. ob quod sectæ impiæ dogma, idem *Marsias* Mahometh *corio spoliatus* propterea dicitur, quod quadam mentis cæcitate à Christo permissa, in pænam sceleris, circumcisionis, qua pellis aufertur, in adulta ætate, grauissimos dolores subire coactus est, vt pestiferum dogma exemplo sanciret: vnde Ouidius

Hunc Tritoniaca Latous arundine victum
Met.6. *Affecit pæna.*

Clamantem autem illum inter circumcidendum, & facti, & doctrinæ insanæ quasi pænitentem, ingeniosè in hunc modum proponit:

quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non est (clamabat) tibia tanti!
Clamanti cutis est summos direpta per artus,

Et Apella factus. Certè enim *tanti* non erat *tibia* deceptrix, & Alcorani doctrina, seu *fistula*, quamtumuis suauis, vt circumcisionis acerbos dolores pro hac pateretur. sed quia plurimos sectatores habet, & ad sepulchrum eius præcipuè confluunt, qui *buccera*, hoc est, *cornuta* & *Lunata armenta* Mahu-

metanos *pascunt*, impij cultus sacerdotes, ideo Ouidius

Illum ruricolæ Syluarum Numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus

Græciæ mons

Et Nimphæ flerunt, & quisquis montibus illis
Lanigerosque grege, armentaque bucera pauit.

Ac de Mahomete nimium forsan hactenus, ad Barbarorum irruptiones venimus, quæ Petri nauim maximè quoque infestarunt; quos per *Cicones quærentes*, puta, nouas sedes Homerus vult intelligi, à græco ... quæro, *asperos Thraciæ populos*, nam ex ea plaga Gothi siue Getæ, Hunni, Eruli, Vandali, alijque innumeri barbari, in Romanum Imperium eruperunt, illudque vastarunt, et Ecclesiam Christi erroribus varijs fędare tentarunt: quam irruptionem sic Homerus narrat: *Venerunt continuò* (Cicones) *quot folia & flores sunt vere matutini*. Quia autem *Getarum* multi in Italia quoque cadere debebant, per *Caietæ sepulchrum* in Latio Virgilius expressit, nam à Geta, *Caieta* vrbis nomen fluxit, apud quam Gothi ad internecionem deleri debebant: de qua Virgilius

Tu quoque Littoribus nostris, Aeneia nutrix,
Aeternam moriens famam Caieta dedisti.
Et nunc seruat honos sedem tuus, ossaque nomen
Hesperia in magna (si qua est ea gloria) signat.

nam quę victis gloria? *Geta* autem *Aeneæ* Petri *nutrix*, quia plurimi eorum ad fidem conuersi, Ecclesiam Christi promouerunt, alij autem in suis fouerunt atque honorarunt. fuere illa quidem extrinsecus illata Ecclesiæ damna, quæ verò sequuntur, domestica fuere. In quibus non leue, aliquorum, qui eidem Ecclesiæ præsunt, incuria & negligentia, quam per *Palinuri somnum* atque *casum Aeneæ Socij, & pelago & cælo* sereno nimium *confidentis* docta Æneis monstrat. nam is *lethæo* & *stygio* quodam *sopore oppressus, gubernaculum*, seu Cathedram, per mortem amittit, *in mare* huius sæculi *lapsus*, & fluctuans, quod statim ac summus Ecclesiæ Rector ac Pater Aeneas Aen. 5.

Sensit, & ipse ratem nocturnis rexit in vndis. Ibid.

Etenim tamquam bonus Pastor Ecclesiæ particularis necessitati consuluit, in illo interregno, & Episcopatu vacante, *nauim* eius *regens*, atque inter regendum

Multa gemens, casuque animum concussus amici.

sequitur alia Christianorum labes ac macula, Laicorum, & aliquorum sacris initiatorum, incontinentia, quando pellicatui tot Ecclesiæ legibus, vetito implicantur, atque voluptatibus fœdis sese dedunt. quod malum Ecclesiæ Sibylla, & ex ea vates persentiscunt, dum *mulieres*, animæ effeminatæ, *pertesæ laboris*, & continentiæ, ad perueniendum in patriam celestem, necessariæ, Aeneę seu Petri *nauibus* fædos Luxuriæ *ignes iniiciunt, quos* postquam *magno labore*, ardentibus precibus, atque miraculo *extinxit Aeneas*, in Patriam pergens, huius facti *reos*, tanquam *inualidum vulgus*, & inutiles sarcinas, in via *deponit*. Eamdem calamitatem, per *Sirenum cantus* voluptates describunt, *quæ ad se attractos homines ex Vlyssis naui*, cum perfidia *deuorant*, vnde *Sirenum scopuli multorum ossibus albentes* finguntur, nam nauis Aeneæ apud Virgilium Aen. 5.

Iamque adeo scopulos Sirenum aduecta subibat

V *Dif-*

Aen. 5. *Difficiles quondam, multorumque ossibus albos.*

Sirenas autem *euadendi remedia* apud Homerum: *auris cera obstructa* voluptatum fugam significat, & *Vlysses ad malum nauis à socijs alligatus*, idque *pluribus molestis vinculis, quando solui cupit*, ingressum in religionem suggerit, optimum aduersus Sirenas antidotum, vbi votorum vinculis homines adstringuntur, & solui sine deficere ab ea volentes, etiam alijs vinclis, siue carceribus inclusi ligantur. Sequitur aliud Ecclesiæ malum, beneficiorum sacrorum per laicos, aut indignos, commenda titulo, aut alio colore, possessio iniusta, quod per *boues solis deuoratos*, & *pinguia pecora* innuit Odyssea, quia sacerdotia, seu beneficia sacra, quibus victimæ, seu sacrificia Missæ sunt annexa, per *boues* hostias *solis* Iustitiæ Christi ritè designata, huiusmodi personæ indignè *comedunt*, sub *commenda* aut alio nomine, qui nec sacerdotes, nec sacris sunt initiati, vel qui pluribus beneficijs gaudentes, plura officia, seu sacrificia, persoluere nequeunt; *quod facinus immisso fulmine* in Vlyssis *nauim Iupiter* seu Iehoua Pater *vlciscitur*, *quo socij illius* affines huius criminis *pereunt. immortales* porrò *boues illos* scribit Odyssea, quia beneficia Ecclesiæ ferè in perpetuum fundantur, & *fœtum non edere*, vel quod ad Heredes, seu filios non transeunt, vel quod ex ijs eosdem ditare non licet. atque vt pateat, sacerdotia illa, seu beneficia sacerdotijs deuincta, & ab his possessa, qui ordinibus carent, aut qui plura habent, aut alias, minimè idonei habentur, his *bobus* signari, qui eos *mactant, excoriant, ac deuorant*, seu eorum bona, tametsi *precentur*, canonicas horas recitando, non *habere tamen hordeum album* ibidem dicuntur, neque *vinum libare super incensa sacra* (quibus sacrificium panis atque vini apertè indicatur) atque *adipe cooperire* boues *duplicantes*. per quam *duplicitatem*, beneficiorum pinguium pluralitas quoque declaratur. Superest omnium grauissima Ecclesiæ clades atque pernicies, *Antichristi regnum*, vel potiùs tyrannis, nam de Simonia per *Aeoli ventos bouis corio inclusos*, & ob aurum *reclusos*, superius actum, quem quidem Antichristum, per *Polyphemum Vlyssis socios deuorantem* Poetæ, ex Sibyllinis oraculis, prædicunt. Est autem *Polyphemus*, vir *multi nominis* seu *famæ* malę à πολὺς & φημη, quia multorũ vaticinijs atque sermonibus infamia eius celebratur. *Patria Siculus*, quod ob Aetnæos ignes ibidem continuò ardentes, hunc *hominem peccati* ab inferis emersum significare fictè voluerunt. Cæterum cum de Polyphemo Virgilius agit, hoc modo quasi horrens exclamat:

Aen. 3. *Dij talem terris auertite pestem!*

Illumque depingit

Monstrum horrendum, informe, ingens.

Item *altum*, & *Cælos vertice pulsantem*, non quod mole corporis talis sit futurus, sed ob magnum Imperium, siue tyrannidem, qua in totum Orbem dominatum proferet. Ei autem *oculum vnicum ingentem* media fronte constituunt, &

Argolici clypei, & Phœbeæ lampadis instar,

Quo prudentia eius magna, sed externa, carnalis, & diabolica signatur, sine interno, & spirituali vllo lumine, per quam in totum Orbem sibi subiectum, vti Solis lampas, despicere poterit, vnde Cyclops à κύκλος, & ὄπτομαι dicitur, quasi *cyclum*, seu *circulum* vniuersi *intuens*, quem *oculum* illi *Vlysses adimere* fingitur, & *eo excæcato fugere*, quia Ecclesiam Petri tota astutia sua per-

Aen. 3.

dere

Od. 12.

dere nequibit, nam hunc effugiet, in abscondita quadam solitudine, raro licet numero Christianorum degens, vnde in fabulis *Aenea, ac Vlyssis nauis* in Polyphemi *manus non incidit*, sed ab eo seruatur. & *Vlysses* Petrus, quia rarus tunc temporis Christianus erit, ουτις, siue *nemo* vocabitur, & *nemo ille* monstrum istud eludet, atque *oculum aufert*. Porrò Antichristus Atheus, & blasphemus erit in Deum, & Sanctos, eorumque contemptor, vti Sacræ Literæ etiam testatæ sunt, & blasphemias nostri *Polyphemi*, & *Numinis contemptum* sic Poetæ canunt: Aen. 3. Od. 9.

Stultus es, ò hospes, Ib.
Qui me Deos iubes, vel timere, vel obseruare,
Non enim Cyclopes Iouem à capra nutritum curant,
Neque Deos beatos, quoniam multò præstantiores sumus,
Neque ergò Iouis inimicitias euitans parcam,
Aut tibi, aut sociis.

Item Ouidius:

Aspice sim quantus, non est hoc corpore maior Met. 13.
Iuppiter in Cœlo, nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iouem.

Item.

Immitis & ipsis
Horrendus Syluis, & visus ab hospite nullo Ib.
Impunè, & magni cum Diis contemptor Olympi.

Et quia Diuinas leges pessumdabit, vt *nec iura doctus, neque leges* ab Homero spernitur. *Pastor* quoque dicitur, & eius *vnica voluptas* innumeros *greges educere, & ouili claudere*, quia Antichristus (vti Christus) se verum, & vnicum Pastorem animorum dicet, & profitebitur. sed immanis eius nequitia erit, quod Ecclesiam Christi persequendo, quoscumque oblatos, sibi Christianos crudelissimis suppliciis cruciatos necabit. hinc Polyphemus *socios Vlyssis vorans* inducitur, hinc *Aula eius sanguine, & sanie repleta*, hinc *visceribus miserorum vesci*, hinc sub illo *Acis*, siue Ioachimus, is est (*Christianus*) perpetuò trepidans, & *in deserto radicibus herbarum*, aliisque asperrimè *victitans*, tandem ab *eodem obrui*, & in *fluuium*, nempè lachrymarum, *verti*. hinc denique *hospitibus omnibus*, hoc est, peregrinæ, & à sua differentis sectæ hominibus, describitur *infensus*. Sed quoniam non solus ille hæc immania facinora patrabit, sed cum multis assectis, quorum opera vtetur, hinc *Cycoples* Polyphemo socios attribuit Aeneis: Od. 9.

Aetneos fratres, Cœlo capita alta ferentes, Lib. 3.
Concilium horrendum.

In quorum terris *omnia inarata, & inseminata prouenire*, ait Odyssea, quod rapinis omnium mundi Regnorum, et præcipuè bonorum Ecclesiæ pascentur, ex quibus ad extremum liquet, cur *Iouis irati fulmen fabricari* in Aetna *Cyclopes* dicantur, quia ob iram *Ieoua*, seu Dei, hæc monstra, hæ pestes Mundum terrefacient, et illius vltimam ante iudicium, atque sæuissimam iram, quasi *fulmen*, cudent, atque exequentur. Sed ab his horrendis, ad amæniora paullò conuertamur.

2 Quoniam in Vlyssis historia versamur, non iniucundum erit cognoscere (vt Odysseam modò concludamus) cur *vnus sociorum eius*, cui *Draco* nomen, *Sacello* ab Vlysse *in Lucania* constructo, vti scribit Strabo, honoratus

tradatur? nam ea fabula Bartholomæi Apostoli in Insulam Tyberinam translati (vulgò *locum Draconis.*) historiam respicit, qui *vnus è socijs Vlyssis*, seu Petri, tanquam Apostolus, *in naui eiusdem*, id est, Ecclesia promouenda sudauit. Dicta autem illa *Insula Draconis*, quod Bartholomæum metaphoricum *Draconem*, et quasi *Serpentem* hospitio quondam erat acceptura. Vti enim Draco, siue Serpens pellem corporis ponit, seque excoriat, vt commodiùs viuat, sic Bartholomæus pro Christo, et vita æterna sua spontè passus sibi pellem detrahi. Et Insula Tyberis eius ædicula, *Sacellum* vocatur, ideòque *in Lucania* situm, et constructum ab Vlysse, quod *Lycaonij Iouis* in eadem Insula *Templum erat* olim, ob Sibyllæ oracula, ibidem ab Ethnicis constructum, quia Bartholomæus *Lycaonibus prædicans*, vt habet Historia, ob sanctitatem, atque miracula, quasi *quidam Iuppiter*, siue *Deus Lycaonius* foret, et in eum locum quondam aduehendus, vbi Petrus Vlysses in filijs Romanis immortalis viuere, et regnare debebat. Quę quidem corporis sacri translatio, etiam locum fabulæ dedit, *de Aesculapio Serpentis specie eodem aduecto*, nam et illius quoque *Templum* olim ibi visebatur. *Aesculapius* enim (quod est Christi nomen, Summi et supremi terrarum Medici) etiam Bartholomæus ob medendi gratiam appellatus fuit, vti et *Iuppiter*, nec non *Apollinis filius*, idest, Christi Domini Dęmonem *perdentis*, et *exterminantis*, et in *eam Romanam Insulam asportatus*, idque *anguis specie*, vt Bartholomęo consentiens esset, vti supra ostensum. de qua asportatione ita Ouidius,

Met. 15.

> *Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,*
> *Insula nomen habet, laterumque à parte duorum*
> *Porrigit Aequales media tellure lacertos.*
> *Huc se de Latia Pinu Phœbeius anguis*
> *Contulit, et finem specie Cœleste resumpta*
> *Luctibus imposuit, venitque salutifer Vrbi.*

Quia aduersus *Luem*, et *vulgares morbos*, idem Apostolus solet inuocari. Sed & translatio eius sacri corporis, cum Aesculapij fabuloso commento, omninò consentit. Bartholomęus enim ex *Albania maioris Asiæ* in Liparim delatus: Aesculapius ex *Albania* quoque, verùm Italię opposita plaga, siue *Epidauro*, quod nomen Albanię equiuocum, ac geminum, Poetis illusit. Bartholomęus ex *Liparis Insula Beneuentum* defertur: *Aesculapius* easdem vias legit. Bartholomęus tandem Beneuento in *Insulam Romanam*: eodem quoque *Aesculapius anguis*. Bartholomæus pelle detracta, vti serpens quidam, ea Sede, vt Vrbi Salutaris, colitur: sic Aesculapius. Denique *Bartholomæi nomine* ibidem *sacra Aedes* insignitur: item Aesculapij. Et verò ipsum Apostoli Hebraicum nomen, translationem illam præcinebat. Nam Bartholomęus, quasi *Bar Tolmai*, hoc est, *filius suspendentis aquas*, Insulę, puta, *Tyberinæ*, in cuius telluris gremio, vt parentis, sacrę exuuię quiescere debebant. Quæ quidem Insula suę molis obiectu, *aquas* et alueum Tyberis *eleuat*, *suspendit*, & *inflat*, seu tumere facit, qui aliàs depressior foret. Verùm ad alia modò properandum, vt sicut Vlyssis, sic Historiam Aeneæ, vnde Itali *Aeneadæ* dicti, tandem exequamur.

CAPVT XXI.

1 *Aeneæ in Latium aduentus* multifariam prædictus, nec non *longa bella ob Lauiniæ nuptias*, eumdem *Aeneam* Petrum esse clamitant.

1 ITALIAM, *Italiam* tandem exclamare licet, & clamore lęto cominus salutare, cum *Aeneas* Petrus illam ingreditur. quod verò statim in limine, ad *Sibyllam missus*, Mysterio non vacat. Quod ea non solùm Petri felicem aduentum in Latium, et Romam, et Christi vitam, atque eius Ecclesiæ Romanæ casus, et euentus olim prędixerat, sed Reipublicæ, atque Imperij temporalis bella, et varios successus. Vnde efficacissima, atq; firmissima, vti Sancti Patres docent, primæ et nascentis Ecclesię Christiani, ex Sibyllę libris ab Augusto Cęsare nuper repurgatis, pro fide Christi argumenta promebant. Quo factum, vt ijdem primi Christiani, quòd assiduè Sibyllam in ore haberent, sibi *Sibyllistarum* nomen compararint, et Cęsarum quidam *eiusdem libros*, quos tempore Claudij Imperatoris sub aduentum Petri, et diu deinceps, Capitolium seruarat, *flammis tradi* iusserint, cum multorum Poetarum operibus, vt Hydaspis, atque aliorum, quod clariùs de Christo (vt Ecloga quarta Maro) cecinissent. Quod igitur Aeneas, Petrus, aut eius posteri erant his vsuri, *Aeneam* propterea *Sibyllæ amicum*, *eiusque oracula* auidè *requirentem*, Virgilius facit, et *ab ea instrui*, sicut *à Musæo*, Moysis veteri Testamento, nec non *ab Anchise* (Christo) ob Euangelium, quibus tribus telis Romanos Iudęos, et Gentiles, Petrus erat confecturus. Quare nunc illustriora eiusdem Sibyllę in Aeneide scripta oracula referre haud pigebit, quę *Aeneæ*, seu Petri *in Latium aduentum*, Cathedram, et Ecclesię Romanę dignitatem, et varios casus, et felicitatem, et ęternitatem olim pręmonstrabant. quorum quidem primum ex illa *Aeneæ ad socios adhortatione* promitur: Baron.

Per varios casus, per tot discrimina rerum, Aen. 1.
Tendimus in Latium, sedes vbi fata quietas
Ostendunt, illic fas Regna resurgere Troia (Solymæ)
Durate, & vosmet rebus seruate secundis.

Alterum ex *Iouis* (Ieouę) oratione ad *Cytheream*, seu Ioacytheream *Aeneæ Parentem*.

Parce metu Cytherea, manent immota tuorum Ib.
Fata tibi, cernes Vrbem (Ecclesiam Romanam) *& promissa Lauini*
Mœnia, sublimemque feres ad sidera Cœli
Magnanimum Aeneam, neque me sententia vertit,

Itemque longiùs *arcana fatorum* reuoluens, de Aenea ait:

Bellum ingens (persecutionum) *geret Italia, Populosque feroces*
Cotundet, moresque (Christianos) *viris, et mœnia*, Ecclesię *ponet*,

Et de spiritalis huius Imperij diuturnitate sacra vaticinans,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono, Ib.
Imperium sine fine dedi, quin aspera Iuno,
Quæ mare nunc, terrasque metu, Cœlumque fatigat,

Con-

Consilia in melius referet, mecumque fouebit
Romanos rerum Dominos, gentemque togatam,

Ob *togatos* puta Sacerdotes, quando *meliora tempora* post persecutionem Ecclesię, *Iunonis* Diuinę Sapientię permissu, illuxerint. Tertium Oraculum *Creusa ad Aeneam*, quam Antiochenam Ecclesiam supra esse diximus:

Aen. 2. *O dulcis Coniux, non hæc sine numine Diuum*
Eueniunt, nec te comitem asportare Creusam
Fas, haud ille sinit superi Regnator Olympi.
Longa tibi exilia, & vastum maris æquor arandum.
Ad terram Hesperiam venies, vbi Lydius arua
Inter opima virum, leni fluit agmine Tybris.
Illic res lætæ, Regnumque, & regia coniux
Parta tibi.

Et Aen. 3.

Dardanidæ duri, quæ vos à stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos vbere læto
Accipiet reduces, antiquam exquirite matrem.
Hic domus Aenea (Ecclesia) *cunctis dominabitur oris,*
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis:

Cur autem *Italia parentum* Iordanidarum, seu *Dardanidarum tellus*, & *Patria* dicatur, Oraculum sequens à *Dijs Penatibus* manans indicabit, ne Cretę Aeneas subsistat, sed Latium inquirat:

Tu mœnia magnis
Aen. 3. *Magna para, longumque fugæ ne linque laborem*
Mutanda sedes, non hæc tibi littora suasit,
Delius, aut Cretæ iussit considere Apollo.
Est locus Hesperiam Graij cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ,
Oenothrii coluere viri, nunc fama, Minores
Italiam dixisse Ducis *de nomine gentem.*
Hæ vobis propriæ Sedes, hinc Dardanus *ortus,*
Iasiusque Pater, genus à quo Principe nostrum.

Per *Dardanum* enim Christum per excellentiam *Iordaneum*, seu Iudæum appellatum intelligit, quem eumdem *Iasium* (Iesum) *generis* Aeneadum, seu Christianorum *Principem* Christianè facit, ideòque *Italia ortum*, quod in Ecclesia Romana, per Eucharistiam quasi nasci deberet. Vndè et *Anchises* Oraculum confirmans:

Ib. *Sola mihi tales casus Cassandra canebat,*
Nunc repeto, hæc generi portendere debita nostro,
Et sæpè Hesperiam, sæpè Itala Regna vocare.

Ib. Et Helenus vates ad Aeneam:

Trinacria fines Italos mittere relicta,
Huc vbi delatus, Cumæam accesseris Vrbem,
Diuinosque lacus, & Auerna sonantia syluis,
Insanam Vatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, foliisque notas, & nomina mandat.
Quæcumque in foliis descripsit carmina Virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit,

Et

Et mox.

Illa tibi Italiæ Populos, venturaque bella,
Et quo quemque modo, fugiasque, ferasque laborem,
Expediet, cursusque dabit venerata Sacerdos.
Hæc sunt, quæ nostra liceat te voce moneri.
Vade age, & ingentem factis fer ad æthera Troiam (Solymam)

Et Aeneas Didoni, nisi Diuino iussu vrgeatur, Solymam Troiam Italię pro Cathedra sua, prelaturum fatetur: Aen.4.

Me si fata meis paterentur ducere vitam
Auspiciis, & sponte meas componere curas,
Vrbem Troianam primùm, dulcesque meorum
Reliquias colerem, & Priami tecta alta manerent,
Et recidiua manu posuissem Pergama victis.
Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo,
Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.
Hic amor, hic Patria est.

Et Anchises Aeneæ apparens:

Lectos iuuenes, fortissima corda, Aen.5.
Defer in Italiam, gens dura atque aspera cultu
Debellanda tibi Latio est:

Et Aeneas ad Sibyllam: Aen.6.

O Sanctissima vates
Præscia venturi, da (non indebita posco
Regna meis fatis) Latio considere Teucros,
Errantesque Deos (penates) *agitataque numina Troiæ,*

Panis atque vini, sub quorum speciebus Diuinitas latere debebat. Et infra ad eamdem Sibyllam Ibid.

Te quoque magna manent regnis penetralia nostris.
Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata
Dicta meæ genti, ponam, lectosque sacrabo
Alma, viros,

Qui tuos fatidicos libros in Capitolij *magnis penetralibus* consulant. Age verò Sibyllæ vaticinium de Aenea Petro etiam audiamus: Ibid.

O tandem magnis pelagi defuncte periclis!
Sed terrâ grauiora manent. In regna Latini
Dardanidæ venient (mitte hanc de pectore curam)
Sed non & venisse volent, bella horrida, bella,
Et Tybrim multo spumantem sanguine cerno.

Causam autem persecutionum, seu bellorum tantorum, Romanam Ecclesiam, Petri sponsam peregrinam exprimit:

Causa mali tanti, coniux iterum hospita Teucris,
Externique iterum Thalami....
Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Item Faunus Italus ad Latinum Regem Aen.7.

Ne pete connubijs natam sociare latinis,
O mea progenies, thalamis neu crede paratis,
Externi venient generi (Petrus & Paulus) *qui sanguine nostrum*
Nomen in astra ferant, quorumque à stirpe nepotes,

Omnia

Omnia sub pedibus, qua sol vtrumque recurrens
Aspicit oceanum, vertique regique videbunt.

Et ad eumdem Aenæ legati:

Nec fluctibus actos
Atra subegit hyems vestris succedere tectis;
Ibid. *Nec sidus regione via, litusue fefellit,*
Consilio hanc omnes, animisque volentibus Vrbem
Afferimur:

Et infra

Tot vasta per æquora vecti
Ibid. *Diis sedem exiguam patriis, litusque rogamus*
Innocuum, & cunctis vndamque, auramque patentem.
Non erimus regno indecores, nec vestra feretur
Fama leuis, tantiue abolescet gratia facti.
Nec Troiam (Solymam) *Ausonios gremio excepisse pigebit.*
Multi nos populi, multæ (ne temne, quod vltro
Præferimus manibus vittas, ac verba precantum)
Et petiere sibi, & voluere adiungere gentes,

Vt Cathedra Apostolica Petri potirentur:

Sed nos fata Deum vestras exquirere terras
Imperijs egere suis, hinc Dardanus ortus
Huc repetit, iussisque ingentibus vrget Apollo
Ibid. *Tyrrhenum ad Tybrim.*

Quod audiens Latinus, hæc secum reputat

Hunc illum (Aeneam) *fatis externa à sede* (Antiochiæ) *profectum*
Portendi generum, paribusque in regna vocari
Ibid. *Auspiciis, huic progeniem* (Christianam) *virtute futuram,*
Egregiam, & totum quæ viribus occupet orbem.

Nec se venturum fuisse in Italiam Aeneas asserit, nisi diuinis decretis seu fatis adactum:

Aen.12. *Nec veni, ni fata locum, sedemque dedissent.*

Hæc verò oracula, quamuis plura numero, congerere libuit, vt cunctis fiat manifestum, quam inculcare Maro studuerit, Petri Romam aduentum, cum varijs Latinæ Ecclesiæ casibus atque successibus, à Sibylla Cumana, cuius libros legerat Augusti indultu, luculenter prædictum. Aeneæ modo in Latio gesta attendamus. nam vix eò appulsus *Vrbem* quamtumuis *paruulam moliri* aggressus est:

Aen.7. *Ipse humili designat mœnia fossa,*
Moliturque locum, primasque in littore sedes
Castrorum in morem, pinnis atque aggere cingit.

Quæ quidem *vrbis* lineamenta, *Ecclesiæ Romanæ*, & *Cathedræ* principium *humile* adumbrabant, nam Ecclesiæ Christi, quæ vt ciuitas ædificatur, Vrbis quoque nomine in sacris Litteris solet appellari. *Pennæ* autem *illæ*, atque *agger in morem castrorum*, Templorum cœmeteria denotant, ab alijs locis prophanis secreta, & *aggere* quodam quasi segregata. Et quia spiritalis iste Ciuitatis labor, nonnisi magnis molestijs stetit, propterea idem Virgilius:

Aen.1. *Multa quoque & bello passus, dum conderet Vrbem,*
Inferretque Deos Latio.

Vti

Vti verò metaphora *urbis, Ecclesiam Romanam* significat, sic eamdem tropo *Lauinia sponsa*, quia Ecclesiæ Episcopi sponsa: *Lauinia* dixi, siue *Lauro-Lauinia*, quod eadem Ecclesia Romana, *Lauritanam* Aedem diuinitus esset acceptura, vt supra monstratum, & infra vberiùs adhuc ostendendum. Quia autem *primæ illæ nuptiæ* cum Ecclesia illa, initio pacatè extiterunt, ideo *humaniter acceptos* (puta sub Claudio Cæsare) *legatos Aenea, cum ipso Aenea* Virgilius *narrat*, sed postmodum à *Turno riuali* vehementius *turbatos*, vnde ob persecutiones, *Lauiniæ coniugi sanguis Troianorum*, atque *Rutulorum pro dote* assignatur: Aen.7.

Sanguine Troiano, & Rutulo dotabere Virgo,
Et Bellona manet te pronuba. Ibid.

Est autem *Turni* vocabulum, à *Saturno* primo Italiæ colono, per Syncopen deductũ, & pro Romano Gentili, seu Idololatra Christianis infenso & æmulo generatim supponit, qui *Lauiniam sponsam* sibi subijcere, & suæ superstitioni adiungere conetur. Persecutiones autem *harum nuptiarum*, & aduersos primæ Ciuitatis casus, sex postremis libris Maro complexus est, in quibus *Turnus* supplicijs, incendijs, & cædibus *Troianos* Iudæos & Latinos Christianos vexat, *Aeneas* verò *cum suis* multa patiendo, atque etiam moriendo *resistit*. *Turnus* ad florentes, tunc maxime temporis, *Etruscorum opes confugiens, Mezentium*, puta *Maxentium*, præcipuum habet auxiliatorem: *Aeneas* ad *Euandrum*, cuius filium *Pallanta Patrem Latinorum*, Pontificem Romanum (nam Pontificum plures eo bello strenuè se gessere) in arma secum *Socium educit*. Ac tandem post tria sæcula, etiam bello victis Maxentio, Licinio, atque Iuliano, quos *Mezentium, Lycham*, atque *Turnum* vocat, de *Turno* gentili & Idololatra *victor* fit *Aeneas*, vel potius, filius eius Christianus, *Lauinia sponsa* tranquille *potitus*. Quas quidem Romanæ Ecclesiæ persecutiones, atque dura certamina, summatim etiam Ouidius à Sibylla edoctus perstrinxit:

Vbi nubilus vmbra,
In mare cum flaua prorumpit Tybris arena,
Fauni que [illegible] *domo potitur* (Aeneas) *natáque Latini,* Met.14.
Non sine Marte tamen; bellum cum gente feroci
Suscipitur, pactaque furit pro coniuge Turnus:
Concurrit Latio Thirrenia tota, diuque
Ardua sollicitis victoria quæritur armis.
Auget vterque suas externo robore vires,
Et multi Rutulos, multi Troiana sequuntur
Castra.

Et infra

Perstat, habetque Deos pars vtraque, quodque Deorum
Instar, habent animos, nec iam dotalia regna,
Nec sceptrum soceri, nec te Lauinia Virgo,
Sed vicisse petunt, deponendique pudore
Bella gerunt; tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnusque cadit.

Tandem equidem, post trecentos annos & ampliùs, quibus Ecclesia afflicta est, vixque respirauit. Age verò bellorum tantorum causas attendamus. Nam Maro eas in *Iunonem* refert, & *furiam Alecto*, & *ceruum cicurem* inter

venandum, ab Aeneæ filio *Ascanio læsum*. In *Iunonem* quidem, Sapientiam in Æternam, seu *filiam mentem* summi Patris (vti altero libro explicandum.) quod nonnisi illius permissu, bono Ecclesiæ semper consulentis, quæ aduersis crescit, cuncta euenerint. Vnde cum *Iunoni odium, inuidiam, & iram, aduersus Aeneam aut illius socios* attribuit Poeta, *illamque aduersus eosdem* omnia elementa fingit *prouocantem*, nec non *Acheronta*, & *Turnum mouentem, vt nuptias illas salutares abrumpat*, poetica licentia vti dicendus est, & gentilium more, de consilijs diuinis effari, qui haud capere vnquam potuerunt, cur Deus, quos amet, supplicijs duris & aduersis rebus castigari sinat, sed cuncta in odium, ac iram refundunt. Quamobrem non hæc imperij, sed meri consensus *Iunonis ad Furiam* verba:

Ibid. *Disijce compositam pacem, sere crimina belli,*
Arma velit, poscatque simul, rapiatque iuuentus.

Nam quod ad *Alecto*, alteram belli facem, spectat, id verè, à Poeta relatum, ex Sibyllinis puta oraculis, *connubium Aeneæ* Petri *cum Lauinia Sponsa*, Ecclesia Romana, omnibus tartareis viribus disturbare conatam. Igitur non ineleganter, ab eadem *proiecti angues in sinum Amatæ*, Romanæ Vrbis (nam inuersè *Amor* ipsa *Roma* dicitur) & *tartareum cornu*, siue *tuba* populos ad prælia *mouens*, & *faces Stygia viris* referuntur. *Furiam* autem *illam* propterea *Virginem noctis satam* idem Author vocat, quod virginei spiritus, id est, nulla carne aut corpore concreti, *nocte* verò peccati, siue superbiæ Dæmones quasi *sati* fuerint, atque generati, ipso die antea multò lucidiores. Sed in *infernia*, & *tartareo monstro*, id Sapientiæ Diuinæ, atque bonitatis argumentum agnoscis, quòd pro libidine non quiduis in terris peragere sinatur: *quærenti* enim *illi*, num finitimos, ad hæc quoque bella prouocare debeat, sic respondet Iuno:

Ibid. *Te super æthereas regnare licentius auras,*
Haud Pater ipse velit summi Regnator Olympi.
Cede locis.

At per *ceruum cicurem ab Aeneæ filio Ascano læsum*, Rusticanorum Germanorum bellum, aduersus Orthodoxos nobiles prædictum apparet, eò quidem exortum, quod occasione Lutheranæ Hæresis, agros, syluas, & fluuios cunctis esse communes, rusticani sentirent, nec nobilium virorum dominijs, aut venationibus solùm obnoxios, quod per *ceruum cicurem* Virgilius expressit, quem *Ascanius* (Carolus magnus Germaniæ Imperator, & *magna spes altera Roma*) tanquam proprium sauciet, quod factum agrestes communiter accendit: nam (sicut bello Germaniæ rusticano, eoque maximè cruento euenit)

raptis concurrunt vndique telis
Ibid. *Indomiti Agricolæ.*

Et

Direxere acies, non iam certamine agresti,
Stipitibus duris agitur, sudibusue præustis,
Sed ferro ancipiti decernunt.

At quoniam non sine plurimis auxilijs diuinis, atque præsidijs, in tot tantisque aduersis, Ecclesia Romana, ac Aeneas Petrus diu stare poterat, propterea Aeneæ vehementius ob hæc pertubato, *Diuinus Tyberis*, quod Deos, siue Christianos aquis efficeret, nocte vigilanti sub dio apparet;

Aen. 8. *Cum Pater in ripa, gelidique sub ætheris axe*

Aeneas

Aeneas tristi turbatus pectora bello
Procubuit, seramque dedit per membra quietem.
Hunc Deus ipse loci fluuio Tyberinus amano,
Tum sic affari, & curas his demere dictis:
O sate gente Deum, Troianam ex hostibus vrbem
Qui reuehis nobis, aeternaque Pergama seruas,
Expectate solo Laurenti, aruisque Latinis,
Hic tibi certa domus, certi (ne absiste) Penates,
Neu belli terrere minis.

Ideo & *Vulcani* Dei ignis, Spiritus Sancti gratiae *armis* eumdem *Aeneam* Virgilius *induit*, quae *in quercu*, nempe arbore crucis, *pendentia*, reperit, & *procedit Castris*

Sidereo flagrans clypeo, & caelestibus armis. Aen. 12.

Quae parens *Venus* à *Vulcano* sponso impetrarat, in quibus *ingentem* patientiae *clypeum* precipuè dilaudat:

vnum omnia contra Aen. 8.
Tela Latinorum.

Ideo item tota Aeneide *anxia*, & *sollicita Venus*, & *lacbrymis oculos suffusa nitentes, nunc Iouem pro Aenea adit*, & precatur, tum Iunonem, Neptunum, Vulcanum, & alios, vt Deiparae Matris, in Ecclesiam Romanam, singulare studium, & curam agnoscas, quod vel eiusmodi prorsus materna oratione spectatur:

Aspice, qui coeant populi, quae moenia clausis
Ferrum acuant portis in me, excidiumque meorum, Aen. 8.

Ideo item pro *Aenea Iupiter Deorum concilia cogit*, ac Aen. 1.

Panditur interea Domus Omnipotentis Olympi,
Conciliumque vocat Diuum Pater, atque hominum Rex
Sideream in sedem.

Quibus Oecumenicas Orthodoxorum Synodos adumbrauit, nam his in nomine eius congregatis, Deus seu Ieoua solet interesse. Ideo denique, *crebra miracula*, & *prodigia* haud desunt, quae Ecclesiam afflictam, in malis solentur, cuiusmodi illa sunt:

Hic primum noua lux oculis effulsit, & ingens
Visus ab aurora caelum transcurrere nimbus,
Idaique chori, tum vox horrenda per auras
Excidit, & Troum Rutulumque agmina complet:
Ne trepidate meas Teucri defendere naues,
Neue armate manus, maria ante exurere Turno,
Quam sacras dabitur pinus.

Quod si verò quaeras, quo ordine Virgilius, tot tantasque Romanae Ecclesiae strages, & persecutiones fuerit executus, nullum equidem assignare possis, cum nulla temporum, locorum, aut rerum ratione, atque discrimine, ferè omnia inuoluat, quae in Sibyllae folijs distincta repererat. Nam personas atque nationes Aeneae fauentes, aut iniquiores, in vnũ tẽpus atque bellum congerit, & omnia Italiae loca, Vrbes, pagos, montes, & fluuios armat, & in aciem educit, quod eorum incolae *Aenea* seu Petri fide superati, Ecclesiae accesserint. Nemo itaque miretur *Auentinum* montem, *Asylam* (Asylum Romanum) & *immani corpore Tybrim* militiae transcribi, & quod *Torvus Abas* (Abbates

 Mona-

Monachorum designans) eidem Aeneæ suppetias ferat, & *Cygnus* Carmelita, vti infra monstrandum, & eiusdem in Christo filius *Ascanius* Germanorum clarus Imperator, & *Pallas Pater Latinus* seu Pontifex Romanus, *Euandri* Patris Lati proles, ob quem interfectum *Turnus* quoque *cadit*, & *Clausus* seu *Clodius*, siue Clodoueus, vnde *Clodiorum*, seu *Ludouicorum diffunditur & genus & gens*, & *Tagus*, & *Hisbon*, Lisbone, & *Liger* & cæteri, quos enumerare superfluum videtur. Pro *Turno* autem aduersus Aeneam steterunt *Amata* vrbs Romana, quæ ideo censuris *suspensa*, quia Patrem Pontificem vrbe excluserat, quando Auenione Pontifices sederunt. *Magus* Simon Magus, qui pro *morte redimenda*, *aurum supplex* offert, *Thero* deprauate *Nero*, quia Illustris familiæ Neronum offensionem Virgilius timebat, si hunc expressisset, *Mezentius* Maxentius, *Lychas* Licinius, *Demodocus*, Decius, vel Dacarum Populus, *Clytius* Diocletianus, *Pharon* Pharamundus, *Merope* Meronæus, cum alijs plurimis. Quid, quod & *Virginis* vulgò *Aureliana*, idem author meminit, quam *Camillam* vocat, ab hebræo *Camil*, quod *bellantis* nomen, vnde vox Gallica *Chamailler*, bellare. hanc enim eo modo ad bellum gradientem proponit:

Aen. 7.

Hos super aduenit Volsca de gente Camilla,
Agmen agens equitum, & florentes ære cateruas,
Bellatrix non illa colo, calathisue Mineruæ
Fœmineas assueta manus, sed prælia Virgo
Dura pati, cursuque pedum preuertere ventos:
Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas.
Illam omnis tectis agrisque effusa iuuentus,
Turbaque miratur matrum, & prospectat euntem
Attonitis inhians animis.

Quid, quod idem *Francos*, siue Gallos, per *Drancem* quasi *Francem Turni* idololatræ *æmulum* aptissimè prædixit? nam & *Drancis* ingenium & Eloquentia, Gallorum vulgo ferè conueniunt:

Drances idem infensus, quem gloria Turni
Obliqua inuidia, stimulisque agitabat amaris,
Largus opum, & lingua melior, sed frigida bello
Dextera, concilijs habitus non futilis author,
Seditione potens, genus huic materna superbum
Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat.

Nam *materna linea* Carolum Magnum, egregium Ecclesiæ Romanæ defensorem ea natio attingit. Quod verò *dexteram* eius *frigidam* culparit Poëta, de *spiritali bello* id intelligendum, & ob hæreses in Gallia gliscentes, nec nisi fero exterminatas, nam sese marte temporali strenuos, omnibus Europæis Galli probauerunt. Neque verò illa Aeneidos confusio obest, quin graues Neronis, Licinij, Maxentij, atque Iuliani persecutiones in hac deprehendas. Etenim pro *Nerone Turnum* substituens, ne familiam læderet, vti supra dictum, eumdem *Troianorum nauibus ignes inferentem* inducit, *qui fuerint miraculo restincti*, quia is Imperator incensæ à se Romę inuidiam in Christianos conijcere omni arte studuit. Quo quidem tempore tam grauis persecutio efferbuit, vt si nauis Petri naufragium pati potuisset, tunc fuerit mergenda, vnde apud Virgilium *Thero* vel potiùs *Nero*

Ipse

Ipse manum pinu flagranti feruidus infert.

ad Romam para incendendam, & per hanc, Ecclesiæ Christianæ naues: Aen. 9.

Tum verò incumbunt (socij) urget præsentia Turni

Incendium cum gaudio spectantis,

Atque omnis facibus pubes accingitur atris,

Diripuere focos, piceum fert fumida lumen

Tæda, & commixtam Vulcanus ad astra fauillam.

Et hoc incendio Ecclesiæ naues minime consumptas idem admiratur,

Quis Deus, o Musæ, tam sæua incendia Teucris

Auertit? tantos ratibus quis depulit ignes?

Dicite, prisca fides facto, sed fama perennis.

Tum *Berecynthiam, matrem Iouis,* fingit, ad filium his verbis supplicem accessisse:

Da nate petenti

Quod tua cara parens domito te poscit Olympo.

Petitionis atque voti summa, vt *naues* Aeneæ ex sui *Idæi montis materia* confectæ, æternum subsistant:

Non cursu quassatæ vllo, neu turbine venti

Vincantur, prosit nostris in montibus ortas.

At *Iouem dedisse,* non vt quidem omnes, sed quæ in *Latium demum appulissent,* id beneficij solùm obtinerent, imo etiam in *Nymphas*, atque *immortales Deas verterentur*. Qua quidem fabula, *Berecynthia*, filia Ioachimi à *Bar & Ioachim,* Christi *mater Ieoua*, filium rogasse cognoscitur, *pro* Ecclesia seu *Petri nauium æternitate*, ac beatitudine, quod ex *Iudæa* suę patrijs montibus illæ *ortæ* essent, idque impetrasse, vt quæ *Laurentia* Italiæ *arua attigissent*, voto potirentur, *in Deas* insuper *immortales* mutandæ, quo Apostolicæ & Romanæ Cathedræ priuilegium firmaret, quod multis euersis permaneret. Sed quia is *Nero* tandem gladio perijt, ideo ille apud Maronem *Aeneas, ense latus haurit, Therone* vt dixi, pro *Nerone*, casu substituto:

Ib. 8. Met. 14.

Occiso Therone, virum qui maximus vltro

Aeneam petit, huic gladio, perque ærea suta,

Per tunicam squallentem auro, latus haurit apertum.

Ille enim *virorum maximus*, nempe Imperator, priùs *ad necem Aeneam* Petrum *petierat*. Nec *Simonis Magi* sub Nerone *pugnam* & conflictum cum Simone Petro docta Aeneis siluit, eiusque, cum volaret, casum, & crudeles in inferis pœnas, idque per *Salmonis* fabulam, qui curru Dæmonum aereo vectus, *Iouis* seu Ieouæ Christi Ascensionem, & *fulmen* & iras *imitari* dictus est, vnde *virtus Dei,* per *Aelidis* siue terræ Solymææ *vrbes*, Italiam, & Græciam, passim iactabatur:

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas, Aen. 6.

Dum flammas Iouis, & sonitus imitatur Olympi.

Quattuor hic inuectus equis, & lampada quassans,

Per Graium populos, mediaque per Aelidis vrbem

Ibat ouans, Diuumque sibi poscebat honores:

Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen

Aere, & Cornipedum cursu simularat equorum,

At Pater Omnipotens densa inter nubila telum

Contorsit (non ille faces, nec fumea tædis

Lu-

Lumina) præcipitemque immani turbine adegit.

Lib.2. De hoc curru igneo Simonis Magi ita Arnobius aduersus gentes: *Viderant* (Romani) *cursum Simonis Magi, & quadrigas igneas Petri ore difflatas, & inuocato Christo euanuisse.* Sed *Licinium* Cæsarem Petro quoque infensum eadem Aeneis per *Lycham ab Aenea quoque interemptum* designat;

Inde Lycham ferit, exectum iam matre perempta.

Aen.10. Qua circumlocutione *Cæsarem* insinuat, quasi à *cæso ventre matris* nomen deriuatum, tum sequitur

casus euadere ferri,

Bar. ad ann. Chr. 318. *Cui licuit paruo.*

Antea, quando ad Constantini genua prouolutus, fictè veniam rogarat, sed ob recidiuum perfidiæ crimen, mortem non euasit, & quod nihil profuerit illi *Maximiani Herculani* fauor, Virgilius subiunxit:

illum nihil Herculis arma,

Nil valida iuuere manus.

Aeream quoque naualem pugnam Licinij aduersus Constantinum Cæsarem, idem Virgilius describere videtur, vbi *Aeneam* cum *classe valida* ab Euandro in fabulis dimittit. Sed ad alium nobilem Italiæ Tyrannum *Maxentium*, (*Mezentium* in fabulis dictum) nec minorem Aeneæ ob Christianos diuexatos hostem, qui idem *Diuorum*, quasi Christianorum *contemptor vocatus*, modò veniamus;

Aen.7. *Primus init bellum Tyrrhenis asper ab oris*
Contemptor Diuum Mezentius.

Eius autem immania scelera, & Tyrannica planè facinora, sic idem recenset:

Aen.8. *Quid memorem infandas cædes, quid facta Tyranni*
Effera? Dij capiti ipsius, generique reseruent.
Mortua quin etiam iungebat corpora viuis
Corporibus, manibusque manus, atque oribus ora,
(Tormenti genus) & sanie taboque fluentes.
Complexu in misero, longa sic morte necabat.

Quæ fabula de *corporibus viuis cum mortuis coniunctis* inde enata est, quod matronas, & nouarum nuptarum, quæ sibi placebant, sponsos & maritos custodia clausos enecaret. Quo facinore mortuos viros cum sponsis & vxoribus viuis quasi copulabat. Sed & *prodigia* multa *cælestia* & *signum* Crucis aureis litteris, in *Aethere micans*, cum hac inscriptione ἐν τούτῳ νίκα, *in hoc signo vince*, quando Constantinus contra eum mouebat, egregiè etiam Virgilius describit, pro Constantino *Aeneam* supponens, & pro Maxentio *Turnum*, quo generatim *Idolorum cultorem designat*

Aen.8. *Multaque dura suo tristis cum corde putabat,*
Ni signum cœlo Cytheræa dedisset aperto,
Namque improuiso vibratus ab æthere fulgor
Cum sonitu venit, & ruere omnia visa repente,
Tyrrhenusque tubæ mugire per æthera clangor.
Suspiciunt iterum, atque iterum fragor intonat ingens.
Arma (Crucis) *inter nubem cæli regione serena*
Per sudum rutilare vident.

Quo *signo* confirmatus Aeneas vaticinatur, quod reuera euenit, *Turnum*

seu

seu Maxentium in subiectum Tybrim salientem, cum exercitu toto demergendum.

Quas pœnas mihi Turne dabis, quam multa sub vndas
Scuta virum, galeasque, & fortia corpora volues,
Tybri Pater?

Sed & verò simile, quod quidam Authores scripserunt, inter medios hostes, Maxentium à Constantino quasi singulari certamine petitum, et equo deiectum, atque obtruncatum, ponte Tybris rupto in aquas, cum copijs effusum: etenim apud Virgilium idem Constantinus sub persona Aeneæ telorum — Aen. 10.

Immanem aerato circumfert tegmine syluam.

Et

Pugnæ congressus iniquæ,

Quia militum numero inferior & impar, nihilominus

Multa mouens animo, iam tandem erumpit, & inter
Bellatoris equi caua tempora conijcit hastam:
Tollit se arrectum quadrupes, & calcibus auras
Verberat, effusumque equitem super ipse secutus
Implicat.

Vbi Maxentius prostratus

Iugulo accipit ensem,
Vndantique animam diffundit in arma cruore.

Porrò cęso hoste cęlestis beneficij memor Imperator, *Crucem*, cuius signum in Cęlo ante conspexerat, *Romæ erigi* iubet, quasi de *Mezentio*, siue Maxentio *superato trophæum*: de quo quoque Aeneis: — Euseb. in vita Constant. — Aen. 11.

Vota Deum primo victor soluebat Eoo.
Ingentem quercum (Crucis arborem) *decisis vndique ramis,*
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma.
Mezenti Ducis *exuuias, tibi Magne Trophæum*
Bellipotens Christe.

Hanc autem Maxentij ruinam, è Sibyllæ libris edoctæ Vestales, quotannis *Scirpeis quibusdam imaginibus in Tyberim coniectis* præsignificarant, *quibus repurgare* (nempè ab Idolis, horumque cultoribus) *Vrbem se credebant*, nec non Plebs Romana, cum *dona collecta* quoto quoque anno, ob salutem Cæsarum, in *Curtium Lacum effunderet*, quem *Tyberim* esse infra ostendemus, quę hanc salutarem de Maxentio quondam reportandam victoriam canebant. Neque consimilem *Cæsaris Iuliani cædem*, eadem Aeneis quoque prætermisit. Quamquam nomini parcat, quia *Iulianus* à Iulio Cæsare, quem lędere nolebat, quadam suæ vocis cognatione descendit. Eius verò Baptismum, & apostasiam, per *Turnum ingressum Vrbem Troianorum*, et horum *fluuio natantem*, atque violenter inde *elabentem*, Virgilius exponit, nec non *eius mortem*, quo modo Historici memorant, *Lancea Mercurii Martyris, in brachio & pectore* diuinitus *percussi*. Nisi quod *Aeneas* pro Mercurio Martyre, in *Mæonis* (Iuliani) *lacertum* et *pectus* hanc hastam *contorquet*, — C. Theod. lib. 7. — Niceph. l. 10. c. 35. Amm. l. 24. & 25. — Aen. 10.

Et iacit, illa volans clypei transuerberat æra
Mæonis, & thoraca simul cum pectore rumpit.

Rediens autem hasta diuinitùs, vnde emissa erat

Traiecto missa lacerto
Protinus illa fugit, seruatque cruenta tenorem.

Terri-

Amm. vt supra.

Territum autem ante mortem monstris, et visis nocturnis, vt genio atro, et lancea ignea per cubiculum eius discurrente, per *Diras Turni ora, & faciem nocte verberantes*, idem Maro explicat.

Aen. 12.

Dicuntur geminae pestes cognomine Dirae,
Quas & Tartaream nox intempesta Megaeram
Vno, eodemque tulit partu, paribusque reuinxit
Serpentum spiris, ventosasque addidit alas,
Harum vnam celerem dimisit ab Aethere summo
Iuppiter, in faciem Turni se pestis ad ora,
Fertque, refertque sonans, clypeumque euerberat alis.
Illi membra nouus soluit formidine torpor,
Arrectaeque horrore comae, & vox faucibus haesit:

Et postmodum ad se rediens:

Dii *me terrent* (inquit) *& Iuppiter hostis.*

Fatalis ad extremum lanceae, siue hastae diuinitus in eum coniectae rursus ictum subijcit:

Cunctanti telum Aeneas fatale coruscat,
Sortitus fortunam oculis, & corpore toto
Eminus intorquet, volat atri turbinis instar
Exitium dirum hasta ferens, orasque recludit
Loricae, & clypei extremos septemplicis orbes.

Et quod sane mirum, quod antiqui Scriptores Iulianum saucium exclamasse tradunt, *Vicisti Galilaee, vicisti*; eamdem prorsus *Turni* vocem diu ante euentum, Virgilius protulit:

Vicisti (& victum tendere palmas
Ausonii videre) tua est Lauinia coniux.

Denique blasphemanti *illi*, et aduersus Patrios tanquam proditores Deos *indignanti*,

Soluuntur frigore membra,
Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

CAPVT XXII.

Troiani ad extremum cum *Latinis in Latio permixti, & Aeneae pietas*, Templa, Sacra, Ritus, Mors, Apotheosis, Petrum esse *Aeneam* aperte confirmant.

CAesaribus itaq; Tyrannis Licinio, Maxentio, nec nō Iuliano prostratis, *Aeneas* Petrus *Lauinia coniuge*, Ecclesia Romana, placidè aliquādo *potitur*, nam publicè tunc idola euersa, atq; Christiani (quos *Troianos* à Solyma Troia Virgilius nuncupat) *mixti cum Latinis* vnam gentem conflarunt, & *Troiana*, hoc est, *Solymaea*, seu Solymis adducta *sacra susceperunt*, non autem Hebream *linguam*, atque *mores*: vt sanè mirandū, quod Virgilius stupet;

Tan-

Tanto placuit concurrere motu
Iuppiter, æterna gentes in pace futuras? Aen. 12.

Igitur apte illa *Iouis* ad *Iunonem* oratio habetur:

Ventum ad supremum est, terris agitare, vel vndis
Troianos potuisti, infandum accendere bellum, Ib.
Deformare domum, & luctu miscere hymenæos;
Vlterius tentare veto.

Illa etiam pro voto eidem Iunoni ecfferunt.

Pro Latio obtestor, pro maiestate tuorum, Ib.
Cum iam connubijs pacem fælicibus (esto)
Component, cum iam leges, & fœdera iungent,
Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri iubeas, Teucrosque vocari,
Aut vocem mutare viros, (vt hebraicè loquantur) *aut vertere vestem*

Cultu Iudæorum assumpto.

Sit Latium, sint Albani per sæcula Reges,
Sit Romana potens Itala virtute propago,
Occidit, occideritque sinas cum nomine Troia

Solyma, nam in *Aeliam* postea nomen commutauit, quod indulgens Iuppiter:

Sermonem Ausonium (inquit) *moresque tenebunt,* Ib.
Vtque est, nomen erit, commixti corpore tantum.
Subsident Teucri, morem, ritusque sacrorum
Adiiciam, faciamque omnes (Iudæos & Gentiles) *vno ore Latinos.*
Hinc genus Ausonio mixtum quod sanguine surget.

Christiani.

Supra homines, supra ire Deos pietate videbis,
Nec gens vlla tuos æquè celebrabit honores.

Sed et *Romanæ Ecclesiæ* futuras opes, atque *diuitias* sub *Rege Latino*, hoc est, Cęsaribus ad Fidem conuersis, illa versus innuunt:

Non vobis Rege Latino Aen. 7.
Diuitis vber agri, Troiaue opulentia deerit.

Quod autem Romanis ad Christum adductis, summoperè doliturum erat, suos maiores, et consanguineos, gentiles, et idololatras, inferorum æternis supplicijs addictos, nullo modo iuuari, aut redimi posse, istud per *Iuturnæ Deæ* (Christianæ electæ, et prædestinatæ) *lachrymas, atque luctum, ob fratrem Turnum à Tartareo monstro rapiendum* indicat:

Nam procul vt Diræ stridorem agnouit, & alas, Aen. 12.
Infelix crines scindit Iuturna solutos,
Vnguibus ora soror fœdans, & pectora pugnis:
Quid nunc te tua Turne potest Germana iuuare?
Aut quid iam misera superest mihi? qua tibi lucem
Arte morer? tali possum me opponere monstro?

Rursus gentilis in morem, sine vllo prorsus Christiano decoro, hanc animam beatam, quasi desperabundè loquentem inducit:

Quo vitam dedit æternam (Deus) *cur mortis adempta est* Ib.
Conditio? possem tantos finire dolores,
Nunc certè & misero fratri comes ire per vmbras.

Y *Iam*

Iam mortalis ego, haud quidquam mihi dulce meorum
Te sine, frater, erit, ò quæ satis ima dehiscat
Terra mihi, manesque Deum demittat ad imos?

Age nunc *Aenea in Latio gesta* breuiter quoque consideremus. Non iam de *doctrina* loquor, quam toto libro sexto Virgilius inspersit, vbi Aenea *Inferos inuisente*, de *mundi ortu, locis, ac pœnis damnatorũ, Purgatorio, Lymbo, Christi ad manes descensu*, nec non generali *corporum resurrectione* futura, ferè Orthodoxa (si paucula vatum mendacia dempseris) ex Sibyllæ versibus dogmata explanantur, quibus supersedemus, quoniam alteri libro, veterum Latinorum Theologiam seruamus. Itaque illa modo delibasse satis erit, quæ de *locis sacris*, atque *Templis ab Aenea* in Latio *extructis* Virgilius memorat, nec non *Sacrificiis panis, atque vini* ibidem peractis, cum *Ritibus quibusdam*, qui à Sacerdotibus, aut Pontificibus Romanis, etiam hodie vsurpantur: nam de *Templis in Latio*, aut alibi *ab Aenea structis*, atque *dedicatis* (ne Petrum eumdem esse dubitares) illa Virgilij apertè loquuntur:

Aen. 5. *Tunc vicina astris Erycino in vertice Sedes*
Fundatur Veneri Idaliæ, tumuloque Sacerdos,
Ac lucus latè sacer additur Anchisæo.

Vbi non solùm *Sacerdotes* ab eo *institutos*, ad *tumulum*, seu *sepulchrum Anchisæ*, vel *Altare* Christi *conseruandum*, sed et *Lucum sacrum* Cœmeterium illi additum agnoscis, nec non *nouendiale sacrum*, seu sacrificium, vt sequitur, ibidem peractum:

Iamque dies epulata nouem gens omnis, & aris
Factus honos.

Sed et idem *Aeneas marmorea Templa se* (Christo) *Phœbo*, et *Triuiæ* (Sacræ Trinitati) *instituturum in Latio spondet*, et eiusdem Christi *festos*, et *solemnes dies*,

Aen. 6. *Cum Phœbo, & Triuiæ solido de marmore Templa*
Instituam, festosque dies de nomine Phœbi.

Quid, quod *Basilicam Lateranensem*, per *Regiam Pici*, quem Pontificem Summum esse ostendemus, Maro quoque nobis clarè delineat?

Tectum Augustum (ab Augusto Constantino extructum) *ingens, cētū*
Sublime columnis

Aen. 7. *Vrbe fuit summa, Laurentis Regia* (Basilica) *Pici*,
Horrendum syluis (lignis arboris Sanctæ Crucis) *& relligione parentū.*

Religiosis Sanctorum Pontificum Reliquijs, qui ibi tumulati.

Hic sceptra accipere, possessionem summi Pontificatus, *&*
Primos attollere fasces
Regibus (Ecclesiæ Pontificibus) *omen erat, hoc illis Curia*
Templum,

Quia in eo Templo plura tùm Oecumenica, tùm alia Concilia olim celebranda, *Hæ sacris Sedes epulis*, ob Altaria, in quibus Eucharistia sumitur, *hic ariete cæso*, Agno Christo, qui tollit peccatum Mundi,

Perpetuis soliti Patres considere mensis,

Quia Agnus ille in *Mensis* Eucharisticis *perpetuò* comestus, *perpetuò* integer quoque perseuerat.

Quin etiam veterum effigies ex ordine auorum
Antiqua ex cedro, statuæ, & effigies Apostolorum; et aliorum ex

pretiosa materia.

Ianique bifrontis imago,

Quia geminæ frontes, seu capita Apostolorum Petri, et Pauli ibidem visuntur.

Vestibulo adstabant, aliique ob origine Reges

Christiani Martyres, nam sequitur

Martia qui ob Patriam (Cœlestem) *pugnando vulnera passi,*

Multaque præterea sacris in postibus arma,

Captiui pendent currus etc. quia plurima præda,

Et *captiua* spolia ex Solyma euersa à Tito Romam in Triumphum illata, vel ab alijs Principibus aduecta, isthic reseruantur, atque inter cętera

Portarum ingentia claustra

Tres portæ marmoreæ, quæ Pilati Prætorium Hierosolymis olim exornabant:

Ereptaque rostra carinis.

Ex *quibus æreæ columnæ confectæ* ab Augusto, post pugnam Aegypti naualē, ibidem spectantur. additur deinde epiphonema

Tali intus Templo Diuum, patriaque Latinus

Sede sedens, quia Pontifices Romani suam in eo Templo *Sedem,* & *Cathedram* erant habituri. Verùm hæc de Templo sito in Laurenti Vrbe, non in Romana, Virgilius memorat. Esto, nam vti per Laurentes agros, Italiam, sic etiam Romam per Laurentem Vrbem significat: Vnde *Laurens Tybris,* qui Romam diuidit, ab eo vocatus *Aen. 6. liceat Laurentem attingere Tybrim.* Itaque hodierna Latinæ Ecclesiæ sacra cum Cęremonijs, & Ritibus, *in Latio Aeneam* Petrum *vsurpasse,* non solùm ex *sacris epulis,* & *perpetuis mensis* (*in quibus aries,* siue Agnus perpetuò quasi *immolatur*) supra memoratis liquet, sed ex sequentibus, vbi idem Heros

Cana penetralia Vestæ

Farre pio, & plena supplex veneratur acerra. Aen. 5.

Nam per *canam,* siue albam *Vestam,* & *far pium,* Sacrificium arcanum, & mysticum sub candidi Panis speciebus signari supra docuimus, & infra latius quoque docendum, vbi de *Virginibus Vestalibus* agemus, cui Sacrificio *thuris acerra* solet adhiberi. Item

Corpora sub ramis deponunt arboris altæ, Crucis, Aen. 7.

Quæ in locis Sacratis, aut Deo Dicatis semper erigi solet,

Instituuntque dapes, & adorea liba per herbas

Fragrantes, quibus pauimenta Templorum prætexunt;

Subijciunt epulis legalibus (*sic Iupiter ipse monebat*)

In cœna suprema,

Et Cereale solùm pomis (lactucis) *agrestibus augent:*

Consumptis hic fortè alijs, (*ut vertere morsus*

Exiguam in Cererem penuria adegit edendi,

Et violare manu (in fractione hostiæ) *malisque audacibus orbem*

Fatalis crusti (qui fatum, seu mortem Domini perpetuò enunciat)

patulis nec parcere quadris,

Heus etiam mensas consumimus, inquit Iulus,

Nam hæc *adorea liba subiecta epulis* legalibus, & *Cereale solùm pomis,* seu lactucis *agrestibus auctum,* & *exigua Ceres,* & *orbis fatalis crusti* (hostia panis rotunda) *quem fame* spiritali *adacti Itali,* seu Romani *comedunt,* & *quæ* tanquam *mensa* sacro corpori Christi epulando inseruit, atque illi substrata

strata quoque *consumitur*, *Cœnam Dominicam* clarè manifestant; quæ in Ecclesia Christi, vti ex Epistola ad Corinthios liquet, in hunc ferè modum erat celebranda. Ac ne alteram sacrificij partem sub specie vini, in hoc epulo sacro desideres, mox sequitur:

Ibid. *Certatim instaurant epulas, atque omine magno*
Crateras læti statuunt, & vina coronant.

Item alio loco:

Aen. 8. *Tum lecti iuuenes certatim, araeque Sacerdos*
Viscera tosta ferunt taurorum, onerantque canistris
Dona laboratæ Cereris, Bacchumque ministrant.
Vescitur Aeneas simul & Troiana iuuentus
Perpetui tergo bouis, & lustralibus extis.

Perpetuus enim ille *bos*, sicut & *Tauri lustralia exta*, æternam victimam semper consumptam, & numquam consumendam, Christum figurabant: & *bos* idem *perpetuus* cum *Cerere* et *Baccho* aliquid supra inanem, et Caluinisticam panis, atque vini tantum repræsentant, de *quo* eodem *sacro* sic ait Euander:

Non hæc solemnia nobis,
Ib. *Has ex more dapes, hanc tanti Numinis aram*
Vana superstitio, veterumque ignara Deorum
Imposuit, saeuis (hospes Troiane) periclis,
Damnationis æternæ, per sacrificium Christi crucifixi cruentum
Seruati facimus, meritosque nouamus honores.

Item de eodem Herculis Christi sacro

Ib. *Ex illo celebratus honos, lætique Minores*
Seruauere diem, primusque Potitius author,
Et domus Herculei custos Pinaria sacri,
Hanc aram luco (Cœmeterio) *statuit, quæ Maxima semper*
Dicetur nobis, & erit quæ Maxima semper.

Per *Potitios* enim, & *Pinarios* Diaconos, seu Ministros Eucharistici *cibi atque potus* intelligi oportet, quia in primitiua Ecclesia etiam à Laicis passim, sub vtraque specie Christus sumebatur, vnde de *sacro Scypho* postmodum quoque fit mentio:

Ib. *Cum Sacer impleuit dextram Scyphus, ocyus omnes*
In mensam læti libant, Diuosque precantur.

Nam iuxta Missæ sacrum Canonem, *Diui*, atque *Sancti* plures *inuocantur*.

Item paulò supra, ad eosdem *Diaconos*, seu ministros

Porgite pocula dextris,
Ib. *Communemque vocate Deum, & date vina volentes.*

Huc spectant Penates, siue *Dij Penus, quos secum classe in Latium deuexit Aeneas*, sic quidem vocati, quia Panis et vinum (sub cuius speciebus Diuinitas latere debebat) in *penu* conduntur: de quibus rursum Virgilius

Per magnos, Nise, Penates,
Aen. 9. *Assaracique Larem, & Canæ penetralia Vestæ*
Obtestor.

Et quia ad Orientem Solem maiora Templorum Altaria ferè extructa sunt, id quoque Virgilius in Sibylla vidit:

Illi ad surgentis conuersi lumina Solis,

Dant

Dant fruges manibus salsas;

Ob *Salis consecrationem*, quæ sacrificio *panis*, siue *frugum* consueuit præmitti. Et quia in Templis, tempore sacrorum, Christus apparere debebat, illum per *Faunum Deum Italorum* fabulæ expresserunt, à φαίνω appareo sic dictum, vnde et Templa *fana* appellantur, de quibus *Fauni Templis* atque *lucis*, seu cœmeterijs, quæ ob cadauera isthic inhumata *sæuã mephitim exhalare* dicuntur, hæc Virgilius narrat,

Hinc Italæ gentes, omnisque Oenotbria tellus, Aen. 7.
In dubijs responsa ferunt; *huc dona* (oblata) *Sacerdos*
Contulit, & *cæsarum ouium sub nocte silenti*,
Pellibus incubuit stratis, *somnosque petiuit*.

Quæ *cæsarum ouium pelles*, Sacerdotum vulgo *Epomides* notant (ab ὦμος humero) quia humeris ritu Monachali olim gestabantur, quę in brachia modo defluxere, et primitiuæ Ecclesiæ Sacerdotes inter matutinarum precum singulos cantus, seu nocturnos, (is humi stratis incubantes) leuem somnum captabant, de quibus *pellibus*, siue *velleribus* rursum Virgilius:

Iamque Sacerdotes, primusque Potitius ibant, Aen. 8.
Pellibus in morem cincti.

De *Teucrorum* autem, siue Sacerdotum, et Episcoporum, qui *Tau*, siue crucis *cornua* in piloo gestant, cęterisque *ornamentis*, ita Turno vir affinis loquitur, dum Aeneæ socijs superbius insultat.

Vobis picta croko, & *fulgenti murice vestis*; Aen. 9.
Desidiæ cordi, *iuuat indulgere choreis* (choris)
Et tunicæ manicas, & *habent redimicula mitræ*.

Mitra enim, seu *Tiara*, et *purpurea veste* in sacrificijs *vsurum Aeneam*, Summum Pontificem, cum Successoribus, et Cardinalibus, et Episcopis socijs, illud quoque docet:

Quin vbi transmissæ steterint trans æquora classes, Aen. 3.
Expositis aris iam vota in litore solues;
Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne qua inter Sanctos ignes, in honore Deorum
Hostilis facies (Dęmonis) *occurrat*, & *omnia turbet*.
Hunc socij morem sacrorum, hunc ipse teneto,
Hac casti maneant in religione nepotes.

Iam verò Sacerdotum *Pileos* satis idem ostendit, dum *Aeneæ socios ramis* arboris *Palladis*, *Oliuæ*, atque *Myrti velat*, quibus arboribus Crux Christi notatur, quam Clerici, atque Sacerdotes *Pileorum cornibus* erant gestaturi. Quid, quod eosdem Presbyteros cum inferioribus Ecclesiæ Ministris, sacrificij tempore, alternis in choro *canentes* idem Author inducit?

Iamque Sacerdotes, *primusque Potitius ibant* Aen. 8.
Pellibus in morem cincti, *flammasque* (tędas vel cereos) *gerebant*.
Instaurant epulas, & *mensæ grata secundæ*
Dona ferunt, *cumulantque oneratis lancibus* (patenis) *aras*.
Tum Salii ad cantus, *incensa altaria circum*,
Populeis adsunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenum chorus, *ille senum* (Presbyterorum) *qui carmine* (Dauidis) *laudes*
Herculeas (Christi) & *facta ferunt*.

Epi-

Episcoporum item exequias in *funere Miseni* Aeneæ socij licet agnoscere: nam

Aen. 6. *Principio pinguem tædis, & robore secto,*
Ingentem struxere pyram.

Quæ *Capella ardens* vulgò nominatur: ob quam in Sibylla lectam, Romanorum morem profluere suspicor, cadauera in pyra cremandi, quæ *Puticulis*, seu Scrobibus in modum puteorum factis antea obruebant. Sed quid pyra structa?

Decorantque super fulgentibus armis

Mortui insignibus. Interea circa functi cadauer

Pars calidos latices, & ahena undantia flammis
Expandit, corpusque lauant frigentis, & ungunt

Illud condiendo.

Fit gemitus, tum membra toro defleta reponunt,
Purpureasque super vestes (Episcopi) *velamina nota*
Coniiciunt, pars ingenti subiere feretro
Triste ministerium

Cadauer domo efferendo. busto autem in cineres collapso, Corynæus, *Virgineus* Sacerdos à Græco *ritu*,

Ter socios pura circumtulit unda,
Spargens (tumulum) *rore leui, & ramo felicis oliuæ,*
Lustrauitque viros (adstantes aqua lustrali)
Dixitque nouissima verba.

Christianorum quidem, *requiescat in pace*, Ethnicorum autem, *sit tibi terra leuis*, hoc est, facile resurgere possis, nam qui graui mole terræ premuntur, difficile exurgunt, quibus verbis prisci resurrectionem à Sibylla edocti futuram docebant.

At pius Aeneas ingenti mole sepulchrum
Imposuit, suaque arma viro, pro epitaphio, *remumque, tubamque.*

Remum quidem, pedum Episcopale, quo *nauim Petri* Ecclesiam *iuuerat*, atque promouerat. *tubam* verò Euangelicæ prædicationis signum, quam proprium Episcopi munus esse constat. Quod verò ad Sacrificia, seu Missas Defunctorum attinet, ea non vno loco *per nigri velleris Agnas, & nigrantes terga iuuencos*, atri in funeribus Templorum ornamenti indices, & *Diis Manibus*, hoc est, Christianis in Dei gratia mortuis, *inferias mactatas*, Virgilius expressit: *Manes* enim defunctorum animas rite prisci nominant, quod post corporum casum *permaneant*, neque extinguantur, vti à Sibylla Atheos confundente illi didicerant, & ob spiritalem, & subtilem eorum naturam, etiam *vmbras* vocant. De *Manibus* autem, seu *vmbris placandis* nempe Deo, aut Diuinæ eius Iustitiæ, *morem iustis*, hoc est Christianis *Latinis, ab Aenea allatum* Ouidius affirmat, nec quocumque modo, verum *Sacrificijs panis atque vini*, imò & *precibus*: ex quo intelligimus hodiernos Romanæ Ecclesiæ circa curam mortuorum ritus, à Petro manasse: nam sic Ouidius

Fast. 2. *Est honor, & tumulis animas placare paternas,*
Paruaque in extinctas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes pietas pro diuite grata est
Munere, non auidos Styx habet ima Deos, Christianos.

Tum per sequentia verba *Sacrificium panis, atque vini* præclarè insinuat,

Inque

Inque mero mollita Ceres: Ib.

Cui addit

Nec maiora volo, sed & his placabilis vmbra est,
Adde preces; positis & sua verba foris.
Hunc morem Aeneas, pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, iuste Latine, tuas.

Eiusdem quoque *Aeneæ, idest, Petri singularem pro mortuis* Martyribus *curam* Virgilius Maro illo versu proponit: Aen. 11.

Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis
Hanc patriam (Romam) *peperere suo, decorate supremis*
Muneribus.

Et in funere *Pallantis, Aeneæ*, hoc est, Petri *causa interfecti*, exuuias eiusdẽ, vt fit, in martyrum Lipsanis, atque Reliquijs, *vestibus multum pretiosis adornat*: Nam

Geminas vestes, ostroque, auroque rigentes Ib.
Extulit Aeneas, quas illi læta laborum
Ipsa suis manibus quondam Sidonia Dido
Fecerat, & tenui telas discreuerat auro:
Harum vnam iuueni supremum mœstus honorem
Induit.

Verba autem Aeneæ ad eumdem nouissima fuerunt: Ib.

Salue æternum mihi maxime Palla,
Aeternumque vale.

Sanctos quoque, atque *iustos homines* Ecclesiæ Romanæ, *Cœlo* esse *donandos*, nec non *Altaribus* in terra colendos, idem Maro à Sibylla edoctus canit; Aen. 7.

Hinc illum Coryti Tyrrena à Sede profectum,
Aurea nunc solio stellantis regia Cœli
Accipit, & numerum Diuorum altaribus auget.

Neque solùm Christum *Idæum*, seu *Iudæum Iouem*, vel *Iouem*, sed & *Phrygiam* Iudæam Deiparam *Matrem, inuocandos* præcinit: Nam Aeneas præter *Nymphas*, & *Genium* loci Tutelarem Angelum,

Idæumque Iouem, Phrygiamque ex ordine Matrem Ib.
Inuocat.

Quid, quod *Reliquias* eorum *seruandas*, atque *honorandas* singulari cultu, & ex Solyma Troia *Romam asportandas* idem prædixerit? nam *Ilioneus Aeneæ socius* eiusdem nomine *Regi Latino illa dona offert:*

Dat tibi præterea fortuna parua prioris Ib.
Munera, reliquias Troiæ ex ardente receptas,
Hoc Pater Anchises (Christus) *auro* (aureo calice) *libabat ad Aras,*

In suprema cęna, & sic de cęteris. quid, quod *Radios solares* circa eorumdem Sanctorum *tempora fulsuros* præuidit? nam *Regi* Christiano *Latino*

Tempora circum Aen. 12.
Aurati bis sex radij fulgentia cingunt
Solis Aui (Christi) *specimen.*

Verùm tempus est (vt Aeneidi finem imponamus) *Patris*, seu Pontificis *Aeneæ fatum*, atque *mortem*, & *Apotheosim* quoque cognoscendi, vt Petro similis in cunctis noscatur. *Aeneam* enim *violenta morte* humanis ademptum, non solùm prisci Historici tradunt, sed et *Dido prædixit:*

Bello

Aen.4. *Bello audacis populi vexatus, & armis,*
Finibus extorris, complexu auulsus, Iuli, Aelij Solimai,
Auxilium imploret, videatque indigna suorum
Funera, nec cum se sub leges pacis iniqua
Tradiderit, Regno, aut optata luce fruatur,
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.

Nam Crucis supplicio affecti inhumati pendebant. Eamdem violentam Aeneæ mortem, per *fluuium Numicum*, qui omnia in eo *mortalia*, seu *obnoxia morti* abluerit, fabulosè Ouidius ostendit, quo *fluuio*, qui nusquam extat, vel *Tybrim*, per quem S. Petrus ad martyrium in Ianiculum profectus à Porta Ostiensi, siue Tergemina, vel *Martyrium*, aut *Baptismum sanguinis* in Ecclesia Romana ingeniosè describit, in quo *Anna perennis*, idest, *gratia lateat*, quæ Christianis *perenniter* datur. eo quod magna in *Baptismo*, seu *fluuio sanguinis*, siue Martyrij, gratia Dei *occultetur*, vel etiam fons, seu puteus siccus, quem quidam veterum *fontem Numicum* fecere, ad S. Sebastiani, est intelligendus, vbi corpus Aeneæ diu occultatum, sicut S. Petri, docta fabula prodidit. (Fast. 3.) Hic igitur Latinus fluuius, seu *Numicus* à *No*, & *Ma* (latis) appellatus

Met. 14. *Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,*
Et respersit aquis, pars optima restitit illi.
Lustratum Genitrix Diuino corpus odore
Vnxit, & ambrosia cum dulci nectare mista
Contigit os, fecitque Deum, quem Turba Quirini
Nuncupat Indigetem, Temploque, Arisque recepit.

Ex Sibylla enim didicerat Poeta, in morte Christianos *vngendos*, et Eucharistiam sumpturos, *qua* velut *Ambrosia cum dulci nectare mixta*, horum *ora tanguntur*, et Deo acceptoquasi *Dij fiunt*, ideò ergò hæc *Aenea* adaptat: qui (Liu. Dec. 1. lib. 1.) *Deus Indiges*, hoc est, *Diuus indigens* dictus, propter paupertatem, & in Vaticano *Templo* non vt Deus, sed vt *paruo Numine præditus*, seu cultu Duliæ, honorari debebat, nam *Venus* Mater à *Ieoua* Patre *postularat*:

Met. 14. *Aeneæque meo, qui te de sanguine nostro*
Fecit auum (quamuis paruum) des Optime Numen,
Dummodo des aliquod.

Eumdem item in Diuos esse referendum, *Iunonem* apud Virgilium *Iuppiter ex fatorum* tabulis, seu *decretis* monet:

Aen.12. *Indigetem Aeneam scis ipsa, & scire fateris,*
Deberi Cælo, fatisque ad sydera tolli.

Et de eodem *Indigete* Tibullus:

Lib. 2. *Impiger Aenea volitantis frater amoris,*
Troia qui profugis Sacra vehis ratibus.
Iam tibi Laurentes assignat Iuppiter agros,
Iam vocat errantes hospita terra lares.
Illic Sanctus eris, cum te veneranda Numici
Vnda, Deum Cælo miserit Indigetem.

Quibus omnibus clariùs meridiè liquet, non alium à Diuo Petro, *Latinorum Patrem Aeneam* censendum. Itaque ea ratione non modo *Iliados, Odysseæ*, atque *Aeneidos, Diuina* (vt vocantur) *Opera* habes explanata, sed ab Annalibus priscis Latinorum, maximam errorum caliginem pulsam, et deter-

sam

sam vides, qui falsò Aeneam (vnde *Aeneadæ* Itali appellati) pro primo gentis Latinæ Colono, et Romæ Authore nobis obtrusere. Sed quorumdam adhuc Italiæ nominum occulta, et arcana ratio priùs inuestiganda, quàm ad vulgatam, et omnium sermonibus tritam, *Romuli, & Remi fabulam*, accingamur, vt Aeneæ historia prorsus absoluatur, quem in *Laurentes agros* Italiæ Scriptores verè induxerunt. Dionys. Aut. Rom. lib 1. Virgilius, Liuius, &c.

CAPVT XXIII.

Cur Italia *tellus Laurentia*, *Lauinia*, & *Daunia* olim appellata, Italique *Daunij*, *Lauinij*, ac *Laurentes*? Vbi perillustre *Venetorum Etymon*, aliorumque Latij populorum, nec non *Historia Lauretanæ Domus* à doctis fabulis ante Christum natum prædicta monstratur.

SI quo argumento *doctæ* Poetarum *fabulæ* (vti quidem eas S. Petrus vocat) *virtutem Christi* manifestam fecere, vt ibidem quoque idem insinuat, id in *Lauretanæ Domus* prodigio, tot sæculis ante rei euentum ab ipsis descripto, clarissimè elucet. Sicut enim Maro proximè Christum nasciturum, ex Cumana Sibylla verissimè olim vaticinatus est, ita ex eodem fonte, nempe Sibyllino, ipse, cæterique Poetæ, Lauretanæ Domus historiam hauserunt, vt non malè *vates*, ob vaticinia Sibyllæ ab ipsis excerpta, antiquitas illos nominarit. Quis enim non videt, terram Italiæ, *Laurentiam*, atque *Lauiniam*, id est, *Lauro-Lauiniam*, ante Christum natum, non alia de causa ab his nuncupatam, quam quòd Galilææ ablatam *Lauretanam Aedem* quondam suo gremio esset acceptura, vti Sibyllino indicio nouerant? nomenque *Laurentiæ*, à *Laureta* Matronæ Sylua, quam sacra Domus pro tempore quondam insessura, & *Lauiniæ* à græco λαβεῖν, quasi *Lauretanam* Aedem *acceptura* esse mutuatam, vnde & *Laurentes populi*, & *Laurentes agri* nomen sortiti sint, sicut *Lauinia tellus* cum *Lauina gente*? At de voce *Daunia* non perinde liquet, cur Latini *Daunij*, nec non *Gens Daunia* ab his nominati, nisi animaduertas à Græco Δάφνη, quod etiam *Laurum* significat, ab eadem (vti liquet) *Lauretana* Domo ducto vocabulo, *Daunios* quasi Daphnios, seu Laurentes dictos, vt *Apulos Daunios*, & *Peucedaunios*, quia ad *Picenos* erat *appulsura*. Quos *Daunios* cum Laurētibus populis Silius Italicus apertè coniungit: *Rutuli seruant, qui Daunia regna, Laurentique Domo gaudent*: en igitur Lauretana Domus, qua Rutulos Latinos gaudere affirmat. Ex quibus liquido cognoscitur, de Sacræ Aedis in Italiam aduentu, famam à Sibylla ortam, multis retro sæculis euentum rei antecessisse. Nam vt de Homero, Hesiodo, & cæteris taceam, qui natales Christi diù præcessere, Virgilius certe, Ouidius, ac Liuius Romanæ historiæ scriptor, ex quorum operibus præcipuè hæc vaticinia existunt, mille circiter, & trecentis annis ante Aedis translatæ miraculum vixere. Porrò sanè illustrem ac maximè celebrem de hac asportanda rumorem fuisse, ex innumeris eorumdem fabulis, atque historijs, quæ fabulam quoque ac poesim sapiunt, (vt infra monstrandum)

2. Petr. 1.

Eccl. 4.

Lib. 8.

dum) colligere licet, quarum modò aliquas solùm persequemur. *Adria. Arã*
Dec. 1.4. *in cælo conspectam*, T. Liuius meminit, *speciesque hominum circum in candida veste*, quod sacrum Altare Lauretanæ Domus apertè designat, quod via cælesti Adriaticum mare traiecturum erat, Angelis, qui humana specie & cum candida veste non solum pinguntur, sed ferè apparent, illud portantibus. Quod enim *conspectam*, non conspiciendam *Aram* exposuit, à Sibylla phrasim mutuatum apparet, quæ quidem prophetarum more, transacto tempore pro futuro vtitur, quod illis fuerint res in viso gestæ, quæ nobis gerendæ. Idem quoque portentum alio loco idem Author narrat, verùm per fabulam à vetustis forsitan Poëtis depromptam. Ait enim *in Agro Piceno lapidibus per tri-*
Dec. 4. l. 9. *duum pluisse, ac calestes ignes* ibidem loci *multifariam ortos*, quę ternam lapidum Domus Lauretanæ in eodem agro migrationem præsignificarunt, & quasi lapideum imbrem de cælo aereo, prodigio lapsurum, ac cælestes flammas, quæ statis diebus hanc diuinam Domum, plurimo olim igne innoxio lamberent. Alia modò fabula *Lauri*, à Rege Latino ex progenie Pici, *in Ita-*
Hist. Laur. *lia inuenta*, à Virgilio descripta, eamdem Lauretanam Domum cum effigie sacra ibi reperiendam clarè adeo prædicit, vt communis sensus expers dicendus sit, qui id negauerit:

Aen. 7. *Laurus erat tecti medio, penetralibus altis,*
Sacra comam, multosque metu seruata per annos:

Laurus enim pro *Aede Laureti* per poeticam quamdam metalepsim ponitur, quæ *tecti medo*, nempe Templi Augusti a Paulo II. Pontifice inchoati, & Iulio item II. perfecti, cuius fornice seu tecto tota operitur, ea structuræ magnificentia, quæ *penetralibus altis* bellè indicatur. Porrò *sacra comam*, quod sacrata Virgo, cum prole sua Sacrosancta, Lauretanæ Domus fastigio insidens fere depingatur. Causa verò *metus* seu formidinis apparet, quare illa *seruata* siue custodita, ne rursum discedat, vt ex Galilæa primùm, deinde ex Illyri
Hist. Laur. siue Dalmatia, tum Lauretæ Sylua, denique ex propinquo colle migrauerat.

Ibid. *Quam Pater inuentam, primas cum conderet Arces,*
Ipse ferebatur Phoebo sacrasse Latinus,
Laurentisque ab ea nomen posuisse colonis.

Per *Patrem Latinum* Papam siue Pontificem Summum intellige, nam Παππας Græci *Patrem* dicunt. Inuenta est autem illa *Laurus* (Lauretana Domus) in
Hist. Laur. *Piceno* Italiæ *agro*, illo interregno, quo Bonifacius VIII. Pontifex Summus creatus est, anno salutis MDXCIV. quarto Idus Decembris, verùm diù ante, quàm alter quoque Pater seu Papa Latinus, Iulius II. *primas Arces*, Pontificias Aedes, in Laureto conderet, & Leo X. Lauretanam Vrbem, ad hostes arcendos, moenibus primis accingeret. Temporis enim seu Chronologiæ parum studiosi Poëtæ, vt in Apparatu, atque aliàs sępe monuimus. Hanc autem *Laurum* (Lauretanam Domum) Pater Latinus, seu Pontifex Summus Petrus *Phabo* Christo *sacrauit* (qui rite φῶς βίος, vita lux hominum, vnde Phoebi nomen) quia Domum Virginis post ascensionem in sacellum conuertit, ibique aram consecrauit, vti etiam hodie traditio tenet. vnde appositè fabulosa historia refert, in Laurenti aris primam Deo victimam Aeneam obtulisse. Ab hac item *Lauro*, seu Lauretæ nemore, vbi primùm sacra Aedes in Italia stetit, *Anchonæ coloni* vetus nomen Lauretanum Aediculæ primò *impositum* seruant. Sequitur Angelorum elegans descriptio, qui hoc mirabile Atrium

toties

toties deportarunt, quos quidem Aligeros spiritus (vti solent pingi) per *Apes* etiam aligeras Virgilius adumbrat.

Huius Apes summum densæ (mirabile dictu) Ibid.
Stridore ingenti, liquidum trans aera vectæ
Obsedere apicem, & pedibus per mutua nexis
Examen subitum ramo frondente pependit.

Imago enim Lauretanę Aedis vulgò circumfertur, cum Angelorum seu Cherubinorum denso examine, qui coronę modo inter se connexi, in summo Ædiculę apice, Lauretanam Virginem insidentem ambiant, & quasi *obsideant*. Quia verò *Apes* illę Angelicę, breui spatio, & momento, à Nazareth Galilææ oppido, per ingentes terrarum atque maris tractus, illam in Dalmatię fines intulere, ideo *liquidum trans aera vecta*, & *stridore ingenti*, qui celeris motus indicium pręsefert. Hist. Laur.

Præterea castis adolet dum altaria tædis, Ibid.
Et iuxta genitorem adstat Lauinia Virgo,
Visa (nefas) longis comprehendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regalesque accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fuluo
Inuolui, ac totis Vulcanum spargere tectis.
Id verò horrendum visu, ac mirabile ferri.

Lauinia Virgo siue Laurolauinia hic pro Virginis Lauretanæ effigie poeticè ponitur, dicta quidem Lauinia, siue Laurolauinia, quod *Laureta* Matronæ Syluam sua Ædicula primò *occuparit*: quæ hic *adolere tædis altaria* metonymicè dicitur, tanquam adolendi causa. Huic autem Lauiniæ Virgini *crines longos* donat, quia Nazaræo more atque ritu, vt spectare licet, per nuda colli & humeros, capilli seu crines in statua defluunt. *gemmis* item *coronam insignem*, ob gemmatam coronam, cum qua olim translata. nec non *iuxta genitorem adstans* describitur, quod Christum eumdem Filium atque Genitorem brachio amplexetur, atque sustineat. Atque, vt nemini dubium appareat, statuam Lauretanam describi, non solùm *altare*, quod ante eius effigiem visitur, Poeta non siluit, sed nec *fumidam* faciem, lumine tædarum, siue cereorum fumo infuscatam, quasi *longos crines* flamma comprehenderit, & *Virginis ornatum*. Quam quidem tædarum irreuerentiam per (*nefas*) castigat. Sed *cælestes flamma* & *lumina* etiam exprimuntur, quæ non semel augustum Sacellum, cum Templo illud circumdante, illustrarunt, atque decorarunt, dum *Lauinia Virgo Vulcanum* seu ignem *totis tectis spargens* à Virgilio *videtur*. quæ quidem miracula grandia epiphonemate crebro admirans conclusit: *mirabile dictu*! *horrendum visu*! &c. Verùm multis locis ab Ouidio quoque idem Historiæ prodigium tractatur: præsertim per *Daphnen* castissimam Virginem *in arborem* seu *Laurum* mutatam, quæ à *Adem* lauro, Virginem Lauretanam denotat, ideoque in Laurum conuersam, & translatam, vel quod è Nazareth *in Laureta Syluam* erat transferenda, vel quod Deiparę lignea illa effigies, ex cedrinæ arboris trunco efformata, à primis Christianis post obitum eius in Nazaræna Domo fuerit collocata, vnde fabula Virginis in arborem & laurum conuersæ manarit. Illam autem *Daphnen* seu Lauream Virginem, *intonsus Apollo*, seu Phæbus fertur adamasse, ob amorem Christi Nazaræni, & in morem gentis Nazarææ, intonsi. Et quanquam castum hunc

Hist. Laur. Met. 1.

amorem, rei spiritualis ignarus Poëta, ad lasciuum fœde detorqueat, bellè tamen, atque eleganter, & ad historiæ aptissimè euentum, *fugiente Daphnen* celeriter & æquali passu *Phœbus insequitur*, tum vt eius castitas, atque Virginitas illibata discatur, virum fugiendo, tum quod Christi patriam & paternum solum, in Illyrim et Italiam migrans, velox deseruit, atque fugienti similis, æqualiter insequente filio Virgineo sponso, cuius effigiem semper sustentarat. Sed cur *filia Penei*, & *ab eo*, seu *flumine* fugiens *adiuta* & suscepta? nisi quòd filia S. Spiritus fuerit, rectè per *Peneum* à *Πνέω* spiro, designati, qui Spiritus item Angelicos sua voce refert, qui *Daphnen* Lauretanam Virginem in fuga iuuerunt, sicut & ciuitas Dalmatię *Flumen* appellata, eamdem in arborem seu
Ib. statuam è ligno mutatam, sui quasi agri hospitio suscepit. *Quam* vel sic *mutatam Phœbus adamarit*, tum quod Lauretana Aedes, & statua Christo summè cara, vti creberrima miracula monstrarunt, tum quòd Lauretanæ Matris brachio assiduè insidens, hic Apollo intonsus, eam vti Pusio continuò tangat, & quasi osculetur. Vnde Ouidius de eadem mutata,

Ib. *Hanc quoque Phœbus amat, positaque in stipite dextra,*
Sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus,
Complexusque suis ramos, vt membra, lacertis,
Oscula dat ligno, id est, ligneæ Matri;
Cui Deus, at quoniam coniux mea non potes esse;
Arbor eris certè (dixit) mea.

Christum enim statua ex arbore confecta, materne sustentat.

semper habebit

Te coma, Phœbi siue solis radij, qui statuas Virgineas in capite ambiunt. *te cythara*, cruces, quibus Christi manus, vt cytharæ, affixa, D. Virginis fere & Ioannis imagine insignes. *te nostra, Virgo, pharetra*; altaria nostra, ex quibus gratiarum tela & spicula in homines Christianos vibrantur. Neque item dubium, ob hoc Lauretanæ Domus prodigium in Sibylla lectum, antiquos Romanos in triumphis *lauro* vsos esse, qui victoriarum authori Deo carissimam *Lauream* seu Italam Virginem fore didicissent. Vnde Ouidius de eadem Daphne siue Lauro:

Ibid. *Tu ducibus lœtis aderis, cum lœta triumphum*
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas.

Et quia eiusdem Virginis Lauretanæ statuas atque imagines è Sibyllæ libris prisci acceperant, tum ianuis templorum, aliarumque augustarum ædium, tum etiam quercubus atque arboribus medijs crebro affigendas, propterea hoc vaticinium poeta subiunxit:

Ibid. *Postibus augustis, eadem fidissima custos,*
Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Neque omittendū, quod sicut illa Christi Parens, ob Lauretæ Syluam *Daphne* appellata, sic filius *Daphnis*, quasi Laureus, qui tum propter acerbam mortem,
Eccl. 5. *extinctus crudeli funere* à Virgilio canitur, tum quia eiusdem Crucifixi effigies, cum Lauretana Aede in Latium simul erat adducenda. *Lauri* itaque fabulæ à priscis inuentæ, Lauretanam Virginem clarè præcinebant, vt cum eam fabulantur *Iouis fulminis ictum non sentire*, eo quòd ab omnis peccati labe (quod Iouis fulmen atque iram veteres doctè interpretantur) immunis, & numquam obnoxia fuerit. Hinc *Delphica Laurus* Phœbo consecrata, quæ *vterum* Lauretanę Matris à græca *Δελφὺς* voce denotaret, diuino concepti

Ver-

Verbi per nouem menses hospitio facrum. quæ *Delphica laurus* etiam *vaticinans* credita, quòd eadem Virgo in vtero habens atque claudens Christum, *prophetare* deberet. Iam verò *Larentinalia* in mense Decembri Romæ celebrata, eaque in honorem *Accæ Larentiæ Deæ*, quidnam aliud clamant, quam Laureti Ædem in Italiam seu Lauretæ nemus, quarto idus Decembris, cum *Acca Laurentiæ*, Diuæ Anconitanæ siue Lauretanæ sacra effigie olim asportandam? Quam quidem *Accam*, Matrem Anconitanam *Faustuli* seu beati Ioseph *vxorem* quidam verè prædicarunt, nec non *Romuli ac Remi nutricem*, quod Apostolorum Petri atque Pauli Ecclesiam Romanam, miro Ædis suæ prodigio, esset adauctura. *Sacerdotes* porrò *Accæ Larentiæ*, eiusdem augustæ Domus Canonicos olim fundandos signabant. Quid, quòd aptè eadem *Acca Larentia*, quæ *Anconam & Lauretæ* nemus suo nomine refert, ab antiquis *Dea Flora* dicta, quasi Dea Nazareth, quæ *Floridam Deam* hebraicè sonat, quia in Nazareth concepta & orta, IESVM Nazarenum seu *floridum* filium ibidem conceptum isthic educare ac alere deberet? vnde ad effigiem Lauretanę Domus cereo Agno impressam, hic titulus legitur, qui hebraicum etymon Domus Nazarenæ luculenter explicat, *Vere Domus florida, quæ fuit Nazareth*. Ex hac igitur Domo verè florida *Dea Flora* prodijt, mater atque parens florum, *Floridi* primùm ante omnes IESV *Nazareni*, deinde *Floridorum* quoque Christianorum, seu Nazarenorum. Sed quod non caperet rudis antiquitas, in libris Sibyllæ, mysterium Virginis quondam pariturae, quo filium illa Virgo Flora extra coniugium (puta consummatum) enixura esse canebatur, & duorum sponsoru m, nempe Spiritus Sancti, quem *Zephyrum* Ouidius vocat, & *Faustuli* Ioseph, à quibusdam *Carrutij* dicti, quasi fabri Carrorum, siue lignarij, simul sponsa futura, ideo impiæ fabulæ (quamuis doctæ simul) castissimam hanc Virginem Matrem, *nobile* atque *diues scortum* tradidere. *Nobile* enimuero, quod eiusdem cum Christo homine generis. *diues* autem, ob donaria & opes immensas, quas in Sacello suo Lauretano erat congestura. Scortum, inquam, siue meretricem, quæ *Romulum*, & iuxta alios, *Senatum Populumque Romanum, bonorum omnium hæredes fecisset*, quia Domum suā Nazarenam, postmodum Lauretanam dictam, è Nazareth primùm, deinde Dalmatia, in Latium tandem diuinitus erat transmissura, atque donatura, cum supellectile, armariolo, & vasis fictilibus, ac deinceps innumeris donis, & anathematis, quibus Floræ mobilia, ac immobilia bona continentur. Ob quod beneficium (quod quidem collatum Romani Sibyllam prauè interpretati, falsò credidere, quod solùm olim erat conferendum) Floræ dies Natalis, diu ante Christum natum, atque eius Floram Matrem, Romę celebratus, quia id insuper olim factitandum in Ecclesia Romana fortasse legissent. Quin in vrbe *Fanum* illi excitarunt, vbi Virginis Lauretanæ Templum quondam erigendum, in Sibyllæ folijs scriptum didicerant. Sicut autem *Larentinalia* in mense Decembri ob causam iam dictam, ita *Floralia* Maio instituta, Ouidio teste,

Plut. in q. Rom.

Fast. 5.

Fab. Pict. l. 2.

Fast. 5.

Fast. 4.

Exit & in Maias sestum Florale Calendas,

quòd septimo idus eiusdem mensis, anno MDXCI. Nicolao IV. Pontifice Maximo, Lauretana Domus in Illyrim siue Dalmatiam erat asportanda, sicut & Decembri in Italiam postmodum erat migratura. A *Flora* autem Nazarena Virgine, cui *Maria* nomen (antiquorum *Maia*) *Maius* mensis dictus, quo Domus eius in Illyrim erat transferenda, cuius etiam idem Ouidius meminit

At

Fast. 5. *At tu materno donasti nomine mensem,*
Inuentor curuæ, furibus apte, fidis.

Mercurij enim Christi mater *Maia* seu *Maria*, qui ab eiusdem Μαρίας κῦμα, seu ventre Mariæ nomen adinuenit. Quem quidem fures antiquitus, vti sibi aptum numen, inuocabant, eò quod Latronem morientem in Cruce erat beaturus, quod altero libro fusius explicandum, vti cur cytharæ inuentor sit dictus. Nemo itaque miretur, si *Maiam Larentiam* Macrobius nominet, quam *Bonam Deam* simul esse docet, de qua mox dicendum. Sed quam castè Naso de Dea *Chloride* siue *Flora* senserit, deque eius partu, quo mater effecta, verùm Mater Virgo, modò attendamus. hanc enim secum colloquentem hoc modo inducit:

Ibid. *Ipsa doce, quæ sis, hominum sententia fallax,*
Optima tu proprij nominis author eris.

Cui Diua respondet,

Chloris eram, quæ Flora vocor. ex quo liquet corrupto vocabulo *Chloridis*, pro *Floride* seu *Flora* Græcos vsos esse, quādoquidem ex patria, seu nomine Nazareno liqueat, Floram aut *Floridem* veriùs, quam *Chloridem* esse nominandam. at subiungit illa

Quæ fuerit mihi forma, graue est narrare modestæ,
Sed generum Matri (Annæ) *reperit illa Deum.*

Deum *Zephyrum*, Deum Spiritum Sanctum, a quo impregnatam se mox fatebitur. Agnosce interim modestiam Virginis, quæ nonnisi modestè, & cum præmunitione se Dei sponsam nominare audet.

Ver erat, errabam, Zephyrus conspexit, abibam,
Insequitur, fugio, fortior ille fuit.

O docta fabula! etenim vere ineunte, seu Martij mensis vigesima quinta, superueniens in illam *Zephyrus*, seu Spiritus Sanctus, castissimum vterum eiusdem afflauit, atque fecundauit. Qua quidem die Incarnatio Christi, & Annuntiatio Virginis celebrari solent. Vere ineunte ad Elizabetham cognatam in montana Iudææ, duce illo Zephyro, Virgo Flora profecta, quod iter *errorem, fugam*, & *discessum* vocat. Satis autem Flora sua fuga indicat, se non statim consensum spiritualibus his nuptijs dedisse, imo quasi repugnasse, quod virum cognoscere nollet. Quam ob causam, hoc mysticum S. Spiritus opus *vim* Poëta appellat, poeticè non Theologicè, quòd consensum dedisset, quanquam ea phrasi castitas eius intelligatur:

Vim tamen emendat (Zephyrus) *dando mihi nomina nuptæ,*

nimirum Desponsatæ Ioseph.

Inque meo non est vlla querela thoro.

Quia licet sponsa atque mater, thorum Virgineum illibatum seruaui. maculam ergo meretricis falsò Floræ aspersam, eluere Ouidius studuit, optimè a Sibylla edoctus. eiusque imperium atque potestatem in Ecclesiam Christi per horti floridi metaphoram exponit, vel allegoriam:

Ibid. *Est mihi fecundus dotalibus hortus in agris,*
Aura fouet, liquida fonte rigantur aqua.
Hunc meus impleuit generoso flore maritus, Zephyrus,
Atque ait: arbitrium tu Dea floris habe.
Sæpe ego digestos volui numerare colores,
Nec potui, numero copia maior erat.

Qua

Qua allegoria multitudinem atque varietatem fortium ac *generosorum* Christianorum explicat. Et quia *Horæ* Canonicæ in Ecclesia Romana erant instituendæ, & *Gratiæ* seu *Charites* filiæ Spiritus Sancti, tempore horarum illarum, *coronas* precum (vulgò rosaria) in templis recitare debebant, ideo illa subdit: Ibid.

Conueniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,
Inque leues calathos munera nostra legant.
Protinus accedunt Charites, nectuntque coronas,
Sertaque coelestes implicitura comas.

Nullum enim opus Deo gratum & ad salutem vtile, etiam Rosarij, aut precum quarumuis recitatio, nisi à gratia Christi, seu Spiritus Sancti, vel *Charite* procedat. Addit item *Flora* Ecclesiam filij per varias gentes sua opera sparsam, & disseminatam:

Prima per immensas sparsi noua semina gentes,
Vnius tellus ante coloris erat.

Quia Ecclesia fere in sola Iudæa, nondum in gentibus. Se quoque Christi Matrem esse his verbis ostendit:

Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes.

Nam *Mars* vox contracta ex ΜΑΡΙΑΣ Υἱὸς, id est, filio Mariæ, qui & græcè Ἄρης, & prima littera ei restituta, Μάρης diceretur, quasi *Marianus*. Modum autem generandi *Martis*, quamuis fabulosè, doctè tamen explicat: nam grande illud mysterium, haud pessimè Poëtam, Sibylla magistra, assecutum liquet:

Si Pater est factus, neglecto coniugis vsu Ibid.
Iuppiter, & solus nomen vtrumq; (Patris atq; Matris) *tenet,*
Cur ego (Iuno) *desperem fieri sine coniuge mater,*
Et parere intacto, dummodo casta, viro?

Id autem ope *Floræ* perfectum, quæ tangens suo flore, IESV Nazareno, sinum magnæ Iunonis, illam ita fecundauit, vt Christum sine Patris vllius in terris opera, siue *Martem* gigneret; de quo mysterio ad Iunonem Flora; Ibid.

Quod petis Olenijs, inquam, mihi missus ab oris
Flos dabit (IESVS Nazarenus) *est hortis vnicus ille meis.*
Protinus hærentem decerpsi pollice florem,
Tangitur (illo flore Iuno) *& tacto concipit illa sinu.*
Iamque grauis Thraces, & læua Propontidos intrat,
Fitque potens voti, Marsque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in Vrbe locum.

Nam Romæ Templum Virgini Floræ Lauretanæ erectum, vti supra diximus. Se quoque non vno, sed varijs templis, sacellis, & aris, & festis colendam atque honorandam, cum cæteris Sanctis, illo versu docet: Ibid.

Nos quoque tangit honor, festis gaudemus & aris,
Turbaque coelestes ambitiosa sumus.

Et infra:

Conuenere Patres, & si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa vouent.
Annuimus votis.

Quibus beneficia sua erga Christianos, sed maximè Domus Lauretanæ innuit, Italis, & Romanis diuinitus olim conferenda. Illam enim Diuam mortalibus

Ib. bus facilem, & minimè seueram futuram Poeta prædicit, verùm popularem:

Sed mihi succurrit, Numen non esse seuerum,
Vult sua plebeio sacra patere choro.

Vnde intelligis *Floralia seu Ludos Florales* ob gaudium illius beneficæ Domus in Latium quondam afferendæ, in Vrbe institutos, quamuis lasciuijs plurimis, magna iniuria castissimæ Floræ, hos contaminarint ac ignoratione Virginei, cælestis, ac Diuini partus, ob quem de eadem parum castè senserunt, vti supra dictum. Quod autem in his *Floralibus* se Romani *rosis coronarent*, eisque passim loca inspergerent, ad *Coronas* precum, vulgò *Rosaria*, *Virgini* quondam grata futura, prolusisse certum est:

Ib. *Tempora sutilibus cinguntur tota coronis,*
Et latet iniecta splendida mensa rosa.

Verùm & *Lumina* Floræ Imagini appingi consueta, quæ coelestes flammas Lauretanam Domum collustraturas olim portenderent, & quorum causam sese Ouidius ait ignorare, eo versu colludent:

Ib *Lumina restabant, quorum me causa latebat.*

Sic *Capreæ* & *Lepus* Floræ reti clausi, Domus Nazarenæ errorum & saltuum in varios colles, atque migrationum in plurimas sedes, vera Symbola erant:

Ib. *Est breue præterea, de quo mihi quærere restat,*
Si liceat, dixi; dixit & illa licet.
Cur tibi pro Lybicis clauduntur rete Leænis
Imbelles capreæ, sollicitusque lepus.

Non mirum igitur ab hac Flora *Floras* in Latio, quasi fortunatum nomen accepisse, vti *Florentiam* Vrbem, atque *Florentinos*, apud quos fanum Virginis Floridæ, & Areas & *Campos Acia*, hoc est, loca ciæ *Floræ* ibi consecratos. Sed de Flora satis, quam vti *Floridā* à Nazareth Floridā, sic à bonitate *Bonam Deam* quoque indigetarunt, quam summæ pudicitiæ matronam, *Maio* quoque mense, occultis & arcanis sacris matronæ Romanæ castissimè colebant: per matronas quidem, Matris fœcunditatem, per castos ritus, eius virginitatem, per arcana sacra Viris inaccessa, Incarnati & concepti Christi ab eadem, sine opera viri, mysterium nec adumbrantes. Templum autem eius in paruulo montis cliuo positum Romæ frequentantes, Lauretanæ Aedis in colle multiplici figendæ situm prædocebant. de qua *Bona Dea* ita Ouidius:

Fast.5. *Interea Diua canenda Bona est.*
Est moles natiua loco, res nomina fecit,
Appellant saxum, pars bona montis ea est.
Templa Patres illic oculos exosa viriles
Leniter acclini constituere iugo.

Et quia Lauretanum Templum à summo Pontifice cælibatum professo, & qui ius *claudendi*, & aperiendi cælestem ianuam esset habiturus, extruendum atque consecrandum, Sibyllæ indicio olim præponerant, Deæ Bonæ fanum ex *Claudiorum familia Virgo dedicabat*, quæ Romanum Pontificem gentilitio nomine, atque cælibatu quadamtenus referret. vnde Ouidius:

Dedicat hæc veteris Clausorum nominis hæres,
Virgineo nullum corpore passa virum.

Per

Et verò obseruandum, ex oratione Tullij pro Milone, Clodium sacrorum Bonæ Deæ stupratorem, *ante Sacrarium Bonæ Deæ, primam vulnus accepisse, quo teterrimam mortem obiret*; quod casu factum ibidem M. Tullius negat. Per *Leucotheam* item, *Deam Fortunam, Pomonam*, atque *Galatheam*, eamdem Lauretanam Aedem ac Virginem veteres præsignificarunt. Est autem *Leucothea* Alba Dea, à λευκή & θεά & quia Galilæa orta, ob γάλα lacteam, siue albam Deam nominarunt. Hanc autem timore furentis *Athamantis, cum filio paruulo* sese ex *Scyronis* scopulo ferunt *præcipitem in aquas* dedisse, quo migrationem eius è Syria seu de rupe Nazareth, per maria immensa in Illyrim docerent. quæ quidem migratio metu *Athamantis*, indomiti Turcæ, siue Saraceni contigit, natalem patriam Syriam vel iam occupantis, vel occupaturi. Hist. Laur.
Quod verò *in marinam Deam* ab Homero *Leucothea* mutatur, ex *Maria* nomine originem ducit, quod hebraicè *Deam* seu *Dominam maris* etiam significat. Hæc item *Leucothea* apud eumdem Homerum, *Vlyssem* naufragum, Od. 5.
& in mari multa patientem iuuat, eò quòd Petri Ecclesiæ semper opem tulit, maximè sua Lauretana Domo in Latium adducta ea tempestate, qua intestinis discordijs ac bellis Italia ardebat. Quod verò eidem Vlyssi *redimiculum* seu *vittam* obtulisse fingunt, quibus *naui alligatus* (iuxta Philostratum) *suis manibus mare* (Mariæ Galilæam Domum) *metiretur*, id ad funiculum mensurium seu mensuras Aedis Lauretanæ pertinet, quibus instructos quosdam è domesticis suis Supremus Pontifex nauigare iussit, & in Syriam traijcere, explorandi causa, num cum Lauretana Galilææ Domus fundamenta quadrarent. Verùm nihil æquè demonstrat Deiparam *Leucotheam* esse, quã quòd huius vita alteri conueniat; ferunt enim hanc à Deo Sole adamatam, salutatam, & grauidam effectam; ac deinde ob partum, à parente Orchamo viuam humo defossam, seu sepultam esse, sed à Sole seruatam, & in thuream virgam demum commutatam, quæ tumulum ruperit. qua partus Virginis Sole Christo grauidæ, & salutatio ab Angelo facta; mors, tumulus, ac vita in tumulo reddita, atque in cælum eius, cum plurimis adiunctis, assumptio eleganter prædicta. Quæ omnia propè Christiana phrasi, atque metaphora, Ouidius enarrat. Solis primùm in Virginem amorem

quid nunc, Hyperione nate,
Forma, colorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris, Met. 4.
Vreris igne nouo, quique omnia cernere debes,
Leucothoen spectas, & Virgine figis in vna,
Quos mundo debes oculos.

Salutationem autem eius per legatum Angelum, per legantem proximè Deum Solem sic describit:

thalamoque Deus sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus, mihi crede, places.

At verò turbata, ac metu perfusa, ob sermonem istum

pauet illa, metuque
Et colus, & fusus digitis cecidere remissis.

Ipse timor decuit. quia testimonium magnum castitatis, ac Virginitatis, atq; modestiæ. consensum Virginis verò sic expressit;

At Virgo quamuis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querela est.

Rursum vt Poeta gentilis & rerum diuinarum rudis, Incarnati Dei in Virgine mysterium, *vim* non rectè vocat. Sed cur ob hunc partum illam parens Virginem viuam humo defodit? quia quod Christi Dei parens esset, vita illi foret in sepulchro reddenda. nam mortalem carnem atque vitam à Patre Ioachimo (quem *Orchamum* Ouidius appellat) acceptura erat, ob quam fato fungi, atque sepeliri deberet. ideo ergo illam apud Poetam *Pater Orchamus*

Defodit alta
Crudus humo, tumulumque super grauis addit arena.

Mors autem eius descripta, per pondus terrenę molis, siue carnis à Patre acceptę:

Nec tu iam poteras enectum pondere terræ
Tollere Nympha caput, corpusque exangue iacebat,
Ille quidem (Sol Deus) *gelidos radiorum viribus artus,*
Si queat, in viuum tentat reuocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato sparsit corpusque, locumque.

Nam ineffabilis odor ex corpore, & tumulo Deiparę spiraturus erat, vti traditio euentum testata. Vitam autem ei in sepulchro donandam, et ad Cęlos assumendam, tum per hoc, quod *viua sepulta*, tum per sequentes quoque versus enarrat, Vbi Sol eius tumulum dissipare fingitur:

Dissipat hunc (tumulum) *radiis Hyperione natus, iterque*
Dat tibi, defossos quo possis promere vultus.

Item infra

Tanges tamen æthera, dixit,
Protinus imbutum Cælesti nectare corpus
Delicuit, terramque suo madefecit odore.
Virgaque per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit, tumulumque cacumine rupit.

Can. 13. Ascensum ergo Virginis in cælum, per ascensum *Virgæ thuris* è tumulo depingit, qua etiam Salomon metaphora vsus est: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi* ex aromatibus myrrhæ, & thuris? Eamdem

Plut. in qu. Rom. præterea Leucotheam, Auroram seu *Matutam Deam* appellarunt, quòd Solem iustitię Christum paritura, cuius *croceo* & casto *cubili Tithon* seu Iosephus *senex* abstineret, ab arte fabrili *Techton*, & corruptè *Tithon* nominatus. Versa denique in *Marinam Deam* Leucothea, *Fortuna*, & *Portuna* appellata fingitur, & filius *Fortunus*, ab alijs *Portunus* (vnde nomen *fortunæ* ac numen profectum apparet) nimirum ab Aede & statua Matris & Filij, in varias sedes *ferenda* & *portanda*. Quæ quòd in *Ancona* stabilem locum atque sedem erat electura, ideo *Diua Ancij* ab Horatio vocatur:

Car. l. 1. *O Diua gratum quæ regis Ancium!*

Et *Domina Aequoris*, iuxta nomen hebræum *Maria*, Maris Dominam sonans, ibidem ab eo appellatur. Vnde in *Ancio* Mercatores quotannis *Fortunæ Deæ* sacra faciebant, nec non *Maiæ Deæ* (quasi Diuæ Mariæ) idque *Maio* mense. Et ob Matris, & Filij imaginem simul asportandam, *Fortunis* plurali numero, & *Fortunis Antiatibus*, puta

Anconitanis, & *Fortunis Seis*, Cais, Ioacis, à parentibus Ioacim, multæ inscriptiones in Latio leguntur. Item in singulari, *Fortuna virili, & barbata*, nimirum ob Christum. At ob Matrem Virginem, *Fortuna Virgini, blanda, primigenia Iouis pueri* (quia Deum, seu Ieouam, filium primogenitum brachijs sustentatare debebat) *fortuna bona spei, aperrunca*, etc. *Fortuna* itē & *Veneri* simul, Præneste lapides inscripti visuntur, quod à veniendo *Venus* appellata, vti à ferendo *fortuna*. *Fortunæ* item, vt *Lari Viali* ibidem inscriptio extat. *Lar enim* quasi Laureus à Laureto dictus, vt infra monstramus, *Vialis* autem à via illa mirabili ex Nazareth in Illyrim, deinde in Picenum. Redeo ad *fortunis* nomen, cuius primigenia radix (nempè *fero*) multa in Latio loca agnominauit, vt infra patebit. Quin *Fanum fortunæ* in Piceno, vulgò Ancona dicto, Ciuitas quædam nominata ante Christum natum, Lauretanæ Virginis Aedem cum Templo monstrabat, ibi collocandam, *quæ* propter instabilem Sedem, & crebrò mutatam, et Domum ad multos *latam*, et portatam, *fortunæ* nomen, numenque obtinuit, iuxta illud quoque Iuuenalis

Nostro,
Te facimus, Fortuna, Deam, Cœloque locamus. Sat. 14.

Verùm nihil æque ostendit Lauretanam Virginē *Fortunæ* nomine olim præmonstratam, quia ab Angelis erat *afferenda*, atque *efferenda*, quam quod Romanarum portarum vna, arcano mysterio, vt Author Plutarchus, *fenestra vocata, iuxta quam Fortunæ thalamus* visebatur, quo quidem Lauretanæ Aedis formam delineabant, in qua vna portarum *fenestra* adhuc exstat, porta, per quam Angelus legatus ingressus, cui quidem fenestræ, seu portæ Angelicæ, vicinus *Fortunæ Virginis lectus* olim erat. Quid, quod, teste Cicerone, Præneste Iuppiter puer lactens cum Iunone, in gremio *fortunæ* sedens, & mammam appetens, à matribus castè colebatur, num gremium id Virginis indicat? quid, quod iuxta Strabonem, in Luco *Ferentali*, Marica Laurens Nympha Templo magnifico erat honorata? quid, quod *Ferentanorum* originem Cato à *Dalmatis* derinat, non quod ex Dalmatia Imago Fortunę Deę in Latium erat afferenda? Vera hęc igitur *Fortunæ* nominis, aut *Portunæ* ratio à *portanda*, seu *ferenda* Virgine, vt *Pomona* à pomo, seu fructu ventris eius benedicto, nempè Christo Iesu, quem hęc producere, & vtero ferre, castisque suis vberibus, vt pomum affixum, illa sacra arbor sustentare debebat. Deam verò Pomonam *in Italia vixisse*, non quidem sub Romulo, sed sub illi succedentibus Regibus, *celebremque* inter *Hamadryadas syluas*, & *arbores* Prisci tradiderunt. quia non sub Petro (quem Romulum dicemus) sed sub illius Successoribus Pontificibus Romanis, Deipara in Latium cum Aede sua profectura, per medias arbores, seu *hamadryadas*, hoc est, quercus congregatas, quę illius Imaginem, et Domum inclinato trunco, ac vertice, summo prodigio deuenerarentur, vnde *Hamadryadas arbores* anima, atque sensu pręditas antiquitas credidit. Dilectum autem à Pomona *Priapum Deum* quoque fabulati, hortorum, ac nemorum *custodem*, serto *coronatum*, cum *baculo* in manu, *purpureo* ad suras *cothurno*, atque *rubro inguine*, quo *sacras Aues absterrere* dictus, quibus Christi nudi, atque vulnerati sacram effigiem clarè repręsentant; qui custos hortorum, ac nemorum (cœmeteriorum arboribus ferè inumbratorum) cum arundineo sceptro, et corona spinis intertexta, suris cruentatis, et cruento

In q. Rom.
Hist. Laur.
Lib. 2. de Diu.
Met.
Hist. Laur.
Maro in Epigr.

inguine (tam quòd circumcisus, tum quia flagellis dirissimè cęsus) suo illo supplicio Angelos (sacras Aues) terret, qui alias ad eius conspectum quasi contremiscunt. Pręterquam enim quòd Christus Hortulani forma post mortem resurgens apparere deberet, et *Priapi* etymon Redemptorem sonat, à Πριῶ, & Παιῶ, quod *redemptionem effecturus esset*. Quod verò alia fabula *Picum* Pomonæ coniugem fuisse asseuerat, iuxta illud Seruij: *Picum amauit Pomona, Dea Pomorum, & eius volentis est sortita coniugium*, id quoque confirmat Pomonam, Virginem Lauretanam esse, ob loca in *Piceno* ab ipsa adamata. Iam verò *Galathea* Nympha, *Nerine*, hoc est, Nazarena dicta, eamdem Virginem *Galilea Deam* voce figurabat. Quam ob tot maria diuinitùs emensa, in *Marinam Deam* quoque commutarunt, iuxta id Maronis.

Aen. 8. *Et Galathea secat spumantem pectore Pontum.*

Hanc autem Nympham *caram* propterea *Pastoribus* fingunt, atque ab ijsdē summopere *laudatam*, quòd à Pontificibus Romanis, Pastoribus Ecclesię supremis, Lauretana Virgo, atque Aedes, summo in precio, & honore habenda. Vnde Pastor Corydon apud Virgilium eius laudes canit, aduentum exoptat, et fugam in *syluas*, aut *salices* narrat.

Ecl. 7. *Nerine Galathea, thymo mihi dulcior Hibla,*
Candidior Cygnis, hedera formosior alba,
Si qua tui Corydonis habet te cura, Venito.

Polyphemum quoque actarium Antichristum, eiusdem amore semper fugientis frustra captum finxere, quod Cellam eius donis opulentis refertam, sæpe forsan irrito conatu spoliare tentabit: Vnde etiam ab eo laudata

Met 13. *Mollior & Cygni plumis, & lacte coacto,*
Et, si non fugiat, riguo formosior horto.

Dies me deficiat, si quot nominibus, & fabulis, Lauretanam Virginem Prisci prædixere, ea vniuersa consectari velim. Hæc enim ipsorum Electra, Latona, Nysa, Canens, Sylnia, Ilia, Rhea, Laurens Marica, Lyriope, Danae, Isis, Venus, siue Cytherea, præter innumera alia, quibus supersedemus, superioribus hisce nunc contenti. Nam *Electra* dicta Lauretana, quòd facies *Electro* referente argentum esset oblinenda, *filia Atlantis* Dei, iuxta illud Virgilij

Hist. Laur.

Electram maximus Atlas
Edidit, ætherios humero qui sustinet orbes.

Mater *Dardani* (Christi *Iordanei*, hoc est, *Iudæi* per excellentiam) iuxta alios *Iasij*, nempe Iesu. Quia verò *Electram* è Galilęa, non longè à Veneto mari, & ostijs Padi transferendam norant, *Electridas* Insulas ibi defixere, non ab electro ita nominatas, quod hic nusquam gignitur, teste Strabone, verùm ab *Electra*, vti dictum, Virginis facie *oblita* eò perferenda. Vt & *Adriaticum* mare (quod *Atriaticum* Prisci nominarunt) ab *Atrio* eiusdem Lauretanæ Virginis illud traiecturo nomen inuenisse ex etymo apparet; aut aptiùs nobis principium ostendant, qui non consentient. Sicut et *Venetos* maris Adriæ Dominos ab eius *aduentu*, pręsertim cum *Rhea Sinus*, quasi *Fretum Mariæ* apud hos in Adria à Priscis ponatur, *Maria* prima dempta syllaba, vti & *Venetis* interdum primam literam auferunt, et *Enetos* vocant. Similiter *Venus* nempè à *veniendo*, vt Cicero testis (puta in Latium) Lauretana parens etiam appellata, communi cum *Venetis* origine

Lib. 5.
Plin. nat. hist. lib. 3. cap. 16.
De Nat. Deor.

gine

gine nominis, et nomenclatura. Ita etiam *Appulos*, et *Appulos Daunios*, Italiæ populos nominatos liquet, quod ad Italorum oras, et litora, illa Daphne Virgo quondam *appulsura*, à qua et *Daunij* generali nomine, et *Peucedaunii* speciales populi, qui *Picenum* habitant, et *Laurentes*, atque *Lauinii*, vt supra ostensum, vocabula sortiti. Cùm enim Latini, ex Sibyllę oraculis clarè didicissent, hanc beatam Domum cum sacra Effigie, et supellectile, ex Illyri per Venetum mare in Italię fines mirabiliter olim deferendã, innumeris Vrbibus, locis, & populis, pręsertim maris superi accolis, ab eius aduentu, tanquam pręnobile, atque faustissimum nomen indidere. Hinc ab hac *ventura*, *Veneti*, atque Vrbs *Veneta*, *Venusium*, atque *Venusini*. Ab hac *appulsura*, *Appulia*, *Appuli*, et *Appuli Daunij*. Ab *accipienda*, seu à Grȩco λαβεῖν; *Lauinii* quasi *Laurolauinij*, vti etiam vocati, ab inuenta, seu accepta Lauro, vt Seruius tradit, *Lauinia tellus*. Ab hac in Illyrim, seu Latium *ferenda*, *Ferentani*, siue Ferentini, *Feretrii* (qui vulgò Feltrij (*Ferraria*, seu *Ferrarienses*, *Feronia*, seu *Ferona lucus*; immò *Formiani* à Grȩco φέρω, seu φέρομαι, hinc quoque tot Latinę Vrbes *Forum* appellatę, *Forum Iulium* Venetorum Patria, *Forum* (Feltro Ciuitas) quod et Feretrium; *Forum* Sempronij, *Forum* Aruentinorum, *Forum* Apis, Vocanij, Dugentorum, Segusianorum etc. Nam *Foroiulium* à *ferenda Ilia*, seu *Aelia*, hoc est, *Iudaea* Virgine, suum Etymon deriuat, vocabulo *Ilia*, seu *Aelia* ab Aelia, seu Solyma ducto, quia ex Iudęa afferri debebat, cuius caput Solyma. Vnde ab *Aelia* quoque, prouincia *Illyris*, quasi *Aelia Laurus* formata apparet (quia in Illyrim, siue Dalmatiam illa Lauretana erat adducenda) sicut et Aelij, Auli, Iuli, et Iulij Romani. Porrò à nomine eius *Lauretano*, *Laurentes*, Laurentia tellus (Italia dicta) Illyrij, Illyris, cum fluuio Lyri, Daunij (qui Grecè Laurentes) Appuli Daunij, Peucedaunii, vt supra monstratum, *Larij*, et *Larius Lacus*, atque Dij *Lares*, vt infra ostendendum, cęteraque horum similia ducuntur. A nomine autem *Nazareno* eiusdem (quod *Florem*, seu *Floridum* hebraicè reddit) *Florentia* vocata, Florentini, apud quos *Templum Virginis Florida*, et etiam *Campus Acia Flora*, vti supra dictum, denique et *Flori Latini*: Ab *Atrio* eiusdem, *Adriaticum mare*, et Adria ciuitas, vbi *Aram in cælo conspectam*, cum hominibus in candida veste hanc circundantibus, supra memoratum. Ab *electro* demum vultus eius, *Electrides* Insulæ sicut & *Electra* Virgo nomen contraxerunt, ex quibus clarè cognoscitur, complurimis personis, Locis atque rebus Italiæ veteris, ante Christum natum, Lauretanam Virginem nomina posuisse. Sed vt ad *Venetos* nostros reuertamur, id etiam confirmat, ab *aduentu* Lauretanæ Virginis esse nominatos, sicut ipsa *Venus*, quod ea *Cypria*, *Cypris* atque *Cypro orta* memoretur, puta ob Venetos Regni Cyprij dominos, in quorum Adriaticum mare, eius Veneris, seu Virginis mirabile Atrium erat aduenturum. Ideo quoque forsitan inter celebres Lauros *Cypriam* prisci nominarunt, ad Lauretanam Ædem alludentes, & Cyprij in Cypro *Marium*, ad honorem eiusdem Lauretanæ Mariæ, Vrbem condidere. Hæc igitur occasione *Electra* à nobis sint dicta. Ad *Latonam* modò veniamus, quam certè prima fronte apparet à *Latio*, in quod transferenda, vocabulum sumpsisse. Vt enim Lauretanæ Virgini sit in cunctis similis, geminas proles in fabulis gignit, omnibus terræ hospitijs exclusa, *Dianam* Diuinam mentem, seu Diuinitatem, sine obstetrice, & *Apollinem* Christum, sorore eiusdem Diana obstetrice, vti libro secundo

Aen. 7.

do fusè demonstrandum. Sed & *Nysa* eadem Lauretana Virgo, quasi *Nazarena*, dicta, à Flore, quem *Nitza* Hebræi appellant, cuius filius *Nysæus* seu *Dionysius* Christus *Deus Nazarenus*, qui & mauis, *Floridus*. Canens item dicta à *Recineto*, vulgò *Recanati*, apud quam Vrbem deportanda erat. *Canens* verò *Pici vxor*, vel quòd *Recinetum* in *Piceno* situm, vel quòd *Pici* Laurentis seu Laurentum Regis, summi Pontificis Picenę Ecclesiæ sponsi, post translationem quasi sponsa futura, iuxta illam Ouidij de *Canente* fabulam:

Met. 14. *Hæc vbi nubilibus primùm maturuit annis,*
Præposito cunctis Laurentibus tradita Pico est.

fertur enim Virgo *Canens* Picum adamasse, hoc est, Romanum Pontificem, *cunctis præpositum*, vt Poeta vocat, quod in eius *ditione Picena* sedem delectura, cuius rei æmulam *Circen* (Ecclesiam dominantem, vt supra monstratum) fingunt Mythologi meritum *Picum* in *Auem* mutasse, quia *Auenionem* cum *transtulerit*, & *coloribus varijs* eius alas *sparsisse*, quod Picenæ ditionis Domini Pontificia latera, quasi *alas*, Auenione sedentis, varij Cardinales, Episcopi, alijque Ecclesiæ Prælati, variâ quoque veste insignes isthic incinxerint. Non enim ita multò post translatam Virginem in Agrum Picenum, Pontifices Romani Auenione sederunt. ob quam mutationem seu

Hist. La... Metamorphosim, *Canens* postmodum fingitur luctu *extabuisse*, quia Recinetum alienas partes à Pontifice in schismate secutum, direptum postea et incensum fuit.

Met. 14. *Fama tamen signata loco est, quem iure Canentem*
Nomine de Nympha, veteres dixere coloni.

Nam Recineti in Senatorijs Aedibus præclarus titulus, siue monimentum de Virgine in Agrum translata Recinetensem, etiam hodie post Vrbis excidium legitur. *Recanati* quidem siue *Retinetum* à voce *Racha* latum interpretante, supra deduximus, *Picus* verò ab hæbræo *Paa* idem significante descendit. Huius filium *Faunum* Virgilius facit, Christum in Eucharistia crebrò apparentem (nam à *paa* appareo *Faunus* & *Fanum* dicuntur) quem Pontifex Romanus ibi quasi gignat. *Pater Pici* Pontificis *Saturnus* Iaphet, vti omnium quoque Romanorum, iuxta illud Maronis

Aen. 7. *Fauno Picus Pater, isque parentem*
Te Saturne refert, tu sanguinis vltimus author.

Picum item Pontificio ornatu sic idem describit:

Ibid. *Ipse Quirinali lituo* (Cruce Pontificia) *paruaque sedebat*
Succinctus trabea, læuaque ancyle gerebat,
Picus, equum domitor.

De *Ancilibus* in Numa agemus. per *equos* verò Pici, *diuinum spirantes naribus ignem*, & *semine* æthereo, seu cælesti *satos*, eos intellige, qui *Missionarij* vulgò appellantur, qui igne S. Spiritus incensi, ad quasuis gentes, vel maximè barbaras, ad Christi fidem conuertendas, currunt, quos sub *Circe* præcipuè, hoc est, (Ecclesia dominante) futuros, docta fabula prænidit. At de *Pico* satis, ad Virginem Lauretanam redimus, quæ & *Syluia* dicta à *Sylua* Lauretæ Matronæ, vnde *Syluium* Regem, filium Christum, eductura esset, & in propinquo fratrum colle locatura, vti supra dictum, & infra rursum, vbi de *Ilia & Rhea*, in Romulo agendum. Sed clariùs nomen eius adumbrat, *Nympha Laurens Marica*, tantum non *Maria Virgo Lauretana*, Regis Latini

senio-

senioris parens, summi Pontificis, vti aliorum Christianorum spiritalis mater

Rex arua Latinus, & Vrbes — Aen. 7.
Iam senior longa placidus in pace regebat,
Hunc Fauno & Nympha genitum Laurente Marica
Accipimus...

Nympha autem seu Virgini *Marica*, *Lyrim* Italiæ Fluuium carum fuisse fingunt, quia in *Illyrim* siue Dalmatiam apud Vrbem *Flumen* appellatam, è Galilæa erat aduehenda. De quo quidem Flumine, & Marica, ita veteres canunt:

Caeruleus nos Lyris amat, quam Sylua Marica — Mart.
..*Protegit*..

Rursum Horatius ad Aelium
..*Auctore ab Illo ducis originem* — Car. l. 3.
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Marica
Littoribus tenuisse Lyrim.

A *Lyri* porrò, siue ab *Illyris* ciuitate *Flumine*, eadem Virgo Lauretana *Lyriope* dicta, quasi *Illyrim*, vel *Illyris Flumen* sua Aedicula, atque Imagine olim inuisura, à λυρα, seu Ιλλυρις, & ἐποψομαι video. *Lyriope* verò Nympha siue Virgo, *Narcissi Floris* (Christi *Nazareni* seu Floridi) parens appellatur (vnde vocem *Narcissi* deprauatam putamus) ideoque *in Florem conuersi*, quod nomen Bethlemitæ in Nazarenum (Floridum) ob domicilium, mutaturus esset, & propterea mortui, quia in liquido suæ præscientiæ fonte, hominem *vmbram suam*, atque *imaginem suæ* Diuinitatis ab æterno conspectum ita dilexerit, vt acerbæ mortis illi causa foret. In quam imaginem elegantia solita Ouidius lusit;

Nil habet ista sui, tecum venitque, manetque, — Met. 3.
Tecum discedet, si tu discedere possis.

Consultus vero *Tiresias* (Hebræus Propheta, à *Thare* patre Abrahami ita nuncupatus) num longæuus foret hic Narcissus? respondit, *si se non nouerit*, hoc est, hominem *Vmbram suam*, seu ad imaginem suam efformatum:

Prima fide, vocisque rata (Tiresiæ) *tentamina sumpsit* — Ibid.
Caerula Lyriope, quæ vtero pulcherrima pleno
Infantem peperit (Christum) *iam tunc qui posset amari,*
Narcissumque vocat (Nazarenum) *de quo consultus, an esset*
Tempora matura visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, si se non nouerit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris, exitus illam
Resque probat, lethique genus, nouitasque furoris,

furorem vocat nimium amorem, quo hominem mortalem ad imaginem sui factum immortalis Deus, seu Narcissus Christus adamauit, qui his verbis etiam summopere elucet:

Nec mihi mors grauis est posituro morte dolores,
Hic qui diligitur, vellem diuturnior esset: — Ibid.

Echo autem propterea Narcissum amasse, eiusque doloribus & morti fertur indoluisse, quia Verbum Patris, & illius diuinæ vocis quasi quædam Echo perfecta, Christo Narcisso siue Nazareno hypostaticè vnitum, illi patienti atque

que morienti quasi condoluit. Sed & moriturum *inclinato* seu demisso *capipite*, in eodem Sibyllino fonte, Poeta prospexit:

Ille caput viridi fessum submisit in herba.

Ib. *Lumina mors clausit Domini mirantia formam.*

Eiusdem quoque ad Inferos descensum

Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,

Ib. *In Stygia spectabat aqua*, suam rursus imaginem, Patres in Lymbo, seu *lembo Charontis* vel *gaudij* detentos. Sed & resurrectio Narcissi seu Floridi Christi, illo hemistichio satis comprobatur:

Nusquam corpus erat, croceum pro corpore Florem Inueniunt;

pro corpore mortuo IESV floridi siue Nazareni, ipsum *Florem* IESVM Nazarenum qui resurrexerat. Hactenus *Lyriope*, nunc *Danaes* siue

Ib. *Iordanea* Virginis fabula ad se nos inuitat, vaticinium Lauretanæ Domus non minus illustre. Hanc enim *Danaen*, Iordaneam seu Iudæam Virginem, *inclusam turri* fabulantur, *Iouis aurea pluuia* impregnatam esse, hoc est, opera Ieouæ seu Spiritus Sancti. Quam cum Pater *Acrisius* (*sine* prudentia seu *erisi* Iudæus) in arcula cum filio conclusam mari exposuisset, teste Hygino & Apollodoro, illa *praecipiti delata Noto*, vt Virgilius ait, ad Italiæ littora tandem appulerit, vbi à Pastoribus reperta, & nobilitate à Pilumno agnita, eiusdem sponsa effecta sit. Quibus inuolucris Lauretanam historiam tegi, perspicuè apparet. Vt enim de *Arca*, seu *Arcula*, in qua clausa cum Filio, taceam, quam Virginis Aedem esse liquet, per *præcipitem* ventum siue *Notum*, quo in Italiam delata, ministerium Angelicum insinuant, quo sacrata Domus, prope in momento, plusquam vicies centena *millia* passuum confecerit. In Lauretanam autem Syluam adducta, à Pastoribus primum reperta est, & ad *Pilumnum* Ecclesiæ summum Pontificem, & cælestis Ianuæ ob claues Præfectum, horum indicio deinceps delata, nam πύλη, vnde *Pilumnus* Ianuam græcè significat. Quod autem Varro de vita populi Rom. & Nonnius Marcell aiunt Pilumnum *Deum præsidem coniugijs, seu coniugalibus auspicijs*, ad sacerdotium Pontificis alludunt, cuius inter cætera munus, nuptias consecrare; qui quidem Pilumnus nobilitate siue dignitate Virginis explorata, Lauretanæ Aedis atque Ecclesiæ, non solùm per translationem sponsus & Dominus verùs effectus est, verùm & eamdem præcipuè adamauit, vti amplissima Pontificum in eam collata munera peramplè testantur. *A Filio* autem *Danaes* (Christo) ferunt Patrem *Acrisium* (Iudæum) necatum, eò quòd Iudæi ob perfidiam ab eo reiecti, ad spiritualem animæ mortem damnati sunt. *Isis* modò *Inachi filia*, eadem Deipara Virgo, Inachi (filij Noe) Iaphet Latinorum Patris ideó proles dicta, quia in Latium, sua patria spreta, eiusdem cum Domo Effigies erat migratura. *Isis* autem quasi *Iesis* à Nomine *IESV*, vel tanquam *Iessis* à Iesse parente, Virgo appellata, quod vtrumque ab hebræo *Ia* & *Sa* descendit. *Dea Aegyptiorum* vulgò credita est, quia in Aegyptum cum Filio Deo olim fugere debebat, ibique morari, sed Templis etiam Romanis recepta est, nam Templum Isidis, & quidem in parte Exquilini fuit, vbi Iesseia Virgo, quæ vulgò Maria Maior, niuium miraculo sibi Aedē struxit, vnde aliquid de hoc prodigio Romuleos ex Sibylla patet odoratos. Ergo Iuuenalis apostrophe ad Aegyptum

Nos in templa tuam Romana recepimus Isim.

Restat *Veneris* fabula, cuius vel etymo Lauretana Parens antiquis expressa, eam

Marginal notes: Hyg. Myth c. 63. Apoll. de Dijs l. 2. Aen. 7. — Hist. Laur. — L. 2. — cap. 12.

eam quoque Vulcianam (quasi in Italiam) appellatam asserunt, & *concha insidentem*, in Latium mari nauigantem prisci depinxere, iuxta illud Tibulli: *Et faueas concha Cypria vecta tua.* Lauretanam Aedem *concham* interpretati, quod pretiosissimam cæli ac terrarum vnionem Christum in se parturiret. *Venerem* autem omnis pulchritudinis & gratiæ matrem antiqui credebant, necnon Cupidinis Christi (qui amoris telo Iouem seu *Ieouam* summum sauciarit) et Aeneæ (Petri) vnde *Aeneadæ* Itali, & *Egregium Veneris genus* à Virgilio dicuntur. Hæc est illa *Venus*, quæ in doctis fabulis, suum *Adonidem* (Adonai Christum) crudeliter interemptum luget, vti supra vidimus. Hæc est illa *Venus*, non cui pomum discordiæ *Paris*, Paradysæus Adamus, donauit, (nam hæc Venus Eua) sed cui *arbor myrtus* sacra atque cara fuit; hòc est, arbor Crucis, cui filius affixus, vnde cum Domuncula eius Lauretana Christi Crucifixi effigies allata, quæ forsitan ex myrtho arbore fabrefacta, locum fabulę dederit, de Veneri consecrata myrto, aut specie myrtho pro genere, nempe arbore, sumpta, vt Poetæ solent. Ideò *Laurentem Maricam*, de qua supra dictum, *Venerem* mythologi faciunt, *Syria ortam*, quia Virgo Iudæa, & *Veneris Anciæ*, ob sedem Anconæ secundam, Plinius quoque meminit. Et ob similem causam *Anchisa* (Christo *Anchonitano*) in fabulis nubit. Ideo & in *Ancona* antiquitus Domus Veneris posita, iuxta Iuuenalem: *Ante Domum Veneris quam Dorica sustinet Ancon.* & in *Lauinio* Strabone teste, commune omnibus Latinis *Fanum Veneris* erat, hinc *Aphrodysium* ciuitas Latij, quasi *ingressus Veneris* in Latium, vti gręca notatio docet. Vtque magis pateat, hanc *Venerem* Virginem Lauretanam esse, de eius quoque translatione in Latium futura, Sibylla prędixit vt ex illo versu Ouidij liquet

Carmine Viuacis Venus est translata Sibyllæ, Fast. 4.
Inque sui generis maluit Vrbe coli.

Qui de eius quoque in Lauretum aduentu, Angelorum ope, (quos *columbas* vocat) sic vaticinatur: Met. 14.

Perque leues auras, iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens.

Eius quoque cum filio aduentum per annua festa, *Vinalia* dicta, quasi *Venalia*, à Venere Dea, Romani colebant:

Cur igitur festum Veneris Vinalia dicant, Fast. 4.
Quæritis, & quare sit Iouis ista dies?

In quo festo *rosas inuicem nexas* offerentes, coronas precum siue *rosaria* ei grata futura, verè presagiebant. de quibus rursum Ouidius

Cumque sua Dominæ date grata sisymbria myrto, Ibid.
Textaque composita iuncea vincla rosa.

Et quia in varios *colles* erat transferenda, *Collinæ porta proxima* eo Veneris festo *templa* frequentabant: Ibid.

Templa frequentari Collinæ proxima Portæ
Nunc decet.

Iam verò epitheta Veneris, *Paphia*, *Cypria*, *Erycina*, *Aurea*, eamdem Matrem ac Virginem Lauretanam indicant. Nam *Paphia* quasi *Baphia* dicta, siue *tincta*, puta, lampadum fumo, à gręco βάπτω. Et *Cypria*, quod in ditionem Venetorum ventura, quibus *Cyprus* subiecta, vti supra dictum. Iam verò *Erycina* ab *Eryce colle* siue Lauretano dicta, nam *Esrach*, vnde nomen *Erycis*, hebraicè *Laurum* significat. *Erycem* autem Sicilię montem vocaue-

te, quia in Sicilia *Lauretanæ Virgini* extruendum Templum quoque didicerant, vnde à Siculis ad Italos translatam Venerem falsò autumarunt. *Aurea* item Venus ab *aureo* ornatu, atque *aureis* donis vocabulum traxit, quibus Domus eius olim abundaret. Cæteri autem epitheta Veneris, *Coa*, *Cytherea, Idalia, Acidalia, & Alma*, eamdem consequenter Deiparam ostendunt. *Coa* siquidem atque *Cytherea*, vt supra monstratum à parente *Ioachim* agnominata est, quasi *Ioacoa*, & *Ioacytherea*, & *Idalia* ab Ida, Iuda, seu Iudæa. Nam *Acidalia* ab *Ioachim* & *Ida* sibi nomen conflat: *Alma* ad extremum ab *alendo* Christo vocata est. Cur igitur *Venerem* (si per eam castitatis mater antiquitus prædicta ac signata fuit) amoris lasciui Deam esse fingunt? cur tanquam cum Marte adulteram traducunt? eadem sanè ignoratione, qua Floram Virginem scortum credidere, ex Sibyllæ libris, mysterijsque Christianæ fidei prauè intellectis. Cupidinem enim, seu Diuinũ Amorem, formã pueri indutũ, cuius Venus parens fore nũtiabatur, ad humanum, atque adeo lasciuũ fœde detorsere, diuinæ, castæ, ac spiritualis, vt homines Gentiles, dilectionis ignari. Quanquam eam etiam, vt pudicitiæ Matrem, cultam esse, id argumento sit, quod Matronarum castitatem in Latio prostratam, Veneri templo facto restitutam tradunt: ideo Ouidius illam in hunc modum commendat

Illam supplicibus verbis placate, sub illa
Fast. 4. *Et forma, & mores, & bona fama manet.*
Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est,
Cumæam veteres consuluistis anum.
Templa iubet fieri Veneri, quibus ordine factis,
Inde Venus verso nomina corde tenet.

Tum subdit,

Semper ad Æneadas placido pulcherrima vultu
Respice, totque tuas Diua tuere nurus.

Quibus verbis postremis, pro illi deuoto fœmineo sexu Poëta intercedit. Iam verò adulterio Martis cum Venere vxore Vulcani, quod Sol detexerit, Incarnati Christi mysterium, doctè docta fabula adumbrat. eadem metaphora, qua nonnemo Patrum vti non veretur, qui id grande mysterium, per quod Verbum Patris Deus, *ad alteram* naturam (humanam) accessit, *Adulterium Sacrum* nominare ausus est. Cùm Venere enim *Vulcani* S. Spiritus, Dei ignis sponsa, Mariæ Filius Christus, atque Sponsus idem, per Incarnationem ita iunctus fuit, atque copulatus, vt quodcumque ex Matre, atque
Hom. Od. lib. 8. Sponsa sua, carnis assumpserit eius Diuinitas, numquam dimiserit. Hinc fabula nata de *Vinculis ferreis* à Vulcano factis, qui Incarnationis præcipuus faber, quibus caro Veneris cum corpore Martis indissolubili nexu colligata, magno etiam superorum risu, seu gaudio, vbi id arcanum Sol Deus dete-
Hymno in Vener. xit, siue reuelauit Cœlo, atque Mundo. Maneat ergò *Venerem*, Matrem et Virginem Lauretanam esse, quam apud Homerum ideò *Horæ* exornant, quod in Lauretano Collegio, ac Templo, *Horæ Canonicæ* in honorem Virginis essent instituendæ, atque decantandæ. Verùm mirabili illi Sacræ Aedi summam Coronidem, trita antiquorum de *Diis Laribus* fabula imponamus. quorum quidem *Larium* superstitio, ac Numen, ab eadem Domo Lauretana fluxit. *Lares* enim dicti illi Dij, quasi *Laurei*, et *Laurentes*. ijs denique Diuinitas tributa, quod Diuinam Christi Domum, cum camino, et Ara, et supellectile Diuinæ Matris, et Filij Dei, ad se efferendam ex Sibylla nosſent.

nosset. Quamobrem Sacræ Domus exemplo in Sibylla lecto, antiqui Romani ad limina domorum, Altare, focum, seu caminum Dijs Laribus struebāt, atque consecrabant, in eisque crebra sacrificia etiam offerebant, quod ea in Diuina Domo Nazarena, siue Lauretana similiter futura, atque facienda olim prænouissent. Vnde quoque pro *aris*, *& focis pugnandi*, hoc est, pro domibus, Latinum adagium manauit. Et (quod sanè mirum) *Maio* mense illos Deos *Lares*, seu *Laureos* colebant, quo in Illyricum Lauretana Domus cum vasis omnibus erat asportanda. Vnde Ouidius Fast. 5.

Præstitibus Maiæ Laribus videre Calendæ
Aram constitui, paruaque signa Deum.

Nomen hoc *Præstitum*, à *Præsentia*, et *statuo* liquet deriuari, quod in Dalmatia Virginei, et Diuini Lares, tunc temporis, *præsentes* fuerint *constituti*. Quanquam etymon aliud Ouidio nostro placuerit,

Quod præstent oculis omnia tuta suis.

Hæc vox autem *Lares* apud Latinos non solùm pro Domo illa Laurea; sed etiam pro Genijs, seu Angelis sumitur, qui hanc aduexere. Vnde *Lari Viali*, *Reduci*, et cæteræ inscriptiones leguntur, hoc est Angelo, siue Raphaeli, qui viatores comitatur, et Domum reducit. Cęterùm, dignum obseruatu, quod etiam antiqui Summum *Nefas* crederent, quidquid Dijs Laribus *dedicatum* esset, *foras exportare*. quanam id de causa? nisi quod Sibylla diu antea monuerat pęnas de his esse sumendas, qui lapillos, calcē, vel quodcumque spectans ad Virginis Lares, aut his consecratum, inde extulissent, aut solùm efferre tentassent. Sed de Lauretanæ Domus sanè admirabili historia satis, de qua sępè aliàs infra dicendum est. Quod si quis miretur, ante rei euentum tam clarè Poëtas illam descripsisse, meminerit natalis Christi similiter ante Christum natum ab his patefacti, vt ex Virgilio clarissimè cernitur. nisi fortè quisquam credat minoris prodigij fuisse, ante Christum natum, Christum à Poëtis nasciturum cani, quàm hanc Lauretanam Aedem ante translationem, transferendam prædici. ad Romulum, & Remum deinceps conuertamur. Hist. Laur. Ecl. 4.

CAPVT XXIV.

Per *Romulum*, & *Remum* Vrbis Conditores, Apostolos *Petrum*, atque *Paulum*, Romanæ Ecclesiæ (non Vrbis) Authores prædictos.

HACTENVS primum Italiæ, ab diluuio terrarum, colonum, atque Romæ Patrem, veterum Saturnum, & Euādrum, Iaphet ostēdimus, non *Ianum*, Petrum Cœli Ianitorem, non *Aeneam*, aut *Vlyssem* eumdem Christi laudatorem, & IESVM canentem. Quę item *Aenea Lauinia coniux*, & quæ *Laurens Tellus*, in qua regnauerit, propè ad nauseam habes inculcatum. Itaque fabulosa commenta de *Romulo*, et *Remo* Vrbis Authoribus restant explicanda. quo suum Iapheto Patri Eu-

roparorum, Latinorum, atque Romanorum, decus, conseruetur, & ne Romuli, et Remi (Apostolorum Petri, atque Pauli) Romana Ecclesia, quam Vrbe condenda splendidius nomen, antiqui erroris rubigine perdatur, aut inobscuretur. Procliue enim vetustati fuit, cum Sibyllam legeret, pro *Ecclesia Romana* (cuius Authores ij dicebantur) *Vrbem* intelligere, quandoquidem congregatio, & cœtus etiam in Scripturis *Ecclesia* vocetur, & in iisdem *Ciuitatis* nomen identidem obtineat. Cui enim Gentilium in mentem veniret, cum Romæ Parentes Romulum, atque Remum ex Sibylla audiret, spiritualiter, non temporaliter *Paternam* illam vocem vsurpari? Quãquam id verum esse, vel prophanæ antiquorum Scriptorum historiæ, aut fabulæ insinuent. Nam cum Vrbe condenda Romulum *Olympum extruxisse*, nec non *sacrasse Pomerium* affirment, cœtum siue *Ciuitatem* eius, *Sacrum* non prophanum *opus* innuerunt. Neque etiam alium intellectum illud Virgilianum de Roma condenda à Romulo patitur:

Plut. in Rom. Fab. Pictor l. 2.

Aen. 6.

En cuius (nate) auspicijs, illa inclyta Roma
Imperium terris, animos æquabit Olympo.

Cuius quidem hic germanus sensus, auspicijs Petri, seu Romuli, Romanam Vrbem non solum spirituali Imperio terras, sed & animabus Cœlos impleturam; qui quidem intellectus rursum Ecclesiam designat, & carmen petitum esse è Sibyllæ libris, versus ipse declarat. Enumeret enim, quisquis dissenciet, illas tot animas Romanorum Ciuium in Cœlum illatas, quæ magnitudinem Olympi æquarint; eas in prophana Romæ historia nusquam reperiet. Cur igitur adiunctum, *Septemque vna sibi muro circumdabit Arces*? quia septem colles post varias clades à Barbaris allatas, & disiecta mœnia, à Pontificibus succedentibus Romulo, muris circumsepti, sicut hodie visuntur. Romulo Petro namque id tributum, quod Successoribus erat assignãdum, quod semper in eis Petrus perseueret. Alii porrò Virgilij loci idem conficiunt, vbi *Collatina Arces* ab eodem Romulo *mœnibus imponenda* dicuntur, & quidem *Laude pudicitiæ celebres*, nempè Christianæ, qua laude Ecclesia Romana in multis Martyribus Cæcilia, Susanna, Sophronia, alijsque excelluit. Iam etiam hoc loco

Aen. 6.

Aen. 1.

Romulus excipiet gentem, & Mauortia condet
Mœnia, Romanosque suo de nomine dicet,
Cana fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus
Iura dabunt,

Non apertissimè Christianos *Fideles* Vrbis Romuleæ ciues significat, tùm *Cana fides*, tùm *Cana Vesta* cibus Eucharisticus, ante quam propterea iuge lumen seruabatur, vti sæpè dictum, & sæpè dicendum, tùm *Quirinus* Petrus, tùm *Remo* id est, Paulo fratre, qui leges, seu *iura datari* omnes prædicuntur? Leges quidem externas Quirinus Petrus, atque Remus Paulus, internas verò Fidei, gratiæ, siue Charitatis, *Cana fides* lumen Dei internum, *Cana Vesta*, seu Eucharistia, quæ à bona gratia etiam nomen sumpsit. At enim *Mauortia* is Romulus *condet mœnia*. appositè. Christiana mœnia. Mars enim, siue Mauors Christus, Mariæ Filius, Μαρίας υἱός, vnde nomen Mauortis. *Romanosque suo de nomine dicet*: & id verissimè: à Romulo nempè *Romulei*, atque *Romulidæ*, à Quirino, siue hasta Crucis Quiri appellata, Romani *Quirites*. Nam si Romuli Vrbem aliam à spirituali Poëta intellexit, secum fœdissimè necesse pugnarit, cum eodem opere Euandrum Romanæ Condito-

ditorem Arcis crebro nominarit. Iam illud *Aratrum*, quo condenda Vrbe terram vertisse Romulum fabulantur, non hinc quoque originem habet, quod Euangelio conuersuros ad fidem Romanos ex Sibylla norant, sicut aratro terra conuertitur? Nam & hinc Vertumnus, vti supra dictum, ab *Amne*, nempè Tybri, *Verso*, hoc est, Tyberinis ad Christum conuersis. Idcircò & *Sacrum Aratrum* dixere, quia Sacra Ciuitas Sacro Euangelio erat excitanda. hinc preces eiusdem Vrbis Principijs quoque adhibitæ, Apostolorum more, quandocumque nouas Ecclesias fundarent. Nam

Vox fuit hæc Regis: condenti Iupiter Vrbem,
Et genitor Mauors, Vestaque Mater ades.

Mauors genitor, qui Christianum Romulum genuerat, Vesta Mater, Eucharistia, quia Sacerdotem. *Aquila* insuper cum *Boue*, & *Vacca* immolatæ eius auspicio. his quidem Petrus, et Paulus initio passuri, illa verò Romanus Populus frequens immolandus in persecutionibus significabantur. Mitto alios ritus, de quibus infra. *Roma* certè quidem ab eodem *quadrata* effecta, an non Hierusalem cælestis, Ecclesia Christi, quam Apocalypsis hac forma *quadra* nobis delineat? Neque verò hoc loco testimonia veterum supra recitata, repetenda arbitror, qui diu ante Romulum, & illius fratrem aiunt Vrbem stetisse, aut primordia eiusdem ab illis extructæ tanquam fabulosa commenta aspernantur. Quis enim originem à Marte, ac educationem innoxiam à Lupa, et à Pico aue Marti consecrata, cum apotheosi, seu raptu in Cęlum, non in fabulis censeat? id modò affirmare audeo, omnia non solùm diuersa, sed & pugnantia, quæ Authores Romulo, ac Remo quondam tribuere, Apostolis Petro, atque Paulo, larua fabulæ detracta, verè cõuenire. Itaque vt præcipua, & summa rerum fastigia sequamur, *Fratres* illos, & *Geminos* proditum, quia Christiani, et Coapostoli, & ad Ecclesiam Romanam fundandam, instruendam, atque propagandam, diuinitus ambo destinati. Ex *Regum Albanorum genere*, ob eamdem causam. *Albam* enim *Ciuitatem*, Ecclesiam Christi supra monstrauimus, et *Albanorum Reges* Christianos regali oleo Christi delibutos, quorum *Albani Patres*, Pontifices, Episcopi, atque Sacerdotes, *Alba longa* (sacrificantium Veste) Ecclesiam recturi, et *dominaturi*. *Mars* autem Romuli, atque Remi *Pater*, Mariæ Filium, vti mox est dictum, seu Μαρίας υἱὸς (vnde vox Mauortis, siue Martis ducta) Christum significat, Petri, atque Pauli, & Christianorum indubium parentem, puta, spiritalem. Quo etiam sensu *Rhea* horum mater (vox Syncopa *Maria*) Martis Christi Filij Sponsa, atque Parens. Etiam *Syluia* dicta à Lauretæ sylua, in quam transferenda, necnon *Ilia*, quasi Aelia, seu Iudæa, ab Aelide terra, siue Solymæa. Et quia Sacerdotum Principes ijdem futuri, propterea *Regina Sacerdos Marte grauis* mater horum fingitur, quasi *regale* Christi *Sacerdotium* Romulo, atq; Remo grauidum, geminos Latinorum Sacerdotum Principes, atque Coryphæos Petrum, atque Paulum esset editurum. *Conceptos* autem eos *Solis deliquio* volunt, idque verissimè, quia pridie mortis Christi, quando Sol defecit, Sacerdotium institutum, et Sacerdos Romulus Petrus in Aelia Solyma consecratus fuit, & quasi cõceptus. Quodque principio Ecclesiæ Romanæ, et in ipsa eiusdem infantia prima, ad Tyberis ripam nauigio erant appulsuri, de *infantibus geminis* eiusdem fluminis *expositis* alueo, nata fabula est, necnon de *socijs nauibus* tempestate submersis, solo eorumdem incolumi lintre, in quo expositi, ob Romanæ Cathedrę

Hist. Rom.

Aen.

Hist. Rom.

Plut. in Rom.

thedræ perennitatem. De iisdem autem à Lupa fera præbente mammas *educatis*, Roma Gentilis, quasi Lupa quædam in Petrum, & Paulum, et Fideles Romæ recens natos sæuiens, et persecutionibus diris, atque feris, quę trecentos annos tenuere, horum Ecclesiam non perdens, sed augens, locum fabulæ simul, ac educationis miraculo dedit. Adde quod sanguinem Pauli Vrbs illa futura, qui in lactis formam, et speciem erat commutandus, cuius sanguineo lacte, fidelium primum nascentium, quasi ori affuso, Latinę Ecclesię spiritalia moenia crescere immensum deberent. Non enim aliam prodigij causam comminisci possumus, sanguinis D. Pauli in lac commutati, quam quòd Ecclesia, vt fit infantibus lacte educatis, eo sanguine augenda, atque incrementum esset acceptura. Ergò à nutrice Lupa *Lupercalia* profecta, Martyrum Romanorum annua festa indicabant, in quibus *duorum* nobilium *iuuenum frons* capræ sanguine immolatæ notata, lana lacte imbuta mox abstergebatur, quia gemini Apostoli Romanæ Ecclesiæ Doctores erant immolandi, & suo sanguine Ecclesiam Romanam quasi lactaturi. Quòd autem *Luperci nudi* obuios cęderent, *Matronas* suis verberibus *fœcundare* crediti, Christianorum spolia in persecutionibus, flagella, & supplicia signabant, quibus Ecclesiæ, Matronæ Latinæ, numero Christianarum prolium erant fecundandæ. De alijs Romuli, atque Remi nutricibus, aut alumnis, vt *Pastore Faustulo*, *Pico aue Marti consecrata*, et *Acca Larentia*, haud absimilis ratio fabulandi fuit, Ecclesia Petri, atque Pauli nimirùm augenda, et amplificanda, per primos Sanctos, *Faustos*, seu Beatos Romanos Pastores, siue Pontifices, perpetua serie Petro successuros, & agri *Piceni* atque ditionis aliquando *Dominos*, quos *Faustulus Pastor*, & *Picus in auem*, seu *Auenionen* quondam *transferendus*, atque vti Pontifex, Christo *Marti Sacer* bellè repræsentant. Et quia non paruum momentum ad hanc magnitudinem Deipara Virgo, atque nominatim *Lauretana* Domus prodigium afferre debebant, *Acca Larentia*, Virgo *Anconitana*, atque *Lauretana*, inter horum nutrices quoque computatur. Neque verò infantiam solam geminorum, sed & pueritiam, et adolescentiam, Apostolis illis describendis adaptant. nam in his adultis *Forma*, et *species humana maior*, & Imperio digna commendari solet, *Religio* item, pietas, fortitudo aduersis ferendis, animusque ad pericula quæuis interritus, et lucis contemptor. tùm *Pastoritia vita*, atque cultus, & inter æquales iam tùm *dominatus*, Summorum Ecclesiæ Romanæ Pastorum officia, vestem, & primatum supra omnes Orbis Ecclesias, canebant. *Illa* verò adolescentium *opera*, venando *peragrare saltus*, & *feras sistere*, et *in latrones* onustos præda irrumpere, demum *Pastoribus* rapta *diuidere*, atque *cum iisdem*, crescente grege, *ferias*, ludosque *celebrare*, eorumdem Summorum Pastorum munia explanabant, quæ quidem illis initijs erant, feroces Romanos Gentiles venari, atque Christiana Fide irretire, Latrones Hæreticos, atque Philosophos spolijs animorum onustos aggredi, atque spoliare, suam potestatem pascendi, atque sacra ministrandi alijs Pastoribus Vicarijs largiri, & communicare, denique cum his annuatim solemnes ludos, & festa indicere, atque obseruare. Age modò Romanæ Vrbis, seu potiùs Ecclesiæ ab his inchoatæ exordia spectemus. *Romam* diu antea conditam, à Romulo *in Vrbem quadratam* esse commutatam nonnulli scripsere, qua sicut & *Olympo* in eadem *condito* & *promario sacrato*, Ecclesiam Romanam adumbratam videmus, ad quam velut Vrbem quadram

Ambros. Serm. 18. Chrysòra. in Princ. Apost.

Hist. Rom.

Plut. in q. Rom.

Hist. Rom.

Hist. Rom.

Fab. Pictor Cato Port. Plutarch. etc.

dram ex quattuor vniuersi plagis affluxuri populi, quæ verè Olympus seu *cæleste Regnum* & *in quadro positum* in scripturis sacris quoque nominatur, in qua olim denique cum *pomærijs sacris* seu cœmeterijs, ad Romuli exemplar, innumera erant extruenda Templa. Sed & sacra & ritus, quibus Vrbs incæpta à Romulo dicitur, quasi sacrum opus atque mysterium, cum *sacro aratro* circum scrobem siue fossam *ducto*, quam *mundum* siue *vniuersum* Etrusci appellarunt, Ecclesiæ Romanæ pomæria toto orbe fundenda præsignificarunt. Quòd verò *in hanc* scrobem siue fossam, Plutarcho teste, *omnes peregrinos* particulam terræ patriæ inijcere imperarit Romulus, atque vnà miscere, ad præceptum Petri de communicando, in doctrina fidei, cum Ecclesia Romana pertinere noscitur, quam fossa seu scrobs mundus dicta repræsentat, quod ea *toto orbe* spargenda, primis initijs, in *effossis* sub Vrbe locis ac quasi *scrobibus* quondam habitaret. Vt autem *ciuibus*, hoc est, Christianis, suam primam Vrbem, siue Ecclesiam adimpleret Romulus, omnium miserorum ac sceleratorum eamdem *Asylum* promulgat, quod extra Ecclesiam Romanam nulla iustitia, aut salus, omnes facinorosi, & impij futuri, æterno inferorum igne simul concremandi. Ea prædicatione exciti Gentiles, *in Asylum Ecclesiæ intrare*, & exiguam illam ciuitatem breui *amplificare*. Sed nec *fratrum* illorum, quis fuerit superior aut maior, docta fabula omittit, dum Romulo primatum atque principatum, *ob plures aues* visas adiudicat. Ijs enim auibus Spiritus Sancti dona expressere, aue seu *columba* olim figurandi, quibus præ germano Remo siue Paulo, Romulus Petrus abundaret. Condita Vrbe atque frequentata, ne sæculo elapso simul interiret, erat prouidendum. Itaque *ludi instituti*, & *Sabinæ Virgines* dato signo *raptæ*, huic periculo opportunè cauerunt, spiritali nimirum connubio suo, quo *Romuli socij*, Episcopi atque Sacerdotes, Ecclesias Latinas, seu Latio vicinas, atque cohærentes, vti sponsas Virgines quisque desponsarunt, & imperio Romuli quasi rapuerunt, idque *signo* ab eodem *dato*, puta Sacramento ordinis ijsdem concesso, quod quidem rei sacræ *signum* est. ex quibus *Sabinis*, siue Ecclesijs Latinis eo modo raptis, Christiana soboles perpetuis temporibus deinceps propaganda. Quòd verò id Romuli facinus, *Sabinæ gentis bellum* accenderit, ad persecutiones Ecclesiæ Romanæ & Rectorum eius pertinere noscitur, quod *triennium tenuit*, hoc est, annos trecentos, quibus Ecclesia à Latinis Gentilibus afflicta atque vexata est. Verùm duo hæc obseruanda in memorabili atque fabuloso earumdem raptu, primùm quod *specie ludi* instituti in honorem *Dei Consi*, iuxta alios autem *Neptuni Equestris*, ille euenerit, quibus Pontificum inauguratio, atque Sacerdotum sacra ordinatio rite expressa est. nam Ludi illi à Romulo Petro celebrati, rem a Christo anteactam Apostolis creandis atque Discipulis, tanquam ludicrum quoddam ac scenicum factum referebant, in honorem *Pneptuni* seu Nepeuni Spiritus, siue *Dei Consi*, hoc est, *consilij*, idoneis viris ad munia sacra eligendis, atque promouendis, perquam necessarij, qui *equester* dictus, quia *super aquas* initio orbis quasi equitarit. Hic autem Sabinarum raptus, quia in Ecclesia Romana perpetuò iterandus esset, illum per annua *Consalia* festa in honorem Consi, vti dictum, instituta, Veteres Romani expressere. Alterum quoque singulare in eodem raptu, quod *Virginum* Sabinarum *maxima & formosissima*, Ecclesia Romana, Ecclesiarum princeps, & regina, vnanimi consensu *Thalassio delata*, id est, *Marino* Piscatori Petro, qui *annulo piscatoris* Papæ, illo æuo fulgebat. Nemo itaque inquirat, cur Romulo re-

Pl t. in q. Rom.

Ibid.

Liu. D. 1. Plut. in qu.

Gen 1.

Fast. 1. lo regnāte, *angustas ædes*, & *humiles casas*, & *tenues opes* authores describant, cum ob Apostoli grauem inopiam, & paucorum diuitum, atque nobilium ad Ecclesiam concursum, templa humilia, & tenues ornatus fateri cogamur. & *ligneos & fictiles Deos*, hoc est, Diuinitatis aut Diuorum è ligno aut luto fictas imagines, quas auro modò in Ecclesia Romana, & gemmis collucent, iuxta illud Propertii vatis : *Fictilibus creuere Deis hæc aurea Templa*. Sed ex regni forma atque magistratu à Romulo instituto, Petri Ecclesiam atque Monarchiam, cui vnus præest, liquido cognoscimus. Multitudinem enim Asylo conclusam in *Tribus* quasdam & *Curias* digessit. *Tribus* in *Ramnensium*, *Lucerum*, & *Tatiensium*. ex quibus *Ramnenses* quasi Ramanenses, ab hebræo *Rama*, quod etiam excelsum sonat, ad Pontifices summos, Cardinales, Primates, Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos in altiori gradu constitutos pertinent. *Lucerum* (quorum etymon Liuius ignotum fatetur) Sacerdotum Episcopis inferiorum *tribus* est, qui *Luceres* dicti, quasi *Albi Cornuti*, à λευκός & κέρας à vestibus candidis, & pileo cornuto. Luceribus verò qui præerat, *Lucumo* appellatus, quasi *Lucerum Monarcha*, quem cum *galeritum*, atque *infulatum* & *veste* insignem *purpurea* faciant, liquidissimè apparet, Sacerdotum Episcopos principes, ea voce prædici. Infima verò tribus *Tatiensium* erat, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, atque cæterorum his inferiorum. Nam τάττω, vnde *Tatienses*, *ordino* seu ordine pono, græcè significat. Iam *Curiæ*, vt ex nomine liquet, ipsas parochias Laicorum monstrabant, quibus *Curiones* præerant, qui hodie Curati, sicut *Decuriones* Curionum præfecti, qui vulgò Decani. Quamquam superiorem diuisionem à Romulo factam aliter alij, per *Patres* nempe & *Plebeios* vulgò interpretentur: quorum illi Clericos, hi Laicos referant, in quos Ecclesia omnis diuisa est. *Patres* quidem, qui & *Optimates*, atque *Patricij*, magistratus (puta sacros) gerebant; ius populo reddebant, sacra procurabant, patroni pauperum simul, ac tutores erant. At *plebeium* munus, in agris versari, pecuaria colere, vel opificia in Vrbe exercere, Patres patronorum loco obseruare. Neutris verò alteros accusare fas erat. Alij porrò in *Legiones*, & *Populum* hanc multitudinem Romuleam secant, haud dissimili sensu. Nam per *Legiones* Cleri militiam satis insinuant, qui ad sacra *lectus*, vnde *legiones* nomen mutuantur.

Hist. Rom. *Legionum* autem præpositum *Legatum* appellarunt, summum Pontificem, siue Episcopum, qui sacra pro Christo *legatione funguntur*, quorum *legatorum* persona atque authoritas proinde *sacra* & *inuiolabilis*. alij denique in *Patres*, *Patricios*, *Aequites*, & *plebeios* eamdem Asyli turbam partiuntur, quæ idea fuit Reip. Rom. à Sibylla data. Per *Patres* Episcopos illos putem

Plut. in Rō. significatos, qui à Petro ordinati, nouas Ecclesias toto orbe fundabant, quòd per Euangelium, vt Patres, Christo proles generarent. *Patricios* verò, qui à Patribus orti, illorum Patrum successores, etiam Episcopus. A *Patribus* similiter, vt id obiter dicam, *Patricius Vicus* Romæ nominatus, vbi noster Romulus Petrus Romæ Pater, apud Pudentem Patricium Romanum atque Senatorem, habitare deberet. Iam verò *Aequites* diphtongo, non *Equites* ab equo, sed ab æquitate (quo modò Veneti ea dignitate insignes adhuc se inscribunt) Sacerdotes erant, Episcopis illis inferiores, quibus etiam cura animarum incumbere debebat, quos propterea omni æquitate Christiana insignes, ac irreprehēsibiles vult Paulus Ecclesiæ dari, à qua æquitate Christiana, etiam in Latio populi *Aequicolæ*, & *Aequi* nomen sortiuntur. Illos insignia

gnia a plebe quoque distinguebant. Nam *Patres* atque *Patricij* cum *lato clauo annulum* gestabant. erat *latus clauus* pannus purpureus, cui inserti claui, nempe acupicti, cuiusmodi ferè solemniter quidam celebrantes in Alba assutum, gestare adhuc solent, qui latos clauos Christi significaret, sicut & annulus Episcopi sponsi cum Ecclesia sua sponsa connubium. *Aequites* Sacerdotes etiam annulo insigniti erant, quo designabatur etiam animarum cura his attribuenda. quo vtroque carens, *plebeius* seu laicus erat. Sed & *agros* à Romulo *dissectos* in hunc modum ferunt, vt rurales siue suburbanos Pastoratus agnoscas, nam *singulas Curias* singulos agros sortitas scripsere, *excerpta priùs*, quantum sufficeret *Templis*, & *quadam parte* (coemeterio) *publici iuris facta*, ad mortuos puta inhumandos. *Senatum* quoque à Romulo *lectum*, quo cum rem publicam omnem administraret, Cardinalium coetum rite existimaris, à *Senioribus*, id est, Presbyteris ita nuncupatum, quorum consilijs, Ecclesia regenda, Summus Pontifex vtitur. Qui quidem Senatores, siue Seniores, quoniam in schedula *scripti*, Purpuratis Patribus in Senatu simul congregatis à Pontifice Summo erant proponendi, cum declararentur, inde *Patrum Conscriptorum* nomen adepti sunt. Ex quibus cognoscis, cur eos *oues* initio *pauisse*, et ab aratris *arcessitos Consules*, Romana Historia prodat, iuxta illud Ouidij in Fastis: *Pascebatque suas ipse Senator oues.* quia animorum Pastores futuri, quodque tam rure, quam in Vrbe in Parochijs suis residere deberent. Et quod etiam pelles, seu ouium vellera, quæ Epomides vocant, erant gestaturi, *Pellitos Patres* Propertius appellat: Fast. 2.

Curia, prætexto quæ nunc nitet alta Senatu,
Pellitos habuit rustica corda Patres.

Celeres modò non solùm ad regij custodiam corporis, sed ad alia munia adhiberi consuetos. *Legatos à Latere*, et *Nuncios* esse existimamus, qui Pontificum gratia in omnes Christiani Orbis prouincias *celeriter*, vnde nomen ducunt, erant excursuri. Nam *Flamines*, qui rei Diuinæ perpetuò addicti, quisnam Sacerdotes neget, à *Flatu*, seu insufflatione, qua erant creandi, & Spiritum Sanctum accepturi, ita nuncupatos? de quorum munijs aptissimè quoque illa vulgata sunt: *Flamines farinam fermento* imbutam (panem fermentatum in Sacris Latinis) haud tangere, quotidie *Ferias* celebrare, *in conuiuio* eorum (Eucharistico Altaris) nisi sacrificulum, neminem accumbere, *Matrimonium* eorumdem (spiritale cum Ecclesia aliqua) sola morte dirimi, *quando consecrantur*, à Patribus, vt captiuos ab hostibus, duci, quod inuiti ferè primis illis Ecclesiæ temporibus Sacerdotij gradum ascenderent. *Tot Flamines*, quot Deos, seu Diuos, vel Diuorum Altaria, seu titulos, creari, ne vnus plura beneficia, siue altaria possideret. *ad genua horum* accidentes (nempè vt peccata accusent) à *Verberibus*, ac *supplicio* æterno *immunes haberi*, ac *vinctos accedentes*, *solui*, cęteraque horum similia. denique *Protoflamines*, & *Archiflamines*, Archipresbyteros à Romulo Petro, aut Successoribus designandos prædicunt. Sequuntur *Augures*, *Auspices*, atque *Aruspices* in Romuli Imperio magnę authoritatis, de quibus axiomata eiusdem vulgò circumferunt: *Nihil inauspicato* in vita gerendū, *omnē Magistratū* sine auspicijs vitiosè creari, quibus innuebat, nihil sine Spiritus Sancti diuino afflatu fructuosè geri, aut vllum Ecclesiæ munus salubriter suscipi. Nam quòd Spiritum Sanctum, auis, seu columbę specie, appariturum olim prænouerant, & futura, siue prophetica multa in Ecclesia pri-

Fenest. Pompon. Plutarch.

Plutarch. ib.

ma prędicturum, & maximè inter aras & sacrificia, inspirationibus suis intus locuturum, ab aue illa fatidica, seu columba, antiquorum augurum, seu auspicum, & ab aris intuendis aruspicum, superstitio in Latium inuecta, & stulta ars, atque disciplina publicè inualuit, ex auium garritu, esu, & volatu, cęterisque ominibus & signis, futura noscendi, atque diuinandi, quorum vanitatem in libris de Diuinatione M. Tullius arguit. Quanquam Romulū (Petrum) *augurandi*, hoc est, futura noscendi, atque prædicendi, & *inaugurandi*, hoc est, dignos & idoneos Ecclesiæ ministros eligendi, atque consecrandi, non falsò *peritum* iidem prodiderint. *Feciales* modò, seu *Patres Patratos*, in Ecclesia eos esse constat, quos Pęnitentiarios vulgò appellamus, qui *verbena* (virga, seu verbere, non herba) *Caput, capillosque* tangunt, & conceptis verbis *Fœdera* Deum inter & homines *feriunt*, vnde nomen habent. Quid porrò *Aediles*, nisi quibus Aedis sacræ custodia commissa? Nam *Candidati* ordinandos referunt, quod honores sacros in candida veste, siue Alba, Romuli temporibus (vt modò videmus) inuiti peterent potiùs, quàm ambirent. Hinc *Candidatorum* in candida Veste, siue *indusio*, vt Plutarchus testis, prophanos Magistratus prensandi, in Martio campo, siue comitijs, consuetudo manat. Iam per *Comitia* à Romulo quoque instituta, Concilia, & Synodos Ecclesiæ designari, liquet. Horum tria genera scribunt, *Curiata, Centuriata, Tributa*. *Curiatis* Curati, siue Curiones intersunt. *Centuriatis*, maiores horum Episcopi, vt in Prouincialibus Synodis, & Nationalibus fieri hodie videmus. Nam *Tributa* ab omnibus euocatis *Tribubus* solùm celebranda, Oecumenicos cætus, & Vniuersales aptissimè referunt. per *Calata* denique ab Hebræo *Cala* ducto vocabulo, *Latinas* generatim Synodos, & Comitia agnoscimus. In hac igitur regni administrandi, & magistratuum à Romulo forma instituta, natiua faciès etiam hodiernæ Ecclesiæ lucet. Sicut & in *Sacris*: Nam *Vestales Virgines* ab eo institutæ (vt Scriptores tradunt, quamuis id alij Numæ Pompilio tribuant) et *Templum Diuæ Vestæ* extructum *Effigie rotunda*, Virgineos atque cælibatum olim professuros Sacerdotes monstrant, qui in Templo Vestæ (quod forma rotunda, seu orbiculari, figuram Hostiæ immolandæ refert) etiam hodie sacris operantur. Est enim *Vesta*, seu *ἑστία*, Eucharisticus cibus, qui ab *ἔσθω*, seu comedo, Græcum vocabulum sumpsit. Inde enim *Vestæ* Diuinitas tributa, ob Diuinum Corpus, quod sub eo cibo latere debebat, inde *Vesta farre pio* ab antiquis culta, inde quoque *Cana*, seu Candida appellata, inde iuge lumen, et *æternus ignis* coram ea accensus, quem etiam hodie *Vestales*, hoc est, Virginei Sacerdotes fouent. *Quo igne extincto, grande* Imperio Romano *malum formidatur*, Antichristi regnum, Romanæ Ecclesiæ *Sacrificium iuge* (vti sacræ Litteræ tradunt) & cum eo lumen iuge sublaturi. Ideò denique in *Curijs singulis Vestam quamdam communem*, Romulus esse voluit, quod Eucharistia infinitis propemodum locis, atque Parochijs, erat adfutura. Virginum item Vestalium *Delectus, munia*, et *immunitates*, ex nostratium Presbyterorum Canonicis Legibus in Sibylla lectis, originem traxere. Nam his eligendis non solùm *ætas*, sed animi, corporisque *integritas* spectatur, immo & *natales*, nam *seruis parentibus* ortas non legebant, sed *nobiles*, atque generosas, & quæ in Italia (Ecclesia Romana) domicilium haberent. *A Pontifice* insuper, velut ab hostibus captæ, *rapiebantur*, quod inuitos rursum ordinandos monstrabat. Vbi *capta Vestalis*, & in atrium, siue pene-

Liu. D.1. lib.1.

In q.Rom.

Plut. in Numa.

Aen.5.& 9.

Dan. 11.

Pomp.Læt. & F.nest.

penetrale Vestæ ducta erat, continuò patriam potestatem exibat, & ab omnibus maximo in honore habebatur, ita vt occurrens homini capitaliter dānato, à morte seruaret, quo reos, & capitis damnatos à Sacerdotibus iuuandos, & à mortis æternæ supplicijs liberandos docebant. Harum *petulantiam*, et *negligentiam* in Sacris munijs Pontifex coercebat, & nonnumquam flagris; quæ censuras notant. Incesti verò crimine *conuictas, viuas suffodiebant*, cum maximo Ciuitatis luctu. Quod quidem depositiones, ob grande crimen, Sacerdotum innuit, eò quòd incesti, atque sacrilegi, coram Deo viui moriantur, & communi vita gratiæ priuati, seorsim à pijs hominibus iaceant, quasi iam sepulti, idque cum maximo Ecclesiæ mœrore, cui Prælatorum noxæ, ac crimina præcipuè nocent. Sed et *Potitiorum*, et *Pinariorum* ab Hercule Christo, ob *Cacum* cæsum (is est cacodęmon) *Sacra Instituta*, et à *Romulo suscepta*, idem Eucharistiæ Sacrificium Diuinum apertissimè indicant. Quid enim *Potitij*, quidnè *Pinarij*, quasi *Panarij*, suis vocabulis, nisi *Panem*, et *Potum* in Sacrificijs nostris pręcinebant? de quibus sic Liuius scribit: *Sacrum* (Herculi) *ad ministerium, dapemque Potitijs, ac Pinariis factum. fortè ita euenit, vt Potitii ad tempus præsto essent, iisque exta apponerentur. Pinarii extis adesis, ad cæteram venirent dapem. Inde institutum mansit, donec Pinarium genus fuit, ne extis solemnibus vescerentur. Potitii ab Euandro edocti, antistites Sacri eius, per multas ætates fuerunt, donec tradito seruis publicis solemni familiæ ministerio, genus omne Potitiorum interiit. Hæc tum sacra Romulus vna ex omnibus peregrina suscepit.* Ideò *Peregrina*, quòd in Aelya Solyma ab Hercule Christo primum instituta. Qua fabularum caligine antiqua (sed docta) erudimur, non solùm Eucharistica Sacra à Petro suscepta, sed non omnem semper Sacrificij partem à Diaconis sumptam. nam per *Potitios*, primęuę Ecclesię Diaconos hęc fabula designat, per *Pinarios* autem, qui *tardius venere*, et *ex* Ecclesię optimo instituto, extis Christi solemnibus à Sacerdote celebrante adesis, *ad cæteram dapem*, quæ sub vna sola cibi specie restat, post Sacrificium, *tantummodò veniunt*, Diaconos nostrates, siue hodiernos aptè significat. Quo factum, vt *Serui*, seu Ministri *publici*, nostri Sacerdotes, siue celebrantes (Diaconis primis, qui Corpus Christi cum Sanguine seorsim sumebant, de Ecclesia sublatis) *Potitiorum*, seu Diaconorum primæ Ecclesiæ ministeria obeant. Nam à *famulando*, siue Aris ministrando, Potitiorum, et Pinariorum *Familia* dicuntur. Quod verò Euander Iaphet per Sibyllam de his Sacris, vti supra dictum, suos instruxerit, ideò *Potitii ab Euandro edocti* dicuntur, hoc est, significati. Hæc de Romuli *Sacris*. Age quid de *Bellis*, quę ab ipso fortiter, atque feliciter ad extremum gesta commemorant? nonne hęc apertè persecutiones futuras canebant, quibus Ecclesia vehementer afflicta, semper tamen dominus superior eua sit, cunctis aduersarijs idololatris Romanis, tandem aliquando sub suauissimum Christi iugum missis? *Vicit* Romulus Petrus secum initio pugnantes, atque repugnantes *Caninenses*, qui populi *Lati*, seu Latini à χαίνω Gręco. *Antemnates*, viros *ante amnem*, seu Tyberim degentes. *Crustuminos*, Christianos Romanos à *Christo*, et *Mana*, quod est, dilatatus, vocabulum adeptos, vnde *Crustuminum* colonia *Albanorum* apud *Fidenas*, puta fideles, nam Plinij temporibus Fidenatium horum nullum vestigium erat. *Fidenates* igitur à fide fideles, *Sabinos*, eosdem Latinos ab Hebręo *Saba*. *Veientes*, qui rursum Latini, à *Veet* germani- D. 1. lib. 1

cè lato. In prelio cum *Cœninensibus*, eorum Regem *obtruncat* & *spoliat* Romulus, quia Petri ope Constantinus Cęsar, Maxentium in Imperio collegam, eo modo cecidit, idemque, vt Romulus, *ouans* Capitolium *ascendit*, & eiusdem opima spolia ad *quercum*, seu arborem Crucis, *Pastoribus* Ecclesię *Sacram* disposita suspendit, *Iouique Feretrio*, seu Ieouę Christo, qui in supplicationibus solemniter *fertur* (vnde Feretrius) plures Basilicas cum spolijs dicat. Idem Maxentij casus, tum sępè alids, tum *obtruncatione* *Amulii* Regis, idololatrę, siue *Impostoris*, et *Numitoris*, seu Numen colentis (eiusdem nempè Constantini Cæsaris) restitutione in Regnum à Romulo facta, à priscis Scriptoribus expressus, tum etiam *Sabinorum* prælio, quorum *Metius Curtius*, hoc est, idem *Maxentius*, à *Meta*, et *Gana* Princeps memoratur. nam ab arce Romana Trans Tyberim decurrens, Constantini aduerso impetu in angustum actus, in *paludem*, seu *lacum* Tyberis, trepidante equo se coniecit, vnde *Curtius Lacus* nomen adinuenit. Hæc quidem Romulo Petro assignantur, quæ fuere *Tatii*, hoc est, *Constantini*, verum ope Romuli Ecclesiam iuuantis. Sed tria illustria maximè eo Sabino prelio euenere, quæ Romanæ imprimis Ecclesiæ fauent. Primum, quòd *Sabina* quædam, *Spurii Tarpeii filia*, Capitolium, seu Rupem Tarpeiam *Tatio*, aurearum armillarum, quæ in brachijs militum eius fulgebant, cupidine capta prodiderit, earum pondere pro mercede oppressa. qua sanè fabula, Capitolij Patres, seu Senatus ob gentilismum adhuc *Spurius* notatur, qui clanculum emissis Legatis, *Tatium*, siue Constantinum, pro Maxentio Tyranno perdendo aduocauit. Qui Roma potitus, & Tarpeia Arce, gentilitatem, & superstitionem Iouis Capitolini, in ea oppressit, *Armillis*, hoc est, copijs *suis*, quæ Crucem, atque Christi nomen in Cœlo conspectum, coronis quibusdam, atque monilibus pretiosis, et *armillis* cinctum, in *brachiis*, seu *scutis* gestabant. Alterum memorabile, quod post victoriam idem *Tatius* (Constantinus) (quem *Romulum*, ob causam iam dictam, fabulosa historia vocat) *Templum Ioui Statori*, voti reus sacrarit, Romanas puta Basilicas, quòd trecentorum annorum, et amplius, persecutiones, in quibus Christianorum fuga, *Ieoua* Christus *stitisset*. Tertium memoratu dignum, quòd id bellum tradant, *Mulierum iniuria Sabinarum* ortum, ob raptum earum, non quidem à Romulo (tametsi confundant) sed à *Metio Curtio*, hoc est, Maxentio, qui mulieribus Romanis, sponsis, & matronis, ad libidinẽ fędè erat abusus. Vnde deuicto Tyrãno, matronę antea causę belli, pacis quoque fuerunt. Victor quippe Constantinus Romã ouans ingressus, non solũ iniurijs omniũ, ac cęde abstinuit, sed *Fœdus iniit, Ciuitatẽ vnã*, nẽpè Christianã *ex duabus fecit*, antea gentili atque Christiana, *regnumque* siue imperium, puta temporale cum spirituali & Ecclesiastico Pontificis *sociat*, atque *Romam confert*. Quæ omnia, ob causam iam dictam, de Romulo prisci tradidere. Quòd verò eumdem *Tatium* siue Constantinum *Romuli* Petri in Pontifice Romano successore *Collegam*, ad extremum *interfectum* scribant, quia in propinquos, qui Laurentum legatos pulsarant, animaduertere cessaret, atque eam *eadem* minùs ægre à *Romulo latam*, ob infidam societatem regni, & quod iure casus videretur, de stirpe Tatij siue Constantini in Constantio filio extinguenda, vaticinium erat. Nam Constantius Arrianis fauens, legatos Liberij Pontificis, non modò pulsari, vexari, & corrumpi ab ijsdem siuit, sed etiã alios ad se missos exilio mulctauit. At bellorum satis. Etiam ex Romuli cultu

Liu. D. 1. lib. 1.

Bar. ad Ann. Chr. 324.

Bar. ad An. 312.

Bar. vt supra.

Ib.

Bar. ad An. 324.

Liu. vt supra Plut. in Rom.

tu & ornatu, Petrum Pontificem supremum discamus: Nam is Rex electus *imperij insignibus venerabilem se fecit*, sceptro, corona, *sella curuli* (lectica currum imitante, quæ ad Pontifices Petri successores pertinet.) *Celerum*, Legatorum à latere Cardinalium, *comitatu & pompa, tum cæterg habitu*, purpura, trabea, annulo *augustiorem, tum maximè lictoribus duodecim sumptis*, per quos duodecim lictores, siue *ligatores*, eo numero Apostolos, siue Episcopos totius mundi signabant, qui cum omnes Romulo Petro famulentur, siue eius Ecclesiæ adaugendæ, ad maiestatem Pontificis Romani spectare noscuntur. Neminem verò offendat, quod Episcopos atque adeo Apostolos *Lictores*, siue *ligatores* dixerim, quamuis enim hoc nomen ministerij prophani postmodū infamia viluit, à sacra tamen potestate *ligandi* atque *alligandi* homines, à Christo donanda, honestissimam originem sumpsit. Iam verò in Romuli morte atque Remi, Petri Romæ crucifixi, & Pauli pro Christo obtruncati, in omnibus prope historiæ adiunctis, natiue expressam imaginem habemus, nisi quod fabula illi, suo more, ænigma aliquod, quasi velum, obtendat. Nam per *Sacerdotem custodiæ traditam*, Romuli & Remi parentem, Sacerdotium captum, & Petrum & Paulum, Sacerdotum principes in vinculis agnoscis, idque ab *Amulio Rege*, id est, *impostore* idololatra Nerone, qui in Latio regnabat. per *Remum verò solum in vinculis*, & deinde liberum abire permissum, Paulum vinctum adductum, postea liberatum, per vmbram videmus. Cum verò *ad Tyberim infantes*, siue *ad arborem*, & ficum dictam Ruminalem *expositos* memorant, eosdem Petrum atque Paulum docent & prædicunt, in ipsa Ecclesiæ infantia, ad martyrium, quasi Christi Crucem, & arborem, olim adducendos, nam in Ianiculo ad Tyberim sito, arbor felix crucis ad supplicium Petro Romano siue *Ruminali* erat destinata. *Remus* enim Paulus, *ad Aquas Saluias*, extra Vrbis muros, non autem in Ianiculo, cum cæli Iano, siue Ianitore, martyrium perpessus, *Vrbis* vulgò *fossas transiliisse* creditus, quæ illi causa interitus fuerit. Viueres enim Reme Paule, siue diutius in vita maneres, nisi Vrbis moenia, vt adires supplicij locum, sponte ac ridenti similis olim transilires. Quod autem Romulum tunc dixisse ferunt, *similiter interemptum iri*, qui eadem ausurus, de *morte spiritali* eorum vaticinantem fabulam intellige, qui *extra* Petri seu Romanæ Ecclesiæ *mœnia*, per apostasiam misere *exilirent*, quos certè exitium manet à Petro prædictum, atque à cælesti illa ciuitate, cuius idem Ianitor Petrus, *exilium* æternum. Porrò *sanguinem Remi sacrum* à posteris habendum Horatius prædixit, nec non *immeritè fundendum*.

Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer Nepotibus cruor.

Hactenus Remi mortis fabula, quæ Paulum Romæ obtruncandum disertè canebat, vnde & *fraterno primi maduerunt sanguine muri*. Sed quia post mortem Paulus frequentius apparere debebat, vti sacri de illo Annales testantur, *Lemurum* inde seu *Remurum* à Remo nocte apparentium fabulæ, de quibus ita Ouidius

Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto

Et infra:

lucem Remuria dixit
Illam, qua positis iusta feruntur auis.
Aspera mutata est in lenem tempore longo.

Littera,

Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere silentum
Hic sensus Verbi, vis ea vocis erat.

Romuli verò Petri *arbor*, siue *ficus*, cui *expositus*, impositus, & fixus, *dum instatui Tyberis* persecutione Neronis *tumeret*, crucem significat, nec non *Quiris*, *hasta* priscis dicta, nempe hasta Crucis, eius manibus data, vnde dictus *Quirinus*, quasi crucem portans, & Romani *Quirites*, ab eiusdem cruce. Hac autem *hasta* siue Cruce Romulum cælos petijsse, sæpe nominatus Ouidius asserit:

Fast. 2.

Siue quod hasta Quiris priscis est dicta Sabinis,
Bellicus à telo venit in astra Deus.

Plut. in Rom.

Nam eamdem *hastam* à Romulo *vibratam ex colle* in alium collem fabulantur, vbi altiùs defixa radices egerit, & *in arborem creuerit*, quia Romulus Petrus hastam crucis Christi, vti Pontifex summus, gestare consuetus, eamdem quasi in Ianiculum coniecit, quando ibidem in Cruce passus, & mortuus, verum cruce arbore facta, seu maiore multò, quam in Templis olim gestare assuerat. de quo prodigio Ouidius rursum audiendus, licet pro Ianiculo Palatinum montem substituat, quod etiam Ianiculi collis ad *Patrem Latum*, vnde *Palatium* atque *Palatinus collis*, vt nominis & vrbis pertineat authorem:

Met. 15.

Vtque Palatinis hærentem collibus olim
Cum subito vidit frondescere Romulus hastam,
Quæ radice noua, non ferro stabat adacto,
Et iam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus vmbras.

Plin. Macr. Seruius Pl. in Rom.

Mac. Suet. in Augusto

Sed quoniam ad *Quirinum*, *Quirim*, & *Quirites* modò peruenimus, locus hic postulat, vt inquiramus, cur *Martem Quirinum*, item & *Gradiuum* Romani veteres coluerint, necnon *Angeronam Deam*, quam quidem Deam seu Idolũ *Romæ parentem* nonnulli fecere? Sicut ergo *Quirinum*, ab *Quiri* seu *hasta* crucis, quã viuens Petrus in sacris vsurus, quamque moriens portaturus erat in arborem conuersam, Romulum appellarunt, & *Ianum Quirinum* Ianitorem cæli, eumdem cum Romulo, sic & Patrem eius Christum *Martem*, seu *Mauortem*, *Quirinum* dixere, quia similiter Crucem portaturus, eique in morte affigendus esset. Et quia secunda Trinitatis persona in eo futura, *Iunonem* quoque *Filiam mentem*, *Quiritim* vocarunt, eiusque simulachrum *hastæ* (quasi cruci) *impositum* etiam coluere. necnon *solam hastam*, siue Quirim (vt nunc crucem Christo vacuam & carentem) *Martis signum* putauere, fortesque viros ea donauere, quod Christum, & Romulum Petrum cum fratre Andrea, quondam ea donandos, ex Sibylla resciscent. Sed & Martem Quirinum, Christum crucifixum, præterea *Gradiuum* appellarunt, quem ex eadem Sibylla agnouissent fore *vadentem* siue gradientem cum suę hasta Crucis *Romam*, *iterum crucifigi*. Et quia hoc viso permotus Petrus Romam statim rediit, exemplo Christi fortiter crucem subiturus, hinc fabula orta, à *Marte* Quirino, & eodem Gradiuo, *Romulum abreptum curru*, nempe suæ crucis, cuius propterea *temonem cruentum* Ouidius describit, vt infra dicetur. Alio item Symbolo *Angerona Dea* idem enarrarunt, quę ore obligato atque obsignato picta visebatur, & quàm *Romæ parentem* interpretati sunt, ob Petrum Romanæ Ecclesiæ Patrem, quem scirent silentem, nec obmurmurantem

item ad Christi Magistri sui crucem portandam Romæ esse cogendum, & angariandum, (vnde *Angerona* Deæ simulachrum effictum) vti mysticum quemdam Simonem *Cyrenæum*, & quasi *Quirinum*. Etenim Simon Cyrenæus, Petri Simonis vera & mystica quædam effigies fuit. nam vterque *Simon*, vterque *Cyrenæus*. Nisi quod Petrus Simon, *Quirinus*, vti verus Romulus fuerit appellatus. Vterque *veniens de Villa angariatus* est, nam Simon Quirinus, Vrbe exierat, quando illi Christus crucem baiulans occurrit, & *de Villa* statim Romam *rediens*, cruce Christi seu sua fuit oneratus. Vterque *parens Alexandri & Ruffi*, Simon enim Petrus, vti summus Pontifex, Pater *Alexandrini* Patriarchæ futurus, Pater *Constātinopolitani*, qui ab Vrbe Roma, dictus *Ruffus*, hoc est, *dilatatus*, ab hebræo *Rapha*, quia Bizantiū altera quędā Roma fuit. Moritur ergo in Cruce Rex Romulus, Summus Ecclesiæ Rector, neq; amplius *in terris apparet*, *quando immortalibus operibus editis*, *exercitum recenset*, Romanum Christo militantem Clerum, & *concionem habens* in Cruce pendulus, *coorta procella, atque tempestate*, Neroniana puta persecutionis, *cum magno tonitrui fragore*, qui populum adstantem in fugam conuertit. non quod tonitruum in morte auditum, sed cum *orientales* corpus eius sacrum cum corpore Pauli *eripere tentarent*, ac Romæ auferre, *tonitruo ingenti* desistere ab incæpto coacti sunt, & in fugam versi. Mortuo itaque Romulo *Populus vacuam sedem regiam*, Cathedram Pontificiam Rege Romulo, *vidit*. *Patres* Episcopi, atque Sacerdotes ei superstites *sublimem raptum procella* illa persecutionis in Cœlum *aiunt*. *Plebs* Christiana *orbitatis metu icta*, *mæstum aliquamdiu silentium obtinuit*, deinde *à paucis initio facto*, Diuum, non *Deum*, *Deo natum Regem*, *Parentemque Vrbis*, verius Ecclesiæ *Romanæ salutare vniuersi Romulum* Petrum *iubent*, *pacem precibus exposcunt*, *vti volens propitius suam semper sospitet progeniem* Romanam, atque Christianam. Sed & *fama manans discerptum Regem Patrum manibus*, & *sub toga eorum frustatim elatum corpus*, *atque custoditum*, & *clam terra obrutum*, ad hæresis ruborem [illegible] admonet, quid de exuuijs sacris Sanctorum agendum, quantoque Reliquijs sacrati Corporis Romuli colendis primi Christiani curam impenderint. Nam Petri hodie dimidium corpus, & caput à membris auulsum, quæ in Basilicis tum Lateranensi, tum S. Petri, & Pauli visuntur, haud dubiè à Patribus olim Petri corpus in plures partes discerptum testantur, ea Religione, vt plures Aedes, atque sacra loca, eo diuiso quasi potirentur. Marmor enim columnæ affixum in Vaticana Petri Basilica, sua inscriptione testatur, Sacra Apostolorum corpora à S. Siluestro super hoc diuisa. Ritum verò Christianum *sub togas*, *et vestes*, Martyrum, aut Sanctorum Reliquias ferendi, & custodiendi, ea fabula futuri præsaga confirmat. Nam quod terra clàm obrutum, & sepulcrum [illegible] Neronis factum esse discimus. *Proculo* verò *Iulio post mortem*, *Romuli apparitio facta*, qua *Cœlo delapsus ei se obuium derepente dedit*. *Petrum Constantino Cæsari apparentem* indicat, in qua *perfusus horrore* Imperatori, *venerabundusque adstitisset*, *petens* fortasse *precibus*, *vt contra intueri fas esset*. Nec Romuli oratio Petro, sine Diuo apparente indigna: *Abi*, *nuntia Romanis*, *Cœlestes ita velle*; *vt mea Roma* (Romana Ecclesia) *caput* Ecclesiarum *Orbis terrarum sit*. *Proinde rem militarem* (Clericalem, & Spiritualem militiam) *colant*, *sciantque*; & *ita posteris tradant*, *nullas opes humanas* (Inferorum portas) *armis* spiritualibus *Romanis resistere posse*. *Hæc locutus*, *sublimis*

Liu. vt supra.

Bar. ad An. 69.

Liu. vt supra.

Liu. ibid. & Plut. in Rom. & Dionys.

Bar. 324.

Liu. vt supra.

blimis abijt. *Mirum, quam desiderium Romuli* Petri *apud plebem, exercitumque* Clerum Deo militantem, *facta fide immortalitatis lenitum sit*. De Romulo enim in Diuos relato, omnis historia, seu fabula meminit. Nam à *Marte parente in Cœlum raptum* passim commemorant. Vnde Horatius ait.

Car. lib. 3.

Quirinus
Martis equis Acheronta fugit.

Et infra de eodem Iuno

Nepotem
Troica quem peperit Sacerdos
Marti redonabo; illum ego lucidas
Inire Sedes, ducere Nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.

Verùm Ouidio nemo copiosiùs, aut elegantiùs

Met. 14.

Occiderat Tatius, populisque æquata duobus.
Romule iura dabas, posita cum casside Mauors,
Talibus affatur, Diuumque, hominumque parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præside pendet ab vno)
Præmia iam promissa mihi, dignoque nepoti
Soluere, & ablatum terris imponere Cælo.
Tu mihi Concilio quondam præsente Deorum,
(Nam memini, memorique animo pia verba notaui)
Vnus erit, quem tu tolles ad Sidera Cæli,
Dixisti, rata sit verborum summa tuorum.
Annuit Omnipotens, & nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque, & fulgure terruit Vrbem,
Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ,
Innixusque hastæ, pressos temone cruento
Impauidus conscendit equos Gradiuus, & ictu
Verberis increpuit, pronusque per aera lapsus
Constitit in Summo nemorosi colle Palati
Reddentemque suo non Regia iura Quiriti
Abstulit Iliaden: corpus mortale per auras
Dilapsum tenues, vt lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere Cælo.
Pulchra subit facies & puluinaribus altis
Dignior est, qualis trabeati forma Quirini.

Romulum verò *cælibem* extinctum, plures Historici scriptum reliquere, quidam *Hersiliam* vxorem duxisse, post mortem eius *Oram* nominatam, quam etiam *Ostilij* coniugem, viri inter Romanos clarissimi, fecere, ex qua filiam *Primam* et *Aollium* filium, Romulus sustulerit. Vtrique haud falsò. Nam Petrus Discipulus Christi, & inde Sacerdos, vixit in cælibatu. Spiritalem nihilominus vxorem, & sponsam, Christianam Ecclesiam duxit, ab ἄρχω & λαὸς dictam *Hersiliam*, quasi in *Populos Imperium habentem*, & à Romuli morte *Oram* nuncupatam, & in *Cælum sublatam*, quia in vltimas terrarum *Oras* Romana Ecclesia propaganda erat, Cæloque tandem inserenda, & Quirino

Plut. in Rom.

Met. 14.

suo

suo rursus coniungenda. Hæc *Hercilia* quoque *Ostilio* D. Paulo nupsit, quē vtpote *Via Ostiensi* sepulchro, & Templo olim honorandum, *Ostilii* nomine gnara futurorum antiquitas vocauit. Ex qua *Hercilia Primam*, Antiochensem nempè Ecclesiam, Parens Romulus genuit, cum altera prole *Aollio*, alijs *Abollio*, Pontifice Romano, *Patre Vniuersi* ab Ἅλλος & ὅλος, Imperij sui spiritalis vero successore, & æterno hærede. Quid, quod Petri mortis tempus, si decem dies modò exceperis, cum Romuli quoque obitu conuenit? Nā Romulum Nonis Iulij decessisse ferunt, Petrum verò eiusdem secundo Calendas, quo die geminos Apostolos Ecclesia honorat. cuius aberrationis sanè minusculæ, haud minutiùs exquirenda ratio in hac vetustate, tantisque vatum mendacijs, cum etiam diebus decem annum mutilari hoc seculum viderit, quibus restitutis, Petri, ac Romuli dies occurrerent. Cum igitur Petrus Iunio mense decesserit, Romani Veteres, vt Fastis docemur, *Sancto*, *Fidio*, *Semoni*, tantùm non *Simoni*, *Sancto*, et *Fideli*, Iunij Nonas cum Templo in Quirinali monte consecrarunt. Vnde Ouidius: Plut. vt supra.

Quærebam Nonas Sancto, Fidione referrem, Fast. 6.
An tibi Semo Pater, tunc mihi Sanctus ait:
Cuicumque ex istis dederis, ego munus habebo,
Nomina terna fero, sic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt Aede Sabini,
Inque Quirinali constituere iugo.

Ob Quirinale Palatium, & Sacellum in eo excitandum. De Deo autem *Fidio* similia plane, ac de Romulo, Halicarnassæus lib. 2. refert, ex quo liquet eumdem esse, nisi quod *Medium* pro *Dio* appellet. Quin etiam *Piscatorum ferias*, quia Petrus Piscator, die tertia post Nonas eiusdem mensis, Ouidio quoque teste, celebrabant: Ib.

Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt paruis æra recurua cibis.

Et quia ambo Apostoli, Romanæ Ecclesiæ Parentes *Porta Tergemina* ad supplicium ducendi (nam virgis ambo extra eam cæsi, ad eum locum, vbi modò Sacellum S. Trinitatis, ob quam existimem *Tergeminam* Portam appellari) illa tanquam malè ominata, ire metuebant, tùm quòd Christiani ad decem millia, vno & eodem die ad Aquas Saluias, vbi Paulus passus, ad mortem quoque isthac egressuri. Quæ res de *Trecentis Fabiis* vna die cæsis, doctam fabulam peperit. Quæ verò de Romuli morte hìc dicta sunt, similia prorsus de morte Æneæ, apud Sextum Aurelium Victorem, & Dionysium libro primo scripta reperies, ne alium à Romulo Æneam putares. His igitur de Romulo dictis, tanquam face quadam veritatis allata, Romanæ Historiæ tenebras magnam partem discussum iri, deinceps putamus.

CAPVT XXV.

Quid *Reges* Romuli Successores velint? Quidue ijdem *eiecti*?

QVANQVAM instituto nostro foret satis, Romuli, ac Remi fabulam explanasse, ne quod tamen dubium de illa supersit, commenta insuper de Regibus succedentibus Romulo discutere iuuat, quo primi Romanæ Historiæ Annales non minus, quàm Ilias, Æneis, atque Odyssea, fabulosi appareant, & carminum Sibyllæ malè consutorum quasi rapsodiæ. Nam et Marcus Tullius, quæ de Numa, & Tarquinio sequuntur, poetica, atque fabulosa in libro de Legibus censet: *Faciunt imperitè, qui in isto opusculo, non vt à Poeta, sed vt à teste, veritatem exigant. Nec dubito, quin & iidem cum Egeria collocutum Numam, & ab Aquila Tarquinio apicem impositum putent.* Igitur cum Romulo plures Successores fabulosè assignant, Primatum Petri, atque potestatem, in Ecclesia Romana, post eiusdem mortem, haud defectura, sed æterna fore, indicatum volunt. Mortuo igitur Romulo, *per interregnum regia*, seu Pontificum *Sedes* Romę *vacat*. *Patrum* verò *certamen*, *quibus caput esse aliquod placeat*, & nemo alteri concedere in animum inducat, *plures* item *imperitantes*, in quibus *Vnicus Imperii insignia* habeat, et *plebs multiplicatam seruitutem gemens*, nec *plures*, *quam vnum* Romę *Regem passura*, Pontificum Romanorum post Petrum, à Cardinalibus Patribus electiones futuras signabant, quas ambitio, & Schismata plebi Christianæ exosa, nonnunquam fędarent. *Regnum* verò (Pontificatus, etiam temporale Regnum aliquando complexus) *Numæ Pompilio delatum*, ab Romulo Petro regnaturos cum *pompa* externa Pontifices docebat. Nam à *pompa*, et *No*, et *Ma*, *lato*, siue *dilatato*, Numa Pompilius nomen adinuenit. Quòd autem à Romulo, statim ad *Pompilios*, cum pompa Romæ regnaturos Pontifices Petri Successores historia prosilit, plurimis in medio relictis, sæpè à me monitum, & sæpiùs monendum, temporis rationem, loci, aut ordinis, in fabulis nequidquam requiri, quæ pro sua quidlibet potestate fingunt. *Pompilii* ergò *Numæ* Petri Successoris, appellatiuum veriùs, quam proprium nomen, cum tota historia in *Gregorios* potissimè cadit, qui post persecutiones Pontifices creati, cum pompa regnarunt, maximè autem in *Gregorium* eius nominis *Primum*. *Inclytum* enim *eiusdem genus*, *Iustitia*, *atque Religio* (nam in Diuos post mortem relatus) *cum omnis humani*, *& Diuini iuris consultissimus fuit*, instructus *disciplina tetrica*, *ac tristi veterum Sabinorum*, primorum Ecclesiæ Christianorum, *quo genere nullum quondam incorruptius fuit*. Ob eloquentiam item, ac scribendi miram facultatem, dictus *Pithagoreus*, hoc est, turbis persuadens, ab ἀγορὰ, & πείθω, quasi *alter Paulus*, qui quòd suadendo acer, & efficax, de *Pythagora* commento occasio fuit. Patria enim Pythagoras *Samius*, quia *Semius* Paulus, seu de *Semigenere*, vtpote Iudæus. Pythagoras *Pherecidæ Syri discipulus*, Paulus Gamalielis *Pharisæi Syri*, vel secundùm Alexandrum Scriptorem, apud Clementem Alexandrinum lib. 1. Stromat. *Nazarethi Assyrij*, hoc est IESV *Nazareni*, è *Syria* Palæstinæ, quæ

Liu. D. 1. lib. 1.

Liu. vt supra.

etiam *Assyria* vocata. Pythagoras porrò Patriæ (Iudeæ) tyrannidem fugiens, in Italiam venit, vbi Philosophiæ (puta Christianæ) ludum aperuit, professus *à se Apollinem visum*, Christum Nazarenum, & ideò intonsum, qualem Apollinem finxere. quique haud contentiosos, sed qui vererentur suũ αὐτὸς ἔφα, atque diu taciturnos (quales Cathecumeni) auditores vellet. Sed & raptum eiusdem ad tertium Cœlum, vbi non homini loquenda audierit, clarè illis verbis in Pythagora agnoscis:

Isque licet Cœli regione remotus, Ouid. Met. 15.
Mente Deos adijt, & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Pythagorica modò dogmata, quæ circumferuntur, si fabularum scoriam detraxeris, pura, Apostolica, & Paulina euadent. Litera enim Y ad vitam, & ad mortem via, Τὸν significat, credentibus, & non credentibus, æternæ vitæ, ac necis authorem, præter quam literam nihil se scire aliud Pythagoras Paulus sæpè professus est. Docuit item immortales animos (vnde Ouidius: *Morte carent animæ*, & idem Fastorum lib. 3. *A Samio* (Pythagora) *doctus, qui posse renasci Nos putat*) & resurrectionem vita defunctorum, per celebrem suam μετεμψύχωσιν, quæ est animorum migratio post mortem in alia corpora, ferina, hoc est, peiora, qui malè vixerint, meliora, qui rectè, quod in resurrectione generali fiet. Ciborum item discrimina, & abstinentiam ab animalium carnibus, ieiuniorum puta tempore, præcepit: Ib.

Parcite mortales dapibus temerare nefandis Ib.
Corpora, sunt fruges, sunt deducentia ramos
Pondere poma suo.

Et infra:

Prodiga diuitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit, atque epulas sine cæde, & sanguine præbet,
Carne feræ sedant ieiunia.

Quę Apostolica dogmata Hæretici irrident, & fabulę mendacibus causis demore inquinarunt. olerum autem omnium fructus prętęr *Fabas* permittens, Plut. in q. Rom. Magistratuum sacrorum, atque prophanorum, qui quidem *Fabis* olim legebantur, ambitionem resecat, quod vapores cerebro noxios, & infestos, seu curas inanes, et malos superbię spiritus Fabę illę procreent. Et *Sacrificium* Pythagorę *incruentum*, et sine sanguine, quod *farina, vino*, et *lacte* constaret, quid nisi dulce, et suaue Eucharistię conuiuium innuit? Et de *numero impare victima* Dijs *offerenda* eiusdem pręceptum, idem Trinitatis Sacrificium asserebat, sicut et cętera, quę prudens omitto. Quibus demonstratis, liquidissimè apparet, cur *Pythagoraus*, hoc est, Pauli Apostoli disciplina instructus, Numa iste, nempè *Gregorius*, credatur. Is porrò Petri Pontificis inter omnes clarissimus Successor, vti *Numa Regno*, sic etiam Ecclesię Romanę *inuitus præfectus* est, *ob quod virtus eius clarior*, et populo gratior. *Inaugurato* item, vt Romulus Petrus (quod de Numa traditur) Sacrę, et Diuinę auis, seu columbę afflatu, quę est Spiritus Sanctus. Quę item de eiusdem Numę inauguratione Annales obseruant, in Gregorianam, et Pontificiam omnem consęcrationem prope vniuersa, ac singula cadunt. Nam ab *Augure* (Episcopo illum consecrante) *deductus in arcem*, *ad lapidem* Altaris *consedit*. *Augur* Episcopus *ad læuam eius, capite* infula Liu. ibid.

Idem in Numa. Liu. vt supra.

velato, Sedem cepit, dextra manu baculum sine nodo aduncum tenens (Pedum Episcopale) *quem Lituum appellarunt*, quod eo litarent, siue Sacra peragerent, Deinde eo baculo *quatuor orbis plagas* augur *definiens*, Pontificij Pedi in omnem mundum Imperium futurum, iam tùm prædicebat. *Tum lituo in lauam manum translato, dextra in capite Numa imposita, certis* verbis *precatur*, Ieoua *Iouem inuocando. Itaque declaratus Rex*, seu Ecclesiæ Rector *Numa, de Templo descendit*. Quis Episcopalem immò Pontificiam inaugurationem hic descriptam neget? *Regno* porrò noster Numa *potitus*, nihil prius habuit, quàm *Italiæ turbas, atque* discordias *motas componere*, pauperes subleuare, Vrbem Religione, Legibus, ac moribus *ornare*, *Sacra instituere*, nam de Sacramentis librum composuit, necnon *Pastorale*, cum ceteris operibus plurimis. *Quæ* salubria dogmata, vt *altius* in animos plebis descenderent, *Simulatio* effecit, Columba Spiritum Sanctum *dissimulans*, et auribus scribentis perpetuò assistens, insusurrans, et dictãs. *Congressus* item eius *nocturni* cum Dea *Egeria* commentum, vigilias eiusdem Pontificis, et sollicitudinem et curam Ecclesiæ vniuersæ adstruit, quæ ab *egenti*, seu paupere Petro, Sponso eius defuncto, doctum *Egeria* Vocabulum deriuat. *congressus* item Numæ cum *Nymphis*, seu Angelis, ab Angelo ortum habet, qui Mensæ eius accubuit. quẽ accubitum mensę, tori credidere. Quòd verò *Elicio Ioui* fertur *aram dicasse*, ad Altaria, et Templa, ab ipso consecrata pertinet, in quibus certa verborum formula, de Celo Ieoua Christus *elicitur*, vnde suum *Elicium*, sicut *Feretrium* antiquitas *Iouem* efformauit. Quamobrem ijs venia danda; qui primos Romanos Annales historias, non fabulas rati, magicæ superstitionis propterea Numam accusarunt. *Annus* verò ab eo *instauratus*, ad Calendarium *ab Gregorio* altero, decem diebus expunctis correctum, atque restitutum spectat, quem cum Numæ primi *Gregorij* gestis, nominis similitudine decepta, historia fabulosa confundit. *Nummi* præterea ab eodem *cusi & signati*, regiam & supremam (vti pecunia & nummis cudendis) Pontificum potestatem futuram olim demonstrabant, item numismata sacra ab ijs cudenda. Cur igitur, inquies, si Numa Gregorius Pontifex, ab eo *Pontificem supremum institutum* ferunt, & id sacrum decus *Marco* cuidam, eius genero collatum? quod contra Constantinopolitanum quemdam Episcopum, qui sibi *Vniuersalis* nomen arrogabat, Romanæ Sedis Primatum & ius asseruit, & de eo rudes *instituit*, vnde Pontificatum ab eo *institutum* fabula commenta est, & *Marco*, id est, Latinæ Ecclesiæ Episcopo, à *Marcha* hebræo ita nuncupato, eum concessisse, cum *filia* sua *Pompilia*, Ecclesia vniuersa cum pompa regnante, ex qua *Ancus Martius* postmodum susceptus sit, de quo infra dicendum. Cui quidem *Marco* seu Romano Episcopo prærogatiuas à Numa attributas ferunt, quæ Pontificiæ Sedis sunt propriæ. Nam Liuius *Pontifici Summo* ex Numæ instituto, *sacra omnia exscripta, exsignataque attribuit*, quibus hostijs, quibus diebus, *ad quæ templa* (stationes) *sacra fierent, atque unde in eos sumptus pecunia erogaretur. Cætera quoque omnia publica, priuataque sacra* eiusdem *Pontificis scitis subiecit, vt esset is*, siue eius Cathedra, *quò consultum plebes* Christiana in dubijs *veniret, ne quid diuini iuris, negligendo patrios ritus, peregrinosque adsciscendo, turbaretur. Nec cælestes modò cærimonias, sed iusta quoque funebria, placandosque* Deo *manes* per Sacra, indulgentias, & alia, *vt idem Pontifex edoceret, quæque prodigia* in sanctorum puta mortuorum canonizatione, vt vocant, *diuinitus*

Ibid.

D. 1. l. 1.

nitus missa susciperentur, aut reijcerentur. Quibus certè munijs, hæc priuilegia Dionysius adiungit: *A iudicijs & mulcta Pontifices immunes* (quòd suprema Sedes à nemine alio iudicetur) *senatui, populoque haud teneri gestorum rationem reddere, nec alium* à populo in demortui locum, verùm *à Collegis* (Collegio Patrum) *eligendum esse*, & cætera plurima ex Sibylla indubiè excerpta, quæ apud hunc authorem leges, vnde antiqui Pontifices prophani & Gentiles, sua iura, & munia, & ritus prompsere. *Saliorum* quoque institutum per Vrbem *Ancylia* ferendi, rectissime eidem Pompilio assignant, ob processiones publicas, seu supplicationes ab eis solùm Pontificibus factas, qui *cum pompa* Romæ imperarunt. Nam persecutionum tempore cum vix cryptis suis, aut locis occultis Christiani prodirent, ijs cessantibus, *per Vrbem* deinceps publicè è Templis *salire*, vnde *Salij* dicti, & *carmina* in choro seu *chorea*, canere, quibus *Martem Gradiuum*, Christum secum *gradientem*, in supplicationibus assiduè laudabant. *Salii* enim non modò *tunicas*, sed tunicas *pictas* siue acupictas, & *versicolores*, Sacerdotum seu Cleri cum tunicis & cappis procedentium ornatus, dedere. Qui ritus extra templa *saliendi* supplicantium more, *Gregorio* nostro eius nominis primo præcipuè conuenit, qui *pestilentia* diuturna *Roma*, & in vniuersis ferè Prouincijs grassante, supplicationes crebras, instituit, vtque Liuius de Numa scripsit, *Lidei* seu *Litei solemne*, quo *Litaniarum* vulgò *maiorum* Author prædicitur. *Pelta* modò in salutem Vrbis *emissa de cælo*, & *pestilentiam sedans*, Angelicum & cælestem gladium significat, in conspectu Cleri atque plebis cum Gregorio Summo Pontifice Romæ procedentis, cruore deterso, vagina reconditum. Quo conspecto lues deinceps compressa. *Ancylia* autem *cælo quoque lapsa*, quæ *Salii* deferrent, haud aliud quam Ordines Ecclesiæ Sacros, seu ministeria Clericorum putes, ab *ancillando* siue aris ministrando, *Ancylia* quasi ministeria dicta, quæ in *Saliorum*, hoc est, procedentis atque salientis è Templo Cleri potestate, quasi manu quadam erant statuenda. Nam supplicatio siue Processio Acolythis, Subdiaconis, Diaconis, Sacerdotibus, Episcopis, Summo Pontifice, denique Clero omnì constat, qui omnia Ecclesiæ *Ancylia*, seu ministeria & ordines portant, in quibus Romanæ Vrbis fortem, & *felicitatem*, & *imperii* (spiritalis) *robur consistere*, aptissimè olim, tametsi ignari rerum, prædicabant. Quod verò *Salii* in fine carminum, *veturium Mamurium* sonarent, ancyliorum artificem aut fabrum, *Venturum* Christum *Marianum*, seu Mariæ filium, corruptè licet, præcinebant, Ordinum Ecclesiæ Sacrorum authorem, futurum, quem in fine quoque singulorum psalmorum, & orationum, Veri nostri Salij quotidie memorant. Verum ad extremum liquet, per *Numam* S. Gregorium apertè describi, quando eius *libri in arca reconditi* post aliquot annos *reperti* dicantur, quod & *Moralibus* Gregorij euenit, atque *Numa coniuxe* Egeria marito defuncto, *in fontem seu fluuium*, ob *aquam* eiusdem vulgò *Gregorianam*, etiam à morte eius consecrari solitam, conuersa fingatur. Ac de Numa hactenus. Alter ab hoc Pontifex seu *Rex* Ecclesiæ *Tullus Hostilius*, etiam Petri Romuli successor, qui *Tullus* à δοῦλος, hoc est, *Seruus* dictus, nempe *Seruorum Dei*, quo titulo etiam hodierni Pontifices gaudent, *Hostilius* autem ab *ostio* seu ianua cæli, cuius claues gerit, ne ea potestas cum Petro Iano, siue Ianitore, extincta credatur. Sicut autem *Numa Pompilius* regnantes *cum Pompa* Pontifices designat, sic *Tullus Hostilius* eosdem præcipuè, qui tempore persecutionum Ecclesiæ, sine Splendore externo vixere.

In Numa.

re. Nam eum *abditum*, *sacris operatum*, & *Ioui Elicio* produnt, eò quod in cryptis, atq; catatumbis Pontifices fere latitarent, ibidem sacris operantes, & *fulmine* Tullum (puta persecutionum) *cum domo* Ecclesia *interiisse*, seu mortem perpessum. Tum pugna *Horatiorum* sub eo *cum Curiatijs* idem quoque monstrat. Quid enim certamen illud singulare de Imperij summa, nisi infidelium Senatorum, & Imperatorum, quos *Curiatiorum* à Curia vocabulum notat, cum fidelibus Christianis conflictus? *Tergeminis* quidem, quia vno & eodem partu in baptismo editis, *Horatiis* autem, vel vt quidam, *Oratiis*, ab *orando* dictis? Nam hi per ducentos annos à Curiatiis cæsi, tertio demum sæculo, per Constantinum Maxentio occiso, victores euadunt, & victoriæ insigne Romanum Imperium reportant, Imperatoribus Romanis factis Christianis. Ibi *Soror* eius Constantini gentilitas, siue gentilium superstitio *confossa*, Senatoribus ob virtutem eius *dissimulantibus* facinus, *Patre* quoque eiusdem, Pontifice Romano eum *defendente*. Tunc temporis *Metius* (is est Maxentius) *fœderis Romani Albanique ruptor*, quia Christianorum, atque Gentilium communis Tyrannus, certamine equestri atque singulari *in partes distractus*, quia obtruncatus. Ibi quoque *Albani* Christiani *Patres*, cum *Alba longa*, sua veste, publicè Romam *traducti sunt*, & Romana religio duplex in vnam Christianam paulatim conflata. *Piacularia* verò *Sacra*, quibus post cædem Sororis, hoc est, gentilismi euersi ruinam, à Patre *lustratus* atque *expiatus* in fabula fingitur, baptismum eiusdem Constantini signabant, à Syluestro Summo Pontifice ei conferendum, per quem, & *sub iugum* Christianæ fidei ab eo *mittendus*. Pergit autem Liuius: *Cum verò in magna gloria, magnisque opibus Regnum Tulli, ac tota res Romana esset, nuntiatum Regi* Liberio Pontifici, *Patribusque, in monte Albano* (Exquilino ab Christianis hunc incolentibus ita nuncupato) *lapidibus pluisse*, quia niue pluiturum erat, in summo æstatis calore, in modum lapidum fundamentalium Aedis siue Templi isthic congregata. Nam Author subiungit: *Quod cum credi vix posset, missis ad id visendum prodigium, in conspectu haud aliter, quam cum* niuem seu *grandinem venti glomeratam in terras agunt, crebri cecidere de cælo lapides*, nam lapides Basilicæ S. Mariæ Maioris, ad Niues vulgò appellatæ, diuino admonitu constructi, quasi coelo pluerunt. *Vox* etiam *cælestis audita*, quæ ibidem sacra fieri iuberet, *sed Albano*, id est, Christiano *ritu*, idipsum confirmat. Tullo Hostilio è viuis sublato, res ad Patres redit, & in comitijs *Ancus Martius* quartus à Romulo Pontifex eligitur, quia *Marchia Ancona*, seu Piceni Dominus, vnde *Martii Anci* vocabulum descendit, Petro Romulo Pontifex succedere debebat, Aede Lauretana diuinitus eodem importata, nobilis. *Bellum* verò eius *cum Latinis*, & Legati ad res repetendas missi, discordias atque dissidia Populi Romani cum Pontificibus notat, Auenionem tum incolentibus, & *hasta ferrata* siue *sanguinea* missa à Legato in Latinos fines, Ecclesiæ censuras in eosdem latas. *Auentinum* enim populo datum *montem* fabulantur ad ædificandum, quia *Auenionen* (vnde Auentini nomen) cum tota Christiana plebe eum ibi colente, atque obseruante, Pontifex migraturus erat. *Bella* quoque *secuta*, verum ad vltimum *omnibus copiis conixus Ancus*, superior *Romam reuertitur*. *Carcer* verò ab eodem quoq; in Romano foro *ædificatus*, sub Pontificibus Anconæ Dominis *Carcerem Mamertinum* Apostolorum in Sacellum conuertendum, & ędificandum à fabris Lignarijs

Liu. vt sup.

Vt supra.

rijs canebat, vti nunc videmus, quis enim custodiam prophanam desideratam in Vrbe tot annos non facile existimet, qua minimi pagi vel tantillo tempore carere haud possunt? *Ancus* verò *ædificator* dum à Floro audit, de Aede egregia Lauretanæ Virginis, cum Pontificia Domo in Ancio seu Ancona extructa intelligere oportet. *Tarquinius* ab Anco Rex exinde regnat, à *Ta* atque *Rarba* nomen *dilatati* gerens, eò quòd Domo Lauretana in Ancium aducta, Ecclesia immensum, nec non Pontificis authoritas, in vtramque Iudiam Orientis, atque Occidentis erat propaganda. *Bella* verò sub eodem, nondum compositas Guelphorum, & Gibellinorum factiones notant. *Centum* autem in Patres adlecti, Cardinales à Pontificibus supremis magno numero creandos, vti comitatu, & stipantium turba essent *Tarquinii*, hoc est, dilatati. Cur autem Tarquinio *Seruius Tullius* successor creetur, de ordine incertum, at de causa liquet, ne vnquam Seruus Seruorum Dei Ecclesiæ deesset, quod seruitium duplex suo vocabulo *Seruius Tullius* refert. *Census* res saluberrima ab eo *institutus*, aduersus *Veientes*, hoc est, *Bizantinos* Turcas, pro solyma seruanda, vel recuperanda, *Bulla* vulgò *Cruciata* promulgatio fuit, qua exercitui sacro de sumptibus, ac copijs prouisum. Cætera verò, quæ Seruio Tullio Annales assignant, Romulo Petro primo Pontifici, aptius conueniant. Adeo fabula incõstans, atque perturbata. Petro enim *caput* innoxio *igne* atque *flamma arsit*, multorum in conspectu, Die Pentecostes. Petro *Regina Tanaquil* Romana seu *Daunia Aquila* pileum ablatum, id est, libertatem, in successoribus, qui Principes Romæ etiam temporales effecti, plenè *restituit*. Petro *Tarquinius* Imperator Romanus, summè *dilatatus*, quamuis humili loco nato, & ex seruis seu Iudæis, qui Romanis seruirent, *filiam* tandem *suam* Romanam Ecclesiam *collocat*. Petro denique cædes per *Tarquinium* Neronem vulgò *Superbum* allata, parti illi Vrbis, in qua trucidandus, & in qua inhumatus per aliquot dies iacere debebat, *carpentis* filiæ seu Romanæ plebis omnis *conculcandus*, atque proterendus *Vici sceleratî* nomen imposuit, quamuis illum in diuersa parte, topographiæ haud satis præsaga antiquitas Liu. vt sue. ponat. Igitur postremus Regum *Tarquinius* Nero *regnare occepit*, *cui superbi cognomen facta indiderunt*, *quia socerum* siue Patrem Vrbis Petrum *sepultura probibuit*, *primoresque Patrum* Christianorum, *quos Seruii* Petri *rebus fauisse credebat*, *interfecit*. Qui deinde vt tyrannus *metu, non ciuium caritate imperans*, *regnum tutatus est*, *multos* è Patribus gradu, & loco mouendo, alios exilio, morte, fortunis *multando*. Nam quia post Romulum Petrum interfectum, Nero imperio summè dilatatus, siue *Tarquinius* temporaliter regnaturus erat, hunc fabula iccirco Romuli primi Romæ Principis, sed spiritualis, successorem fecit, & Regibus Romanis adiunxit. Eius autem *filius* nempe imitatione, Iulianus Cæsar Apostata *per simulationem*, *ad Gabios* Christianos Latinos *deficiens*, *postquam satis virium collectum ad omnes conatus* in imperio *vidit*, Patris Neronis exemplo, *summa papauerum capita*, hoc est, præcipuos Ecclesiæ Pastores *decutere* aggressus est. cur autem eodem regnante, Sibyllam libros Romam attulisse, eidemque obtulisse finxerint, infra docendum est. Sub *Tarquinio* item hoc *superbo* Nerone, *Capitolii* iacta fundamenta afferuntur, ob Petri Ecclesiam Apostolico sanguine ab eodem fuso, firmius tunc fundari coeptam, cuius initijs inuentum in eadem caput *Apostoli* Pauli, de *Toli capite*, vnde *Capitolii* nomen ad Arcem Tarpeiam traductum, fabulosam originem dedit. Quòd verò eius initio quoque fabulantur, Deos

Ter-

Terminum atque Iuuentutem sese loco haud moueri passos, eodem commento Ecclesiam Romanam, in qua Capitolium, siue Caput Apostoli principio repertum, æternam & semper florentem fore docuerunt, nec senio temporum, aut termino mouendam, atque corrumpendam. Vt per *Lucretiam* ob coniugalem pudicitiam, sibi violentas manus afferentem, *Sophroniam* clarissimam mulierem, atque castissimam ijdem innuerunt, quæ sub Maxentio, Matronis Romanis ad libidinem fœdè abutente, sibi mortem consciscceret, ne violaretur. Quæ res causa fuit, cur Roma *exacti Reges* siue Imperatores idololatræ fuerint cœso Maxentio, qui post Romulum Petrum ibidem regnarant. Sophronia enim *Lucretia* appellata, eò quòd Christiana, & Lucerum Patrum Christianorum in baptismo filia. *Brutus* verò interea temporis Sapientem *stultitiam* fidei Christianæ amplexus, atque inde *Bruti* seu fatui nomen, Constantinus Cæsar dicendus est, qui Cæsarum primus, idololatria *patriam liberauit*, ac ideo verum Christi *regnum nactus*, quod *osculum primus* inter Augustos, *communi parenti* Ecclesiæ *dederit*. Nam *osculum sanctum* Ecclesiæ primi antiquitus Christiani ferebant & ipse Imperator vulnera Episcoporum, qui pro fide passi in Concilio Nicææ modestè, atque humi stratus exosculans, *Matri* Ecclesiæ, seu *terræ* osculum dedisse, fabulosè proditus, & id quoque *primus*, nempe dignitate, supra omnes Laicos. Cur autem *post eiectos Reges*, formam Reipublicæ immutatam tradant, deinceps exponemus.

CAPVT XXVI.

1 De primis *Romanæ Historiæ* Annalibus, à *Romulo* ad *Magni Alexandri* Imperium, & *Punicum bellum*, sententia Authoris.

2 De bellis *Punicis* item, primò & secundo.

3 Vbinam *Historiæ Romanæ* incipiat veritas, seu fabula desinat?

1 ANTEQVAM ad Iaphetum Europæ, Italiæ, ac Romæ parentem, Annalium nostrorum cursum reflectamus, hoc diuerticulum restat ineundum, ne quisquam de prima Historia Romana secius, quàm oportet, impolterum sentiat. Ac Romuli quidem Historiam fabulosam esse, necesse est omnis æquus, & syncerus vetustatis Iudex pronuntiet, & qui vllum fallere, atque falli nolit. Id de ortu eius, infantia, adolescentia, & condita Vrbe prioribus gestis, etiam Romanarum rerum Scriptores fatentur, ac imprimis Liuius: *Quæ ante conditam, condendamue Vrbem, Poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis traduntur, ea nec affirmare, nec refellere in animo est. Datur hæc venia antiquitati, vt miscendo humana Diuinis, primordia Vrbium augustiora faciat.* Cùm verò non sola adolescentia Romuli, sed & cętera ætas *Diuinis humana* fabulosè confundat, vt hasta vibrata de colle in collem, vbi in arborem prodigio creuerit, vt raptus in Cęlum à Marte parente, omni ejus vitæ, atque Historiæ præindicatum

præiudicatum est. Ideo & *Romana primus in Historia* Crispus Sallustius, cum Romæ originem tradit, nullam prorsus Romuli mentionem facit, eamque ad Æneam, & Aborigines refert vti supra ostensum, vt non immeritò Ioãnes Tẽporarius de eodem Romulo liberè censuerit: *Infitiamur Romulum vnquam in rerum natura fuisse*. & infra: *sed redeamus ad Romuli, Romaeque principia, quæ veteris historiæ, celique testimonio carent. proinde Romam à Romulo fundatam fuisse, atque adeo ipsum Romulum in rerum natura vnquam extitisse, meritò infitiari possumus. Romam enim multis ante sæculis fuisse conditam, quam Romuli nomen fuerit excogitatum, aut confictum, scriptores antiquissimi testantur, qui à Dionysio, Plutarcho, Onuphrio, & alijs indicati sunt*. Rursum. *Latronum colluuies, cum accreuisset parricidio, perfidia, finitimorum direptione, & excidio, ad Deos referre voluit originis suæ caput, ideoque mira et portentosa mendacia commenta est, quæ nullam habent veri speciem, sed stuporem credulis tantùm, & admirationem pariunt*. Idem præterea cæli phænomenis, alijsque argumentis doctissimè confirmat, nullasque defectiones Solis, sub Romuli atque Romæ ortum à multis vulgatum, probat apparuisse. affert item Plutarchum in Romulo scribentem, *scænico figmento historiam eius consimilem*, eundemque priorum scriptorum authoritatem plurimùm eleuare, *Dioclis Peparethij* imprimis hominis Græci, qui primus Romanam historiam scripserit, cuius mendacia *Fabius Pictor* secutus sit, & *L. Cintius*, qui primi ex Romanis, annis fere quingentis, Post initia Romæ vulgata, res Vrbis antiquas græco sermone mandarint, idque temporibus belli Punici, vt author est Halicarnasseus. Polybium quoq. scriptorem idem Temporalis laudat, qui Fabium Pictorem testetur, suis se mendacijs, Romana historia tradenda, clarum reddidisse. Neque generalis atque verissima eiusdem ratio illa omittenda: Ante Cyri Babyloniæ Vrbis euersoris, & Persarum ei subditorum imperium, omnem historiam profanam, nonnisi fabulosam esse, vti ex Homero, Hesiodo, alijsque constat, nec tempora illam distinguere, atque certo definire, tametsi de Nino, Semiramide, Assyrijs, et Medis nonnulla, sed densis tenebris inuoluta effundat. A Cyro et Darijs denique, quibusdam historijs prophanis, primam veritatis affulgere lucem. Atqui Romæ ortus, Romulique, ac Remi (qui falsò vulgatus) duobus sæculis ampliùs Cyrum antecedit. Anno enim orbis conditi 3270. vel circitèr, Romam conditam ferunt, primusque imperij Cyri cum anno mundi 3517. concurrit, vti plures volunt, qui ducentesimus et sextus decimus Vrbis erit annus, et Seruij Tullij penultimi Romanorum Regis quadragesimus primus. qui potuit igitur Diocles homo græcus de Romulo atque Remo scire, quæ Cyrum Persarum Regem plusquam ducentis annis præcessere, cum ab eo historia vera (sacram excipio) initium sumat? Ideo enim Herodotum, qui de Persis scribit, vt *historiæ parentem* M. Tullius laudat, quasi nullos illo priores in veris historicis reputet, cum verò eius quoque scripta, tametsi de Persis tunc temporis Monarchis, fabulis innumeris scateant, quid de Romanis eà tempestate in obscuro sitis, et nulla re in alia gente adhuc illustribus, horumque annalibus, atque monumentis, nobis statuendum? Et verò identidem me mirari subit, cur Scriptoribus Græcis de primordijs Romæ vlla fides habenda, cum Græciam in propria historia fallacem nõ solùm Romani, sed etiam

Chron. De monst. l. 3.

2. de leg.

alij plures agnouerint. Scipio enim apud Liuium, non aliter historias Græcas, ac fabulas refert. Ac Quintilianus ijsdem historijs asserit, plerumque poeticæ similem licentiam esse. Similiter Iosephus in proœmio belli Iudaici, veritatem à Græcis negligi in historia testis est, quod primo contra Appionem libello confirmat. Nec non D. Hieronymus, cum historias Græcorum sibi opposuisset, *non debemus, inquit, eorum authoritati acquiescere, quorum mendacia detestamur*. Sed et Liuius tradit, sub vltimo Romanorum Rege, Græciæ regionem Romanis adhuc ignotam fuisse. *Tarquinium* enim idem author scribit, *duos filios per ignotas ea tempestate terras, ignotiora maria*, ad Delphicum Oraculum, *in Græciam misisse*. Ergo homines Græci, tametsi temporum illorum æquales fuissent, de ignotis adhuc sibi terris, historiam certam scribere potuerint? aut qui quinque sæculis et deinceps, à Roma condita tantùm floruère, quibus Fabius Pictor, Cincius Polybius, cæterique sequentes annumerandi sunt? græca igitur fide Græci illi Scriptores primæuam historiam Romanam tractarunt, atque concinnarunt, quæ perinde vera, ac orationes, quibus inspersa est, quasque omnibus communiter personis, tanquam oratoribus summis, nullo discrimine affingunt. Maneat ergo, quæ de Romulo traduntur, et Roma ab eodem condita, esse fabulosa, quod quidem nostro instituto sufficit. Eamdem censuram sex Reges Romuli successores merentur, vt ex dictis liquet. Nisi fortè *ancylia de cælo lapsa*, aut *Deos Terminum, atque Iuuentutem* Capitolium prodigio obstinato tuentes, cum cæteris plurimis historiarum loco venerari velimus. Annos ergo ducentos, atque quadraginta, historiæ Romanæ sibi fabula vendicat, verùm docta fabula, vti mysteria explanata supra ostēderunt. De sequentibus verò temporibus, vsque ad captam à Gallis Vrbē, imo Alexandri Magni Imperium, siue Græcorum Monarchiam erectam, dissimile ferri iudicium nequit, vti T. Liuius luculentus testis, dum sese incerta tradere, & obscura, ingenuè fatetur; *Quæ ab condita vrbe Roma, ad captam eamdem, Romani primùm gessere foris bella, domi seditiones, quinq. libris exposui, res cum vetustate nimia obscuras, velut quæ magno ex interuallo loci vix cernuntur, tum quòd perrara per eadem tēpora literæ fuere, vna custodia fidelis memoriæ rerum gestarum, & quòd etiam, siquæ in Commentarijs Pontificum, alijsque publicis, priuatisque erant monumentis, incensa* (à Gallis) *Vrbe, pleraque interiere*. Et quamuis clariora deinceps, certioraque promittat, dicti tamen parum memor infra, Decadis primæ libro primo affirmat, sub tempora Alexandri Magni, *nullum æqualem temporum illorum scriptorem extare, quo satis certo authore stetur*. Et verò ipse *Florus*, qui de eadem historia Romana epitomen scripsit, bella post exactos Reges, ironicè hoc pacto describit: *Sora (quis credat?) & Algidum terrori fuerunt, Satricum, atque Corniculum prouincia. De Verulis & Bouillis pudet, sed triumphauimus*: Imo, vt syncerum magis, quàm necessarium, iudicium proferam, quinque ferè sæculis ab Vrbe condita (vti vocant) ad primum contra Pœnos bellum, eiusdem historiæ tota fides nutat, nec maiorem, quam veterum fabulæ, Ilias, Odissea, Æneis, cæteraq. eiusmodi opera, siue metro vincta, seu numeris soluta, authoritatem illa promeretur, cui Sibyllini libri argumentum dederint, Poëtarum verò licentia, incrementum et molem. Igitur non ineptè fabulas, siue fabulosa argumenta ac libros, Hispani *Romances*, *Romans* Itali, ac Galli etiam hodie

Dec. 3. l. 8.

Inst. Orat. li. 2. c. 4.

In. 25. Ezec.

Dec. 1. l. 6.

die vocant, quibus suum de Romanis Annalibus sensum candidè aperiunt, sicut Concilij Florentini Patres, quando ita cauere, *ne Romanorum, aut Græcorum historia in Synodo quispiam vteretur*. Et verò Historia Romana intra hæc tempora, nonnisi rerum apertè falsarum, & fabulosarum, atque pugnantium, aut nullam veri speciem habentium tota mole constat. Roma ferè Vniuersi intra sæculum domitrix, *Veios* Ciuitatem suo prope pomærio conclusam, vix trecentis annis, atque sexaginta assiduè pugnans, subiugare potest, quis hoc monstrum negot? Nam viciniam eius illud tritum probat: Sess. 7.

Roma domus fiet, Veios migrate Quirites,
Si non & Veios occupat ista domus.

Vnde hoc ab Scriptore veteri verissimè dictum: *Laborat Annalium fides, vt Veios fuisse credamus*. Eadem Romana Ciuitas innumeris ad portas circumfusa hostibus, in quibus duo, & viginti Etruriæ populi, quinque ferè sæculis, agro continenter ob bella vastato, non modò subsistit tot prælijs attrita, & bellare pergit, sed bellando perpetuò vincit, quam hoc paradoxum? Doceant porrò Historici Romani, vbi suum Gabijs assignarint locum, vbi suam ditionis partem, atque portionem Veientibus dederint, immo Tusculanis, Faliscis, Aricinis, Fidenatibus, Tyburtibus, Volscis, Antiatibus, Ardeatibus, Hetruscis, Prænestinis, Ceritanis, cœterisque finitimis populis, quos Historia memorat, doceant (inquam) quot milliaribus se Romanus ager olim explicaret, cuius solis fructibus, annos quadringentos, Roma illa bellatrix, amplius centum quinquaginta ciuium millibus constans, vti primo censu patefactum tradunt, sustentari posset? Sed quod præterea fidē omnem superat, anno Vrbis conditæ ferè quadrigentesimo, sub Magni Alexandri Regno, Tyburtes vix ab Vrbe dissiti, non veriti Valerios Coruinos, C. Sulpitios, Papyrios, Torquatos, Decios, Fabios, Volumnios, Curios, cęteraque fortitudinis portenta, Romam aggredi audent, vt non seriò agere Liuius videatur, quando Alexandro Romanos componit, immo & præponit, quos soli Tyburtes bello lacesserent, imò Prænestini, atque Tusculani, Priuernates, & Palæpolitæ Neapoli proximi, Perusini, Marsi, & Peligni, aliaque oppidula, aut minimę gentes ijs finitimæ, eæque seorsim, nec inuicem iunctæ. Equidem Interpretum nonnemo, Volscorum obstinata prælia commentario illustrans, *iocularia* illa, & minimè seria Romanorum bella pronunciat: an non ioculare, acti de Samnitibus triginta, & amplius triumphi? non iocularia, atque fabulosa, exercitus integer in Vrbem irrumpens, vnius hominis corpore opposito compressus, atque interclusus? gurges medio foro hians, Curtio equite armato recepto, derepēte occlusus? Deus Aesculapius Serpentis specie ad Tyberim aduectus? quibus, cęterisq; cōmentis, si debita Historię fides exigatur, veriùs, quā liberiùs sanè pronuntio, Aethiopicam fabulam, Amadisios, Astręos, aliosque Thrasonicos, vel ad voluptatem compositos libros, illis Annalibus vero propiores. Quid, quod Sacra Historia, Romanę Veteris, quę circumfertur, authoritatem multum labefactat, quando sub annum Imperij Græcorum centesimum, & quinquagesimum, Romanorum *perpetuam* in regendo *Concordiam* laudat, & inter eos *nullam inuidiam*, et *æmulationem* negat extitisse. Quibus sanè verbis, an illi Romani Veteres depingantur, quorum Tribuni plebis aduersus Consules, Populus aduersus Patricios, & Patres, ac Collegæ inter se, vsque ad Punicum

Salianus.

1. Mach. c. 8.

bellum & deinceps, perpetuò rixati & tumultuati, sanum, atque prudens cuiusuis hominis iudicium appello, quid, quod sub hoc tempus vnum Reipublicę Rectorem, seu annuum Consulem solere creari eędem Sacrę Literę tradunt? *Committunt* Romani *vni homini magistratum suum per singulos annos, dominari vniuersæ terræ suæ, & omnes obediunt vni*. At Historia vetus consulibus duobus summum eorumdem magistratum committit, & binos consules vsque ad hoc tempus imperij Gręcorum, in Fastis designat, Sacrę Scripturę, atque adeo veritati aduersans, vnde eam fictam clarissimè colligas. Tametsi enim consequentia tempora Consules postmodum binos numerarint, de prioribus tamen, Scriptura magistra, secus sentiendum. fabulę adhęc duo indicia maxima hęc Historia ostendit, quorum primum, Scriptorum inter se pugna prope in singulis, alterum, plurimorum locorum, atque populorum enumeratio, quorum sub primis Cęsaribus nullum vestigium extaret. Itaque appositè Diodorus Siculus: *In Priscis fabulis*, inquit, *nulla omnino simplex, & per omnia sibi consentiens est narratio*. De Romę primordio amplius triginta eiusdem conditores tradunt, vt infra monstrandum, & hanc varietatem ipsi etiam Authores prisci agnouere, & ex recentibus quidam eruditè obseruauit, nullum omnino factum, quod ad hanc veterem historiam pertineat, cum iisdem adiunctis, sed planè diuersis, ab authoribus afferri solere. Quod vero ad alterum fabulę argumentum spectat, quis credat in exiguo Latio LIII populos sine vestigijs prorsus interijsse, idque sub primis Cęsaribus, vti Plinius disertè testatur, eos enumerando, nisi fabulam saperent? sed quidnam pluribus argumentis egemus? Ipsos etiam testes antiquos Scriptores habemus, eumdem Plinium ac Dionysium, nihil certum ac indubitatum, ab incunabulis Romę non modo ad hanc Vrbem à Gallis captam, & tempora Alexandri Magni, sed & Punica bella, a priscis illis authoribus afferri. Quidnam igitur, inquies, historicis illis tam copiosa fingendi argumenta donauit? Iam sępius dictum, Sibyllini versus, qui Romanæ Ecclesię casus, persecutiones, hęreses, schismata, progressus, atque incrementa, à duris & paruis initijs olim prędixere. Quos quidem Sibyllę libros, quia Pontifices adire solerent, ideo ex *Pontificum commentariis* Liuius Romanos Annales peti asseuerat. Quod igitur persecutiones, atque Christianorum cędes ab Ecclesia fundata in toto Latio sequi deberent, hę latinis bellis ab historia expressę, quę ab Romana Ecclesia condita rarò cessauere. In his *Aequi* siue *Aequicolæ* iusti Christiani pugnāt, iidem *Fidenates* dicti à fide tuenda, *Ceritani* à cera, cui dignitatum Ecclesię nomina olim inscribebantur, vnde Primicerij etc. *Vmbri* iidem fideles, quia in vmbrosis sub Vrbe locis quondam moraturi, à quibus *Vmbria* nomē deriuauit, quibus mediis Vmbris illabi Albulam Silius Italicus ait, cum tamen inter Vmbros et Etruscos Tyberis limes ferè statuatur. Iam *Vestini* à Vesta siue Eucharistico cibo, vti sępe dictum, *Crustumini, Crustumerii*, à Christo, quasi Christiani, et sic de ceteris. Nam illa nomina *Sabinorum, Samnitum, Gabinorum, Capenatum, Ausonum, Tarquiniensium, Volscorum, Calenorum, Faliscorum, Etruscorum*, aliaque plurima, Synonyma Latinorum vocabula esse monstrauimus, à *Lato* Patre *Iaphet* deriuata, per quorum bella, Romanæ Ecclesiæ persecutiones prædictas apparet, quæ plusquam trecentos annos in cunctis Latij, necnon Imperij locis tenuere. Adde his hæreses, quę post persecutiones Ecclesiam eamdem præcipue vexarunt, quinque sęcula & amplius, veluti in historia Romana, illa bella explebunt.

Mac. ibid.

Lib. 4.

Plutarchus Dionysius, Plin. etc.

Cluuerius de Ital. Ant. lib. 3.

Nat. Hist. lib. 3. c. 5.

Plin. supra Halicar. in Præfat. ad Ant. Rom.

Hęc

Hæc igitur in Sibylla lecta, primis scriptoribus historiæ Romanæ, perampłam fabulandi segetem olim præbuere. Ac tametsi longum ac prope infinitum esset, explanare singula, vti in Romulo, & successoribus Regibus supra factitatum, illa tamen summaria omitti minimè oportuit. Primùm, post *exactos Reges* Reipublicę faciem immutatam, *Vbi duo Consules, adiecto* deinceps *Dictatore* imperant, tempora Cęsaris Constantini prędicere, quando Cęsaribus seu *Regibus* idololatris *Roma liberata*, ille Imperator Romanum Imperium in tres filios partitus, quorum duo, vti Consules, in Oriente atque Occidente diu regnauerint, tertius exiguo tempore, vt fere Dictator, vixerit, siue imperarit. *Rex* autem *Sacrorum Papyrij* nomine ab eo institutus, *Papam* sua voce seu Romanum Pontificem indicat, cui sacra omnia seu Spiritualia publicè tunc parere iussit Constantinus, ei Lateranensi Palatio attributo. *Brutus* verò liberos rei publicæ gratia interfici mandans, idem Imperator, qui in filios Crispum atque Licinium, occultis & forsitan falsis criminibus reos animaduertit. *Tarquinium* verò ex supradictis constat Maxentium esse, qui singulari certamine, ab eodem Constantino Bruto superatus, demum interijt. Tarquinij verò eius *consanguinei*, idololatræ gentiles, qui modis omnibus in Vrbem exules restitui tentarunt, *Porsena Rege Etruscorum* siue Latinorum (Iuliano Cæsare) frustra annitente, *Sceuolaque* seu Latino homine, cum coniuratis alijs Christianis, ignes propterea ac flammas spernente. Iam *Clœlia Virgo* re & nomine *Cæciliam* refert, quæ *obses & custodienda* suo Angelo tradita, *Tyberis aquas* baptismales *tranans*, ad easdem aquas Valerianum atq; Tyburtium quasi quasdā *Virgines consortes* attraxit, ipsa *agmen agens & per tela hostium* se persequentium, ad patriam cœlestē *incolumis euasit*, vnde *virtus* eius, *publico monumento* (Templo Romę extructo) esset *honoranda*. *Via* autem *sacra* Viam Stationum Romę iam tūc designabat. Illa verò de *Horatio* fabula, suo solo corpore, irrumpentes Gallos reprimente, S. Leonis Pontificis Romani heroicum facinus tanto ante monstrabat, qui vnum se furori exercitus Attilę erat obiecturus. *Templum* modò *Iouis Capitolini*, non ita multò post *exactos Reges* Romę excitatum, fabrica Aedis Laterani à Constantino erecta est, vbi *Capitolium* siue *Caput Toli*, hoc est, *Apostoli* Petri atque Pauli. At *seruorum* Romę *coniuratio* de occupandis arcibus, & Vrbe incendenda, *qui* deinde in Crucem acti, aut varijs alijs supplicijs affecti, Neronianam in Christianos & Seruos Seruorum Dei, Pontifices Romanos calumniam atque sęuitiam quondā nuntiabat, qui acerbè torti atque necati sunt. Iam, per *Coriolanum*, cuius historia & expeditio planè discrepanter à Liuio & Dionysio scripta esse apparet, Carolus Magnus prędictus videtur, qui quamuis in Gallia absens, Matris Ecclesię inductus precibus, Romanę Ecclesię sępius, & Vrbi succurrit, quo beneficio *coronam Ciuicam* adeptus est, quando Imperator meruit coronari. Quid verò *plebis discessio* primùm *in Auentinum*, inde *in Sacrum montem*, cum consularibus signis, nisi quod Christiana plebes Pontifici Auenionem profecto, cum Pontificijs insignibus ac signis, Roma derelicta adhęrere deberet, in *Sacrum* seu Romanum *montem* inde reuocanda, quando Pontifices eo redijssent. Hinc *Pons Anienis* seu Auenionis, qui Rhodanum iungit, *Romanos* inter atque *Gallos* limes statuitur. *Cassij* verò & *Manlij* ob affectatum ab ipsis regnum, *Capitolii* de Petra *deiecti*, varios Episcopos, atque Sacerdotes in Schismate notabant, ob affectatum Ecclesię Primatum aut Romanam Cathedram, à Pontifice Romano

excom-

excommunicandos, & de Apostolicę Ecclesię Petra atque arce deturbandos, suo gradu mouendos. Iam *tercentum Fabijs* vna die cæsis, varios Christianos martyrio affectos, via Ostiensi, vbi Paulus plexus, supra docuimus. Similiter *Legionum duces* ab Appio secuti percussi, cum multitudine reliqua decimata ad necem, Thebæorum legio, cuius Mauritius & socij ductores. Quid *Capitolium* ab Herdonio *occupatum*, vbi miserè perijt, nisi Roma à Borbonij exercitu non impune capta, vbi ipse oppressus? Quid *Quintus Cæso*, omnium suffragijs *Consul* nunciatus, nisi Carolus Quintus Romanorum Cæsar coronatus, qui sponte tandem, vt Quintus Cæso, imperium deponit, Madritum siue rus sese recipiens? quid *Spurius Melius plebem* largitione & donis corrumpens, à Quinctio compressus, à Seruilio cæsus, nisi spuria ouis (Μῆλον) Lutheranus, qui eleemosynarum ficta largitate, multos è Christiana multitudine corrupit, cui Carolus Quinctus sese opposuit, quem seruus seruorum Dei Pontifex Romanus, in Luthero duce, gladio spiritalis censuræ percussit? *Legatio* verò legum ferendarum causa *in Græciam* decreta, vnde ad Romanos *decem Tabularum Leges* allatæ sint, Apostolorum Petri atque Pauli legatione pro Christo fungentium, primam in Græciam profectionem signabat, vnde Decalogum, & Euangelicas Leges postmodum Roma erat acceptura, ideo *ære incisas*, quod æreæ Moysis cum tabulis statuæ, in frequentibus Templis Christianis erant collocandæ. Nam & *Decemuiros legum ferendarum*, eiusdem Mosis imagines Decalogum portantes esse arbitramur. Verum *miles de publico* stipendia accipiens, Ecclesiæ Clerus est, qui beneficijs publicè institutis viuere, atque ali cœpit. Sicut & *Decima* plebe tumultuante *Apollini soluta*, vulgi contumaciam in decima Christo in Sacerdotibus neganda, sub Luthero futuram monstrabat, quo tempore *Matronæ Romanæ*, Ecclesiæ Latinæ, decimam illam vltro persoluentes, *pilenti* seu rhedarum *iure*, in Episcopis & Abbatibus suis per decimam ditatis, *fuere honoratæ*. *Magister* porrò *puerorum*, quod Romanis eos tradere studeret, Camilli iussu ab ijsdem pueris discipulis cæsus, S. Cassiani Ludimagistri supplicium prædixit, puerorum stylis, quos instituebat, excarnificandi. Per *irruptionem* denique *Gallorum* in Italiam & Romam, omnia, Capitolio excepto, vastantium flammis, aut deformantium, aduentum Barbarorum signabat, sub quibus Roma incensa est, nulla re ferè, præter Petri Basilicam, et quædam Diuorum Templa, intacta manente. *Papyrius* autem Scipione suo eburneo caput Galli impetens, Petrum *Attilæ* Hunnorum Regi apparentem, atque minitantem in Somnis prędicit, ni Pontifici Romano, Leoni Secundo, promptè morem gerat. Quod autem tunc *clangore anserum conseruatum Capitolium* tradant, ad Ioannis Hussii (qui anserem vocabulo refert) & sectariorum Hussitarum dogma, seu clamorem inconditum pertinet, quo Vigiles Doctores & Pastores Ecclesię Romanę, tanquam de somno quodam excitati, acriori deinceps vigilantia excubarunt, & pro Capitolio, seu Ecclesia Romana, scriptis depugnando, illam conseruarunt. Nam non parum hæresis Pastorum Ecclesiæ sedulitatem ac studia exacuit. *Roma* porrò *incensa*, de *migratione* ciuium ad Veientes *deliberatio* suscepta, re neutiquam perfecta, Apostolicam Cathedram etiam post incensam Vrbem, Romæ permansuram docebat, nec Bizantium, licet alteram Romam, esse migraturam, religione loci, & Apostolicæ Sedis haud sinente, at ædificationem nouam suadente, vbi summæ Cathedræ fuerant diuinitus iacta fundamenta. Horum deinceps, quæ post captam & incensam

Vrbem euenere, explanatio sequitur. *Dictator*, ob quædam auertenda mala, *clauum figere* solitus, Constantinum Cæsarem signabat, penes quem *edicta* condendi facultas (vnde *Dictatoris* nomen) quod *clauum* Crucis Christi, tanquam plurimùm sibi salutatem, equi sui fræno erat infixurus. Iam *Metius Curtius* in apertam Romæ voraginem saliens, matronis Romanis per annum abusus (quam rem quoque Liuius *fabulam* appellauit) quo recepto clausa illa fuerit, Maxentius Cæsar, idem *Mezentius*, ac *Metius*, id est, Romanus, siue dilatatus (quod etiam *Curtii* à *Cora* et *T* vocabulum designat) quo Tyberi, tanquam lacu, hausto, & vnà cum equo recepto, infernalis specus & vorago non ita multò post Romæ occlusa est, vt cap. 32. infra explicatur, vbi de Draconis antro in Romano foro à S. Syluestro compressi, & obstracti agemus. Ita & *Torquatus* atque *Torquata gens*, Hispanos Reges seu Burgundiæ Duces, & eorum equites aurei Velleris torque insignendos olim præmõstrabat. Item *as multiplex* à populo contractum, peccata plebis Christianæ, ob *quod dissoluendum*, illa *nexum inire*, hoc est, Solymæo bello sese manciparet, ob Indulgentias puta consequendas. Iam verò *Ludi sæculares* Iubilæis nostris præludebant, vti *Decii* fabula *cum filio* sese *deuouentis*, Decij Imperatoris temerariæ neci, qui Gotico bello, incitato in hostes equo, cum filio in palude erat submergendus, & inferis sacrandus. *Latino* bello ad vltimum *finito*, *statuæ victoribus* cum triumpho *donatæ*, variorum Martyrum imagines & statuas, & triumphos corporum eorumdem, in varia loca solemniter portandorum canebant. Atque ita hactenus ad imperium Magni Alexandri, & Græcorum Monarchiam, Romana historia, aut veriùs fabula, summariè pertenit, quæ in annum propè ab falsò condita Vrbe quadringentesimum incidunt. *Romani* deinceps à *Samnitibus sub iugum*, seu humile tigillum duobus lignis sustentatum *missi*, ad *furcas Caudinas*, in quibus Consules paludamento & veste nudati, idem dedecus subeunt, Romanos eandem Imperatores cum omni plebe Romulea ignominiam, ac humile iugum Crucis Christi amplexuros monstrabant, & in baptismo omni sæculari ornatu, imo, vestimento esse exuendos. At *Samnites* vicissim *idem* à Romanis *passi*, Latinæ Ecclesiæ martyres in crucem agendos, atque spoliandos. Per *Samnites* enim Christianos præsignatos liquet, quod *Religiose Sacramenti ritu initiati* à Liuio dicantur. Sicut *Vmbri*, qui sua multitudine oppugnaturi Vrbem formidãtur, fidelium turbas in *umbra* sub Vrbe quondam moraturas vaticinabantur, & *Latronum specus in Vmbria repertus*, cryptas Latentium ibi Christianorum, nostro prope sæculo olim detegendas. *Legio* modò *linteata* *Samnitum*, & *lintei libri*, Quidnam nisi linteatum Clerum, & codices eius diuinis laudibus decantandis aptos, nobis præcinebant? sic etiam *Dictator quæstionibus exercendis dictus*, ob proditores Romæ coercendos, cuius magistratus ingens terror esset, sacra Inquisitio, cuius indicio *Calauii* subiacent, puta, Caluinistæ, *capita coniurationis Ouius*, Ioannes Hous, & *Nouius* Caluinus, qui Nouator, & Nouiodunensis. In *duas* item *factiones vrbs scissa*, Guelphorum, & Gibellinorum discordiæ futuræ vaticinium fuit. *Plebs* autem in *Ianiculum* ob debita *secedens*, peregrinationes Orthodoxorum ad Apostolica limina, & Iani siue Ianitoris cœli Ianiculum collem, atque Vaticanam Ædem, ob peccatorum pœnas redimendas, apte repræsentat. Sicut ad extremum *Pyrrhus* auxilium Italis & *suppetias ferens ad-* Dec. 1. l. 7.

uer-

uersus Romanos, Spiritum sanctum igne sui amoris plenum et fluentem, qui Latinam Ecclesiam aduersus Romanos persequentes iuuit, quem cum Pyrrho Rege Epirotarum malè confudere; quia Πῦρ vocabulum *Epiro* cognatum, ignem significat.

2 Sequitur *Bellum Punicum* primum, & secundum, quod etiam vtrumq. (si arbitrium nostrum requiratur) ad fabulas pariter relegandum censemus, verùm doctas fabulas, quarum cortice similiter inclusa lateant Romanorum aduersus primos Christianos frequentia bella, ac persecutiones, quæ quia trecentos annos tenuere, hinc tria Punica bella confinxerunt. quis enim non videt, *Panos* vnde *Punica bella*, non Carthaginenses Africanos populos, sed *Phænices* potiùs siue *Syros* esse, quòd à *Phænicia* & Antiochia primi Christiani olim descensuri? Horum duces *Annibal* Petrus *Latus*, seu Latij Dominus, ab *Ana*, & Baal, quod sicuti *Latum*, ita *Dominum* sonat, & *Asdrubal* Paulus, *cælestis Dominus*, ab *astris*, eodemque *Baal*, quia hic ad astra seu tertium cœlum olim rapiendus. Hi igitur duces vtroque Punico bello statuuntur, atque *duces classis*, seu naualis belli, quo ad nauim Petri Ecclesiam alludunt, et varias Ecclesias, quibus ille piscator marinus, vt Nauarchus præfuit, aut Architalassus. Et quia Ecclesias et Templa Christiana certis cerimonijs initiari oportebat, atque consecrari, de *religione Punicarum nanium* hinc fabula exorta; quam Liuius refert; sicut et pro-

Dec.3.l.2. uerbium de *Punica fide* Romanis *suspecta*, eò quòd Christianam fidem a Christianis Phœnicibus allatam, tanquam fasi suspectã erant habituri. Rursus quod in Annibale bellum in visceribus Italiæ gerente Liuius demiratur,

Dec.3.l.7. in Petro stupendum: *Ac nescio an mirabilior fuerit aduersis, quàm secundis rebus, quippe cũ enim & in hostium terra per annos tredecim* (quinque et viginti scriptum oportuit) *tam procul ab domo, varia fortuna bellum gereret* (Christo assiduè militans) *exercitu non suo, ciuili, sed mislo ex colluuione omnium gentium, quibus alia vestis, alia arma* (spiritualia, nõ temporalia) *alij ritus, alia sacra, alli prope Dii essent, ita quondam vno vinculo* (fidei) *copulauit eos, vt nulla inter ipsos, nec aduersus ducem* (Pontificem Petrum) *seditio extiterit, cum eis pecunia sæpe deesset*, ob Apostolicam puta paupertatem, vel ob rapinas bonorum, quas pro Christo ferebãt. Nemo sanè his verbis Christianos Ecclesiæ nascentis sub Petri vexillo, Christo militantes, natiuè expressos, infitias ibit. Ac ne quis Annibalem a Petro, Asdrubalem à Paulo alios existimet, imo suspicetur, *Claudio Consule* primum Punicum bellum inchoatum fuerunt, quia Claudius Cęsar, quo imperante Petrus Romam venit, Iudæos omnes, in quibus ille Christianorum ductor, atque coryphæus, Vrbe eiecerat. *Claudius Nero* item Annibalem atque Asdrubalem eo Punico bello persequitur, quòd Claudius Nero Petrum, atque Paulum quondam supplicio erat affecturus. At quo supplicio? eodem prorsus, quo geminos illos Pęnorum ductores obijsse fingunt. Nam *Asdrubal* (Paulus) *obtruncatus perit, capite in castra, atque stationes* Annibalis *fratris* deinde *proiecto* (in Basilicam puta Laterani, vbi castra Petri atque Christianorum stationes sacræ) et *Annibal* (Petrus)

Luc. in Philop. *à suis* Romanis, iuxta Polybium, *in Crucem suffixus*. *Caluus Asdrubal*, caluus item Paulus *in Italiam* Asdrubal et *Hispanias profectus*, eodemque Paulus. *Viri* Annibal *ambiguæ fidei*, nusquam deinceps apparentis, *bona*

Liu. Dec. 3. l.5. *vendita possidet, necnon coniugem eius, quæstione priùs habita; quantùm auri*.

auri argentique domi relictum sit, omnibus satis cognitis, *necat*: Ananiæ, & Sapphyræ coniugi, qui mala fide cum Petro agebant, idem vsu uenit. *Consilium* Annibal *de Roma oppugnanda* capit, Petrus de eadem cum toto Imperio sibi, vel veriùs, Christo vendicanda. Annibali *Spectrum in quiete apparet iuuenis diuinà specie*, qui ab Ioue missus eum *Romam mittit* & *se sequi iubet*, ac deinde *serpens* ingenti pauore *ab eo conspectus*; Petro item Angelicus Iuuenis ab Ieoua missus sese offert, quem secutus ille, liberatus carcere, Romam profectus est. Serpens verò visus, & omne immundi animalis genus, in syndone de cælo demissa, conuersionem illi Romanorum, siue Gentilium mysterio suadet. *Annibal* cum exercitu Latium ingressurus, fabuloso *aceto*, atque *igni Alpes transgreditur*: Veriùs sanè Petrus, & Ecclesia Petri persecutionum aceto insuaui, ac flammis suorum, Italiam ac Romanam Vrbem atque Imperium tandem superauit. Annibal *Romanos* prælijs creberrimis *vincit* ac *vincitur*: Petrus eorumdem superstitionem oppugnans, innumerorum Christianorum morte, quasi victus vincit, ac superior euadit. Annibal in *Cannensi pugna modios annulorum*, ob cęsos a se Patricios, *reportat*: Petrus quoque ad Cannas, id est, in Latio, à Græco χαύνη ditione deducta, multorum Præsulum, atque Pontificum pro Christo cæsorum quasi annulis ditatur, atque gloriatur. Annibal cum *Claudio Nerone in certamen* venit, cum eodem Petrus. Annibal *pœnam crucis vitat*; vitat quoque Petrus è Romano carcere extra Vrbem progressus, vbi cum cruce Christum sibi obuium reperit. Annibali *in Latio* summa perfidia *quidam Magius resistit*: Petro Simon Magus. *Mago* Annibalis frater *fixo, femore cadit*, ac deinde elatus, *ex vulnere moritur*: Hic est idem Simon Magus, Petri Annibalis initio frater, quia Christianus, & eodem nomine Simon appellatus. *Annibalem* distillationibus cerebri *lucem oculorum amisisse* scribūt, quia crebris lachrymis, ob Christum negatum, carnales oculos prope Petrus perdidit. *Aram* Annibal *in Latio dedicat*: varia item altaria Petrus. Annibal intrepidè *in visceribus Italiæ hæret*, & ad *portas Vrbis* exercitum adducit: Petri item Ecclesia in Latio hæret, & Petri Ianiculum, atque Basilica Montis Vaticani, non longè à portis Triumphali, & Septimiana. *Capuam* Annibal *occupat*; Petro Ager Romanus (Campagna di Roma) in successoribus, tamquam verum Cephæ patrimonium, cedit. Annibalem *deliciæ Campanæ*, *rerum vbertas et copia eneruant*: Ecclesiæ D. Petri feruorem atque charitatem, vti Patrum plurimi sæpe conquesti sunt, diuitiæ atque pingues reditus, cum alta pace, ac temporali prosperitate, in multis sæpius imminuunt. Annibale *in Latio* pugnante, *patria* eiusdem *Carthago deletur*: Petro similiter pro Christo in Italia bellante, Antiochena Cathedra euertitur, ac perit, cui *Carthaginis* hoc est, ciuitatis Arcæ, à *Cariat* & *Area* nomen indidere, adde quod crescente Petri Ecclesia Romæ, atque militante, patria eius metropolis Solyma fit euersa funditus. Romani *in castra Pœnorum ignes iniiciunt*, vnde multi flammis hausti periere: idem sub Nerone factum memoratur, Vrbem incendente, & in Christianos crimen conferente, multosque propterea viuos comburente. *Cum Pœnis* Romani tandem *fœdus ineunt*: sic cum Phænicibus, siue Christianis Antiochensibus, Constantino Magno imperante. Itaque *Appius* ille *cæcus* verè cæcus fuit, neque *multum animo vidit*, vt Ouidius venditat, qui *pacem* cum *Annibale* Petro in Senatu *dissuasit*; is enim

Dec. 3. l. 1.

L. 2.

L. 3.

L. 10.

Ff Sena-

Senator Romanus gentilium errore adhuc occæcatus. Cætera item, quæ Punico bello facta enarrantur, ad eamdem Christi Ecclesiam, clarissimè pertinent. Ferunt enim ijs Punicis bellis, *religiones externas Romam incessisse*, atque conturbasse, ob quas prohibendas, & exterminandas varia Senatus consulta, de quibus Liuius nobis audiendus: *Quò diutiùs trahebatur bellum* (persecutionum cum Annibale Petro, atque Christianis) *etiam variabant secundæ aduersæque res, non fortunam magis, quam animos hominum. Tanta religio, et ea magna ex parte externa ciuitatem incessit, vt aut homines, aut Dii repente alii viderentur facti* (per conuersionem ad fidem Christi, atque iustitiam) *Nec iam in secreto modò, atque intra parietes, ac postes contemnebantur Romani* Idolorum *ritus, sed in publico etiam ac foro, Capitoliòque mulierum* (ad statuam Iouis profitentium sese Christianas) *turba erat, nec sacrificantium, nec precantium Deos patrio more Sacrificuli ac vates* (Petrus atque Paulus cum alijs suis discipulis, ac successoribus) *ceperant hominum mentes, quorum numerum auxit rustica plebs, et quæstus ex alieno errore facilis, quem velut ex concessæ artis vsu exercebant.* In sordidum quæstum malè scriptor refert Euangelij progressus, qui Apostolico zelo erant tribuendi. Sed persecutiones propterea commotas, vel potiùs olim commouendas, per verba præteriti temporis idem sic enarrat: *Primò secretæ bonorum* (idololatrarum) *indignationes exaudiebantur, deinde ad Patres etiam, et publicam querimoniam excessit res. Incusati grauiter ab Senatu Ædiles, Tribunique capitales, quod non prohiberent. cùm amouere eam multitudinem e foro, ac disiicere apparatus sacrorum* (Christianorum) *conati essent, haud procul abfuit, quin violarentur* seditione commota, à qua Christiani longissimè semper abfuerunt. Res igitur intra vanum metum Tyrannorum stetit. *Vbi potentius iam esse id malum apparuit, quam vt minores per Magistratus sedaretur. M. Atilio* (Romano Cæsari impostori) *Prætori* seu Præposito *Vrbis, negotium ab Senatu datum est, vt et his religionibus populum liberaret. Is et in concione Senatus consultum recitauit, et edixit, vt quicumque libros vaticinos* (Sybillinos, ex quibus primi Christiani fidem Christi docebant, atq. confirmabant) *precationesue, aut artem sacrificandi* (Missalibus) *conscriptam haberet, eos libros omnes, literasque ad se ante Cal. Aprilis deferret, nec quis in publico sacroue loco, nouo* (Christiano) *aut externo ritu* (Antiochia Romam à Petro allato) *sacrificaret. Et aliquot publici Sacerdotes mortui eo anno sunt* in persecutione à Tyrannis cæsi, *Cornelius Pontifex Maximus, et C. Papyrius*, quibus sanè verbis ad Martyres Cornelium, Caium, & Lucium Papas clarissimè alludit. Punico item bello *militare signum, omni vi signifero conante, nequit humo conuelli*, quod sub Claudio euenit, aduentante in Latium Petro, & Scriboniano Dalmatiæ Præfecto aduersus Cæsarem rebellionem parante. Punico bello *serui in Vrbis* rursus *exitium coniurant*, quia Serui Seruorum Dei Pontifices Summi in excidium idolorum Vrbis, siue Vrbis idololatræ semper conspirarunt. *Attilii Reguli* modò *supplicium*, apum melle obliti, & harum aculeis ad solem confecti, similem cruciatum Christiani hominis in Ægypto passuri pro Christo, tunc præsagiebat, adeo fabulosa historia cum vera consentiens! vti *Scæuola* supra, cum facto duorum adolescentum; qui coram Tyranno manum foco impla ara admouentes, tunc existima, inquiebant, nos sacrificasse, si manum

L. 5.

L. 2.

Bar. ad Annum 44.

num

num hinc amouerimus. Quod autem Punico bello ad exitum deducto, dirum aliud à *mercenariis militibus* exarsisse fingant, ad mercenarios Ecclesiæ Pastores referre haud dubites, qui Christo quidem militaturi, sed mercedis magis, quam illius gratia: Hi enim post persecutiones, Ecclesiam opibus & pace florentem infestare cœperunt, grauissima illius spirituali clade, seipsos magis, quam gregem pascentes. Iam *Florales ludi* instituti Romæ, Nazarenæ, seu Floridæ Virginis festa celebranda in Ecclesia docebant. Sed & Romanorum per eadem tempora *primum* cum exteris gentibus *per Legatos commercium* monstrabat multos à Romana Curia Nuntios, & Legatos in Orbem Christianum mittendos, vti adhuc hodie factitari cernimus. Romanorum verò *nefarium sacrum*, quo Gallum, & Gallam cum Græca *viuos defodiunt*, eodem supplicij genere, vt Martyrologia amplam fidem faciunt, Martyres in Ecclesia Latina, & Græca necandos, & quasi victimas Ioui immolandos pandebat. Gallo enim Latinum propriè significari supra docuimus. *Fabius* porrò *Maximus Dictator Romanus* an non Constantinus Magnus, qui cunctando aliquantisper post victoriam de Maxentio adeptam ad baptismum ire, tandem post eundem pijssimè susceptū, Christianam *restituit rem*, antea à Philippo Cæsare inchoatam? *non posuit enim rumores* de Christo adorādo, & Gentilium cultu abolendo, *ante salutem* animæ, & leprosi corporis lauacro illo salutari adeptam. Hic vero *pugnam & congressum* cūm *Annibale* Petro assiduè fugiens, Maxentium *vicit, & rem restituit*, vti modò dictum. quis verò *Marcellus* opimis Gallorum spolijs clarus, & insignis? o Ductor Martelle, qui Saracenorum innumeras copias ad Turones in Gallia fudisti, & Romanæ Vrbi atque Ecclesiæ sæpe succurristi, ex Martello *Tu Marcellus eris, manibus date lilia plenis*, ob Gallorum lilia, quæ tunc triumpharunt. Sed & *Flaminius Circus* exercitij causa à *Flaminio extructus*, quatuor anni tempora per annuum circulum recurrere solita, à Flaminibus, seu sacerdotibus summis instituta notat, quibus & flamines sacerdotes creantur, atque ieiunijs quasi in circo quodam sese Christiani exercent. ob quem quidem ritum in Sibylla agnitum, Flaminium Circum erectum putamus, sicque agnominatum. *Saguntini* porrò Romanorum socij, *se suaquè flammis potiùs, quàm Annibali* illos obsidenti obstinatè *dedentes*, Hæreticos, atq. infideles Hispaniæ ob oculos ponunt, Romanorum Gentilium socios, & affines, qui per Inquisitionis sacratæ tribunal, *picto sago* amicti, vnde *Saguntini* dicti, ad flammas atque rogum potiùs se deduci finerent, suaque proscribi, quam Annibali Petro, aut eius Ecclesiæ Romanæ piè manus darent. Quis iam *Mericius Hispanorum ductor*, nisi Americus, qui plantandæ fidei sua nauigatione primus in America ianuam aperuit? Quid *Magella capta*, nisi Magellanæ terræ, & Insulæ ad Christum adiunctæ? quid *Sosis*, nisi ille Sosa suo naufragio olim memorandus? *De Adria ara in cælo conspecta* supra explanatum. At geminum illud Punicum bellum illustris de *Cybele* fabula seu *Idea matre in Latium aduecta*, & Romæ in Æde victoriæ locata concludit, quæ Ecclesiam Christi sub Petri Annibalis tempora, Romam adducendam bellè adumbrabat, ob quam *Megalesia* (quia *magna mater*) festa atq. ludos ibi celebrarunt. Nam dictio *Cybele* aut *Cybelle* Ecclesiam, seu cœtum mysticum doctè significat ab hebræo *Cabal*, vnde *Caballista* arcanæ cuiusdam societatis homines solent appellari. Eandem quoque *Berecynthiam* vocant, quia Christi *Cynthij*, seu *Iacynthii* Ecclesia proles, *bar* enim filium significat hebræis. *Ideam*

Aeneid. 6 · Dec. 3. l. 6.

rursum, ac *Phrygiam* hanc cognominarunt, quia ex Iudea, & *frugum* ferace Palæstina Syriæ, Ecclesia descendit, vnde à *frugibus phrygia* nomen traxit. Inde autem *aduecta Romam*, verùm *per Legatos*, hoc est, Apostolos Petrum, atque Paulum. Item *Mater Deorum*, seu Diuum, qui cælos incolunt, & quia *triumphans* Ecclesia appellanda erat, currum triumphalem illi quoque dedere. Vnde Virgilius.

qualis Berecynthia mater
Aen. 6. *Inuehitur curru, Phrygias turrita per Vrbes,*
Læta Deum partu, centum complexa nepotes,
Omnes Cælicolas, omnes supera alta tenentes.

Item

Hic mater cultrix Cybele, corybantiaque æra,
Aen. 3. *Idæumque nemus, hic fida silentia sacris,*
Et iuncti currum dominæ subiere Leones.

Nam iuncti Leones currum eius trahunt, quia Cæsares, & feroces Romani, vt Leones, fua sæultia illam promouerunt, victricemque atque triumphantem ab eadem victi tandem effecerunt. Itaque in *in Aede victoriæ* Cybeles *simulachrum* collocatum ferunt. Quod mysterium Ouidius etiam fastor. 6. pene acu tetigit.

cur huic genus acre Leonum
Præbent insolitas ad iuga curua iubas?
Desieram; cœpit: feritas mollita per illam
Creditur, id curru testificata suo est.

feritas puta Romanorum hanc persequentium. Verùm cur *turrita Dea*, seu *turrigera* pingitur, ni si ob innumeras templorum turres tota Ecclesia passim excitandas, in quibus *æra campana* sonarent. & *cymbala*, & *tibia modos phrygios*, seu musicos *dantes*, quæ ad sacra Cybeles olim adhibebant. Nam quod *clauem manu gestat*, notius est, quam vt quæri debeat, ad Claues Regni Cælorum in Petro illi conferendas, picturam alludere. Sed *aduentum* fabulosum *Deæ* Romam expendamus, deinde quæ ludis eiusdem olim actitata. Nam quod fabula tradit, Romanos *diuinitus monitos*, Matrem Diuum Cybelen *in Ida montibus* quondam quæsiijsse, rem de Ecclesia Christiana conficit, quæ a Solymæ, & Syriæ, siue Iudæ montibus Romam adducenda, Sybyllino carmine translationem illam præmonente, atque suadente. *Rex Asiæ Attalus hanc* primùm *impediens*, deinde vltro *sinens*, Italus Imperator, Asiæ tunc temporis subiugatæ princeps, qui vsque ferè ad Constantinum, Ecclesiæ cursum atque sedem Romæ impediuit, & exagitauit. *Nauis*, hanc Cybelen *vehens* Ecclesiæ siue Petri nauis, quæ in Latium, & Romam appellit. *multitudo* Romanorum ei obuiam *procedens*, conuersio gentilium ad Ecclesiam Cybelen, ex omni ordine, sexu, & ætate. *Castarum* verò *matronarum, vel Virginum vna Claudia Quinctia* nomine, *Sacerdos Vestalis*, quæ ob elegantem cultum, seu corporis ornatum *minimè casta* falsò credebatur, hãc *Nauim hærentem in Tyberis vado*, conamine minimo, ac maximo prodigio *trahens*, Romana esse Ecclesia apparet, matronarum sponsarum, atque simul Virginum Christi Ecclesiarum, ac Sacerdotij domina, atque princeps, quæ quia externo cultu, potentia, & opibus super omnes Christi Ecclesias prodit, adulterina, ac minimè casta à peruersis hæreticis audit, verùm *miracula*, quibus Pontifices eius, ac subditi

diti omnium in conspectu clarent, falsi famam redarguunt, & castam, & Apostolicam ob religionem, tametsi opibus atque potentia à primis suis Apostolis differat, Ecclesiam Romanam esse contestantur. Illa igitur *Claudia*, quia ab *alto Clauso* seu cælum claudente Ianitore Petro *genus suum trahit*, & *Quintia* dicta; quia plures *quintos* in legitimis suis Pontificibus olim numeraret, *cunctantem*, & in persecutionum vado, atque paupertatis quasi luto *hærentem* Ecclesiam Christi, non solùm *emouit*, sed in *Palatium* puta Pontificium quasi quandam *Aedem victoriæ* intulit. *Vir verò optimus*, qui *deligi iubetur*, vt eam Cybelen *hospitio accipiat*, optimos moribus, atque vita sacrandos Pontifices Summos prædicebat (vnde Sanctissimi dicuntur) apud quos Ecclesia Christi dignè moraretur, & qui illi de *Templis, Sacerdotibus, ritibus dignis prouiderent*. *Canus* porrò *Sacerdos*, qui *purpura indutus Cybelen* cum omnibus sacris *aquis puris Lauat*, Petrum Primum, & Veterem Romæ Episcopum esse liquet, qui fideles Vrbis baptismali aqua, & lustrali tinxit. Hactenus fabulosus Matris diuorum in Vrbem aduentus. *Ludos* autem eius *assiduo sono, cantu, ac tinnitu* Romani *colebant*, ob æra campana, vti supra dictum, cymbala, & musicos cantus, quibus templa Cybeles Ecclesiæ Christi olim personarent, in Missis solemnibus præsertim, & sacrificijs, in quibus Fast. 5.

Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus. Ib.

Nam ad *Curatorum* atque *Corybantum*, virgineorum puta Sacerdotum, clamantium in Templis atque canentium, à βοᾶν & κόρυ nomen habentium, curam illa pertinent, cuius ritus causa fabulosa Sacrificium Missæ bellè indicatur. Ob *Iouem* enim *secretò nascentem* atque *vagientem*, ne exaudiatur, *tinnitus illos æramentorum* atque *cymbalorum* & *scutorum pulsus institutos* à Cybele tradunt, nonne quod in sacris, & sacrificijs Ecclesiæ, Ieoua Christus arcano modo quasi nasceretur? & ante hunc natum valida æra campana, & iam eo nato cymbala audirentur, & pectora sacerdotum, atq. adstantium quasi *scuta* quædam religioso pulsu *tunderentur*? denique (vti docta fabula refert accidisse) cæleste guttur eumdem Ieouam quasi *veste* quadam specierum *Latentem*, vt *saxum* & petram Christum *deglutiret*? *fida* quoque *silentia* in sacris Cybeles supra à Virgilio descripta, secreta Missæ me tacente clamant, vti *Sacerdotes* eius *semimares* & *castrati*, cælibatum nostrorum siue Latinorum Sacerdotum Christiana prope phrasi explicant, quos etiam propterea *Gallos* quasi Gallinaceos *exectis testibus* docta fabula nuncupat. *Amnis* porrò *Gallus*, seu Latinus ei *Cybelæ sacer, ex quo quisquis bibit, furit*, fons aquæ lustralis, siue baptismalis, quem Ecclesia seruat, quoque omnis aspersus, feruorem diuini amoris (quem fabula furorem vocat) concipere solet. Quid, quod etiam in iisdem ludis, eo- Ib. dem Ouidio teste, *ad opes parandas stips corrogabatur*? an non vaticinium illustre, quod mendicitas Petri Cybelen Ecclesiam in Latium primùm adducentis, immensas opes, atque diuitias, successoribus suis olim compararet? nam *herbosum Moretum* cum lacte & caseo, eiusdem mensis *apponi* Ib. *consuetum, cognoscat priscos, ut Dea prisca cibos* (etenim

Lacte mero veteres vsi narrantur, & herbis,
Sponte sua si quas terra ferebat.)

hoc, inquam, *Moretum* abstinentiã Ecclesiæ primæ & nascentis aptè ostendebat, quæ herbis magis & lacticinijs, quàm carnibus vesci consuesceret, ob

has

has ergo fabulas, Fabulosam Historiam Romanam, quæ geminum bellum Punicum enarrat, etiam pronuntio, in quo *Paullum magnæ animæ prodigum superante Pæno* ab Horatio laudatum, D. Paulum agnoscere licet. Nam tertium Punicum, quod Carthaginense magis propriè voces, ad Africam à Romanis domitam, & subactam pertinet, quod reapse gestum.

3 Nihil igitur, inquies, præter fabulosa, Romana vetus ante Christum natum historia proferet? quis hoc nisi demens aut impius affirmet? cum sacri & diuini codices, suo illi consensu luculentum veri impletiq. testimonium præbeant? Vbi ergo desinente fabula veram historiam incipere credimus? Macedonico, vt opinor, bello quo Philippus, & Perses à Romanis deuicti. Præterquam enim, quod quidam Scriptores horum temporum æquales esse potuerint, Canonici Libri, vti modò dictum, authoritatem illi conciliant. Quanquam sequentia bella nonnullis etiam fabellis aspergi, satis præter cętera monstrent *miracula lapideæ pluuiæ* in agro Piceno; nec non *cælestium ignium* isthic exortorum, de quibus supra actum à nobis. Verum nescio quem mihi obmurmurantem de supra explanatis exaudire videor. quid ergo? tam multa, & singularia, & interdum leuia, ac minuta, de Ecclesia Christi prædicta censemus? enimuero censemus, vt censere oportet, quicumque Dauidici illius oraculi meminit: *gloriosa dicta sunt de te* Ecclesia Romana, seu *ciuitas Dei* ! cui deinceps subiungit: *Dominus narrabit in Scripturis populorum, & principum horum qui fuerunt in ea.* non enim prædicit solummodo *narraturum* Dominum de Ecclesia sua siue ciuitate *in Scripturis*, hoc est, *per Scripturas principum* Patriarcharum, principum Prophetarum, principum Apostolorum, & Euangelistarum; siue horum, *qui fuerunt in ea* ciuitate Dei, quique omnes ad eius Ecclesiam spectant; verùm insuper *in Scripturis populorum*, puta Gentilium, qui quidem non in ea fuerunt, vt superiores. Per has quoque *Scripturas* gentilium canit narraturum Dominum. At quid narraturum? nisi quæ in ea essent euentura? vti similiter de Republica Romana, ac Imperio Romano per Sibyllas suas, tam multa narrauit, tam multa prædixit, in quibus leuiora quædam, ac singularia prædicta oportuit, quando omni casu, ac omni euentu Sibyllam adirent. Vnde Marcus Varro: *Ad Sibyllæ libros tot annis post* (mortem eius) *publicè solemus redire, cum desideramus, quid faciendum nobis sit ex aliquo portento*. Seruius quoq. in 4. Virgilij Eclogam, *Sibylla*, inquit, *quæ Cumana fuit, sæcla per metalla diuisit, dixit etiam quis quo sæculo imperaret.* ergo Spiritus Sanctus, qui Sibyllas afflauit, in curam Reipublicæ prophanæ, quàm S.E.R. indulgentior adeò atque propensior, vt propter illam, etiam de minimis rebus in ea euenturis, de omnibus principibus eius, oracula sua pæne profunderet, huius autem causa silentium seruaret? Iterum ergo, ac sæpius dico, neminem esse debere, quantumuis Romanæ Ecclesiæ iniquum, quem oraculorum illa multitudo, aut rerum quarundam ijs prædictarum exilitas apparens, vel minimum offendat, quandoquidem obseruare liceat longè his minora ab eadem Sibylla prædicta, ac prænuntiata. Sibyllæ oraculi idoneum testem Tullium audiamus, Vrbis Romæ Consulem atque Consularem, quando Sibyllini codices in Capitolio adhuc seruabantur: *Delata ad Senatum labes agri Priuernatis, cum ad infinitam altitudinem terra desedisset, Apuliaque maximis terræ motibus, conquassata esset. Iuque bis omnibus responsa Haruspicum cum Sibyllæ versibus congruebant.* Vides

1 Mach. c. 8

Psal. 86.

De re rust. l. 1. c. 1.

De Diu. l. 1

Priuernates agros subsidentes, Apuliæ terræmotus vides, quibus nihil frequentius hodie in Sibyllæ versibus, quàm hæc exilia? Sed minutiora etiã, quæ sequuntur: *Quid cum Cumis Apollo sudauit, Capua Victoria? quid cum in Capitolio ictus Centaurus ex cælo est, in Auentino porta, & homines, Tusculi ædes Castoris, & Pollucis, Romæque pietatis, nonne in Sibyllæ libris eædem repertæ prædictiones sunt?* Sudores statuarum Capuæ, atque Cumis, tactum fulmine Centaurum in Capitolio, & alibi homines, atque templa, quibus nihil vilius, atque vulgarius, dignum Sibyllini carminis argumentum audiunt, & Romanæ Ecclesiæ casibus enarrandis eamdem Sibyllam mutam, ac elinguem fuisse contendent? Mitto hic plurimarum excidia Vrbium expresse atque nominatim ab ea prædicta, cuius generis sunt illa. Ib. Carm. l.3.

ruent hinc oppida multa
Plena viris, atque hæc Asia labentur: Iassis,
Cebre, Pandonie, Colophon, Ephesus, Nicæa.
Antiochia, &c.

Et ibidem

Fiet arena Samus, Delos deleta latebit.

quibus omnibus barbarorum exercituum irruptiones, & imperiorum euersiones Plutarchus adiunxit: *Sibyllæ vaticinijs testimonium ferunt multarum Græcorum vrbium excidia, atque migrationes, multorum barbarorum exercituum irruptiones, imperiorum euersiones*, quibus quoque annectit sui temporis monstrum, vomitum montis apud Cumas, vomitum inquã ignis & saxorum: *Hæc verò, quæ recens apud Cumas & Dicæarchiam acciderunt, nonne pridem Sibyllinis decantata carminibus, tempus veluti debens persoluit? eruptionem montani ignis, saxorum & massarum flagrantium venti vi eiectionem?* maiora hæc scilicet, quam Christi Ecclesiæ euenta, quæ prædicta nolunt. agedum non minoris ponderis alia videamus. *Cumana Sibylla* (vt ait Solinus) *Lesbios amissuros maris imperium multò ante præmonuit, quàm id accideret.* O rem grauissimam, & folio Sibyllino dignam, siue digniorem ijs, quæ de Roma Ecclesiæ Christianæ primaria Sede sunt supra allata! *Sed & Lacedæmoniorum* (vt Pausanias testatur) *& Argiuorum concertationem super oppido Thyreæ Sibylla prædixit*, & nollos obsidia Romæ ab ea descripta? de eadem Suidas: *Huius*, inquit, *libri sunt 14. de gente qualibet atque regione agentes*. Hic qua fronte Zoili Christianam, aut Romanam gentem excipere audebunt? Præterea in Sibillæ fragmentis, quæ circumferuntur, Homerum, Alexandrum Magnum, Romæ imperatores ab Iulio Cæsare ad Ælium vsque Adrianum, duobus ferè sæculis, suo nomine expressos, actionibus, ac moribus notatos adhuc hodie legimus, atque reclamabunt, cum Christi Ecclesiæ rectores, Pontifices summos miraculis, ac rebus gerendis claros, & inclytos, olim ab Sibylla præuisos, rerum omnimoda conuenientia docemus? Innumera sunt eiusmodi alia (siquidem consectari velimus) testimonium Platonis adiunxisse sat erit: *Quod si Sibyllam, aliosque omnes, qui vaticinio vsi sunt, singulatim vellemus recensere, quantas vtilitates sagaci illa rerum futurarum scientia plurimis attulerint, in re omnibus perspicua, operam tempusque insumeremus.* Ergo, iuxta Platonem, plurimis gentibus scientia futurarum rerum profuisse Sibyllam, perspicuum omnibus: soli Ecclesiæ, ac genti Christianæ sterilem

In lib. cur Pythia, &c. — Ib. — Polyhist. c.8. — In Phocic — Sibyl. Carm. l.3.4.5.8. — In Phædro

lem, parcam, parùm fructuosam putemus? Quod autem ad oraculorum multitudinem spectat, tum ex supradictis, tum ex longiori ætate Sibyllæ, tum ex voluminum copia, quæ illa conscripsit, abundè fit planum. *Sibylla*, vt ait Plutarchus, *Dei beneficio vocem* ad ciↄ. hoc est (mille) *annos continuat*. centum detrahantur, de quo infra videndum. *Multa* (inquit Cicero) *ex Sibyllinis vaticinationibus commemorare possum, quibus ea confirmentur, quæ nemini dubia esse possunt*. atqui de prophanis rebus Gentilium loquitur. *Sibyllarum omnium* (ait Isidorus libro octauo Originum capit. 8.) *carmina efferuntur, in quibus de Deo, & de Christo, & gentibus multa scripsisse, manifestissimè comprobantur*. Iam autem, quod ad libros attinet, viginti quatuor, vti supra visum, sunt qui attribuant, qui verò paucissimos, nouem, quam multa igitur in ijs tractata nunc agnosci possent, nisi intercidissent. Ex quibus sanè intelligitur, neminem nisi forsan Ecclesiæ Christi maiestatis reum, aut inuidum, Sibyllinis de ea responsis, seu multa, seu particularia, quàm maximè existant, posse inuidere, Zozymo certè quidem olim res permira visa est, quod de Byzantinæ Vrbis incremento, atque dignitate, oraculum nullum inueniret: *Ac mihi quidem* inquit, *sæpe mirari subijt, qui fieret, vt cum Vrbs Byzantina tantopere excreuerit, vt alia nulla huic comparari possit, nullum vaticinium maioribus nostris de ipsius incremento, meliorem ad fortunam euectæ, datum fuerit*. neque id immeritò. quando de tam multis, & ignobilibus Græciæ, aut Asiæ oppidulis Sibyllina oracula extarent. Ergo de spirituali ciuitate Dei, nulli conferenda, cunctis præferenda, Ecclesia Christi, de qua mira dicenda, atque enarranda Dauid contestatur, de hac admiranda S. Spiritus sponsa, qui prophetas etiam gentilium afflauit, vates siluerint, aut certè minùs oraculis fauerint? desinant ergò mirari, de Christi Ecclesia non iam in genere, verùm speciatim ea esse prædicta, quæ profectò magis mirum esset, si vel eo modo prædicta non forent. nihil enim Sibyllina maiestate indignum, ad hæc descendisse, quando ad prophana etiam viliora, atque leuiora plura descenderit, vt ex dictis liquet. Quanquam hoc capite allata, & superiore, licet sua luce, ac splendore veri, & conuenientia rerum oculos quantumuis obstinatos legentium feriant, perinde, vt volent, æstimari sinam. Mihi namque sufficit, vti sæpe monui, quod Romani Scriptores prisci ac recentes, numero ac authoritate minimè contemnendi, vt crebriùs supra demonstratum, etiam vltro donant, historiam Romuli, atque Remi de condita Roma, totam in fabulis esse reponendam.

In lib cur Pythia, &c.

L. 2. de Nat. Deo.

Var. Pl. etc.

Hist. l. 2.

Psal. 86.

CA-

CAPVT XXVII.

1 Anacephalæosis superioris doctrinæ, quam vel sacræ paginæ innuere videntur.

2 Hac recepta, Scriptores de primordijs Romæ summè discrepantes, summè conueniunt.

3 Reditus ad parentem Orbis Europæi, atque Vrbis *Iaphet*. cur *aureum Sæculum* illo Romæ regnante?

4 Opera ob eodem in Vrbe perfecta: *Palatium, Sacræ Aedes, Porticus, Argiletus*, vbi Argo classis diu conseruata, tandem computruit, *Rostra*, *Via Appia*, &c.

BENE habet: caliginem densam à prima historia Romana hactenus discussimus, atque veritatis luce coruscante, primus Europæ, ac Latij colonus, primus Romæ Author tandem aperitur, veterum *Saturnus* ac *Euander Iaphet*, idem *Hercules* dictus, & quotquot appellatiuis nominibus eum nuncupare, vetustati lubitum, quæ supra à nobis studiosè relata, nequaquam hoc loco repetenda duximus. Ad hæc cæli Ianitor *Ianus* D. Petrus, qui idem *Aeneas*, hoc est, Christi laudator; & *Vlysses* græca etymologia similiter Iesum canens, dictus, idem, & *Romulus* à recentioribus vulgò Romæ author habitus, nobilioris ciuitatis, ac Ecclesiæ cætus in ea Vrbe fundata parens demonstratus. Itaque id per- C. 39.
fectum videtur, quod Ecclesiasticus de Ecclesiæ Doctore siue sapiente futurum prædicit: *Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens*, quod sanè non diceret, nisi in omnibus antiquis, etiam prophanis Philosophis, ac Poetis, quos eo vocabulo inclusos Interpretes volunt, quædam mysteria exquirenda, ac digna scrutinio inessent. Simili propè phrasi Salamon *animaduersurum sapientem* ait *parabolas*, *verba sapientum*, *& ænigmata eorum*, quæ propriissimè D. Hieronymus de gentilibus, ac prophanis scriptoribus vult intelligenda, vt in præfatione nostra ostendimus. Sequitur de eodem, puta sapiente, in Ecclesiastico: *in prophetis vacabit*, græcè, *in prophetijs occupabitur*; insinuat igitur in sapientia omnium antiquorum prophetias latere, quas à Sibyllis alijsque hauserint, atque propterea illam indagandam, siue exquirendam, vnde etiam subiungit: *Narrationem virorum nominatorum conseruabit, & in versutias parabolarum simul introibit*: Non indiligenter est id quoque præstitum. narrationem enim virorum nominatorum, qui maximè fuerunt, in scriptoribus Latinis, ac Græcis (quinam enim illis magis nominati?) non repudiauimus, sed obseruauimus, quæque in eorum narrationibus versutiæ & mysteria inerant, simul ostendimus, parabolas verius horum narrationes, quam expositiones ad literam rati, vt Scriptura innuit. Sed quod ad rem nostram vel maximè facit: *In terram alienigenarum gentium pertransibit*, ad ipsam namque originem Europæ, ac Latij gentilium maritimis, stylum promouimus, ac progressi sumus, nam gens Europæa *alienigena* ab Hebræo Scriptore propterea hic agnominatur, quod alio Patre, ac Iudæi exorta, quod à Patre Semo, illam autem à

Iaphet Semi fratre prognata sit. at quanam via siue ratione, in hanc alienigenarum gentium regionem, olim pertransiret sapiens, eadem Scriptura demonstrat: *bona enim, et mala in hominibus* cognoscere *tentabit*. quibus hominibus? Philosophis gentilibus opinor, Historicis, ac Poëtis, qui vt solent homines, *bona, & mala*, hoc est, vera atque falsa permixtim scripsere; bono prophetarum, siue Sibyllarum intellectu *bona*, at peruerso *mala*. non omnia admittendo, nec repudiando, nam sapientiam omnium antiquorum exquirendam admonet, ac narrationem horum conseruandam, bonaque, ac mala tentanda, vera atque falsa.

2 Igitur hanc regulam secuti, antiquos de origine Romæ inter se pugnantes (pugnant autem maximè) conciliare studemus, ac tantùm in speciem pugnantes ostendimus, ac Vrbis parentes licet ferè triginta ab his afferantur, eos in duobus Petro, atque Iaphet conuenire monstramus. Onuphrius Panuinus de primordio Romæ author percelebris, Dionysium Halicarnassæum, Plutarchum, aliosque autores priscos imitatus, *Multa variaque sunt*, inquit, *Veterum Historicorum sententiæ, à quibus, et quo tempore Vrbs ipsa condita sit, cum multi ante ipsum Romulum eam ædificatam fuisse scribant*, tum multis Historicorum veterum opinionibus in medium productis, hæc subdit: *quorum opiniones cum nec refellere, quod antiquissimæ sint, nec affirmare audeam*, &c. Sapienter equidem Onuphrius opiniones antiquissimas de Roma ante Romulum fundata, refellere non audet, antiquitatem in his veneratus, sicut & Dionysius, Liuius, Plutarchus, alijque ante ipsum fecere. verùm quantò sapientiùs hi omnes harmoniam inter omnes inter se discordes, & concentum quemdam efficere studerent? sic enim, quod Scriptura admonet, Narrationem virorum nominatorum seruarent. Itaque nos eosdem omnes) nostra superiore doctrina recepta, quæ duos Petrum atque Iaphet Romæ parentes descriptos distinguit, quorum hic temporalis, ille spiritualis, & mysticæ ciuitatis, nempe Ecclesiæ Romæ quoque fundatæ author extiterit) hos, inquam, omnes summè discrepantes, summè conuenire hoc pacto monstramus. Nam qui v.g. *Arcades, Aborigines, Pelasgos, Græcos, Palatinos, Siculos*, aut horum duces *Saturnum*, & *Euandrum* Romanæ Vrbis conditores scripsere, in nostro Iaphet horum populorum rectore, quiq. aliàs *Saturnus*, & *Euander* dictus, concorditer sentiunt. Qui *filiæ Euandri*, aut *Fatidicæ* cuidam *eiusdem vxori* idem assignarunt, nihil cum alijs prioribus pugnant. Romam enim non solus Euander Iaphet, sed & eius filia progenies struxit, & coniux Sibylla, quam suis consilijs, ac vaticinijs certum est opus inchoasse, atque promouisse, quando Vaticani colles ab ea Vate nomen sortiti sint. Qui verò ad *Æneam, Ianum*, aut *Vlyssem* primordia referunt, de spirituali ciuitate, Ecclesia Romana sunt intelligendi, à Petro Iano, Vlysse, & Ænea ibidem extructa. Sic qui ad quamdam *Romen mulierem Troianam*, etenim Ecclesia ab Ælia Solyma, seu Troia Romam translata est, ibique constructa, quæ non semel mulier in Scripturis dicta, vt mulier fortis, & amicta sole, & sic de cæteris. Iam *Latinus conditor, vnus è profugis Troiæ*, idem S. Petrus Latinorum Parens, è Solyma profugus, vbi ab Herode vinctus tenebatur. Iam vero *Latinus Telemachi* atque *Circes filius*, is est plebs Romana *Telemachi* Summi Pontificis aduersum hæreticos bellantis spiritualis proles, vti & *Circes* Ecclesiæ Dominæ, siue dominantis, qui Ecclesiam cum suo Pontifice

De Vrbe Romæ lib. sing.

fice

fice format, & componit. Idem *Rome* dictus *Telemachi filia*, vti supra patuit. Idem *Soror Latini* Romani puta, idololatræ. idem *Romulus Ascanii*, hoc est, Petri dilatati *filius*. idem *Romulus Aeneæ* Petri *ex filia* Ecclesia *nepos*. Idem *Romus*, id est, dilatatus. idem *Romus natus ex Electra* Lauretana Virgine, vt supra monstratum. Idem *Rome Itali* Iaphet, & *Leucaniæ* alborum puta Sacerdotum (λευκος enim vnde Leucania album significat) in baptismo *filia*. Idem *Rome Telephi*, seu adaucti Iaphet *progenies*, qui *Patrem* nempe S. Petrum in filijs *occidit*. Idem *Romus Vlyssis* Petri, atque *Circes* Ecclesiæ filius, vti supra patuit. Idem *Romus Ioua*, seu Ieoua in baptismo *prognatus*. Idem *Romus proles Albæ* Patrum Albanorum. Idem *Romus de progenie Aeneæ* Petri *in Vrbe Berecynthia*, hoc est, Ecclesia Christi filij Ioacim *sepultus*. Idem *Romulus Aeneæ* Petri, & *Dexitheæ*, Ecclesiæ diuinæ filius, quæ gremio suo quosuis recipit, vnde nomen græcum, & *filia Phorbantis* Pastoris, puta Pontificis Summi. Is *Romulus Telemacho* Latino bellatore *genitus*, & *Rome*, siue ciuitate Roma. is *Romulus Marte* Christo *Satus*, & *Aemilia* idololatria nempe deceptrice, ante Christi fidem. *Romulus* ad extremum *Iliæ*, vel *Rhea* Mariæ Æliæ Solymeæ *filius*, vel etiam *Siluiæ* eiusdem Parentis à Syluà Lauretæ sic agnominata, is demum est Petrus, spiritualis cœtus siue ciuitatis Romæ primus author, qui etiam *Dea Angerona parens Vrbis* dictus quia *angariatus* Romæ, vt Crucem Christi baiularet, verus Simon Quirinæus. Cum igitur hi omnes authores Romanæ ciuitatis scribanrur apud Dionysium, Festum, Plutarchum, Solinum, Aurelium Victorem, Plinium, Liuium, Varronem, Virgilium, Ouidium, Seruium, cæterosque priscos, aut recentes, iuxta sensus prædictos rem interpretemur, ne Iapheto Romano parenti quidquam officiant, quem etiam inter S. Patres D. Epiphanius ante nos agnouit: *Iaphet tertio filio* (Noe) *nascuntur Latini, & qui Romani, & Tyrrheni*. Et ante illum Iustinus Martyr, licet minùs expressè: *vos* (Iudæi) *genus à Semo deducentes, peruenistis in terram filiorum Chanaani, et possedistis eam: Et quod prosapia Iapheti* (Romani) *aduenerint et terram ipsi quoque vestram occupauerint, eamque detinuerint, manifestò apparet*, vbi de Romanis est intelligendus. Itaque ex dictis liquidò perspicitur, hanc nostram historiam nouam de Parente Vrbis, non aliam, quam veterem conciliatam esse, quæ antea secum fædè luctabatur.

In Anchor.

In Dial. contra Tryph.

Itaque deinceps controuersijs omissis, inclytus Europæi Orbis atque Vrbis Parens reuisendus erit, qui *Aureum sæculum* placido, ac suaui imperio in Latio atque Vrbe Roma à se dedicata recens inchoabat, quando ab eodem supra discessimus. Huius aurei sæculi Poetæ omnes & antiqui Scriptores sub voce Saturni ferè meminere. Non quod eo regnante *æternum ver esset*, vti fabulantur, atque fruges *tellus inarata* funderet, aut *flumina* lactis & nectaris vndique *manarent*, (quæ quidem fuerant sub Saturno Adam, nempe in Paradyso) sed quod prima hac ætate 3

Pœna metusque aberant, nec vincla minacia collo
Aere ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.

Sine iudice puta ad mortem damnante. paterna enim, & auita potestate adhuc regebantur, atque nondum regia. Nam Romani, & Latini omnes, Principis filij, aut nepotes erant in directa (licet horum quidam longiuscula)

linea. Quod ergo externi subditi à consanguineis, hoc patrium illud imperium à regio distabat. Regia enim rigidior potestas, at paterna lenior. Et quando fundendum rei subditi sanguinem leges pronuntiant, quasi suum fundi parcissimè imperat. In paternæ verò potestatis locum tribus vniuersi Patriarchis extinctis, Semo, Chamo, atque Iaphet, regiam demum succedere oportuit (nam de Tyrannide Nemrothi hoc loco silemus, quæ Semi imperium in Asia turbauit) ne populus tunc sine rectore, vti nauis esset. Quãquam duriorem regiam ætatis decoloris crimina quoque postularunt, ne indulgentia nimium paterna obesset. Regia ergo potestas, ac iurisdictio paternæ filia, atque hæres fuisse apparet, iamque debet imitari, nisi degenerat. Patri autem subditi charitate magis, quàm metu obediunt. Regi reuerentia amore permixta atque temperata. Tyrannis solo metu iniusto, vt plagiarijs, ideo sceleratum imperandi genus hocce postremum est, spurium & naturæ aduersum, quæ primos rectores Patres instituit, deinde Patrum vicarios, & veluti tutores derelictis liberis, atque nascituris, legitimos principes, siue penes vnum, siue penes multos, suprema atque principalis authoritas illa resederit. Verùm ad Iaphetum nostrum reuertamur. Cuius

D. 1. l. 1. paternum imperandi genus, sub nomine *Euandri* quoque Liuius agnouit: *Euander tum profugus ex Peloponneso* (vbi filium Iauan collocarat, vt supra monstratum) *authoritate magis, quàm imperio regebat loca*. Ea regni facies sub aureo seculo, in quo fossæ oppida aduersus belluas, non homines, cingerent:

Non enim *tuba directi, non aris cornua flexi,*
Met. l. 1. *Non galea, non ensis erat, sine militis vsu*
Mollia secura peragebant otia gentes.

Vnde enim ingruerent hostes, vbi Europæi omnes, vna Patris Lati familia essent? Asianæ autem, & Lybicæ gentes, etiam cognatione iunctæ, atque intersuso mari à Latio semotæ, nullo marinarum nauium adhuc vsu pollerent (nam terrestri via in suis sedibus fere collocatæ) sed earum tantùm, quibus patria flumina, lacus, & paludes tutò traijcerent? Itaque verè Virgilius de Saturno Iaphet:

Æn. 8. *Aureaque (vt perhibent) illo sub Rege fuere*
Sæcula, sic placida populos in pace regebat,
Deterior donec paulatim, ac decolor ætas,
Et belli rabies, & amor successit habendi:

Aureo ergo seculo nondum seruitus vlla, nondum *mancipia*, quia necdum bella. bello enim capti, *mancipia* dicti, quasi *manu capti*, & hæc dictio (*liber*) à *la* atque *bero*, hominem *dilatatum* sonat, qui nemini seruiret, nisi parentibus, à quibus prognatus. Vnde in Saturni Ludis, vti supra dictum, cum heris serui mensæ accumbebant, quasi libertate temporali donati. Sed quoniam ab Saturno *dispersos in montibus altis*, iugis Apenini, Italos *compositos* ferunt, eumdemque his *leges dedisse*, & *Latium* eam regionem a se appellasse; de legibus quærendum primò, quibus vsus? tum à quibus hauserit? latæ ergo leges & in vsum inductæ, quas posteri Romani in æs inciderunt, quæque Christianorum moribus etiam hodie vigent. Ex *duodecim Tabularum* dictæ, castæ, incorruptæ, Gentium quasi Decalogus, polygamiam, omnemque morum turpitudinem Euangelicæ, atque naturali rationi aduersam vetans, ac prohibens. Nam qui eas Tabulas à Græcis allatas ad

Romanos scribunt, fabulosa tradere supra ostendimus, quibus Euangelicas leges indicarunt è Græcia per legatos Dei Apostolos, Romam perferendas. Illas verò, quas *Duodecim Tabularum* nuncupant, à parente Noe Iaphet acceperat, cum quo pòst diluuium diu in Armenia fuerat commoratus, Noe à filijs Adæ Patriarchis, vtpote iustitiæ atquæ iuris omnis cultor eximius, atque indagator. Nam primum parentem scientia legum diuinitus hausta olim claruisse, vel ex hoc diuino testimonio discis: *Sapientia dedit illi virtutem continendi omnia*, nempe ciuilium legum peritiam, sine qua humana vlla societas contineri siue regi nequit. Eæ verò leges vel Arcæ inclusæ, vel lateritijs, atque marmoreis columnis insculptæ (vt nonnulli perhibent) vel alio demum quouis modo, aquis diluuij superstites fuerunt. Orta ergo qualibet controuersia iuris atque facti, quia Patris Lati Domum (Curiam) adire solerent, *Vadimonium* vox Latina extitit, nam *Vadimon* Pater Latus dictus, vt supra ostensum, eiusdemque edicta, seu rescripta Principis, *Bulla* appellatæ à *Bol* nampe *lato*, quam antiquam vocem adhuc Pontifices Romani obseruant. Sed et religio Iaphet, frequentibus animalium victimis, ac sacrificijs, exemplo Noæi Parentis, Deo offerendis, subditorum cuiuis prælucebat, vt voces *litandi*, atque *liturgia* ab voce Parentis *Lati* efformatas, ac Latio donatas haud temere putem. Hunc deinde ritum animalium carnes immolandi, non solùm Itali, atque Græci, sed & Europæi omnes secuti sunt, ac superstitione deinceps exorta, eumdem perperam ad idola traxerunt. Itaque vero simile haud sit, superstite ac regnante Iaphet summa authoritate, idolorum cultum, ac superstitionem in Latium, aut Europam adhuc immigrasse, ne aurum syncerum illius ætatis, idololatriæ ærugo corrumpat. Quæ quonam primùm, aut vnde inuecta, altero de Theologia Sibyllina Libro manet indagandum, vbi de natura gentilium Deorum, Deo dante, agemus. Nunc res exquirere admonet, an sub hoc Principe nummorum vsus fuerit institutus? Aurea enim ætate, aurum & metalla in venis terræ adhuc recondita, vniuersum vulgus poëtarum canit. Quod quidem ad aureum tempus sub Saturno Adam in Paradyso pertinere apparet, non ad hoc alterum sub Saturno Iaphet. quis enim sine ferro aut ære Turrim Babel conditam, atque ciuitatem credat? aut satis instructas sine anchoris, cæterisque ferreis armamentis naues, quibus Europeæ Sedes adirentur? Adde *æreis rostris* Argo classem armatam, vti mox dicemus. *Itum* igitur iam tunc *in viscera terræ, quasque recondiderat, stigijsque admouerat vmbris, effossas* metallorum *opes*, multa persuadent. Tunc enim fodinis (ne quis has requirat) Europa, vel maximè diues, adhuc inexhausta, & nondum effœta. Tunc Hispania metallorum ferax, vel Scriptura teste. Tunc quoque Italia, vt affirmat Maro, *argenti riuos, ærisque metalla ostendit venis, atque auro plurima fluxit*. Quin etiam prima Europæ metalla ab Iapheto in Latium Argo importata, vox *argentum* probat, quasi *Argo* adductum, & Latina eorundem nomina illũ Patrem Sonant, vt *aurum* & *æra*, ab *aua*, & *ra*, vel ab εὐρὺς *lato* deriuata. Itaque cum crescente populo permutationis rerum cum rebus difficultas cresceret, *effigie pecudum*, quibus æquipollerent, aurum, & argentum, ac æra signata, vnde pecunia nomen adinuenit, nec non Patris *Lati* imagine insculpta, vox *nummus* testatur, ab hebræis vocabulis *No*, & *Ma* formatus, quæ eumdem Patrem dilatatum referunt. Cibus porrò aureæ gentis, ani-

Sap. 10.
Ioseph. Aut l. 1.
Met. l. 1.
1. Mach. 8.
Georg. 2.

ani.

Gen. 9. *animalium carnes* à Deo *concessa*, quod herbarum virtus aquis diluuij multùm imminuta, parum ad alendum vulgò sufficeret. sed altilia plurima ad delitias atque voluptatem à Latino Patre in Latium aduecta atque importata, quorum adhuc pleraque vetustis eius nominibus gaudent. Nam Galli, & *Gallinæ* ab hebræo *Gala*; à χαυνὸς *Cygni*, ab ἀυζω *Anseres*, vt ab ὄυρις *Vri*, à *Ta*, *vara* Tauri, &c. At *Phasidis aues* siue *Phasiani* à *Phasidis* flumine nomen mutuati, erudito etymo in memoriam reducunt, vnde primi Argonautæ venientes olim in Europam, soluerint.

4 Nunc spectanda opera & ædificia (quentùm quidem æui longinquitas sinit) quibus idem Parens, recens à se structam Vrbem exornarit. Intra pomæria, *Palatium* Patris Lati Domus ac Regia, *Ara Palatina*, & *Pons Palatinus* ad Tyberis flumen, *Ædes* Ieouæ seu *Iouis*, *Argonautarum Porticus* primorum Latij colonorum argumentum ingens, vti *Ædes Opis* ac *Saturni*, *Aedes* seu *Ara Carmenta*, & *Porta* eiusdem, de quibus Virgilius

monstrat & Aram,
Aen. 8. *Et Carmentalem Romano nomine Portam,*
Quam memorant Nymphæ priscùm Carmentis honore
Vatis fatidicæ, cecinit quæ prima futuros
Aeneadas magnos, & nobile Pallantæum.

Vict. 10. reg. Vrb. *Curia Calabra* superioribus addenda, & *Literarij Ludi*, vbi prima iuuentus Patriarcharum veterum disciplinis exculta, denique *Argiletus*, & *Rostra*. Hæc octaua, nona, & decima Vrbis regione structa visebantur, in collibus Palatino, & Capitolino, & parte quadam Auentini montis. Hæc nascentis Romæ prima amplitudo, & quasi angusta adhuc vagientis cunabula fuere. *Aedes* autem *Opis* ac *Saturni* illustre primorum Romæ parentum Iaphet & coniugis, quæ *Ops* phrasi scripturæ etiam vocitata, seu *Adiutorium*, nempe ad generandum, vnde Sibylla eadem Iaphet coniux ab Rutilio *Ops* agnominatur, cum in Stiliconem ita inuehitur

Itin. l. 1. *Ne patrijs tantùm sauiret proditor armis,*
Sancta Sibyllinæ fata cremauit Opis.

Eiusdem Sibyllæ *Porta Carmentalis*; & *Carmentæ Aedes* memoriam posteris insignem reddebat. Nam *Curia Calabra*, à *Gala*, & *Bero* Patre dilatato originem sumsit, vbi ius diceret. Et in *Argileto* Argo classis ex aquis educta, quod primos Vrbis & Latij, & Europæ ciues & colonos, nempe Argonautas, nuper aduexisset, ad memoriam posterorum seruata, vbi temporum vetustate fatiscens, terra potius, quam aqua naufragium faceret. Inde *Argiletum*, quasi mortem siue *lethum Argus*, & *Nemus*, ob malos nauium instar Syluæ densas, locum indigetarunt. De hoc ergo *Sacro Argileto*, cuius venerandam materiam cædere, aut vertere in priuatos vsus religio erat, ita Virgilius.

Aen. 8 *Nec non & sacri monstrat Nemus Argileti,*
Testaturque locum, & Lethum docèt Hospitis Argi.

Fabula enim Argo *Hospitem* finxit, eò quòd illa classis primos Orbis colonos, dum Europam adirent, suarum nauium hospitio, & domicilio quasi acccepisset, vti supra dictum. Et verò ex *duro robore*, vti fabulantur, & *Assyria cedro* structam oportuit, quando eius tabula ad Martialem vsque peruenerit, cuius in eamdem alias recitatum extat epigramma. *Rostris* verò *ereis* nauium classis Argus, *suggestum in foro Romano*, adornari placuit

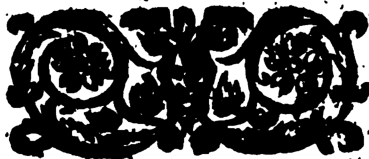
cuit, vbi conciones ad populum habendę. *Rostra* propterea locus appellatus. quam quidem *Argo* Liuius *Antiatium classem* fabulatur haud malè, quippe quæ primorum Latinorum esset, qui ab *Ancho* Lato Anchiates siue *Antiates* dicti, vnde quoque *Anxur* nomen adinuenit. Hæc igitur Lati Patris opera, atque monumenta, suo ambitu prima Vrbs complexa. Etenim extra pomarium *Promethei lacus*, Parentis Noe memoria insignis, quia is diluuij terrarum *Propheta*, seu per excellentiam *Prometheus* fuisset. partim aûtem intra muros atque partim extra, *Aqua Appia*, vti *Appia Via* ab eodem Iaphet, à Porta Capena ad Brundusium vsque, lapidibus strata ac munita. Nam qui illud opus Appio Claudio nescio cui assignant, fabulari hinc illos apparet, quod tempore illius Appij, omnia trans Capuam loca hostes occuparent. Viæ præterea *Lata*, *Latina* ab eodem Lato, *Aurelia* ab ..ris *Laticulensis* à Latino colle, *Valeria* à *Val* & *ra*, *Nomentana* à *No*, & *ma* & *ta*, eumdem Patrem authorem antiquis suis nominibus celebrant. Præterea *Hortos Argianos* in septima Vrbis regione, item *Sallustij*, *Campum Martium*, *Aquam Marciam*, Argea item *Sacraria* ac *Sepulchra*, quæ apud Varronem leguntur, vt opera *Lati*, vel saltem prolium aut nepotum eius venerari debemus, qui fuerint cum eo in *Argo* conclusi. Et quoniam non solùs Vrbis sed etiam Orbis Europæi ille parens erat, Græci *Græcostasim* in Vrbe struxere, Græcorum quasi hospitium atque stationem. Germani siue Thogormani (Tauricæ adhuc regionis incolæ, nondum Alemaniæ) *Domum Brettianam*, nam *Breet* Germanicè *Latus*. Getæ siue Scythæ in *Hortis Getæ* aliud monumentum, cuius obliuionem vetustas induxit. Hispani deniqz quamuis ab Vrbe remotius *Anxur*, & *Ancium* Vrbes excitasse videntur, ab hispano *Ancho* Lato nominatas, omnia, vel gymnasia primæ erudiendæ iuuentuti futura, vel hospitia posteris, qui Latinum Patrem, aut Sibyllam coniugem, seu Matrem Carmentam, oraculis allecti, in Latio, aut Vrbe deinceps inuiserent. *Euandrum* enim non alium à Iaphet, vt sæpe iam dictum, *venerabilem virum miraculo literarum* Titus Liuius vocat, *rei nouæ inter rudes artium homines*. Neque enim ab alio professam Iurisprudentiam, Medicinam, Astrologiam, & ceteras Europeas artes atque disciplinas, quæ maximè ibi floruere, suspicari oportet. Porrò hunc Euandrum venerabiliorem idem Scriptor nominat, *diuinitate credita Carmentæ Matris*, puta Latinorum, & Europæorum, *quam fatiloquam miratæ hæ gentes fuerant*. Hæc verò nomina tum operum, tum locorum Vrbis, ætatem tam longam tulisse, permirum. Nam horum non pauca etiam hodie tenent, *Roma*, *Tyberis*, *Palatinus Pons* atque *Collis*, *Via Appia*, *Porta* & *Via Latina* &c. reliqua autem, quamdiu vetus Roma stetit, ter mille ferè annorum spatio, in vsu fuere.

D.1.c.8.

Vide Lypf. de Mag. Vrbis Romæ. Pub. Victor supra.

Lib. 4. de ling Lat.

D.1.l.1.

CA-

CAPVT XXVIII.

Quantùm Latus Parens, primis in *Germaniam*, *Galliam* Transalpinam, *Belgium*, *Britanniam*, cæterasque *Hispaniæ* atque *Africæ partes* colonijs transmissis, Latini Imperij fines dilatarit?

AGE verò quantùm idem Parens Latus, in vacuas terras Latio adiacentes, crebris filiorum, atq. etiam nepotum colonijs emissis, suæ ditionis fines propagarit, modò videamus. Ac ne quis requirat, quibus demum filijs atque nepotibus, istud perficere Iaphet potuerit.cum omnes ad vnum in colonias alias supra duxerimus. Aio enimuero ab his prolibus effectum, quibus lingua Latina cum eodem Patre Latinorum ad Babelem obtigit. Quos quidem iccirco haud Scriptura expressit, quia non diuersum à Patre Lato populum propagarint, vt cæteri filij, ac nepotes, quos enumerauit. Nam nec filias eius eadem recensuit, quæ tamen ad propagationem Europæi generis necessariæ omnino. Ac duorum filiorum filios, Gomeri & Iauan, solummodo narrat. an quod quinque cæteri steriles atque infœcundi? à sterilibus ergò gentium Insulæ diuisæ ac disseminatæ, initio orbis dilatandi? Apage hæc inepta, & Scripturis prorsus inimica. Latini Imperij igitur magnitudinem primā, hoc pacto æstimemus, vt Latium ab ortu Ionium mare, Dalmatia & Illyris; a meridie autem quædam Africæ loca terminarent. At in Occidente, ab Aragonia atque Galecia, in Oceanum, & inde ad Britannicas excurreret Insulas: & ad Boream limites, Daniam, Finlandiam, Sueciam, Hyperboreum, seu Balticum mare, & fluuios Vistulam & Tibiscum haberet. Ergò præter nonnulla Africæ, & Hispaniæ loca, omnem Galliam veterem, quæ Alpibus, Rheno, Mediterraneo mari, Pyrenæis Montibus, Oceano, cum Angulo terræ (Angleterra) clauditur; nec non Germaniam eodem Rheno, Alpibus, Tibisco, Vistula, Suecico, seu Baltico mari comprehensam, hæc Latina Ditio, cum omni regione Italiæ, primùm occupauit. At ne temere quidquam definire videar, non solùm iussionis de *terra replenda*, meminisse oportet, sed & longæ ætatis, qua præceptum Iaphetus adimplere potuit, & prærogatiuæ; qua præter cæteros Noæi filios, sacris oraculis *dilatandus* canitur. Et verò cum quingentos annos à diluuio illum explesse oportuit, vt fratri Semo maiori natu coæuus existat, vt demus ducentos atque octoginta, tum commoratione in Armenia maiore, tum ædificatione Ciuitatis Babel, tum nauigatione seu expeditione in Europam consumptos, viginti & ducentos superesse liquet, quibus aureo sæculo in Latio regnarit. Iam ex vno surculo seu homine, ducentis atque decem annis, sine prodigio, supra millies centena posterorum millia generari posse, Temporarius demonstrat. Adde quòd fœcunditas seu dilatatio diuinitus promissa. Vnde perspicue cernitur, Latium tot populis grauidum, in vacuas adhuc & vicinas Galliæ & Germaniæ, cæterasque terras, vterum effudisse. Nam quem homines deinceps (vt apparet) ea à diluuio loca occuparint, cui potiùs quàm parenti Iaphet, diuinitus certè propagato, & proximiori (si Gallia maximè & Germania spectetur) horum primos colonos, tanquam proles demus? Nam hinc fabula

Chron. Dē. l. 2.

bula nata de Alpibus ab *Hercule Thebano* quondam superatis, qui Iaphet *Herum* seu *Heroem clarum* significat, ab *Arca*, quæ Hebræis *Theua* siue *Theba*, *Thebanum* vocatum, quod ille trans Alpes è Latio colonias plures emiserit. Accedit, quod hæc Transalpina loca, atque regiones innumeris nominibus *Lati* olim impositis, etiamnum hodie ferè glorientur, vti excurrenti per singula manifestum erit. Germanorum enim vetus nomen *Alemani* ab *Ala* & *Mana*. Et Albertus Crantzius *Boios* seu *Bauaros* olim intra Boemiam, Germaniæ prope vmbilicum, sitos, ex Tacito probat origine *Gallos* extitisse, vt mirari desinas hos Italos esse, qui primi *Gallorum* tenuere nomen à *Gala* deductum, hoc est, *dilatato*, cum & idem *Galliæ* vocabulum plures Germaniæ Prouinciæ & Vrbes etiam hodie obtineant, vti mox dicendum. Neque displiceat hanc vocem *Man*, quæ hominem germanicè sonat, à *Ma*, & *Na* peti, quod bis *latum* signat, siue *dilatatum*. Nam & *vir* Latinus ab hebræo *Bero* siue *Biro* dictus, vti & *Virago*, mulier virum agens, & Hispanici *Varon*, atque *Hombres*, quasi *homines Beri* siue *Lati*, quia generando generantis hominis genus dilatetur, vt supra ostensum. Ex quo *Alemanos* liquet, beneficio Iapheti, homines seu *Manos* non solùm creatos, sed vocatos esse. Quin et vox *Teutones*, à quo genus trahant, quasi digito monstrat. Nam *Ta* geminatum, vnde *Teuto* existit, *dilatatum* hominem, seu bis *latum* loquitur. Hunc *Teutonem* verò *Tuysconis* filium eruditè tradunt, hoc est, *Tusci* siue Lati Patris in Tuscia regnantis qui primus Italiæ & Europæ per excellentiam *Tosca*, id est, *dilatatus* fuit, à quo Tuscia, Tusci, seu Toscani, Tusculum, & similes voces. Quin idem *Tuysco* siue Tuscus, iuxta Cornelium Tacitum, *Germanorum Deus*, qui ad flumen Rhenum primi habitarunt. Vnde et *Teuscland* (quasi Tusci regionem) hodierni Germani appellant. Et in Gothia Regni Danici parte, siue prouincia, *Ducatus Thuycia* etiam inuenitur. Quin, Tuysconis filium *Manum* quemdam fingunt, erudito commento *Manos*, seu Germanos à Tusco Iaphet, primùm esse profectos, à quo *Mans veldiam*, id est, Agrum Mani, etiam Mansfeldiæ comitatum vocant. Cum verò iidem Germani terrarum tractus, *Land* vel *Lant* appellant, vti Galli *Landes*, an non perspicuè apparet, à Lati colonijs primùm habitatos, sine cuius nomine haud exprimi queant? Sed et *Lati* vocabulis Germaniæ fluuij, necnon prouinciæ, et pleræque Vrbes, et populi prisci omnes fere gaudent. Ab hoc Patre Lato orti *Palatini*, et *Palatinatus* Rheni, VValliæ, Poloniæ, Daciæ, cæterique (quatuor enim & triginta vulgò numerantur) quorum quidem Domini se *Comites* vocant, quod horum maiores Patris sui personam, vel nauigio ex Oriente primùm venientem, vel saltem (vt fit principibus) in Latio, et Vrbe, honoris gratia *comitati* fuissent, vnde *Comites*, *Palatini* dicti, vti res loquitur. Nam et Virgilius, *Qui Regem Euandrum Comites, qui Signa secuti*, in monte Palatino statuit, quem *nobile Pallanteum* vocat. A *Lato* quoque illa deriuata: *Lituania* Poloniæ regio, *Letti* Liuoniæ populi, *Ladii* Germaniæ veteris, *Lechij*, *Lutsatij*, *Ladenburgum*, *Lindenfeldia*, *Finlandia* Daniæ, quasi finis Latinorum, vbi etiam eos terminamus. Nam quod ad *Lechios* supradictos attinet, eos Latos, seu Latinos esse hinc intelligimus, quod apud eos litera C cum T fere commutetur, præsertim cum duæ vocales sequuntur, vt in his vocibus *Latium*, *delitiæ*, *lætitiæ* patet, quæ quidem per C omnes pronunciant, tametsi T scripta, ita per

Lechiam Latia intelligenda, & per *Lechum* Latus, quem primum Lechorum parentem, atque diluuio terrarum coæuum, Annales vetusti Poloniæ referunt, & ab illo *Lechitas* Polonos omnes nominatos. Quòd certè propositum nostrum de Latio ad Balticum mare propagato confirmat. *Lusatiæ* verò etiam ab eodem *Lato* deriuare placet, quia Thogormani, qui Teutonum, & Alemanorum terras inuasere, crebrò literam T in C vel S molliora conuertunt, vt vel in *Zaberna* liquet Heluetiæ oppido, quòd à *Taberna* Romanorum vigilum ita deprauarunt. Ac de Lato hactenus. Ab *Italo* quoque *Lati Patris* appellatiuo, *Edelbergam*, quasi *Etelbergam* montem Italorum vocant, & suos nobiles *Edelmans*, quasi *Etelmans*, seu *Italos homines*, quia antiquitas omnis atq. nobilitas ab ijs profecta, vti infra monstramus. Dies me deficiat, si omnia Germanica vocabula ab hebraicis *Lati* synonymis orta velim recensere, sed rem superuacaneam agamus, quando densa sylua Etymologica à nobis ostensa, satis illa prodat, ex qua nullo negotio cętera eruentur, si hæc obseruemus. primùm innumeros Barbaros, qui in Alemaniam olim irrupere, non solùm cædibus illam atque incendijs, sed & peregrino idiomate suo Latinam linguam in ea deformasse, nam *Burgos* in *Burg*, *Villas*, in *VVeil*, *Valles* in *Dal*, et *Tal*, yim, seu terram in *gau*, *gou*, *ghe*, *ghem*, *ghin chem*, *chen*, *cin*, *hem heim*, *sta*, *sco*, *sci* ferè commutarũt. exempli causa: *Marchorum burgum* in *Marchburg*. *Rhetorum villam* in *Rotueil*, *Herorum vallem* in *Harental*, *Nemorum yam*, siue terram in *Nimmeghe*, *Momorum* à *ma* geminato in *Memminghe*, *Sachorum* in *Sechingen*, *Tarorum* in *Torgau*, *Berorum* in *Berheim*, *Italorum* in *Edelsheim*, & sic de cæteris. Alterum quoque notandum, eosdem ad Latinas Teutoniæ Vrbes, prouincias, & loca, dialectos illas crebrò adiunxisse: *Burg*, seu *Perg*, *Bron* vel *Brun*, *Bacq*, seu *Becq*, *Brug* vel *Prug*, *Dorp* seu *Dorf*, *Stadt*, *Stradt Stein*, *Haus*, vel *Huys*, *Veeld*, seu *feldt*, *VVest*, *VVoest*. *Hoof*, *KircKe*. hinc *Rhenanis* ad distinctionem *Rinsberg* addidere, vti *Caunli Cunisberg*, quæ vox *montem* significat. *Bron*, vel *Brun*, quod *fons* germanicè, multis quoque adiectum, vt illa *Padelbron*, *Hailbrun*, cæteraque testantur. Porrò *Bacq*, seu *Becq* germanicè *torrens*, siue *riuus*, *Brug* pons, *Dorp* vel *Dorf* oppidum, *Stadt* ciuitas, *Strad* via, *Stein* margo siue limes, *Haus* vel *Huys* domus, *Veldt* siue *feldt* campus, *VVest* occidens, *VVoost* oriens, *Hoof* curia, *KirK*, vel *KerK* Ecclesia siue Paræcia, quibus quasi enclyticis Germaniæ loca ferè terminantur. Quibus animaduersis, Latinorum nominum vestigia antiqua in hodiernis Germanis tot hostium barbarie corruptis, facilè deprehendemus. Nam si Latium fons latinitatis ab his sic turbatum, vt Latini antiqui ab inferis reduces, vix Italos nostros modò intelligerent, quidnam de riuulis nos sentire par est? vestigia nihilominus Latini sermonis multa remansere, vt ex dictis liquet. Nam, & hodierni Germani suum idioma *Sin Tal*, quasi *suum Italicum* vocant, vt Galli *suum* purum *Patois*, seu *Latinum*, ab hebræo *pata* nondum sunt obliti. Neque verò necesse putamus, Latinum Patrem ad Teutoniæ fines, Finmarchos, Finlandos, Finnonios, Barthas, & Balticos, ac cæteros populos terræ Latæ extremos, statim penetrasse, verùm pedetentim, crescente indies posterorum turba, atque propagine. Ideo docta fabula *Calai*, hoc est, *Gallo*, seu *Italo*, & *Zethæ*, seu Getæ vel Cethim Argonautis, qui

Met. 6. *Vellera cum Minijs nitido radiantia villo*,

Per

Per mare non notum, prima petiere carina.

tantummodo in *virili ætate pennas* attribuit, qui (vti parens Iaphet, seu *Boreas*, qui *Orythiam* eorumdem *matrem*, hoc est, *Eurythiam*, terram Italorum dilatatam *rapuit*) in Borea *subditas regiones volarint*. Verùm de Germanis satis. Nam & *Gallos* Transalpinos liquet à *Gallis* Italis olim propagatos, quando præter supradicta eos hodierni Græci adhuc *Galatas* vocent, quasi *Gallos Lati* Patris, vel à *Gala*, & *Ta* viros *dilatatos*. Deinde Tuscos referunt antiqui Scriptores, versus Galliam Alpes olim prætergressos, præterquam quod ij communes cum Latinis Deos ante Christum natum diu coluerint, vti Cæsar testis in Commentarijs, quod sanè vtriusq; gentis magnum commercium, & commune etiam principium demonstrat. Quid, quod vox *Gallia* à *Gala* deducta *Latum Patrem* sonat, à quo Italiæ pars *Padana Gallia*, vel *Italia Gallica* etiam appellata? quid, quòd Galliæ annales, post ipsum diluuium à Gomero, qui filius Iaphet, ideo fabulosè Gallos ortos tradunt, quod à Cimmerijs, seu Tauricis locis Iaphet adueniens, suis colonijs adhuc vacua Galliæ Transalpinæ primus occuparit, vti sanè quidem coniectura monstrat? Iam *Francia* regnum atque nomen à *Phara*, & *Naca* dilatato exortũ, idem quoque efficit clarissimè. Præter hæc cuncta ferme Galliæ loca ab eiusdem Patris vocabulo sua quoque deriuant, quod in eius prouincijs aut celebrioribus locis monstrasse sit satis. *Andes* enim ab *ana* et *dasa*. *Anelas* ab *ara* et *Lasa*: *Aquitani* ab *Aca* & *Tana*. *Angolma*, ab *ana*, *gala*, *ma*. *Argentona*, *Argentueil*, ab *Arga*. *Autuni* ab *aua*, & *Tana*. *Auxeril* ab *Avξω* augeo. *Aluerni* ab *ala* & *vera*. *Auarici* ab *Aua* & *Raca*. *Armerici*, ab *ara*, *ma*, *raca*. *Araris* fluuius, ab *ara*, atque *roc*. *A Baa* & *Ga Beaucia*. a *Bata* & *naga*, *Bituriges*. a *Bala* seu *Bela*, *Bolonia*, *Belna*, & *Belnenses*. *Bellouacum*, *Bellonij* siue *Bullionij*, *Blasii*. à *Bara* seu *Bera*, *Barrensis* Ducatus, *Baia*, *Bearnia*, *Berrium*, *Burdegala*, a *Bera*, *Dagala*, *Borgona*, a *Bara* & *Gana*, *Borbonium*, &c. a *Breet Brita*, *Britannia*. a *Cala Caletes*; *Caledonium* mare, *Chalons* Burgundiæ, *Campania* a *Cama* & *Pana*. a *Dala Dola* & *Doloni*. *Garumna* fluuius a *Gara*, & *Mana*. a *Lata Leti* antiqui Galliarum populi, item *Lutetia*, *Lataringia*, quasi *Latorum* rũ siue terra: *Laudunum* a *Laua*, & *dana*: *Lygeris* fluuius à *La* atque *gara*. *Lugdunum* a *Laga*, & *Dana*. *Lemouicum* a *Loma* & *Vaca*. a *Ma* atque *Naca Manchii* ijdem *Cenomani* dicti, a *Cana* & *mana*. a *Marca* infiniti fluuij atque loca Galliæ nominantur. hinc & *Marsilia* olim *Massilia* a *Masa*. a *Mata Metæ*, *Matrona* fluuius, *Matiscona* Burgundiæ a *Mata* et *asca*. *Nauarra* a *Na* atque *Bara*. *Nannetes* a *Na* geminato. *Nanceium* a *Na* atque *Caa*. a *Narba Narbo*, & Gallia *Narbonensis*. a *Para* seu *Paras*, *Parisij* ciuitas, hinc & *Pares* Franciæ, inde, & *Pyrenei* montes. *Picardi* a *Paca* et *rada*. *Pictones* a *Paca* et *Ta*. a *Ra* Rhodanus flumen a *Rha* atque *dana*. *Rhemi*, & *Rhemenses* a *Rama*. *Romericus mons* Lotharingiæ, a *Rama* et *Raca*. *Rhedones*, a *Rha* atque *Dana*. *Rotomagum* a *Rata* et *Maga*. a *Saca Sequana* fluuius. a *Sana Senones*. a *Sama Samurium*. à *Saua*, *Suessio*, quasi Sauessio, à *Saua* et *Vasa*. a *Tara Tarones*, *Teroana*, *Tiracia* Picardiæ regio. a *Vala*, *Valentia* Galliæ, *Valesii*. *Delphinatus* porrò à Tyrrhenis Delphinibus, Europæ veterinis est agnominatus. *Prouincia* Galliæ à terris deuictis, quasi *porrò victis*; trans limites nempe imperij Romani. Sed id ferreo sæculo nomen impositum à Iapheto Patre non prouenit, vt nec *Languedocia*, a *Longis*

gis Dacis quia longissimè à Gallia distabant, bello superatæ. Sed cum *Lati Patris* notæ in *Belgio* etiam & *Anglia* illustres visantur, quis negabit Gallos Italis tantò propinquiores, ab ijs exortos? quid enim *Belgium* nisi *Belonum* ?ũ, vel quod clarius, *Balonum*, *Valonum*, seu *VValonum terra*, a *Bela* seu *Bala* hebraicè *Lato*? quem enim *VValonem* Germanus siue Thogormanus, hunc *Valonem* Francus & *Galonem* dicit, vti in VVilielmo, Guilielmo, *VValtero*, *Valtero*, *Gualtero*, principatu *VVallia* seu *Gallia*, *VVarder*, *garder*, *VVagner*, *gagner*, cæterisque prope innumeris cernitur. Quin et ipsum *Bal Land*, *Balonum*, seu *VValonum terram*. in *Flandriam*, vel *Vlandriam* Germani mutarunt, et Hispani in *Flandes*. Quæ Flandria *Belgium*, quasi *Balonum* ?ũ, vel si vis *Belonum*, hodie ab Italis adhuc appellatur. quam procliuis autem *B* in *V*, *VV*, *F*, et *G*, mutatio existat, hæc nomina *Veldt*, *Feldt*, *Bibit*, *Vibit*, *Fibit*, et cætera supradicta monstrant. Iam in nostro Belgio *VVallia* latissimum flumen satis nos *Gallia*, et *Balia* admonet, atque *Lati* Patris, cuius synonyma *Bala* atque *Gala*, item *Veluuia*, quasi *Belauia*, a *Bela* et *Vea*, et alia innumera? Nam quod *Belgii* flumen, non à Patre *Lato* vocabulum deriuat? *Mosa* a *Masa*, *Scaldis* a *Scala* et *da Sabis* a *Saba*, *Sambra* a *Sama*, et *bero*, *Lisa* a *Lasa*, *Isala* a *Iasa* et *La*, & quot fluuij *Marcha* appellati? Nec flumina modò, sed et omnes prope regiones, Vrbes, pagi, atque loca ab eiusdem prope vocabulo descendunt, vti etymologica synopsi supra indicata planum fieri queat, ni Lectoris tædium, et nauseam timerem. *Anglia* modò siue *Angleterra*, ab *Angulo* dicta, seu *Angulo terra*, eò quòd Europæ antiquæ limes hæc insula fuerit, et vt angulus quidam in *Galetonio*, seu *Caledonio* mari promineat, eamdem suam originem ab eodem *Lato* similiter ostentat. primùm quidem per *VVallia* regnum, quam *Galliam* Franci agnominant (et quæ post *Cambria* à Cimbris vocata,) dein per *Galates*, *Caledonium* mare, atque *Syluam*, vt per *Britanniam*, a *Breet*, et *Tana*, quæ sunt voces Lati, item et *Albion* ab *ala*, et *baa*, *Scotiam* a Scata, *Irlandiam* ab ἴερις, quasi *Erin Land*, nam *Erin* se Hiberni vocant, à quo quidem [illegible] seu [illegible]. per epenthesim quamdam etiam *Hibernia*, seu *Iuernia* orta. Hic quoque *Londinum* Angliæ metropolis a *Lana* et *dana*, *Tamesis* fluuius a *Ta* atque *Masa*, Hic *Arcades* Insulæ, quas *Orcadas* deprauatè dicunt, Lati Patris vel *Arcam* vel *Argo* in memoriam reducunt, præter innumera alia, quæ longa synopsis supra instituta tibi exhibebit. Superest *Hispania*, quam Iaphet quoque vocabulum traxisse, vero simile fit, quasi *Iaphaniam*, vel *Isa-paniam*, ab *iasa* et *pana*, quæ sunt voces quoque *dilatati* Patris. Eadem *Iberia* dicta, ab [illegible] vti *Iber* fluuius, *Ebro* vulgò quasi [illegible] appellatus. Nam tametsi *Tarsim* seu *Tartessum* primum eius colonum supra nominarim, multa tamen vrgent solam *Lucitaniam*, seu *Lusitaniam* à Tharsi occupatam. *Beticam* verò, hoc est, Iapheticam, et *Tarraconensem* ab eodem *Ta* atque *Raca* Iaphet ita nuncupatam, ab alijs eiusdem liberis, aut nepotibus insessam, vel quod *Tharsi* parum fęcundo (quod certè in calidioribus regionibus accidit) vel alijs de causis, Lusitana ditio sola suffecerit. *Thubalem* verò trans fretum, et gades in *Fessa* et *Marochi* regna sese transfudisse, de quo nihilominus suo arbitratu quisque definiet. Certiùs porro videtur, quod *Africa* partem Latini Patris imperium primum obtinuerit. *Africam*, inquam propriè dictam, quæ Barbariam omnem exceptis Fessæ et Marochi regnis amplectitur. Nam ea Thubali

bali ... Iaphet concessimus. Argonautæ enim etiam huius Africæ litora Argo classe legerunt, propterea in ijs *Argoum portum*, ac Romæ Vrbis *Carthaginem* æmulam, vt est in fabulis, in qua *Beli* (Lati Patris) *Templum*, agnoscere licet. Hic quoque *Argeria* visitur ciuitas & regio, quæ nũc *Algeria*, ab eadem *Argo* ita nuncupata, vti dicta *Carthago*, a *Cariat*, et *Argo*, quasi *ciuitas Argo*. Adde facillimum à Siciliæ litore Italiæ adhuc cohærentis, & nondum abruptæ, in Africam traiectum. Adde interiectas *Tamcheas Insulas* a *Ta* atque *Rauba* vocabulum sortitas. At in continente *Barbaria* occurrit, gemino *Bara*, seu gemina voce Lati Patris clara, in qua *Mauritania*, *Maurusii* populi, *Eropæi*, qui eiusdem *Lati* vocabulis gaudent. Hic etiam *Cyrene* & *Cyrenaica* regio quantulùm a *Quirino* distat, et *Laturus sinus* a *Latio* et *Lato*, *Hypone* Patria Augustini a Iaphet? Hic et *Raba* ciuitas, et *Volcanus ager*, omnia nomina a Principe Latino. Iam vero *Africana* regio, nempe propriè dicta, quæ post toti Lybiæ nomen impertiuit, ab *Afra* Lato vocem mutuatur, & *Aphrodysium*, quasi *Afri* siue Lati Patris in Africam ingressus, ab *aphra* et *Auis*. Doctæ demum fabulæ nobis suffragantur, quæ *Iapetum Ætaleam* in Africam inducunt, & magnum *Atlantem* (Ætalum seu Italum Latum, quem Iapeti filium Ouidius facit) in montem transferunt, ideo etiam fortasse, quod iste mons Atlas *Atlantis*, seu *Itali Lati* versus meridiem fines terminaret. Africa ergo a Iapheto possessa, vti modò dictum, cum superioribus ditionibus, ac plagis, ijsdem ac Argonautarum regionibus ac terminis, Lati Patris cursum, aptè definimus. Africam enim Argonautæ, et maria Atlanticum, Caledonium, Balticum, seu Hyperboreum cum Ponto Euxino & Phasidis flumine in fabulis lustrant. Nam quamuis in primo aduentu columnas suas Herculeus Iaphet non sit prætergressus, at liberi, aut nepotes etiam Argonautæ, vt coloni à parente missi, vltra has columnas quoque nauigarunt, atque vt Britanniam, & quædam Alemaniæ loca primùm incolerent, Oceanum ingressi. Nam vero propius, per fluminum fauces, ea loca ferè occupata, & litora priùs, quam mediterranea ab his certè nauis imò Argonautis fuisse lustrata, quæ iuxta Cornelium Tacitum, etiam suo tempore *paludibus fœda, atque syluis aspera* erant, nempe Hercynia, atque Arduenna. quibus addere possumus & *belluis horrida*, vtpote quæ iam multis sæculis ex Area eiectæ, atque manumissæ, immensum creuissent. Oceanum verò ante Christi aduentum diu nauibus tentatum fuisse, Cassiterides seu stanneæ Insulæ, nempe Britannicæ, Orcades, quæ propriè Arcades, Hebrides, cæteræque eiusdem Oceani Insulæ ab Herodoto et vetustis authoribus ante Christi ortum nominatæ probant. necnon Aristoteles, dum in admirandis quosdam extra Herculis columnas affirmat mare algis atque herbis virens inuenisse, quod de *Capo viridi* haud ita pridem ab Hispanis inuento, rectè interpreteris. His igitur finibus primæuum Latium, certò concludimus. Et ne solam coniecturam sequamur, Flauij Iosephi meminisse oportet supra quoque laudati, dum *Iapheti sedes a Tauro monte in Asia minore ad Vsq. Gades Hispanicas* porrigit. Verùm D. Epiphanius illo expressius eidem parenti has proles assignat, quæ intra descriptum ambitum ferè continentur: *Iaphet tertio filio* (Noe) *nascuntur Daunes, Iapyges, Calabri, Hippici, Latini, & qui Romani, & Tyrrheni, Galli, qui & Celtæ, Celtiberes, Aquitani, Illyriani, Pannonii, Besontes, Lusitani, Britannici, Scoti, Hispani*. Si quosdam Afri-

Ant. l. 1. c. 6.

In Anchor.

cæ

Lib. 1. de Bel. Gall. cæ populos forsan exceperis, (nam Belgæ, teste Iulio Cæsare in Commentarijs, ad Gallos pertinent hic commemoratos) nostro calculo standum est.

CAPVT XXIX.

Europæ *nobilitas* omnis, atque *dignitates* ab Iaphet *profectæ*.

PORRO' sicut Europæi omnes non solum a Iapheto genus, sed & nomen sumpserant, ita nobilitas omnis, atque dignitatum præcipua nomina, quæ modò in vsu, ab illo, aut certè colonijs eiusdem fluxere. Ipse enim Europæ vniuersæ, Dei gratia, *Princeps*, quia primum caput, Ἄρχων seu verus *Monarcha*, quod *vnicus* inter Europæos in *Arca* fuisset, & quod inde egressus, *Exarcha* appellatus, vnde *Monarcharum* atque *Exarcharum* nomina extitere. Nam quod *Arca* Noe omnium quasi vterus & principium fuisset, Ἀρχὴν græci principium dixere, & principes atque imperantes *Archontas* vocarunt. Idem Iaphet verus *Augustus*, qui omnes auxisset, atque dilatasset, *Summæ authoritatis*, vt omnium author, atque procreator. Idem & Pontifex seu *Summus Sacerdos*, *Presbyter*, seu *senior* omnibus, exemplo parentis Noæi; creberrimè Deo Summo *litans*, vnde hæc dictio de nomine *Lati* sumpta esse apparet. Iccirco Sibylla a mariti Iaphet dignitate, *Longæua Sacerdos* identidem vocatur. in colonijs item ij Sacerdotes, qui ætate grandiores, græcè *Presbyteri*. Ad prophana redeo. Iaphotiæ proles & proximi hæredes, a græco δελφύς, quod vterum sonat, *Delphines* vocati, rara, ac præcipua id temporis dignitas, quod ex vtero Europæ communi prodissent. quod institutum apud Gallos mansit, qui filium Regis & primò susceptum, *Delphinis* titulo insigniunt, vnde prouincia quoque *Delphinatus* præcipuum a filijs; seu Delphinis decus, qui *Latum Patrem* in Latium tendentem, classe *comitati*, nam vt antiquiores, ita illustriores ijs nepotibus, qui in Latio geniti, vnde *Comites Palatini* orti, *Comites*, *Comitatus*, & *Vicecomites* horum Vicarij hodie etiamnum Mediolani illustres, vtpote qui Patrem Latum siue nauigio olim, seu postmodum in Vrbe, atque Palatio *comitari* solerent. Vnde factum suspicor, vt Pontificijs Bullis etiam Ducibus hi præponerentur. Qui enim Patris imperio colonias *ducerent*, *Duces* appellati, vnde et *Ducatus*. Alij post primos extinctos Duces, colonijs regendis suffecti, varia de nominibus ferè colonorum vocabula, et titulos sortiti, qui nunc ferè tenent. qui colonis *Rachis* imperarent, *Rackes*, siue *Reges* dicti, & hinc *Regium* nomen hodie tam illustre & varia *Regna*, quæ *Rich* Flandri vocant: de nomine *Lati* siue *Rachi* Patris. Idem in cæteris fere vsuuenit. Qui enim *Tyrrhenos* regebant, *Tyranni* appellati, vocabulo in partem non malam accepto, vnde *Tyrrenia*. Qui *Saros*, *Seros*, siue *Syros*, *Siri*, quo nomine Galli Regem adhuc compellant. *Balonum* colonijs præfecti, vnde sunt *VVallones*, vel si vis *Belonum*, *Balini* vocati, & hinc *Baliuatus*, neo non *Vesiri* a *Bel* atque *Sara*. *At Caunis* præfectus, qui à græco χαυνὶς id est, *Lato* nomen deriuarant, etiam eo nomine apud græcos quidem Ἄναξ appellatus, apud Thogormanos

Æn. 6.

seu

seu Germanos *Koninck*, quæ regia nomina. Similiter ab *Sanis*, *Senator*, *Senatus*, *senex*, & *senior*, & Italum *signor*, *Hispanicum Señor*, & Gallicailla *seigneur*, & *seigneurie*, hinc & *Senones* orti, atque *Senogalli* & *senogallia*, & ditio Franciæ hodie *Sennatere*. sic *Mæcenas* dictus *Machaunorum* princeps, quibus appellatio a *ma* atque Χαυνος, qui quidem Mæcenas *atauis* propterea ab Horatio dicitur esse *Regibus editus* atque generatus. *Chaumorum* verò colonorum supremus, qui a χαυμα Lato, ab iisdem *Aman*, vel *Amanas*, & apud Boriopans Sarmatas *Chamus* appellatus, vnde *Magnus Chamus* Tartarorum princeps, qui Asiam inuasit. Et sicut *Machaunorum* caput, Latinis *Mæcenas*, vti modò dictum, sic Tauricis siue Turcis *Machomet* Machiomorū princeps. Nunc *Burorum*, vel *Herorum* rector ab ἥρως vel *Hera* Lato agnominatorum, *Harus*, *Heros* fuit, vnde *Heroina*, nec non *Roy* & *Royne* apud Gallos, & apud Germanos *Heer*, *Heertooghe*, quasi *Heros altus*. sic a *Marchis Marchio* (vti *Marcha* Anchona, Taruisina, Brandeburgica, Danorum, quæ & Danemarcha) & *Marchionatus*; *Margraue* autem quasi *grauis* siue magnus inter *Marchos*. & a *Baris Baro*, atq. *Baronatus*, & a *Baris Galli* Italum *Barigel*. sic qui *Senogallis* prępositus fuit, *Seneschallus* dictus, et qui *Marchis Gallis*, *Marichallus* siue *Marescallus*, quod nomen postremum, vti etiam *Ducum*, ad militiæ viros & præfectos deinceps translatum est, qui ferreo sæculo *Marchogallonum* exercitus duxere. vt *Comestabilis*, qui *Comes stabuli* siue Palatij Lati Patris erat, nam *stabulum* atque *stabulare* pro commoratione atq. commorari Latini vsurpant. Qui *Matis* præesset Μιλων appellatus, qui *Scathis Escoutet*, *qui Scataris Escuyer* Gallis, hodie primæ nobilitas, qui *Bassis Bassa*, vt nunc apud Tauricos, apud Græcos Βασιλευς, et Gallos *Vassallus*, qui quasi *Bassallus*. At qui *Maris Mairus*, vnde *Mairi Palatij* diu apud Francos, et *Mairi pagorum*, qui etiam hodie apud Belgas tenent. A *Scabis*, vel *Sabis* colonis, vnde sunt *Sabini*, *Scabini*, vulgo *Eschruins*, et Itali *Saui*, atque *Sbirri* a *Saba* atque *Rba*. a *Pharis* denique summi rectorum *Ephori*, quasi ἄρχοι φαροι, et Francorum *Pares*, qui forsitan *Parisina* Insulæ olim præfuere. Munia igitur, seu in familia, seu in ditione Patris Latinorum, illas dignitatum voces pepérere, vti sanè liquet. Quamquam nemo putet omnes hodiernos Comites, Duces, Marchiones, Barones, similesque ab eis prognatos, qui aut Latinorum Patrem comisati, aut Marchas rexerint, aut quoquo nomine ijs imperarint. Nam pluribus similia nomina, Cæsarum, Regum, aut Principum beneficio solita obuenire. multis enim clarum genus virtus, multis malæ artes, atque felix scelus, plurimis quoque regia pecunia donauit. alij alijs fortuitò insiti, vel de industria, primorum nobilium titulos hostè occuparunt. plurimas porrò voces, quibus generatim nobilitas expressa, ab eodem Lato descendere apparet. Vel illa vox (nobilis) a *Na* atque *Bala* profecta videtur, quamquam *noscibilem* quidam esse affirment, de quo non pugnamus. Nobilem certè quidem Hispani *Adelantado*, quasi *Italum dilatatum* vocant, vel à *dilatato* Patre oriundum. Similiter *Hidalgo*, siue *Hico dalgo*, quasi *filium Argus* siue *Arcæ* nauis, quod vtrumque nomen ad Iaphetum alludit, qui in Arca moratus, quique Argo vectus, atque præcipuus Argonauta extitit. Præterea *Alcaidas* suos ij nobiles, et illustres viros quasi *Arcadas* vocant, ab eadem *Arca*. Et Germani *Edelmans*, quasi *Italos Manos*, siue viros. sed et dictiones illæ barbaræ, et Latinæ, *Dominus*, *Dominium*

nium, *Domina*, *Dama*, *Donna*, *Madama* atque *Damisella*, a *Ta*, *Na*, *Mesa* (vnde Mosa Fluuius, & Mosella dicti) ad Patrem Europæ latum referendæ. qui quoniam nomen magnitudinis haberet, nomen nempe *Lati*, magnitudine quoque nobilitas, & dignitas deinceps expressa, hinc enim *Maiestas*, *Amplitudo*, *Celsitudo*, *Altitudo* principibus viris attributa. Cur igitur, inquies, plura vocabula eiusdem non sunt in honore? per *barbaros* enim *bardos*, *nothos*, *baronas*, *matos*, *phalo*, *palo*, *ribau*, *picaro*, *marau*, *villanos*, *velachos*, *caphu*, *goffo*, *badau*, *galingalan*, illegitimos, stultos, stolidos, rudes, atque nequam, hodiernum vulgus Europæum notat; quibus adde *Racha*, et *Belial* nomina contumeliæ in Scripturis nota. atqui hæc omnia à Patre Lato deriuari constat, vt supra ostensum. Aio enimuero, quòd in colonijs similia vitia olim extiterint, vel ob odia regionum inter se ferreo sæculo enata, propterea, vt fit, hæc in contumeliæ prouerbium cessisse, vti tota deinceps posteritas Iaphet in contemptum versa, eo quòd ad idola defluens, *Belo* siue Lato Patri, vti Deo cuidam templa erexerit. Hinc idolum *Baal*, et *filii Belial*, vt idololatræ meritò apud veri Numinis cultores Hebræos malè audiere, sicut nunc Hebræi vicissim ob Mosaismum apud Beli filios. vt enim Latini innumera idola, & parentem Belum sub nominibus Beli, Saturni, Herculis Deo adæquarunt, sic modò Iudæi Moysem Christo vero Deo impiè, ac stultè præponunt.

CAPVT XXX.

1 Quam longæuus is *Princeps Latinus*?

2 Et *Sibylla* coniux, seu *Mater Carmentis*? vbi de *Sibyllis* & *Libris* earum certiora docentur.

1 VArijs colonijs, quà patet Europa, aliquando deductis, innumerisque laboribus ab Hercule Italo verè exantlatis, annus à Diluuio terrarum quingentesimus agitur, à natali Abrahæ circiter centesimus, atque vigesimus, & bis prope millesimus ante Christum natum, quem Iapheti morte, verisimile potiùs, quam verum secuti, funestare cogimur, ne is diuinitus dilatatus Parens imperio, posteris, & grandi ætate, vt credere par est, Semo fratre inferior obeat, cui sexcentos annos Gen. 11. Scriptura largitur. ergo annus hic, vel quicunque alius, plane luctuosus, qui aureum sæculum in Latio terminat, argenteo, & ferreo subinde inducto, vt Poëtæ omnes, et prisci Historici verè cecinerunt. quamquam id ætatis aurum, ante Iaphet obitum, vt fit in humanis, aduersa plurima sæpe infuscarint. Mors Noæ parentis, quæ iuxta Scripturam, anno mundi 2006 an- Gen. 9. tea euenerat, iam inde à centum et viginti annis, aut eò circiter. Nam tribus sæculis atque dimidio, post diluuij aquas, ille antiquorum trisæclius Nestor, seu Noestor, in viuis moratus. His adde filiorum occasus, quando nulli homini post diluuium edito, quingentos annos Scriptura donarit. Nam et Semus frater filios, & nepotes Cainan, Arphaxad, et Sale vita functos luxit, vt ex sacris paginis certò colligitur. Pari ergo ætate (vt minimum) fratri

fratri Iaphet concessa, multos filiorum, ac verius omnes Delphinos hæredes Pater amiserat. Fauet opinioni de Saturno fabula filios deuorante, quasi ætas prouectior Patris natos exedisset. Nam longæuum Iaphet præterea declarant Virgilij *longæuus* Iapix, Homeri *Iapetus dilatatus*, & ob longam vitam *Diis immortalibus similis*, tum *Saturni* nomen, quasi *annis Saturi*, *Bianora* insuper Italia vocata ab ..., & ..., quasi *viro viuaci*, qui hanc rexerit, et incoluerit. Adde prouerbium, *antiquior Iapeto*, per quod longa Iaphet ætas designata. Cumque à diluuio quidam generati homines ad quingentos annos ferè peruenerint, quando contractior mortalium ætas, quidnam de hoc viro ante cataclismum nato sentiendum? porrò enim ab hoc *Lato* siue *Sana*, *Senum*, *Senii senectutis* nomina Latini duxere, vt a *Veat* veteris. Græci præterea antiquum seu Senem Αρχαιον dixere ab Αρχη seu *Arca*, quæ omnium hominum vetus in Europa, vt in toto orbe principium esset. Itaque iam senio fatiscens, laboribusque confectus, fato, quod singulos ab Adam procreatos manet, aliquando cedit. Moritur ergo Europæus Parens (vti quidem mori coniectura cogit) ætatis annum sexcentesimum agens, quo tempore Isaac Abrahæ proles non solùm enatus, sed facilè vicenus, atque sub id tempus, quo Nachori fratri, vt Scriptura testis, quaternos liberos *concubina Roma*, non sine magno fortassis tunc conditæ Vrbis, atque propagatæ mysterio, dederat. Patris Funus à nepotibus Latinis, vti credi par est, studiosè curatum. corpus Romæ conditum in Saturni Æde, apud ærarium, ad Capitolij radices, vbi Marforij effigies nuper visebatur. quemnam imperij successorem dixerit, incertum, sicut et plurima in hac vetustate. Id equidem constat, post plurimorum sæculorum hiatus, annuos Consules in Latio rexisse, qui quorsum, aut quando cæperint, præcisè haud liquet. Lex *Salica* (quam nos *Italicam* suprà interpretati) si quidem lata à viuente Iaphet, quod verosimile, fæmineum sexum à regno arcebat, mares aduocabat. id certo certius, posthumam eius prolem fieri peiorem indies cæpisse, quod princeps amissus tantæ authoritatis. patriæ enim potestatis, ac reuerentiæ quasi rupto fræno Aen. 12. Gen. 11. Gen. 22.

Protinus irrupit venæ peioris in æuum Met. 1.
Omne nefas, fugere pudor, verumque, fidesque.
In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
Insidiæque, & vis, & amor sceleratus habendi.

De eodem Saturno, qui primus in Latio regnauit, & degeneri post illum ætate, ita quoque Maro:

Aureaque (vt perhibent) illo sub Rege fuere
Sæcula, sic placida populos in pace regebat.
Deterior donec paullatim, ac decolor ætas,
Et belli rabies, & amor successit habendi,
Tum manus Ausonia, & gentes venere Sicanæ,
Sæpius & nomen posuit Saturnia tellus. Aen. 8.

Nam Italia, sicut Alemania, Hispania, & Gallia (*Saturni* Iaphet olim *tellus*, ac ditio) nomen in *Celticam* deinde commutauit, ac Latij partes positis nominibus pristinis, Longobardia à *Longis Barbis*, qui ad Balticum mare incolebant, Longadacia, seu Languedocia a *longe* distantibus *Dacis*, *Cimbrica* Chersonnesus à Cimmerijs populis, qui Cimbri appellati,

In M... Plutarcho teste, Thogormania, siue Germania, etiam Alemania dicta, à Thogormanis, Ascania item ab Ascanijs siue Asianis Aschenes, & Thogormę filijs. primi autem in Europa bellum consanguineis suis mouisse apparent, Getæ, Gothi, Cethij seu Cettij, & mollius Celtæ nominati, quos non malè *Ausoniam manum* Virgilius appellat, quia Cethim parens proles Ausonis, seu Latini Iaphet, & *genuit Sicanas*, quasi ab Italia sectas & diuisas, vel quod Latij hostes per Siculum Latus Latinos adorti. Nam ex Sacris paginis quoque colligitur, vt supra ostensum, Getas siue Celtas rerum vniuersa in Europa positos, Celticam siue terram Cethim illam agnominasse. Sed præcipuè aureum huius sæculi metallum infecit, vt dira rubigo, idolorum cultus, qui à morte Iaphet in Europa cœpit. non enim Religio Principis, cui Deus locutus, impunè hoc nefas in filijs siue nepotibus Europæis tulisset. tametsi Asiam Semi portionem iampridem superstitio tentasset, atque corrupisset, vti ex Genesi colligere licet, id enim tyrannidi Nemroth eam occupantis, sanè tribuendum. quibus autem de causis postmodum eadem inuaserit Europam, altero de Theologia Sibyllina libro manet indagandum.

2. Nunc humato Patre, eius pariter coniux, & communis mater componenda restat, quam Iapheti Sororem & coniugem fuisse, supra docuimus, & Noæ parentis nurum simul & filiam, & Sibyllam Italam vaticino spiritu diuinitus afflatam, vt ex Sibyllinis, quæ circumferuntur, intelligi potest. Eam autem viro superstitem facimus, non quòd *Longæua Sacerdos* à Marone vocetur, à Nasone *Anus*, atq. *viuax*, aut veteri adagio *Sibyllæ ætas* pro vita diuturna iactetur (hæc enim cum marito Iaphet illi communia) verùm præcipuè, quòd *fabulæ doctæ* illi mille annos vitæ assignarint. quod neque à verò aborrens longissimè putarem, si centum, aut saltem quinquaginta demerent (nam quiduis Poëtæ nonnunquam, vel pro libidine, vel metri soliùs gratia, minuunt vel adaugent) quando parens Noa, Scriptura teste, quinquaginta supra nongentos annos expleuerit, frater Semus sexcentos: cuius ergo tanti prodigij fuerit, annos fraternis maiores, at patrijs minores, vel etiam paternos Sibyllam vixisse, ante diluuium, vt Patrem & fratres, quoque generatam, quo tempore nouem ferè sæcula viuēdo æquabant, imo superabant? esto, fabulosam longioris Sibyllinæ ætatis causam reputemus ab Ouidio allatam, vt quot corpora haberet, pulueris pugno comprehensi pugillus, tot annos vitæ beneficio diuino illa numeraret, an continuò etiam incredibile putamus, ad paternos annos filiam accessisse? vt verè de illis sibi a Deo datis senior iam diceret.

Met. 14.

Hos dedit ille mihi, sed iam felicior ætas
Ib. *Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra senectus,*
Quæ patienda diu est, nam iam mihi sæcula septem
Acta vides, superest . . . . .
Bis centum messes, bis centum musta videre?

vt vt sit, longæuam Sibyllam, diuq. marito superstitem haud temere credimus, doctis fabulis, cæterisque edocti. cum verò ibidem affirmat

Ib. *Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,*
Si mea Virginitas Phœbo patuisset amanti.

per fabulam insinuat, *æternæ luce*, seu vitæ in cælis donandos, qui Christum (qui Phœbus [illegible] lux) per fidem sponsum habuerint, per fidem

dem nempe, vt Apostolus ait, dilectione semper operantem. quam quidem fidem sibi defuisse fateri videtur, nisi ad fabulæ mendacium referas, quod et ego malim. sequitur vaticinium aliud quoque de se ipsa:

Tempus erit, cum de tanto me corpore paruam Ib.
Longa dies faciet, consumptaque membra senecta
Ad minimum redigentur onus, nullique videnda,
Voce tamen noscar, vocem mihi fata relinquent.

Sed fabulosum istud oraculum, non equidem de Sibyllæ *membris tenuandis*, verum de *membranis* librorum illius, siue voluminum patet intelligendum, quæ olim quidem mole grandia & multiplicia sub Cæsaribus primis, & maiora etiam ante Syllam fuerunt, modo autem sic extenuata, vt Sibylla, hoc est, Sibyllini libri integri & pristina sua mole constantes nusquum compareant, sola *vox* eiusdem in quibusdam oraculis, quæ nomine eius circumferunt, & in Poëtarum, & historicorum quorumdam fabulis, adhuc audiatur. Itaque, si iuxta mysterium fabulæ, nongentos annos ei dederimus, viduam à coniugis morte per trecentos annos, aut circiter, permansisse oportet, & ad annum diluuij 800, septimum ante Moysem natum, vitam perduxisse, quando graui seruitute Hebræi in Ægypto gemebant. ob quam longam ætatem, Sibylla Europæa *multiplex* ab antiquis credita, cum vnica fuerit, vt iam monstrabimus. Delphicam enim, Erythræam, Cumanam, Tiburtinam, Phrygiam, Hellesponticam, Ponticam, atque Cimmeriam eamdem putamus, a Cumis, Tibure, & Latijs Erythris, vbi habitarit, ita nuncupatam, vt ab Hellesponto, Phrygia, Euxino Ponto, & Cimmerijs populis, per quos in Europam veniens olim nauigarit. Nam & Delphica dicta non à Græciæ ciuitate Delphis, vbi Apollinis sortes post redditæ, sed quod ipsa δελφὺς siue vterus fuerit communis Europæ, seu Europæorum, propterea etiam *Matrem Carmentalem* hanc Delphicam Sibyllam Latini vocarunt, quasi vaticinis carminibus claram, quæ *Euandri* ab alijs *coniux*, ab alijs *Mater* appellatur, non falso commento. mater quidem *Euandri* seu εὐρέος ἀνδρὸς, quia populi *Lati* seu Latini Parens: coniux verò eiusdem, si pro singulari *bono* siue *Lato homine* Patre Latinorum, *Euandrum* vsurpes. Ideo enim etiam, *Erophyle* dicta, *Lati* nempe viri *amans* ab εὐρὺς φιλεῖν. Hæc *Scythia Saga* Anniani Berosi, in qua post diluuium, mortale reparatum genus. Hæc *Pyrrha*, cuius Deucalion coniux, quæ post tergum cum viro, λᾶες populos (Poëtarum lapides fabulosos) proiecit, vnde homines (durum genus) in Europa nati. Hæc quoque in fabulis *Medea*, quæ liberis in Ponto discerptis, seu inuicem abstractis, in Græciam & Latium profuga, alis nauium volarit. Ob hanc *vatem* classe vectam, *Argo vocalis* atque *fatidica*, quòd primos nautas siue Argonautas adhuc maris rudes, diuinis suis consilijs rexerit, vt sæpe iam dictum. *Virgo* autem sicut & *multiplex* à posteris habita, quod pluribus sæculis vidua, & sine marito vitam cælibem degens, à seris nepotibus visa, qui eamdem matrem (multò magis suam) ignorarent. Quòd verò eam fabulantur, Tarquinio Romanorum Regi suorum carminum libros obtulisse, & pretio negato, horum partem maximam igni tradidisse, residuis à Senatu postmodum grandi pecunia redemptis, atque conseruatis, fabulam illam quidem, verùm vaticinis mysterijs plenam credi par est, vt quæ nuntiaret, Sibyllina opera ad Roma- Varro apud Luc. Iust. Mart. &c.

num Senatum, verè Tarquinium, quia dilatatum peruentura olim, vt ingens pretium, conuersionem eius ad Christum Sibyllæ auferret, sed in Idolorum cultu manentibus Romanis, sæpius Capitolio incenso, maximam partem libros exurendos, qui deinde grādi pecunia redempti, atque restituti, quamuis non in pristinam molem & integritatem. in fabulis quoque reponendum ducimus, quod veterum quidam inter Christianos de Augusto scripsêre, illi Christi Matrem filium sinu gerentem, in cælo ab Sibylla ostensam, quæ fabula indicat, vti doctissimè Baronius obseruat, à Cumanæ versibus probè notis Augusto (qui eosdem vtpote repurgandos curasset) cælestem Infantem in vlnis Virginis illi præmonstratum. Porrò etymon Sibyllæ (iuxta Varronem) à *ensiuà Dei consilio* nēpe enunciando. Nā *sio* Deum, qui nunc *deus*, prisci appellarūt. Prætulerim aliud a *Sa* atque *Bala*, quasi sit *Latina* siue *dilatata* de nomine coniugis dilatati Iaphet. nam in Scriptura per *terram Zabulon*, quasi *Sibyllinam*, Italiam mysticè nuncupari puto, quæ *magnam lucem* post Christum natum *visura esset*, eumdem Christum in Eucharistia. Iam Sibyllæ carmen authoritatis apud Romanos tantum obtinuit, vt à Decemuiris in Capitolio cautè seruaretur, ne elabi posset, & nemo illam iniussu Senatus attingere auderet. Id promeruerat diuinatio futurorum certa in libris eiusdem contenta, quæ quidem Rempublicam Romanam spectabant. propterea Sibyllam Æneas apud Virgilium ita alloquitur:

Nic. l. c. 17.

In præfan.

Cic. de Di. l. 1. et 2.

Aen. 6.

Te quoque magna manent regnis penetralia nostris,
Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata
Dicta meæ genti ponam, lectosque sacrabo

Alma viros, Antistites sacros, qui tua oracula seruent, et consulant, & interpretentur. Ex his porrò Sibyllæ folijs à multis perlectis fama percrebuit temporibus M. Ciceronis, naturam *Regem* orbi parturire, *quem Romani recipere deberent, si salui esse vellent*, cuius odio ille incitatus, in libros Sibyllæ debacchari audet, ipsisque diuinationem futurorum auferre molitur. Verùm quibqs argumentis? Futilibus omnino, & quæ magis Rhetorem in vtramque partem quiduis disputantem & calumniantem, quàm tolerabilem Theologum sapiant. Sibyllam furentem sua carmina scripsisse: *Sibyllæ versus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur*. abstractos autem à sensibus homines diuina sensa percipere haud posse, quod absurdum credat, *qui humanos sensus amiserit, vt diuinos sit is assecutus*. Illud quoq. adducit in eius contemptum, quòd *latebram obscuritatis quæsierit, hominum & temporum definitione sublata*. Atque hæc sunt ferè, vnde timidiùs atque reuerenter in hunc modum concludit: *Quamobrem Sibyllam quidem sepositam, & conditam habeamus; vt id quod proditum est à maioribus, iniussu Senatus ne legantur quidem libri, valeantque ad deponendas potiùs, quam suscipiendas religiones: cum antistibus agamus, vt quiduis potius ex illis libris, quam Regem proferant, quem Romæ posthac nec Dij, nec homines esse patientur*. Atqui Rex hic vniuersi et verus Augustus, inuitis Dijs, atque hominibus sub Augusto natus, qui cum idem Tullius vixit, & à quo proscriptus. Igitur summo Oratori summa breuitate respondendum duco, quatenus ad defensionem Matris Europeæ ea conduxerit. Furentem Sibyllam Scripsisse commentitia est, & asserere nefas. Hæc enim ex vulgi errore opinio enata, quòd arreptitios, Pytho-

L. 2. de Diuinit.

Ib.

Pythones, cæterosque malo spiritu afflatos, qui arcana quædam, & occulta proderent, furentes & quasi insanos vulgò aspicerent. Hinc furor Sibyllæ quoque diuinanti falsò attributus, quem *entheum* dixere. Hinc & Virgilius in fraudem inductus, qui Sibyllam, vt energumenam, sparsis comis, non vno vultu & colore, anhelo pectore atque tumescenti, bacchantem, spiritui afflanti validè renitentem, denique vt à prauo genio possessam depingit;

Deus, ecce Deus, cui talia fanti Aen.6.
Ante fores subitò, non vultus, non color vnus,
Non comptæ mansere comæ, sed pectus anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorque videri,
Nec mortale sonans, afflata est numine quando
Iam propiore Dei,

Et infra

At Phœbi nondum patiens, immanis in antro
Bacchatur vates, magnum si pectore possit
Excussisse Deum, tantò magis ille fatigat,
Os rabidum, fera corda domans, fingitque premendo.

Quæ quidem omnia rabido, furenti, et turbido Dæmoni, quasi tyrannicè hominem occupanti, non certè diuino, & suaui sapientiæ spiritui, hospitium mentis placidè incolenti, qui lenites Sibyllam, cæterosque homines Prophetas afflauit, conuenire apparet. Vnde hanc contumeliam insaniæ & furoris conjciendam in se persentiscens, his verbis apertè Sibylla depellit;

Sed cunctis denique factis, Orac.l.3.
Tunc recoletis me, neque dixerit amplius vllus
Insanam, magam, sed vatem Numinis alti.

Quod autem ad axioma Tullianum attinet, venia danda gentili Theologum agenti, qui abstractos à sensibus homines ineptos putarit, qui diuina caperent, ad quæ tunc maximè sunt accommodati, quando hoc maiori ratione vtantur, quò à concretione, & contagio sensuum longiùs sunt remoti. Nisi fortè D. Paulum in ecstasi & raptu in tertium cælum, sic extra se positum, vt se corpore absentem, aut præsentem nesciret; rationis vsu caruisse dicamus, aut diuina minùs cognouisse, cum arcana illa perciperet non homini loquenda, atque reuelanda. Sed quid asserenti responderet Tullius, lapides Christum posse sonare, Asinam voce humana loqui, infantem vtero matris clausum & ratiocinari, & præ gaudio salire? quid si etiam Dæmones scire potuisset, sensuum humanorum, vt corporis expertes & assiduè furentes, astutia maxima sua moderari, etiam diuinare, non modò præsentia occulta, absentia, præterita, sed futura interdum, quando hæc à Deo ipsis reuelante aperire coguntur, vt in vmbra fatidica Samuel euenisse ferunt? Verum de his apud hominem minimè Christianum satis. Nam cum obscuritatem in Sibylla causatur, consuetudinem omnium Prophetarum inscius reprehendit, qui semper eo modo locuti. Adde quod necessum est, quæ nondum acciderint, obscuriora esse, quando prædicuntur, quæ vbi euenerint, clarissima demum sint appparitura. Quamquam nihil illis tanta obscuritas obstitit, quin Regem illum Sibyllinum, proximè aduenturum non modò agnoscerent Romani, sed & vni-

uersi

uersi ferè Europæi, vt ex historijs, ac Ecloga quarta Maronis elucet. Ex quo falsum intelligimus, quod Tullius sumebat, Sibyllam *homines & tempora minimè definire*. Vltima enim ætate venturum Christum, nouam progeniem de alto cælo Cumana prædixit, quod reapse contigit. Adde Romanos Cæsares, aut Senatum numquam exceptione illa obscuritatis, aut ambiguitatis aduersus Sibyllam vsos, quando illis pro Christo Rege ex eadem quid obiectum erat, sed obmutuisse, edictis illam vetuisse, imo legere detrectasse, vt ex Aureliani Cæsaris epistola ad Senatum liquet. Sed cum ad extremum idem Tullius subdit, *potiùs ad deponendas, quam suscipiendas Religiones eamdem valere*, manifestè indicat idolorum cultū ab ea damnatum, qui summa Romanis religio tunc esset. Hactenus pro virili aduersus Romanæ eloquentiæ principem Sibyllæ defensa, restat de eadem vt nonnulla quæramus. Cur *antro* imprimis & *rupe Cumana* Virgilius *includat*, ad quam *via centum*, cum totidem *ostijs*, *quæ* suapte sponte et miraculo *pateant*? cur *inferis* & *lucis Auernis præfecta* asseratur? & *arborum folijs* suos versus *mandasse, quæ* ventis turbata, numquam pristino ordini *restitui* queant? quas eius *horrendas ambages* appellet? qui *librorum* numerus extiterit, etiam *Sibyllarum*? *quorsum* denique illas inter gentes Numen *afflauerit*? plurima enim scitu non indigna, Annalibus hisce proficua, inde hauriemus. Minimè ergò imprimis dubitandum arbitror, *Sibyllam* diuina rerum futurarum notitia grauidam, vbi vidua relicta, mortalium importunos cætus, sublimes cogitationes ferè turbantium, & idolis etiam deditorum, vehementius odisse, ideoque solitudinis amantem, in *Latus Euboicæ rupis*, quod in antrum ingens excisum erat, sese recepisse. Sed cur ad eamdem ibidem inclusam *centum aditus ducant*, cum totidem *ostiis*, quæ suapte sponte ad Æneæ præces patefiant, istud enimuero haud perinde liquat. Mysterium credo, vti supra quoque insinuatum, quod centum siue innumeræ Poëtarum fabulæ, tanquam viæ, & ostia quædam homines ad Sybillæ oracula iam magnam partem amissa deducant, quæ quidem diu ante clausæ, D. Petri Æneę meritis, ac precibus potiùs, quam vi vlla industriæ humanæ, recludi aliquando debeant, *vnde ruant totidem voces, responsa Sibyllæ*, vt ex ijs
Aen. 6. Christus nobis demonstretur. Ideo enim Poëtarum *fabulas* idem Petrus
2. Petri 1. *doctas* appellauit, puta quòd *doctrina Sibyllarum* in ijs contenta, Christi potentiam atque maiestatem reddat manifestam, vti insinuat. Sed cur *lucis Auernis* etiam *præposita* Sibylla? nisi vt *fata*, seu *effata*, vel oracula eius de varijs rebus, obscura, atque à nemine cognoscenda indicent, atque significent, cuiusmodi ea sunt, quæ inferi occultāt, nisi tu eodem ab ea
Aen. 6. deducaris, hoc est, carminibus eius instruaris? Quæ quidem rara felicitas comite, ac duce Sibylla ad inferos illos descendendi, & omnibus clausa, & ignota fata, isthic cognoscendi, soli Heroi, ac Deo genito Aeneæ Petro concessa est, cum non quamuis arborem, sed *quercum ramo aureo in-*
M. t. *signem* idem Aeneas, seu eiusdem Petri Ecclesia inuenerit, quę nunc ALXANDRO VII. regnante, Petri Successore, faustè apparuit. His cōformiter quoque Ouidius *fatorum tabulas* duro & solido adamante confectas in Inferis occultat, vti supra patuit. Icciteo ergo Sibylla *Inferorum præses*, iccirco *Lucis Auernis præposita* fingitur. Cur modò *folijs* sua carmina *inscribat*, vnde *folium Sibyllæ* adagio iactatum, facile enodatur,

quan-

quandoquidem ex arborum truncis chartaceos libros sibi prisci pararent, vnde libri nomen, & caudicis siue codicis sumptum est. Quod autem *ventus à ianua prorumpens* ea folia sic turbet, vt postea digeri suo ordine nequeant, difficultatem haud modicam præbeat, nisi animaduertas, quod etiam supra obiter dictum, Sibyllam concinna serie sua carminum folia, aut paginas olim distinxisse. Sed gentilium interpretum (qui vt ianuæ quædam ad eam fuere) prauo intellectu; quasi turbine quodam, tum varijs figmentis ita esse confusa, vt nullo labore omnia in pristinum locum, sedem, ac ordinem queant reuocari, vti Virgilius hocce apologo erudito confirmat. Iam Sibyllæ *horrendas* quas vocat *ambages*, ad horrenda Dei iudicia puto pertinere, quæ illa descripsit, ad horrendas inferorum pœnas, quæ omnes gentiles, atque infideles, imo Christianos non electos manent, & similia dogmata, quæ magnum horrorem incutere solent. Ideo hæc Poeta *obscura* vocare ibidem videtur, quia non perinde gentilibus, ac Romanis nota, atque illa, quæ temporalem Rempublicam spectarent, quæ hic *vera* appellat. De *numero* modò *voluminum Cumanæ*, nihil prorsus liquet, multò minus cæterarum, quarum oracula non tanto studio olim custodita. quamquam *multiplicia* vel mole *grandia* hinc fuisse colligas, quod grandi & *immani corpore* hanc Poetę fingant, Sibyllam metonymicos pro operibus eius supponendo. Quid de Sibyllinis quæ circumferuntur? verè Sibyllina? equidem talia esse apparent, quando Lactantij framentis in plerisque consonent, qui potuit Sibyllina tractare, vti Iouis Sacerdos in Capitolio, ante Christi fidem. quamquam illa etiam ex varijs oraculis collecta atque compilata, frequenter nullo ordine inuicem nexa videautur. Sunt paucula etiam gentilium inquinata fabellis, quæ puritatem Sibyllinam dedecent, vnde ab Ethnicis intrusa appareant, cum incenso Capitolio postmodum Sibyllini versus fuere instaurati. Quid ergo? an Sibyllæ *plures*? Aio enimuero, nam præter *Cumanam* variè appellatam, vt supra est dictum, *Asiatica* alia nobis admittenda, quæ etiam *Persica* & *Semia*, seu *Samia* dicta a marito *Semo*, non ab Vrbe in græcia *Samo*. Quibus tertiam *Lybicam*, quæ et *Aegyptia*, et *Aethyopica*, etiam adiũgimus, vt credatur et sit Sibyllina Trias, quę primos tres mundi colonos Semum, Cham, & Iaphet in sedibus suis collocarit. Nam cum Genesis asserat, à Turri, atque Vrbe Babel, quasi centro quodam, primos illos homines *à Domino in terras diuisos*, cumque satis præterea constet non *à Domino* externa specie eis apparente in colonias deductos, ministerio trium Sibyllarum factum oportuit, quemadmodum de Sibylla Itala, siue Europæa, oracula eius, historiæ, ac *docta fabula* supra demonstrarunt. Non enim absimilem aliarum sortem, ac felicitatem censere debemus, ne solius Iaphet diuinitus habita cura videatur, Sem et Cham neglectis. Ternarium numerum Sibyllarum confirmant tres earumdem statuæ quondam in Romano foro prope rostra locatæ, de quibus Plinius nobis audiendus: *Sibyllæ statuas iuxta rostra esse non miror, tres sint licet*, quis enim demiretur iuxta nauium Argus fatidicæ rostra, fatidicam matrem esse collocatam, eiusq. sorores, quando vaticinijs suis harum cursum rexerit? Tum Aristophanis Scholiastes in Auibus: *Tres*, inquit, *fuerunt Sibyllæ*. Quorsum denique consilia sua ee rebus futuris, ac ecclesia eius siue militante siue triumphante patefecerit Numen, præsertim

Marginal notes: Aen. 9. (beside "ventus à ianua prorumpens"); Aen. 6. (beside "horrendas ambages"); Aen. 6. Met. 14. (beside "immani corpore"); Cap. 11. (beside "nesis asserat"); Nat. Hist. 34. c. 5. (beside "Tres, inquit")

tim cum his oraculis impofterum gentes (peruerfo horum intellectu) ad fuperftitionem effent abufuræ, haud ardua quæftio. vt Romani toto orbe regnaturi, cum cæteris gentibus, fuauiùs, ac citiùs fibi nuntiatum Chriftum fufciperent, quem tot retro fæculis clariffimè cernerent, à Sibyllis fuis fibi præmonftratum. Adeo mira Deus pro fuis quos præfciuit ab æterno, Romanis, cæterifque electis patrauit, & tot ante fæculis, quàm forēt exorti! Sicut enim electorum commodo facratas Paginas hominibus indulfit, licet ad perniciem Hæreticos plurimos abufuros cerneret, fic & Sibyllina. Porrò à Sibyllis omnis antiquorum Romanorum, Græcorum, ac Europæorum, (vt de cæteris fileam) de Chrifto, & Chrifti facris, & Ecclefiæ dogmatis Theologia profecta, ab his gentilium ritus Chriftianis cōformes, ab his *doctæ fabulæ*, ex Philofophorum multiplex eruditio manant. quarum oraculis non rite perceptis, polytheifmus, idololatria, & fuperftitio in Latium, Græciam, Europam, & aliò inuecta, vt fupra probatum, nec non altero Libro vberiùs etiam difputandum erit. Nunc quidem ad extremum etiam admonendum videtur. veriùs ad aliam quamlibet, quam ad Matrem Cumanam, ac Parentem noftram, vitia illa grauia pertinere videri, de quibus fe in Sibyllinis Sibylla accufat, nam aureum Iapheti in Latio fæculum, & imperium prudens magnopere dedecent: *maritum nefcire, fe proftituere* (nempe nepotibus, quod incefti crimen) *egentiores domo excludere*, cæteraque horum fimilia. Sed & cum his moribus pugnant, qui *Erophila* nomen illi peperere, hoc eft *Lati viri amantis*. Hactenus igitur de Sibyllis, occafione noftrę Europeæ Carmentis, fat dictum, quæ Annales Latij fua morte claudit. Ingens enim hiatus *Hiftoriæ* Romanæ, ab eius obitu ad ALEXANDRVM Magnum, et deinceps fequitur, vt fupra probatum, vbi Romuli hiftoriam, & Romanorum Regum fabulofam oftendimus, cum cæteris deinceps ad vfque Macedonicum bellum. Quam quidem iacturam in Barbaros Cethas fiue Getas iure refuderis, quorum irruptio in omnem Europam ante dictum Alexandrum, cum hominibus, locis, & vrbibus annales primæuæ Italiæ perdidit, libris Sibyllinis tantummodo exceptis, qui ad Syllæ Dictatoris tempora incolumes venere, & nonnullis poematis Homeri atque Hefiodi cum aliorum Poetarum libris & Hiftoricorum, qui fabulas fcripfere, qui etiam ad nos tamquam fuga lapfi, peruenerunt, vt iam Sibyllinis magnam partem amiffis, vox Sibyllæ tenuis in ijs inclufa, iuxta vaticinium fupra recitatum, adhuc audiretur. Itaque Hiftoria Romana primæua ducta ad vmbilicum, magnum operæ pretium futurum putarim, Chronologicam Tabulam illi fubtexere, qua in cōpendio & velut fynopfi eadem Hiftoria fummarie pateat. Vulgarem igitur, & rotundam (vt aiunt) Chronologiam fecuti, ab orbe condito ad Chrifti aduentum, quatuor Chiliadas annorum (vulgò millenarios) fluxiffe arbitramur, & cum Baronio in anno mundi quater millefimo, & vigefimo primo, Natalem Chrifti collocamus. quibus rite cognitis Chronologia fequens cætera edocebit, quæ veterem in multis fabulofam corriget, atque illuftrabit.

CAPVT XXXI.

Chronologica Tabula Historiæ Romanæ, à Diluuio terrarum ad Christi Natalem. — Ann. Orbis Conditi.

DILVVIVM *terrarum*, cum Iaphet Europæ pares atque Ro- Anno
mæ conditor centenarius esset. *Gen.* 9. Is est antiquorum *Iape-* 1656
tus, *Iphytus*, *Iphys* Argonauta, *Iapix*, *Iuppiter*, qui Euro-
pam in mare deuexit, *in Taurum*, id est, Tauricam transla-
tus, *Deucalion*, *Saturnus*, *Hercules Argiuus*, *&* *Thebanus*, *Arion* inter
suos Delphinas, *Pelops*, *Arcas Euander*, quia in *Arca* Noæa conclusus,
Oenothrus, *Auson*, *Italus*, *Rex Aboriginum* &c. *Vide caput primum vs*
que vndecimum. Tempus diluuium præcedens, à Censorino apud Var-
ronem ἄδηλον nominatur, hoc est, non manifestum, ab α priuatiuo, &
δῆλον. sequens autem ad Olympiadem primam 3246, μυθικὸν, id est, fabulo-
sum, quod fabulæ veriùs, quam verè res gestæ ab Historicis prophanis in eo
afferantur. sed id fabulosum tempus longiùs pertinere, infra demonstra-
mus. Statim à Diluuio *Sybillæ* tres, Semi, Chami & Iapheti vxores, florere,
& sua vaticina carmina de rebus futuris atque præteritis, folijs siue libris
mandare incipiũt, à quibus Gentiles instructi, ante diluuium acta cogno-
uere, vti ortum Mũdi, Adæ creationem, peccatum, exilium nempe è Para-
dyso &c. etiam quæ Moysis historia siluit, Angelorum puta productionem
in cælo Empyreo, perfidiam, lapsum, supplicium &c. plurima item de Chri-
sto, & Ecclesia eius. Ac Iapheti vxoris, seu Sibyllæ Italæ fatidici Libri, ad
Syllæ Dictatoris tempora, sani & integri Romæ asseruantur. *Vide Promul-*
sidem, Apparatum supra, cap. 1. 2. 29. 30.

His annorum interuallis, quæ à Diluuio ad Babelis molem inchoatam
fluunt, *Iaphet* cum Parente, & fratribus *benedicitur à Deo*, & mãdatum
accipit de *terra replenda*, Patrem item *Noam* fortuitò *nudum cooperit*,
seque *dilatandum* præ cæteris fratribus (id est, Europæum fore, siue Patrem
Latinorum seu dilatatorum) paterno vaticinio agnoscit. *Genes* 9. *Vide*
Appar. & cap. 2.

Nascitur *Phaleg* Semi nepos, sub quo terra diuiditur, Sibyllarum ope, 1788
diuino instinctu, vti fabula *Themidis* prisci tradiderunt. Non antè ta-
men in colonias discessum, quam Phaleg adulto, cæterisque, qui orbem
diuisum incolere debebãt, quod Babylonio opere interrupto euenit. *Vi-*
de cap. 3.

Filij Noe *ex* India *Orientis profecti*, vbi hactenus cum Patre habita- 1910
rant, *in campo Sennaar* sede fixa, *Babylonis Vrbem* atque *Turrim* con-
struunt, quæ cælos pertingat qui insanus labor *Agon Olympicus* antiquo-
rum fuit, quem Græci postmodum ludis celebrarunt. *Gygantum* idem *in*
Olympum pugna, a quo terminato, *Olympiades* in Græcia cæpere, initio
Iphiti (Iapheti) & *Herculis* dictæ. *Vide cap.* 3.

Babylonium opus diuinitus abruptum. Labium vniuersæ terræ vnum 1930
antea atque simplex (quod Hebræum erat) varium deinceps & multiplex
effectum. Hinc *Latina Lingua* cum cæteris orta. Iaphet ad *Insulas gen-*

tium occupandas, *Argo* classem adornat, ab *Arca* Parentis sic agnominatam. vnde fabulosi Argonautæ existunt, & Argonautica. *Vide cap.* 1.3.

1931 A Phaside Iaphet Argonauta *soluens*, Patri valedicit, & *Euxinum Pontum* primus ingreditur, & in *Taurica*, vnde *Turcæ* genus, filium *Gomerum* & nepotes *Ryphat*, *& Thogorma* collocat, vnde *Gimmerii* populi, *Ryphai*, *Thogormani*, seu *Germani* orti, quod fabulis Iouis Europam per mare vehentis, in Taurum translati, Ius in bouem seu Taurum conuersæ, Iphigeniæ in Tauricam portatæ, Aquilæ Promethei iecur depascentis, lachrymæ Saturni, quam mare vocarunt, alijsque commentis Poëtæ monstrarunt. *vide cap.* 1.2.; 2.4.

In Bosphoro Thracio *Thyras* statuitur, vnde *Thraces*, quasi Thyraces, nati. in Asia minore, & ad Danubiũ *Ascenes*, *Cethim*, siue *Cythim*, *Madai*, & *Mosochus*, vnde Ascanij, & Germani *Aschenets*, *Getæ*, *Scythæ*, *Gothi*, *Daæ* siue *Dacæ*, *Moschi*, *Moscouitæ*, *Mysi*, *Moesi* &c. quod veteres compluribus fabulis necnon historijs, atque per discerptum in Ponto Euxino Absyrthum fratrem à Medea docent. *vide cap.* 4.5.

1932 Græcia adhuc vacua, per *Elisam*, seu *Helisam* (vnde Hellas Græcia, atque Hellespontus) *Magog*, *Iauan*, *& Dodanim* repletur, vnde *Aeoles*, *Magnesii*, *Magedones* siue Macedones, qui *Mygdonij*, *Iones*, atque *Dodonæi* descendunt. Huc spectant fabulæ Helles Hellesponto submersæ, Arionis à Delphine vecti, Europę à Tauro in Cretam adductæ, Deucalionis cum Pyrrha vxore λᾶς (populos, lapides) post tergum mittentis, & Pelopis vela facientis in Peloponnesum &c. *vide cap.* 6.

1933 *Tharsis* atque *Thubal* in Hispanico freto ad Herculis colũnas ab Iaphet locantur, vnde *Tartessius* Tagus, atque *Tartessij* in Lusitania, *Abyla* vel *Obyla* incolæ de nomine Thubal, *Marochij*, *Fessani*, *Hispani*, *Hispalenses*, qui & *Seuillani*, quasi *Sibyllini* à matre *Sibylla*, Patris Iaphet coniuge &c. Hinc fabulæ de Herculis columnis, siue colonijs. *vide cap.* 7.

Eodem anno circiter, à suis columnis in *Latium*, siue *Italiam* Iaphet *Hercules nauigat*, a quo populi *Itali*, atque de eiusdem vocabulo, *Latini*, qui etiam *Ausones*, *Opici*, *Iapyges*, *Aborigines* dicti, *Indigenæ & homines dura quercu nati*, quia classe delati, & ab Arca, (in qua clausus parens, & eorum ductor) *Arcades*, *Aruntes*, *Arunci*, *Metapontini*, item *Lydi*, *Tusci*, *Tirrheni* in Delphines versi, &c. quod alijs innumeris fabulis, atque historijs olim adumbratum. *vide cap.v.* 8.

1937 Romam idem parens *condit*, ac *dedicat*, mille circiter, ac trecentis annis ante falsum eius sub Romulo, atque Remo ortum. ab hac Vrbe condita, Latinorum *Aera*, *seu Epocha* incipit, nempe *Vrbis Conditæ*, Olympiadibus paululùm posterior, vti communiter Historici statuunt. fabulas de hac Vrbe condita, atque dedicata, *Vide cap.* 1. 11. *Sibyillini codices* In Capitolio Romæ reponuntur. *Vide promulsidem & cap.* 30.

2000 Sub hunc secundæ Chiliados exitum, *Babyloniorum*, seu *Assyriorum Monarchia* surgit, per Tyrannum Nemroth è genere Chami, qui Babylonem ad Semum spectantem inuadit, & Niniuem ad Assur, magno Noæ aui luctu, vnde fabula vulturis Promethei iecur arrodentis initium sumpsit. quæ Monarchia mille & trecentos fere annos tenet, vsque *Assarradonem*, quem *Sardanapalum* veterum infra ostendemus. *vide cap.* 3.4.

Ter-

Tertia annorum Chilias, seu millenarius ab condito orbe hic incipit.

MORITVR parens Iapheti *Noe*, veterum *trisaeclius Nestor*, seu *Noestor*, si quidem à diluuio saecula eius numeraris. Nam annos nongentos atque quinquaginta (qui causam praebent *Nestoreis annis*) expleuerat moriens. is quoque *Prometheus* (Propheta per excellentiam) quia centum annis antea, mundi diluuium certò praedixerat. Malè illum quidam *Ianum bicipitem* esse suspicati, quem cum Ouidio *caeli Ianitorem*, Petrum ostendimus. *vide cap.* 12. 30. 2006

Nascitur Abraham Patriarcha, Antiquorum *Agenor, Cadmi*, & *Europae* parens appellatus. *Vide cap.* 32. vbi gesta fabulosa *Cadmi* amplè explanantur, & cur *primas in Graeciam literas attulisse* credatur. filios autem Abrahae *Isaacum*, & *Iacob*, ob vaticinia, quae senio albi, seu cani fuderunt, paulò ante mortem, in *olores*, & *cygnos* Poetae mutarunt, atque omnes poëtas, quia similiter vates seu vaticinia Sibyllina fabulis inuoluta canerent. *vide cap.* 32. 2008

Sub Rege Salem Melchisedech, qui Abraham victori benè apprecatus, *Solyma*, antiquorum *Troia, & Ilium* iam stabat, quod *ter* aedificanda, *Troia* appellata, & *Ilium*, quòd *AElia* ab *AElio* Adriano Caesare esset nuncupanda. ideo *Sacrum Ilium*, *Sacra ciuitas* à Poëtis saepe nominatur. *Vide cap.* 14. 15. 17. 2118

Sub hoc tempus, primae Lati Patris coloniae trans Alpes emissae, *Alemaniam*, *Galliam* puta transalpinam, *Belgium*, *Britanniam*, & quasdam partes *Hispaniae* adhuc vacuas occupant. Nomina item & tituli *Regum*, *Comitum*, *Ducum*, *Marchionum*, *Baronum*, atque similium, Vrbium item ac locorum in Europa incipiunt. *Vide cap.* 9. 10. 28. 29. 2119

Multae *Iapheti proles*, & forsitan omnes ante Patrem obeunt, cui fabula Saturni filios deuorantis bellè suffragatur. *Vide cap.* 30 2157

Moritur Vrbis Parens *Iaphet*, à Semo fratre ducta coniectura, nam in hunc annum mors eiusdem incidit. Iaphet aureum seculum sua morte in Latio terminat. Idololatria, & plurima vitia cum bellis in Europam immigrant. Romanae Historiae hic ingens hiatus, non solùm ad Sibyllae mortem, sed Macedonicum Bellum. nam quae interea narrantur, esse fabulosa supra monstrauimus. *Vide cap.* 26. 30. 2158

Per id tempus *Getae*, seu *Cetthei*, qui posteri Cettim, suis sedibus erumpunt, & Europam vastant, quae ab his *Celtica*, quasi *Cettica* vniuersè dicta, vnde *Italiam* & *Graeciam*, *terram Cethim* deinceps Scriptura appellat, in quos quidem primorum Annalium Italiae iacturam, & primordij Vrbis ignorationem iure refuderis. Id fabula *Zethae* Argonautae, cui pennae creuerint in matura aetate, Poetae enarrant. *Vide cap.* 30.

Coniux Iapheti *moritur*, quae praeter caetera nomina, *Sibylla Itala*, *Cumana*, *Tiburtina* &c. appellata. *Delphica* item, quod Europae vetus, siue Δελφὺς esset. haec item antiquorum *Pyrrha*, *et Medea*, *et mater Carmentis*. Dura seruitute oppressi Hebraei in AEgypto gemunt. *Vide cap.* 30. 2458

Nascitur *Moyses*, priscorum *Musaeus*, *Actaeon*, *Amphion* fabulosus, & *Orpheus*. *Actaeon*, quod *Ductor*, nempe Hebraeorum, ab graeco Ἄγω quod est, duco. cui, quod *Dianam* (nempe Diuinitatem) *nudam conspe-* 2466

xerit, ſint cornua enata & à ſuis canibus (Subditis Iſraelitis) qui murmurando ſæpiùs eum allatrabant, propterea dictus deuoratus, quòd in deſerto Arabiæ mortuus, nuſquam comparuit. Idem quoque *Amphion*, id eſt, *circum* idem deſertum *vadens* ab [illegible] & [illegible], *cythara* ſeu diuina voce *lapides* ſeu duros Iudæos è deſerto mouens, *Theben* Paleſtinam *condidiſſe* creditus Vnde & *Orpheus* ab eamdem cauſam, & quod eum flumina ad vocem ſecuta. alius tamen à *Thracio Orpheo*, vti libro 2. infra demonſtrandum. *Vide cap 30.*

2500 Duce Moſe *Hebræi* ex Ægypto *migrant*, merſo Pharaone, qui *Amphiaraus* veterum, cum equis abſorptus. Amphiaraus autem, quaſi *Amenophis Pharbo*, quem vndis rubri maris ſepultum quidam tradidere. Hoc verò dilunium *Ogygium* Poetarum eſſe crediderim, [illegible] enim, vnde Ogygium, *aperio* ſignificat, quod *apertò* mari Ægyptij omnes perierint. *Iſraelitarum peregrinatio* in deſerto ſequitur, annis quadraginta, quam fabulis *Actæonis*, *Amphionis*, *Orphei*, nec non *Cadmi* cum ſocijs ſuis *expeditione* Poëtæ obſcurarunt. Huius enim *Socij à ſerpente* intereunt, *ob* plagam ſerpentum Hebræis immiſſam. *Serpentem* verò (Chriſtum à Moyſe hac forma exaltatum) grandi ſuo malo idem *Cadmus necat*, *in ſerpentem* ipſe, hoc eſt, Chriſtianum, poſt multos errores tandem *conuertendus*. Canonica Hiſtoria hic à Moyſe incipit, nondum orta prophana, quæ poſt Cyrum Perſarum Regem demum enata eſt, Quamquam Sibyllinæ Hiſtoriæ ante ipſas res geſtas miraculo cõſcriptæ, Moſaicos codices diu præceſſerint, vt ſupra monſtratum. *Vide cap. 26. 32.*

2508 *Legem* quoque iiſdem *in Sina* diuinitus *allatam*, cum fulmine *atque* tonitruo, inſinuat fabuloſa *Semele*, quæ eſt [illegible], hoc eſt, Semi populus, Iacchi ſeu *Liberi*, Chriſti *Iouaei*, atque mundum *liberantis mater*, qui ſub vini ſpecie latere debebat, *Iouis* ſeu Ieouæ ad ſe aduentantis, ob legem ferendam *fulminibus mortua*, quòd *lex* Moſaica ſine gratia Chriſti, *iram operetur*. *Vide cap. 32.*

2540 *Promiſſam* Hæbræi Paleſtinæ *terram* intrant & incolunt. hinc fabulæ *Cadmi* Thebas miraculo condentis, & *Sphyngis* ad eaſdem Thebas ænigmata ſua proponentis, atque occidentis, qui ſoluere nequirent. Iudices hiſce temporibus præeſſe in Iudæa incipiunt. *Vide cap. 32.*

2807 *Iephtes* Hebræorum Iudicis *immolata filia*, per *Iphigeniam*, quaſi Iaphtes filiam, ab [illegible] & [illegible], *in Aulide* ſeu Aelide terra, hoc eſt, Solymæa, *in ceruam mutatam* bellè figurarunt, quia in montibus paulò ante mortem, vt cerua, errarit. *Vide cap. 14. 15. 17.*

Itaque hic falsò Chronologi ſub Iudice Hebræorum Abeſan, qui Iephte

2825 poſterior, *Troiæ Helleſpontiæ excidium* ſtatuunt, de qua nunquam capta Dio Chryſoſtomus librum cõpoſuit, vbi omnem eius hiſtoriam poeticè probat eſſe confictam. falsò itaque ſecutos *Vlyſſis errores* hic ponunt, & *Aeneam in Latium* inde *nauigantem*, *Antenorem in Illyrim tendentem*, *bella in Latio* ob Lauiniæ nuptias, *Albam* demum *conditam*, cum *Regum Albanorum ſerie*, omnia, vt Liuius teſtatur, *Poetarum magis decora fabulis, quam incorruptis rerum geſtarum monumentis*, quæ quid ſibi velint cum fabuloſo exitio *Troiæ*, *Vide cap. 13. 14. 15.* vſque ad 22.

Falſus item ſub hoc tempus *Pythagoræ in Italiam aduentus*, fabulam autem illam *cap. 25.* explanatam habes.

Verùm sub hoc Tempus *Homerus* atque *Hesiodus*, constitui debent, qui de pluribus Sibyllæ oraculis fabulosè scripsere. *Vide Promuls*. et *cap.* 13. vsque ad 22.

Post Iudices, *Saul, Dauid, Salomon*, in Iudæa regnant.

Templum Salomonis *in Solyma extructum* per *sacram Troia Arcem*, *et Diuorum Domum*, sanctum verò sanctorum, per *Adytum* in eadem Arte, quod ingredi nefas, significauere. *Vide cap.* 14. 17. 3000

Incipit quarta mundi Chilias ante Christum Natum.

SVB Roboam filio Salomonis *Regnum* Hebræorum cæptum discerpitur in *Iuda Reges* atque *Israelis*, quos per longam seriem Regum Troianorum Poëtæ quamuis obscurius describunt. 3020

Propheta atque *Prophetia* sub Regibus clarent, quos per *Tiresiam à Tare* Patre Abrahami ita nominatum, *Eueri* puta *Heberis* prolem, *Chalcantem* seu æreum, ob immutabilia diuina decreta, *Cassandram*, quę est, homo propheta, ab *ανδρος* & *Cosen* hebræo, ingeniosè suo more indicant, qui de Troiæ Solymæ excidio vtroque multa vaticinantur. *Vide cap* 15. 17.

Sub *Achabo* Rege *Helias* clarescit, quem iidem *Phaetonta* finxere atque *Solis filium* teste Chrysostomo, ob nomen Heliæ Ηλιω cognatum, qui quod curru igneo & equis translatus, Patris Solis currum ascendisse fertur. *Vide Promulus*.

Historia *Iona* à ceto absorpti atque liberati ad hoc tempus spectat, quā per filiam Dercetes pennas assumentem Ouidius describit. *Vide Promuls*. 3212

Olympiadum Græciæ *initium* hic non verę statuunt, quæ ab Vrbis Babel opere impedito, seu ab Olympico terminato Agone principium sumunt, vt supra indicatum. Censorinus apud M. Varronem totum tempus hactenus à diluuio fluens, fabulosum siue Mythicum vocat, quod fabulas potiùs, quàm res verè gestas prophana in eo Historia enarret. quod verò deinceps sequetur, Historicum, ob veram historiam ait nominādum, verùm fabulosum tempus, ad Cyrum Persarum Regem extendendum esse, sat demonstrauimus. *Vide cap.* 3. 26 3246

Falsus Roma ortus per Romulum et Remum, quos Petrum et Paulum, Romanæ Ecclesiæ, non Vrbis, authores à Sibylla prædictos, prope ad nauseam supra probauimus. fabulosi item Reges, qui Romulo succedunt. *Vide cap.* 24. 25. & Testimonia vetera & Noua ante Apparatum. 3272

Sub hoc tempus Romæ falsò conditæ, *Assyriorum Monarchia ruit*, a Medis Satrapis, & Babylonijs, alijsque discerpta, sub *Assaradone* eius vltimo Monarcha, qui *Sardanapalus*, ab *Assar* siue *Sar*, et *Adon*, et præterea *Bala* vocabulo conflato, quæ quidem vox triplex *amplissimum Dominum* hebraicè sonat.

Primum atque verum *excidium Troia*, seu *Ilii*, quod est, *Aelia Solyma* per Babylonium, quod cum altero & supremo sub Vespasiano Poëtæ confundunt, librorum Sibyllæ prauo intellectu. illud enim duplex in Sibylla lectum, Iliados Homeri, atque Odisseæ, nec non Aeneidos, atque aliorum operum, siue poematum principium dedit. *Vide cap.* 13 vsque 22. 3430

Cyrus Rex Persarum cum Dario Medo *Babylonem euertit*, victo Rege Bal- 3500

Baltassar, vnde et *Persarum Monarchia* oritur, sub quibus prophanorum Historicorum, qui quidem nunc extant, primus *Herodotus* floret, natione græcus, qui quidem nullam adhuc Romanorum mentionem fecit. hunc secuti *Xenophon*, qui de Cyro minore scripsit, atque *Thucydides*. Hinc igitur historicum tempus Censorini incipit. etenim ante Cyrum historia prophana aut sæpius silet, aut verò balbutit, aut quidquid perfectiùs enarrat, multiplici velo fabularum obtendit. *Vide cap.26.*

3515 Hoc anno V.C.243. duo annui Consules exactis Regibus Romæ deinceps imperasse finguntur aduersus Scripturam, quæ 150. annis fere post Alexandrum Magnum, vnicum Romæ annuum Consulem designatum notat. *Vide cap.25.*

Sub *Artaxerxe Solymæa Troia instauratur*, diuino instinctu, vt Scriptura testis, vnde *Neptunia Troia* à Neptuno seu Pneptuno, hoc est, Spiritu Sancto conditore, qui super aquas initio orbis, vti Deus maris, equitauit, ex quo de Neptuno fabulæ. *Vide cap.14.15.*

In hoc interuallum à Cyro ad obitum Alexãdri Magni duo sæcula complectens, præcipua Græcorum siue Poetarum, seu Philosophorum, seu Historicorum eruditio erupit. ad cuius calcem *Plato*, et *Aristoteles* eiusdem Auditor, cum cæteris Supparibus, locandi. Quod autem ad Græcos Historicos attinet, vetustatem atque veritatem ab his ignoratam, ac planè neglectam F. Iosephus testatur, vnde Græci quasi semper pueri à grauissimis viris olim castigati. De his item Iuuenalis: *quidquid Græcia mendax narrat in historia. Vide cap.26.*

3635 Romam hic à Gallis captam fabulantur. *Vide cap 26.*

3694 Alexander Darium vltimum Persarum Monarcham ad Arbelam cædit. Vnde *Regni Græcorum*, de quo in Machabæis, Epocha inchoatur, anno V. C.422.

3700 *Moritur Alexander Magnus* Persicæ Monarchiæ Dario Principe superato euersor, qui quòd Solymam victor pacificè intrarit, per *Paridis Troiani*, quem ideo etiam *Alexandrum* vocant, *triumphalem ingressum* a Poetis cantatus. Porrò nullum adhuc temporis Alexandri æqualem Scriptorem Romanum T. Liuius affirmat, post quadringentos et amplius annos Vrbis falsò conditæ, ex quo de veritate rerum, quas tunc accidisse narrant, nullo prorsus authore horum temporum æquali, prudens lector æstimet.

Alexandro mortuo, Lagidæ siue Ptolomæi in Ægypto regnant, Seleucidæ in Asia, &c.

3746 Romanorum de *Pyrrho* fabulosus *triumphus*, quidnam sibi velit, *Vide cap.26.*

3752 Sub Ptolomæo Philadelpho *sacra Litera* Hebrææ, opera 72. Interpretum, in Græcum idioma *vertuntur*. Itaque non ante hoc tempus Græci & Latini sacras paginas legere, aut ijs contenta, perfectius nosse potuerunt.

3762 *Primum Punicum* bellum fabulosum hic statuunt. *Vide cap 26.*

3807 Alterum *Punicum* bellum quoque fabulosum, cuius loco *Macedonicum* cum Philippo Rege, & deinceps eius filio Perse, statuendum. vnde *Romana historia* demum *incipit* veritas (si Chronologiam, atque Consulares fastos exceperis) & *fabula* magnam partem *definit. Vide cap.26.*

Annus

Annus 151 *Regni Græcorum*, de quo in Machabæis, quando Romani tum in Occidente, tum in Oriente, ac prope vniuerso orbe rerum potiebantur. Hoc tempore annuus adhuc Romæ Consul vnus erat, eadem Scriptura teste. *Vide cap.* 26. 3845

Tertium Punicum bellum. verius Carthaginense, hic locant, quo deleta Carthago, hoc tempore *Ennius*, nec non *Polybius* scriptor Romanæ Historiæ florent. *vide cap.* 26. 3876

Cimmerij, seu *Cimbri* a *Mario* funduntur, & trophæa ei eriguntur, quæ in Capitolio hodie visere est. Eadem barbarorum colluuies cum Getis alijsque commixta, sub tempora Honorij Cæsaris, iterum, ac sæpius effusa, Romam & Romanum Imperium vastauit. *Vide cap.* 26. 3920

Dictatura Syllæ, quando Capitolio incenso, *Sibyllini Libri* primùm conflagrarunt. Sed post restituti, quamuis non in pristinam molem, & integritatem, sub Honorio incensa Vrbe ita intereunt, vt soli Sibyllini cineres, seu quædam fragmenta, etiamnum supersint. *Vide promuls. & cap.* 30. 3940

C. Iulius Cæsar deuicto Pompeio Romanum Imperium inchoat. Sub hoc *M. Varro* rerum Romanarum grauissimus scriptor, *Crispus Sallustius*, *Cicero*, *Virgilius*, *Horatius &c.* 3971

Post cędem Cæsaris, & Triumuiratum *Octauius Augustus* in Imperio succedens, quartam, & vltimam Chiliadem annorum ab condito orbe feliciter concludit, quæ est vltima ætas Cumanæ Sibyllæ, qua quidem elapsa, noua progenies Christus alto cælo demittendus erat. Eo imperante *Strabo*, *Diodorus Siculus*, *Dionysius Halicarnassæus*, *T. Liuius*, *Ouidius* de Romanæ Vrbis primordijs scribunt, proximè ante Christum natū. cæteri autem post eumdem, *Plutarchus*, *Plinius*, *Florus*, *Cornelius Tacitus*, & reliqua scribentium turma. 4000

Nascitur tandem *Christus* Homo Deus, sub quo & deinceps fabulæ omnes euenere, quæ toto hoc libro (præter supradictas) passim exponuntur. Hic enim antiquorum *Iesus* seu *Iasius*, *Iason*, *Hesus*, *Theseus*, tantum non *Iesus*, *Alcides*, seu *Hercules*, *Iuppiter*, *Iouis*, quòd *Ieoua*, cuius *Creta* patria falsò æstimata, quod *Christus* vocandus, quæ vox in Sibylla lecta a Κρης seu *Cretao* non multùm abludit. *Magnum* idem *Iouis Incrementum* dictus, quod Patris Ieouæ æterna sit proles. *Mars* idem & *Mauors* atque græcè Ἄρης quasi Mariæus, Mariæ filius, *Apollo* seu *Phœbus*, *Mercurius Maia* seu Maria genitus, *Iacchus*, seu *Bacchus*, quia Ioachæus, *Liber & Lyæus*, quòd Mundi Redemptor atque Liberator, sub vini specie olim occultandus. Idem *Aesculapius*, *Cupido*, seu diuinus Amor, *Hyppolitus*, *Virbius*, *Achilles*, *Anchises*, *Daphnis*, *Adonis*, quasi Adonai, *Narcissus*, quia Nazarenus, seu floridus vocandus, *Oedipus*, quia crucifixus, &c. Quibus autem vocabulis Diuinitatem eius vates expresserint, toto hoc libro passim & altero vberiùs, eodem fauente, cernes explicatum. Ex quo sanè liqueat, antiquorum *fabulas* verissimè ab Apostolo Petro *doctas* appellari. 4021

CA-

CAPVT XXXII.

Residuæ Quæstiones, quæ ad Latij & Europæ Annales quadamtenus spectant.

PLutarchum imitatus, qui de Romanis rebus plurimas quæstiones instituit, ad hanc calcem libri easdem conieci, ne ordinem rerum nimium abrupissent, superioribus adiunctæ. itaque de Italia primum quærendum occurrit:

1 *Cur Virbium quemdam ab inferis excitatum, in Aricinæ Dianæ* Italo *nemore latitare ferant?*

Virbium igitur *secretò* atque *nube tectum* in Italia latentem, postquam ab inferis fuerat excitatus, nemo non Christum esse dixerit, qui quod a morte olim rediuiuus, *bis vir* seu *Vinbius* hic agnominetur. Is enim, quod de Virbio narrant, ad inferos descendente, vidit quoque *luce carentia regna*. Sed *medicamine valido & fortibus herbis*, ope Pæonia, hoc est, Creatoris, à Π[illegible] fingo, *Dite* seu Dæmone *indignante*, vitam recuperat, & *nubibus densis* specierum panis atque vini, a *Diana* seu Diuinitate ita coopertus, vt *nec cognoscenda ora* præ se ferat, ætatem diuturnam *viuit*. *Et* patria Iudæa relicta, Lucos *Aricinos* seu Templa Latina incolit, cæmeteriorum arboribus, vt luci, inumbrata, idque beneficio, & *sub nomine Dianæ*, seu Diuinitatis. Hunc autem *minorem Deum* Ouidius vocat, quod humanitate, quam assumpsit, minor, Patrem Deum se maiorem habeat. o docta fabula! Sed cur is Virbius *filius Thesei*, ac etiam *Hyppolytus* dicitur? Mysterium quoque id innuit. illum enim Virbium sic latentem Iesus, antiquorum *Theseus*, tanquam Pater quidam progenuit, quando Eucharistiam sacram instituit. Quòd verò illum Apostoli, tanquam equi quidam à *Neptuno* seu Pneptuno Spiritu Sancto incitati, sacrificijs suis in varias orbis partes distraxerint, & in plures hostias, siue hostiarum etiam particulas olim diuiserint, ab ἵππως & λύω, quasi equis in partes solutus, *Hyppolytus* dicitur. Qui quidem id passus, ob nimium amorem suæ *Phædræ* nouercæ, Ecclesiæ Gentilis, quæ *Phædra*, quasi Petra dicta, hoc est, *Romana* siue *dilatata*. Atque hæc fabula antiquis Tragædis argumentum præbuit, in quo parens *Theseus* distracta Hyppolyti *membra*, & deartuata, rursum inuicem iungit, quod Christus pluribus quasi hostijs diuisus, vnum totum & integrum sese quasi reficiat in Eucharistia. Rectè quoque Seruius a quibusdam ait Virbium *Solem* existimari, ob solem iustitiæ Christum orbe Eucharistico inclusum, cuius propterea fas non esse dicant *simulachrum tangere, quod nec sol tangatur*, veriori causa, quod prophanis aut Laicis manibus istud Sacramentum nefas attrectari, de quo à Sibylla veteres fuerunt edocti, vti de reliquis, quæ mox explanantur.

Metc. 15.

Ib.

Ad Aen.

2 *Quamobrem Romani in eodem Aricino Nemore, Seruum quemdam fugitiuum, qui priorem alium interemisset, continua serie, Sacerdotem ac Regem creabant?*

De hoc barbaro ludicro Strabo audiendus: *Barbaricus ac Scithicus mos apud id Templum* (Dianæ Aricinæ) *obtinet. profugus quippe constituitur Sacer-*

An. Rom. l. 5.

Sacerdos, qui priorem Sacerdotem sua trucidauerit manu, strictoque semper gladio paratus ad insultus propulsandos circumspicit. de hoc & Suetonius: *Nullus tam abiectæ conditionis, tamque extremæ sortis fuit, cuius non commodis* (Caius) *obtrectaret. Nemorensi Regi, quod multos iam annos potiretur Sacerdotio, validiorem aduersarium subornauit.* Item Ouidius In Caio c. 35.

Vallis Aricinæ, Sylua præcinctus acuta Fast. 3.
Est lacus, antiqua Religione Sacer.
Regna tenent manibus fortes, pedibusque fugaces,
Et perit exemplo postmodo quisque suo.

Et alias

Ecce suburbana Templum nemorale Dianæ,
Partaque per gladios regna nocente manu.

Hunc igitur morem liquet ob Sibyllam institutum esse, quæ Romæ Sacerdotes Reges (regalè enim Sacerdotium vocatur) seruos seruorum Dei, Pontifices Summos, qui Dianæ, hoc est, Trinitati seu Diuinitati sacrificium offerrent, violenta morte ob Christum perpessa, quamplurimos inuicem successuros canebat. Itaque Romani regium nomen formidantes, hoc commentum ludicrum excogitauere, quo oraculi sortem adimpleri stultè crediderunt.

Cur Taurica sacra, in quibus hospites immolari solerent, in eamdem Ariciam translata esse fabulantur, & quinam Pylades & Orestes, qui ab Iphigenia Sorore in iisdem agniti, atque liberati, clam communi naui in patriam fugere? 3

Nam hanc fabulam Hyginus in Mythologicis, & commentator Virgilij Seruius ex Hygino refert. Sed nemo Ouidio elegantius in Tristibus, & De Ponto scribens. Taurica igitur sacra Dianæ fieri consueta, Tauricorum seu Turcorum feram consuetudinem supra intepretati sumus, qui hospites siue peregrinos Christianos captiuos, suæ Lunæ, vel Dianæ quasi sacrificant, dum eos ibidem vsque ad mortem detinent, & sæpius necant, vita temporali & spirituali nonnunquam ablata, cum Maometismum profiteri cogunt. Sed quia barbarum hunc morem idololatræ Romani olim superare deberent, & tribus sæculis, peregrinæ, hoc est, Christianæ Iudæa allatæ religionis ac fidei homines, Dianæ ac Iouis simulachris summa sæuitia atque inauditis supplicijs, vt victimas quasdam immolare, propterea hæc Taurica sacra in Latium seu Ariciam translata, quæ suo nomine terram *dilatatam* sonat, docta fabula cecinit. præterquam quod in Sylua Aricina Diana ab his coleretur. *Pyladis* insuper & *Orestis* commentum ac *Iphigeniæ* ad eosdem Italos seu Romanos spectat, qui in his nefandis & Tauricis sacris, Petrum *Pyladem*, hoc est, cæli ianitorem a πύλη ianua sic agnominatum, & amicum eius indiuiduum *Orestem* Paulum, Vas electum & prædestinatum à verbo ὀρέγω, nefariè mactarunt, idque *Iphigeniæ* sororis manu, nam *Iapheti* Romani Italia *proles*, quæ *Iphigenia*, postmodum Petri atque Pauli *Soror* per fidem effecta. At fabula, inquies, eos *liberatos*, non mactatos ait. Equidem *liberatos*, sed corporis vinculis, sed mortalitate, morte propter Christum piè tolerata. cur ergo hos eadem soror agnouisse fertur, atque in patriam simul nauigasse? quod *Iphigenia* (*Iapheti*, non *Iephtes* filia in ceruam mutata, de

cap. 26. ad Aen. l. 2. lib. 1. & 4. lib. 3. & 32

qua supra dictum, nam id cautè distinguendum, quod fabula confundit) per fidem susceptam horum soror facta, post fratres agnorit, idque per *literas*, puta, Sibyllinas, atque *colloquium*, Verbi Euangelici: sed post libertatem à corporum vinculis, vt mox est dictum, & communi cum eis Ecclesiæ naui, clàm idololatris, ad patriam cælestem iter rapuerit. At enim *Orestem* Matris homicidam ferunt, ac ideo furijs agitatum multis Græciæ locis oberrasse. Et id verissimè. Nam Paulus spirans minarum & cædis ad Hierosolymam, Ecclesiam Matrem enecabat, Christum persequendo. ob cuius conscientiam sceleris, postmodum tot labores passus, tot Græciæ locis, alijsque ob eamdem Ecclesiam Matrem propagandam oberrans, crimen expiarit. Specialiter etiam Petrus atque Paulus Dianæ deuoti (quam triplici ore antiqui pingebant) ac oblati finguntur, quod *Tergemina* porta ad supplicium egressi, & ante *Trinitatis* aram & sacellum, quod postea constructum, verberibus cęsi, quòd denique ad Fanum Dianæ Paulus obtruncatus, vbi & fons triplex eiusdem Symbolum Trinitatis emersit. Quod etiam Lacones à Sibylla instructi, sacrificio alio quondam præcinebant, vnde ad eosdem Dianam translatam quoque fabulantur, de quo quidem Seruius: *Cum Romanis sacrorum* (Dianæ) *crudelitas displiceret, quamquam serui immolarentur, ad Laconas est Diana translata, vbi Sacrificij consuetudo adolescentum verberibus seruabatur, qui vocabantur* [illegible]*, quia aris superpositi contendebant, quis plura posset verbera sustinere.* Inde igitur Pyladis & Orestis contentio & certamen enatum, vel ad plura verbera pro Christo ferenda, vel ob crucis supplicium, quam auidissime etiam Paulus ambiebat. Sed cur cum ijsdem *Iphigenia* soror simulachrum Dianæ dicitur abstulisse, & in meliora loca transtulisse, vt ijdem Poetæ referunt? nisi quod Dianæ Idolum Romæ, ac Romano Imperio eripuerint, & melius illo Trinitatis signum atque Sacramentum in meliora & Christo vero Deo sacra Templa intulerint, quam quidem Dianam *fascelidem* vocarunt, & *in fasce lignorum absconditam* propterea dixere, in quo vnum binculum Naturæ vnitatem, plura autem ligna Personas plures repræsentarent, vt de Trinitate fuerant à Sibylla edocti. Cur igitur, inquies, postmodum Christiani simulachrum Dianę, cum cæteris euerterunt, si id Trinitatis ac Diuinitatis aliquod signum fuit? quia vt signum mendax, & plurimis mendacijs scatẽs, ab Gentilibus Sibyllam malè assecutis, fuerat institutũ: Nam idolum ligno, ære, auro, aliaue materia constans, aut apud eosdem Diuinitas erat, de quo quidem Scriptura tum vetus, tum noua sæpe conqueritur. aut sanè apud quosdam magis sapientes, Numinis effigies quædam, quod nullum, atque falsum erat. exempli causa, Dianæ idolum, mulierem mortalem exprimebat, quæ olim in terris vixisset, quæ cum pluribus alijs Dijs ac Deabus diuinitatem esset assecuta, cum alijs mendacijs ac blasphemijs pluribus, quę Diuinitatẽ ipsam interimunt. Vnde sapienter Apostolus *Idolum nihil esse* definit, tum in se *formaliter*, vti schola loquitur, tum etiam *obiectiue*, quòd nullum Numen repræsentet. At si Iudæorum ritus atque Sacramenta diuinitus olim etiam instituta, ideo modò reproba, quod Messiam venturum mendaciter figurent, qui modò aduenit, quantò magis idola damnanda atque euertenda, quæ tot mendacijs, ijsque fœdissimis, ac diuina prorsus maiestate indignis

olim

olim laborabant? verum de hoc argumento, libro altero fusius. Nunc quærendum superest, cur Orestis *ossa Romam ab Aricia translata*, & *condita* ante Templum Saturni ad Capitolium, quoque tradiderint? quod Orestis Pauli non solùm ossa, sed carnem & neruos, hoc est, totum corpus in Mamertino carcere ante ædem Saturni abscondi oporteret, & custodiæ mandari. Nam et eiusdem festum celebrandum docta fabula prædixit, de quo apud Euripidem eidem Oresti sic Minerua loquitur: Seruius ib.

Et hanc legem pone, quando populus celebrabit festum In Iphig.
Tua à cæde liberationis, admoueat ensem
Ad viri ceruicem, & sanguinem eliciat,
Propter sacratam Deam, vt honores habeat, nempe diuinitas, quod in eius honorem mortem oppetieris.

Quid amici Nysus & Euryalus à Latinis cæsi sibi volunt, & mutui amoris pro morte obeunda certamen? 4

Nam Virgilius id totum descripsit. *Nysus* itaque *Christus* floridus siue Nazarenus, ab hebræo *Nitsa*, quod est floris nomen. *Euryalus* autem, vti nomen εὐρὺς, hoc est, *Lati* indicat, *Romanus* nempe Christianus, qui ambo à Latinis idololatris cæsi. *Nysus* quidem ad Solymam, pro Euryalo amico redimendo ab æterna morte, *Euryalus* autem in toto imperio Romano per trecentos annos martyrio affectus ob Christum *Nysum*, siue Nazarenum suum Redemptorem. An.

Cur Curtio equite in lacu absorpto, voraginem infernalem in foro Romano clausam fabulantur? 5

Quòd post Mezentium Tyrannum cum equo Tyberis lacu haustum, tempore Constantini, cum vorago ingens & gurges quasi infernalis hians in Romano foro adhuc appareret, vbi modo D. Virginis Templum *à pœnis inferni liberantis* dictæ, vti inscriptio ibidem affixa testatur, atque isthic Draco innumeros ciues adhuc idololatras pestifero halitu suo enecaret, ob eum placandum Vestales Virgines, in eius specum cibos coniijciebant, & de sacrificio insuper illi offerendo deliberatum est. Quam superstitionem non ferens Syluester summus tum Pontifex, ad Draconis antrum & foueam cum Clero descendens, eidem fauces obligauit, & foueam illam pestiferam obstruxit. Vnde de gurgite occluso in Romano foro, vbi *Curtium Lacum* etiam hodie recepta opinio statuit, est enata fabula. Ac Draconis historiam quidem Cæsar Constantinus Epistola missa Episcopis confirmat, & cum eo alij quàplurimi authores. Fabulam autem huius vaticinam Propertius ante natum Christum hoc modo describit, nisi quod pro Roma Lanuuium statuat, commune nomen *dilatatæ* cum Roma sortitum: Isid. in dec. Pat. Vincétius spec. hist. p. 2. Antonin. hist. vniuers. p. 2. Metaph. in vita Sylu.

Lanuuium annosi vetus est tutela Draconis l. 4 el. 8.
Hic vbi Tartareæ non perit ira moræ.
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetrat Virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni serpentis honos, cum pabula poscit
Annua, & ex ima sibila torquet humo.
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
Cum temere anguineo creditur ore manus.
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas,

Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum,
Clamantque Agricolæ: fertilis annus erit.

Quod enim in Romana Vrbe, quæ nomen *dilatata* gerit, vti sæpe dictum hoc portentum euenturum esset, per *Lanuuium* forsitan, quod similiter *dilatatam* sonat, *La* atque *Naba*, a Sibylla expresserit Romam, vnde Lanuuini crediderint id apud se gestum, iuxta Propertij carmen, atque illud Æliani: *Apud Lanuuium Latij oppidum sacer est lucus in luco verò antrum est amplum ac profundum, quod Draconis est cubile*. Sed cum Propertius sciret, Vestales Virgines, quæ Draconem pascerent, nequaquam Lanuuij, verùm Romæ esse, pro his Vestalibus *puellas Virgines* et *castas* substituit. *casta* autem *Virgo eo penetrans et rediens*, vti scribit, *in colla parentum*, S. Syluestrum fabulosè significat, Virginem ac purum Sacerdotem, qui summa Matris Ecclesiæ lætitia, Dracone obstructo, non pasto, ex hoc antro redux exceptus est. nam *annum* sequentem idololatris ad Christum conuersis tam *fertilem* reddidit, vt triginta millia baptismum Christi Romæ susceperint.

Hist. Anim lib. 11.

6. *Quid Caculus sibi vult, Prænestinæ fundator Vrbis, igne generatus, ac filius Vulcani propterea creditus?*

Etenim Virgilius de eo sic canit:

Aen. 7.

Nec Prænestinæ fundator defuit Vrbis
(Vulcano genitum, pecora inter agrestia Regem,
Inuentumque focis, omnis quem credidit ætas)

Caculus. ad eum locum Seruius ita commentatur: *Præneste erant duo fratres, qui diui appellabantur. horum soror dum ad focum sederet, desiliens scintilla eius vterum percussit. Inde dicitur concepisse. Postea enixa puerum, iuxta Templum Iouis abiecit, quem Virgines aquatum euntes iuxta ignem inuentum sustulerunt, qui haud longè à fonte erat, vnde Vulcani dictus est filius. Hic postea collecta multitudine, postquam diu latrocinatus est, Prænestinam ciuitatem in montibus condidit, & cum ad ludos, vicinos populos inuitasset, cæpit eos hortari, vt secum habitarent, et pro gloria iactare, se filium esse Vulcani. Quod cum illi non crederent, inuocato Vulcano, vt eum filium comprobaret, omnis illius multitudinis chorus est flamma circumdatus, quo facto commoti omnes simul habitauerunt*. Hactenus quidem Seruius. Cæculo autem illo fabuloso magis obcæcatum hunc esse oportet, qui non videat hunc *Caculum*, hoc est, *dilatatum*, a *Caa* & *Cala*; Romulum Petrum esse, vnde similia quædam et vtrique communia narrantur. Ille enim Rex Pastorum Ecclesiæ Christi, ille inuentus inter ignes die Pentecostes, ille *Prænestinæ*, hoc est, *Romanæ*, siue *dilatatæ* Vrbis spiritualis parens & fundator. Ille de sorore sua Ecclesia, igne Spiritus Sancti in vtero percussa, ad Hierosolymam prodigio enatus, ille quoque ad fontem baptismalem abiectus. illum seu illius fidem Ecclesiæ Virgines ad aquas baptismi currentes auide sustulerunt, Is Vulcani filius, hoc est, *dilatati*, a *Bol* atque *Cana*, nempe Spiritus Sancti, qui totum orbem terrarum repleuit, is clanculum & furtim Romæ Christianam multitudinem collegit, metu Imperatorum, vnde latrocinans à latendo dictus. Is denique ad ludos, seu ordinationes sacras, vti supra de Romulo in raptu Sabinarum habes

ex-

explanatum, populos Latinos omnes inuitauit, illis supradicti Spiritus ignem atque flammas diuinitus immisit, quibus planè incensi, in Ecclesia Romana simul habitarunt.

Quidnam item per Reginæ Helernæ lucum sibi volunt, ex quo Carnam Deam, vxorem Iani natam prædicarunt? 7

Ouidius in Fastis hanc fabulam refert. est autem *Helernæ lucus*, Templum S. Crucis vulgò *in Hierusalem*, precibus S. Helenæ Matris Constantini, quam *Reginam Helernam* vocant, Romæ ædificatum. *Lucum* autem dixere hoc Templum, vel ob cæmeteria arboribus instar Syluæ vmbrosæ, quæ Templorum ferè ambitum cingunt, vel potius ob arbores Crucis nempe Christi Domini, & boni Latronis, quarum fragmenta ibi seruarētur. Et quia Ecclesia Romana per meritum Crucis Christi coaluit, ideo *Carnam* Deam cardinis seu Ianuæ cælestis, atque Iani cœli Ianitoris coniugem, eamdem Ecclesiam ex hoc luco satam fabulati. *Pontifices* denique *Helernæ* sacra quoque offerebant, quod hæc D. Helena sanctorum numero esset adscribenda, & propterea ad eius honorem sacra celebranda.

Quæ Dea Lucina ab Romanis solita inuocari, vt nascentibus opitularetur? 8

Hæc S. Lucina Matrona Romana in Diuas quoque referenda, vnde Dea dicta est. quam eò quòd ex Sibylla scirent, nascentibus cælo, ac vitæ immortali S. Martyribus, egregiè ac fortiter opem allaturam, horum corpora post mortem ab iniurijs Tyrannorum tuendo, & in cæmeterio suo clam sepeliendo, propterea Romana antiquitas vocabulo *natalis* decepta in Sibylla lecto, in partu corporum ad vitam mortalem, vt Deam, inuocabat.

Quid monstrum Italiæ Cacus ab Hercule victus significat? 9

Is Κακὸς siue *malus* spiritus, nempe *Caco dæmon*. Ideo enim apud Virgiliū.

Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)
Euomit, inuoluitq; domum caligine cæca,
Prospectum eripiens oculis, glomeratque sub antro
Fumiferam noctem, commixtis igne tenebris.

Quem quidem animorum Tyrannum, *Hercules* Heros magnus Christus ex Auentino Italiæ specu extractum, Crucis *claua* (cui infixi claui) quasi oppresserit. Nam Dæmonem Christus suo Euangelio & virtute Crucis, in toto Latio ac Romæ prostrauit, præcipuè in colle Auentino, vbi S. Petrus in ædibus Priscæ domicilium habuit. Neque id sine ardua atque graui pugna (quam Poëtæ suo more, spiritualium rerum ignari describunt) eò quòd persecutio Tyrannorum diu in Romana Ecclesia durarit. ob Cacum autem ab Hercule Christo aliquando cæsum, & specu emotum, *sacrum Herculis institutum Romæ* fabulantur, quod Sacrificium Missæ præsignificabat, in quò *Potitij* & *Pinarij* Diaconi, & *Ara Maxima* Deo esset erecta, quod hostia maxima in eadem Christus Romæ immolandus, iuxta illud *V*irgilij

Ex illo celebratus honos, lætique Minores Aen. 8.
Seruauere diem, primusque Potitius Author,
Et Domus Herculei custos Pinaria *Sacri*
Hanc Aram luco statuunt, quæ Maxima semper
Dicetur nobis, & erit quæ Maxima semper.

Præterea cognitum Herculem ab Euandro (Iaphet) atque salutatum sic

Li-

Liuius demonſtrat : *Ioue nate Hercules ſalue, te mihi Mater Europaorum, veridica interpres Deum, aucturum cæleſtium numerum cecinit, tibique Aram hic dicatum iri, quam opulentiſſima olim in terris gens Maiorem vocet*. Quod autem *duos eximios boues* de grege Herculis Scriptores Cacum *abegiſſe* ferunt, & *ſpecu incluſiſſe*, cùm is ad Tiberis ripam quieſceret, de Petro ac Paulo Romæ à Nerone Diaboli inſtinctu, *cuſtodiis incluſis*, ac etiam *ſepulchro* poſt necem illatam, id intelligendum. *veſtigia* verò boum *auerſa* & *ſolo defixa* ad Petrum alludunt, non ſolita aut recta figura, ſed capite in terram, & pedibus ſiue veſtigijs in cælum conuerſis, affixum Cruci ac mortuum. *Mugitus* autem *eorumdem boum*, deſiderio aliorum in grege relictorum, Apoſtolicum Zelum inſinuat pro grege Herculis ſeu Chriſti, quem morientes illi relinquebant. quo mugitu Apoſtolico factum, vt Hercules Chriſtus, quaſi excitatus, poſt longam cum Caco luctam, illum è ſpecu Romano *extraxerit*, & *fœdas rapinas boum cæſarum*, Martyrum interemptorum, vti boues victimæ ſolebant, horum cryptis ſub terra detectis, *cælo oſtenderit*. vnde idem Hercules Chriſtus *Augiæ ſtabulum*, eamdem Italiam *Augiam* ab augendo dictam. *ſtercoribus & fimo* idolorum *repurgaſſe* dictus, & *Hydram* eiuſdem Imperij Romani, idololatriam, *multis capitibus* Cæſaribus *fæcundam*, tandem *exſecuiſſe*, qui etiam *Gygantes* alia fabula vocati, quos ille eodem in Latio vicerit.

10 *Quis Phaeton in Eridanum & Padum poſt orbem crematum decidiſſe dictus, quæ ſorores eius Heliades, & cognatus Cygnus Lygur appellatus?*

Duplicem Phaetontem Iaphetum, & Heliam, non rectè fabula vnum fecit. de illo nos ſupra qui in Padum lapſus, nunc de hoc altero, qui in Eridanum et eiuis Heliades ſorores, & cognatus Cygnus, reſtat explicandum, hic eum Helias à φαίνω appareo, Phaetontis nomen ſortitus eſt, quòd ſub Antichriſto iterum ſit *appariturus*, & quia iamdudum curru igneo translatus, rurſum ad Iordanem & Solymam veniet, contra iſtum Antichriſtum liberè Chriſtum profeſſurus, & mundum per aliquod tempus eiuſdem amore incenſurus, ab illa bellua tandem interimendus, hinc enata fabula, quod currum ſolis Phaeton aſcenderit, & incendium ingens terris immiſerit, ob quod fulmine ictus in Eridanum ſeu Iordanem deciderit. *Heliades* autem *ſorores* Phaetonta flentes et lugentes, *in arbores mutatas*, ſiue *trunco arborum incluſas*, ex quarum lachrymis *electra* naſcantur, *nuribus*, vt Ouidius ait, *geſtanda latinis*, Carmelinas Sorores eſſe liquet, *Heliades* ab Helia dictas, ob quem flent & lugent, eò quod eius inſtitutum ac ordinem Monachalem amplexæ. Nam Monachi officium flere, & peccata plangere. Quod porrò *corticibus arborum incluſæ* dicantur et *pedibus retentæ*, ad clauſtrum earum ſtrictiſſimum pertinet. *electra* autem ex his *ſtillantia*, *ſcapularia* cenſemus, quæ *nuribus Latinis* (Eccleſijs) mittunt, vt ab his geſtentur, *electra* dicta, aut verius alectra, ſeu alexicaca, quod mala depellant, ab ἀλέξησις, quod *defenſionem* verbum ſignificat. Iam *Cygnus* Phaetontis *agnatus*, *Vrbes fugiens*, *ſolitudinis amans*, Patres Carmelitæ, quia Phaetontis Heliæ cognatam albedine et candore veſtem non modò geſtant, vnde Cygni appellati, ſed etiam cognatum et ſimile viuendi inſtitutum ſeruant, et cognatum locum ſiue ſedem in Mõte Carmelo, vbi cum Helia ſolitarij multis

Met.

tis sæculis ante Christum natum, & postea vixere. Saracenorum verò postea metu, quidam in Lyguriam & Latium appulsi, *Lyguris Cygno* nomen dederunt. Horum verò mons Carmel & Ordo, quia D. Virgini cōsecrandus erat, hinc docta fabula *Veneri* Cupidinis Matri, quam Deiparam esse supra ostendimus, *caros olores*, siue *sacros* finxit, *qui* eiusdem *currum*, siue cultum, communi iugo iuncti *promoueant*.

Cur Ardeam item Italiæ oppidum igne concrematum atque Turni patriam, in auem eiusdem nominis mutatam finxere? 11

Ea sanè fabula Romanæ Vrbis vaticinium fuit, à Barbaris quondam occupandæ, atque incendendæ, quæ *Ardea* quasi *Ardua* dicta, id est, *Alta* Roma, *Turni* siue filiorum *Saturni patria*. Sed quia post illam euersam atque concrematam, in cineribus & ruinis eius Vrbs altera Roma excitanda erat, priori minimè par vel in speciem, aut magnitudinem, vel ad sæculare imperium atque potestatem, vel in linguæ (Latinæ) sonum, sed veteri Romæ solo nomine similis, hinc fabula emersit de *Ardua* Roma in *Ardeam* auem macilentam, & tristiùs sonantem conuersa, & semper pallentem a barbarorum nempe irruptionibus metu. de qua Ouidius Met.19.

cadit Ardea Turno Ib.
Sospite dicta potens, quam postquam barbarus ensis
Abstulit, & tepidæ pauerunt tecta fauillæ,
Congerie è media tum primum cognita præpes
Subuolat, et cineres plausis euerberat alis.
Et sonus, et macies, et pallor, et omnia captam
Quæ deceant Vrbem, nomen quoque mansit in illa
Vrbis, et ipsa suis deplangitur Ardea pennis.

Cur Cippo Genutio cum Vrbem triumphans intraret, enata cornua fabulantur, quæ ipsum fore Regem Romæ portenderent? 12

Cum enim is ab hoste victor, triumphans Romam ingredi parat, sibi *gemina cornua* sub frontem sensit erupisse, quæ ipsum fore Regem nuntiarent. Quibus ingeniosè suo more Poëtæ Sibyllæ oraculum, de Monachis in Abbates, & quosdam quasi Ecclesiæ Reges, Episcopos, ac Præsules infulatos promouendis, olim descripsere. Cippus enim *cupitio* regendū Monachum præsignabat, *Genutius* à *Genâ*, & *T* eumdem *dilatatum*, quia id non ante Monachismum longè latèque propagatum euenit. Monachus enim tunc victor ab hoste Dæmone reuertens, ob res præclaras pro Ecclesia gestas, à Romanis Patribus decreto honore ac quasi triumpho, Sacerdotali *primum coronæ insignis* effectus est, dein *geminis cornibus* insignes mitras & infulas, Regis siue Episcopi Ecclesiæ insignia in fronte & capite tulit. Sed quanta modestia Regium hoc insigne, tiaram cornutam, atque Ecclesiæ dignitates omnes, primorum Monachorum Patres siue Patriarchæ essent auersaturi, illa *Cippi* oratio apud Ouidium luculenter docet. Cum enim Aruspex his cornibus inspectis, Regem Cippum Genutium ita salutasset: Met.16.

Rex ò salue, tibi enim tibi Cippe, tuisque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus Arces.
Tu modo rumpe moras, portasque intrare patentes
Adpropera, sic fata iubent, namque Vrbe receptus
Rex eris, & sceptro tutus potiere perenni.

Mo-

Modestissimus Monachus

Rettulit inde pedem, toruamque à mœnibus Vrbis
Auertens faciem, procul ò, procul omina, dixit,
Talia Dij pellant, multoque ego iustiùs æuum
Exul agam, (in Eremo) *quàm me videant Capitolia Regem*.

Quamquam multos Monachos in Ecclesia Romana Reges, ac Rectores Capitolia viderint, non solùm Abbates geminis Mitræ cornibus decoros, qui *sceptro* seu pedo *perenni potiti*, sed & Episcopos, atque Pontifices Supremos. Atque ad Cipporum Monachorum gloriam illa quoque pertineant, quæ Ouidius subdit: *Proceres Latij decreuisse*, ne muros intraret Cippus, quia Monasteria prima ferè extra Vrbes, *ruris* tamen *honorati* (nempe dominio) *tantum permisisse*, quantum *ab oriente vsque in occidentem* (Orientali, & Occidentali Ecclesia) *posset arando complecti*. Infularum *illa* quoque *cornua* concessisse *auratis* Templorum suorum, ac Cœnobiorum *postibus insculperet*, vti longo æuo illa permanerent. Vnde adhuc hodie Monachorum Ædes sacræ, ac prophanæ, innumeris prope hisce cornibus fulgent. Quæ omnia eleganti, ac vaticino carmine, vtpote ante Christum scripto, Naso prosecutus:

Ib. *At Proceres, quoniam muros intrare vetaris,*
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedere,
Quantum depresso subiectis bobus aratro
Complecti posses, ad finem lucis ab ortu,
Cornuaque auratis miram referentia formam
Postibus insculpit, longum mansura per æuum.

12 *Cur fabulæ tradunt Iouem in Aquilam mutatum, Ganymedem ob eodem in cælum translatum, & oua eiusdem volucris, Iouis sinu foueri, illamque fulminis ministram effectam?*

Non enim hæc parum ad Romanæ Vrbis dignitatem faciunt, cuius insignia Aquilæ. Nam *Iouem* audire *in Aquilam conuersum*, quidnã aliud est, quam Ieouæ Christi Ecclesiam ad Romanas Aquilas, siue in Latium esse transferendam? ibidemque *Ganymedem* Latinum hominem siue *dilatatum* à *Gana* & *Mada*, in regnum cælorum, hoc est, Ecclesiam esse *rapiendum*, imo ad sublimis & quasi cœlestis Sacerdotij gradus euehendum, vt *Ambrosiam, & Nectar* Eucharisticas dapes, in Sacrificijs ipsi Deo offerat, *Hebe* fœmina ab omni Templi ministerio *amota*, quæ primis Ecclesiæ temporibus, Diaconissæ, alijsque munijs fungebatur? *Oua* autem *Aquilæ* adeo Ioui cara, vt eius diuino *sinu foueantur*, quis non intelligat, Romanæ Ecclesiæ semen & posteros ita Christo Ieouæ dilectos futuros, vt peculiari eius cura *foti* numquam deficiant, sed perpetuò aliæ ex alijs Aquilæ inde oriantur? Iam *fulminis* hæc Auis propterea *ministra*, quod excommunicationes & quæuis censuræ, & cætera Dei seu Ieouæ *fulmina*, quæ spiritualiter hominem interimunt, *in vnguibus Aquilæ*, hoc est, in Romanæ Ecclesiæ manu atque potestate à Ieoua Christo essent *reponenda*.

13 *Quisnam ille Perseus, qui tot mortales in Petram mutarit, & de quo mira alia fabulantur?*

Non enim omittendus fuit, quòd ad Ecclesiæ Romanæ decus quam maximè spectet. Nam *Perseus* ægide seu scuto Medusæ effigie claro, obuios

nios quosque sibi renitentes *in petram conuertens*, ipse idem Christus, verus *Dominus* siue *dilatatus* ab hebræo *Paras*, *Danaes* Mariæ *Iordanea* seu Iudææ *filius*, *ex aurea* S. Spiritus *pluuia* in loco secreto *conceptus*. huius *scutum*, pellis nostra assumpta, seu Euæ *Medusæ* peccatricis. quæ *Mathusa* seu *sapiens* suo malo fuit, assumpta, inquam, non in se, verum in effigie seu *similitudine* nempe *carnis peccati*. hoc scuto per orbem quaquauersus volans in Eucharistia, suæ Diuinitatis quasi *Pegaso inuectus*, omnes sibi obuios, in *Petram* Romanæ Ecclesiæ conuertit, à *Petro Cepha* ita appellatam. fertur autē *Pegasus* Persei equus, ex *vtero Medusæ* prognatus, quia Christus Deus ex stirpe Euæ seu Medusæ genitus, vt filius Adam. Illum autem Perseum natione Iudæum *India*, *Achaia*, & *Græcia* omnis Templis extructis *honorat*, solus *Abramtiades*, mollius *Abantiades*, *Iudæus* Abrahamo ortus repudiat (ideo sine crisi atque prudentia dictus *Acrisius*) & ex *vrbibus Græciæ*, vti Paulo Apostolo ibidem prædicante factum, omni conamine *expellere* studet, iuxta Ouidium. Met.4.

Solus Abantiades ab origine natus eadem Ib.
Acrisius superest qui manibus arceat Vrbis
Argolicæ, contraque Deum ferat arma, genusque
Non putet esse Dei, neque enim Iouis esse putabat
Persea, quem pluuio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
Tam violasse Deum, quam non nouisse nepotem,
Pænitet, impositus cum cælo est alter, & alter,

Nam imposita cælo eius Diuinitate, ac Humanitate, Iudæum in fine mundi pænitebit, Persei Christi Diuinitatem aliquādo blasphemis violasse verbis, atque factis, & hunc sui Abrahæ ob carnem nepotem, minimè agnouisse. *Atlas* deinde *Rex Mauritaniæ, cui aurea poma* (fodinæ Americæ) *seruata*, ab eodem Perseo *in petram conuersus*, Rex est Hispaniæ, qui Mauris ibidem quondam imperauit, *Iapetionides* seu filius Iapheti ab Ouidio appellatus, quia à *Iapheti* nomine appellatiuo *Hispania* dicta, vt supra ostensum, & *Rex Hesperiæ*, nam Hispani suos nobiles *Adelatandos* quasi *Italos dilatatos* vocant. Quòd verò *Atlas* is dicitur *in petram conuersus*, *immensum creuisse*, iuxta illud Nasonis Ib.

Tum partes altus in omnes
Creuit in immensum (sic Dii voluistis).

Id ad Domū Hispanicam pertinet, quæ diu postquam ad *Petri* Ecclesiam *conuersa*, pluribus regnis *aucta* ac *dilatata* est. sequuntur eiusdem *Persei cum Andromeda nuptiæ*, quæ est, *gens Latina* ab Ἀνδρῶν & Μέδω, quasi *hominibus imperans*, huius autem *Andromedæ* Parens *Cepheus*, siue *Cephas* Petrus, gentis Latinæ spiritualis parens. *Cassiope* Mater, hoc est, *dilatata*, Ecclesia Latina, à *Casa* atque *Pa*, quæ *generi*, nempe Christi, *meritis* in cælum translata, *sidus* effecta est. *pretium* autem *Andromedæ* a tetro monstro, Dæmone, *liberatæ ad* baptismi *aquas*, *nuptiæ* eiusdem *Andromedæ* fuerunt, ideo enim *in mari prælium Persei cum Dracone*. *Dæmoni* autem eādem *obstrictam*, per *vincula ad rupem* aptè significāt, ilque *ob crimen materna linguæ*, nēpe Euæ parentis, quæ Dæmonē serpētem quondā allocuta, marito vetiti pomi esum persuaserat. *liberata* autè à monstro *Andromeda* hac nostra, eumdem Persea Christū liberantem.

Ib. *Auxiliumque Domus Seruatoremque fatentur*
Cassiope, Cepheusque Pater, resoluta catenis
Incedit Virgo, pretiumque & causa laboris,
Ipse manus hausta victrices abluit vnda,

In suis nempe Romanis, qui baptismi aquis abluti fuere. *Sacrificia* exinde *fiunt*, vt Metamorphosis exponit, & *conuiuium* nempe Eucharisticum, in quibus *thura* & *corona*, quæ dedicandis Templis appinguntur, *Musica instrumenta*, *Cantus* Ecclesiæ cum toto *Clero Cephei* siue Petri:

Ib. *largis solantur odoribus ignes*
Sertaque dependent tectis, & vbique lyræque,
Tibiaque, & cantus animi felicia læti
Argumenta sonant; reseratis aurea Valuis
Atria tota patent, pulchroque instructa paratu

Cepheni proceres ineunt conuiuia Regis, Christi Persei. inter quæ *concio eiusdem* ad Proceres *habetur, de Medusæo monstro superato*, quia exterius concionante homine, interiùs Christus prædicare solet. præclarum autem eius argumentum *Dæmon superatus*, omnis sanè fidei & felicitatis Christianæ radix.

Ib. *Dumque ea Cephenum medio Danaeius Heros*
Agmine commemorat, fremitu regalia turba
Atria complentur, nec connubialia festa
Qui canat, est clamor, sed qui fera nuntiet arma.

Ob persecutiones, quæ nuptias primas Christi cum Ecclesia Romana vehementer turbarunt. Generalis autem persecutio hoc loco descripta, ex *Indis*, *Aegyptiis*, *Græcis*, seu *Thessalis*, cæterisque gentibus. sed cur *Phineus* Hispanus inter primos *turbat*? nisi quia inter primos post Romanā gentem ad Christum conuersus, non tamen, vt fit, sine aliqua & graui initio pugna, nam se in *Hispaniam iturum* Epistola ad Romanos pollicetur Paulus, & Apostolus Iacobus eò ante illum fertur penetrasse. Horum igitur opera Hispanus *Phineus in Petram* seu Petri Ecclesiam *translatus* atque *conuersus* est. atque ita *conuersus*, *vt* diu vel semper *mansurus* in Ecclesia Petri illis verbis Persei, quasi prædicatur:

Mansura dabo monumenta per æuum,
In que Domo Soceri (Cephæi seu Cephæ) *semper spectabere nostri.*

& *Mendesius* ex Mendosiana puta familia ea pugna *cadit*, eo quod gentilis esse desineret. *Cadit* item *Astreus*, *Matre Palæstina*, *dubio genitore creatus*, ex Matre Iudæa, ac Patre in fide dubitante infirmos qui similiter ad Christū conuersus. in turba verò *Indus Athys* seu Æthiops, esse memoratur *Phinei* quoque *subditus*, quod Hispano India esset paritura. *Idas* verò *neutra arma secutus* Iudæus est, qui neque Gentilis, neque Christianus. *Cadit & Sacerdos Cereris*, specierum panis, *albenti velatus tempora vitta*, quia multi Sacerdotes, Episcopi, atque Pontifices summi eo persecutionum bello extincti sunt. *Pantalus* autem, qui *inter dapes* canentem irridens, *stygijs cane cætera, dixit, Manibus*, ij sunt histriones, qui Christianos, atque horum sacra atque cantus in scæna irridentes, Christiani effecti, & à Persei socijs quoque superati, vt martyrologia de multis amplam fidem faciunt. Irridentur quoque in hac persecutione, Christi Persei *miracula*, & *Magiæ* omnia illa tribuuntur: *Quære alium tua quem*

mo-

moueant miraculum dixit, *Thessalus*. & infra: *prosternit e humi iuuenem magica arma mouentem*.

Quidnam Philemonis ac Baucidis fabula quoque significat? 14

De hac Ouidius in Metamorphosi, quæ etiam non minus illustre Ecclesiæ Romanæ vaticinium fuit, atque eius Principum Petri atque Pauli, nisi quod Poëta Petrum in *Baucidem* fœminam, poetica quadam licentia mutarit, Pauli, *Philemonis* coniugem, eo quòd forsitan à Sibyllæ fœminino genere, *Cipho*, id est, *Petra* fuerit Petrus appellatus. cæterùm multa affert, ex quibus Petrus atque Paulus hi cognosci queant, vt cum præter alia, voluntaria eorum paupertas hoc versu indicatur: *paupertatemq. ferendo effecere leuem, nec iniqua mente ferendam*. Lib. 9. Ib.

Item cum ambo *Numinis Sacerdotes* dicuntur, & *vna eademque die simul obijsse*. Item cum *Ieuuam* seu Iouem, atque *Mercurium* (Mariæ vterinum Christum) à multis hospitio haud receptum, parua & paupere casa, *lautissimè accipiunt*. Locum insuper siue torum Numinibus magnis præparatum, quod ligneum altare fuit, ex salice, aut alia arbore, honoris causa, atque ornamenti in Missa consueti

Vestibus hunc velant, quas nonnisi tempore festo
Sternere consueuerant, sed & hac vilisq. vetusque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno. Ib.

Horum autem pietas atque religio in vilibus illis Templorum ornamentis elucet, quando

super omnia vultus
Accessere boni, nec inops pauperque voluntas. Sed miraculum perpetuum quod fit in Eucharistico conuiuio, vbi Deus simul cum homine accumbit, atque dapes libat, & preces, quæ à celebrante interea funduntur, illo versu Poëta explicare voluit.

Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti nouitate pauent, manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon.

Sed & hospitij amplissima merces, *ipsorum casa* siue domus parua *in Templum*, nempe Vaticanum, *mutata*:

Illa vetus domus, & iam casa parua duobus
Vertitur in Templum, furcas subiere columnæ,
Stramina flauescunt, auratáque tecta videntur,
Cælataque fores, adopertaque marmore tellus.

Alia item merces, quod barbarorum diluuio Roma vetere submersa, Domus seu Templum illorum illæsum extaret.

flexere oculos & mersa palude
Cætera prospiciunt, tantum sua tecta manere,
Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,
Mersa vident, quæcunque suæ pia culmina Villæ,
Sola loco stabant.

Aliud hospitij præmium, ambobus Sacerdotium concessum, & mors vno eodemque die obita, quæ omnia Apostolos Petrum atque Paulum clamant:

Esse Sacerdotes, delubraque vestra tueri

Posuimus, & quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem, nec coniugis vnquam
Busta meæ videam, neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur, Templi tutela fuere,
Donec vita data est &c.

sed cur *in arbores mutati* narrantur? quod horum status post mortem ex *varijs arboribus* confectæ. quæ item *coronis* floreis & aureis, summa religione à Christianis ornatæ, iuxta illud Nasonis.

equidem pendentia vidi
Serta super ramis, ponensque recentia, dixi;
Cura Deum Dij sint, & qui coluere, colantur.

Quo epiphonemate docet iconoclastas; qui res diuinas in terris curarint, in Diuorum numerum iure reponendos, & colendos post mortem, qui in vita sedulò Numen coluerint.

16 *Vnde Ecloga, Pastoritij cantus, Bucolici, Comœdia, Tragœdia in Latium adducta?*

Ex iisdem Sibyllinis folijs, quod *Ecloga* nomen quoque significat, quod *excerptam* reddit, nempè è *Sibylla*. Cum enim ab ea Romani accepissent, Deum humana indutum specie, boni Pastoris munere in terris functurum, & inter Virgineos Pastores, Episcopos, atque Sacerdotes præsentem futurum in Eucharistia, qui eum assiduo cantu ac psalmodia laudarent, inter Musas seu Nymphas (*A*ngelos) Virgineas atque puras mentes, qui ei velut Phæbo cuidam in montibus Altarium perpetuò assisterent, hinc Simia gentilitas, Pastores Tytyros, atque Corydones commenta, qui *Faunum* Christum crebro apparentem, & *Apollinem* eumdem Dæmonis exterminatorem, & *Pana*, qui curat oues, ouiumque magistros, à *Pane* Angelico Christo sub specie panis olim occultando, vnde illi cornua ob Eucharisticam Lunam appinxere, & *Daphnim* Laureum siue Lauretanum, & Matrem eius *Daphnen*, eamdem *Galatheam*, hoc est, Galileæ Deam, & *Phillidem* Ecclesiæ Pastoribus dilectam Virginem, & *Nysam*, quasi Nazaræam quoque cantauere. Horum igitur Pastorum *Amebæi cantus*, & *intercalares*, cum calamis, & Fistulis, hymnodiam, atque psalmodiam Ecclesiæ, cum Musica, & Organis varijs atque instrumentis, & alternos Sacerdotum cantus, cum carmine illo intercalari, quod semper Augustam Trinitatem laudat, nobis *præcinebant*. Illa verò nomina *Comœdia*, *Tragœdia*, nihil ferè aliud, quam *Latini cantus*. *Tragedia* enim à *Ta*, *Rega*, *ode* idem significat, verum quæ lugubrem Latinæ Ecclesiæ cantum designaret, vti *Comœdia* hilarem, à *Cama* & *ode*; *Bucolica* verò à *bucula* seu vitula ducta, immolanda hostia, sacrificij tempore cantum adhibendum. Atque ob organa Templorum *Syringa* ferunt *Panem* adamasse, & *Pastorum calamos*, ob Pastorum Ecclesiæ cantus, & varias *Nymphas*, *Camenas*, *Napæas*, ob Virgineos Angelorum coetus, qui Christo assidue in Templis adstarent, & *alterna* (alternam psalmodiam) coram eo *amarent*. At de *Pane*, *Fauno*, *Apolline*, seu *Phœbo*, altero libro diffusius agendum. *Daphnidem* modò Christum esse indicare sufficiet. Ideo enim *extinctum crudeli funere* hunc Pastores canunt, propter acerbissimam passionem ac mortem. Et quòd *Angeli Pacis* atque *Mater*, mortuum ad arborem Crucis *amarè deflerent*, propterea

Virg. Ecl. 5

Vir-

Virgilius subiunxit:

Vos Coryli testes, & flumina Nymphæ,
Cum complexa sui corpus miserabile nati,
Atque Deos, atque astra vocat crudelia Mater.

In quo quidem personæ decorum haud Poëta seruauit, vti satis liquet, qui Matris virtutes, fortitudinem, modestiam, atque pietatem in Deū nesciuit. *Ieiunia* verò *Quadragesimalia ob Daphnidem extinctum* illi versus clamant:

Non vlli pastos illis egere diebus Ib.
Frigida, Daphni, boues ad flumina, nulla neque amnem
Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
Daphni tuum Panos etiam ingemuisse Leones
Interitum, montesque feri, Syluaque loquuntur.

Quia vbique in gentibus, etiam ferissimis, mors Christi lugenda. De eiusdem item in cælum ascensu, & ab Ecclesiæ Pastoribus cum lætitia sæpius inuocandum esse, imo altaria illi erigenda, hæc sequentia doceat:

Candidus insuetum miratur limen Olympi, Ib.
Sub pedibusque videt nubes & sydera Daphnis,
Ipsi lætitia voces ad sydera iactant
Intonsi montes, ipsæ iam carmina rupes,
Ipsa sonant arbusta, Deus, Deus ecce, Menalca,
Sis bonus ô, fœlixque tuis, en quattuor aras &c.

Et de cantu Pastorum Ecclesiæ ad altaria eiusdem

Cantabunt mihi Damœtes, & Lyctius Aegon,

Hæc tibi semper erunt. vsque ad finem Ecclesiæ tuæ, ô Daphni, nam continuò subdit:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
Dumque thymo pascentur apes, & rore Cicadæ,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.
Vt Baccho, Cererique, tibi sic vota quotannis
Agricolæ facient, damnabere tu quoque votis.

Per *Cererem* & *Bacchum* panis, vini & sacrificia insinuat Quia & pauimēta Templorum herbis, folijsque inspergenda, fontesque baptismales in Paschate ramis inumbrandos, & tumulos in memoriam eius erigendos cum varijs inscriptionibus, vti fieri videmus, ex sequentibus liquet:

Spargite humum foliis, inducite fontibus vmbras,
Pastores, mandat fieri sibi talia Daphnis,
Et tumulum facite, & tumulo superaddite carmen:
Daphnis ego in Syluis (Lauretæ) *hinc vsque ad sydera notus,*
Formosi pecoris (Christiani ouilis) *custos, formosior ipse*

Sicut autem *Daphnim*, sic etiam *Alexim* à *Corydone* summopere dilectum, hoc est, S. Alexium Romanum à Sponsa Virgine (quam *Corydon* designat) relicta ardenter amandum, ex ijsdem Sibyllæ folijs clarè didicerant, atque cecinerunt. nisi quod sexum Virginis pro sua potestate Poëta immutarit. quod pluribus hic monstrem, nisi propositæ studium breuitatis obstaret. Nam *Cadmi* fabula hunc librum claudere consilium est.

Quid igitur ad extremum Cadmus præsignabat, quem, Europæ fra- 17

trem esse finxerunt, & post longa exilia ac calamitates, ob serpentem ab eo necatum, ad Illyrim tandem cum uxore in serpentem versum?

Ad Europam enim, cuius primordia hic tradimus, item ad Datium, ob Illyrim Italiæ partem, illa Cadmi fabula spectat quam maximè. *Cadmus* igitur, vti supra dictum, populus Hebræus est, à *Cham* atque ... *Cadmus* nuncupatus, quia in *terra Cham* Ægypto diu commoratus. Is autem ab *Agenore Patre* Abrahamo *Europam sororem* in Semo parente, *raptam* & deuectam per mare à Iaphet in Tauricam translato, *conquirere* iubetur, quia in *Europam* derelicta Asia Ecclesia Christi erat transferenda, quam quærere Cadmus Iudæus *iubetur sub pœna exilij* æterni à patria celesti, si in suo Iudaismo maneat; Dum verò is peregrinatur in terra non sua, *socii eius à serpente casi intereunt* ob plagam serpentum in deserto Arabiæ Hebræis immissam. *Theben* idem Palestinæ, non Græciæ, *condit*, & *serpentem* isthic, siue Christum ea forma à Moyse in deserto expressum; grandi suo malo *necat*, *quærens* siue crucis arbori illum *affigendo*. Vbi hæc vox prophetica auditur: *quid Agenore nate, serpentem spectas? & tu spectabere serpens*, quæ quid sibi velit, infra ostendendum. Ex *serpentis* porrò huius *dentibus*, *ferrei homines enati*, qui mutuis sese vulneribus perdunt, Iudæorum posteri, qui quoniam Christi pratiosus Sanguis erat super eos fusus ex parentum voto, sese mutuis cædibus in Vrbe Solymæ postea consumpsere, paucis ea clade residuis, qui in varia loca post Solymam euersam fuere dispersi. Vnde *Cadmæa* de Serpente cæso *victoria*, *locum* prouerbio dedit, quòd ei funesta & cruenta fuerit. Quanquam in pluribus Cadmus *fortunatus*, *condita Thebe* Palestinæ, *Hermione coniuge*, hoc est, lege diuinitus data ἀπὸ τοῦ Ἑρμηνεύειν, quòd est, *interpretari*, quia lex diuinæ voluntatis interpres, *longa serie nepotum*, qui hodie etiamnum supersunt; *Socero Marte* Christo, filio Mariæ, vnde vox *Martis* conflata, & *Venere Socru*, eadem Maria Virgine, Christi Martis sponsa, & de stirpe Cadmæa seu Hebræa gente, iuxta id Nasonis;

Iam stabant Thebæ, poteras iam Cadme videri
Exilio felix, soceri tibi Marsque, Venusque
Contigerant, huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, natasque, & pignora cara nepotes.

Sed infortunia plura hoc felicitatis merum diluere, ob serpentem ab eo interfectum, vt Poetæ canunt, cuiusmodi illa sunt: *Actæon nepos in ceruum mutatus*, & à canibus sui dilaceratus, *filia eius Semele* fulminibus Iouis interfecta, & in nepotibus alijs ea miseranda: *Tiresias* luminibus orbatus; *Narcissus* suæ imaginis vmbra contabescens, *Pentheus* à suis in frusta discerptus: *Mineides* neptes in fædas aues cõmutatæ, *Leucothea* filia de scopulo sese præcipitans. quibus miserijs eruditum Cadmum fabulantur, *serpentis*, quem olim necarat, *formam exoptasse*, & *voto potitum*. Quorum singula breuiter nunc enucleanda. Quanquam de *Actæone* in ceruum mutato, & *Semele* Iouis fulminibus mortua, cum in Maiestate sua illi appareret, supra factum satis, si illud spectans ad Semelen addamus: *cum Semele Matre* (seu populo Iudæo, qui per legem sine Christi gratia spiritualiter mortuus, quod præuaricator inde effectus sit) *prolem eius* Christum (quo tempore legis in Sinai Latæ, hæc grauida fuit) *vnà non perisse*. quod *femur Iouis* seu Ieouæ Patris, *cui* ab æterno quo-

quodammodo *insutus*, seu Generatio æterna illum seruauerit, ne peccator esset, & peccato, quod est Iouis fulmen atque ira, moreretur, vt *Semele* Mater, Iudaica natio; Vnde quia Matrem in sua æterna generatione non habuit, propterea *Iupiter* seu Ieoua Pater *materna tempora* siue officium in vtero gestandi, hoc est, generandi, docto mysterio fertur *compleuisse*. Quia item simul Virgineus Ioseph, atque Virgo Deipara Mater in Domo Nazareth habitantes, paruum *Liberam* Christum, *Deum* propterea *vini*, quod sub eius specie Diuinitas quondam occultanda, educare debebant, hinc *Nymphæ Nyzeides*, hoc est, Nazarenæ, *infantem* Bacchum, seu *Iacchum*, hoc est, *Ioacaum*, post *primas* Bethleem *cunas enutrisse* dictæ. Met. 3.

Furtim illum primis Iuno matertera cunis
Educat, inde datam Nymphæ Nizeides antris
Occuluere suis, lactisque alimenta dedere.

Tiresias modo *Eueri filius*, id est, *Heberis*, Cadmi quoque nepos, hebræus propheta, à *Thare* patre Abrahami ita appellatus, ideo *cæcus* dictus, quod Christum, quem præsagiebat, suis oculis ipse non viderit. propterea *vtroque sexu* idem *præditus* fertur, ob vtrumque sexum maris ac fæminæ. cui prophetiæ donum antiquitus collatum. De *Narcisso* Christo ob hominem vmbram siue imaginem suam, voluntariam oppetente mortem, satis supra dictum. itaque ad *Pentheum* venimus, hominem infidelem, seu idololatram, qui quòd *omne* genus *Deorum* culturus, inde nomen habet. *Cadmi* etiam *nepos*, quod *Agaue* eius parens, Ecclesia Romana siue *dilatata*, ab *Aga* atque *Va*, esset *Cadmi soror*, ob multos Iudæos & Gentiles in illa Romana Ecclesia initio permixtos. Is autem *Pentheus*, idololatra infidelis, *sacra* Eucharistica *Patris Liberi conculcans*, & sacrilego ausu impedire studens, à *Matre sua* Ecclesia Gentili seu Romana, & *sororibus* Ecclesijs alijs, *in partes* & *frusta discerpendus* erat, idolis in toto Imperio euersis, atque ijs simulachris etiam, quæ in *Pantheo* culta. *Mineides* porrò *Cadmi neptes*, Iudaica natio, à Mnm Luna, sic cògnominatæ, quod Lunarem cursum ob festa Paschatis atque Pentecostes hæc natio obseruet. Hæ quoque eumdem *Liberum* & *Lyæum* Christum mundi Redemptorem ac liberatorem *agnoscere* obstinatè cum Pantheo *nolunt*, sed potiùs *eius festo die*, hoc est, Dominico, *seruilia opera* nequiter *exercere* pergentes, in *Vespertiliones* commutatæ docto mysterio finguntur, quod vbique furtim atque in tenebris superstitionibus suæ sectæ vacent, aut certè lateant, vt nocturnæ aues, cùm Ioacæi Christi solemnia sacra peraguntur. *Leucotheam* ad extremum Cadmi quoque filiam seu neptem, quis non intelligit Virginem Galilæam esse, siue Lauretanam, *quæ de* Galileæ seu *Scyronis scopulo* (Nazareth enim Syriæ Palestinæ ciuitas in scopulo sita est) *sese præcipitem tulit*, Iudæam terram Cadmi auersata. *cuius* etiam *comites* in *saxa*, & *Aues* mutatæ, ob parietes Lauretanæ Domus è *saxo* constructos, & *Aues* Angelos, qui illam è patria abeuntem per ingentes maris & terrarum tractus *comitati* fuere, illos enim propterea etiam *cultu inferiori* ab hominibus *colendos* docta fabula ostendit. Tandem aliquando post multos errores, patria derelicta, *Illyrim profectus* ipse parens *Cadmus*, summis precibus id petens, *in serpentem cum coniuge vertitur*, hoc est, in

Met. 14. Ib. Ib.

Chri-

Christianum, quia Christi membrum, & cum Christo vnus in fine mundi per baptismum euadet, quem antea necauit, ob cuius vindicandam necem, tot mala, & aduersa, errabundi in morem, etiam hodie patitur, sed gentilem hominem id vaticinantem claré, audiamus:

Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamque malis annisque graues, dum prima retractant
Fata domus, releguntq. suos sine fine labores
Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens
(Cadmus ait) fuerat tum, cum Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum noua semina dentes?
Quem si cura Deum tam certa vindicat ira,
Ipse, precor, serpens in longam porrigar aluum,
Dixit, & vt serpens, in longam tenditur aluum.

Idque cum coniuge sua Hermione, quod lex Iudaica in gratiam & Euangelium Christi commutanda,

Et subitò duo sunt; iunctoque volumine serpant.

Iuncto volumine Testamenti Veteris atque Noui.

Donec in oppositi nemoris subiere latebras.
Nunc quoque, nec fugiunt homines, nec vulnere lædunt,
Quodque prius fuerant, placidi meminere Dracones.

Hoc modo *serpentes*, hoc est, Christiani *effecti*, Iudæi se gerent, nec fugiēt amplius Christianos homines, aut linguæ vulnere seu veneno lædent, sed pœnitentiam seueram in syluis & Eremis agent, ob Christum tamdiu ab ipsis negatum. Hanc enim conuersionem & metamorphosim olim euenturam, tum Noua tum vetus Scriptura testatur, vti etiam illa vox Sibyllæ tot sæculis retro exaudita: *quid, Agenore nate, serpentem* Christum crucifixum cum aliquo etiam ludibrio *spectas?* vt solent Iudæi, *& tu spectabere serpens*, ad Christum conuersus. Hic finis igitur miserrimi Cadmi fortunatus erit, vbi is *sororem Europam*, Ecclesiam Christi Europæam, *apud Illyris* seu Italiæ *fines repererit*. Nam ea inuenta, *exilii æterni à patria* cælesti *pœnam effugiet*, tot sæculis ab hoc toleratam. Quod illi misero conterraneo suo, misericors IESVS quantocyus elargiri velit. Ipsi interea honor, & gloria.

CAPVT XXXIII.

Vindemia è doctis fabulis, seu Sibyllæ foliis, pro Ecclesiæ Romanæ Ritibus, Sacris, & Dogmatis, aduersus Atheos, Gentiles, Iudæos, & Heterodoxos.

QVO fructus operis vberior existat, iubet ad extremum [illegible] Sibyllæ oracula, quæ veluti [illegible] toto Libro sparsa, hic coaceruare, vt ex his collectis, vt in vindemiis assolet, aliquod Christianæ atque orthodoxæ veritatis merum exprimatur, & gratus Romanæ Ecclesiæ fidelibus liquor, quo quidem proluti, aduersum quosuis infideles generosius deinceps, acriusque insurgant. Non quòd hæc adminicula atque præsidia à Gentium fabulis, aut scriptis petita, vti Patres docent, solidum ac Diuinum Eccclesiæ Christi ædificium requirat, sed quòd ad eiusdem (vt augustæ domus atque basilicæ) [illegible] spectet, fulcris & columnis non necessarijs, imo superfluis etiam abundare. Neminem porrò tam dementem arbitror, qui cum in sequentia vaticinia oculum intenderit, quæ diu ante Christum natum, eiusdem natales ac vitam, cæteraque ad Romanæ Ecclesiæ fidem spectantia enarrant, ea casu quodam (vt in fortuitis contingere solet) putet esse prædicta. Nam & ipsi Ethnici, vt Cicero de Diuinatione, & Plutarchus author est; vbi non modò quid futurum sit, dicitur, sed etiam quomodo, seu cum quibus [illegible] vel circumstantijs, ad vaticinium, & diuinationem, seu diuinitatem esse, referendum, non ad coniecturam, [illegible] aut casum, sapienter agnoscunt. Nam haud alia de causa Sibyllam, [illegible] olim venerari, de qua sic Plutarchus: *Sibylla Dei beneficio [illegible] ad (I) [illegible]*. Et de eiusdem Sibyllæ oraculis: *Vbi non modò quid futurum sit, sed etiam quomodo, quando, qua occasione, quo authore prædicitur, non hoc est [illegible] fortasse futurum, sed certò futuri prædictio*. [illegible] exempli gratia, Christi Domini vita, Doctrina, & fides, & Romanæ Ecclesiæ [illegible] & dogmata, siue traditio, ad minimas vsque circumstantias rerum, Gentilium scriptis ante rei euentum, non modò expressa [illegible], sed [illegible] & diuina summopere laudata, quis negare queat, ea Prophetarum seu Sibyllarum diuino afflatu, cœpta esse prædicta, atque [illegible] aut de horum [illegible] dubitare audeat? quamobrem sequentia oracula, tanquam remedia quædam pertinaciæ quorumuis infidelium [illegible] demonstrare.

Vaticinia Sibyllæ aduersus Atheos, Gentiles, Iudæos, aliosque infideles.

CHristi Domini seu Æterni Verbi Incarnatio, ortus de Virgine, nomina propria, & appellatiua, infantia, in Ægyptum fuga, educatio in Nazareth, opificium siue ars fabrilis, baptismus, miracula, res gestæ, passio, mors, resurrectio, ascensus in cælum, missio Spiritus Sancti seu descensus nec non Matris Christi vita, prærogatiuæ, partus virgineus Angeli

legatione præmissa, cum Iosepho nuptiæ, & mariti obitus, luctus in filij morte, obitus, sepulchrum, resurrectio, & assumptio in cælum, vti hæc Romana Ecclesia celebrat, à Sibylla prædicta, & gentium fabulis scriptis ante Christum natum, historijs, ritibusque expressa. *Vide Promulsidem literis* L.V.S.T.Qq.Rr.Ss.Tt.Vu. *paginis item* 5.7.23.24.25.73.105.106. 111.112. *vsque* 117.175.185. *vsque* 157.191.192.194.206.264.268.276. *vsque* 279.

Item Apostolorum Christi numerus, & quorundam nomina, atque acta. *Vide Promulsid. lit. Ss. pag.* 5.24.25.264. *totum caput* 16.

Christi item Baptismus, filios Dei facturus, seu generaturus. *Vide Prom. lit. O. pag.* 79.109.229.273.274.

Conflagratio item Vniuersi Orbis quondam euentura, & resurrectio omnium mortuorum, Iudicium extremum & particulare, æterna post mortem corporis animorum vita, & inferi. *Vide Promulsid. lit.* Q. R. Ee. Gg. *pag.* 3.4.5.274.281.

Iudæi Christum necaturi, & eorum propterea pœnæ, & infelicitas, eorumdem sacra immutanda, metropolis Solyma euertenda, dispersio, captiuitas, Templi, Sacerdotij, Prophetarum carentia, Ecclesiæ Dei ipsis auferenda, Gentilibus seu Romanis danda, pertinacia aduersus Christum, & eius fideles, denique conuersio ad eumdem Christum sub finem mundi. *Vide Prom. lit. So. pag.* 23.24.128.129.130.146.273.278.280. *totum cap.* 14.15.17.

Idololatrarum & Cæsarum Romanorum Neronis, Decij, Maxentij, Iuliani vulgò Apostatæ &c. in Christianos furor & persecutio, & idolorum eandem euersio per Constantinum in toto Imperio Romano, cum eiusdem gestis. *Vide Promulsid. lit. Pp. pag.* 98.99.141.146.159.161.162.166. 167.168.203.204.214.215.216.220.221.223.227.265.266.267.269.279.

Mahometis perfidia, & secta, & Turcarum superstitio, & immanitas erga Christianos. *Vide pag.* 29.30.150.151.152.

Illa Item quæ ad Historiam etiam seu sacram seu prophanam spectant, America olim detegenda cum aurifodinis, & incolarum eius conuersio ad Ecclesiam Romanam. *Vide pag.* 39.40.144. Barbarorum irruptiones in Imperium Romanum, & Roma ab his incendenda. *Vide Prom. lit. Xx & pag.* 155.222.271. Hispanorum potentia siue Monarchia, & eorum conuersio ad fidem Ecclesiæ Romanæ. *pag.* 144.149.146.273.274. Puellæ Aurelianensis 264. & cætera plurima, quæ hic omittuntur.

Vaticinia eiusdem Sibyllæ aduersus *Lutheranos*, Caluinistas, & cæteros minimè orthodoxos.

ROmanæ Ecclesiæ veritas, Cathedra, Primatus, perennitas, successus, & casus secundi & aduersi, potentia tum temporalis, tum spiritualis, maiestas, diuitiæ, à Sibylla prædicta, & gentium scriptis ante Christum natum præsignificata. *Vide totum caput.* 12.13.16.19.20.21.22.24. *pag. item* 42.56.59.60.77.78.81.85.87.88.89.90.93.95.100.135.136.138.142. 150.157.160.185.190.192.196.197.199.205.216.217.218.229.272.273. 274.

Pontifices item eiusdem Ecclesiæ Romanæ, quorum princeps Petrus,

cuius Sacerdotium , Primatus, Cathedra Antiochena, Nauigatio & iter in Latium & Romam, & eodem aduentus; commoratio, hospitium, Ecclesia, Cathedra ibidem fundata, Hierarchia instituta, denique omnis vita & mors, vti socij Pauli, natiuè descripta. *Vide totum caput* 12.13. 16.18.19.20.21.22. *pag.* 24.77.78.85.110.113.211.214.224.225.226.235. 265. *vsque* 270.273.274.275.

Romani Pontifices item Petro successuri, numquam defectura serie, in quibus S. Syluester, Leo primus, Gregorius item primus, Gregorius Calẽdarij instaurator, et præter alios, hodiernus Pontifex Alexãder VII. cum eius gentilitio insigni. horum item Pontificum Primatus, iura, munia, pompa, Cardinales, vestes, & ornatus, electio, inauguratio, vti in Romana Ecclesia videmus . quorumdam item Auenionem discessus, dein reditus Romam. *Vide Dedicatoriam . totum cap.* 25. *Item pag.* 77.78.85. 162.164.190.198. 201.210.211.212.213.214.221.229.234.264.265.267. 268.

Basilicæ Romanæ Lateranensis, Vaticana, S. Crucis, S. Mariæ Maioris, Ostiensis, S. Bartholomei &c. Romanæ Cryptæ, siue Catacumbæ, in quibus Ecclesia primæua olim habitaret. *Vide pag.* 85.86.87.88.91.141.156.170. 171.191.214.221.269.

Romanæ Ecclesiæ Sacramẽta prædicta, Baptismus. *Vide supra.* Confirmatio. *Vide promulſ. lit.* O. Eucharistia & Missæ Sacrificium, cum Communione Laica sub vna specie. *Vide Prom. lit.* L. *Item pag.* 8.24.60.61.93. 94.95.99.100.118.119.132.134.137.141.158 170.171.172.173.176.201. 202.203.229.264.272.277. Sacramentum Confessionis seu Pœnitentiæ. *Vide pag.* 141.201.202. extrema Vnctio. 176. Ordo, et Ordinatio Sacerdotum, Episcoporum etc. et horum Cælibatus . *pag.* 197.199. 200. *vsque* 205.213.229.271.272. Matrimonium *pag.* 192.

Varij et innumeri ritus eiusdem Ecclesiæ Romanæ, et quidam cum Gentilibus communes. *Vide pag.* 90. *vsque* 95.99.100.132.135.136.139. 143.149.170.171.173.182.183.184.190.193.198.201.205.213.228.274.I

Religiosa instituta, et in his Ordines Mendicantium, Carmelitæ, Franciscani etc. Monachatus, et Monachi in Presbyteros, Episcopos, Papas assumendi. *Vide pag.* 147.148.149.150.270.271.272.

Alia Romanæ Ecclesię dogmata, Cura mortuorum habenda per preces, Sacrificia Missæ etc. *Vide pag.* 174.175. Sanctorum et Imaginum cultus et Reliquiarum. *Vide Prom. lit.* O. *pag* 91.101.132.148.150.171.172. 175 186.179.186.187.200.207.209. 223.267.276.279. *Vide totũ cap.* 23. Abstinentia, et discrimen ciborum, Quadragesimæ ieiunium, atque solemnitás. *Vide pag.* 94 115.136.137.211.229.277. Antichristus Romanæ Ecclesię sacrificium iuge ablaturus, aliaque facinora. 154.155.

Illa item quæ ad Historiam potissimè pertinent: S. Bartholomæi Corpus Romam aduehendum. *pag.* 156.157. B. Lucina mortuos sepeliens *Promulſ. lit.* Ss. *pag.* 264. Domus Nazarena, vulgò Lauretana, Christi seu Virginis Matris, in Illyrim, et Latium diuinitus olim asportanda, eiusque ibidem terna migratio. *Vide totum cap.* 23. *pag.* 179.223. Antropophagi Atque Antipodæ ad fidem Romanæ Ecclesiæ adducendi. 145. Hodierni Hæretici prædicti, item horum Patriarchę Ioannes Hus, Lutherus, Caluinus, Melancthon etc. Hollandorum item apostasia à fide, et cum

Hispa-

Hiſpanis orthodoxis bella. *pag.* 148. 149. 222. Inquiſitionis ſacræ Tribunal. *pag.* 150. 223. 227. qui plura volet, Librum alterum expectet, et interim conſulat, quæ à pagina 217. *ad* 230. traduntur.

PROTESTATIO AVTHORIS.

Psal. 86.

Lib. 2. de Doct. Christ.

ATque hæc ſunt, quæ (iuxta Prophetiam Dauid) *Dominum narraſſe in Scripturis populorum* Gentilium à Roma, & Romana Eccleſia *Ciuitate Dei* exiſtimamus, *de qua glorioſa eſſe dicta*, hoc eſt, prædicta, idem vates affirmat. Quanquam illa omnia (vt verbis vtar Auguſtini, vbi de gentium ſcriptis ad ſacra adhibendis acerrimè *diſputat*) *ſine præiudicio melioris, & paris, aut ſimilis intelligentiæ alterius, dicta eſſe* proteſtor, eaque, vti & ſingula atque vniuerſa, hoc Libro contenta, iudicio eiuſdem Eccleſiæ Romanæ, vt par eſt, ſubmitto, cuius filius viuere ad extremum ſpiritum, atque mori volo.

F I N I S.

Menda ſic Emenda.

Promulſidis litera E. Origine *lege* Origene. *lit.* V. perſiceres *lege* perſicere. *lit.* Cc. Auus *lege* Auus aut conſanguineus. *lit.* Ee. illæ *lege* illa. *lit.* Mm. Heliam *lege* Æliam. *lit.* Nn. eadem *lege* eiſdem. *lit.* Oo. Chriſtus *lege* Chriſtianus. *pagina* 13. negant *lege* negat. *pag.* 17. caro diluuij *lege* caro aquis diluuij. *pag.* 220. Leoni ſecundo *lege* Leoni primo. *pag.* 270. cortiſſibus *lege* corticibus. *pag.* 279. Liberam *lege* Liberum.

Cæteris autem Typographiæ erratis, facilè agnoſcendis, Legentium, vt ſpero, humanitas ignoſcet, quod humanum labi.

APPENDIX

AD LIBRVM PRIMVM

DE ORIGINE VRBIS.

MONITVM te volui (Beneuole Lector) quod superiori opere, sub auspicijs ALEXANDRI VII, fausto partu edito, in Ægidij Viterbiensis S. R. E. Cardinalis libros inciderim, qui in Bibliothecis Vaticana, atque Angelica Romę asseruantur. His autem primum Librum meũ, vniuerse firmati comperies, Lector, si primum, qui vir Ægidius, quę, qua laude scripserit, paucis agnoueris. Ac ne sim longior, ex Petro Bembo, Iacobo Sadoleto, & Paulo Iouio, incomparabilis viri encomia petenda. Ne præsertim, ex compluribus Leonis X epistolis ad eum, quarum hoc fragmentum: *Plus tu Ordini* (Cardinalium) *quam tibi Ordo, ornamenti afferes*. Extat & Clementis VII grandis & prolixa ad eundem cohortatoria, vt lucubrationes suas iuris publici faciat, *ne habeant posteri* (inquit Pontifex) *Ægidij scripta, qui eum caruerunt*. Ac de eius scriptis, in rebus gestis Pontificum Romanorum id legitur: *Multa ingenij monimenta, eaque insignia reliquit; Romæ in Angelica Bibliotheca, Historiam XX sæculorum, Librum primum sententiarum &c.* ex qua Historia sequentia libamus: itaque

Pagina 161. ait Cardinalis Gentilium scripta, Prophetarum ac Christi doctrinę mire consentire: *Integram ætatem consumpsi, vt veterum decreta colligerem, quæ ipsi obscuris, verisque etiam falsa inuoluunt; vtpote ab hominibus tam disputata, quam scripta, mirum tamen in modum veritati Prophetarum, & Dei Filij institutioni consentiunt*.

Pag. 171. eadem (vti Clemens Alexandrinus docet) margaritas à Christo vocari, & porcos, qui ea contaminant: *Piis tantum animis eradi arcana* (gentilium doctrinarum) *volunt, non vulgo, non impijs, non irrisoribus, non contentiosis, vel illius auctor, qui omnia arcana patefecit; statuitque nec canibus sacra, nec suibus exponi margaritas*.

Pag. 306. Philosophos, Poetas, & Scriptores Græciæ, Theologos nominat: *Nulla sapientia maior, quam veterum Græciæ Theologorum, si quæ ab Arameis, & sapientibus, integra conseruassent, non ad suos homines, terras, historias transferentes, lympidissimam, arcanamque lucem suarum rerum tenebris inuoluissent*.

Pag. 36. Homeri, Virgilij, atque Poetarum, non elocutionem, sed diuinum sensum pueris potissime esse prælegendum: *Qui pueris hæc legunt, si elocutionem docent, ac diuinum hunc sensum tacent, faciunt quod qui corpus, putamina, frondes amant, animum, nucleum, fructum aspernantur*.

† *Pag.*

Pag. 268. Vaticinia Prophetica atq; Sibyllina innumerarum fabularu[m] fontes & scaturigines esse: *Hinc fontes panduntur* (ex Sibyllis & Prophetis) *vnde alta cum sapientia apud Theologos veteres innumerabilia fabulamenta scaturierint, de Phœbo, de Medicina origine ab eo, de filio Aesculapio, &c.*

Pag. 282. Homeri opera Sibyllarum Vaticinijs plena: *Homerum imitatus Maro Sibyllarum Vaticinia in Vniuerso opere disponentem.*

Pag. 173. De eodem Homero: *Altam arcanamque Theologiam deprehendimus à Deo Patribus datam, per Homerum in Graciam translatam.*

Pag. 25. Innumera ac prope omnia in Virgilio Marone de Prophetis hausta: *Innumerabilia in Marone agnosces, de nostrorum vatum hausta fontibus, vt est: Antiquam exquirite Matrem: Italiam fato: Sedes vbi fata quietas: Imperium sine fine dedi: Nec metus rerum: Externos optate Duces: Numen in Italiam portent, victos, sanctosque Penates, & alia non quidem multa tantùm, sed fere omnia, qua si recenseri velint, non perbreuem libellum, sed longissimum procul dubio volumen exigerent.*

Pag. 57. Eundem secutum oracula Prophetarum atq; Sibyllarum: *Maro secutus oracula Vatum, & Sibyllarum.* Item Pag. 2[illegible]. *Testes Sibyllæ sunt, quarum responsa in vniuerso opere spargit Maro.* Item Pag. 24. *Non fabellam humano ingenio confictam, sed celebratam Sibyllinis carminibus historiam, ac de Vatum sacrorum oraculis ductam, in Poëma his vndique Vaticinijs refertum, traduxit Maro. Legant ea scripta licebit, modò manu altera Maro, altera interpretes teneantur. ij illa sunt vates, vnde veluti à primis fontibus omnia profluxerunt.*

Aeneid. 7. *Pag.* 50. Eumdem à Prophetis instructum, multa de Sacramentis nouæ legis canere, atque nominatim de Eucharistia, quam *orbem fatalis crusti* appellarit: *De noua Legis Sacris multa à Prophetis dicuntur, quæ Latinis tradidit Mantuanus. primò quidem crustum: deinde formam, nam orbem nominat; praterea prius in Vaticinijs & arcanis habitum, quamobrem adiecit, fatalis; quartò manu frangi; quintò mandi: sextò, addi vina, hinc Pateras libate Ioui: septimò, peculiaris agnoscitur locus, Tyberis, vbi Romana Ecclesia ritus ac mos perpetuus: octauò, in eo sitam esse requiem & malorum finem, qua sola re, non rei sacra, sicut in sex alijs Sacramentis, sed ipsi iungimur Deo, ideo malis nos illum audacibus dixit absumpturos.*

Pag. 285. Arma Aeneæ à Vulcano data, vt Latinos superet, arma Spiritus Sancti interpretatur per Sibyllam agniti, *Vulcanijs sic armis pugnatur, qua acri facienda viro Numen susceperat, & humanas Latij superatura vires, imò orbem terrarum debellatura fecerat ignipotens. quinam is ignipotens? qua ambages? qua obscurorum rerum inuolucra? De Prophetarum fonte orta omnia. Decuerat Abraham & Propheta, in igne venturum Deum, & Principi Asiatica gentis* (Petro) *in Latium traducenda, diuina arma daturum, eiusque & sociorum animos diuini ignis robore muniturum. Almus ergo Spiritus, qui omnium artifex ab oraculo dicitur, Apostolorum & Petri illapsus animis, humana excussit, gelidum metum depulit, ad omnia obeunda, ferenda, toleranda, inflammauit, atque idcirco Romanam & Vrbem & Sedem recepit intrepidus, dixitque*

mu-

munitus & tutus armis, quæ illi fecerat ignipotens: Vicimus, vicimus, commilitones. Nam hi in curribus, & hi in equis: Nos autem Vulcaniis, & ignipotentis Artificis tecti armis, victoria potiemur. Nec mysterio vacat, hæc enim arma nonnisi in Etruria à Numine data scribunt. *Pag.*6. Sic & cognouisse Maronem, Pontifices Romanos armis pietatis Romæ imperaturos. *Vtramque Vrbis imperandi rationem vidit Maro, è Sibyllinis carminibus id legens, caput rerum Romam priùs armis sub Romanis futuram, inde verò pietate sub Pontificibus.* *Pag.* 299. Nouem Musas, nouem choros Angelorum esse, & Apollinem Christum: *Musæ vana non sunt nomina, sed enumerationes illa nouem, quæ cœlestia, humanaque gubernantes, æternas ducunt choreas, ad medij Apollinis* (Christi) *lyram &c. Has secuti, Ideas Plato, numeros Pythagoras statuere. His de principijs diuinis locuti illi sunt. Hæc illa sunt exemplaria, quæ sequi Deus Mosen præcepit in monte. Hæc de quibus Maro ait suspirans & exclamans cum Platone suo, atque Pythagora: fœlix qui potuit rerum cognoscere causas*. *Pag.* 70. Ianum D. Petro in omnibus componit. *Pag.*70. Vaticanos colles Pontificum Romæ hæreditatem futuros, à Sibyllis quoque esse prædictum. *In Vaticano, in ea orbis terrarum parte, quæ sola Religione Patrum latè sacra nuncupata est, cum eam aram Patrum Pontificum hæreditate claram futuram Sibyllæ [illegible] significarint.*

*Pag.*12. Cur Tyberim Sanctum & Patrem vocarit antiquitas, Aegidius eam causam reddit: *Tuscum Tyberim, nonnisi Numine afflante, & Sanctum & Patrem vocauit antiquitas, ab eo clam edocta, qui sibi eum adoptauit locum, vbi Patres, & Sanctos* (Pontifices) *peculiari appellatione nominamus.* Denique quod illa Aegidianis verbis pro [illegible].

*Pag.*259. *De Beata Arboris Aureo Ramo apud Maronem, nemo aliquid aut scripsit, aut scribere vnquam potest, donec mysteria veterum Aramæorum edantur in lucem.* Bene habet, Aegidi. Tuum hoc, seu Vaticinium, siue coniecturam probauit euentus. De Beatæ Arboris Ramo Aureo scripsimus, & Beatissimo Patri Alexandro VII illum adscripsimus. Is enim, præter cætera adiuncta, in Ilice nascitur, imò gemina Ilice, qualis Chisiana; & ad hunc Columbæ (Pamphyliæ) ducunt. Veterum simul Aramæorum Maronis, Nasonis, Horatij, Propertij, Tibulli, & historicorum Varronis, Sallustij, Liuij, atque aliorum mysteria pandimus à Sibyllis orta. quid igitur, inquies, num hi Aramæi? prorsus Aramæi. Nam Apostolus Paulus Epistola ad Romanos, in Syriaco textu, Gentiles Romanos hoc nomine appellat, & vbi *Iudæi primùm & Græci, Iudæo primùm & Græco*, Latinè effertur, *Iudæi primùm & Aramæi, Iudæo primùm & Aramæo* Syriacè legimus. Causam requirenti hæc statim occurret, Iaphetum Romanorum Patrem ex Aram profectum, siue ex Armenia. Nam, Scriptura teste, in Armeniæ montibus Arca requieuit, & ex Arcæ vtero in hac regione, in alterum mundum priori multum absimilem ille rursum effusus. Aramæum autem Armenium esse, tum ex etymo liquet, Armenia enim quasi Aramenia. tum ex sacris Literis, quæ in Mesopotamia Syriæ Aramæos locant, vbi Armenia, cuius Syriam partem omnes præterea Chorographi faciunt. Itaque eruditè quoque *Pag.* 283. Cardinalis, *Gens Etruria* (inquit) *è Syria profecta est.* & *pag.*131. de Authore Vrbis: *Vrbis Romæ & Latini nominis Author Saturnus.* Cap. 1. & 2

Pag.

Pag. 173. Ne quisquam ad extremum miretur tot Vaticinia de Romana Ecclesia, aut Vrbe, in Sibyllis, aut Prophetis esse, quot à nobis supra asseruntur: *Necesse est*, inquit Aegidius, *plura & augustiora Vaticinia, tectis nominibus, de Etruria scripta esse, quàm de Iudæa, de septem Vrbis collibus, quàm de Mello, de Vrbe denique Roma, quam de Hierusalem, vt tam illæ legi, dux duci, ita locus loco, Vrbs Vrbi anteponenda est*. & paulò post: *Quamobrem summa necessitas cogit, vt Hierosolymæ Vrbs Roma, & oraculis huius, illius quoque oraculis præferantur, dicaturque non de Ecclesia Iudæa, sed de Romana sanctissimum illud Romani Hymni oraculum: Gloriosa dicta sunt de te, Ciuitas Dei.*

Innumera eiusmodi supersunt, quæ cùm illo codice, tùm verò alijs idem Aegidius Cardinalis tradidit, omnia, vt superiora, & sacris Literis & sanctis Patribus, ac recentioribus consona, & quæ nostra firmant. Verùm illa alteri libro reseruamus, his interim, Lector, te fraudatum nolui. Vale, & fruere

FINIS APPENDICIS.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. Patri Sacri Palatij Apost. Mag.

Marcus Antonius Oddus Episc. Hierap. Vicesg.

Hanc Appendicem, quam nouissimè Author suo Codici intexuit, tanquam illius operi, & consilio fructuosissimam superaddi posse censeo, ac typis tradi. 4. Kalend. Aprilis 1636.

D. Augustinus de Bellis Cler. Reg. &c.

Imprimatur

Frater Georgius Rainoldi Magister, & Reuerendissimi P. Sac. Apost. Pal. Magistri Socius.

